Taula e ſumari molt vtil dels titols en general: e en ſpecial de tots los vſatges de barçalona conſtitucions e capitols de cort: e conſuetuts ſcrits de catalunya: e commemoracions de Pere albert contengudes en los deu libres dela preſent compilacio: ab la q̃ al quiſcu po ra facilment veure e trobar tot lo effecte delas coſes cõtengudes en aquelles:

Libre primer

Dela ſancta fe catholica e priuilegio del ſanct bap/tiſme en carte. i:

Que tot iueu: e moro liberament ſe puixe fer creſtia e re tenir tots ſos bens: ſalua legitima ale fills e prohibiſmes apres mort ſua. & que algu no ſos dir renegat trãſfal/lit: o ſemblãt paraules. & que los iueus e ſerrahins ha/gen beir les predicacions dela ſancta fe catho'ica en carte i.

Confirmacio de papa innocent: dela dita conſtitucio en cãrte i.

Remiſſio de totes vſures e males guanys als iueus quis facan creſtians en carte ij.

Confirmacio de totes les dites coſes en car. ij.

Que algu no gos publicament contendre dla fe ca/tholica ne tenir vell: o nouell teſtament en romans en carte ij.

Als capitol conte aço mateix.

Delas ſanctes ſgleſies e deles coſes e priui'egis d a quelles en carte iij.

Que quiſcun alodiari pugue donar: o vendre ſon alou ala ſgleſia: o monaſtir en carte iij

Que monaſtir algu nos pugue vendre donar: o permu/tar ne empenyorar en carte iij

Que quiſcu pugue leixar donar e alienar en qualſenol manera a ſgleſies: o loches religioſos de ſes poſſeſſions ſaluat lo dret e ſeyoria real: e ſtatuts antichs en car. iij

Que balles vagueres e caualleres no alberguen per ſor/

ça en monestirs ſgleſies e altres lochs religioſos e ſen-
yories de aquells ne de lurs pageſos en cartes iii
Que ſien obſuades les libertats e immunitats ales ſgle
ſies perſones eccleſiastiques e als lochs e caſes ō a quelles
e homens lurs reuocant qualſeuol coſtumes e conſtitu-
cions en contrari fetes en cartes iij
Que lo ſenyor rey ne officials ſens ne altres no trenqué
ſgleſia ne caſa de religio ne traguen de aquelles violent
ment cartes moneda ne altra comanda aqui feta ans p
los cōſellers deles ciutats e viles los pugue eſſer empar
rat ſens pena alguna en cartes iij.
Concelliōs fetes per lo alt rey en jacme primer ales ſgle
ſies prelats e homens religioſos clergues e bens lurs.
ço es que lo ſenyor rey ſia tengut deffendre aquells aſe ſ
propries deſpeſes
& que no ſia fet preiudici per la collecta dels homēs lurs
per deffenſio de ells feta.
& que los veguers e balles reals iuren en preſencia del
biſbe facilment fer iuſticia e deffendre ales perſones deſ-
ſus dites virilment; obſuar treues e paus; e donar als
biſbes la part ſua
& que lo ſenyor rey los deffene de qualſeuol violadors
de pau e de treuate aquells contra iuſticia agreujants.
& que fara ſeruar les paus e treues com en elles es con-
tengut; e quels eſmenara totes iniuries per ell o los ſe-
fetes
& que perſeguira e punira falſadors de lurs monedes
& que de ells en tota la terra del ſenyor rey no ſia exhi-
gida leuda o peatge per les coſes de ſon vsate puguen li-
berament tranſferir ſes coſes on volran
& confirmacio de tots priuilegis a ells atorgats.
& que vaguers ſotſuaguers balles e ſobrejūcters no fa-
can queſta o exactio de ells o homens lurs.
& que algun excomunicat ligitimamēt no ſia admes en
iuy ſecular ans que ſia abſolt
& que lo dret dela ſgleſia e arcbabiſbe de tarragona ſia
ſaluc e lo del ſenyor rey tot en cartes tres e ūtre e ſinch

¶ Que algu no gos predicar ne publicamẽt affermar o a
magada q̃ la sacratissima verge maria sia stada macula
da de peccat original enla concepció sua: e los contrafa
bents sien haguts per enamichs del senyor rey: e perpe
tualment exellats sens gracia e merçe en cartes .v.
¶ Que sia closa la festa del glorios sanct iordi en cartes vj.
¶ Dels bisbes prelats clergues e persones
religioses: e d̃ coses: e privilegis loro car. vij.
¶ Que los bisbes iudiguen los sacrilegis dits: e iusticien
ca ocles sglesies: e trenes aells trencades en car. vij.
¶ Que los clergues e religiosos: e homens luro no donẽ
peatges o leudes sino cõ en tẽps del rey en pere e alfon
so fabian en cartes vij.
¶ E que clergue no sia tengut a alguna questa salvat cen
sos: e agraris: e antichs statuts en cartes vij.
¶ Que algu qui no sia nadiu dels regnes no puxe obtenir
ne possehir alguna prelatura dignitat o benifici eccles
astich o administracio enles terres: e regnes del senyor
rey: ne pendre pensio sobre aquells en cartes vij.
¶ Dels coses prohibides ales clergue car. viij.
¶ Que algun clergue no pugue esser assessor sino assegura
per homens lechs que fara diet enla cort seglar ales cla
mants en cartes viij
¶ Que algun clergue o altre qui hage corons no pugue te
nir offici del senyor rey salvo canceller e almorner: e iut
ges qui sapian diet en cartes viij.
¶ Que los prelats: e altres ecclesiastichs ne homens luro
nos alegren de aquells constitucions si donchs no tor
nen enla cort e consenten e fermen enlo que la cort ha or
denat en cartes viij.
¶ Que tornan los ecclesiastichs ala cort ala vsança anti
ga ques alegren de totes les constitucions en car. viij
¶ De audiencia e titol de princep en car. viij
¶ Que lo senyor rey quisenna semmana personalment tin
gua audiencia enlo divendres o dia seguent en car. viij
¶ Que lo seyor rey en letres e cartes e sagells se scrina cõ
te de barçalona en cartes viij.

¶ Que absent lo senyor rey e la senyora reyna: e loctinent seu de alguna ciutat vila/o loch audiencia no si puxe tenir ne signar/ne negocis reservar/ne altres prouisions sino per canceller/o vicicanceller en car. viiij.

¶ Dela audiencia e consell real e del governador en cartes viiij

¶ Que.x. dies apres que lo senyor rey/o son primogenit seran partits de algun loch se puguen les causes continuar per lo canceller/o vicicanceller: e que de nou no sen hi puguen comensar: e que enlo loch on sera la real audiencia primogenit/o governador no puguen tenir audiencia en cartes viiij.

¶ Que disputades les causes enla audiẽcia se hagé acloure ans de comensar ne altres: e apres tres dies se hage a publicar la conclusio si donchs no era vist la causa hagues menester major instructio en cartes viiij

¶ Que les causes dels pubilis vidues e pobres qui son en la reyal audiencia exint lo senyor rey ō catbalūya no puguen esser tretes del principal mes sien continuades deuant lo governador/o deuant lo ordinari segons lo pobre volra: e que sien fetes les causes dels pobres sens salari. ¶ Deles causes patrimonials en cartes viiij.

¶ Que les causes criminals enlo consell/o audiencia reals sien votades e closes ab cert nōbre de iuristes en car. x.

¶ Que causes menors de.x. lliures fora ōla vegueria no sien euocades ne menors de v. lliures dins la vegueria car. x

¶ Del nombre qualitat: e offici e iurament deles persones dela audiencia e consell real cartes x.

¶ Dela residencia e absencia deles persones dela audiencia e cōsell real cartes xi

¶ Del temps e loch perla expedicio deles causes car xi.

¶ Del modo de cloure les causes: e determenar cartes. xi

¶ Dela reuocacio fahedora deles letres prouisions cartes o actes emanats o fets cōtra drets ōla terra/o cōtra iusticia en cartes xij.

¶ Dela prouisio fahedora en lo loch ō algu/o algūes ōles persones dela real audiencia: e cōsell qui en alguna manera vagara en cartes xij.

Que no hauent primogenit ni loctinèt general enlo ẽn
cipat les dites persones dela real audiencia seguesquien
la audiencia del portant veus de governador car. xii
Dels salaris dl canceller vicicanceller e regent car. xiij
Del salari del governador e deles persones dela audien
cia e dos jutges de corts dos algutzirs advocat e procu
rador de pobres cartes xiij
Que lo general hage apagar los dits salaris car. xiij
Que tots los salaris deles causes dela audiencia e con
sell real sien del general en cartes xiij
Que les causes menors de. xx. lliures nos puguen exe
car ala real audiencia cartes. xiiij
De heretges e excomunicats en car. xiiij
Deles penes statuhides contra los excomunicats qui p
cert temps stan enla excomunicacio e contra los sacrile
gis cartes xiiij
Confirmacio de aquelles de papa gregori car. xv
Deles penes statuhides contra los heretges e recepta
dors de aquells e del modo de investigar e punir los he
retges, & dels qui stan en excomunicacio per vn any en
cartes xv
Deiudeus e serrahins en cartes xv.
La forma del sagrament q̃ ha afer lo iueu contra lo chri
stia tenint lo rotle al coll en cartes xv
De usures e deutes e privilegis de iueus : e que no tin
guen officis publichs ne donen crestians en casa en car
tes xviii
Quels serrahins e iueus quis hategen romãgue frãchs
donant rebemso per si cartes xviij
Que dela senyoria dels iueus e serrahins en los lochs e
vilas on son sia observat lo que antigament era obser
vat e pactes e privilegis carts xviii.
Que iueu no pugue tenir loch ò veguer balle e assessor
en cartes xviij
Que qualsevn serrahi franch en catholunya port los ca
bells talla s en rodo e en cercle pque sia conegut sots
certa pena cartes xviiij
Que algũ iueu per si e altre no gos tallar e vẽdre carns
en carnicerias de chrestians sots certa pena car. xviiij

De celebrar corts: e en quin temps e lochs e ab
ąls psones se deu fer: e com lo iuy dela cort deu
esser obseruat cartes xix
Que iuy donat en cort: o per iutge elet de cort sia ō tot
reebut: e seguit sots grans penes cartes xix.
Que iuys dela cort: e els vsatges de grat sien rebuts e se
guits com sien per temprar la dureſa dela ley: e que les
coſes sien iurjades segons lo vsatge: e on no bastaran v
satges torna hom ales leys e arbitre del princep e asso
iuy dela cort en cartes xix
Que vna vegada lany sia celebrada cort general en ca
thalūya: e en quins lochs en tres capitols conſequtius
en cartes xix
Que los prelats e religioſos sien appellats ales corts e
sien tenguts de venir en aquelles en cartes xix
Que corts generals sien celebrades de tres en tres āys
e que quiscu sia tengut venir en aquelles: e sino venen
com se deu procehir en cartes xx
Que los caualles ō quiscūa veguería hagē asatisser al
caualler qui per aquella veguería sera elegit per tracta
dor en la cort cartes xxi.
Quines e quals persones deuen esser citades en cort: e
dela comparicio de aquelles: e quals persones poden e
deuē cōparer p altres com a procuradors o iudichs: e
ab qual potestat en dos capitols cōsecutius en car. xxi.
Protestacio dela cort quant fōch admesa la seyora re
na per celebrar corts que no fos tret aconsequencia en
cartes xxii
Com deuē seure les persones enla cort general car. xxii
Que conuocada cort o plament general en algun loch
si lo senyor rey no hi sera personalment no pugue esser
porrogat sino per. xxx dies en cartes xxii.
Que cort: o parlamēt en cathalunya no pugue esser cō
uocada o celebrada en loch menor ō. cc. fochs car. xxii.
De repacio de greuges enla cort o per
quals persones sia faedora en car. xxiii.
Forma dela nominacio dels reparados de greuges en
la cort en cartes xxiii
Altra forma de nominacio e posletat de reparadors de

freuges carteo xiij.
¶ Forma de execucio de prouisions feteo per los prouehi-
dors de freuges carteo xxvj.
¶ De leyo vsatges e constitucions car. xxvj.
¶ Probemi dels vsatges e qual rahor e auctoritat foz
feto per lo comte en ramon berenguer car. xxvj
¶ Que en leyo constitucio o edicteo que son priuilegis
gis en cartas xxvi
¶ Que leyo romaneo e gotigueo dicto e decretals en cau
seo seculars no sien admeseo e que algun legista no gos
aduocar sino en causa propria ne allegar leyo sino vsat
ges de barçalona e costumo e fallint aquells segons sey
natural carteo xxvi.a.
¶ Que si lo senyor Rey volra fer constitucio o statut ge
neral aquell faça de approbacio e consentiment dels p
lats barons caualleo e ciutadano o dels major parts
mens sana de ells carteo xxvi.a
¶ De interpretacio de constitucions car. xxvj.a
¶ Que los priuilegis e constitucions generals e speciels
sien obseruats e q algu nols gos interpretar car. xxvj.a
¶ Que si alguna constitucio hauia mester interpretacio a
quella se hage a fer ab certeo personeo aqui dedicadeo
en dos capitols carteo xxvj.a
¶ De obseruar constitucions ayt per officials
reals com dels senyors reyna carteo xxvii
¶ Que sien obseruats los capitols de cort del alt rey en
per e carteo. xxvij.
¶ Que en les ordinacions d cort sie enteses tots los locha
e tots los officials delo reyneo de arago e del procura
dor del senyor rey dos capitols consecutius car. xxvii.
¶ Que lo senyor rey e son primogenit e general procura
dor e tots officials fuen los capitols de cort e libertats
priuilegis e costums de quiscun stament car. xxvii.
¶ Que tots officials e altreo aquio pertangua seruen los
capitols de aqlla cort sots pena de mil morabatins dor
e indignacio ryal carteo xxvii.
¶ Que si cosa alguna sera feta contra vsatges constitucions
capitols de cort o priuilegis generals e comus als treo
staments que los diputats de catbalunya si bagen a oppo

¶ a.v.

far/o lur procurador/o lo findich qui per aço sera cõsti
tuit en cartes xxvii.
Que los dits drets sian obseruats: e dela pena als con/
trafahents imungida: e altres coses per la obseruan/
ça de aquells statuhides per lo alt rey en ioan segon en
cartes xxviij
Dela cõfirmacio dles cõstitucions vsatges e altres drets
reuocato tots e qlsevol abusos en cõtrari fets car. xxix
La obseruancia nova dcles constitucions vsatges e al
tres drets e perpetuacio dels capitols del rey en marti
e dcles pencs statuides enlos contrafaents car. xxvuij
Que los vsatges de barçalona constitucions de catha/
lunya capitols de cort privilegis vsos praticas e cõstus
sien seruats reuocats tots abusos cartes xxxij.
De explanar constitucions e collocar les
sots congruus titols cartes xxxiij
Que los vsatges de barçalona e constitucions de catha
lunya sien redubits de lati en vulgar e sien collocats en
propris titols: e rubriques e ab aqlls hage esser iurgat
e allegat enla forma aqui contenguda en dos titols con
secutius cartes xxxij: e xxxiij.
De manament del princep en car. xxxiij
Que sia feta pau e treua: e guerra als serrahins segons
manament del princep cartes xxxiij
Dela pau e treua ab los frahis q̃ sia cridada car. xxxiuj.
Si contra dret e vtilitat dela cosa publica
sera alguna cosa impetrada cartes xxxiiij.
Que letres privilegis/o cartes del senyor rey impetra/
des sien inuiolablement obseruades e sens conexença ò
causa en preiudici ò altres no sien reuocades car. xxxiij
Que aprechs de algu lo senyor rey no remeta a degu la
iusticia cartes xxxiuj.
Que carta no bisque dela cort del senyor rey contra car
ta iultament feta ne contra privilegis en cort generals
fets en cartes xxxiij
Que letra del senyor rey contra privilegi general: e spe/
cial ne contra constitucions generals/o specials de algũ
loch no sia rcebuda en cartes xxxiiij.
Que no sia atorgat privilegi algu còtra los ordonamẽts

delos corts en dos capitols en cartes xxxiii
Que carta no sia treta contra carta se si exien no sia abro
uada ne valega en cartes xxxiiii.
Que la constitucio que priuilegis no sia atorgat contra cō
stitucions e seruey en la cort nouament celebrada: e que
si es contrafet no valega en cartes xxxiii.
De diuersos rescrits: e elongaments car. xxxv.
Que los rescrits sobre elongaments de deutes no valey
guen si dencbo lo deutor no preste caucio al creador de
pagar lo al temps cartes xxxv
Que elongaments no sien feros ineus en cartes xxxv
Que elongaments o empares no sien atorgats en cosa
sals o violaris e si es sabia sien nulls e aço mateix sia en
tes dels guiatges cartes xxxv
Capitol comunent aço mateix estement se atorgue pro visi
sions encara que per regalia o restauracio de casals fos
sen tres capitols consecutius cartes xxxvi
Altre capitol mes ampliant los dits capitols c. xxxvi
De priuilegis immunitats e guiatges per
e saluaguardes cartes xxxvi
Approbacio de libertats e franquesis costumps bons
vsos e tots priuilegis de temps passats: e que no ve dels
priuilegis si de aquells ere duptat sia exercit per fona re
cepcio de testimonis sens libell e plet cartes xxxvii.
Que saluaguarde o guiatge no sia atorgat a alguna sin
gular persona; e si be era no sia seruada cartes xxxvii
Altre capitol sobre aço mateix.
Que no sien mesos penos o postes en algun loch que
sia dins iurisdictio de castell o loch de ralbs homens
o caualers cartes xxxvii
Que apres citada la part no sien atorgats guiatges so
bre rebudes mostatius o altre impediments no obstāts
aquells en la causa se haga aprocehir: e aço mateix sia ser
uat en execucio de sentencies cartes xxxvii
De drets de sagells: e que nos puesque alie
nar en cartes xxxviii
Que letres de simple iusticia sien atorgades per dotze
diners e que lo sagell no sia continuat sino en la cort de
senyor rey en cartes xxxviii.

Del dret ques den pagar per lo sagell de letres de iusticia:e execucio/o comissio de iusticia:e qui son franchs de aquell dos capitols en cartes xxxviij

Altre capitol contenent lo mateix:e que no sian venuts ne obligats los sagells del senyor rey en cartes xxxviij.

De la franquesa del dret de sagell dels actes de uallants dels cols fetes en la cort en cartes xxxviij.

En quines e quals cosos:e ab quin orde deu esser distribuit lo dret de sagell entre los officials cartes xxxviij.

Que tots los officials en cathalunya e en mallorca sien cathalans en car.xxxviij.

Que procurador vaguer balle:e cort e tot altre official qui dret hage a fer en cathalunya e mallorques e lurs assessors sian cathalans cartes xxxviij

Que lo procurador de cathalunya e dles dites illes hagen cōsellers e iutges cathalās e no altres en car.xxxix.

Confirmacio del capitol precedēt:e que algu qui no hage domicili en cathalunya no puxe esser iutge ne official qui vs de iuridicio ne conexer de algun negoci de cathalunya:e si ere fet sia nulle en cartes xxxviij.

Confirmacio del capitol precedent:e altres e que algu q̄ domicili en cathalunya no hage e tingue continuament no pugue en persona del senyor rey conexer/o sentēciar ne proces regonexer/o relacio fer/ne altrament entrametres de causes de cathalunya:e si fa sia nulle. Exceptat lo canceller e vicecanceller cartes xxxviij

Que scriuans del senyor rey:e governador:e secretaris qui no son domiciliats en cathalunya no vsen de lur officii sino en certs casos cartes xxxx.

Confirmacio de molts capitols e pena contra los qui faran contra constitucions:e no son domiciliats en cathalunya en cartes xxxx.

Que scriuans secretaris e loctinēt de prothonotari no facē processos/o enquestes/o actes iudiciaris de cathalans sino son nadius domiciliats:e poblats en cathalūya exceptats certs actes en cartes xxxx

Que officis de castellania/o guarda d forces/o capitanies

no sien dadeo suno ansdius e naturals defet poblats en
catbalunya soro certes penes: e qui son dits esser natu-
rals e nadius e deles illes en carteo xxxx.
Que aragonesos no tinguen offici en catbalunya per lo
fur per aquells fet prohibint los catbalans tenir offici
en arago en carteo xxxx.
Que aquells qui no son naturals de catbalunya no pu-
guen tenir e regir officis en catbalunya exceptat algu-
e ab certa modificacio enlos benificis ecclesiastichs en
carteo xxxxi.
Dels fills dels natos e domiciliats en catbalunya en car
teo xxxxi.
Que la constitucio prohibint stranges de officis en ca-
thalunya sia reuocada rostempo que seran reuocats los
furs e constitucions ab que los catbalans enlurs terres
son prohibits tenir officis en carteo xxxxii.
De offici de canceller e vicicanceller:
e que lo rey no signe prouisions ro-
cants interes de part en carteo xxxxii
Que lo senyor rey o son primogenit no signaran carta
reserit letre o albara o qualseuol scriptura que toch in
teres de part dedubie en iuy e sis fabia sia nulle e nu
obeit sots certes penes en carteo xxxxii.
Que lo cancellere e vicicancellere en son cas regen minutre
per lo senyor rey iusticia seruant les ordinacions dla ca
sa del senyor rey seruant les dretes dela terra e que no si
en impedits en aquella per lo senyor rey o altre en ma-
nera alguna: e si sera fet no sia obeyt: e del iuament e ho
menatge per ells prestador en carteo xxxxii
Dela forma dela electio del regent la cancellaria e iuramet
per aquell prestador en carteo xxxxiii.
Dela electio de cancellere e vicicancellere quals deuen es-
ser en carteo xxxxiii.
De offici d camarlench e de protbono
tarie de secretaris; e seruans en car-
teo xxxxiii
Que lo camarlench no sagelle ne spatxe cosa alguna d iu
sticia ab lo sagell secret ne pugue a qui li comenar sino a
secretari o escriua de manament; e de aco prestes sagra-

ment e homenatge en cartes xxxiiij
Que no sia spatxada cosa alguna de iusticia ne sagella-
da sino es signada del canceller vicicãceller/o en lõ cas
regent:e que de aço lo prothonotari:e scriuans prestien
sagrament e homenatge en cartes xxxiiij
Que secretaris/o tenint loch de aquells no puxen sagel
lar ne spatxar cartas de iusticia/ans les hagen remetre
al prothonotari e aço façen homenatge en car. xxxiiij.
Que los processos dela cort real sien comenats de vns
scriuans a altres:e ques deu fer dels processos partint
se la audiencia de algun loch cartes xxxiiij.
Denes statubides contra prothonotari loctinẽt secre-
taris e scriuans exigints contra constitucions excessiua
ment en cartes xxxv
Deles lineas dictiõs/o mots que los scriuans de mana-
ment han a posar enlos processos en cartes xxxv.
Que deles causes menors de. xx. liures nos faça proces
sino dela citacio demanda articles: e testimonis en car-
tes xxxv:
Que enlo proces se meta per lo scriua/o notari la prou
sio del iutge sens altres prefacions cartes xxxv.
Dela recepcio dels testimonis ques faça per los scriuãs
de manament/o substitubits notaris ha bils e sufficiẽts
en cartes xxxv:
Que los scriuans e notaris no puxẽ reebre dels litigãts
sino lo salari deles scriprures tatxat per constitucions
en cartes xxxvj
Dels pagaments de salaris deles scriptures productes
cedules e testimonis en cartes xxxvj
Que enlo pagament de salaris de sentẽcies/e altres ac
tes dels secretaris e scriuans sien seruades les constitu-
cions e ordinacions per los reys fetes en cartes xxxvj
Que lo prothonotari loctinent de aquell secretaris: e
scriuans de manament no puxen spatxar prouisio to-
cant interes de part dedubible en iuy sino es signada
de ma de canceller/o vicicanceller o regent en son cas se
gons es disposat per constitucions cartes xxxvj.
Del iurament e homenatge prestador per lo prothono-
tari loctinent e altres scriuans e officials dela cal audi

encia en carteo xxxxvi

¶ Que si seruua de manament sera loctinent ō treſorer no puxe vſar de dita seruania tant quant sera loctinent de treſorer en carteo xxxxvi

¶ De offici de gouernador de balle general procurador real e ō luro aſſeſſor en carteo xxxxvi.

¶ Que lo procurador general / o ſon loctinēt e aſſeſſor ans que vſen de lur offici iuren ſeruar conſtitucions e priuilegis vſos e coſtums en carteo xxxxvi.

¶ Que lo gouernador nos pugue reſeruar algū fet ciuil / o criminal fora la veguería / o balliatempero ſtant en aq̄ſleo ne pugnen liberament conexer mas partit ſe les cauſes e proceſſos tornen als ordinaris en carteo xxxxvi.

¶ Que lo gouernador ſtant en catbaluuya no pugue conſtituhir loctinent / o paltri ſer regir ſo offici car. xxxxvii

¶ Altra capitol de açomateix e que no pugue eſſer fet loctinent de gouernador per lo ſenyor rey / o ſon primogenit en carteo xxxxvii

¶ Del iurament preſtador per lo gouernador de catbaluuya; e deroſſello:e per ſos aſſeſſors carteo xxxxvii

¶ Del ſagrament e homenatge preſtador per los aſſeſſors dels gouernadors e loctinents de aquelle:e dels ſentencies de turments per aquells donadors e dels appellacions de aquells:e que la forma d̄ ſignar letres ordenada enlo ſenyor rey haie loch enlo goūnador encarteo xxxvii

¶ Del iurament preſtador per lo ſenyor primogenit gouernador general e loctinent d̄ aquell e aſſeſſors en carteo xxxviii.a°.

¶ Dela iuriſdictio del balle general e procurador real de roſſello carteo xxxviij a°

¶ Que lo aſſeſſor de gouernador no pugue exercir actes d̄ iuriſdictio com aſſeſſor ſino preſent lo gouernador enlo matex loch carteo xxxviij.a°.

¶ Del iurament preſtador per lo gouernador la primera vegada que entrara en alguna ciutat / o loch real en carteo xxxviij a°

¶ De offici de iutges de cort e que no puxr

gué ſalari ne ſeruey cartes xxxxiij 2.
Que iutges de cort no prenguen ſalari algu ne ſeruey ó ſentencies cartes xxxxiij 2°.
Confirmacio del capitol precedét ab certa pena en cartes xxxxiij 2°
Confirmacio dels dits capitols e que los iutges de cort iuren obſeruar aquells cartes xxxxv.
Altra confirmacio e que dits iutges per relacions o regonexer proceſſos no reeben ſalari deles parts ſots certa pena cartes xxxxv 2°.
Altra confirmacio ó totes les deſſus dites e ampliacio a tots los del conſell o caſa del ſenyor rey ab moltes penes en cartes xxxxv 2°.
De offici de veguer e ſotſueguer e de balle e de ſotlballe e ó capdeguaytes e altes officials trienals cartes xxxxv 2°.
Dels drets que los ſéyors hã enles ballies car. xxxxv
Dels drets que han les ballies e que deu fer lo ſéyor a's balles en cartes xxxxv 2.
Deles penes ſtatuides contra los balles dels ſenyors dos vſatges conſecutius cartes xxxxv 2°
Altra del mateix cartes xxxxv 2°
Forma de ſagrament dels veguers cartes xxxxvj 2
Capitol continent moltes coſes prohibides als veguers en cartes xxxxv 2
Que les vegueries ſien diſtinctes e dos veguers no ſtiguen dins los termens de vn caſtell cartes xxxxvij 2
Que algun loch no ſia ſino ó vna vegueria e q̃ les vegueries ſien diuiſides cartes xxxxvij 2.
Que algun caſtell no ſia ſino de vna vegueria e de aquell lo on es lo cap del caſtell cartes xxxxvij 2°.
Que enles vegueries no ſien poſats vaguers dauents domicilis en aquelles o ſi ſeran nadius de aqui en cartes xxxxvij 2°
Que los balles poſen ſotſballes: e que ſon tenguts los ſotſballes tenir taula ſi de lurs culpes ſi dells nos pot hauer ſien tenguts los balles e aço mateix ſia entes en lo capdeguayta poſat per lo vaguer ó barçalona en cartes xxxxvij 2°

Confirmacio del capitol ano del precedent car xxxvii
Que los fochs de quiscũa ciutat vila o loch sie de noa nombrato perlo veguer de quiscuna veguerta: e lo diputat local carteo xxxviii.
Dels officials triennals que apres quatre anys lexat lo offici sien baguts per absolts carteo xxxviii.
Que los sotsvaguers sien homens de bonor e no altres carteo xxxviii
De offici de consellers pahers consols iurats; e administradors dela cosa publica en carteo xxxviii.
Que pahers iurats e cõsellers sie enlos ciutats e lochs e en aquell stament que eren en temps del Rey en Jaume carteo xxxviii.
Que los prohomẽs en quiscuna ciutat o loch puxen fer salari comũ ab voluntat del veguer o balli enlo salari delos seruanics forçades carteo xxxviii
Confirmacio de dit capitol e extensio a tots notaris; e seruans carteo xxxviii
Que capons gallines colls e rahims e fruytes se hagen a vendre en certs lochs deles vilas on los pahers consellers o jurats ordenarã carteo xxxviii.
De offici de iutges ordinaris en car. xxxviii
Que iutge ordinari o assessor no sia mes un no sien acceptats e no puguen esser perpetuals carteo xxxviii
Que enla veguera de vilafranca sia posat assessor en carteo xxxviii
Que sia fet assessor dl veguer e balle de barçalona plos feus criminals e dl salari e offici daquells car. xxxviii
Que lo qui ha vsat de assessor en algun loch no sia admes sots nom de conseller o altre fins que sien absolts enla taula carteo xxxviii.
De offici de iutges delegats e de comissaris en ql manera: se puguẽ recusaren carteo xxxviii.
Que los iutges delegats plo veguer o balle puguẽ elegir los scriuãs publichs q̃ volrã enles causes carteo. i.
Que lo qui haura causes de suspita: de iutge delegat hage allegar aquelles: e prouar deuant arbitres per les parts elegidors e si la causa no ere sufficient o vera sia con demanat enles despeses carteo .i.

Confirmacio del dit capitol cartes l.
Que comisari algu sots qlseuol nom o titol: e p qlseuol cas creat ordonat ne trames: e totes provisinos encõtrari sié nulles e sié haguts p privades persones e nols sia obeyt cartes l
De offici dõ iqsidors dla taula e dlur salari e qlos officials dué tenir taula ne quãt en cartes. lx.
Que sia feta iquisicio dels veguers e altres officials: e legõs la culpa: sien feta restitucio ala part e durant la iquisicio sien sulpesos del offici cartes l.
Que quiscũ official tégua taula p. xxx. dies quiscũ any e al entrant asegur que fara dret als clamants: e tenunt la taula sia sospes cartes l.
Que los officials vsãts de iurisdictio al entrãt dsõ offici assegure tenir taula enla forma aqui cõtéguda car. l.
Del terme enlo qual los officials de iprisdictio dué leyar los officis e tenir taula: e dl modo dla inqsicio fahedora: e dela apellacio dls iutges dela taula: e iutges de dites appellacions cartes .l.
Extentio del dit capitol atots los officials cartes li
Que dita inquisicio sia feta: de dos en dos anys e sia finida en. lx. dies e dels penes del official condénat: e q sia inquirit plo iutge: encara que clamater noy hage. li
Ampliacio dls dessus dits capitols: e dela: e lectio dels iutges de taula e dela forma q dué tenir enlo procehir e q plo séyor rey no sié en res impedits e dels apellacions de aqlls interposadores e iutges de apells car. lij.
Que algũ official de iurisdiccio no vse de son officians de assegurar la taula sots certes penes cartes liiij
Que los scriuans dels dites inquisicions sié elets per los inquisidors cartes liiij.
Que lo salari sia deposat vn mes ans del tèps dels inqsicios p als iqsidors dls officials plo tresorer car. liiij
Que los cõsellers pahers e iurats de quiscũ cap de veguería vn mes ans dls iqsicios faça nominacio de tres cossallers tres homés dciutat o vila e tres iuristes dls qls lo séyor Rey ne prengue vn de quiscun cartes liiij
Que si dins quatre mesos los dites inquisicios no serã termenades los inquisidors sien tenguts sens mes salari aqaelles de termenar cartes liiij.

Del iuramẽt q̃ los inquiſidors deué ſer pla electio dl notari cartes lv.
Del ſalari dls inquiſidors e del notari quãt ca,car.lv.
Que los dits capitols hagé loch en los lochs plo ſeyor Rey apres deles dites conſtitucios adqſtes car. lv.
Que los notarios dles corts dls veguers:e balles reals aſſeguré tenir taula apricõ los altres officials car. lv.
Que a algu q̃ hage régut offici ó iuriſdiccio fins que ſia abſolt dela taula no ſia comenat offici de iuriſdiccio ne donada ſperança de tenir lo nel pugue regir per altre a quil camana cartes lv.
Que los ſcriuans dels veguers:e balles qui bã a tenir taula ſien ſuſpeſos durant la dita taula cartes lv.
Que lo official ordinari ſia régut tenir taula dles coſes q̃ haura fetes p comiſſio pus per dict ordinari pogues ſer aquelles cartes lv.
Del ſalari dls inquiſidors de poſador per los officials ans q̃ vſen de ſon offici cartes lvi.
Que los officials q̃ han a tenir taula:façen reſidencia enlo loch p.l.dies e de ali nos pugué partir cartes.lvi.
Que los iutges dla taula no ſie tenguts obeyr a letres dela cort real exídes contra les conſtitucions dla taula e del ſalari pagador per terços als dits iutges:e dl orde que deuen tenir en procebir en los proceſſos car: lvi.
Cõfirmacio deles dites coſes e cõſtitucios cartes. lvii.
Que lo ſcriua dela taula hage eſſer poblat domiciliat e ſtadant dela ciutat vila/o loch ballia/o vegueria on la taula ſe te e del iurament q̃ te afer lo dit ſcriua car.lvii.
Be offici de aduocats dl fiſch:e de procurador̃ fiſcals e cullidor de terços en cartes lvij.
Que los loctinẽts ó procuradors fiſcals no pugué vſar de iuriſdiccio algũa/o ſi bo fan ſien panits' cartes lvij
Dela pena dels loctinents de procurador e fiſcals colli dors de terços e ſcriuãs deles corts per forçals/o indegu dament exhigents cartes lviij.
Que lo procurador fiſchal dls gouernadors e altres of ficials ſferios/o iutges dls.vi.dies iudicials apres la iq ſicio publicada:hagé adonar la demãda:ſots pena ó p nacio ó offici ſi p ell ſta:e al aduocat fiſcal p ſeblãt.lviij
Que lo procurador fiſchal no faça inqrir ne en proces

ſcriptura donar:cõtra algun ðlat ſino ab cõſell del ad uocat fiſcal ðl q̃l cõte ab ſcriptura de ſa ma ſots certa pena cartes lviii.

¶ Que lo procurador fiſchal no moura queſtio a algu:e dara demanda ſens conſell del aduocat fiſcal:lo qual ſe bage donar enla forma aqui contenguda e de aço bagé apreſtar ſagrament; e homenatge los dits procuradors e aduocat fiſcals cartes lviii.

¶ De offici de alcayts:e capitãs en cartes. lviiii.

¶ Que los alcayts:e capitans ſens licencia dels regidors de les vniuerſitats no puguen tenir enlo territori ſino cert nombre de beſtiar perlo qual ſien tenguts a tales e bans cartes lviiii.

¶ Que per algun capita alcayt algotzir porter o altre no ſia pres a algu adzembles palles tenyee/o altres vitu alles/o municio ſino pagant primerament la valor ðla coſa cartes lviiii.

¶ Que algun alcayt no pugue pendre per qualſeuol dret del beſtiar que palturara/o paſtara pio term:ſi dõchs non te ꝑuilegi atorgat ans dia guerra lo q̃l bage amo ſtrar cartes lviiii.

¶ De offici de poſaders en cartes lx.

¶ Que los poſaders aconar ies poſades bagen a dema nar los regidors ðls lochs e a ordinacio d aq̃lls les do nen:e que per aço no prenguen diners ſots certa pena e que les poſades ſiẽ pagads aconeguda del poſader :e dels regidors cartes lx.

¶ Cõfirmacio ðla dita cõſtitucio e altres ſobre les poſa des cartes lx.

¶ De offici de porters e de adzembles e de lurs ſalaris cartes lx.

¶ Que porter algu no pugue fer execucio ſés cõſell ð ve guer o cort o balle o iutge ordinari o ſés cõſell ð iutge delegat enlo negoci a ell a comenat cartes lx.

¶ Dels porters o ſobre adzẽblers q̃ ſi farã rẽbre les gẽts p les adzẽbles q̃ ð aço ſia iq̃rit p los ordinaris car. lx.

¶ Que los porters no bagẽ ſino. v. ſous p dia e ðla pena cõtra los porters e adzẽbles q̃ fã reẽbre les gẽts car. lxi

¶ Cõfirmacio dela preſent coſtitucio e addicio ð maiors penes e q̃ les biſties q̃ no ſõ p ꝑpri vs o p forns o molis

puguen esser preses en los lochs reals perlo senyor rey reyna: e fills: e infants: e consellers e domestichs de aquells cartes lxi.
¶ Que alguatzirs o porters del senyor rey / o primogenit o loctinent general no puguen pendre adzembles sino tensolament perla roba: e cambre del senyor Bey e primogenit e loctinent general: e ab interuencio dels regidors dels lochs cartes lxi.
¶ De offici de saigo bastonea troters: e de lur salari en cartes lxiii.
¶ En quin loch poden anar saigs / o bastoners e de que sō creguts: e del que poden fer cartes lxiii
¶ Que sien posats en les corts saigs bons: e pochs en nō bre cartes lxiii.
¶ Que algū saig no bage sino. vi. diners per legua encarrec. lxiii.
¶ Que lo saig no bage sino. vi. diners barcelonesos per leuga o quatre jaquesos: e dela pena del contra fahent en cartes: lxiii.
¶ Que los inquisidors puguen restrenyer lo nombre dels saigs enles corts e punir aquells car. lxiii.
¶ Que lo veguer / o altre no pugue metre saigs vitra lo dit nombre cartes lxiii.
¶ Que les sajonies no sien venudes exceptats los de vilafranca: e font rubia. cartes lxiii.
¶ Deles coses prohibides als officials titol general en cartes lxiii.
¶ Que officials no entren en iurisdictio de altre ne: imposen ban. en cartes lxiiii.
¶ Que veguers procuradors saigs / o altres officials no entren en lochs qui no sien del senyor Bey per clame ne fadigues penyores / o execusions afer ne per altre occasio fins cozs ere a costumat en temps del rey en Jacme en cartes lxiiii.
¶ Que veguer / o altre official real no pos ban en homens ne en honors qui sien en terme de castells de prelats / o altres cartes lxiiii.
Confirmacio de dit capitol cartes lxiiii.
¶ Que los officials no prenguen seruey ne acepte nes agabellen nes assentsen

me ab altres cartes lxiiij
Que algun official no gos pendre ſeruey de algu ſino ò menjar e de aquell poca cosa ſots certa pena car. lxiiij
Que algun official no gos pendre ſeruey ne vnir ſe ab altre official o agabellar ne ſer ſe de caſa de algun noble ne pendre renda de algu ſino lo ſalari ſeu ſots certa pena. cartes lxiiij
Que algun veguer o altre official no puſque fer acapte ſi ho fa pach lo doble. car. lxiiij
Que negun ſeriua ne aſſeſſor no gos aſſenſar a veguer ne balle ne a altre official. cartes lxiiij
Que lo portant veus de gouernador o altre official no compellel quen algu a pendre remiſſions en cartes lxiiij.
Lo capitol conte aço mateix ab pena ſtatubida en los contrafabents. cartes lxiiij.
Que los officials Reals no tenguen offici ne procuracio de altri en cartes. lxv.
Dos capitols continent lo mateix en cartes lxv.
Que officials façen perſonal reſidencia en los officis en cartes lxv.
Deles penes dels officials no reſidents en ſos officis capitols dos en cartes lxv.
Que los officis triennals no ſien atorgats atoſtemps ne aviolari en cartes lxv.
Que officis no ſien donats atoſtemps ne aviolari ne a cert temps e no valega res ſi ere lo contrari fet en cartes. lxv.
Confirmacio de dit capitol e que p interpoſades perſones aço no pugue eſſer fet a iuitant ala dita pena en cartes. lxv.
Confirmacio deles dites coſes. cartes lxv.
Que los officis no ſien continuats e que vn home no tenga ſino vn offici en quiſcu loch cartes. lxvi
Que algu en vn loch no pugue tenir ſino vn offici de iuriſdiccio cartes lxvi.
Que los officis ò iuriſdictio no ſie cõtinuats e cõ ſe dua aço entendre cartes lxvi.
Confirmacio e ampliacio del dit capitol car. lxvi.

¶Que los officis no sian atorgats per preciso ne per o n:s ne sots assignacio alguna car. lxvi.
¶Que vegueries ballies o altres officis no sien venuts ne presos prestechs p aquells ne comanats apart ne per altre obligacio o frau e si ere contrafet com se deu procehir cartes lxvi.
¶Dels officials q̃ tenen los officis p diners sins en dit temps com deu esser procehit cartes lxv.
¶Que algu aqui sien degats diners per lo senyor rey no puguen pendre assignacio sobre los emoluments del officis que te cartes lxvii
¶Que no sien donats officis de official qui litigue ranla a algun qui hage pregar o supplicat ni axi poch officis de inquisidors dela taula cartes. lxvii
¶Pena contra los officials qui farã contra les dites coses cartes lxvi
¶Pena contra los veguers de barcelona e ballies qui per cap degayres o sotsballes prenen diners o donatius alg̃a cartes lxvii.
¶Dels personos prohibides regir officis en cartes lxvii.
¶Que official qui sera condempnat en res perlo officis q̃ haura tengut null temps tengut officis real car. lxvii
¶Que no sia posat official de bando enlo loch on es lo bandol o sera stat. cartes lxvii.
¶Que algun vsurer no puga tenir officis publichs ne de iurisdictio cartes lxvii.
¶Que no sia donat officis ne speranca de aquells a algu q̃ haia tengut officis de iurisdictio que no sia absolt dela taula cartes lxviii.
¶Que no sien posats officials de bando encara que aquells ab qui es lo bando no sien de son despret e iurisdictio cartes lxviii.
¶Que no sia veguer o ballestro altre official ordinari a aquell qui enla cort te la scriuania car. lxviii.
¶Confirmacio e extensio dels dites constitucions en cartes. lxviii.
¶Que los officials no puguen comprar ne acquirir les coses de luro sotsmeses car. lxviii.

Que algun veguer o balle o altre official no gos cõ
prar ne fer comprar rendes ol loch on ha offi cial ne ha
uer part en aquelles. cartes lxviii.
Que algun official de iurisdictio no pugue comprar co
sa immoble de algu sotsmes a son offici ne mo ble quis
vene per destret de cort. cartas lxviii.
Cõfirmacio de dit capitol e que no pugue fer comprar
ne part hauer: ne fer frau al dit capitol. car. lxviii.
Que les donacions fetes als officials sien revocades
en cartas. lxviii.
De alcaldes e moneders dela secha en
cartas. lxviiij.
Que no sien donats officis dela seca sino apersones ex
pertes e examinades: en la manera aqui posada: e que y
li realment exerseschen son offici. cartas xviiij.
Que los alcaldes en los actes mercantivols sien ten
guts fer prestar seguretat de iuy als litigans en lur cort
e cofirmacio dla dessus dita constitucio. car. lxviiij

Libre segon.

De mostrar e exhibir cartes e notes en car: lxx.
Que los ordinaris forcē los notaris de mostrar les car
tes e qualsevol alienacions ques fassen per emphite
otes o feudataris o altres tenint proprietats per seny
ors e donar copia de aquelles als senyors. car lxx.
Del archiver real com deu mostrar los actes ol archiu
en cartes. lxx.
De donar libell o demāda, en car. lxx.
Que p ineptitud de demāda pus aparegua dla intēcio
ol demanāt p lo proces no litigua lo iutge o donar sentē
cia ne per aço pugue esser impugnada: ne tal excepcio
sia admesa. cartas lxx.
De pactes etranfaccions en cartes lxx.
Que si los querelants: vn de altra vendran en amicicia
o homenatge: los clams que sien hagats per diffinits
fins lo son tenguts. cartes lxx.
De emprenyment e treues conuencionals car lxx.
Que les coviuenses sien fermament tengudes. car. lxx
Si aquell qui sta ab treues ab altres porta aquell penyo

rar per deu: e oſſi poza pladejar o valer a algu contra a quell ab qui ha la treua: e ſi dampnatge li donara deſſe nent la coſa ſua en carteo. lxx.

¶ Que treuco durant lo tempo de elleo no puguē eſſer re/ tudeo ne violades ne per pignoracio ne per altre occa/ ſio: e aço mateix ſia durant leo tinencies e penes contra los contrafabents en carteo lxxi.

¶ Que lo qui ha treuco ab altri no pugue ſeguir los enamicho de aquell ne talayar ne ſtar en empueſa de que canſe pogues ſeguir loro certa pena. carteo lxxi.

¶ Que lo ſenyor rey no tengu coumenſa ab algu de ſa ſeny/ oria ano deu eſſer comunal en iuſticia atoto. car. lxxi.

¶ Que lo ſenyor o parento del mort pugue demanar ca treuco trēcades plo mort axicō fere lo mort. car. lxxi.

¶ Que aduocato metgeo e notario ſien examinats ano que vſen en carteo lxxi.

¶ Que algun ſaui en dret no vſe de aduocar inquirir o iu/ dicar que primer no ſia examinat: e iuren com aqui eo continegut en cartao lxxi.

¶ & que aço mateix ſia ſeruat en los metgeo cirurgiano e en los notario publicho. carteo lxxi.

¶ Que algun ſaui en dret no pugue aduocar ne iudicar o eſſer aſſeſſor que no tingue loo. v. libreo de dret ciuil: o almeno dl dret canonich e hage hoyt per. v. anyo en ſtu di general e aço mateix ſia en los me. geo e q̄ hagen hoyt per. iij. anyo. cartao lxxi.

¶ Deleo calitats e examens dlo iuriſteo e metgeo qual ou eſſer e com ſe deu fer. cartao lxxij.

¶ Que quiſcun iuriſte ano que vſe hage los vſatgeo d̄ bar celona: conſtitucions e capitolo de cort de catalunya ab loo quals ano de toteo coſeo ha eſſer iujat ſoto pe/ na de. l. liuras. cartao lxxij.

¶ Que no ſia legut tranſferir o ceſſionar alguna co/ ſa en altreo mco potento en carteo lxxij.

¶ Lo capitol conteaço mateix.

¶ Que no ſia legut anegu poſar ſenyal p fer ter/ ror o menaſſar al poſſehidor d̄ algune terra o poſ ſeſſio carteo lxxiv.

¶ Capitol continent aço mateix e ato penco ſlatubidos en los contrafabents. carteo lxxi

De dol e mal engan en cartes lxxiii
Que algu enlo dia que haura saludat obesat al altre p tot aquell dia no li faça mal sots certa pena e de mala fe car es lxxiii.
Que aquell qui haura menjat o albergat ab altra per vij. dies apres no l faça algun dan per si o per altre en cartes lxxiii.
De iurament de calampnia en cartes. lxxiij
Que en totes causes sia prestat sagrament de calumpnia e que de sentencia interlocutoria en alguna manera no sia apellat sino de manifest greuge o contenia euident error o fos cõtra dret pronunciada: e en dits casos dins tres dies sia finida. cartes lxxiij.
Que en tota causa sia iurat de calumpnia p les parts e causa de apellacio ò diffinitiua sia determenada dis xx. o es e la segona apellacio dins. x. dies car. lxxiiii

Libre terc.

De iuys e fermes de dret axi en plet com en batalla en cartes. lxxiiij
Com deuen fermar dret los homens alurs senyors: e en qui loch e per quãt. cartes lxxiiij
Per quina quantitat deu esser fermade batalla: ans q sia iurada cartes lxxiiij
Deles fermes de dret e termens ò aquelles en les causes comunes. cartes lxxiiij
Fins aqual hora deuen esser sperats los aduersaris en iuy equant se cometen les penyores. cartes lxxiiij
Com se deu fer iuy entre los pares e los fills e com deuen sinenar los pares los mals dells fills alurs seyors en cartes lxxiiij.
Que les causes dels caminants estrengers tost e sens triga sien ab deguda fi determenades. cartes lxxiiij.
Que algu no sia tengut fermar en poder del seyor rey sino per pau e treua e per batalla. cartes lxxv
Que les causes fins a cinquante sous ses figura ò iuy e sens scrits se hagen atermenar tota apellacio remoguda cartes lxxv.
Que les emparcs verbals si dins vn any nos finirã.

en bagudeo per cancellades e leo fermeo de dret fetas e
emparceo carteo lxxv.

¶ De reptata de banſia e trabicio com ſe deu
excuſar carteo lxxv

¶ Com ſe deu purgar reptat per ſenyor en cort de banſia
carteo lxxv

¶ Si algu ſera reptat perla potestat deu ſe metre enſa ma
e lunch ir lo dia o purgar ſe cõ aqui es cõtégut car. lxxv

¶ Que deu ſer dit reptat o rep.ador ſi ſera vençut enla
batalla carteo lxxv

¶ Que algu reptat de banſia no ſia ſoſtengut perlo ſeny
yor rey ne per altre ſi donchs no vol ſcondir ne aqlla
tala lien defeso perlo ſenyor rey o los fills car. lxxv

¶ Que lo qui reptara altre no puixe creixer de riquesa ho
par que a vol dar carteo lxxv

¶ Que ſi algu reptara caualler e li dara par que no li puſ
ca dar lino caualler o fill de caualler per ſon linatge
carteo. lxxvi

¶ Que los reptato de trabicio qui nos volran ſcondir no
lan ſoſtengut e que los fills del ſenyor Rey exceptat
los ſuccellors enlo regne puguen aiudar al reptat axicos
los altres barons, carteo lxxvi

¶ Que los homens de paratge cõ linatge militar: o ho
mens de ciutat o vila reptato de banſia o trayció o trẽ
cament de treues puſquen ſcondir la ſe per batalla. & q
aço entara que ſia bandejat pugue anar liberament p
la terra. carteo lxxvi

De orde que deu eſſer obſeruat en iuyo en
carteo. lxxvi

¶ De aqllo qui deleo malfeteo reffuſen iuſticia car. lxxvi

¶ Si ſenyor offer dret per los homens ſeus: e lo q mal
haura pres o refuſa e fara algun mal ſmene primer aqll
carteo. lxxvi

¶ Si lo citat no vol ſer dret de ſi e perlo clamater li ſera
dat don com ſe deu procedir. carteo lxxvi

¶ Si algu le ſera fadigat de iuſticia en princep Baſſe: o
ſenyor o altre e li alleuara alguna coſa com deu eſſer
procehit. carteo lxxvi

¶ De oblacions en carteo lxxv

¶ Que plet ſia manat aſſi alo magnato com alo cauallc

primer de.x.dies daquiauant de.viii.a.viii. dies als pageſos al.iiii.e al.v.dia cartes lxxvii.
¶Que tota cauſa ſia finida dins.xl.dies del dia öl ferma mentſi doncbs per hauer teſtimonis:e cartes no es menester major dilacio cartes lxxvij.
¶Que les aſſignacions en plet ſe façen de tres a tres dies ſino a cauallers als quals ſia aſſignat de.viii.a.viii. dies e ö appellacions q̃ no ſian enteſes enlos dits.xxxx. dies cartes lxxvij.
¶Qua ſimena ſe deu fer ſi dins dits.xxxx.dies la cauſa no ſera finida cartes lxxvij.
¶Dela clauſula poſadora:enles letres citatories perla inhibicio cartes lxxvij:
¶Del temps dela demanda del actor:e reſpoſta del reo:e caucio per aquells preſtadora:e reconuẽcio car.lxxvii:
¶Del temps que lo actor articulara:e dela reſpoſta del reo.cartes lxxvij.
¶Deles dilacions donades al actor:e al reo a donar interrogatoris cartes lxxviii.
¶Del temps que lo reo articulara:e dela reſpoſta del actor:e deles dilacions del reo cartes lxxviii.
¶Dela publicacio dels teſtimonis:e dilacio per obicir e proar obiectes corroborar e deffendre:e dela publicacio dels teſtimonis obiectes e deffenſes.car. lxxviii.
¶Dela inſtructio del proces de manera ques puxe fer relacio cartes lxxviii.
¶Del temps que lo ſeruia du portar lo proces al relador e lo relador deu denunciar al preſident:e lo preſident deu metre:en memorial les cauſes cartes lxxviii.
¶Del orde ques deu tenir:en continuar les cauſes hoyr advocats votar cloure:e expedir aq̃lles car.lxxviiii
¶Deltemps de interpoſar la ſupplicacio e determenar aquelles cartes lxxviiii.
¶Dela execucio deles ſentencies cartes lxxviiii.
¶Dela comiſſio deles cauſes menors de.xxx.liures e dilacions de aquelles cartes lxxviiii.
¶De cauſes ſumaries que breument ſe han expedir no obſeruades les dites dilacions cartes lxxviiii.
¶Del temps de interpoſar:e determenar la ſupplicacio/o greuge que ſeran interpoſats deles prouiſions/o actes que per contrari imperi reuocar ſe poden car.lxxviiii.

Del tpo que ha iterpolar supplicacio de sētēcies iter lo extortico e ōtermenar e dles penes dl suplicant si sucumbira carteo lxxviiii
Del ordre que ha seruara: en les causes que seran cuocades de iutges inferios carteo lxxx.
Del tempa e ordre que ha seruara en les causes de apellacions de iutges inferios. car lxxx.
Dles causes pendents carteo lxxx.
Dles causes de suspita cōtra los reladors o algu del consell carteo lxxx.
Dela ralacio dls porters e missatges dles corts car lxxx
Del tēps e facultat donada ales ciutats villes e viles reals si volrā obtuar lo ordre dites cōstitucions en lurs cortes carteo lxxx.
De iurisdiccio de tots iutges e de lor competent en carteo lxxxi.
On hue pladejar los iferios ab lo cōte e q̄ si aqlls ho podē tornar enso dl lur los hu donar so cōdit car. lxxxi
Dels altres iferios q̄ pladejen ab los seyors car. lxxxi
Que les causes de catbalunya sien tractades dins catbalunya e les causes de apello perlo Bey sien conegudes dins catbalunya carteo lxxxi.
Que les causes dela vegueria sié tractades dins quscuna vegueria: e no en altre lochs: deles apellacions que hagen a conexer dls la vegueria carteo lxxxi.
Que homes o altres bes o aqlls no sié ptos ōtegurs o emparats: en lochs reals p deutes sino en certs casos en carteo lxxxi.
Que si algu se clama de baro o caualler per deute o contracte: sia tengut lo mar al clamāt en poder del veguer carteo lxxxi.
Que algu no sia destret pledejar per honor que tenga sino en poder de aquell per qui la tendra car. lxxxi
Com deu esser iurjat perlo veguer de Ribagorça dos capitols carteo lxxxi.
Confirmacio que totes les causes de catbalunya dins catbalunya e de quscuna vegueria dins la vegueria sié tractades: e de quscuna balliu enla ballia car. lxxxii.
Que aquell qui haura iurisdicto enlo loch on son los bens tenegut dela valor d aquells si la muller se o por

sara:ala execucio del veguer/o altre official real en cartes lxxxij.
¶ Que les constitucions disposants que les causes se reco ten dins les veguerics:e ballies on son bagé loch axi en causes criminals com ciuils e que lo contrari no sia seruat cartes lxxxij.
¶ Deles causes que no sien tretes en manera alguna:fora cathalunya:e dells recollos ala Regia magestat ha uedors car lxxxij.
¶ Que nouells officials no sien posats en loch on no son acustumats e de comissaris en cartes lxxxiij.
¶ Que a algun official ordinari no pugue esser feta:ne gos acceptar comissio algũa dequalseuol negoci:ne vsar de aquella sino dela potestat ordinaria a cosell de sõ assessor sots certes penes car lxxxiij
¶ Que comissari algu sots qualseuol titol o nom p qualseuol causa no sia creat:e si era fet no sia obeyt. lxxxiii.
¶ Que los officials nouamẽt posats lie remoguts :e tornat al vs antich dit rey en pere terç :e q daquiauant nos faga cartes lxxxiiii.
¶ Que comissaris no sien creats en manera alguna: e si lo contrari ere fet no sien obeyts ans los pugue esser reclamat sens reprensio algũa dos capitols cartes. lxxxiiii.
¶ Confirmacio noua que nouells officials no sien imposats:ans los qui bo son sien remoguts cartes. lxxxv.
¶ Que sia reuocat lo offici de regent la ballia general:e ỏ a quiauant tal offici no sia creat cartes. lxxxv
¶ De fur de homens de paratge:e domestichs e officials reals en cartes. lxxxv.
¶ Que los officials ordinaris coneguen dels domestichs del senyor Rey e Reyna:e senyor primogenit absent aquells:e leuar armes e encara que sien presents :e façen iusticia los veguers de balles assessors etc. econtra cartes lxxxv.
¶ Del impetrãt priuilegi ỏ generositat quels hage fer caualler dos lany en cartes. lxxxv.
¶ Quant sia legut aquiscu venjar se sens iurge en cartes lxxxv.
¶ Qui so de altre furtara/o inuasira : si en aço sera ne

frat o mort aq̃ll qui ho haura fet n soffira alguna co
lumpnia cartes lxxxvi.
¶ Quant lo princep entre pubills e viuoes
e miserables persones pot conexer car. lxxxvi.
¶ Que ans qu: e mane citacio enla audiencia per misera-
bil: tat sia aquella prouada per testimonis: enla forma
aqui contenguda: e altrament no sien cuocades: e que
les causes no sien cuocades per peroresitencia sino enla
forma aqui contenguda cartes lxxxvi.
¶ Que per donacions o transpostacions feres a vidues
pubills e miserables nos puguen trayre les causes mer
cantils dels consolats de mar: si doncs no hauia vn
any que fossen feres cartes lxxxvi.
¶ Del: o cuocacio de causes per viduitat ques faç enla
forma aqui contenguda cartes lxxxvii.
¶ E deles causes ques cuoquen per pobr: tat car. lxxxvii
¶ En quin loch deu esser conuengut per
crim o ban e qui pot imposar ban car. lxxxvii.
¶ Que los homens del senyor rey: enlos locs dels ba-
rons tagen oyr en aquells de ban: e iniuries que aqui
hagen feres cartes lxxxvii.
¶ Que los pallats p locs de barons sie tenguts: aquells
ban: anicō los dits barons enlos locs reals car. lxxxvii
¶ Que: si proces algu sera demanat per lo senyor rey o p
mogenit: o gouernador als officials inferios q pallats
dos mesos si reserit nols es puguen e degues procedir
los ordinaris en les causes cartes lxxxviii
¶ De legittima e diuisio de aquella car. lxxxviii.
¶ Que la legittima sia comtada: segō les leys romanes
cartes lxxxviii
Com se aparteix la legittima entre los fills e quants es
cartes lxxxviii.
¶ De scriuans empriuats: e de pastures de
aygues de rius: e de pous: e de cases en
cartes lxxxviii.
¶ Que strades e vies publiques aygues corrents e fonts
mares prats e pastures selues garrigues: e roques son
del senyor per estar: no per alou o domini mas per empriu
de luro pobles cartes lxxxviii.
¶ Que los empriuats de lenya pastures: e aygues se façen cō

antigament ere acustumat: e si algu ne haura mal vsat
set clam al senyor rey lo castigara cartes lxxxviii
Que sia fet pōt enlobregat a rocha de droch .lxxxviiii
Que de carnestoltes fins p tot setèbre negu no goe ca/
sar ne pèdre: pdius faysans ne frācolis ne en altra tèps
enla forma aqui cōtenguda e dels coloms car.lxxxviiii
Be dan donatie que sia esmenat: e ans
de remissio cartes lxxxviiii.
Que qui ociura vescomte ol neffrara ol desonrara lo es
men axicom dos comdors e comdor axicom dos vasues
sors cartes lxxxviiii.
Com sia feta esmena de mort /o naffra de vasuassor qui
ha cinch caualles cartes lxxxviiii
Be esmena de caualler dos vsatges cartes lxxxviiii.
Be esmena de leguayt o en calç de caualler car lxxxx
Be esmena de fill de caualler qui leixa la cauallaria: e
qui es dit leixar la cauallaria cartes lxxxx.
Be esmena de ciutadans e burgesos cartes lxxxx.
Be esmena de iueus cartes lxxxx.
Be esmena de balle cartes lxxxx
Be esmena de pages /o altre qui no ha dignitat en car/
tes. lxxxx.
Be esmena de apresonament cartes lxxxx.
Be esmena de ferida enla cara cartes lxxxx.
Be esmena de ferides enlo cors cartes lxxxx.
Be esmena de empenta cartes lxxxx
Be esmena de sclaus e serrabins cartes lxxxx.
Be esmena de dona cartes lxxxxi.
Be esmena de git de lança /o de sageta /o altres armes
cartes lxxxxi
Be esmena de cauall o bestia tenit la honre car. lxxxxi.
Be esmena sabedora als senyors p aguayt encalç o nef
fres /o preso cartes lxxxxi.
[illegible] fous dela esmena de arbres car lxxxxi.
Bel[illegible]sement ion senyor cartes lxxxxi.
Qual part hā los senyors dela esmena dels homes seus
cartes lxxxxi.
Be esmena de arbres tallats cartes lxxxxi.
Be esmena de ort cartes. lxxxxi
Be esmena de coloms cartes lxxxxi.

¶ Que ans sien esmenades les iniuries e deutes que lo offi-
cial no reebe res per son dret carteg lxxxii
¶ Que fins lo malfet sia esmenat no sia presa cõposicio ne
sia algu absolt o tret de preso o de manleuta ne terç sine
lo deute sia pagat: e que les enquestes sien guardades e
carteg lxxxiii
¶ Que tota malfeta per officials o altres fera sia restituida
carteg lxxxiii.
¶ Confirmacio dela cõstitucio que no sia res rebut per cõ-
posicio ans del don esmenat car. lxxxiii
¶ Confirmacio de duas constitucions e ampliacio dla pena
en carteg lxxxiii.
¶ De iutgadors e taffuraria prohibida carteg lxxxiii
¶ Que taffuraria per tostemps sia tolta carteg lxxxiii.
¶ Que no sia iugat ab daus sots certa pena exceptat aran-
jo e de nadal aparici carteg lxxxiii
¶ Que lo official qui tendra sostendra o permetra taffur-
ria sia priuat del offici e exellat per tres anys e pach. liu
res carteg lxxxiiii.

¶ Libre quart

¶ De iuramens axi voluntaris com necessaris
e encara de faeltat en carteg lxxxiii.
¶ Tots homens deuen iurar faeltat als de qui tenen ho-
nors en carteg lxxxiii.
¶ Forma com se deu fer sagrament. carteg lxxxiii.
¶ Tots homens iuren als senyors en plet e los seyors no
iuren altre homens carteg lxxxiii.
¶ Jueus iuré a crestiãs mas crestiãs aiuens nũnca. lxxxiii
¶ Lo pages qui te mas e laura ab vn parell de bous sia cre-
gut fins a.vii.sous de plata en sagrament car. lxxxiii.
¶ E los altres vilãs qui son ots bacallars fins aquatrenta
cusos de or de valencia da quisuant mostren bo per iuda-
ri de caloeria carteg lxxxiii.
¶ Caualler vell o pobre qui nos pot arrear de batall sia
cregut en sagramẽt fins a cinchonges de or car. lxxxiii.
¶ Los altres de.xxx.anys fins a.xxxx.deffenen lur iuramẽt
ab ses mans carteg. lxxxiii.
Los sagramẽts dels burgesos sien creguts axi com dela ca
uallers fins a.xv.onges carteg lxxxiiii.

reus en cartes lxxxxiiii
De pena del qui periura ſon ſenyor cartes lxxxxiiii.
Dels ſagraments com ſe preſten dels majors als menors en que no hage ſenyoria cartes. lxxxxiiii.
La forma del ſagrament del reptar de treuas trencades en cartes lxxxxiiii
Tres coſes que deu iurar quiſcun official quant entrara en lo offici cartes lxxxxiiii.
Que lo ſenyor rey ans que li ſia preſtada la fealtat ſia tengut iurar e confirmar publicament la venda e franqueſa del bouatge e altres drets dela terra cartes lxxxxiiii.
Que vn dia abans que lo official iur ſia denunciat ab crida general cartes lxxxxiiii
De iuramẽt preſtador per iuens p les vſures car. lxxxxv
Juramẽt de obſeruar les coſes de aq̃lla cort car. lxxxxv
Que del elongament ſia cregut al ſagrament del creador perque lo terç no ſia comes cartes lxxxxv.
Juramẽt de dar obra ab acabament ala vniuerſal iuſtícia cartes lxxxxv.
De ſalaris de iutges aduocats e notaris: e procuradors e capitans: e domeſtichs e altres en cartes lxxxxv.
Que los aduocats iuren no reebre ſalari de cauſa ſecular ans dela ſentencia diffinitiua cartes lxxxxv.
Que iutge/o inquiſidor no hage res de enqueſta ó aquell contra quis ſia ſi donchs no per deffenſes que donas p les quals haguen anar fora ciutat cartes lxxxxvi
Que ioue/o procurador de draper/o altre qui vage defora per demanar deutes de ſon ſenyor no hage ſino dotze diners per dia cartes lxxxxvi.
Capitol confirmant lo precedent e ampliant e que no puguc pendre ſino vn ſalari lo dia cartes lxxxxvi
Que iutges aduocats procuradors e notaris no ſien hoyts ſis clamen de ſalaris apres ſentencia diffinitiua ſi ab carta no ho moſtren. E aço mateix ſia en los domeſtichs apres mort dels ſenyors en les ſoldades cartes lxxxxvi
Que official ordinari qui no pot pẽdre ſalari encara que li ſia feta comiſſio de ſo que podria: ſ's no reebe ſalari empero lo aſſeſſor ne puguc pendre cartes lxxxxvi
Que official algu/o ſeruia de cort no puguc res pendre p ſequeſtres/o comandes en poder de ells iets car. lxxxxvi.

Qui ſalari ſe deu pagar p interpoſar decrete car. lxxxxvi
Del ſalari deles cauſes ó graduacio ẽnt es car. lxxxxvii.
Del ſalari ó cauſes ó execucio̅s e altres cauſes. lxxxxvii.
Del ſalari de proceſſos e altres actes dels ſcriuãs del ſeyor rey primogenit gouernador e balle general car. lxxxxvii.
Del ſalari dels notaris per teſtaments codicils e altres vltimes voluntats e inuentaris cartes lxxxxvii.
Del ſalari dels notaris per cartes de ſpolis de vendes de cenſals violaris e apochas de aquells e de ſentences iudicials e arbitrals cartes. lxxxxviii.
Del ſalari que's paga per ſentences cõdemnatories que's ponẽ ſobre venda de cenſals o violaris cartes lxxxxviii.
Que qualſeuol iutge per abſolre o condemnar los delats ó crim no gos pendre coſa alguna cartes lxxxxviii
Que los ſcriuans reals e del gouernador e altres no prenguen la meytat del ſalari dels reladors ans lien contents del ſalari deles ſcriptures cartes lxxxxviii
Del ſalari dels iutges reladors e arbitres e aduocats ẽnt es e com ſe deuen pagar e penes dels qui mes ẽ ſgurã en cartes lxxxxviii
Que los vaſſalls del ſeyor rey no ſien tenguts pagar ſalari de capitans per aquells poſats en cas de guerra o en altra manera cartes c.
Que deles ſentẽcies abſolutories dels delats no's pague ſalari algu cartes c.
Que per proceſſos de regalia no ſia fet execucio o penyorament per ſalaris o pentges o deſpeſes fins lo inculpat ſia condemnat o compoſat e remes a del ſalari que en tal cas ſe pot exbigir quant es dela pena dels contrafahents en cartes. c.
Confirmacio dela deſſus dita conſtitucio de ſalaris dels capitols en cartes ci.
Dels ſalaris dels iutges que dues terces ne reſten per la diffinitiua ſentencia cartes ci.
Del temps dis lo qual los notaris poden demanar los ſalaris dels contractes e ſcriptures cartes ci
Dels proceſſos de cauſes de agraduacio com ſe deuen fer enles cortes ordinaries encara que's enoquen ala real audiencia p lo qual reba lo iutge ſols vna terça e que's deu fer apres del proçes cartes cii.

Del ſalari dels iutges ỏ reclãs e execucio ỏ cẽſals/o ſcrip/
tures de terç quãt es encara que hi hage opoſãts car. cii.
Que lo ſalari ỏls calculadors ſia dors diners per liura tãt
ſolament e no pugue mes puiar de .xxv. liures cartes cii.
Que les ſoldades dels ſeruidors ſe hagen ademanar dinſ
vn any apres que ſeran fora del ſeruey cartes cij
Que dins tres anys los deutes de artiſtes e meneſtrals ſe
hagẽ ademanar en cartes ciii
Que enlos ſalaris dels officials ordinaris e lurs ſcriuans
e altres ſien ſeruades les conſtitucions de cathalunya ſo/
bre aço e dels peatges ſia ſeruada la conſtitucio dels cen/
ſals reuocat qualſeuol abus cartes ciii.
Que lo fill no ſia conuengut per lo pare/
ne lo pare per lo fill en cartes ciii
Que deu fer lo pare per los mals fets de ſon fill e ſos ho/
mens en cartes ciii
De accions e obligacions e que per deute
ciuil negu ſia pres ſino per carta pura de co/
manda cartes ciii
Que null caualler/o hom franch per deute ſia pres ni de
tengut en cartes ciii.
Que algu no pugue eſſer retengut en perſona per deute ſi
no per carta de comanda cartes ciij
Que algu no ſia pres per deute ſaul priuilegi coſtuma ſcri
ta/o comanda. ciij.
Que algu no ſia pres vt ſupra e que moſtrada carta de co/
manda en que no hage cert terme iurament/o fermãça ſia
pres e detengut en perſona cartes ciij
De carta de comanda entre iueu/o creſtia com ſe pot pro/
cehir a preſo cartes ciii
Que dona alguna per carta de comanda ſcriptura ỏ terç
o altra obligacio no pugue eſſer preſete que en aço no pu/
gue renunciar cartes ciij.
Que per deute ciuil negu no ſia tengut fer homenatge e q̃
lo creador pugue alongar lo iurament e lo terme ỏ e paga
al deutor cartes ciij.
Que per algun deute no ſia fet homenatge ſino per fi ỏ p̃/
ſo/o de matrimoni ſots certes penes cartes ciij
Interpretacio feta p lo ſenyor rey ỏl dit capitol ab algũs

magnats en cartes cliij
Que per elongar lo deute/o hu dels deutors/ o fermançes no sia fet preiudici ala carta en hostatges e altres co/ses en cartes cv.
De proues en cartes cv
Que lo qui afferma te a prouar e aqui deu esser defferit iurament en deffalliment de proua e quines species hi ha ó proua en cartes cv.
De testimonis cartes cv
Del iurament e examinacio ó testimonis e que lo conuencut ó perjuri perda la ma/o la reema per cent sous car. cv
Lo iurament dels testimonis e que testimoni de honesta faça fe mes q̃ dels pus vils e hu iatsia ydoneo no sia hoyt en cartes cv.
Que enemichs no son acusadors/o testimonis ydoneos/ ne aquells aqui per esser imparatge que dos basten aprouar e de hu es improbat en cartes cv.
Quals testimonis deuen esser entre iueu e crestia car. cv
Que pare no sia testimoni en causa dl fill ec econtra:ne en causa propria cartes cvi.
Quals no son admesos a testimoni/o no son dits ydoneos en cartes cvi.
Que algu no testifique fins a.xiiij.anys complits car.cvi.
Dels testimonis qui no volen dir la veritat car: cvi
Que quiscun iutge force los testimonis aler testimonials parts,e a exbigir e mostrar les cartes demanades per laltre part encara que en iuy non hage vsat cartes. cvi.
Dela pena statuida contra los corrompents falsos testimonis ç los testimonis q̃ fals hauran deposat cartes cvi
De fe e auctoritat e calendari de cartes car.cvi
Dela fe que han les cartes cvij
Dels cartes de iuens que apres.vj.anys no valeguen en cartes cvj
Confirmacio e addicio al dit capitol en dos capitols con secutius en cartes cvii.
Que los anys sien comptats ala natiuitat ó nostre senyor en cartes cvii.
De notaris e scriuans q̃ son tenguts car.cviij

Que los notaris requests sien tenguts fer cartes qualse-
uol e liurar aquelles apres dos dies del protest car. cvii
Que algu no sia creat notari que no sia sufficient en scien-
cia e coltums e hage .xxiiij. anys e que iurat algu no pu-
gue pendre testament cartes cviij
Que notari algu qui sera elet en offici ō iurisdictio no pu
gue vsar dela notaria durant dit offici cartes cviij.
Que lo notari sia tengut dins dos mesos stendre la carta
sens abreuiatura de etc. o altre e quels sia pagat la mey-
tat del selari: e dels testaments cartes cviij.
Extēsio dela dessus dita constitucio acodicils e altres vlti
mes voluntats cartes cviiij
E que aço sia seruat axi enlos notaris cartes cviiij.
Que los notaris ans que vsen del offici sien examinats en
lo cap de quiscuna vegueria on lo veguer te sa cadira en
cartes cviiij
Que dela dita constitucio dels notaris que hagen stēdre
les cartes nos pugue inquirir ne punir sino a instancia ō
part cartes cviiij
Que enles corts dels ordinaris los scriuans no substituesc
quen sino persones ydoneas aconeguda del official o ō sō
assessor cartes cviiij
De vsures e barates cartes cx.
Delcs vsures dels iueus com son limitades cartes cx
Que algū official no force cresti a pagar vsura a cresti en
cartes cxij.
Quant pot pendre iueu per vsura car. cxij.
Que carta de vēda feta en frau ō vsures sia irrita car. cxij
De cōtractes e vsures prohibits a iueus dos capitols cō
secutius cartes cxij
De deposit de cambiadors cartes cxii.
Que cambiador quis abatra no tenga mes taula ne offici
del senyor rey ans sia cridat per infami e presen pa: e en
aygua fins hage satisfet cartes cxii.
Que lo cambiador per tota dita sia tengut axicom per co
mandate que les hage scriure en libre major iurat e que ō
les dites no pugue esser alongat per lo senyor rey car. cxii
Confirmacio e declaracio dcles penes dels cambiadors
abatuts cartes cxii

¶ Que los bens dels cambiadors sien tacitament obligats als creadors: e aquells si ab carta fossen obligats car. cxiij

¶ Dela seguretat que han aprestar los cambiadors ans que tinguen taula de cambi cartes cxiij

¶ Confirmacio e addicio als pens dels cambiadors abatuts en cartes cxiij.

¶ Que les pens dels cambiadors abatuts hagen loch contra qualsevol persones de per ço facen lurs per coses o son officials abatran: e contra los corredors e pellers dels robes que tenen per vendre en cartes cxiij.

¶ Que cambiador abatut no sia promogut ne baro sostengut ans sia pres e li sia levat lo cap cxiij.

¶ Dela seguretat prestadora per los cambiadors ans que tingen taula en cartes cxiij

¶ Confirmacio e addicio als pens dels cambiadors e mercaders quis abatran que sien gitats de pau e treva: ne sien guiats o acullits en baronies o altres parts cartes cxiij

¶ De compra e venda cartes cxiiij.

¶ Que mul o mulla no pugue esser comprat per mes d'.xxx. lures sots certa pena: e que egua apta p apollinar no sia presa per degut en cartes cxiiij.

¶ Quines coses nos poden vendre o alienar e quals persones no poden comprar car. cxiiij

¶ Que armes no sien venudes a serrahins ne els sien donats aquells en cartes cxiiij

¶ Que algun clergue no aliene cosa immoble cartes cxiiij

¶ Que no sia venuda cort vaguera o ballia cartes cxv

¶ Que lo senyor rey no pugue comprar algu alou en terme de castell de baro o cavaller o altre qui nos tegue per ell en cartes cxv.

¶ Prohibicio dels draps strangers en cartes cxv.

¶ Confirmacio de cita constitucio: e extensio a stamenyes en cartes cxv

¶ De vectigals vendes leudes gabelles peatges: e quals ne son exempts car. cxvi

¶ Totes les naus anants e venints a barçalona son en pau: e treva e deffensio del princep cartes cxvi

¶ Los camins e les strades per mar e per terra son dela porteta: e qui en aquells dan donara lia punit com aqui es

contengut cartes cxvi.
Que gabella de ſal no ſia en cathalunya car. cxvi.
Que quiſcu pugue anar per mar ẽ per terra pagant los dzets cartes cxvi.
Que leudes peatges e meſuratges e peſos nouamẽt impoſats ſien leuats de tot car. cxvj.
Que perſona eccleſiaſtica barons o cauallers deles rendes ẽ coſes ſues no donen peatges leudes meſuratges ne pes en cartes cxvi.
Que los ciutadans ẽ altres qui han priuilegi vſat o poſſeſſio ãtiga de no pagar peatge leude ne meſuratge o pes ſien immunes cartes cxvj.
Que los camins ſ en ſegurs ẽ que fuſtes ro ſien tengu deſarribar ſino en los locbs enlos quals ou eſſer pagada leuda en cartas cxvi.
Que clergues e cauallers no ſon tenguts pagar enleyda o altres locbs leudes peatges o cuſſols de lurs rẽdes pus no façen frau o mercaderia cartes cxv.
Cõfirmacio del capitol dela gabella dela ſal ẽ extenſio ad blat e vitualles e mercaderies ẽ que quiſcu los pugue liberament portar onvull a exceptades certes coſes e certs caſſos cartes cxvij.
Que quiſcu pugue anar liberament on volra ẽ a valer en guerra cartes cxvij.
Confirmacio e declaracio del capitol dela prohibicio dela gabella cartes cxvij
Confirmacio e addicio al capitol deſſus poſat deles leudes e dzets nouament impoſats cartes cxvij
Confirmacio e declaracio del dit capitol ẽla prohibicio ò gabella e de vitualles cartes cxvij.
Altra confirmacio del capitol dels dzets nouament impoſats en cartes cvxiij
Que vectigals no ſien impoſats contra la antiga forma ẽ e conceſſios de barres peatges e altres nous impoſi s no valeguen encara q̃vtilitat publica hi ſia preteſa car. cxvij
Que lo ſenyor rey reyna ẽ ſos fills paguen dzet de general en cartes cxviij.
Reuocacio feta del deſtreyment e prohibicio de treta de tortoſa en cartes cxviij.
Confirmacio deles cõſtitucios dites que quiſcu pugue li

berament ab ſos bens anar e reuocacio dels conceſſions en contrari ſets en cartes cxviij.

Confirmacio del capitol que lo ſenyor rey pach dret ẽ general en cartes cxviij.

Confirmacio de priuilegis de impoſicions e que lo ſenyor rey no ſen entrameta directa vel indirecte ans rota la iuriſdictio ſia dels cõſellers pahers procuradors conſols o iurats iuxta ſos priuilegis en cartes cxv iij.

De dret emphiteotich luiſmes e foriſcapis en cartes cxviij.

Priuilegi que les coſes emphitheoticals enlo contat de barçalona quis tenguen per altre no sien alienades sens licencia dels ſenyors ſots pena de cinch cents florins cartes cxviij.

Dels luiſmes e foriſcapis quis deuen pagar per feus ẽtre ells e com deu eſſer partit entre los ſenyors cartes cxx.

Que aquell qui comprara coſa feudal o emphiteoticaria e pendra poſſeſſio sens ferma del ſenyor vltra les penes ẽ dret pach luiſme duplicat cartes cxxj

Libre quint

De ſpoſalles e matrimonis cartes cxxj

Que la filla que sens cõſentiment spres de pare o mare o tudors o curadors: e dels mes propincbs pendra marit o permetra eſſer rapta o fugira no succebescha en bens ẽ pare e mare: e aquell qui la pendra o axi contractara de matrimoni hage pena d exili perpetual cartes cxxj.

Que la pena promeſa en matrimonis sia comesa e acõrida cartes cxxij.

Que algu no goſe fer matrimoni amagat ab dõzella o portarſen aquella ſots certes penes axi per aells com per los teſtimonis en cartes cxxij

De promiſſio de dot e donacio per noces en cartes cxxiij

Que carta feta a pare o altres en diminucio dl bereta mẽt fet o ſabedor en temps de noces sia nulle cartes cxxiij.

Diſſolt lo matrimoni quin dret ſe pertany ala vidua cartes cxxiij

La vidua qui honeſtament viura viſque enla ſubstãcia dl marit ab ſos fills enſa honor: la qual adulteri cometra p

dagho tot cexiii
Que la dona apres mort del marit tigua e possehesca los bens de aquell e vsufructue fins sia pagada de son dot e esponsalit cartes cxxiij.
De tudors e curadors e de lur administracio en cartes cxxiij
Del tèps que los menors poden esser en iuy:e cobrar ses honors:e del q̃ deuen fer los tudors cartes cxxiij
Que lo tudor donat per lo pare pugue vsar sens decret algu prestat iuramẽt enla cort de procurar lo vtil del pupbill etc,en cartes cxxiij.
Que algu stant en potestat d̃ altre noli pugue fer solucio diffinicio/o remissio sino enla forma aqui contẽguda en cartes cxxiij

Libre sise.

De esclaus e acordats de armades e fugitius en cartes cxxiiij.
Lo ques deu donar per lo senyor al qui trobe lo serrabi en cartes cxxiiij.
De furts cartes cxxiiij
Que algun iueu no pugue prestar sobre coses furtades en cartes cxxiij.
De pupillars e altres substitucios car.cxxiij
Declaracio dela constitucio seguent que comenca impuribus en cartes cxxv.
Aqui se esguarden los bens dels impubers morts ab testa:e de paraules directes quals son en testament e que pus enlo testamẽt sia feta mẽcio del fill valega car. cxxv.
De fills e pares preterits e exheredats en cartes cxxv
Per quals causes e en quina manera los fills/o filles/o nets poden esser deseretats en cartes cxxv.
Que si del pare/o altres assendents enlo testament dels fills no es feta mensio perço no valla menys lo testamen. salua a ells la legitima en cartes cxxv.
De aquells aqui com indignes la heretat es tolta en cartes cxxv.
Que marit/o altre persona qui haga mort altre per alguna via no pugue succehir/o hauer los bens del mort en cartes cxxv.

De significacio de paraules dubtoses e de
claracio de aquelles cartes . cxxvi.
Que emparament vol tant dir com guiatge: e protectio
en cartes cxxvi.
De succesſio ab inteſtat cartes cxxvi.
Si dels veſcomtes als baixos cauallers algu mor inteſtat
ſens leyal condicio de ſos feus pugue lo ſenyor ſtablir a
quells feus a qualſeuol dels infāts del deffūct car. cxxvi

Libre sete

De adquirir ſenyoria dels coſes cartes cxxvi
De obres feres enlo sol daltre de qui son e ſia poden co
brar cartes cxxvi.
De preſcripcions cartes cxxvi
Que dret ō ſancte de poteſtats e ō caſtells termenats no
deu eſſer empatxat n ideffes encara per poſſeſſio de. &c.
anys en cartes cxxvi
Que totes cauſes bones o males e rahons ciuils e crimi
nals ſi dins. xxx anys no ſeran diffinides no lien redeme
nats e ō catius poſats en cōtēſtio ſia axomateix car. cxxvi
Que qui haura poſſeedit per. lxx. anys coſa de patrimo
ni real encara que no moſtre titol no pugue eſſer inquie
rat ans lo paſſament de aquest temps ſia hagut per legit
tim titol en cartes cxxvi.
De fruyts e deſpeſes de plets en cartes cxxvi.
Del terç que nos pach de plet menat en cort real ne de va
guers o altres officials ſino com enlo temps del Rey en
iaume ere acuſtumat cartes cxxvi.
Que no ſia pagat terç o redelme o altre coſa per plets ſi
doncbs no ere fermat de dret o ſcrit ō pagar ſots pena ōl
terç en cartes cxxvii.
De auerics e ō compoſicions en car. cxxvii.
Que auerics no ſien rebuts ans que lo delat ſia condem
nat o remes pecuniariamēt: e nos pugue rebre mes ō. iiij
ſous per liure: e com ſe parteixen e que lo official ordina
ri qui re ſalari ōl rey non hage part cartes cxxvii.
Que les auerics ſie. iiij. ſous per liura: e lo ſaui no puixe
hauer mes ō cēt liures: e tots los altres altres. c. liures en

cartes cxxvii.
De execucio de coſa iutiada cartes cxxvii.
Que lo ſenyor redres a ſon honre primer tot quãt li deu e apres prena de ſon honre lo que li ſera iutiat car. cxxvii.
Que animals de caualler ni armes de ſõ cors ni paramẽts de caſa no ſien penyorats per deute lur cartes cxxvij.
Que lo vaguer e balle ſien tẽguts complir los manamẽts e iutiaments dels iutges per qlſeuol delats e ſien tenguts retre oret ỏ compromiſſos e penes en aquells apoſats en cartes cxxvii.
Que porter ne altre official pugue penyorar beſties a regnes/ni iouers/ni inſtrument ỏ laurar per alguna rabo en cartes. cxxvij
Cõfirmacio ỏl dit capitol e pena als cõtrafaẽts ca. cxxviij
Confirmacio del capitol deſſus dit deles ſentencies arbitrals e extenſio a ſentencies de arbitres; e arbitradors q̃ ſien executades ſens deffuyta ne malicia e que valegua renunciacio feta a arbitre de bon baro cartes cxxviij
Cõfirmacio e addicio ala propdita cõſtitucio ca. cxxviij.
Confirmacio de dits capitols e que bag in loch iatſie enlo compromes no hage ſagramẽt ni pena alguna car. cxxviij
Que ſentencies arbitrals ſien executades no obſtãt qual ſeuol recors e ỏl recors en quins caſſos ſe pot e dins quãt temps interpoſar e finir en cartes. cxxviij
De execucio de penſions de cenſals e violaris e ỏles excepcions que a aq̃lles ſe oppoſé cõ ſe deué o podé oppoſar e altres coſes faents per los cenſals en xviij. capitols comencen en cartes cent vint e nou e finen en cartes cent. xxxviij. cxxviij.
Confirmacio dela dita conſtitucio cxxxviij
Que la caucio preſtada per execucio ſabedora per cẽſals ſi dins vn any la cauſa no es finida ſia baguda per cancellada cartes cxxxviij
De appellacions e nullitats de ſentencies en cartes cxxxviii
Que les deſpeſes dela cauſa de appellacio ſi ſera viſta iniuſta ſien ſatiſfets en quatre dobles cartes cxxxviij
Que en la cauſa ỏ ſegõa apellacio no ſia donat libell/nes faça proces ans ſia iudicat ab los actes ja fets car. cxxxix
Que les cauſes de apellacions foza la cort real ſien come

ſega iuriſtes e no a altres cartes cxxxviij.
Que interpoſada la appellacio dins.x. dies lo iutge ita tẽ
gut donar apoſtols e paſſats aquells donats/o no donats
los apoſtols la apellacio ſe pugue proſeguir car. cxxxviij
Que lo apellat dats los apoſtols pugue proſeguir la apel
lacio cartes cxxxviij.
Que lo procurador fiſcal no pugue appellar de ſentencia
contra ell donada. ſidonchs no iurara/que ſcriptures no
uament li ſon vengudes: e ſi malicioſament la menara ſia
punit com aqui es contengut cartes cxxxviij.
Que dins.x. dies ſe hage allegar excepcio de nullitat: e cõ
ſe deu procehir en aquella cartes cxxxviij
Confirmacio e ampliacio dela dita conſtitucio: e de nulli
tat opoſada deuant lo iutge ó ſegona apellacio car. cxxxx.
De aquells qui fan ceſſio de bens car. cxxxx
Que quãt algu iurara que no ha q̃ pagar quen ſia feta cri
da publica cartes cxxxx.

Libre vuytè.

De violẽcia e ó reſtitucio ó deſpullats car. cxxxx
Dela pena de aquell qui haura expellit altre ó poſſeſſio vi
olentm nt cartes cxxxx
Reſtitucio del mer imperi atots aquells qui antiqament
ne han vſat e que de aquell no deſpullara algu ſens cone
xenſa ó dret cartes cxxxx.
Ecomateix del mixte imperi e iuriſdictio encar. cxxxx.
Reſtitucio deles notaryes ales ſgleſies barons: e altres q̃
antigament les tenien e que daquiauant nols ſia feta mo
leſtia cartes cxxxx.
Que lo ſenyor rey/o ſos officials no deſpullen algu ó poſ
ſeſſio ſens conoxeſa de cauſa: e ſi lo cõtrari era fet ſien re
ſtituhits cartes cxxxx.
Que malfeyt a cavaller/o hom feu/o de ſgleya/o ciutat/o
vila per homens/o officials del ſenyor rey ſens conegu
da de dret los ſia reſtituhit cartes cxxxxi.
Confirmacio de dits capitols en dos capitols conſecuti
e qui poden regir dites ſcriuanies cartes. cxxxxi.
Que los ſcriuans remoguts de ſos officis ſien tornats en

aquellors sien seruades ordinacions pratiques e bons co
tiums dela cosa del senyor rey cartes cxxxxi

De deseximents e guerra permesa en car. cxxxxi

Que tot home apres de hauer acuydat la potestat li tigue
pau e treua. xxx. dies e les potestats als vescomtes e als cō
dors. xv. dies als vergessors e altres cavallers. x. dies en
cartes cxxxxi.

Que algun cavaller o home de paratge no pugue fer mal
fats acuydament e encara ab spay de. v. dies car. cxxxxii.

De deffensio permesa aquisceu desimateix e de
altre en cartes cxxxxii

Que quisceu aiut a aquell ab qui sera: encara contra son sē
yor en cartes cxxxxii

De obres publiques e drets de castells car. cxxxxii.

Com los roques son dles potestats e com se pode cō.ficar
castells cartes cxxxxii

Que castell o opido vol tant dir com casa alta partida ab
molts murs cartes cxxxxii

Que los terratinents en terma d castell contribuexen en
les quistes per les possessions que hi tenen tro son fen
fats per priuilegi o longa costuma cartes cxxxxii

Altra capitol sobre aqomateix cartes cxxxxii

De penyores e ypotheques en cartes cxxxxii

Si algu empenyorara honor sens consentiment de son sē
yor lo senyor pot emparar aquella: e fino contradin com
le deu procehir cartes cxxxxii

Penyorament del rey en marti per los cent e cinch mila
horins cartes cxxxxii.

De marcas pignoracions e fadigues en cer
ta manera fahedores cartes cxxxxiii

Si de home de algu se dara clamor deuant lo veguer com
deu amonestar lo seyor per tres monicions e si no fa insti
cio com ne ab quin orde pot penyorar e procehir dos ca
pitols consecutius cartes cxxxxiii e cxxxxiiii

Que lo cavaller sia amonestat per tres vegades o vna p
tores ab terme de. xxvi. dies e apres se pugue entar e lo
seruu hage fois dos diners per quiscuna cartes cxxxxiiii.

Que algu no sia penyorat si dōchs no es deutor o fermā
ca sino en sadiga trobada en lo loch de on es car. cxxxxiiii

Que si per lo official request tera certificat q̄ lo deutor no

Com se den adurar p los senyors q̃ neguē hauer oats ho
ha bens ensa iurisdictio lo vaguer no pugue penyorar si
doncbo no cre prouar lo cōtrari carteo cxxxvii.
Que vno locbo reals o altres reals dins catbalunya no pu
guen declarar marca, & que dins vn any se bage adeclarar
la marca carteo cxxxv
Que marcas nos puguen declarar sens pot de dos iuris
teo o almenys de vn carteo cxxxv
De coseo letigioseo en carteo cxxxv.
Que no sia licit donar vendre o trāspostar cosa ligitiosa
so co cosa q̃ altre abān bage assejat ō demanarr ca. cxxxv
Que lo senyor rey o sos fills o successors no compren ne
adquiresquen baronies castells o altres locbs posats en
lingi ne accions ligiosos carteo cxxxv
De fermanceo en carteo cxxxv.
Que qui fara fermança e no attendra la paga sia despres e
penyorat en tot dret ab comiment penyoreo e si pagara
lo principal loy pach en doble carteo cxxxv.
De emancipacio de fillo carteo cxxxv.
Que los fills o filles o altres quis case ab voluntat dels pa
rens sien hagut p emancipats e puguē disposar liberamēt
en cartes cxxxv
De costuma e diuersos stils de corts car. cxxxvi.
Diuisio feta sobre algūs abusos ō stils de corts cxxxvi.
De donacions carteo cxxxvi.
Que tot do sia feyt e donacio feta a fill o a filla o net de
bonor castell e poncllio o altrament valega car. cxxxvi
Com poden los magnats e caualliers donar tots bonors
en carteo cxxxvi.
De reuocar donacions carteo cxxxvii
Que les alienacions feres per lo senyor rey en la conetat
to sien reuocades en la forma aqui cōtenguda car. cxxxvii
Que lo pare pot reuocar la donacio feta al fill per natu
ment de altres fills fins ala legitima carteo cxxxvii
Que lo regne de mallorques ab les illes e
la ciutat de tortosa neo puguen separar dela co
rona real carteo cxxxvii.
Que lo regne de mallorca yuiça e menorca no sien diuisus
ne alienats a feu o en altra manera per fill o filla en qual
seuol manera, ans sien vnits ala regnes de aragon e altres
dos capitols carteo cxxxvii
Que la ciutat de tortosa sia vnida al comtat de barçalona

Libre noue

De acusacions e denunciacions en cartes cxxxviij
Com lo acusador deu aduerar la acusacio car. cxxxviij
Que algu no pot esser iutge acusador e testimoni cō en tot iuy sien necessaries quatre persones aquiscuna deles ōls toca son offici cartres cxxxviij
Que la acusacio se faça ab propria veu e en presencia deles parts cartes cxxxviij.
Qui poden prosseguir lo homicidi e hauer la composicio de aquell cartes cxxxviij
De inquisicions axi de trencament de constitucions com ō altres crims en car. cxxxviij
Que sien eletes persones per inquirir si les ordinacions deles corts passades son seruades cartes cxxxviij
Altre capitol sobre açomateix:e es tēporal car. cxxxviij
Que inquisicio no pugue esser feta contra mort/o bens de aquells sino per crim de heretgia:e lesa magestat e falsa moneda/o dels qui porten coses vedades en egipte:e dins cert temps se hage afer cartes cxxxviij.
Feta remissio a aljama de iueus com se pot inquirir contra aquells cartes. cxxxviij
Que enquesta no sia publicada que primer no sia regonguda per lo aduocat fiscal:e del que deu fer aquell en dit enquesta cartes cl.
Que sien eletes persones ques informen ōls officials qui hauran contrafet ales constitucions:e sien punits cl.
De custodia de presos e de carcellers en car. cl.
Dela pena del qui hix de preso sens licencia cartes cl.
Que sia moderat lo salari dels carcellers e sia inquirit de aquells cartes cli.
Que carcellers de vaguer/o balle no prenguen sino. vj. diners barçalonesos/o ātre iaquesos per lo dia e nit car. clj.
Confirmacio de dit capitol e que lo salari dels draps ōls logara lo carceller sia tatxat per los officials cartes clj.
Que no sia tret algu dela preso que no hage satisfet ala part cartes clj.
Que los delats sien donats amanleuta sino en casos de

pena co:poral e del temps dins lo qual se ḋu publicar la en queita cartes cli

De algutzirs e de lurs salaris en car.clii.

Del salari del morabati dels presos dels algotzirs quãt es e ḋl quels toca ḋls homẽs cõdemnats amort car.clii.

Del q̃ pot hauer lo algutzir ḋl condẽnat amort car.clii.

Confirmacio del dit capitol del morabati cartes cliij.

De quines e quals causes e en qual manera poden conexer los algutzirs del senyor rey cartes. cliij.

Que noy hage sino dos algutzirs del senyor rey e vn ḋl primogenit e cathalans e que no coneguen ells ne iutges ḋ cort ḋ causes sẽs comissio e ḋl q̃ podẽ fer e exercir. cliij.

Que algutzir de gouernador no pugue pendre salari de guarda/o en altra manera sino es mesa en preso per ordinacio de gouernador o assessor seu cartes cliii

Que no sia algutzir q̃ no sia noble caualler/o ciutada/o burges honrat exceptat algotzir ḋl gouernador car.cliii

Que ans dela condemnacio dels delats no sia feta execucio ḋ salaris e q̃ en vn dia no hagẽ sino vn salari car.cliii

De maldients e blasfemants deu e la ver ge maria e los sancts en cartes. cliiii

Dels penes dels dients mal de deu o de nostra dona santa maria o de algun sanct cartes cliiij

Que qui dira paraules neffandissimes de deu e dela verge maria tocants la sua virginitat/o de sancts/o de sanctes ab proposit ḋu morir: si per ira/o en altra manera sia assotat ab vna vergue de ferro p mig dela lẽgua car.cliiii

Que les dites constitucions sien seruades: e los officials ordinaris los iuren al principi de lur regiment e quiscun any les façen publicar. viij. dies ans de nadal. car.cliiii.

De adulteris: e que vils fembres no stiguen entre bones gents ne en hostals publichs cartes cliiii.

Si algu violentment corrompra verge/o la prena p mulles si vol ella e sos parents e li do son axouar: o li don marit desa valor e dela que no es verge atimateix car.cliiii.

Que los marits poden reptar ses mullers de adulteri: e com se deuen elles purgar: e si son vencudes venguen en ma de son marit ab tot quant haura cartes cliiii;

Que fembres vils e deshonestes no stiguen entre persones

honestes: ans sien lançades encara de ses propries cases cartes clv.
Que algun hostaller no tingua sembre a vs de pecear en son hostal sots certes penes cartes clv
De homicidis en cartes clv.
Que lo conuençut de homicidi vingue en ma dels prohis mes/o senyor del mort sino fa dret cartes clv.
Que aquell qui haura obtengut remissio de omey no pu gue star enlo loch: on lo mort staua de cinch anys apres la remissio/o dos anys si lo homey es fet en batalla sots les penes aqui contengudes cartes clv.
Confirmacio de dita constitucio: e extensio de aquella a guiatges cartes clv.
De crims de fals en cartes clvi.
Qui per pecunia/o amich periurara pda la quarta part de sos bens e compos al qui haura fet falsia cartes clvi
Si algu fara fals testimoni perde tant de son hauer com son prohisme haura perdut si testificant veritat hagues dita cartes clvi
Que qui sera conuençut de hauer falsat saffra perda lo puny: e que saffra falsat sia cremat en poder d qnis vulla sia trobat cartes clvi
Que algu no port barba falsa o fèta sots certa pena. clvi
De moneda e forma: e valor de aquella en cartes clvi.
Que la moneda de or: e de argent no cresque en aram ne sia mudada en or ne argent ne en pes. cartes clvi.
Quant val lo sou de or la onsa e la liura de or de valencia e morabatins cartes clvi.
Que la moneda de tern de barçalona sia ppetual car. clvi
Quant val lo morabati: e quant la onça de or cuyt: e los sous de or de valencia: e lo sou de argent: e lo mancus: e dels morabatins alfonsins. cartes clvi.
Que la moneda de barçalona axi de menuts com de argẽt sia ppetua reuocant tot lo fet en cõtrari car. clvi. 2°.
Que algu no contracte de moneda stranya scuts o blanques sots les penes aqui posades cartes clvi. 2°.
De crim de sacrilegi cartes clvii.
Qui matara sotsdiaca compona. ccc. sous de diaca. cccc. sous de ỹuere d sous de monjo. cccc. sous à Bisbe. dcccc.

ſous cartes cxxxvij.
Lo proces fet enla cort de perpenya perlo rey en pere ſo
bre la mort del abat de ſan ſet culgat cartes cxxxvii.
De iniuries cartes clxi.
Que qui ſcupira al altre ala cara li eſmen.xx.ſous o li ſtie
ga a talio ço es a altre tal.cartes clxi.
Que qui dira al altre fel lonia criminal e no la li proua o
li iur que per mala voluntat ho ha dit e no per veritat o
li eſmen tant com aquell ne perdera ſi ver ſon car. clxi.
Que qui retraura alcu o ſerrabi bateiat la ſua ley o a
pellara renegat e qui dins los muros traura contra altre
coltell o apellara cuguç eſmen.xxx.onçes dor ſe ſi ou o
pren mal aqui no li ſia eſmenat cartes clxi.
Que no gole algu retraure la condicio ſua al conuertit
a noſtre ley ſoto la pena aqui poſada cartes clxi.
De no trencar la cequia de Barçalona car.clxi.
Que algu no gos trencar la cequia dels molins de barçe
lona ſoto la pena aqui poſada cartes clxi.
De aquello qui acullen o ſoſtenen los crimino
ſos de lomatét e ō ſagramétal e ō hoſto car.clxii
Que ſens citacio no ſia procebit ſomatent o en altra ma
nera ſino ere malfeta que mereſqueſ pena corporal o de
que nos poguem ſer eſmena cartes clxii.
Que tot ſagramétal ſia abſolt ſino ere fet ab volūtat ōlo
ſenyor delo homēs e ab auctoritat ōl ſēyor rey car.clxii
Conſtitucio ab que lo ſenyor Bey en ferrando modera
los capitols vells e nouells del ſagramental com aqui es
contengut cartes clxii.
Com deu eſſer procebit cōtra aquello qui no obtempen
ala conuocacio de hoſto e de princeps namqs car.clxiiii.
De penes corporals e pecuniaries car.clv.
Que pagues per deſemparar ſo que dret ament li es empa
rat pach.v.ſous e reſtituesca ho en doble ſe lo caualler
en ſimple cartes clv.
Que vaguer o official real no puga poſar pena a cauale
ler o hom de orde ſens atorgament de aqll cartes clv.
Que algu no ſia cōdemnat ſēs conegud de iutge ans en
guner e abſolre e dar emaulcuta ſia procebit a conegud
ō iutge cartes clv
que algu no ſia cōdēnat a mort o mutilacio ō mēbre ſo po

ſat aturment deffencio tegnda no admeſa cartes. clv.
Confirmacio de dit capitol cartes clv.
Confirmacio dels dits: e altres capitols cartes clv.
Que penes de contractes e obligacions no puguen eſſer exhigides en alguna manera ſino cre fet clam / o reclā / o requesta, a inſtancia de part e ſol per aquella quantitat ō ques tara lo clam cartes clxvi.
Remiſſio de penes terços e altres coſes del rey en ferrando primer cartes clxvi
Ultra dela Reyna araria cartes clxvi.
Ultra del rey alfonſo cartes clxvii
Duc del rey don johan cartes clxvii.
Duc del senyor rey: vuy glorioſamēt regnāt car. clxvii
Que per variacions no ſia procehit aturments fins ſia vist en la audiencia o conſell ab. vi. iuriſtes en la forma aq̄ poſada e com ſe deu procehir per iudicis. cartes clxvii.
De bandejament cartes clxviij.
Que los bandejats ſien deſguiats e publicats en la forma aqui contenguda cartes clxviii.
Que en la citacio ques fa per crim ſia feta cominacio de bandeigs es hage aſer ab crida publicha car. clxviii.
Dels bens dels condemnats cartes clxviii.
Que en los bens dels homeyes dels lochs de barons ſia vſat com en temps del rey en Jaume ere vſat. car. clxviii
Confirmacio del dit capitol e que lo contrafet ſia revocat. cartes clxviii.
Com deu eſſer procehit quant los bens ſon confiſcats / o apreſos: e sō poſſehits per creadors / o p la muller p ſon dot cartes clxviii.
Que eſſent pres lo blat nos puguē inuēteriar o pēdre los bens de aq̄ll exceptat crim de leſa mageſtat e heretgia: e en altres crīs no hage loch cōfiſcacio de bēs car. clxviiii

Libre dee.

De dret de fiſch e dles ſues regalies car. clxviiii
Que ſi lo ſenyor vol deſtrēyer a tort ſon caualler / o tolre li ſa honor la poteſtat lon deu deffendre cartes clxviiii
Que ſia tenguda ferma la fe: e paraula del princep a tota manera de gents iueus e ſerrahins e heretges e tots homens deffenen aquella cartes clxviiii.

¶ Que la treua e pau del prīcep que metra entre enamich
sia fermament seruada
¶ E que emparament del princep no gos algu desemparar
¶ E moneda de or e de argent sia seruada que no cresca en
ram ni minue en or ni argent ni pes
¶ E qui contra aquestes coses fara vigue ab sa honor :e ha
uer en ma del princep a fer sa voluntat tot :en car. clxviii
¶ Que tots occorreguen al prīcep enlos casos aqui expres
sats e la pena dels contrafahents cartes clxviii
¶ Dels bens dels axorchs aqui sesguardē cartes clxx
¶ Dela segurctat dels homens vinents ala potestat o stāts
ab ells e parents de ells cartes clxx
¶ Que lo princep tengua cort :e gran companya :e altres
coses e tēgue iusticia e iurgen p dret e mātēguen lo o pres
e a corregue al assetiat e quāt mengen façen cornar p que
tots vinguen adinar e parar los vestimēts cartes clxx.
¶ Que algu no gose pēdre o ferir los vinēts tornāts o stāts
ablo princep e aço mateix als qui serā appellats p alguna
qui conegue p comissio real :e de aquell qui desinēt altra
devant lo princep o desment son senyor cartes clxx
¶ El qui toca fer iusticias criminals e remetre e altres coses
pertanyents sol alas potestats cartes clxx
¶ Que algun cavaller o persona generosa no amach caual
ler o persona generosa que hage presa ans la tigua pub-
licament e request plo rey loy restituesca cartes clxxi.
¶ Que algu no pugue fer processos :perlo vsatge princeps
namqs sino lo princep cartes clxxi.
¶ Que lo vsatge princeps namqs sia servat axicom dispon
revocat qualsevol abus en contrari cartes clxxi.
¶ Que edictes no sien fets sino en certs casos e tēpo. clxxi
¶ Que les salvaguardes de cinch en cinch anys se hagen a-
publicar altrament sien nulles cartes clxxi.
¶ Que en exaccio de maridatges e coronatges sien levats
.x. fochs de quiscun centenar per los pobres car. clxxi.
¶ Del bovatge e dela remissio de aquell en
cartes clxxi.
¶ Del bovatge com ni en quina forma :se podra rebre en
cartes. clxxii.
Confirmacio dela venda :e absolucio del bovatge perlo
senyor Rey feta cartes clxxii.

¶ Que no sia remes lo dret del bouatge als qui no han fer mat enla venda de aquell cartes clxxii.
¶ Que no sien fetes gracies als qui no han fermat enla di ta venda o als qui no son venguts ales corts car clxxii.
¶ Ultra confirmacio dela dita venda cartes clxxii
¶ Que los cauallers de sanct joban ꝛe homens de aquells son compresos enla venda del bouatge ꝛe son franchs de bouatge terratge carnatge e erbatge cartes clxxii.
¶ De remissio de monedatge de cenes de al bergues e de questions e deles leixes pies en cartes clxxiii.
¶ Que nos rebe monedatge ni quint sino com en temps del rey en Jaume sabia cartes clxxiii.
¶ Que lo senyor rey o sos officials no exbegesquen cenes albergues e a captes sino com en temps del rey en jau me e q̃ sien servats tots privilegis sobre aço en car. clxxiii.
Que lo seyor rey no pugue res bauer del residuū dels tes taments ne leixes pies encare que lo archabisbe e bisbes loy atorgassen cartes clxxiii.
¶ Confirmacio dela dita constitucio dels cenes car. clxxiii.
Que lo senyor rey faça la despesa ꝛe esmena a aquells qui seran ab ell en bosts ꝛe que noy men negu per força en cartes. clxxiiii.
¶ Que lo senyor rey faça esmena e la despesa als cauallers qui seran ab ell en bost o exercit cartes clxxiiii
¶ Que lo senyor rey no force homens de altres de anar en algun loch ꝛsino enlo cas que lo vsatge disponne metre aquelles en fronteres per força ab certes excepcions en cartes clxxiii.
¶ De homens propris amasats borders sie de rebemso o no qui dret han los seyors en aqlls e en lurs bens cartes clxxiiii.
¶ Que los seyors dels pagesos qui moren a exorchs hagē la part dels bens que hagueren los fills cartes. clxxiiii.
¶ Com dret ha lo senyor dela cugucia cartes clxxiiii.
¶ E el que trobe lo pages q̃ ho done a son seyor car. clxxiiii
¶ Que lo pages dels dan que haura reebut no faça res sens son senyor cartes clxxiiii.
¶ Del dret q̃ lo seyor ha en los bens dels intestats car. clxxv
E sobre aço mateix dos consuetuts en cartes clxxv.

¶ Que los homens propris nos puguen mudar en altres lochs ne sien deffesos contra lurs senyors en carteg clxxv.
¶ Que algu no mantenga honre daltre carteg clxxv
¶ Com poden transferir son domicili o no los homens de altri carteg clxxv.
¶ Dela pena de aquell qui leixa lo mas es transfereix en señoria de altri en carteg clxxv.
¶ Que qui te feus en senyoria de algu nos faça hom de altre sens licencia de son senyor carteg clxxv.
¶ Que algu no fa deffes contra son senyor carteg. clxxv.
¶ Dels homens qui desereixen son mas o transfereixen lo domicili en altre señoria que han aferre com se procehex contra ells carteg clxxvi.
¶ Revocacio dela sentencia del rey don alfonso del fet deles remenseg en carteg clxxvii.
¶ De feus e apostats e emparos reals en carteg clxxvii.
¶ Com per contrast de ferma de dret los senyors poden pendre apostat de lur castell o emparar lo feu e fins aquant ho pot tenir carteg clxxvii.
¶ Com se pot procehir contra aquell qui cõtradiu a son señor donat li potestat de son castell carteg clxxvii.
¶ Si los castellans poden en algun castell metre sots castellans e com en carteg clxxvii.
¶ Que si algu donara son feu a altre ol empenyorara ol alienara sens cõsentiment de son senyor com pot esser procedit contra ell per son senyor. carteg clxxviii.
¶ Com se procehex contra aquell qui fallira a hosts o a cavalcades a on senyor e lo senyor com deu esmenar lo dã en aquis rebut als cavallers en carteg clxxviii.
¶ Que aquell qui fall a son senyor o enlo seruey que li deu equant lo senyor vol que li sia cresçut lo seruey cresca lo homenatge en carteg clxxviii.
¶ Del qui es solin de algu que no faça solidança a altre en carteg clxxviii.
¶ Qui fall a son senyor en batalla podent li ajudar o fallir li dela batalla ab mal engan perde tot quãt te per ell en carteg clxxviii
¶ Com se procehex contra aquell qui desafis son senyor li leva lo feu carteg clxxvii

De aquell qui menyspreza per ergull o desafia son senyor cartes clxxviii.
De aquell qui mata son senyor o de mano de lengua o lo fill de aquell ledesme o li adultera sa muller o li tol son castell o li fa mal que nos pot smenar que vingue en mano de son senyor ab tot quant te per ell:e deles altres bansies menors com se esmenen cartes clxxviii.
Que postat de castell o forma de dret no sia contradit a son senyor:car altrament es bansia e lo dan qué dré no li es esmenat en cartes clxxviii
Que tot mal fet a son senyor o per senyor a sō honre sès ladiga ō dret:e sès acaydamēt deu esser redreçat clxxviii
En qual manera se deu acuydar lo senyor en car.clxxviii
Que sobre lo seruey del feu sia seruat lo vsatge de Barçelona cartes clxxviii.
Que sia declarat ab egualtat quina cosa deu esser feta :p feu hon no ha cert seruey cartes clxxviii.
Que les causes feudals del senyor rey ab sos caualers si en intjades per pars dela cort so es barons e caualers ō yn sent e q̄ prenguen assessors no sospitosos car.clxxviii
Com se iudica entre los castlans de algun castell e lo senyor de aquell sies ciutada cartes clxxviii
De confirmacions e aprobacions de constitucios e capitols de cort en cartes clxxviii.
Tres confirmacions de certs capitols fetes perlo Rey en pere segon cartes clxxviii.
Es sis del rey en Jaume segon axi generals com particulars cartes clxxx.eclxxxi.
Altre del rey alfonso terç general cartes clxxxi
Altres del rey en pere terç :e dela Reyna elienor en cartes clxxxi
Confirmacio del rey en pere terç deles constitucions ōlacisa cartes clxxxi
Cōfirmacio e perpetuacio dels capitols del Rey en martí cartes clxxxij.
Confirmacio deles ordinacions del general e dela iurisdictio dels deputats cartes clxxxij.
De probemis e conclusions e fermes de corts cartes clxxxij.
Aqui son los probemis dels vsatges e deles constitucios

de quiscũ rey e les conclusions de quiscũa cort ∴ fermes de aq̃lles cõsecutivamẽt de cartes. clxxxij fino en clxxxxv

¶ Los casos de pere albert enlos quals lo senyor no es tengut segons los vsatges de barçalona: e obseruancia de catalunya retre la potestat presa: de castell ne emparamẽt de feu a son cassa: e son. viiij en cartes clxxxxv.

¶ Assi comencen les costumes generals de catbalunya entre los senyors e vassalls tenents castells: e altres feus per senyors en cartes clxxxxvi.

¶ Que neguna excepcio encara de spoliacio sia admesa cõtra lo seyor requerit postat: e ferma de ores car. clxxxxvi

¶ Dela manera de dar postat cartes clxxxxvi.

¶ De aq̃llo qui empatxen donar plena postat car. clxxxxvi.

¶ En qual manera es dada postat silo castell es enderrocat cartes clxxxxvi

¶ Deles coses del vassall trobades enlo castell ∴ o en son terme quant lo senyor pren postat cartes clxxxxvij

¶ En q̃l manera no aiuda: prescripcio en no donar postat cartes clxxxxvij.

¶ Quant deu esser retuda la postat ∴ o quant no al vassall cartes clxxxxvij.

¶ Quant no sia dita: esser donada plenament postat cartes. clxxxxvij

¶ Deles despeses deles guardes restitutbidores al seyor en cartes clxxxxvij

¶ En quina manera sia procehit contra lo vassal iniuriant son senyor cartes clxxxxvij.

¶ En quina manera sia procehit contra emphitcota iniuriat cartes clxxxxvij

¶ De iniuria feta al senyor per alguns habitants en son castell cartes clxxxxviij

¶ De alou de castella cartes clxxxxviij.

¶ En quals coses prescriu lo calla contra lo senyor e en quines no cartes clxxxxviij.

¶ En quines coses prescriu lo senyor: e quant contra lo calla cartes clxxxxviij.

¶ Que los alocers sien tenguts deffendre los castells: e los habitadors de aq̃llo enlos q̃ls han alous car. clxxxxviij.

¶ Sots examen de qui los alocers son tenguts de pladeres

jar carteo c.
Quant pot lo casta alienar/o no partida del castell se i
consentiment del senyor.carteo cc.
Silo senyor pot desminubir al vessal de senyor/o no c
cartes cc.
En qual manera lo compredor sia mes en possessio dl feu
cartes cc
Quant ha loch gratificacio en atorgar feu al fill o el vas
tal mort cartes cc
En qual manera sia dada postat p fembra qui succeheix
en feu cartes cc
Silo vassal pusque ha fet homenatge pot leixar lo feu lo
senyor no volent cartes ccij.
Si vsufructuari o proprietari/o los dos son tenguts fer
homenatge o seruey cartes cc
Quant.i.dos castans tenen la castania perlo senyor so/
lament e no lo hu perlo altre cartes ccij.
Qual vassal es tengut fer homenatge al successor de son
senyor cartes cciii.
Si ans que hage fet homenatge lo vessall pot esser bare
per crim de baya cartes cciii.
Quant e en quins casos deu esser renouellat homenat
ge e dela pena de aquells qui nol renouellen cartes cciii
Dela pena del vassal qui contradiu fer lo seruey al seyor
aqui es tengut cartes cciii
De molta manera de homenatge cartes c i
Quant pot lo hō soliu fer homenatge a altre senyor en
cartes cc.i
Com se deu hauer lo hom no soliu de dos senyors quant
guerra es entre ells cartes cciij.
En qual manera lo hom franch se pot constituhir honre
de altre e fer li homenatge:e quines coses entreuenen en
homenatge e de on es stat introdubit cartes cciiii.
Homenatge sis pot perscriure e en quines maneres se ad
quireix cartes cciiii.
Si lo fill de algun hom propri es hom del senyor de son
pare o no cartes cciii.
Si algu pot esser hom soliu de dos senyors e si fēbra pot
esser vella solia:te en qual manera fara homenatge p
feu al senyor cartes ccv

¶Si lo vassall es tengut seguir son senyor ales parts seny
carteo ccvi.
¶Quals homens del vessall sien dits homens del prin. p
e quals no:e en quines coses son tenguts al princep aqsto
e aquells cartes ccvi.
¶En quines coses son tenguts al princep los homens los
quals han los barons axi de alous com encara altres na
turals luro o de ells carteo ccvii.
¶Que lo seyor superior no pugue cōprar feu o castellania
inferior quis te per son vessall en aqll castell car. ccvii.
¶Si parent de part de pare del vessall es mort seno fillo p
sa la heretat feudal por ellez fer homre del senyor del fen
e dins quant tempo deu venir deuant lo senyor dl feu ell
o altre del vassal mort carteo ccviii.
¶En qual manera fellonia comesa al senyor:perlo vassall
puixe no:re al fill del vessall o no quell fill succehesca an
lo feu carteo ccviii
¶Quins e'quals son los drets quel senyor ha en son homre
carteo ccviii.
¶Aqi comencen les costumes de cathalunya
carteo ccx.
¶Si seran tres vassallo en vn feu:vn venent lo seu al altre
en qual sera comes lo feu cartes ccx.
¶Si algun senyor pren postat de algun castell per deffa
ment de seruey en quina manera se deu reebre car. ccxi.
¶De vassall o casla:contradiét ferma de dret al senyor im
mediat e de altres tenent feus q deuen fer car. ccxi.
¶Si hu o dos o tres senyors encara mes hauents feu lo
miga o lo dret ven son dret en quina manera sia diuisit lo
luisme cartes ccxi.
¶Que lo senyor se pot retenir lo feu quant se ven car. ccxii
¶En qual manera lo casla pot contradir de no fer homc
natge si lo seyor ven lo feu amenor desi mateix car. ccxii.
¶En quina manera lo vessall pugue leixar lo feu al senyor
carteo ccxii.
¶En qual manera lo senyor pot demanar luisme del here
ter feudetari qui haura donat per raho de part o de he
retat o de legtima de castell o vila o censal o delme aso
frare o asa sor cartes ccxii
¶En quina manera lo vessall pot diuisir lo feu aso fillo o

filles o no cartes ccxiii.
En qual manera los masoers e altres franchs qui sō dis lo terme de algun castell son tēguts obrar axicom los al tres o no cartes ccxiii.
Quant lo casla fa homenatge al senyor major silo sotscal la aximateix sia tengut de fer lo cartes ccxiii.
Si per feu de valor de.xx.sous en ius caualler du fer ho menatge a caualler o no cartes ccxiii.
Si en vn castell son dos hereters e quiscu per sa part de/mana eller li fet homenatge si lo vassall ho deu fer en car teo. ccxiii.
Quant en vn castell son molts aloers si entre ells se deuē fer homenatge cartes ccxiii.
De pauze treua cartes ccxiiii.
Be aquell qui en treua de nostre senyor semet en eguayt cartes ccxiiii.
Bela treua que es en certs termens de mongat a castell de feils e altres e del mal ques fa cartes ccxiiii.
Que mal feta en treua de nostre senyor sia esmenada en doble cartes ccxiiii.
Que treua trencada sia esmenada cartes ccxiiii
La pau del compte Ramon berenguer del comtat de cer danya cartes ccxiiii.
La pau dels prelats e comte de rossello cartes. ccxiiii.
Treua de nostre senyor en dos capitols cartes ccxvi
Les constitucions de pau e treua: del Rey jōl fonso car/tes ccxviii.e.xxi
Les constitucions de pau e treua: del rey en pere primer cartes ccxxii.
La cōstitucio ōl rey en pere ṗmer a ceruera car. ccxxvii
Altres apuig cerda car. ccxxvii
Constitucions de pau e tresa del rey en iaume primer a/vilafrancha cartes ccvxvii
Altres atortosa cartes ccxxx.
Constitucions de pau del Reyen jaume en Barçalona en cartes ccxxxiii
Constitucions del rey en jaume a tarragona car. ccxxxv.
Bela pau del cardenal cartes ccxxxvi
Que los veguers no euanten contra algu perpau ze tre/ua sens clamador ze si dins.xv.dies lo amonestat satisfa

ra q̃ lo vaguer no li pugue res demanar car. ccxxxviiii.
¶ Que dels coses feteo dins los ꝓmurs o terme del castell d altri lo veguer no dmana res p pau e treua car. ccxxxix
¶ Quina pena ha loch contra los invadints los camnãts e que si homens de ecclesiasticho entre si daran dans fet lo clam sien remesos a sos senyors cartes ccxxxviiii.
¶ Que pugue esser inquirit per soffici del vaguer: e Bisoe si lo stranyenant per cami son fetes iniuries don pau: e treua sia trencada cartes ccxxxviiii.
¶ Com se procehesx contra los feudatens de altre gitats ꝑ pau: e treua. cartes ccxxxviiii.
¶ Que lo banoejat qui serabcitat per pau: e treua sia guiat per dos dies a comparer. cartes ccxxxx
¶ Confirmacio de altre capitol cartes ccxxxx
¶ Que lo clam ans que la citacio se faça sia moderat per lo iutge cartes ccxxxx.
¶ Que lo qui dona lo clã hage iurat que creu les coses posades enlo clam esser veres e que no creu dessallir en prouar aquelles cartes ccxxxxi.
¶ Com se deu admetre la querela de pau e treua per lo iutge precehint informacio: e si lo querelant es no conegut o sospitos q̃ deu fer tant que la querela sia admesa: e ols pena del qui dona la quarela ficta: e calumpniosa en cartes, ccxxxxi.
¶ Com se deu procehir apres que lo querelat ha comparagut e si deu esser detengut en preso o no carteo. ccxxxxii.
¶ De aquells qui en proces de pau: e treua callen la excepcio de fer que tenen fins a sentencia o execucio car. ccxlii.
¶ Pena contra aduocats o iutges per querelas inmoderades cartes ccxxxxiij.
¶ Contra los officials qui en proces de pau: e treua idoeix en les parts a donar querelas o fan pactes ab aquells: e ols procuradors fiscals e que nos donen querelas sino han instancia de part cartes ccxxxxiij
¶ Dels querelats qui per altres son detenguts en preso en cartes ccxxxxiij.
¶ Que per processos de pau: e treua los officials sien tenguts tenir taula apart per los altres car. ccxxxxiiii.
¶ Que lo proces de pau: e treua se hage a fer ab consell de iutge o assessor en cartes ccxxxxiiii.

¶ Que en los proceſſos de pau ;e treua ſien per los officials ſeruades ala vngle conſtitucions e pragmatiques ſobre aço fetes cartes ccxxxxiii.
¶ Pragmatica contra aquells qui empatxen los qui comparen per pau e treua ;e dels penes contra aquells ſtatuhides cartes ccxxxxiiii.
¶ Que cõtra los clergues citats p pau ;e treua ſia ſeruada la concordia dela reyna elienor. cartes ccxxxxiiii.
¶ Que per proceſſos de pau e treua no ſia fet mal ales propietats del girat ques tenen per altre car. ccxxxxv.
¶ Que clam de pau ;e treua no puixe eſſer dat ſino aminſtancia de part ne per procurador fiſcal ne per altres officials ne pugue procehir ex officio cartes ccxxxxv.
¶ La concordia dela reyna elienor ablo cardenal de comẽge ſobre quatre greuges preteſos perlo ſtament eccleſiaſtich cartes ccxxxxv.
¶ Com poden comparer los citats per pau ;e treua enla audiencu real deuant ſos ordinaris cartes ccxxxxvi
¶ Que les quereles ſien proceguides e finides dis vn any o dos e ſi nos fa com ſe deu procehir cartes ccxxxxvii.
¶ Cõ ſe deu procehir en proces ỏ fauctoric car. ccxxxxvii.

Com per ordinacio deles Corts generals del principat de Catbalunya/celebrades cuia Ciutat de Barçalona/p:r lo Serenissimo/Rey don Ferrando primer de gloriosa memoria a.xxxi.de agost any mil quatrecents tretze/fos ordonat:que los vsatges de Barçalona e cõstitucions de Catbalũya/fossen collocats en propris titols/e en lenga vulgar:axi q̃ generalmẽt p totes psones fossen entesos &p execucio de dites coses/fossen eletes certes psones p lo dit senyor Rey/ab approbacio e cõsentiment dela dita Cort/hauents experiencia e pratica enlos drets dela terra/les q̃ls ab molt treball e diligencia donaré obra ab tot efecte/q̃ totes los vsatges constitucions de Catbalũya/capitols de cort/comemoracions de Pere albert e cõsuetuts scrites de Catbalũya/forẽ ab degut orde posats/e p titols segõs lo orde deles rubriques del codi en lẽgua vulgar:La q̃l obra fou acabada fins ales cõstitucions del Rey Alfonso quart/e aquella recõdita enlo archiu real e enla casa dela Deputacio:hon cõ aq̃lla fins aci no fia stada comunicada/ne p altres copiada/ne axi poch acabada/fallint bi les cõstitucions/e capitols de Cort en diuersos corts e parlamẽts apres fetes/axi per lo Rey don Alfonso quart/e p la Reyna dona Maria cõsort elocutinent general del dit Rey e p lo Rey don Johan segõ/com p lo Serenissimo señor Rey don Ferrando segõ benaventuradamẽt regnãt tant vtils al dit principat:&p esser cosa tant vtil/e necessaria axi alos iuristes/cõ als notaris/e procuradors/e meos atots los officials del dit principat obligats ala observança de aq̃lles:&generalmẽt atots los Ramets e cõdicions de gents/com sien los drets ab los quals pricipalmẽt quascu en dit principat te a viure e ab los quals se te a iudicar Perço ha paregut esser molt expedient e necessari donar complimẽt ab lo mateix orde atotes les cõstitucions e capitols de cort fins aci fetes/&p major vtilitat e p fecte dela dita obra ajustar bi privilegis/pragmaticas/cõcordias/provisions/e declaracions/e altres coses sabents axi per lo stament ecclesiastich/com per lo stament militar/e per la Ciutat de Barçalona/e generalment per totes les vniuersitats e singulars del principat de Catbalunya/axi en general com en special:colligint &ordenar los locbs aquells que son mes vtils e dedubibles en iudici e en pratica:posant enlo principi &q̃l cu lo sumari del acte seguent en lenga vulgar:per que per totes psones sia entes:e aplicant bi lo efecte e sumari &alqunes altres/les q̃ls p euitar prolixitat e en aq̃st tẽps culs ẽ lles libres dles leys romanes/e altres coses mẽys necessaries sõ tãt multiplicats/e diuul

gats e enlo ẽl la real Magestat e tota la terra ha tant prouehit/q̃ aq̃lles sié obſtaclos/donar orde q̃ aq̃sta obra tãt neceſſaria sia mul tiplicada e diuulgada: Car poch valria la prouisio dela obſtança de aquells/si per les gents son iguocades: E perço ab cõsell de doc tors pratichs en dits drets/la presents obra es stada acabada/e ab tota perfectio stampada/En les quals quiscu per poch que sia en/ tès/facilmẽt e sens treball/estudi/poza veure e entẽdre los drets de la patria sua

Los noms e temps deles ſucceſſions dels Reys de Ara go e Comtes de Barcelona per los quals son stades fe tes los presents vsatges e constitucions priuilegis con cordies sentencies ordinacions e pragmaticas.

Ramon berenguer Comte de Barçalona/e Marques de proben ça/Regna cinquanta anys/hach dos fills/la hu apallat Ramon berenguer/lo qual foneh Comte ẽ Barçalona/hach per muller la filla den Remiro Darago/ab la qual pres lo Regne darago en a/ xonar/dela qual hach vn fill yl de fonso.

Yl defonso primer Rey darago e Comte de Barçalona/comen/ ça a regnar en lany dela incarnacio de nostre senyor M.cc.lxij.y/ dus Austi/enlo qual dia morí son pare/E morí enla vila de perpin ya a.viij.deles kl's de Maig del any M.cc.lxxxvj. & fõch soter rat enlo Monastir de poblet/lo qual hauia fundat: E axi Regna. xxiij.anys.viij.mesos.xviij.dies.

Pere primer morí lo dit yl defõso pare seu/succehí e regna.xvij. anys.iiij.mesos.xviiij.dies: e morí en lany M.cc.xij.E fonch so terrat enlo Monastir de xixena.

Jacme primer morí lo dit Rey en Pere pare seu/succehí e mo/

ri enla Ciutat de Valẽcia a. vj. dies kl's d Agost any Mil.cc.lxxvi
¶ E fonch soterrat ó translladat enlo dit Monastir ó poblet / Regna, lxij. anys, x. meses e. xv. dies:

¶ Pere segon mort lo dit Rey en jaume pare seu / succehi enlo regne e Comtat / e morí en vilafrancha de penadeo .v. dus d Nocembre / any dela incarnacio Mil.cc lxxxv. E fonch soterrat enlo Monastir de sanctes creus / Regna. viij. anys tres meses. xv. dies.

¶ Alfonso segon mort lo dit Rey en Pere pare seu / succehi enlos dits regnes / e Comtat / a morí enla Ciutat de Barçalona seno filla a. xv. dies kl's de Juliol any Mil.cc.lxxxxi. E fonch soterrat enlo Monastir de frares menors de Barçalona: regna. vij. anys tres meses e. xviij. dies.

¶ Jacme segon Rey de Sicilia / e germ· dl dit Rey Alfonso mort aquell succehi e morí enla Ciutat de Barçalona a. iij. de Nocembre any Mil. ccc. xxvij. E fonch soterrat enlo Monastir d sancts creus E regna. xxxvj. anys. iiij. meses e. xiij. iorns.

¶ Alfonso terç mort lo dit Rey en Jaume pare seu succehi a aqll e morí enla Ciutat de Barçalona a. viij. dies kl's de febrer any d la incarnacio Mil. ccc. xxv. fonch soterrat enlo Monastir de frares menors en Barçalona. E apres translladat enlo Monastir dls frares menors dela Ciutat de leyda: e regna. viij. anys. ij. meses e. xiij. dies

¶ Pere terç mort lo dit Rey Alfonso pare seu / succehi e morí enla Ciutat de Barçelona a. v. de Janer any dela Natiuitat de nostre señor Mil. ccc. lxxxvij. E fonch soterrat enla sen de Barçalona / E apres trãsladat enlo Monastir de poblet / Regna. lij. anys. xviij. dies

¶ Johã pmer mort lo dit Rey en Pere pare seu / succehi e morí enlo

boſch de ſe:xa del biſbat de Gerona caſſant a.xviiij.de Abaig any Abil.ccc.lxxxvj.& ſonch ſoterrat enla ſeu de Barçalona/e tranſ/ladat enlo Abonaſtir de poblet: e regnà.x.anys tres meſos.xiiij. dies.

Abarti mort lo dit Bey en Johan germa ſeu ſuccehi en los dits regnes e enlo regne de Sicilia/per mort del Bey en Abarti fill ſeu e morí ſens fills legittims/enlo Abonaſtir de valldonzella ó Bar çalona/lo derrer de Abaig any Abil.cccc.x.& ſonch ſoterrat enla ſeu de Barçalona/e tranſladat enlo Abonaſtir de poblet/e regna xiiij.anys.xj.dies.

Ferrando primer mort lo dit Bey en Abarti/per declaracio fe/ta per les perſones p aço deputades/p los regnes a.xxv. de Juny any Abil.cccc.xij.ſuccehi en los dits regnes/e morí enla villa de A gualada a dos ó abril any Abil.cccc.xvj.& ſonch ſoterrat enlo dit Abonaſtir de poblet:regna tres anys.viiij.meſos.

Alfonſo quart fill de aquell ſuccehi e morí enlo caſtell del ou de Napols a.xxvj.de Juny any Abil.cccc.lviij.& mana lo ſeu cors ſos portat enlo Abonaſtir de poblet:regna.xxxxij.anys:& ſonch Bey de Napols enlo qual regna.xxiiij.anys.

Johan ſegon mort lo dit Bey Alfonſo germa ſeu ſens fills legit/tims ſuccehi enlos dits regnes de Arago/e morí enla Ciutat de Barçalona enlo palau del Biſbe a.xviiij.de Janer any Abil.cccc. lxxviiij.& ſonch ſoterrat enlo Abonaſtir de poblet & ſonch Bey de Nauarra.liij.anys & Bey ó Arago.xx.anys.vj.meſos.xxj.die. Al qual ha ſuccehit lo Sereniſſimo ſenyor Bey don Ferrando ſe/gon vuy glorioſament regnant fill ſeu.

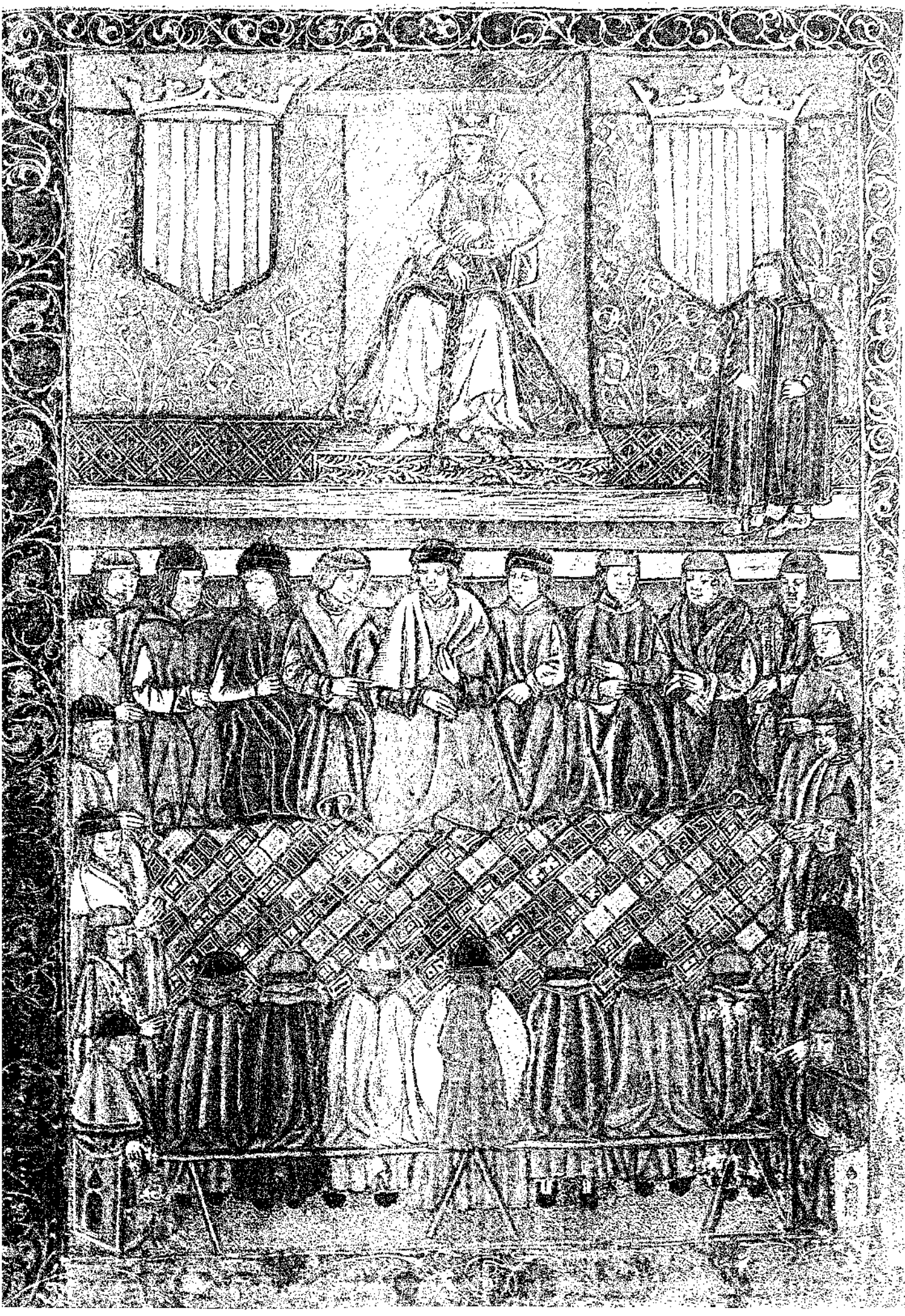

De la fe catholica e catholicare privilegis del sanct babtisma

Jacme primer en la cort de leyda.

Apien luyr q̄ nos en Jacme p̄ la gracia ō dū rey de aragō de mallorques e de Valencia Comte de Barcalona e Burgell e señor de Montpaller per nos e per tots nostros successors axi en lurgo com en Catalunya e en Mallorques e en Manoscha e en Montpaller com encara en lo Regne de Valencia e per tota la senyoria e unisdicio nostre com en qualsevol altre loch que ara hauem e daquiauant nos e nostros successors no hi sia senyor ajudāt hauem per amor de nostre senyor Jesu christ e de la verge Maria glo-

riosa mare sua e en remey de la nostra anima en per tostemps statuim que cascun nubeuto fer rabi qui spirar per gracia del spirit sanct volra rebra la fe catholica el saludable lauament del babtisma que francesment e sens tota contradictio de algun ho pusca fer no contrestant statut prohibicio o pacte de nostres predecessors o daltre o encara costuma sobre aço obtenguda. Axi que per aço no perda res ō sos bens mobles e immobles e sis trouauen q̄ primerament hauia ans tot aquells bens segurament e frā ca hage tengua e possehesca per auctoritat nostra salua la legitima dels fills e dels probismes del conuers e axi empero que dels dits bens ō aytal conuers los fills ne los probismes uoli puxen res demanar ell viuent mas apres la mort de aquell allo solament e no resmes puxen demanar queli motiu en la daufisma o en paganisma rabonablement demanar poguessē car axi com aquesto aytala per apo mereen la diuinal gracia aximateix se conseguen obtenir la nostra qui desem la voluntat e beniplacit de deu resemblar. Item statuim en per tostemps e fermament sots pena peccuniaria a arbitre del rey ge imposada en la prohibicio que

adegu de iudahisme / o paga / nisme conuertit ala sancta fe catholica negu de ql̃que cõdi / cio sia noli gos retraura la sua cõdicio dict / o appellãt aql̃ re negat / o transallit / o semblant paraula ¶ Volem encara e sta tubim que tota vegada que Ar chabisbe / o Bisbe o frares pre hicadors / o menors iran a vi / les / o alochs hon sarrahins / o iuheus staran; te la paraula de deu als iuheus e sarrahis pro / posar volran; aquells ala vo / cacio lur hi venguen; te paciét / ment lur predicacio hojen; te si degrat venir noy volran / que los officials nostres tota excu / sacio postposada los ne forsen Bsanã encara alsveguers bat les; te cors e altres nres sots / meso; te atots officials p̃sets e esdeuenidors que totes les co / ses dessus scrites en tot loch i / uiolablement tenir e obseruar facen, si dela nostra gracia; te a / mor se confien. Bada a leyda .iij. Jous de Barç lany de no stre senyor any Bil ccxlij. Sẽyal ¶ den Jacme per la gracia de deu Rey Barago d Ballor ques; te de Valencia Comte de Barçalona e Burgell e senyor de Buntpaller. Testimonis son en. B. de muncada / en. B. de ligana. Jd. Comte Burgell Jdere de muncada Bassalit de gudal; te molts daltres. Sẽyal den B. scriua qui de manamẽt del senyor Rey aço feu scriure en loch die e any demuntdits.

¶ Confirmacio de papa innocent:

Innocent Bisbe ser / uent dels seruents d deu Al venerable frare Archabisbe d tarragona salut; e apostolical benedictio. Aquelles coses q̃ a la gloria dl Rey eternal e acre ximent dela religio christiana los Reys; te princeps dela ter / ra ordenan / statuexen e disspo / sen aytant pus feruentment; e pus agradabla per quiscuns faels dequalseuol condicio / o orde jrrefregablement se de / uen obseruar / quant pus pla / sets son vistes esser ala diuinal Baiesta t; te per aquells la vti litat dels loants Jesuchrist es vista rebre majors creximents Banamẽt la tua plasent demã / da anos feta contenia q̃ lo nos / tre molt car fill en Jesuchrist lo illustre Rey Barago de deu beneyt ab tota affectio d corat ge desijant plaure a aquell en ma del qual son les potestats de totes les coses; e tots los drets dels Begnes; te de aquell regonaxent hauer la dignitat Reyal; te tot quãt es acll attri /

buint: e tot quant ha: qui feu toreo: coseo ab la sola parau- la: la temor ensempo e amor d aquell en sō corratge ja en flor de sa iuuentut fortment ficant per augmentar e crexer poble adeu: per lo qual mes e pus p- fetament lo nom del crucifix pusca esser glorificat ab sācta e sauia deliberacio statui que en tota la terra a iurisdictio d la sua senyoria fortsmesa qual- cu serrabi e juen qui de tene- bres de ignorancia ala via dve ritat qui es jesuchrist per laua ment de regeneracio se conuer tira tots sos bens mobles e im mobles que hauia abans dela conuersio feta a Jesuchrist en- tegrament: e frāca sens empa t xament e contradictio de algu puxa retenir p auctoritat rey al e perpetuamēt possehir: no obstāt statut prohibicio o pa- cte dls predeceissors dl dit rey o dequalseuol altre o costuma sobre aço obtenguda segons q̄ en les letres dequen fetes ha- uem vist pus largamēt esser cō tengut. ¶ Mos donchs lo dit statut tant sanct: e loable ha- uents ferm e agradable aquell per auctoritat apostolical con firmam: e ab patrocini dl pre- sent scrit gorrim la tenor dles quals letres hauem fet enles p sents insertar la qual es ayral. Sapien tuyt que nos en Jac- me &c. Ninegū donchs dels ho- mens sia legut en nenguna ma nera aquesta pagina de nostra cōfirmacio infringir o per go sar temerari contrauenir: e si a ço algu sajar ho presumira in dignacio de deu omnipotent e dels benauyrats sanct Pere sāct pau apostols seus se conei- gue encorrer Dada alio a. xiij. de kalendas de Setembre del pōtificat nostre any tres.

¶ Jacme segon en la sego na cort de Barsalona Capitol. viii.

Item statuim q̄ si in cu o jueus o iuyats juyes se batejaran o tornaran ala fe ca tholica q̄ pco car ells hā arenū ciar allurs bens. pco com aquells han de vsures: e d leig guany: e axi pus greument e pus dura ne vene ala fe catholica q̄ nos aytāt quāt en noes: e en nos- tre poder: e en nostre auctori- tat Reyal e succeissors nostres e encare la cort per tot lo gene ral dela terra lexam e remetem aquells acells: e als seus p tots temps.

¶ Item enla tersa cort ỏ Barsalona ¶ La.i.

EAssupplicacio de aquells ordenã quel statut e priuilegi fet en creximent: e en fauor ỏla se cristiana per lo molt illustre señor rey en jacme aui nostre de bona memoria: cõfirmat per papa innocent quart. E encara lo capitol fet per nos enla general cort ỏ barçalona lo qual coméça. Item que si lo jueu/o jueus ꝛc. plenariament sien obseruats. E que predicacio sia feta enla sinagoga ỏls jueus: e mesquites dels serrains e en altres locbs enlos quals p lurs oracions afer se bã acustumat de aiustar: ỏl ql priuilegi/o statut del dit señor Rey en Jacme de bona memoria la tenor es aytal. Sapien tuyt q̃ nos en Jacme ꝛc. axicõ damũt es scrit.

¶ Que nigu nos gos publicament contendre dela fe catholica: ne tenir vell: o nouell testament en romans.

¶ Jacme primer enla cort de Tarragona

EN nom ỏla sancta: e indiuidua Trinitat: la qual lo mon en sõ puny contenent als imperants impera/y mana: e als senyorejãts señorege. Ha nifesta cosa sia atots axi presents com esdeuenidors q̃ nos en Jacme per la gracia de deu Rey Darago de Mallorques Comte ỏ Barçalona: e durgell e señor de Muntpeller volẽts enuers lo regimẽt anos acomenat deguda prouisio aiuntar: e lo stament del regne en millor reformar/ensemps ab saluda/ble consell: e diligent tractat dels venerables en. G. ỏ Tarragona elet en. G. de Gerona en. G. de vich Bñ. de leyda Simon de çaragossa. P. de Tortosa Bisbes Bñ. dela casa ỏla caualleria del temple. B. dela casa de hospital maestres dels Abbats e lechs ỏ tot lo regne nostre: e encara ỏ molts plats stants ab nos personalmẽt enuers Tarragona irrefregablemẽt constituum decernim e fermamẽt inibim q̃ nũca dalguna pson layica sia licit publicamẽt/o priuada disputar ỏla fe catholica: e q̃ cõtrafara q̃nt apparra asõ propi bisbe sia exco/

municat: e si no sen purgara a-
picom a sospitos d heretgia sia
hagut. Item statuim que al
guns libres d vell o nouell te-
stament no hagé en romãç. E si
algu ne haura dins. viij. dies a
pres la publicacio de aquesta
constitucio dl dia que hes sabra
liure aqllo al bisbe dl loch ere
madors la qual cosa sino ho fã
valles sie clergue o lech axicõ
asospitos de heretgia sia ha-
gut fins que sen sia purgat

Deles sãctes sglesies: e de les coses: e privilegis luis

Salatge.

Manã que si algu alo-
diari cavaller o pa-
ges sõ alou volra do
nar o vẽdra ala sgle
sia o monastir o algu licencia
ne hage salvãt los balles dels
nobles e aytant quant ha enla
proprietat del alou aytant ha
ge enlos homés aqui bitants
o daqui exits

Salatge.

Ne sia legut anegu da
quiauant dequalsc-
uol monastir venda
impiadosa o dona-
cio o permutacio querer aqui
hon altar es collocat: e la san-
cta missa hi es feta: e monasti-
cha cõuersacio ans si algũa ay
tal cosa sera comesa: e aço q̃ fet
es p no fet sera hagut: e aqll q̃
haura rabut lo preu pda e aqli
q̃ haura alienat la cosa: e lo pu
reta ala sgleya sãcta e als vcia
bles monastirs e los bisbes ha
gen cura quel monastir alienat
cõtra leys sie reduit altre vega
da en son primer estamẽt ni sia
lagut a algu per titol d penyo-
res o d ipotecas obligarlo sãct
monestir; ans si lo contrari ere
fet coue quels retorn de guisa q̃
enlo sanct monastir procehes-
ca la missa

Jacme primer enla cort de Tarragona.

En nom dela sãcta in-
divisibla Trinitat la
qual lo mon rc. Ite
statuim que quiscu
pora legar donar: e alienar en
qlque manya se vulla a sglesies
lochs religiosos d ses possessi-
ons salvat nr̃e dret e senyoria
general e statuts antichs: e ca-
so p Cathalunya: e arago volẽ
esser observat.

Item statuhim que los batles/ veguers e caualers de tota Cathalunya e de Aragó no alberguè perforça en monastirs sglesies: e cases dl trèple: e dl spital e altres lochs religiosos e senyories de aqlls ne de lurs pageos: la qual cosa si bo fabian per nos e los veguers nostres e homens encara p comunes sien prohibits

Pere segon enla cort de Barsalona. Ca. viii.

Prometem: e encaravolem: e ordenam p nos: e per los successors nostres que observarem: e farem obfuar les libertats: e immunitats ales sgleyes e ales psones ecclesiastiques e als lochs e ales cases d aquells e homés lurs: e d certa sciencia revocam los stablíments e les costumes: eles constitucions si nengunes son fetes contra les dites coses/ o algunes de aqlles e que sien cases evanes e p no fetes e de tot en tot sien hagudes salues les cõstituciõs de pau e treua e los vsatges de Barçalona

Alfons segon enla cort de Alfonso. Ca. xxxi.

Item ordenam: e statuhim q daquiauãt nos no trèquem/ ne officials nostres/ ne baro/ ne caualler ne alguna altra persona de qualque condicio sia no gos trãcar sglesia catredal ne altre sglesia ne casa d ordre/ o d religio/ o de monestir ne traure violẽtmẽt daquelles ni de algunes de aquelles cartes/ moneda ne altra comanda qualsevol hi sia posada. E los consellers dles ciutats e deles viles hagen poder e licencia d nos de empetxar: e deffendre: e contrestar a tota persona qui contra aquesta cosa vendra sés tota pena civil e criminal.

Jacme primer enla cort de leyda.

En nom de iesuchrist sia cosa coneguda a/ tots que com nos en Jacme per la gracia de deu Rey darago: e de Mallorques e de Valencia/ Comte de Barçalona: e durgell e senyor de Muntpaller e los venerables en Bernat perla gracia de deu Archabisbe de Terragona en. B. delna en. Pd. d pãpalona. A. d çaragossa en. B. d vich en. B. doscha. A. de Barçalona. Pd. Gerona bisbes e en G. demũcada Pd leyda: e en

Ō. de oliuella elet de Tortosa e frare buch de ioli dela milicia del templa: e frare Garau amich del hospital d̄ iherusalē axi mestres en Arago: e en Catbalūya: e los Abbats de Ripoll d̄ Poblet de cuxa d̄ Sūt arago de sanct Johan dla penya: e Arnau poborde de Terragona: e molts altres prelats de sgleyes e homēs religiosos: e clergues barons: e caualers fossem enla Cort que enla Ciutat de leyda bauem celebrada personalment cōstitutibts per ieitament dela terra nostra: en mills refermar e pau e treua inviolablemēt obseruadora: los dits archabisba bisbes e plats e mestres dl tēple e dl hospital e altres homens religiosos: e clergues anos humilment pregaren: que los priuilegis: e libertats per nos: e predecessors nostres aells atorgados e atorgats e algunes altres coses q̄ dels uus son contengudes degues sem aells atorgar e encara confirmar. Nos donchs Rey dessus dit seguit les pisades dls predecessors nostres qui libertats: e priuilegis ales sglesies: e homens religiosos: axicō homens catholichs han atorgats e manificiēcies e donacions bā fetes: e treballs voluntaris bā sofferts. perço que repos ales sglesies: e subdits preparassen

Atorgam: e sollempniamēt confessam ab aq̄st publich instrument p tostemps valedor: que nos e los successors nostros sō tēguts p deute de Reyal offici defendre los plats: e clergues e religiosos e homēs: e bēs lurs a nostres propries messions: e despeses: e aferaço ab la presēt nos estranyē los successors nostres lexātes a semblants coses obligats.

Item volem que algū prejudici no sia fet ales sglesies a vosaltres Arcbabisbe e bisbes e mestres e altres homens religiosos e plats d̄ sgleyes e clergues: e homens vres ne als successors vostres pla collecta de pecunia q̄ haiam feta als homēs vostres pertinicio: e deffensio vostre e dels vostres bens e homens sabedors

Item atorgam a vosaltres que los veguers: e batles nostres juren en poder del Bisbe diocesa publicamēt en presencia del poble que fealmēt exercesquē la iusticia: e que peraço pecunia no reben e q̄ defenē vosaltres clergues e homēs vostres: e los bens dells virilmēt e poderosa

Item atorgā vos q̄ los veguers e batles e sotsveguers: e altres officials nostres juré en poder del bisbe diocesa observar treues e paus: e que fealmēt dane

la part sua als bisbes segons q̃ en lo instrumẽt de pau e de treua pus plenament es contẽgut & açomateix uren los sobrejũters en aragon: axi que los sobrejunters lur salari reben acostumat: mas los bisbes no reeben res en Aragon com aço no sia de costuma observat

Item prometem en bona fe que deffendrem vosaltres prelats e clergũs e homẽs religiosos: e homẽs e bẽs vres e lurs cõtra depdadors: e violadors de pau e treua: e qualseuol altres vos o aquells cõtra justicia agreujants

Item prometem que observarem: e farem observar paus e treues axicom en la forma de aquella pau pus largament es contengut.

Item prometẽ que smenarem totes injuries a vosaltres e a vostres homens per nos e per los nostres fetes e restituyrem les toltes: e que vosaltres allomateix semblantmẽt anos façats.

Item prometẽ a vosaltres que perseguirem falsadors de moneda vostra e aquells axicõ just sera punirem.

Item volem e atorgã a vosaltres que no sia exigit de vosaltres ne daltres plats e clergues: e homens religiosos en tota la terra nostra / o en mar lenda / o peatge per les coses vostres e a vs vostre compradres tantsolament / ne empatxarẽ per nos / o per altre que no puscats francament les coses vostres transferir per mar o per terra aqualsq̃ lochs volrets / si donchs aço no era prohibit per sterelitat / o caristia gran euident dela terra ò blat per mar ales parts estranyes portar. Mas per aquest capitol no volem ne entenem que al dret o libertat del senyor archabisbe / o dela sgleya ò Tarragona en alguna cosa sia derogat

Item atorgam e confermã a vosaltres sgleyes / e mõastirs lochs religiosos: e altres bisbes / e abbats / plats e clergues e homens religiosos: e homẽs vostres e lurs tots priuilegis e libertats per nos: o per predecessors nostres a vosaltres: e aquells atorgats: si donchs no eran tals priuilegis que de dret / e de for del regne de Aragon fossen no sens causa revocadors

Item atorgam que los veguers e sotsueguers / batles e sobrejunters nostres / no façen questa: ne exactio de blat / de ouelles / ne de altre q̃l seuol cosa a vosaltres / o altres clergues / o homẽs religiosos o homens vostres / o lurs. E si peruentura en alguna ò aquestes coses contrafabian: pro-

metem a vosaltres q̃ nos aquel la cosa integramẽt dins spay de dos meses apres que reçẽt ne serẽ smenar e restituhir fa- rem

¶ Item atorgam que com algu lera excõmunicat legittima- ment en nuy a demanar no sia aomes en for secular / ans ne sia repellit fins que sia absolt

¶ Item atorgam a vos archa bisbe q̃ sie saul lo dret vostre a vos e ala sglesia de Tarrago- na generalmẽt e special en to- tes les coses sobredites: e sia a nos lo dret nostre saul sem- blantment en aquelles. E per ço que les coses sobredites to tes e sengles de major ferme- tat se alegren juram per deu e aquests sancts quatre euange lis corporalment per nos to- cats: e per la creu de nostre sẽ- yor que totes les coses sobre- dites e sengles observarem e tendrem a bona fe e sens engã e observar encara fermament farem e contra no vendrem p nos / o per altre interposada p sona axi du nos ajut e aquests sants quatre euangelis. E to- tes les coses sobredites e sen- gles fermamẽt observadores e complidores volem los here ters e successors nostros perpe tualment esser obligats: fet el ago a leyda: lo primer dia del mes de abril any de nostre sen yor. M.ccl vij. Sẽyal de Jac- me per la gracia de deu rey de Arago. de Mallorques: e de Valencia: Comte de Barçalo na / e de vrgell e senyor de mũt peller. Testimonis foren lo ar chabisbe / bisbes / e homens religiosos desusdits. B. ô car dona. B. de muncada. B. de castell nou; Huch de sogorb. B. de nech. B. ô mũcada Jof fre de rocaberti / Guispert de castell nou ximeno ô folch. b. de sancta eugenia. Senyal Ben miquel del coer qui per manamẽt del senyor Rey e p lo senyor frare andreu bisbe ô Valencia canceller feu aques- tes cosel scriure feu enlo loch dia e any desusdits.

¶ Joan Rey de nauarra loctinent del Rey don al fonso quart enla primera cort de barcelona.

¶ Bela concepcio dela ver ge Maria

A negũa cosa tãt lo bon princep no deu gurar la sua pẽ sa com en aquelles per les quals la honor de deu e dela sua excellent mare e dels altres sãcts e sanctes de para dis es axalçada E los poblats aell subdits de scandols de sa

nistres qui seguir se pozien só
preseruats/e com entre los al
tres sancts la sacratissima ver
ge mare de deu e home sia sta/
da per la sanctissima trinitat
singularmét preceleta per esser
vexell de puritat/e sacrari del
sanct spirit e migensera ó pau
enlo sagrat ventre virginal de
la qual es stada feta recósilia/
cio/e confedaracio entre deu
e los homés;e de molts altres
e inefables primlegis e pozro/
gatiues e gracias es stada per
lo fabzicadoz del mon decoza
da; entant que neguna pura
creatura fins en nostres dies
es stada trobada semblant a/
ella;ne se spera trobar enlos
sduenidozs setgles;q̃ mes direm
si tot quant dir es possible se/
ria la menoz part ól degut ala
sua incomprensible excellen/
cia;ala qual tota persona deu
e pot segurament recozrer axi
com a pozt de salut e ancoza
ferma de esperança de tots a/
quells qui aella deuotament
confugen;com sia cert e clara
experiencia nos demostra que
della reebé totes les gents ól
mon infinides misericozdies
e gracies/los catius redépcio
los infirmats sanitat;los pere
grins redit;los incarcerats li
beracio;los nauegants pozt;
los pereclitants e oppressos
adjutozi/los peccadozs indul
gencia/los justs premi/los an/
gels leticia;e tota la sanctissi/
ma trinitat glia. No es dõchs
alguna marauella si los fels
christiãs aella deuots de justa
ira se comouen;quant dela in
efable puritat sua/e dela sua
sancta concepcio hoen disput/
tar/o disceptar;e metre en du
bte. Hoch é per algũs ocurio/
sos e temeraris esser publica/
ment predicat ella esser conce
buda en peccat oziginal; de q̃
les ozelles dels seus deuots se
judican molt offeses quant en
predicacións/o publiqs disput/
tacións;o rahonaments hoen
affermar la mare del Rey dels
segles e saluadoz ól mon esser
infecta e maculada de peccat
oziginal;enlo instant dela sua
sancta concepcio. Segueix se
encara enlos pobles majoz/
ment ignozants idenocio e di
minucio enles pensés ó aqlls
dela honoz e reuerencia dela
sanctissima verge nostra dona
sancta maria;e del contrari se
alegren les pensés deuotes e
son inflamades a majoz e pus
silbjecta reputacio e reueren/
cia dela purissima verge e del
seu glozios fill Jesuchrist cre
adoz e redemptoz;e saluadoz
nostre;la honoz dels quals de
tot nostre poder e ab tot no/
stre diligent studi desijam aug
mentar axicom som tenguts a
aquell sobirã be/e encara per
les multiplicacions de benifi/

cio e gracieo que dela ſua largitat immenſa migençãt la dita mare glorioſiſſima hauem reebuto: y per toſtemps eternalment ſperam reebre.

¶ Pertant nos dõ Joan per la gracia d'deu Rey de nauarra infãt e gouernador general de Arago e de Sicilia Duch d'nemos: e de montblãch: comte de ribagorça: e ſenyor dela ciutat de balaguer/ loctinent general d'l ſerenſſimo ſenyor lo ſenyor don alfõſo per la mateixa gracia Rey de Arago: e de Sicilia deça: e della far/ de Valencia de hieruſalem de Hungria: de Mallorques/ de Serdenya/ e de corcega comte de Barçalona/ Duch de Athenes: e de neopatria: e encara comte de Roſſello e de cerdanya frare noſtre molt hõrat Seguit e los veſtigis d'ls molt illuſtres e ſerenſſimos principes d'recolenda memoria lo ſenyor Rey don Joban: e del ſenyor rey don Martin: e del victoriosſiſſim ſenyor Rey dõ alfonſo: e dela molt illuſtre ſenyora Reyna dona maria conſort e lauors loctinent del dit ſenyor huy benaventuradamẽt regnants quiscu d'ls quals en diuerſos tempo han feres ab ſes pragmatiques ſanccions/ mollres ordinacions loables p augmentacio dela honor e reuerencia dela gloriosa verge noſtra dona ſancta Maria: e dela ſua ſancta e puriſſima cõcepcio e per ceſſar inconuenients ſcandols e funiſtres q̃ ver ſemblantment ſe deuien temre ſeguir entre los devots de la dita benaventurada verge e dela ſua ſancta concepcio: e alguns qui aquella eſſer concebuda en peccat original afferi mauẽ e affermẽ; cõformãts nos encara a la p̃conitzacio feta d'manamẽt d'la dita ſenyora Reyna huy benaventuradament regnant ſobre la dita altercacio: la qual p̃conitzacio dependeix de certa declaracio per aço fera en lo conſili d'baſilea: ab loacio e approbacio e conſentiment dela preſẽt cort e aquella inſtant e humilment ſupplicant conſtitubim ordenam e manam ab aquesta conſtitucio per totſtemps duradora que no ſia algu en tot lo principat de catbalunya vull les ſie eccleſiaſtica perſona/ o layca/ religios/ mẽdicãt/ o de altre qualſevol ſtamẽt religio profeſſio/ o condicio: qui gos publicament o amagada predicar/ o docmatitzar ne publicament affermar o diſputar la ſacratiſſima verge Maria eſſer ſtada ſubjugada ne maculada de peccat original en la ſua ſancta concepcio: ne gos dir q̃ tenir predicar/ o affermar la dita ſanctiſſima verge eſſer ſta

da preſeruada dela dita macu la original ſia opinio falſa im prouada / o indeuota ne en al/ tra manera impugnar tans de ral doctrina / predicacio / o pu/ blica diſputacio / o affirmacio ſe callen poſant fre ala ſua te/ meraria lẽgua e indiſcret par/ lar. Altres majorment que nen guna neceſſitat dela fe ſancta e catholica nons força tal co/ ſa confeſſar. E ſi per algu / o al guns de qualſeuol ſtamẽt reli gio / o condicio ſia / o ſien era fet o dit publicament contra les coſes enla preſent conſtitu cio contengudes e quiſcuna ò aquelles volem conſtituhim manam e òclaram que tals cõ trafaẽts ipſo facto ſiẽ baguts per mimichs del ſenyor Rey e ſien perpetualment exellats del principat de cathalunya : del qual exili gracia / comport e remiſſio alguna obtenir no puxen

Item enla dita corr

Dela feſta de sãct Jordi.

Quant ala sãctedat de vida e merits de grã excellẽcia ol in uictiſſim caualler ò nr̃e deu e ſenyor Jeſuchriſt lo benauenturat ſanct Jordi ad uocat e patro noſtre e del pre/ ſent principat de cathalunya e Regne ò Arago e altres reg/ nes e terres ala majeſtat del ſẽ yor rey ſubjectes dreçam los vlls dela noſtra penſa : digna coſa arbitram e cõgrua la ſua feſta deuer eſſer per tots les gents del dit principat deuo/ tament e ſolempna celebrada car totes vegades que les in/ uictes batalles : e morts dels ſancts martirs per los feels chriſtians ſon ab reuerencia feſtuades es loat deu : qui en/ los ſeus ſancts es admirable : es feta honor als ſancts mar/ tirs es exalçada la memoria dels ſãcts : es hedifficada : e ro borada la pẽſa noſtra en ela fac ta fe catholica e al ſobiran be ſõ referides labors e gracies de aço neix als infels triſticia als increduls turment : als diſ ciplinats anguſtia : e a tots lo ſancts ò paradis gloria. E ja/ ſia innumerables pobles e in/ finida multitud per lo ſagrat nom de criſt ſe ſien offerts ala mort e aquella ſoſtẽguda ab a nimos coratge. Empero entre los altres ſtrenuus cauallers e martirs lo benauẽturat ſãct Jordi no ab menor conſtãcia en aquell per la honor òl qual fideliſſimament batallaua de ſa felicitat dela ſua victoria cõ fiant coratjoſament es entrat enlo camp bellicos meſclant ſe ala gran inhumanitat de di

uerſos turments: ha merescut la palma de martiri: car no inuadit per blandicies no prouocat per prometeneces / o per ſuazions lantich inimich ab totes ſes arts ab la ſua gloriosa mort ha vençut / e lo propri cors e la temporal vida totalment per ell menyſpreats elegint confeſſar lo nom de Jesu christ morit ans que viuint abnegar: ni per manaces dels jutges ni per terros ſpantat / ne per la infausta error dela gentilitat es pogut eſſer enganat Dias confeſſant lo nom del ſaluador ſcampada la ſäch ab lo ſeu ſagrat martiri: ha decorada la ſgleſia de deu ſancta e leſpirit al creador trames. E per ço ha meresçut auzcola dela ma del ſenyor: e eſſer enlo cel honorificament collocat / hon p los ſeus deuots cõtinuament ſupplica ſegons que per molts miracles euidentmẽt ſe demoſtra. De la quals la reyal caſa dels excellentiſſimos Reys de Arago no es ignorada e ineſperta Ans la gran ajuda de aquella ha experimẽtada enles ſues neceſſitats ſegons enles hiſtories antigues dels ſerenissimos Reys de Arago de alta recordaçio pus largamẽt ſe deſcriu per tots los dits ſquarts e altres deſſiant que la feſtiuitat del ditvictorios caualler e martir lo glorios ſanct Jordi ſia honorificamẽt celebrada e feſtiuada. Noſaltres dit dõ Joan per la gracia de deu Rey d'Nauarra ꝛc. ab conſentimẽt e approbacio dela preſent cort cõſtituhim ordenam ꝛc manam ab aquesta nostra cõſtitucio perpetualment duradora que de aquiauant tots e ſengles perſones de qualſeuol ſtat / o condicio ſien habitants en qualſeuol ciutat / vila / o loch del principat de catbalunya comtat de Roſſello e cerdanya: e altreſal dit principat vnits hagen a colre e a fer feſta lo dia del benauenturat ſanct Jordi abſtenint ſe de tots feynes temporals axicom lo dia del ſanct diumenge.

¶ Exortants e pregants tots e ſengles Archabiſbe biſbes e altres prelats e perſones eccleſiaſtiques als quals ſemblants coſes ſe pertanguen que ells los quals ala exaltacio dela honor de deu e dels ſancts e obſeruacio de aquella ſon mes obligats per eſſer ells deles ouelles de Jeſuchriſt guardians e paſtors enlo precedent diumenge dela dita feſta manen e manar façen per tots les ſgleſies / o manaments de feſtes ſe acoſtumauen d'fer q̃ en virtut dela ſancta obediencia colgué e obſeruen la dita feſta del benauenturat ſanct Jordi axicõ demunt es dit

Dels bisbes prelats clergues e persones religioses e de coses: e priuilegis lurs.

Usatge

Daren atorgaren e auctorítzarẽ los ja ditsprĩceps. R. e Adalmus ab lurs magnats q̃ sglesies e clergues e tots lurs drets e justicies nel leix treues trencades e sacrilegis qui foissen fets en lurs bisbats requiren e pledegen e destrenyen e jutgen los bisbes en lurs capitols o en lurs senets o encara o lurs cõsilis en luzs comunitats.

Jacme primer enla cort de Tarragona.

En nom dela sancta e indiuidua trinitat ꝛc. Item statuhim q̃ los clergues e religiosos e homens lurs no donen peatges o leudes sino aquells que donauen en tẽps del senyor Rey en Pere pare nostre e del senyor Alfons aui nostre

Item statuhim que clergue per rabo de cosa moble; o immoble: no sia tengut a alguna questa: salvat cẽsos e agraris constituhits e antichs statuts segõs diuersitat de lochs

Alfons quart enla cort ỏ sanct culgat.

Com per los nostres predecessors ỏ loable memoria p grãs e vrgents rabons amor e fauor molt justes e rabonables de lurs e nostres sotsmesos e vassalls vehents esser cosa desegual e icomportable que les prelaturcs dignitats e altres benificis ecclesiastichs fũdats e dotats per ells e lurs predecessors: e lurs e nostres subdits sien per homens stranges o de stranya nacio possehits de que enlos tẽps passats se ha seguits grans dans: scandols e inconuenièts irreparables e p tolra e cessar los dits inconuenients dans e scãdols debats e perjudicis daquen seguits e seguidors a satisfer ala idẽpnitat ỏl benifici publich sien stades ab grans cõsells p los dits nres predecessors ordenades certes pragmatiques hauents en substancia que algun stranger o de stranya nacio no puxe dins nres regnes e terres obtenir ne possehir dignitats o benificis ecclesiast

ticho. Ffertant ordonam e sta
tuhim perpetualment e immu
table ab consentimẽt e appro/
bacio dela present cort que al/
gu qui no sia nadiu de nostres
regnes e terres no puxa dacia
uant obtenir ne possehir algu
na prelatura dignitat benifici
ne offici/o administracio eccle
siastichs en alguna part dels
dits nres regnes e terres; ans
degam e siam tenguts empat/
xar en tota manera: e ab tots
remeyo la execucio de qualse/
uol bulles e gracies fetes e fae
dores encara que pogues esser
dit que haguessen tuo in re ols
dits strangers les dites graci/
es/o bulles impetrants. E si al
guns que no sien nadius dels
dits nostres Regnes e terres ó
present posseexen alguna pre/
latura dignitat benifici offici/
o administracio ecclesiastichs
hon son prouchits/o han gra/
cia expectativa prouhiré en/
continent ab gran instancia al
sanct pare facedora que per via
ó translacions/o altres remeyo
canonichs sié prouchits en al/
tres parts/o regnes de benifi/
cis aells couinents e aquells q̃
vuy posseexen les dites stran/
yes persones sien donats anos
tres subdits nadius dels dits
nostres regnes/o terres e no al
tres. E per semblant farem so/
bre totes responsions e pensi/
ons ques fan que dacians no
sien ne puxé esser fetes ales di/
tes persones de stranya nacio
p qualsevol persones en algu/
na manera

¶ Delas coses prohibides als clergues.

¶ Jacme segon enla prime ra cort de barcelona:

¶ Capitol .v.

Item que negun cler
gue no puxa esser as/
sessor si dõchs no as/
seguraua per homes
lechs couinentment que faes
dret als clamants en poder de
la cort setglar

¶ Idem enla segona cort de barcelona.ca.xiiii.

Item que degu cler/
gue o altra hom qui
hage corona no pu/
ga tenir p null tẽps
algun offici nostre saul Cancel
ler e Cõseller nostre/o almoy/
ner nostre e iutges qui sabessé
dret. perço que hoc liquié en
res que nos los ne pogiessem
punir.

¶ Jacme segon enla segona cort ó barcelona. ca.xxxii

Item cõ los prelats
e religioses e perso/
nes ecclesiastiques
de catbalũya appel
lades per nos axicom acostu/
mat es antigament ala present

Cort general hagē ab carta cō tradit ales ordinacions dela p̄ sent Cort e hagen protestat q̄ noy consenten. Perço statuhī que nulla persona eccleſiastica ni homens lurs nos puſquē aydar ne valer de alguna ordinacio/o capitol gracios nouella/mēt fet en aquesta cort/ ne en a ço sien enteſes puſquels dits p̄ lats e religioſos e persones ec/cleſiastiques ales coſes damūt dites han contradit. Empero com los demuntdits qui hā cō tradit ales ordinacions dela p̄ sēt cort tornarā ala cōmunitat e vſança antiga qui es acoſtu/mada en cort general de catha lunya e conſintiran e fermarā tot ço que en esta cort es ordo/nat ques puxē aiudar deles or dinacions gracioſes ō aquesta cort e ōles altres corts eſdeue nidores

Item enla cort de leyda Capitol .x.

Item ſobre lo capitol fet enla dita cort ge/neral de Barçalona prop celebrada q̄ co/mença. Item com los prelats e religioſos e perſones eccleſi/aſtiques ꝛc. e ſobre aquell capi tol enla dita general cort ō bar çalona ordonat qui comença. Item que nos no pugā fer gra cies ō priuilegis ꝛc. Ordonam e ſtatuhim la preſent cort ap/prouant que pus que los pre/lats e religioſos e perſonas ec cleſiaſtiques ſien tornades ala comunitat e vſança antiga qui ſolia eſſer enla general cort de cathalunya aquells prelats ꝛ/e religioſos e perſones eccleſiaſ tiques e los homēs lurs ſe puſ quen aiudar e valer deles ordi nacions gracioſes fetes enla dita general cort de Barçalona prop celebrada. E encara deles ordinacions de aquesta preſēt cort e deles altres corts paſſa/des ꝛe nos pugam aells fer gra cies e priuilegis no contreſtāt ſ los capitols demuntdits

De audiencia e titol de princep.

Jacme ſegon enla cort ſe gona de barcelona. ca. ir.

Item que nos e los ſucceſſors noſtres en qualque Ciutat ſiā o vila ōla noſtra ter ra que cada ſetmana enlo diuē dres tingam perſonalment au diencia ales noſtres gents per tenir lus dret de ço que expoſa ran deuāt nos. E ſi lo diuēdres noy podiem entendre quey en tenam e queu façam lendema.

Pere ſegon enla cort de barcelona ca. .xxiiii.

ITem volem e atorgam que daquiauãt axi en letres com en cartes e en ſegles nostres ſegello nos ſeruam nos e nostros ſucceſſors Comte de Barçalona.

¶Apere terc enla primera cort de Barcelona

ITem q̃ abſent lo ſenyor Rey e la ſenyora Reyna locrimẽt ſeu ỏ alguna Ciutat vila o loch de cathalunya audiencia no ſi pora tenir ne ſignar ne algũs negocis o feto q̃l ſeuol fer ne referuar ne altres prouiſiõs fer ſino tantſolamẽt p Canceller o Vicicãceller ỏl dit ſenyor o p lo Canceller del ſẽyor ouch: e no p altre. E ſi lo contrari era fet ipſo facto tot ſoo nulle cas e va: e haut p no fet axi q̃ algũa eficacia o valor no haguco ço ąo feo encõtrari ỏl preſẽt capitol en tot o en pti os. ¶Plau al Senyor Rey.

¶Bela audiencia e conſell real e del gouernador.

¶Baria conſort e locrimẽt general del Rey don Alfõſo quart enla cort ỏ barcelona ca.v.

OOrdonã e ſtatuim la Cort preſent approbant q̃ lo ſẽyor Rey o ſon primogenit partints de alguna Ciutat vila o loch ỏl principat de cathalũya hon ſe celebrara la audiẽcia p anar a altra Ciutat vila o loch: e fer aqui reſidẽcia ab ſa Cort enla Ciutat vila o loch dõ ſara partit ſe puſca celebrar audiẽcia p ſon Cãceller Vicicanceller o en ſon cas Regent Cancellaria p deu dies apres del jorn q̃ ell ſeria exit de la veguería e no pus auãt p cõtinuar deciſir e exequir les cauſes comẽçades: e q̃ de nou no ſe hi puxen començar. ſi donchs dis aquells deu dies no tornaua dins la Ciutat vila o loch hon ſera laudiencia romaſa.

Ainſtant que en alguna Ciutat vila o loch nos començe celebrar audiencia tro atãt que ſia intrat dins los termens de aq̃lla o aq̃ll: e que durãts los dits deu dies dela audiẽcia romaſa enlo loch ỏ hon ſera partit cauſes començades en aq̃lla dio los dits deu dies nos puſquen aqui cõtinuar. ¶Prohibint e inhibint q̃ enla Ciutat vila o loch hon ſera la dita audiencia ¶Primogenit Gouinador gral o portant veus de aq̃ll en cathalũya no tinguẽ audiẽcia.

¶Baria enla dita cort. capitol.xiii. ¶b.ii.

Per donar orde ala decisio deles causes qs menen enla audiencia e repellir las clamors dels proseguints aquelles per les grans dilacions e vexacions que prenen e sostenen p la incultacio deles dites causes/ manam volem e ordenam la dita Cort approbant/ que feta relacio de alguna causa e los aduocats plenamẽt hoits; e lo Canceller Vicicãceller; e en sõ cas regent Cancellaria e lo cõsell plenamẽt informats en fet e en dret/ los dits canceller Vicicanceller; e en son cas Regẽt Cancellaria sien tenguts deliberar e concloura ans de hoir relacio de altra causa/ o fet. E apres dis tres iorns promulgar e publicar la sentẽcia e decisio dla dita causa; axi relada e votada. ¶ La hon empo los dits Canceller Vicicanceller/ o Regent Cancellaria en sõ cas e/ o lo cõsell no serie aple informats/ o volran exhigint lo cas pus clarament esser informats e veure sobre lo dret dles pts e regonexer lo proces si vist aqll no fretura d pus ampla instructio; hagẽ e sie tẽguts enlo iorn seguent e cõtinuament entendra en aquell fins ala final decisio. E deliberat e cõclos e cullits los vots del consell segons dessus es dit ans de hoir relacio de altre fet/ o causa. Si empero vist lo dit proces fretura/ na de pus ample instructio sia manat al iutge/ o relador de aquell que al pus breu que pusque lo instruesque cõplidamẽt e entretant pusqué los dits Tãceller Vicicanceller/ o en son cas Regent Cancellaria altres causes comensar e decisir. Declarat que hon hoida relacio d algun fet los dits Canceller; Vicicãceller e en sõ cas Regẽt Cancellaria se retindran deliberacio per mils veure lo dret e veritat dl fet Mo sia p la cõstitucio present tolta facultat de decisir les causes poques; e q̃ encontinẽt sens retencio de deliberacio en aquell dia mateix que la relacio sera feta se pozã decisir

¶ Alfons quart enla cort de barcelona.

Les causes d pubills viodues de pobres e altres persones miserables que son o seran en nostra audiencia comẽçades nos e la dita nostra audiencia exints fora lo principat de Cathalũya volem e statuim que romanguẽ dins lo dit principat; e q̃ no puguẽ esser tretes de aqll p nos primogenit nostre o successors nostros ne seus ans sie continuades finides; e determenads enla audiẽcia dl Gouernador general si sera present dins lo dit principat; e lo dit Gouernador absent d aqll

sien determenades enla cort/o audiencia del portant veus de Gouernador en Cathalũya lesd: sa prouincia :e les ỏls Comtats de Rossello e Cerdãya en la Cort/o audiencia del portãt veus de Gouĩnador enlos dits Comtats Sino era que lo miserable aquelles volgues prosseguir dauant lo ordinari axicõ li es legut e permes. E si algũa deles sobredites persones volra p algũa causa sua anos absẽt del dit principat hauer recos volem que ho puscà fer ; axi q̃ nos absent aquella causa nons puscam retenir ans la dam cometre al dit Gouernador general present enlo dit principat/o als portãt veus daquell/cascun ensa prouincia qui aquell/las a consell de sos assessors :e daltre notables juristes hagẽ a determenar, E lo dit Gouernador general e los portãt veus daquell e luro assessors equalscuol tractãts les dites causes de pobres e miserables hagen a tractar aquelles sẽs salari algun q̃ no prenguẽ dels dits pobres e miserables ne de luro aduersaris e los seruans ỏls dits Gouernador e portant veus ỏ aquell no puixen pendre res p luro scriptures deles dites causes ans los sobredits hagen esser contẽts dela caucio la qual los pobres e miserables acostuman prestar enla nostra audiẽcia. Axi & persemblã volem/es causes nostras patrimonials p nos en nostra audiencia stants enlo dit principat poder esser tractades e determenades : e nos stants fora lo dit pricipat no puixé esser tretas ne euocades ne de aquelles esser conegut en alguna manera fora lo dit principat. Exceptades les legoes appellacios enles propdites causes patrimonials deles quals stants nos fora lo dit principat nos reseruam queu pugam conexer & sis socuedra que del dit Gouernador general/o portant veus de aqll sia emesa appellacio en alguna ỏ les causes dels dits pubills viudes pobres o miserables psões & enles causes patrimõtials la primera appellacio e per aqlla sera haut recors anos bajam a quelles cometre dis lo dit principat a algunes psones no sospitoses en alguna Ciutat vila/o loch dins aqlla veguería hon sa domiciliat lo conuẽgut si en aqlla haura juristes o sauis en dret. E si no ni haura enla pus prop veguería hon ne hage.

Empero enles causes patrimonials ỏls dits Comtats ỏ Rossello e Cerdanya novolem que perla present cõstitucio los sia preiudicat/volẽts e ordenãts la present constitucio no tant

solamẽt als negocis plets questions demandes causes e fets sdeuenidors mas encara als p̃ sents e pendents esser esteſa

Ferrando segon enla primera cort de Barcelona. Ca.vi.

Si per nos /o nostros successors o loctinẽt general nostre/o de aquells se conexera de causes criminals: enles q̃ls haja pena de mort/o altra pena corporal volẽ que tals causes sien relades votades e closes enlo consell/o audiẽcia reyal en axi que si serã relades en lo cõsell hi hage hauer almẽys sis juristes vltra lo vicicancel/ler/o regent cancellaria. E si seran enla audiencia hi hage hauer almenys deu juristes vltra lo vicicanceller/o regent cancelleria si tants sen trobaran en aq̃lla ciutat vila /o loch on la dita audiencia sera.

Idem en dita cort Capitol.xii.

Segueix se moltes vol tes que perdonar vexacio les causes minimes se esdoquen enla audiencia reyal. Per ço ordenam e statubim que causes menors de .x. liures fora la vegueria: e menors de cich liures dins la vegueria no puguen esser evocades ala regia audiencia. Empero que no sia tolta facultat a nos ne a nostros successors ne al vicicanceller ne regent la cancelleria de poder hoir e despatxar totes altres causes dels pobres verbo e sens scriptura e figura de juy

Idem enla segona cort de Barcelona Ca.i.

Primerament ordenam: e statubim ab consentiment e approbacio dela preſẽt cort que enla reyal audiencia per nos sien elets vuyt juristes solẽnes doctors/o licẽciats en drets canonich/o ciuil cathalans e abils segons les constitucions de cathalunya dispo/nen/los quals en temps ab los Canceller Vicicanceller: e en son cas Regẽt cãcellaria /o ab lo altre de aquells hagẽ hoir examinar e votar totes les causes ciuils e criminals dela real audiencia. E mes sien per nos elets dos bons doctors/o licẽciats per lo semblant cathalãs abils segons dites cõstitucions en iutges de cort per inquirir colligir referir: e en sẽps ab los demunts dits votar totes les causes criminals: les q̃ls vuyt pso

nca e los dits iutjes de cort en lo introit ō luro officis e ans q̄ vsen ne vsar puxen de aquells hagen ajurar e sien tēguts hoir sentencia de excōmunicacio segōo que enlo capitol dela observança per nos enla cort vltimament enla present Ciutat ō barçalō a celebrada es stat disposat e ordonat enlos cāceller Vicicanceller Regent cancellaria e altres officials nostres. Que enconcellar votar e entores les altres coses que haura sguart enlo exercici ō luro officio vsarā les cōstituciōs de catbalunya/vsatges de Barçalona capitols de cort/priuilegis vsos e costums ales sglesies prelats/e ecclesiastiques persones Barōs Nobles caualliers e homens de paratge a ciutats vilas lochs e vniuersitats atorgats. Volents que lo demunt dit capitol dela observança: e les penes en aquell contengudes sien stetes e comprenguen les dites vuyt persones: e los iutjes de cort enlo q̄ aells haura sguart en votar conseillar: e en totes altres coses ōl exercici de luro officio ¶ Emes volē que los demunt dits Canceller Vicicanceller regēt la cācellaria vuyt persones e dos iutges de cort no puxē advocar ni pēdra pensio de aduocatio algūa ni tenir altra officii. Exceptō q̄ los assessor de portant veus de gouernador e aduocat fiscal ō la nostra audiencia qui de present son e per temps seran puguen esser del nōbre dels vuyt E no resmenys dit assessor puxa regir dita assesoria ¶ E lo dit aduocat fiscal puxa aduocar les causes fiscals e patrimonials e no altres. Reseruāt encara a nos: e als successors nostres facultat de poder donar a tots los demunt dits altres officis/pus no sien incompatibles al exercici de luro officis demunt dits.

¶ Idem enla dita cort. ca. ii.

En statuhim que les dites persones e dos iutges de cort hagē e sien tēgudes fer cōtinua residēcia enlo loch hon la royal audiencia se tendra: e hagē aquella aseguir e nos puxen de aquella absentar: ço es los dits vuyt mes ō quaranta dies lany continuus/o interpollats no feriats e lo cāceller tres meses continuus/o interpollatim com dit es. E si mes staran absents nols sia respost del salari per lo temps/que estaran absents mes de dits quaranta dies. Entes empero que deles dites vuyt persones sempre hagen arestar/ne sis de present/altrament nos puxē absentar per causa alguna

sots lo iuramẽt per ells prestador. Volents que aço semblãtment sia obseruat enlo assessor del portant veus de Gouernador encas que fos del nombre dels vuyt. E los jutges de cort se puguen absentar per trenta dies lany cõtinuos/o interpolats no feriats. E vltra aquells si per alguna necessitat/o negocis dela cort aconeguda ỏl dit consell conuenia lo hu ỏls dos jutges de cort hauer se absentar: volem ho puguen fer pus empero en cascu dels dits casos: e altramẽt en tot cas lo hu ỏ ells hage arestar sempre present enla dita audiencia.

Item enla dita cort. ca. iii

Per donar expedicio ala iusticia statuhim e ordenam que cascun dia no feriat les dites vuyt persones hagen esser denati enla audiẽcia ab lo loctinent general Canceller vicicanceller/o regent cancellaria en son cas/o laltra de aqlls qui presidira enla dita audiencia per hoir los aduocats: e altrament entendre enla expedicio deles causes. E apres migjorn tres dies almẽys la setmana hagen esser enlo consell/saluat cas ỏ malaltia/o altre iust e legittim impedimẽt E axi hagen a iurar enlo introit de lurs officis. E volem que cascũ diuendres hagen hoir votar e expedir les causes dels pobres e la visita se haja fer vn dia la setmana dins la preso entreuenint hi los dits dos jutges de cort/o laltra de ells.

Item enla dita cort ca. iiii.

Acara prouehim: e ordonam que lo president enla audiẽcia e consell reyals qlse uol sia axi loctinẽt general cõ cancellervicicaneeller/o regẽt cancellaria en son cas. Exceptats nos e la Serenissima Reyna muller nostra: e nostres fills legittims: e ỏ legitti matrimoni nats e procreats e los Reys e Reynes successors nostres/ mullers e fills de aquells legittims: e de legittim matrimoni nats e procreats/ haja cloura e determenar les causes ciuils e criminals puys enles causes criminals hi sien almẽys sis ỏl dit consell vltra lo Vicicanceller/o Regent en son cas e promulgar sentencies axi interlocutorias cõ diffinitiuas ab lo vot dela major part dela dita audiencia/o cõsell qui presẽts si trobaran E tota hora e quãt lo vot del president ab altres ỏla dita audiẽcia/ o consell en

dites causes ciuils e criminals fara nombra par ordonnam que alla hon ell fara la dita pari/tat se bage star e cloure. ¶ Volé empero que lo nombre delsvo rãto enles causes criminals sia seruat segons seria e tenor dla constitucio sobre aço feta enla cort per nos vltimadament ce lebrada enla present ciutat de Barçalona: ala qual quant a/nos e alos dites persones Rey alo perla present no entenem derogar ans volem que aqlla sia ensa força e valor.

¶ Item enla dita cort ca. v.

E Si algũa part se cla/mava que alguna le/tra prouisio carta/o acte algu per lo nos/tre loctinent general Cãceller o Vicicanceller/o regent en sõ cas/o altres officials nostres e manada/o feta esser contra cõ/stitucions de Cathalunya vsat ges de Barçalona capitols de cort priuilegis vsos e costums tant dls ecclesiastichs com del stament militar/ovniversitats o en altra manera contra iusti/cia. Volem e ordenam que lo dit cõsell dins sis dies haja veu re e conexer si tal letra proui/sio carte o acte sera contra los dits drets dela patria/o cõtra iusticia. E si tal los sera vist en tal cas volem que lo dit presi/dent en dita audiencia acõsell dela dita audiencia/o consell/o dela major part de ells segõs demunt es dit bo haja reuocar e tornar adegut loch: e fer hi compliment de iusticia tantes vedades com al dit cõsell sera recorregut: restant totes les al tres coses cõtẽgudes enlo dit capitol dela obseruança en lur força e valor. E si tals letras prouisions cartes/o actes al/guns seran emanades de nos/o de nostre illustre primogenit o ò successors nostres en tal cas volem sien obseruats los capi/tols del Rey en Abarti e dela dita obseruança e altres qual/seuol constitucions capitols ò cort e drets dela patria sobre a ço disposants Entes empero q̃ si es dubtara/o era questio que dites letres reyals prouisions cartes/o actes algũs fossen cõ tra constitucions/o altres drets dela patria/o contra iusticia/volem que la concxença e deci/sio dela dita questio/e dupte e tot lo q̃ en dit capitol dela ob/seruança es remes als Cancel/ler Vicicanceller regent la cã/celleria/o altre doctor sia ra/mes als dits Canceller/o Vici canceller/o Regẽt/o altre doc tor dla vaytena casen sõ cas aconsell empero dela dita au/diencia/o consell o dela major part aells seruat ço que dellus es dit en cas de paritat

¶ Idem enla dita cort Capitol.vi.

QUant se sdeuēdra q̄ algu / o alguns dels dits vuyt / o dls dits jutges d cort morrā / o altrament lo loch de algu / o alguns de ells p qualseuol causa / o manera vagara volem e ordenam que dins tres meses dl dia dela dita vacacio continuament comptadors per nos / o per nostros successors sia prouehit de altre / o altres doctors o licenciats cathalans abils segons dites constitucios disponen en loch d aq̄ll o de aquells qui vagaran

¶ Idem enla dita cort ¶ Capitol.vii.

ENs statuhim e ordenam que si se sdeuēdra que entot lo principat d Cathalūya no haja pmogenit ni loctinent general nr̄e ental cas los dits vuyt ; e p les causes criminals los dits dos jutges de cort hagen seguir la audiencia dl portant veus de Gouernador d cathalunya ; e en dit cas lo assessor del dit portant veus de Gouernador presidesca en dita audiencia ; e haja determenar ; e cloure les causes ciuils e criminals segons la forma demunt dita enla audiēcia e cōsell reyals. & durant la audiencia del dit portant veus de Gouernador, Volem que lo dit assessor haja e prengua lo salari assignat al Vicicanceller / o al regēt en son cas. & si lo dit assessor era dl nombre dels vuyt ordenā que enlo prop dit cas lo dit assessor no haja lo seu primer salaritans aquell sia donat al regent la cancellaria si dōchs no stava lo pricipat sens loctinēt mes d vn any enlo qual cas volem que passat dit any lo dit regent no haja dit salari. Empero lo Canceller e Vicicāceller no hajan salari encontinent q̄ lo dit loctinent sia absent. Volem empero que per la present constitucio no sia derogat en manera alguna tacitament / ne expressa als priuilegis d juy d promes e altres qualseuol priuilegis libertats vsos e consuetuts pratiques e costūs ala vniuersitat dela ciutat de Barçalona e ales altres vniuersitats deles ciutats viles e locbs del present principat / nis puguatraure a consequencia per negun temps. & per semblāt prouehim que per la propdita salueta del priuilegi de juy d promens ; e de altres en dita salue tat contenguds no sia feta de derogacio ni preiudici tacita /

ment ni expressa als privilegis e libertats al stament militar e als singulars persones de a-quell atorgats, & que sien salvs les prehominencies reyals nostres e als quals per la present no sia en res derogat, sino entant quãt dispon la present cõstitucio.

Jdẽ enla dita cort. ca. viii.

Com sia digna cosa remunerar los treballs dels officials pertant statuhim e ordenam que lo Cãceller hage quiscun any de salari cinchcentes lliures Barçalonesos e lo vicecanceller e lo Regẽt en son cas ço es aquell de ells qui presidira enla audiẽcia reyal hage cascun any de salari Dil florins corrents: e encas haia en dita audiencia Vicecãceller e regẽt no residint continuamẽt dit vicecanceller enlo dit principat sino per algun temps; volem q̃ ental cas lo regent la cancellaria sia ajustat als vuyt demunt dits e haja vot e salari com cascu d'ells, comptant dit salari p lo temps que lo Vicecanceller presidira. & si lo Vicecanceller fahia continua residẽcia ental cas lo dit regent haja dit salari tãt com qualsevol dels vuyt fins vacas algun loch dls dits vuyt: en axi que venit lo cas d' tal vacacio, volé que lo dit Regent sia instituit enlo loch qui vacara. & si lo regent per vacacio de algun loch e per continua residencia del dit vicecãceller era fet com dit es delavuyt e apres lo dit vicecãceller se absentara del dit principat lõgament aconsentença dl consell ordonã que ental cas lo dit regẽt torne exercir la regencia; e un altre doctor o licenciat catiba la abil segons es dit sia per nos elegit dins spay de tres mesos com dit es enlo loch qui per dita rabo vacara. & tornant apres q̃nt q̃nt en dita audiencia lo dit vicecãceller, volé sia guarda la forma ja dalt expressada en lo cas dela residencia d' aquell lo entrenent perço exclours la presidẽcia del Canceller: ans aquell puxa presidir e clourre en la manera demunt dita.

Jdẽ enla dita cort ca. ix

Quiscu dels vuyt juristes haje de salari lx̃y q̃trecentes lliures pagadores p terces ço es de tres entres mesos una terça. & los jutges de cort quiscu trescentes lliures e part de aucrico: e que no puguen advocar ne pendre res per deffẽsa ne altrament dels delats & los dos algutzirs cent lliures quis-

cu: e que per salari de peatge quãt seran tramesos axi per la cort com per instancia de part no puguen hauer mes de setze sous e sis diners lo dia. E lo gouernador cinchcentes lliures e deles ventures fins acomplisment dela restant quantitat de son salari: lo mesanant sia ol señor rey. Entes expressament q̃ lo gouernador no puxa hauer donatius de vniuersitats vilesveguerics / o ballies generalment ni per composicions generals: e lo aduocat de pobres cinquanta lliures. E al procurador ó pobres vint e cinch lliures

Item enla dita cort ca. xx.

TOs q̃ls salaris prouehim e ordenam se hagé apagar per lo general de Cathalũya per terços. ço es de tres en tres mesos: lo pagament dels quals salaris sia tant preuilegiat com es lo pagament deles pensiõs dels censals carregats sobre lo general. Entes empero q̃ dits salaris no corregueu als dits officials fins hagé hoida la sentencia de excõmunicacio e prestat lo iuramẽt demũt dits. Prouehit q̃ negu dels demundits Canceller Vicicanceller Regent la Cancellaria en sos cas / vuyt persones / dos iutges de Cort: portant veus de Gouernador e assessor deportant veus ó Gouernador enlos cassos demũtdits per si mullers fills ni altra interposada psona no puga pẽdre soborn acio / o plẽt de persona que sapia que plet / deig enla dita audiencia / o cõsell. E mes volẽ que los demũtdits no puguen res pendre de signar letres ó iusticia. E lo aduocat fiscal essent del nombre dels vuyt no puga pendre salari de alguna part priuada. E sẽblantment neugu dels dits iutges de cort per si mullers fills o altra interposada psona no puga pendre res per defenses / ni altrament dels delats. Statuhint q̃ vltra violacio del iurament que prestat hauran incorrega lo qui contrafara al psent capitol en pena de priuacio de officis: e de inhabilitat: e de restitucio in vndecuplum: la qual sia adquisida al gñal.

Item enla dita cort. c. xi.

GRhes volem j tots los salaris deles causes dela audiencia e consell real: o ol portãt veus de Gouernador no hauent loctinent en Cathalunya iuxta la forma e tatxa dles constitucios sien ol general e aq̃lls sien exhigits e rebuts per persona p los diputats en aço diputadora. E q̃ la sentencia nos

puga publicar fino lo salari sia depositat. & volem que per exaccio dels dits salaris se facen promptes e expedites execucions en tal cas acostumades. & si differencies exiran sobre les pagues dels dits salaris aquelles hagen esser determenades per lo dit consell / seruades les constitucions de Catalunya. & persemblantment ordenam que si apres que les causes seran introduides en la dita audiencia / o consell se fermara cō promes d aquelles en algu dels presidents / o del dit consell quien dites causes pronunciaran sen sentencies arbitrals: que los salaris dels dites sentencies arbitrals sien del general

Del en la dita cort. ca. xxx.

DEo volem statuhim e ordenam que causes menors de vint liures nos puguen euocar a la regia audiencia: ans dela vegueria / cō extra. Exceptat les causes dels pobres en / les quals no sia tolta facultat a nos ne a nostros successors ne Canceller / al Vicecanceller / ne Regent la Cancellaria en son cas de poder hoir y expedir aquelles verbo e sens scriptura e figura de juy

De hereges excōmunicats.

Pere primer en la cort d leyda.

EN nom d iesuchrist Nos en Pere per la gracia d deu rey Darago e Comte d Barçalona a honor dla sancta sglesia e acreximent dela religio dela fe catholica e a instancia de moltes pregaries del amat nostre lo senyor en Ramo per aquella mateixa gracia Venerable Arcabisbe de Tarragona: e d tots los Bisbes: e dls prelats de tota la terra nostra statuhim e posā ley en per tots temps que si algun layich per lo Arcabisbe o Bisbe seu / o per special manament dells per sa propria culpa sollempnament ab cāders axicom es costuma excōmunicat en aquella excō / municacio de certa sciencia cō tumaçament per quatre mesos continuus perseuerara que ha

je de pagar de pena cent sous
Ello mateix sia fet per quiscũ s
altres ãtre meses entro a vn
any complit mas de pres devn
any complit sia tengut pagar
la dita pena duplicada; e tres
cents sous vltra aqlls dits cét
sous dels dits ãtre meses ó vn
any ól la qual pecunia tota la
menytat prenga lo Arcabis-
be e lo Bisbe de iurisdictio del
qual lo excõmunicat sera Si p
ventura aquell excõmunicat
senyor no haura prelat o Ca-
nonge de sgleya Cathedral o
prelat o homens religiosos ó
algun monastir als quals aql-
la meytat sia donada; e laltre
meytat anos e anostre erari sia
aplicada ¶ E encara mes apres
lo dit any aytant cõ stara en ex
cõmunicacio ipo facto sia infa
mi e de pau e ó treua e ó nostre
ducat foragita t; e que a offici-
ó legittims e catholichs ho-
mes e cõsemblants o alguns al
tres actes legittims en alguna
guisa no sia admes ¶ Sia enca
ra intestable ne assuccessio ó al-
guna heretat pusca venir vn-
qua Encara mes que null hom
en juy o forajuy sobre qualse-
uol negoci li respõgue. Ne pus
que esser iutge; ne arbitre, ne
testimoni, ne aduocat, ne nota
ri vegueria ne, sagionia tenir
en Ciutat o fora en algũa part
de nostra senyoria, ne pusque
requerir faeltat ho homenat-
ge si es tal psõa qvassalls hage
o haũ dege en algũa mana, ne
algu aell sia tengut la dita fide
litat ho homenatge prestar o
ja prestades servar mètre q ex
cõmunicat stara entro que ha-
ja benifici de absolucio a con-
seguit ¶ Ohanam encara e no
res menys per ferm hauem;
e tots temps haurem ço que a-
la excõmunicacio ó tant gran
exces per lo Arcabisbe e Bis-
bes es atots constituit, ço es q
apres revolucio de vn any no
pusca esser absolt sino p lo Psa
pa o per son legat o per speci-
al manament dell, si dõchs no
era posat en article de mort, o
laborava in extremis ¶ Ajustã
que encara aytals excõmuni-
cats puys que denunciats serã
excõmunicats null hom los ve
ne res o óls compre ne ab ells
abit; menge o bega, sino les p-
sones per aytals exceptades,
ço es asaber muller e fills e al-
tres ales quals per canonas es
atorgat ne son fill ne sa filla ab
nupcias lurs liure ne algun co
merci o contracta ab ells cele
bre; e si ho fara, B. sous de pe-
na pagara anos e al Bisbe de
aquell loch de iurisdictio del
qual sera o al senyor seu si sen-
yor haura clergue axicom es

dessus dit: per mig entre nos e ell departidora: axicom ól pena ól excõmunicato dessus es primero: e vitra aço la ira e indignacio nostra senta e incorregue. E meo auant tot quant p aytalo excõmunicato en tẽps dela dita excõmunicacio sera fet fem e volem que sia hagut per cas e p irrit juy algu / o sentencia no sperat. ¶ Ẽ tatubim encara e prometé adeu e a vos en Ramon Arcebabisbe ó Tarragona e atots los Bisbes del Regne nostre que no soltendré ne deffendrem aquello qui en clergues / o en religiosos bo / menó mano violents haurã incidides alias opposades / o q̃ psos los hauran tẽguts ne de aquello alguna fi / o composicio tarem / o pendrem entro que ól sacrilegi comes / o injuria a vos e ales sgleyes: e persones les quals hauran offeses sia plenariament satisfet: e perla sglesia Romana seran absolts Ẽço mateix debim e manam e aq̃l / la mateixa pena imposã e manera de pena contra aquells q̃ aucturan clergues ¶ E car pus greu peccan aquells que satisfet primeramẽt del sacrielgi ales sglesies / o clergues o bisbes sens composicio que dequent no prenguam axicom es ja dit pena de cinkcents diners dor anos pagar sien tẽguts: pena corporal aells per nos no res / mesa imposadora. si doncbs per arbitre del Bisbe ó aquell loch hon lo malifici fa comes no lus era ramesa: e q̃ los feus e benificis e totes altres coses que en qualque manera tẽdrã o hauran deles sglesies liberamẽt e absoluta a aquelles sgleses ales quals se sperauen irrevocablement e perpetual: e sens retencio alguna sien adq̃ / sides e aplicades ipso iure / no sperat algu juy / o sentencia.

¶ Danãts a balles e a veguers e asaigs nostres que aço a vos saltres e sglesies vostres en pacifich tenir e possehir facen. Totes aquestes coses empero dessus dites hagen axi loch que alo privilegio dels clergues / o deles sglesies no sia derogat si alguna ecclesiastica persona volra / o alegira mesviar ne. Dada en leyda a. xv. deles kalendas de Abril per ma den ferrer notari nostre lany ól incarnacio ó nostre señor Mbil. CC X. ¶ Señal den Pere per la gracia de deu Rey Darago e Comte de Barçalona ¶ Senyal den. G. Bisbe de osona ¶ Senyal den Pere Bisbe ó Barçalona Abbat de sanct Joban ¶ Senyal den. G. dursort.

¶ Confirmacio de Papa ¶ Gregori

GRegori bisbe seruẽt dels seruents ð deu als venerables fra/res Archabisbe de Tarragona e als suffragants seus salut e apostolical bene/dictio. Com anos es demanat ço q̃ iust es e honest axi vigor ð eqtat com orde de rabo exhi/geix q̃ allo p sollicitut ð nostre offici adegut effecte sia reduit Com donchs axicom referents vosaltres hauẽ entes ental ma nera que enles parts vostres a bunda iniquitat que los lochs cruelmẽt seueschẽ alias se iras/quen cõtra les persones eccle/siasticas: axi que la sensura ec/clesiastica mẽyspreen lo car en jesu fill nostre illustre Rey da/rago axicom de deu e dela sgle sia deuot ab pia consideracio ha constituit que los homens de son regne qui clergues oci/en/o mans violents iniescben alias aposen ala dita sensura menyspreen segons la manera dela culpa ð pena pecuniaria sien punits. E si excõmunicats vltra vn any enla excõmunica cio staran ð legittims actes siẽ excloses e los officials de luns officis detriment encorreguen entro que benifici ð absolucio hauran aconseguit: e satisfac/cio hauran feta: e los bens ðls dits interfectos si algũs ne te/nen per sglesies liberalment re tornen aelles. ¶ Mos donchs a les preguries de vostra frater/nitat inclinats a aço que sobre la tutela ðles ecclesiastiques p sones e vigor dela ecclesiastica disciplina per lo dit Rey pia/dosamẽt e discreta es conegut esser statuit axicom en aq̃lles letres es dit pus plenament es ser contengut: per auctoritat a postolical conformam e ab pa/crocini del present scrit comu/ni. Anegu donchs dels homẽs sia licit aquesta pagina de nos/tra confirmacio infringir/o a ella ab gosar temerari contra/venir. E si aço algũ attemptar psumira indignacio ð deu omi potent e dels benauenturats sanct Pdere e sant Pdau apos/tols seus se conega encorrer. Bada alatras a cinch deles ka lendas de Febrer del pontifi/cat nostre any quart

¶ Jacme primer enla cort de Tarragona.

EN nom ðla sancta e indiuidua Trinitat &c. ¶ Item statuẽ que negu de beret/gia infamat o sospitos a vegue ria/o ballia/o altre iurisdictio

tẽporal' o algu offici publich no sia admes. ¶ Item que no sia fet receptable deles coses leges la hon sera stat lo amagatay dels maluats homens statuhim que los senyors rebẽts los heretges scientmẽt si alous dels dits rebents los heretges seran: sien enderrocats: si son feus o censals a lur senyor sien applicats: e açò axi enles ciutats com de foza manam esser obseruat. ¶ Item perço que los innocents per peccadors no sie punits o algun per calũpnia dal tres heretica prauitat no sia impingida statuhim que algu crebent o heretge no sia punit sino per lo bisbe del loch o altra ecclesiastica persona que hage potestat de conexer si sera crebent o heretge jutiat. Item statuhim que si qualsevol dequiauant enla sua terra o senyoria heretges scientmẽt o negligentmẽt per peccunia o altre qualsevol causa lexara star o en iuy ho haura confessat hon sera conuencut: ipsó facto pda en p tostempf la sua terra: en axi que si feus seran a son senyor seran aplicats: e si seran alous a nostra senyoria sien cõfiscats: e los seus cors enla ma nostra sia liurat axicõ deu esser punidor. ¶ Si empero de sciencia no sera conuencut e sera prouada la negligencia dissoluta o souen seran trobats los heretges enla sua terra: e crebents: e sobre aço sera stat diffamat a nostre arbitre sia punit. Empero lo batle e veguer qui tostempo es residents enlo loch contra lo qual es presumit o contra los heretges o lurs crebents si doncha no es trobat fort solicit del offici de batlia o de vegueria a tostempo sia deposat. ¶ Item statuhim que enlos lochs sospitosos de heretgia enlos ẽls lo bisbe veura esser expedient vn prevere o clergue p lo bisbe dos o; treslochs per nos o per nostre veguer o batle sien elegits qui los heretges e crebẽts e receptadors de aquells en lurs perrochies sie tenguts cercar tots no denegada a aquells licencia de entrar e perscrutar tots e senglos lochs secrets de qualsevol seyor: o privilegi sien: sots tal pena com lo bisbe volra imposar als denegants sobre la qual cosa al dit bisbe potestat per auctoritat reyal atorgam los quals encara inquisidors despuys que hauran trobats los heretges fautors e receptors ajusta da cautela q̃ no pusẽn fugir al arcabisbe o bisbe o al nre veguer o batle del loch e encara

als senyors dels lochs o als bailes lurs no ho trigues denunciar ¶ Aquells empero los quals al sobre dit negoci lo bisbe del loch e nos o nostre veguer o vatle hauran elegits si en execucio de aytal offici seran negligents sies clergue per substractio de son propri benifici: si lech per pena pecuniaria imposadora a juy de nostre veguer o batle sien punits. ¶ Item statuhim que quant algu sera excomunicat per sa propria culpa e perseuerara contumaciament per vn any quel forcen de aquiauant per nos e nostres veguers / satisfer axicom deura

¶ De iueus e sarrayns

¶ Aiso es la forma en qual maneta se ha a fer lo sagrament per lo iueu contra lo christia tenēt lo tot le al coll

¶ Ures o Jueu per aquell qui dix yo sō e no es altre sens mi. ¶ Jures per aquell qui dix yo son e no es altre sino yo: jures per aquell qui dix yo son senyor deu teu quit trasqui dela terra de egipte e dela casa de seruitut digues jur ¶ E per aqll qui dix no faras deus stranys contra mi digues jur. ¶ E per aquell qui dix no faras entretallament ne tota semblança que es enlo cel de sobre e qui en terra dejus ne aquells qui son en aygua sots terras no adoraras / aquellas cosas: ne les colras digues jur ¶ E per aquell qui dix yo son senyor deu teu fort e regenvisitant la iniquitat ōls pares e los fills enla terça e enla quarta generacio daquells qui mirarā mi e fabēt misericordia a aquells q̄ amē mi enla malicia e guarden los meus manaments digues jur. E per aquell qui dix no prenes lo nom del senyor deu teu enua: car no haura per no culpable nostre senyor aquell qui haura pres lo nom ō nr̄e senyor ōu seu enua digues jur ¶ E per aqll q̄ dix sies mēbrant quel dissapte sāctifichs. vi. dies obraras e faras totes les obres mas lo setē dia ō dissapte ōl sēyor deu teu es

no faras tota obra tu ne ton fill e ta filla e ton seruent e ta sueta e la tua bestia e lo stray qui es dins les portes tues car en sis dies feu deu cel e terra e mar e totes les coses qui hi sõ e reposa enlo sete dia perço be ney deu lo disabte e sanctifica lo digues jur. ¶ E per aqll qui dix honra tõ pare e ta mare perço que visques lonch tẽps sobre la terra la qual lo seyor deu tẽ donara a tu digues jur. ¶ E per aquell qui dix no faras adulteri digues jur ¶ E p aquell qui dix no auciras digues jur. ¶ E per aquell qui dix no faces ladronici digues jur ¶ E per aquell qui dix no parlaras cõtra lo proisme teu fals testimoni digues jur. ¶ E per aquell qui dix no cobeiaras la cosa de ton proisme ne desiaras sa muller ne seruent ne seruenta :ne bou ne ase :ne les coses q̃ sues sien digues jur ¶ Jures per los cinch libres dela ley e per lo nom sanct e glorios heyre ayset heye huchcye digues jur. ¶ E per lo nom honrant hia hibia e hio e per lo nom sanct : gran e fort marauellos qui era entre tallat sobre lo front de Aron digues jur ¶ E per lo nom marauellos de ananie fort q̃ dix Moyses sobre la mar e õpartis per dotze vies digues jur. E passaren los fills de israel p lo sech e fo acabussat pharao e tota la sua host enla mar roge e per la sancta manna que menjaren los teus pares enlo desert digues jur ¶ E per lo tabernacle e tots los vexells de aquells e per la taula sancta e per lo candelobre dor tot per larcha demistança e p les dues taules les quals lo posa moyses en aquella per manament de nostre senyor digues jur. ¶ E per la cortina appellada ẽnat cherubin eglesa e per les vestidures sanctes de Arõ e de sos fills e per la amistança sancta la qual pacta nostre senyor ab moyses e ab los fills de israel enlo munt de sinay enla ma õ moyses digues jur ¶ E per lo juramẽt sanct que deus jura a abraam enlo mont moria e p la terra de promissio e per israel e per la cadira honrada õ deu e p los angels ministrãts duant lo sanct beneyt e per les sanctes rodes dels bistics stãts faç afaç deuant deu lohants deu e dients ab veus grans sanct sanct sanct senyor deu sabaot plens son los cels e la terra dela tua gloria digues jur. E p tots los angels patrificha q̃ enlos cels sõ e p totz los sãts de deu e per tots los profetes

de deu e per tots los noms
sancts e honorificats merauel
loses e terribles qui son de a/
thanatos barachu digues jur
¶ E per aquell deus marauel
los conseller deus fort pare ol
saluador setgle princep ò pan
digues jur. ¶ E per tots los
noms fàcts de tots los angels
qui so enlo cel e per los. xxiiij
libres dela ley e per tot allo q̃
es en ells scrit e per les bene/
dictions ; e maledictions qui
dades foren sobre lo mõt gat/
zari e sobre lo mont ebal e per
xij. trips de israel digues jur.
¶ Que si saps veritat e vols ju
rar mansongue que vinguen
sobre tu totes aquestes male/
dictions e prenguen te respon
amen. ¶ Maluat seras en ciu
tat e maluat en camp maleyt
sorde teu e maleytes les rome
nies tues respon amé. ¶ Ma/
layt lo fruyt del ventre teu e
lo fruyt dela terra tua ; los
folchs dels bous teus ; els
folchs deles tues ouelles ma/
leyt seras intrant e maleyt i/
xent respon amen. ¶ Trame/
ta nostre senyor fam sobre tu
e famejament e inquinacio en
totes obres tues que faras en
tro ayrant quet enfrenuin ; e
destrua cuytosament per los
auisaments teus maluats en/
los quals lexest mi respon a/
men ¶ Sia lo cel q̃ es sobre tu
e la terra que calcigues de fer
re don nostre senyor deus plu
ges ala tua terra de polo e del
cel devall sobre tu cedre entro
q̃ sies atridat e liure a tu nre sẽ
yor entrebucant deuãt los ena
michs teus te p vna via vages
contra ells e p set fuges e sies
cãpat p tots los regnes dela
terra respon amen. ¶ Ajuste a
tu nostre senyor pestilencia en
tro q̃ consum tu dela terra ala
qual possehir est intrat ; fire a
tu nostre senyor de fretura fe
bre e de fret e de ardor de aer
corrũput e de rouey te pese/
gues q̃ entro q̃ pereas respõ a
men. ¶ E sia ta carnaça tua en
menjar a totes volateries del
cel e ales besties ola terra e no
sia quit cobre fira atu nostre
senyor de plaga de egipte e la
partida del cors per la qual la
stercora bix de gratella e ò po
dagra en axi que no pugues es
ser curat respon amen ¶ Fira
atu nostre seyor de paguesa de
ceguetat ò furor ò pesa e palps
en mig dia axicõ palpar sol lo
cech entenebres e no endreces
les carreres tues e tostemps
calumpnia segueses e soffé/
gues e sies oppremit de cruel
tat e no hages quit delliura

muller prẽgues e altre dorme
ab ella respon amen. ¶ Casa e
difiche e no habito en aquella
plantes vinya e no venemes a
q̃lla lo bou te sia mort deuant
tu e no menges de aquell res-
pon amen ¶ Case teu sie arra
en sguardamẽt teu e no sie
retut atu les ouelles tues sié
donades a tos enemichs e no
sia que atu ajut dos fills e les
filles tues sien liurats a altre
poble veet tos vlls e defallèts
al sguardament d̃ aquells tot
lo dia: e no sia fortalea enla
ma tua respon amen. ¶ Los
fruyts dela tua terra e torca
les tauors tues mẽge poble q̃
tu no coneguesaxi tot tẽps ca
lumpnia soltenẽt e oppremut
certi dico e merauellat ala ter
ror de aq̃lls q̃ veuran los teus
vlls: fira atu nostre senyor de
florõco molt maluat en los ge-
nolls: e enles tues cuxes axi
que guarir no puxes dela plã-
ta del peu fins al cap respon a
men. ¶ Amen tu Senyor deu
e ta muller: e tas fillas e tos
fills enla gẽt que no coneguist
tu e tõ pare e ta mare e fuiras
aqui deus stranys de fust e de
pedra e seras posat en prouer
bi e en faula atots los pobles
enlos quals te introduexi alli
nostre senyor respon amen.

Sement molta gitaras en-
la terra e poch culliras car la-
gostes tot ho deuorara vin-
yas plantaras e cauaras e vi
no beuras ne culliras de aquel
la nenguna cosa car sera gua-
stada per vermens: oliueres
hauras en tots los termens
teus e no seras vntat doli car
decorreran e periran respon a
men. ¶ Fills engenreras e fil-
les e non hauras car seran me
nats en captiuitat tots los ar
bres teus e los fruyts dla tua
terra rouey cõsumera lestrãy
qui ab tu contrestara enla ter
ra puiara sobre tu e sera pus
alt e tu anellaras e seras jus a
ell lo grayra atu e tu lo grabi-
ras acll e sera en cap e tu seras
en cola e vendran sobre tu to
tes aquestes maledictions: e
les seguents pendran tre fins
que muyres respon amẽ. Ser
uiras el inimich teu lo qual
nostre senyor trametra en fam
e en set e en nuditat e en tota
ta penuria e posara jou sobre
lo coll teu fins quet atrit: e
menara nostre senyor gents
sobre tu de luny e destranyes
encontrades dela terra en sẽ-
blança de aguila volant ab im
petu dela qual la lengua entẽ-
dre no posques respon amen.
¶ Gent maluada qui no port

honor an ell ne perdo als pe/
tits deuos los pollins del be/
stiar teu e les messes dela tua
terra fins que attrit e no leix
atu forment ni oli / folch de
bous ne folch de ouelles fins
quet attrit e disperesch a e mẽ
ge lo fruyt del ventre teu e les
carns dels fills e deles filles
tues que atu ha donats nostre
senyor deu teu en angustia e a
guastament enla qual te op/
prema lo inimich teu respon
amen. ¶ Sia consumada en/
ua la virtut tua e la terra tua
no grell e los arbres dela ter/
ra tua no donen lur fruyt tra/
meta a tu nostre senyor bestiel
qui consumen tu e los bestiars
teus / e apoquea totes coses
tornen e sien fetes desertes en
la tua terra confringue nostre
senyor deu de tu la vianda del
pa e rete aquella a pes e ma/
nuchs e menges e no sies so/
dollat. No menys conexera a
tu nostre senyor mas contra
tu majorment la furor dell for
segera e la fallonia contra tu e
siguen sobre tu totes coses ma
leytes qui scrites son en aqst
volum. e delesch a nostre seny/
or lo nom teu sots lo cel e cõ/
sũ tu en tribulacio e en perdi/
cia de tots trips ỏ israel segõs
totes les maledictiõs q̃ en aqst
volum sõ contẽgudes respõ a/
mẽ. Sie fets los teus fills orfes
e la tua muller vidua sies fet a
xicom stipula dauant faç ỏ vẽt
e los angels ỏ nr̃e seyor perse/
guesquente sien les vies tues
tenebroses e allenegoses e lan
gel de nr̃e senyor te empenya
sia feta la tua taula deuant tu
en las e entribulacio e en scan
del respon amen. ¶ Sien obscu
rats los vlls teus que no vegẽ
al dos teu ; tostemps sencorb
scamp nostre senyor la ira sua
e la furor dela ira sua compre/
na tu e pos deu iniquitat so/
bre la iniq̃tat tua e no entres
en justicia sua sia feta la tua ha
bitacio deserta e enlos taber/
nacles teus no sia qui hi habit
delesch a nr̃e seyor deu lo teu
nom del libre dels viuẽts e ab
los justs no sies scrit respon a
men. ¶ Sia scampada la tua
sanch axicom a terra e lo cors
teu axicom a fems ; largent ne
lor teu no deliure tu enlo dia
dela furor de nr̃e seyor ; fira tu
nr̃e senyor de totes plagues a
xicõ fari pharao e lo poble seu
si saps vitat e jures falcia res/
põ amẽ. Fira tu nr̃e seyor axi/
cõ feri egipte de sãch de ranes
e de moscanyons e ỏ mosques
e de mortalitat e ỏ besties ; e ỏ
florõcos ; e de vexigues e de pa

druscada e ō lagostesa: e ō mortalitat dels primogenits teus la maledictio q̄ maley Josue a gerico vēgue sobre tu e sobre la casa tua e sobre totes les coses que hauras: ta muller e tos fills manigué de porta en porta e no sia q̄ a conort aq̄llo respō amē ¶ En ira e en furor del seyor Rey e de tots aq̄lls quit vegé vigues e tots los amichs teus hagé tu p̄ inimich e tots te scarnesqn cayguen e no sie quit ajut a sostenir pobre e mesqui muyrres e no sie quit saboleska si saps veritat e jures falsia la anima tua vage en aq̄ll loch enlo qual los cās los ferms posen respon amen. Data a Gerona a deu deles kalendes ō març enla era .m.ccixxix del any de nostre senyor mil ccxxxxij

¶ Jacme primer enla cort de Barcelona.

QUAN nō de nre senyor deu sia clara cosa a tots q̄nos en Jacme pla gracia ō du Rey de arago cōte de barçalona e seyor de mūtpeller considerets vamēt que, lestament del regne nre ab prouisio solicita toltēps deu en nulo esser reformat pco q̄ p̄ statuts saludables ala dulnat gracia plagam e lo clero e lo poble daqué en axi com la necessitat ho req̄r séta creximēt e profit: enla general cort de barçalona en p̄ toltēps e inuiolablement statuhi aq̄lles coses que dejus per certs capitols e distincts manā esser annotades vn capitol exceptat sobre veguers statuhim q̄ entro a cinch anys tātsolamēt volem esser steses e seruat.

¶ Semeramēt lo venerable pare senyor per la gracia de deu archabisbe ō Tarragona .G. de vich e .G. de Gerona Bernat de barçalona Bisbes e encara abbatse altres homes nobles. G. ō muncada vezcomte de bearn Huc comte de empuries en Aumo sanç. G. ō cezuera Ramon de mūcada: e altres sollempnes aliās grās homens presents enla solempna cort: de comu cōsell irrefragablement statuhim que los jueus ōla nra terra no reben p̄ vsures sino .xx. sous per cent enlany e segōs aquesta forma sia feta computacio a menor temps o amajor e a quantitat menor o encara major.

¶ Item ab ſollempne cort approbam e ſtatuhim que no ſie creguts ſagraments de jueus en deutes exhigidors: ſino inſtruments fets lagittimament o teſtimonis couinents aprouar o hajen penyora moble o ypotheca: ala qual ypoteſt hã

¶ Item ſtatuhint volem eſſer obſeruat q̃ los priuilegis als jueus atorgats contra ſpõſalias ỏles mullerſ no hagẽ loch ſi la muller ſera atrobada primer en tẽps ¶ Jtẽ no reſméys volé eſſer obſeruat q̃ ſi los jueus dins dos anys los deutes no exhigeixen o al jutge q̃rela no hauran prepoſada e p aq̃ll jutge al aduerſari no ſera moſtrada les vſures ne ſobrepugẽ lo doble ỏla ſort ỏguda p q̃nt ſeuulla tẽps la ſũma ỏla ſort ỏguda hage ſtat. Jtẽ ab irrefragable cõſtitucio ſtatuhi q̃ los jueus en pſões proprieſ officiſ publichs no preſumeſq̃n en al gũa guiſa exercir: ço es officis de jutjar: o homés juſt vric/io punir/o encara ſẽtẽcies exeq̃r Jtẽ ab iuiolable obſeruacio me nã fermament eſſer guardat q̃ los jueus en lurs caſes no tenguen chriſtianes

¶ Pere ſegon enla cort de barcelona. ca. xxx

¶ Jtẽ ſtatuhi q̃ los ſerrahis ỏls jueus ſis bateje romãgué liures e frâchs donãt reẽço p ſi ſegõs q̃ls drets volé e es acoſtumat de fer.

¶ Idem. ca. xlviiii.

¶ Item dels jueus e ỏls ſerrahins dels quals ha e es ſtat a nos demanda donada q̃ degueſſé eſſer de aquells enlos caſtells o enles vles ỏls quals habitaſſen o ſtigueſſen ſobre aço volem aquella coſa daquiauant eſſer obſeruada: la qual enlo loch de quiſcu de aquells es antigament obſeruat: ſaus priuilegis pactes ſpecials a quiſcu.

¶ Alfonſo ſegon enla cort de monſo. c. xxv.

¶ Item ordenam eſtatuhim que negun jueuno puſque tenir loch de veguer ne ỏ batle ne eſſer aſſeſſor per o car gran dan ſen ſegueix.

¶ Jacme segon enla cort de leyda. .ca. rii.

Item ordenam e statuim que quiscun sarrabi frach q sia en catbalunya port los cabells cercenats: e tolts en redon: o en cercle perço q sie conegut entre los christiãs e si algun sarrabi aço no seruara pach per pena al senyor del loch hon sera aquell sarrabi cinch sous e si pagar no·ls pot o no vol prena enla plaça deu açots.

¶ Pere terc enla cort d per punya ¶ Capitol. xxx viii.

Ordenam encara q negu jueu per si o p altre no gos tallar o vendre carns en les carnicerics hon los carnicers christians tallen e venen carns: mas en altres lochs separats: e qui contrafara en se xãta sous barcelonesos sia punit.

¶ Decelebrar corts e en quin tẽps e lochs e ab quins psones se deu fer e com lo luy de cort deu esser observat

¶ Usatge

Uy donat en cort o donat p jutge elet d cort d tots sia rebut e en tots tẽps seguit: e null hõ p engãno p art nols gos rebunar: e cell q bo faza sa psona ab tot quãt bavẽga en ma del princep a ferne sa volũtat: car qui rebuja lo judici dla cort falsa la cort e qui falsa la cort dãpna lo princep: e qui lo princep dampnar volra punit e dãpnat sie tots tẽps ell e sa primogenitura: car orat es e sẽs seny q vol cõtrestar al sẽy e al saber dla cort: en q ha princeps bisbes abbats cõtes vezcõtes cõdors vuesors philosophs sauis e jutges.

¶ Usatge

Uys dla cort elovsatges de grat deuen esser rebuts e seguits car no sõ mesos sino per aspsa e dureza dela ley car tots podẽ plecejar: mas cõposicio segõs les leys no podẽ cõplir car les leys jutgẽ homicidi esser cõposat e smenat en. ccc. sous d morabatis qui valẽ aramil e. cccc. sous de plata fina Trauze vll e tallamẽt de ma, e p pen, e. e axi p tots los altres membres: e jutgẽ tots homẽs egualmẽt e no jutgẽ res entre vassall e senyor car en leys no trobe hõ homenatge: e pço les coses feres e a fer cõstituhirẽ los dits princeps q sie jutjades segõs lo vsatge: e aq on no bastarã los vsatges torna hõ alles leys e ab arbitre del princep e a son juy dela cort

Pere segon enla cort de Barcelona .C.xxiii

Item que vna vegada lany en aquell tẽps que mils nos sera vist expedient nos e los successors nostres celebrem dins cathalunya general cort als cathalans: enla ql ab nostres prelats: religiosos barons cauellers/ciutadans: e homens ō viles: tractem del bon stament e reformacio ōla terra: la qual cort: fer ne celebrar no siā tenguts si per alguna justa rabo seré empatxats per tots temps cadauy: lo primer diumenge de cozesma tingā cort general en cathalūya als cathalans: ço es a saber en la ciutat de barçalona vn any e altre any enla ciutat de leyda: axi que la primera cort q̄ vendra sia celebrada enla ciutat de leyda: e la cort del altre any qui vindra que sia tenguda enla ciutat de Barçalona enlo dia demuntdit: e que axi sia fet per tostemps que lo vn any sia en barçalona: e laltre any sia en leyda: segons la forma demuntdita: e si nos volrē mudar lo loch queu pugā fer ab queu façam saber per dos meses abans del dia dela cort general de cathalunya: e que fos lo loch dins cathalunya. E si peruentura nos o successors nostres hauiem embargament que personalmēt no poguessem esser enla dita cort general ço es asaber que fossē malalts: o absents de nostra terra: o teniem personalment frontera en algun cap de nostra terra: que a. i. mes apres que fossem gozits o tornats en nostra terra: o jaquida la dita frontera deguessem tenir la dita cort general en cathalunya

Jacme segon enla prime ra cort de barcelona. Capitol .rli.

Item que nos e nostres successors daquiauant tendrem cort general quiscū any als cathalās en cathalūya la hon nos vullam per ordenar e tractar en semps ab ells lo bon stament dela terra.

Idem enla segona cort ō Barcelona La.iiii.

Item que nos e los successors nostres

Idem. Capitol. xxxiiii

Item com nos hajā manada cort gene/

ral de catbalunya en Barça-
lona e per rabo del dit mana-
ment generalment fet per nos
vinguessen ala cort demuntdi
ta tots los prelats: e religiosos
richs homés caualleres e ciuta
dans e homés de viles: axicō
han acostumat tostemps deve
nir los richs homés caualleres
ciutadans e homens de viles
ab los quals prelats e religio
sos ensemps tractassem e orde
nassem alguns coses qui eren
bones e profitoses a bō stamēt
nostre e aconseruamēt de pau
e de justicia: e a bon stament ō
tota la terra de catbalunya: e
los dits prelats e religiosos sē
partissen dela dita cort no vo-
lents consentir als dits trac-
taments e ordenamēts: e pro-
testaren ab carta publica enla
dita cort de no consentir ales
coses demūtdites. Datsia aço
quels dits prelats e religiosos
fossen requests e amonestats
moltes vegades ab carta pu-
blica per los richs homens: e
caualleres: e ciutadans: e ho-
mens de viles que ells degues-
sen interesser als tractaments
e ordenaments quis fabiā en
la present cort a bon stament
nostre e de tota la terra de ca-
talunya los dits richs ho-
mens caualleres ciutadans e
homens de viles qui ala dita
cort eren venguts han suppli-
cat a nos que ordenassem en-
ladita cort capitols e ordena-
ments: los quals son a bon sta
ment nostra e de tota la terra
damunt dita. Hon com lo dit
proces sia fet en contumacia e
en absencia dels dits prelats
e religiosos per la necessitat
demuntdita: ordenam de con-
sell e assentiment dels demūt
dits que les corts que daqui
auant se faran sien appellats
e sien tenguts de venir prelats
e richs homens: e caualleres e
ciutadans e homens de viles
no cōtrastāt en res la absēcia
e ala cōtumacia dels prelats e
dels religiosos damuntdits fe
ta en aquesta present cort de-
mūtdita: ans tostemps daqui
auant los prelats e religiosos
demundits sien tenguts de ve
nir a tota cort que nos mane
e vullā fer en catbalūya. E en
cara a totes les corts qui son
ordenades tots anys en esta
present cort: e en altres corts
fetes en temps passat: e per la
absēcia e contumacia dels pre
lats e dels religiosos demunt
dits no puguen ells acōseguir
ne guanyar ne bauer alguna
frāquesa o libertat ne nigu ab
solumēt ō no venir a cort ne
dals ne per lur absēcia ningu
prejudici puga esser fet ne en
genrat a nos ne al general de
catbalunya: ans sia sau a nos
tot dret e tota regalia e tota se
yoria que nos degam bauer so

bre ells e sobre lurs bens e sie sau aytambe a tot lo general de cathalunya tot dret e tota vsança de cort. E no cõtrestãt la lur absencia volé e ordenam que tot ço qui es fet hi ordenat en aquesta cort presẽt valle e hage valor per tostemps axicom per la cort es ordenat.

Idem enla cort de leyda. Capitol.ii.

STatuhim encara e ordenã sobre lo capitol qui parla de la general cort quis cun any en cathalũya celebrada q̃ aquella cort general sõ carnestoltes ò cozesma prime res vinèts a tres anys seguèts e despuys de tres anys en tres anys totstemps en cathalũya enlo dit temps sia celebrada: si donchs entretant per algũ cas o necessitat dela terra o a supplicacio de tot lo general de cathalunya nos volrem la dita cort manar tenir e celebrar statuints que quiscuna p sona e vniuersitat citades e requestes a aquella cort que les dites persones sien tengudes de venir personalment e les vniũsitats trametre syndichs ydoneus ab sufficient poder al dia e al loch assignat ala dita cort celebrador a: si donchs les dites persones a coneguda nostra e dela cort no haguessè just empatxament perque personalment no poguessen venir ala dita cort enlo qual cas les dites persones e quiscuna del les sien tengudes de trametre procurador o procuradors sufficients ab plen poder qui al dia e al loch assignats sien e interesser sien tenguts: e aquell o aq̃lls qui al dia e al loch assignats no seran per si o p sos procuradors: en los casos denuntdits de aquell dia auant no sien sperats: ni aquells sia tenguda la dita cort sperar. E apres lo dia a aquells assignat si venien durant la cort lauors no sien reebuts a negun tractaments statuts e ordinaciõs dela cort damuntdita: ans sie tenguts e obligats segur tenir/complir e obseruar totes ordinaciõs tractaments e statuts fets lauors e fahedors en la cort dauant dita e aquelles ordinacions e tractamẽts fets e fahedors en aq̃lla cort obtẽguen fermetat de força e nos siam tenguts e compliscam e façam aquelles coses complir tenir e obseruar axicom si per tots generalment fossen fetes no contrestant absencia o contradictio ò aquelles: totes empero les altres coses contengudes enlo dit capitol romanguen en lur stament evigor sal

uco quãt alos prelats e religio-
sos e clergues les declaracios
fetes per nos sobre lo dit capi
tol e altres capitols fets en la
dita cort de Barçalona.

¶ Item enla cort de Gero na. ¶ Capitol. rriiii.

ITẽ statuhim e enca
ra ordenã quels ca-
uallers ò quiscuna
vegueria satisfacen
e satisfer hagen enles missios
coiments les quals los elets
cavaller o cauallers de aqlla
vegueria perla qual seran ele-
gits tractadors enla general
cort faran en aquella cort so-
bre los tractaments de aquel-
la cort; car per aco aqllo trac-
tadors elets romandran enla
cort e aquella continuaran: e
que a aco sie destrets e se hagẽ
a restreyer aquells cauallers
per aquells qui ells destreyer
han acostumat. Aco empero a
justat e declarat que aquells ca
uallers qui no son o seran da-
quiauant per alguna rabo-o
causa admesos als tractamẽts
dela cort: no sien destrets pa-
gar o contribuir enles despe-
ses demuntdites

¶ Pere terc en la cort ò per pinya. ¶ Capitol rrr.

PArt aco cõformãts
lo capitol fet enla
cort de leyda perlo
seyor rey en Jacme
de bona memoria aui nostre ce
lebrada lo qual comença: sta-
tubim e encara ordenã sobre
lo capitol qui parla etc. E aqll
capitol declarants statubim e
sanccim que tots los prelats e
religiosos e lurs capitols com
tes Elezcomtes e altres barõs
cauallers ciutadans e homẽs
de viles e vniuersitats e qual-
seuol altres persones ecclesia
stiqs e setglars en catbalunya
stants citades p nos o sos rebi
dors nostres qui vingen ales
cortes les quals en catbalunya
manar se sdeuẽdra daquiauãt
venguen e venir sien tenguts
psonalmẽt: e les vniuersitats
e capitols lurs sindichs poder
sufficient hauents trameten e
trametre sien tenguts. E si per
uentura les persones citades
per just e sufficient empatxa-
ment seran detengudes: ne a-
les dites cortes poran personal
ment comparer en aquell cas
yoonea e sufficient persona en
procurador lur trametre sien
tenguts. Axi co es a saber que
si lo prelat seza desgleya cathe
dral persona sufficient e yoo-
nea e de son capitol o lo vica-
ri o lo official seu principal: si
empero religios o collegiada
sgleya sera alguna yoonea per

sona de son cõuẽt o orde o pro
fessio o si capitol ỏ cathedral
o colligiada sglesia sera perso
na sufficient de son capitol o
collegi. Si empero baro de
qualsevol prehominencia / o
stamẽt sia o cavaller o psona ỏ
patje o ỏ linatge ỏ cavaller en
lur procurador sie tẽguts tra
metre axi empero que aquell
procurador sia e haje esser ca
thala e domiciliat o benifi
ciat en cathalunya e que vna
matexa persona no puga esser
procurador de dos: ço es a sa
ber de prelat / e de capitol: o ỏ
dos prelats / o capitols / o de
dos barons: e axi dels altres:
ne encara aquell qui per si e p
son nom enla cort sera puga es
ser procurador daltre. Excep
tat cavallers qui per si o per nõ
seu enla cort. & axicõ a procu
rador de dos o ỏ molts caval
lers puga esser. Anadit que lo
procurador de prelat de baro
o de qualque altre hage suffi
cient procuratori a portar: ỏl
qual per carta publica lo dia
dela cort assignat a nos fer fe
sia tengut enlo qual sia incer
tat: e feta per lo notari qui a
quella carta fara del empatra
ment per lo qual la persona ci
tada ala cort venir no pot: lo
qual empatrament en poder
de aquell notari la persona ci
tada clarament exprimir e de
aquell per propri sagrament
fer se sia tengut Prouchit em
pero que no resmeys si a quell
empatrament just: sera o no a
conexẽça nostra e dela cort se
gons la tenor del dit capitol
sia reservat. & si contra les co
ses demuntdites e no seguent
les coses demuntdites per al
gun fet sera aytal contrafaent
o les coses demuntdites o me
tent als tractamẽts dela cort
o altres coses qui aqui fahedo
res seran en nenguna manera
no sia reebut ne ỏ aço aell nos
e los successors nostres encara
de assentiment de tota la cort
gracia fer pugam. Anadint en
cara que vltra aquesta pena e
les penes encara enlo dit capi
tol contengudes lo archabis
be los bisbes e los comtes pez
ço com son notables persones
si les coses demuntdites no fe
uaran a donar greuges enla
cort en nẽguna manera no sie
a omesos.

Item enla cort de cerue ra: Capitol .xix.

Confirmants mes a
uant lo capitol pez
nos fet enla cort de
perpinya: lo qual
comẽça. Part aço cõfermãts
lo capitol fet enla cort de ley
da etc. e aquell detrabents: or
denam e statuhim que no con

restant la cõstitucio demunt dita enla carta de procuracio algun no sia tengut senyaladament exprimer empatxament que bagues: si empero aquell empatxamét seria vergonyos o perillos o dampnos al constituhent aquell procuratori aqll axi cõstituèt procuratori sobre aço: ço es a saber que a ell fos vergonyos o perillos o dãpnos lo dit empatxamét sia cregut a son propri sagramét lo qual haja a fer en poder del notari qui la carta del procuratori reebra e que en aquella carta dela prestacio del dit sagrament per aquell notari sia feta fe.

¶Capitol del Rey en pere tere enla primera cort de Barcelona.

Item com la dita sẽyora Reya en nom e axi com a loctinẽt de senyor hage començat de celebrar e gran res cõtinuada la present cort personalment perço com lo dit sẽyor per gran necessitat dels afers dela guerra de castella la dita cort no ha pogut personalment començar ò celebrar ni continuar fins del dia de omnium sanctorum ença e la celebracio deles corts de cathalunya sa pertanya ala persona del senyor Rey tantsolament e no en altre persona. Perço la present cort protesta que p la celebracio dela dita senyora en nom demunt dit feta ò la dita cort present: no sia ne puxa esser fet algun prejudici al general de cathalunya ne als dits tres braços: ne a algu de aquells: ne als singulars de aqllo ne aço puga esser daquiavant tret a consequencia e a exemplit: e que de aço sien feres letres del senyor Rey: e ò la dita senyora Reyna: franques ò tot dret de segell: qui sien dictades a profit ò la dita cort general de cathalunya. Plau al senyor Rey e que semblantmẽt no sia fet prejudici al senyor Rey ne a son dret.

¶Alfonso quart enla cort de sanct Cugat

Item ordenam e statubim perpetualment per tolre debats: e turbacions e donar orde e deguda regla e per conservar deguda honor a nostra majestat reyal que daciauant enla present e esdevenidores corts e parlaments de cathalunya enlo sitial dalt entorn dela nostra cadira reyal: ne en tot lo pla ò sitial nostigue alguna persona de qual

seuol grau o condicio sia e so-
lament y romangue vn nostre
veer darmes baix dejus lo pla
del sitial:e que enlos grasons
del dit sitial no stigue algu cō-
seller nostre ço es Canceller
Vicicanceller o altre qualse-
uol official: ans stiguen tots
segons lurs graus enlo banch
qui sta baix deuāt lo dit sitial
lo qual sta ygual ab aquell dels
Archabisbes e altres psones
eccleslastiques Buchs Cōtes
Vezcomtes/barons/nobles/
cauallers homens de paratge
generosos e sndichs de ciu-
tats:e de viles reyals del dit
principat entreuinents enles
dites corts. En axi que hauēt
a parlar nos e nostres succes-
sors ab los entreuinents enles
dites corts e parlaments e per
lo contrari dels dits nostres
cōsellers en actes que no sien
molt secrets hi romanguen so
lament aquells pricipals qui
per nos e los dits nostros suc
cessors serā stats elets e triats
per consellar continuamēt en
los actes secrets tocants les
dites corts e parlaments foza
xits tots altres officials e per
sones exceptat nostre primo-
genit

Maria cōsort e loctinet general dl Rey don alfō so enla cort de barcelona.

Capitol .iii.

Ab aquesta present constitucio statuhi e ordenam que de-
ciauant com lo dit senyor o successors seus hau-
ran conuocada cort o plamēt
en alguna ciutat vila o loch dl
principat de cathalunya, e lo
dit senyor Rey o successors
seus no seran personalmēt en
la ciutat/vila o loch assigna-
da/o assignat/la dita cort o
parlament no puxen esser pro
rogada/o prozogat en vna ve
gada:o en moltes sino per.xl.
dies. E si dins aquells lo dit
senyor o altre successor seu no
sera vengut personalment ala
dita ciutat vila o loch:la dita
cōuocacio e injūctio dla cort
o parlament sien re ipsa circū
ducta e absolta

Maria en dita cort. c.iiii

Statuhim mes e or-
denā que daciauāt
cort o parlament
no puixen esser con
uocades ne celebrades en ca-
thalūya en loch menor de dos
cents fochs.

Be reperacio d greuges enla cort e p quals perso

nes sie fahedora

¶ Capitol del Rey en Vgart enla cort de barcelona.

¶ Capitol .vii.

ITem senyor placia ala vostra senyoria deputar en cõtinẽt per vostra part alguneo bonco abtes e sufficiẽts persones qui prestament ab aquelleo que la cort a aço elegira e diputara per sa part facen aquella sumaria cognicio e reparacio dels greuges per vos seyor o predecessors vostreo o officials o curials seus o vostros fets ales condicions dla dita cort o aqualsevol de aqlles o singulars de aquelleo segons deuran e per justicia atrobaran fahedor ab bona e bastant execucio tot empatxament e dilacio cessants. E no resmenys que los dits prouehidors facen sagrament de entendre diligentment en lea dites prouisions dls greuges generals e particulars donats e donadors enla present cort.

¶ Plan al seyor Rey e deputãhi lo Cancellere lo Vicecancell er: lo gouernador d catbalũya lo Gouernador de Mallorqueo, mossen pere torrellas lo Gouernador de rossello e d cerdanya, lo mestre racional lo Treserer, lo Batlla general mossen Jacme pallares, micer Martt garcia, micer Bernat de vilagaya, mossen manuel d rajadell, lo scriua d racio, e micer bonanat pere. E & la dita cort anomenabi ço es per la cõdicio dels ecclestichs, mossen labbat de sanct cugat, mossen Guillem valles procurador dl bisbe de barçalona, mossẽ Jacme fabre procurador dl bisbe durgell: e mossen Pere ragaçol procurador del bisbe d tortosa. E & per la condicio dels barons e dels cauallers lo cõte Durgell o son procurador, lo noble en Bernat Dalceran de pinos: mossen francesch tauerner e endalmau de castell bisbal menor de dies. E & p la cõdicio dels ciutats e viles reyals en Johan ros vn dels sindichs de Barçalona, micer francesch basset vn dels sindichs d Leyda: en Francesch de seguriolcs vn dels sindichs de gerona e micer Gonçalbo garridell sindich de Tortosa.

¶ Capitol del Rey alfonso quart enla cort de sanct Cugat

COm la prouisio dls greuges e o administracio dela justicia de aquella breument fabe

dora torn en gran ſeruey de deu/merit e deſcarrech de voſ tra anima e conſciencia conſo lacio repos e benifici de voſ/ tres vaſſalls e ſotſmeſos ; per ço ſéyor la cort general del prī cipat de cathalunya per vos ſenyor congregada ſegōs dit es ſupplica ala vſa molt gran ſenyoria;que ſia merce voſtra ſenyor de preſent deputar e a/ nomenar per la voſtra part en reparadors ō greuges donats e donadors enla preſent cort tres perſones e la dita cort a/ nomēara.vj.pſōes ço es dues pſones p caſcun braç ōla dita cort de bona fama/ſciencia ; e conſciencia tements deu e a/ mants juſticia;ales quals o a/ la major part de aquelles pus enla dita major part ne haja vn de part voſtra ſenyor;e vn de caſcu dels dits tres braces vos placia donar e atorgar ab aſſentiment dela dita cort plé e baſtāt abſolut e irreuocable poder de conexer determenar diffinir e executar enſemps cō cordant ſimplament e de pla la ſola veritat ōl fet ateſa totſ e ſengles greuges fets per vos ſenyor e per la ſenyora Reyna conſort voſtra e per los prede ceſſors de gloriosa memoria;e per les ſenyores Reynes lurs mullers e primogenits ; e per Gouernador general voſtre e lur e per los loctinents o por tant veus de aquells e per al/ tres officials voſtres e lurs or dinaris o delegats al dit prin cipat de cathalunya o aqualſe uol braçſtament o vniuerſitat o ſingulars ōl dit pricipat en qualſeuol manera donats/o donadors enla preſent cort/o deuant los dits prouehidors de greuges o la major part ōlſ dits prouehidors dins lo ter/ me o termés qui adar los dits greuges ſeran aſſignats; e de tots los merits e duptes ōual lants en qualſeuol manera ōlſ dits greuges;los quals prouve hidors o la dita major part de aquells enſemps concordantſ facen e hagen a fer e adminiſ/ trar ſobre loſ dits greugeſ me rits e duptes ō aquells deual/ lāts enſemps o departidamēt als propoſants los dits greu/ ges juſticia ſpatxada; la qual comiſſio e poder vos placia ſé yor fer e ordenar ſegons la in/ tēcio deſſus dita axi largamēt baſtant e ſegura com meſter ſe ra a tota ſeguretat dels ſuppli cants;ſeruant los vſatges de Barçalona conſtitucions ge/ nerals;e capitols de cor de ca/ thalunya;no mudada ſubſtan cia dela forma deſſus dita pro metent vos ſenyor per pacte ſpecial e migençant ſagramēt que la dita comiſſio/o poder no reuocarets empatxarets i/ pugnarets/dilataretſ o contra

nedrets ne reuocar empatxar dilatar ne contrauenir perme tret per algun vostre official ne p altre qualseuol persona directament o indirecta; ni p altre qualseuol via o manera en algun acte o fet tocant lo dit poder conexença decisio determinacio e execucio dels dits jutges e prouehidors; ans a aquells siats tengut donar e fer donar tot endreç e auia ment que porets per spatxa ment e decisio dels dits fets; e dela dita justicia. E per segure tat e abreuiament de aquella vos placia senyor quels dits jutges e prouehidors si dins quatre mesos apres quels se ra presentada la dita comissio no haurā determenats per jus ticia e executats los dits greu ges decontinēt dins deu dies passats los dits quatre mesos se hagen a encloure enlo mo nestir de frare menors dela ciu tat de Barçalona dins lo qual hagen star per spay d tres me sos continuus. E si dins los dits tres mesos no hauran de termenats e executats los dits greuges decontinent dins al tres deu dies se hagen enclou re dins lo present monastir de sanct Cugat de valles ab gran seguretat de penes e migençāt sagrament e homenatge p ells prestadors en poder de algun official reyal ordinari de pro

cehir enlos dits affers cōtinua ment tres hores de matī; e al tres tres hores de vespre cas cun dia no feriat; ab tota dili gencia segons dret e justicia e bona equitat e rabo vsatges: constitucions; capitols d cort vsos e costums tenguts e obs uats; en diffinir e executar los dits greuges enlos pus breus temps e spay que porān suma riament e d pla axi com se per tany de juy reyal tota amor te mor odi rancor profit o sperā ça de aquell o altre qualseuol desordenada affectio e volun tat a partposades dels quals monastirs los dits jutges e pro uehidors o algu daquells sots les dites seguretats no puxen exir en alguna manera ne per vos seyor esser licēciats sino p vera e vrgēt necessitat perso nal a conexença dels deputats e hoydors de compres del ge neral d catbalūya qui presēts seran o dla major part d aqlls la qual conexença los dits de putats e hoidors d cōptes ha gen a ser ab santa e justa cōscié cia migēçāt sagramēt per ells prestador vna vegada p toces tro atāt qls dits greuges sié p ells prouehits diffinits e exe cutats segōs dessus es dit, pro uehir q si alguna o algunes de les dites psones prouehidors o jutges morirā o bā empatxa des p malaltia duradora abue

ritat per mes tèps de dos me/
sos o deffalliran enqualseuol
manera; que per vos senyor si
present serets en algun de vos
tres regnes e terres deça mar
e si present no serets p vostre
loctinent enlos dits regnes e
terres en caseu dels dits casos
e altres de consell e consenti/
mèt dels altres jutges restāts
hi sia prouchit de altra sèblāt
persona o psones dela condi/
cio dela qual era la dita perso
na defuncta o defallint dins
.x. dies apres quel dit cas oc/
correra e ab les qualitats des/
sus dites; qui prestades les di
tes seguretats hage / e hajan
semblant poder que hauia / o
hauien aquell o aqlls en loch
dels quals sera feta la subroga
cio lo qual poder aia p lauors
placia a vos senyor hauer per
atorgat e tribuit los quals jut
ges o prouchidors dessusdits
o caseun dells sien e hajen de es
ser satisfets degudament e ra/
honable ço es per vos senyor
aquells qui serā clets per vos
senyor. ¶ E per la dita cort a/
quells qui per la dita cort serā
clets. Entes e declarat que si
de alguna o algunes deles di/
tes prouisions sentencies diffi
nicions; execucios fahedores
e donadors per los dits prou/
uchidors o jutges se tindra os
reputara agreuiada alguna de
les parts; quen puguen hauer
recors per via de supplicacio
als dits / jutges als quals en
persona / e veu vostres seny/
or per acte de cort e ab assenti/
ment de aquella sien e hagen
a esser comanades e remeses del
tot les dites primeres e sego/
nes conexencas; e ara p lauors
vos dit senyor ab assentiment
dela dita cort los ho comenats
e remetets.

¶ E mes senyor es entes e de/
clarat que si algun dels dits
lochs on los dits jutges e pro
uehidors sots les dites segure
tats han star segons dit es per
determenar e executar los dits
greuges sera detengut de ma/
lalties pestulencials per les qls
malalties pestilècials los dits
jutges o la major part de aqlls
volran exir del dit loch hon se
rah les dites malalties pestilè
ciáls en tal cas los dits depu/
tats e hoydors de comptes mi/
gèçāt lo dit sagramèt reqsts p
los dits jutges o la major part
de aqlls puxè e hagè elegir e de
putar altre loch sufficient als
dits jutges enlo qual los dits
jutges sots la dita seguretat
dis deu dies apres q serā exits
del dit loch qui sera detegut de
les dites malaltiesf hajè entrar
e star sens exir ne segons que
dessus es dit.

¶ Jtem senyor per donar bō
exempli de vostra bona inten/
cio sobre lo bon spatxament de
la dita justicia vos placia de
present ordenar ab consenti/

ment dela dita cort q̃ los dits prouchidors decontinent ha gen a entendre e prouchir dif finir;e executar aquells greu/ ges comuns/o pticulars q̃s seran offerts;los quals appa/ ran notoris e rabonablement clars per prouchir prestamét & placia a vos seyor que tots e sengles prouchidors/o iut/ ges dessus dits concordadors per vos senyor: e la dita Cort encontinent com sien concor/ dats sien e hagen esser forçats per vostra senyoria de accep/ tar e exequir lo carrech e po/ der dessus dits tota dilacio;e escusa cessants

Item Senyor per donar millor spatxament ales dites conexenças e prouisions dels dits greuges perço com se do fer sumariament; e de pla se/ gons dessus es dit/vos placia ordonar:e prouchir que algu dels vostres aduocats/o pro/ curadors fiscals no puxen en treuenir en la examinacio:e e/ xecucio dels dits greuges/si donchs per los dits prouchi/ dors no eran appellats:e en a quell cas placia avos Senyor ordonar: e manar quels dits vostres aduocats e procura/ dors fiscals en lo dit cas com seran appellats facen sagra/ ment e homenatge que en los actes en que ells haurã entre uenir tocãts los dits greuges no allegaran posaran/o pro/ duiran malicioſament alguna cosa/o scriptura que puxa di/ latar empatxar o columpniar lo bon e breu spatxament de/ la dita iusticia

Item Senyor placia a vos/ tra Senyoria ordonar e ma/ nar a vostres Canceller Vici canceller:e en son cas Regét Cancellaria:per bon spatxa/ ment dels dits greuges/que prestẽ sagrament: e los Vici canceller: e Regent sagramẽt e homenatge. Encara sots pena de dos milia florins dor adqsidors la terça part al ge/ neral d Catbalunya;laltre pt als agrauiats:e la romanent terça part al official Reyal q̃ fara la execucio/que deconti/ nent quels serã trameses pro/ uisions letres e sentencies pri meres e segones concordades manades/o promulgades per los dits prouchidors o major part de aquells:aquelles ha/ gen de continent signar: e fer spatxar sens alguna excepcio o empatxament. E semblant seguretat hagen a fer los con/

sellers protbonotaris Locti/ nent o/ Regent ; e secretaris conseruador si/ ni haura vos/ tres Senyor ; e scriuans de ma nament/o altres tãt com a cos/ tum per carreco de son offici se pertany de liurar totes e sẽ gles prouisions e actes prop mensionats franch ỗ tot dret de segell. Adanan aximateix vos séyor ara per lauors sots pena de Mil florins dor dara go diuisidors segons que de/ munt e priuacio de lurs officis/ at ots e sengles Gouernadors e als altres officials ordinaris qualseuol presents ; e esdeue/ nidors als quals la execucio ỗ les conexencas dels dits greu ges se pertanyara o sera come sa que aquella hegé afer pres/ tament tota excepcio ; e scusa cessants. E vltra los dits Go/ uernadors ; e officials altres hagen aprestar sagramẽt e ho menatge en poder vostre Sen yor/o de algun official vostre de fer la dita execucio segons que per los dits iutjes sera de clarat

¶ Empero senyor supplica la dita Cort a la vostra gran seny oria que en la dita comissio fa hedora als dits prouchidors e iutges sia exceptat ; e reten/ gut expressament que ells no puxé conexer ne en alguna ma nera se puxen entremetre ỗ al guns dels dits greuges propo sats en altres corts oppositadores deuantvos séyor o los dits prouchidors en aqstes Corts o fora aquelles fets p vostres predecessors ; e les Senyores Reynes mullers lurs/o p vos Senyor/o p la Senyora Rey na/o per los Primogenits/ o qualseuol altres officials or/ dinaris/o delegats vostres ; e lurs los quals greuges toquẽ la vn braç contra laltra braç/ o la vn braç/o singular de aqll contra vniuersitats /o vniuer sitats cõtra algun ỗl dits bra ços/o singulars de aquell ; per causa/o rabo de priuilegis ; o libertats /o vsos de aquells/o p altre qlseuol rabo enles di/ tes coses a aquelles tot poder abdicant.

¶ La present forma empero Senyor molt excellent e retẽ/ cio demuntdites la dita Cort fa e enten afer ara tãtsolamẽt en aquesta present Cort per al/ gunes iustes causes ; e rabons/ ab tal saluetat e expressa pro/ testacio ; e no en altra manera que ara / o per auant no pus/ que esser engendrat/ ni fet pre

iudici / o derogacio alguna / ne tret a alguna conſequencia directament / o indirecta en ąl ſeuol altres Corts per vos ſeñor / o voſtres ſucceſſors cele / bradores generals / o particu / lars contra alguns dels dits braços / o ſingulars de aquells ans la dita Cort e quiſcun dells dits braços e lurs ſingulars ro mãgué e itigué en lur plé dret e facultat axicõ crẽ e hauen ans dles prop dites ſupplicacións / forma e retẽcio ¶ Lo ſeñor rey nomena e elegeix p ſa part miçer Bernat de gualbes Mdaeſtre racional dela Cort Meſpandeu Cardona: e miçer Franceſc ſirment conſellers ſeus. ¶ E la dita Cort nomena lo Abbat d montſerrat miçer Pere malet dega de Barçalona: moſſẽ Jacme caliç e miçer Anthoni torres: miçer Vicent pedriça: e miçer Frãceſc baſſet als quals lo dit ſeñor Rey mana e comana q̃ prouehe ſqué los dits greuges per iuſticia ſeruades la forma e manera enlos dits capitols contegudes

¶ Ferrando ſegon enla ſegona Cort de Barcelona. ¶ Capitol.lxxiiii.

¶ Molt excellent Senyor.

COm los prouehidors dels greuges per voſtra Mdageſtat e per la Cort elegits hagen ordenada e ordenades ſentencia: e ſentencies ſegons forma dela cõmiſſio aells donada ſobre la reparacio de dits greuges deuant ells donats e deduits: e ſia neceſſari p expedicio de dita comiſſio: e exeucio de dites ſentencies: e declaracións p ells faedores: e reparacio de dits greuges que voſtra alteſa atorgue ara p lauors les comiſſions: e altres ąl ſeuol prouiſions: e executorias que ſeran neceſſarias devoſtra alteſa tantſolament: e de voſtra alteſa e dela Cort ſegõs enlos capitols de dites ſentencies per ells promulgadores ſera contengut. ¶ Supplica per ço a voſtra alteſa la preſẽt cort que li placia atorgar e atorgue ara per lauors les comiſſions prouiſiõs executorieſ deſus mencionades hauents força: e effecte de acte de Cort.

Hablau al Senyor Rey.

De leys vsatges e cõstitucions.

Vsatge.

COm lo señor en Ramon Berẽguer vell Comte de Barçalona e mallorques ẽ prohẽça e subiugador dspãya hague honor e vehe e conech q̃ en tots los plets ẽ aquella terra no podien esser obseruades les leys Godes; e vehe molts clams; e molts plets que aquelles leys no jutjauen especialment; ab loament e consell dls seus prohomens ensemps ab la sua molt sauia muller Hadalmus constituhi e mes vsatges ab q̃ tots los clams e mal fets en aquells insertats fossen destrets e pledejats e ordonats; e encara esmenats e venjats. Ajço feu lo Comte per auctoritat del libre del jutge qui diu quel princep haja electio e licencia de ajustar leys si nouitat de plets ho requerra; o q̃ sia tractat per la discrecio dela Real potestat en qual guisa con-ʼnçament ẽ plet sia aleys ajustar E la reyal maiestat sola sia franca en totes coses qualsevulla manera pena esser posada en plet. E los vsatges que mes lo senyor Comte comensen a xi

Vsatge.

CEscũa gẽt se elegeix p sa propria costũa car longa costuma per leys es hauda / ley es specia de dret / vs es longa costuma solament treta de vsos; costuma es vn dret instituit de vsos; la qual per ley es reebuda / car ço q̃ Rey ne Emperador mana constitucio / o e dicte es appellat e tot dret stà en ley; e en costum es vs es aprouada costuma / p antiqtat / es appellat costuma; car es en comu vs / institucio de equitat es doble / ara en leys ara en costums. Mas priuilegis sõ leys de priuats quasi priuades ley car priuilegi es de quent dit q̃ stigue en priuat.

Jacme primer a Barcelona.

COneguen vniuersos que nos en Jacme per la gracia de deu rey Darago de Mallorques de Valencia Comte de Barçalona e Burgell: e senyor de Mõtpaller hauem celebrada Cort a Barçalona la domica apres la festa de sancta Maria de Març: enla qual foren presents: frare Pere Bisbe de Barçalona: Ramon Bisbe de Vich: Balmau Abbat de Ripoll: Guillem de mũtgri sacrista de Gerona. G. Abbat de bãyoles. Ramon Abbat de sanct Saluador de brea. G. de muncada: Ramon berenguer dag. Jacme de ceruera: Bernat de sanct Martí: Berenguer de sancta Eugenia: Ramon de moncada. G. de ceruello: ferrer de sanct Martí. G. de anglasola. G. d Cardona: Pere d berga: Bernat Ramõ d cubelles aliàs d ribelles berẽguer d puiguert Grimaut d Gerona. G. de creixell: Arnau de vilademay: Huguet de ceruello. G. de muntclus: Pons de Ceruera: Bernat capdella d Montserrat Berenguer de sanct Vicent: e molts daltres Caualliers e prohomens dela Ciutat de Barçalona volents doncha tota malicia e tota occasio de infidelitat entre tots los nostres sotsmesos d tot en tot extirpar decernent ab consell de tots los sobredits diem statuim &c.

¶ Jacme primer enla cort d barcelona.

CAscara statuhim ab consell dels sobredits que leys Romanes e Gotigues drets e decrets als en causes seculars no sien reebudes admeses iudicades ne allegades / ne algu legista gos en Cort secular aduocar: sino en causa propria: axi que enla dita causa no sien allegades leys / o drets sobredits. Mas sien fetes en tota causa secular ablegaciõs segons los vsatges de Barçalona: e segons les aprouades costumes de aqll loch hon la causa sa agitada: e en deffallimẽt de aquello sia procehit segons seny natural los iutges encare enles causes seculars no admeten legistes aduocats axi com dessus es dit.

¶ Pere segon enla cort

de Barcelona Ca.xiiii.

Item volē stat ibi e ordenam q̄ si nos/o los successors nres constitucio alguna general/o statut fer volrem en en Cathalunya; aquella/o aq̄ll façam de aprobacio e consentiment dels prelats/ dels barōs dels caualliers/e dels Ciutadāſ de Cathalūya; o ells appellats dela major e ōla pus sana part daquells.

¶ De interpretacio de constitucions

¶ Alfons segon enla cort de Ouiſo. Ca.xv.

Item ordenam e statuim quels priui/legis e constituciōs que per los antecessors nostres son atorgats e confirmats generalment a tota la terra; e especialment en algūs lochs/ o persones per si roman guen ensa força e ensa valor; e aquiscu loch psi q̄ haja ꝓuilegis specials en axi q̄ algu nols gos interpretar ne sobre aquells sētencia demanar

¶ Jacme segon enla segona cort de barcelona. ¶ Capitol.xxxi.

Item que si en algū capitol o statut e ordinacio/o constitucio ō vsatges ō barçalona/o de paus/ o de trenes/ o ō Corts generals daquesta o daltres hauia mester interpretacio alguna; que nos e los successors nostres appellades; e hoides les parts farem la dita interpretacio ab quatre richs homens de Cathalunya; e ab q̄tre Caualliers e ab quatre Ciutadans; e ab sauis en dret. E si peruentura algu millorament sera necessari ala interpretacio q̄ nos fossem tenguts demillorar aq̄ll ab consell ōla cort general de cathalunya lauors primeramēt sdeuendora

¶ Joem enla cort de gerona Capitol.x.

Item statuim q̄ lo capitol fet per nos enla dita segōa cort ō barçalona lo qual comen

ça. Item si en algun capitol o statut ordinacio o constitucio &c. sia tengut e obseruat. Ena dits aaqll o encara statuhim que la dita interpretacio sia feta daquiau ãt p nos e p los successors nostres ab .iiij. prelats de catbalũya .iiij. richs homés .iiij. caualers .iiij. ciptadans e .iiij. sauis en dret segõs forma del dit capitol. Sia entes empero q̃ si cas se esdeuendra q̃ en aqlla interpretacio no volran entrer los dits .iiij. prelats p raho dl fet qui fos criminal o p altra rahon q̃ en aquell cas nos e los successors nostres façam: e hajam afer la dita interpretacio sens aquells prelats ab los altres enlo dit capitol nomenats. Ena dits encara al dit capitol e statuits q̃ lo dit capitol ab la present addicio sia stes als capitols dela present cort e de les altres passades corts generals.

De obseruar cõstitucions ari p officials reals com dela Senyora Reyna

Alfons segon enla cort d

Alfonso ca. xxxiii.

Item ordenam volem e statuhim que tot ço qui fo ordenat per lo molt illustre sényor Rey en pere de bona memoria pare nostre en la Cort general de Barçalona sia tengut e obseruat sau tot ço que enla present cort es ordonat.

Jacme segon enla segona cort de barcelona.

La. xxxviii.

E A tots los capitols e ordenaments daqsta cort e dles altres corts demunt declarades sié entesos totslos lochs e tots los officials que la molt alta dona na blanca Reyna darago e la molt alta dona na cõstãça Reyna darago e totes les altres Reynes darago q̃ daqnant seran tenen o tendran: e tots los officials si que sien officials nostres: o de les molt altes dones Reynes darago Item e encara quey sien entesos los officials dl procurador nostre e dles dites dones Reynes darago.

¶ Item enla cort ỏ gerona capitol.xii.

Item encara statuhi q̃ lo capitol p nos fet enla dita segõa cort de barçalona lo q̃l comença. En tots los capitols e ordonamẽts daquesta cort ꝛc. sia fermat. Anadint a aq̃ll e encara stablints q̃ lo capitol aq̃ll sia entes e festena ala present Cort: e atotes les altres Corts generals apꝛs ordinacio del dit capitol celebrades

¶ Item ca. xxix

Encara statuhim e volem que nos e lo molt alt infãt Mãfos molt car primogenit e general procurador nr̃e e los officials nr̃es qui son e seran tinguẽ e obseruen los capitols de la pr̃ẽt cort e deles altres generals corts ỏ cathalunya passades. & encara tinguen e obseruen als prelats e sglesias religiosos richs homẽs caualers ciutadans: e ales viles e altres lochs de cathalunya: e als ciutadans: e habitadors de aq̃lls e als seus: p tostemps totes libertats ꝓuilegis vsos e costũes daq̃lls segons q̃ mils e pus plenariamẽt daq̃lls entro aci han vsat tores aq̃lles coses o segles conformants a aq̃lls. Adanãts al procurador Veguers e corts e atots officials nr̃es e asos loctinents e als sotsmesos encara nostres presents e sdeuenidors q̃ totes les coses demũtdites: e sengles tinguen e obseruen e atots facen tenir e fermament obseruar en alguna cosa no cõtrauenguẽ ni cõtrauenir algũ lexen p alguna rabo. & amajor cautela prometem en bona fe atots e sengles deuall scrits q̃ aq̃lla dita general cort vingueren e encara altres de cathalũya qui absents son e al notari deuall scrit ỏ nos p aq̃lls e per tots los altres quis ptany / o ptãyer se pot o pora legittimament pactant stipulãt e reebẽt & encara iuram en aia nr̃a per ỏu e p la creu ỏ nr̃e seyor ỏu ie suchrist e los seus sancts ãtre euangelis de nr̃es mans corporalment tocats les dites coses totes e sengles segõs q̃ demũt sõ dites tenir cõplir e inviolablemẽt obseruar e fer e tenir e obseruar segõs demũt sõ cõtegudes

¶ Ferrando primer enla cort de barcelona La .xi.

Item q ue vos seyor e lo dit primogenit manets de present sots ira e indignacio vostra e sua e sots pena de mil morabatins dor atots e segles officials vostres e del dit

señor primogenit vostre e a loc tinents de aquells presents: e esdeuenidors: e encara a totes altres persones de quis per/tange que tots e sengles capí/tols demũt dits: e les coses en aquells contengudes tengueu e obseruen totalment e que en res noy facen ney venguen cõ/tra ney lexen cõtrafer ni venir per algũa manera/o rahó. E q̃ nengũa prouisio/o letra con/traria ales prouisions fetes e facedores en aquestes corts axi sobre los capitols presents cõ en qualseuol dels dits greuges no puxe exir dela cort vostra/o del dit primogenit. E si ho fa/hia que no hagues valor nigu na ni fos obeida/ni seruada.

¶ Dau al senyor rey.

¶ Maria consort e locti nent general del Rey don alfõso enla cort de barce lona. Capitol. xxvii.

LO fruyt deles leys es obseruança de a quelles en altra ma nera enua son ordo nades. En p amor daço desuãts los vsatges d Barçelona cõsti/tucions e capitols de Cort de Cathalunya: e altres leys dela terra: e encara los puilegis ge/nerals e comuns atots los tres braços atorgats esser obsuats de assentiment e aprobacio de la dita cort donã facultat e sta/tuhim e ordonam q̃ si sera cas que lo senyor Rey/o nos p in/aduertencia/o en altra mane/ra/o lo primogenit/o lo gouer nador general/o los portants veus de aquell/o altres qualse uol officials lurs e nostres per via de manaments prouisions o altres scriptures/o procedi/ments faran/o farem algũa co sa/o manaments contra/o en darogacio e preiudici dels dits vsatges constitucions capitols de cort/o priuilegis generals e comuns als dits tres braços/q̃ los diputats del general de ca/thalunya: axi generals: com lo cals si vist los sera que ells per sonalment bi sien necessaris se hagen e pusquen opposar per via de supplicacions rahona/ments requestes protestacions e appellacions: e aquells pro seguir e fer proseguir tro ade/guda cõclusio en tal manera q̃ los dits vsatges e altres leys e priuilegis dessus dits sien con seruades e deffeses: la diligencia dels diputats migensãt. E hon los dits diputats occupats daltres affers p los q̃ls psonal ment noy pogessen entendre: e lo fet fos de tal pes q̃ lur presẽ cia noy fos necessaria en tals casos e sẽblãts: e en cascũ dels los dessus dits diputats gene rals pusqué e hagẽ a fer e a cõs/tituir vn procurador o sindich qui en loch lur prosegesque los dits affers segõs dessus es

dit adeſpeſes dela part dequi
ſera uteres en totes coſes ne
ceſſaries. Exceptat que les per
ſones dels diputats no puſquẽ
res reebre per tal rabo/o cau
ſa. E mes cõſentim la dita cort
aprobant: que los diputats ge
nerals hagen facultat e puixé
conſtituir vn ſindich/o procu
rador/qui en loch lur ſeguesq̃
la audiencia del dit ſenyor/o ſ̃
ſon primogenit enſre en ſõ loch
lo qual ſe opos als dits mana
ments prouiſions e anãtamẽtſ
quis farã coſtra los dits vſat
ges conſtitucions e capitols ſ̃
cort: e altres leys dela terra: e
priuilegis atots los tres bra
ços comuns ſegons dit es al q̃l
ſindich/o procurador los dits
deputats puſquen conſtituhir
lo ſalari q̃ ben viſt los ſera tro
en quantitat de cinquanta liu
res e no mes auant

¶ Joan ſegon enla cort de monſo. ¶ Ca. liii.

ITem ſenyor com la
potiſſima/o princi
pal part en tots ac
tes ſia la execucio ſ̃
aquells: e ſia digna coſa a voſ
tra Reyal Magestat ab ſũma
cura entendre enles obſeruan
cies dels leys/conſtitucions/
ordinacions priuilegis: e liber
tats: los quals per repos e vti
litat dela coſa publica de voſ
tre principat: e adminiſtracio
dela iuſticia de aquell: ab adq̃
ſides vigilies e treballs per voſ
tres predeceſſors de glorioſa e
immortal memoria: e per voſ
tra excellẽcia ſõ ſtats fets pro
uehits e atorgats cõ altramẽt
ſeria fruſtra fer leys/o eſta
tuts ſino eren per obre a bona
obra e effecte de duits e obſer
uats. Perço la cort del dit pri
cipat cobejãt lo trãquilla ſtat
de voſtres ſubdits: e augment
ſ̃ voſtre Reyal corona/inſiſtir
al fruyt dels coſas tant enla p̃
ſent com en altres corts e par
laments prouchides e atorga
des/humilment ſupplica a voſ
tra alteſa ſia merce voſtra pro
metre en voſtra bona fe Reyal
e iurar ſollempnament de te
nir complir e ſeruare e fer pro
curar ab bon effecte que lo il
luſtriſſim Rey de ſicilia primo
genit e gouernador ginal voſ
tre princep de Caſtella: prome
tra e iurara que tendra e ſerua
ra les leys perpetues perpetu
almẽt: e les que ſon atemps tẽ
poralment/ſingula ſingulis re
ferendo/tots actes enla preſẽt
e altres Corts/o perlamẽts or
dinats: e los vſatges de Barça
lona/leys/conſtitucions ſ̃ Ca
thalunya/priuilegis/libertatſ
immunitats/conſuetuts/vſos
conſtums/e obſeruancies de
aquelles al dit principat: e als

singulars de aquell coniuncta
ment/o deuisa tant per vostra
excellécia com per vostres glo
riosos anteceſſors atorgats. E
fara proueira e manara ab bō
effecte per vostres Cācellers Li
cicanceller Regent la Cancel/
laria per lo portant veus ō go/
uernador enlo dit principat: e
aſſeſſor de aquell/veguers bat
les sotsueguers soto batles al/
guatzirs e altres miniſtres e of
ficials ordinaris e extra ordi/
naris capitans Licicācceller ca
pitans de Ciutats viles e loch ſ
alcayts de caſtells e loctinents
de aquells tant Reyals com al
tres aquells e aquelles immo/
blement tenir e cōplir e ſeruar
& hagen e ſien tenguts quiscūs
dls ſobredits los eccleſiaſtichs
ſagrament: e los laichs ſagra/
ment e homenatge: preſtar dins
tres dies apres q requeſto ne ſe
ran per los diputats de catha/
lunya/que tendran e obſerua/
ran tenir e obſeruar farā e ma/
naran quant a caſcu ſes gozda
ra ala vngla totes les dites cō
ſtitucions/vſatges capitols de
cort: e altres actes deſſus men
ſionats al dit prīcipat e als ha
bitans en aquell vniuerſalmēt
e particular atorgats: e contra
aquelles/o aquelles no farā ne
cōtrauindrā fer/ni cōtrauenir
fara ni pmetrā directamēt o in
directe. Encara q pvra excellē
cia o vres ſucceſſors ſo o prouc

bit iniungit/o menat lo cōtra
ri. & ſi lo dit ſagramēt e home/
natge dins lo dit temps preſtar
recuſaran: o apres ſia preſtat/
faran/o vendran contra les co
ſes deſſus mencionades: e per
ells iurades ſi requeſto per al/
gu dels deſſus dits dins deu di
es no tornaran a loch les coſes
cōtrafetes ſien haguts per pri
uats de lur officis e reputats
p priuades perſones e feto ina
bils en tals e altres officis pu/
blichs obtenir per temps de q
tre anys: enlo qual per vostra
ſerenitat ne altre no los puſque
eſſer diſpēſat e tots actes que
faran ſien haguts p caſſos nul
les inualits e inefficaces. E no
reſmenys hagen e ſien tenguts
pagar e ſatiſſer lo dany e inte/
res ala part intereſſada e totes
deſpeſes que per aço li couen/
dra affer vltra les altres penes
que per conſtitucions ſon inſti
tuides contra los contrafaēts
& los diputats quant primer
denunciat los ſera en virtut de
la obligacio p ells enlo introit
de lur offici preſtada com ia p
conſtitucions ſien tenguts op/
poſar ſe ala obſeruança de aq̄/
les hagen aiuſtar e proſſeguir
e offer proſſeguir e iuſtar tals
contrafahents en remey de iuſ
ticia denant vostra Magestat
e vostres ſucceſſors/o vostres c
lurs demunt mencionats offi/
cials e miniſtres a deſpeſes de/

la part/o deles pts e deles q̄ls sia lo interes/ab que los minis/ tres dela casa ōls diputats no puxen demanar ni exhigir per sos treballs res deles parts in teressades:ans se hagen acon/ tentar dels salaris que reeben dela dita casa. En axi q̄ vostra excellencia per part lur suppli cada en vigor dla promesa e iu rament e los dits officials e mi nistres per la obligacio dessus expressada e per ells prestada hagen afer de tals contrafaēts prōpta e expedita iusticia sim/ plament e de plan:e los qui cul/ pables atrobats seran regida/ ment castigar e punir segōs les leys dela terra disponen. Sal/ uat empero que per aquest ac/ te no sia fet preiudici ales const titucions de cathalunya dispo sants de tenir taula/ ne altres en confinacio ōl dit principat ordenades. ¶ Plau al señor Rey ō iurar e fer jurar e fer prestar los homenatges segons es sup plicat quāt en los procehimēts e penes supplicats contra los officials dura per lo temps de la dita offerta:les dites costi/ tuciōs empero capitols ō cort priuilegis comuns entotes co/ ses stants en sa força e valor.

¶ Ferrando segon enla pri mera cort de Barcelona

¶ Capitol.xviii.

Dessijants que los vsat ges de barçalona cōs titucions de Catha/ lūya capitols ō cort vsos pratiques e consuetuts p uilegis dels ecclesiastichs mili tars Ciutats viles e lochs del principat de cathalunya sie in concussament observades e ob seruats statuhim e ordenā que per qualsevol vs/o vertadera/ ment abus fet e praticat p nos e nostres officials e que daqui/ auant se faran/o praticaran cō tra los dits vsatges constituci ons de Cathalunya capitols ō cort priuilegis vsos pratiques e consuetuts. Encara que tals vsos fossen observats pertant temps que no fos memoria del contrari no sia ne pugue esser derogat ne preiudicat ales di/ tes constitucions vsatges capi tols ō cort priuilegis vsos pra tiques e costums. Ens repro/ bant tals vsos e abusos com a nulles volem que les dites cōs titucions vsatges capitols e ac tes ō Cort priuilegis vsos e cōs tums romanguen valits e sien inuiolablament observats.

¶ Idē enla dita cort.ca.xxii.

Poch valria fer leys e costituciōs sino e/ ren per nos e nr̄os officials observadors

Iderço cõfirmãts los vsatges de barçalona e les constitucios del principat d̃ catbalunya capitols e actes d̃ cort priuilegis comuns e particulars e altres libertats del dit principat volem e manam q̃ aquells e aq̃lles sien obseruats. E seyaladamẽt perpetuã e en tot cas volem perpetualmẽt esser obseruats los capitols d̃l Rey en Martino obstant qualseuol prouisio/acte/o sentencia quis fes/o se do nas en qualseuol manera enla causa quis mena sobre la vila d̃ Roses e Cadaques e altres terres que vuy posseeix lo principat de catbalunya /volẽt/ e declarant q̃ qualseuol letres prouisions manamẽts cõmissio/o comissions ab carta e sens carta cõtra los dits vsatges cõstitucios capitols e actes de cort e encara contra priuilegis e libertats vsos e costũs dela sgleisa: de barons Caualliers e homens de parage: de ciutats viles e locbs reals/de ciutadans burgesos de homens de vila d̃l principat de catbalunya: e dls singulars d̃ aquells atorgades e daquiauant atorgadores/fetes e facedores per nos e successors nostres o per nr̃e primogenit/o loctinent Bouernador o portant veus de Bouernador/o p̃ qualseuol altres officials nostres presẽt/o esdeuenidors esser ipso facto nulles en cara q̃ fossen de propri motiu/e d̃ certa sciencia: e per qualseuol causa rabo: e sots qualseuol imposicio d̃ penes atorgades e atorgadores Ens volẽ q̃ cõ anat les inalits e inalides los officials iutges de q̃lseuol nom e preheminencia sien no obeesquen ne sien tenguts obeir en manera alguna encara q̃ emanas primera segona e terça iussio/o d̃l seuol altra manament p la obseruança d̃ aq̃lla o d̃ aq̃lles E si contrafaran volem q̃ vltra les penes dessus cõtegudes los actes e procehiments sien ipso iure nulles. E si los dits officials e iutges les dites coses no seruaran/o si los dits officials/o iutges d̃ qualseuol preheminẽcia e condicio sien: encara que fossen Canceller Vicecanceller Regent Cancellaria Portant veus de Bouernador Mestre racional Batlla general e locotinent d̃ aquells assessors iutges Algutzirs Protbonotaris secretaris fermans de manamẽt o altres majors o manors q̃ no sien tenguts p̃ constitucions d̃ catbalunya a tenir taula seiẽtment prouciran signaran posaran manamẽts expedirã o farã cosa alguna en q̃lseuol cause o negocis ciuils criminals o mixtes cõtra los dits vsatges cõstitucios capitols actes d̃ cort p̃uilegis vsos e costums volem q̃ ipso facto encorreguen en sen/

cia ō pena ō excōmunicacio la
ql ō plet hagé ō hoir en scrits
los officials nostres e dels suc
cessors nostres; e altres dessus
dits qui de present son; e los q
perauant seran enlo introit; e
ans que vsen ne vsar puguen ō
lurs officis promulgadora frā
ca de salari e de totes despeses
de iutge e scriua e altres despe
ses per aquell official qui la iu
risdictio ecclesiastica regira/o
exercira en aquella ciutat vila
o loch hon iurarā e o los dits
officials exerciran. E si les di/
tes coses en qualsevol manera
se pretendra esser fetes contra
los dits vsatges constitucions
privilegis capitols e actes ō cort
vsos e costums; pus sien de na/
tura e condicio que per cōtra/
ri imperi e manament sens sup
plicacio appellacio/o reclama/
cio revocar se puixan; volem q̄
si seran Canceller Vicicancel/
ler Regent la Cancellaria por
tant veus de Goūnador Assess
sor seu/o altres iutjes delegats
enla ciutat/o loch hon la audi
encia real/o ōl Governador/o
portant veus se tendra/req̄sts
e feta fe aells dels dits vsatges
constitucions capitols actes ō
cort privilegis vsos e costums
designāt en que e perque han
fet contra los dits vsatges cōs
titucions e altres drets dessus
dits sien tēguts dins tres dies
apres seguents los dits actes;
e tot lo que dallauant en vir/
tut de aquelles sera seguit e fet
revocar e tornar al primer sta/
mēt Altramēt passats los dits
tres dies incorreguen ipso fac/
to enles penes dels contengu
des. Entes empero que si a ins/
tancia de part/o del mateix of
ficial se dubtara sis deura re/
uocar/o no/q̄ cntal cas lo Can
celler Vicicāceller e enson cas
lo Regent ço es lo mes premi/
nent de ells; pus no sia aq̄ll cō/
tra q̄ la dita instācia se fara e si
contra tots se fara lo mes an/
tich doctor qui present sera en
la audiencia real dins sis dies
apres dita requesta immediate
seguents hage e sia tengut sots
les penes dels cōtēgudes po/
sar; o e fer ne relacio enla audi
encia real en que haje hauer al
menys deu juristes si tants sen
trobarā; e hoida de paraula la
part o son advocat e lo dit offi
cial si esser hi volra fer o votar
ab iurament cloure e declarar
sens salaris ni despeses algües
E que los vots e declaracio/o
provisio sie posats enscrits En
la qual conclusio no sien ne pu
guen esser presents aquell/o a
quells qui seran impetits. E lo
mateix sia servat enla audien/
cia del Governador o portant
veus de Governador en absen
cia dela real audiencia. E del q̄
sera determenat e declarat nos
puxa supplicar appellar ne re/

clamar/ans se hage star ala determinacio dela dita audiécia e si sera declarat e determenat los dits actes esser contra los dits vsatges constitucions privilegis capitols e actes ỏ cort vsos e costums feta dita declaracio los dits officials iutges: e altres desus dits dins vn dia apꝫ quels sera intimat los dits actes no reuocaran: ental cas lo qui ental ỏclaracio presidit haura/de continent hage e sia tégut reuocar e fer reuocar tot lo que contra dits vsatges cõstitucions capitols: e actes de cort priuilegis vsos e costums fet sera. & no resmenys enlos dits cassos: e encara en tot cas que los dits actes fossé fets en causes criminals e irrepables sens consell; o cõclusio dela audiencia; o consell real: e essent declarat perla audiencia seruada la forma desus dita vltra les penes enlos dits vsatges constitucions priuilegis capitols e actes ỏ cort contengudes encorreguen ipõ facto en pena ỏ excõmunicacio: e de cinbcents florins dor darago: e sien priuats de lurs officis e haguts p remoguts e priuades persones e los actes per ells daquiauãt faedors sien nulles axicõ afets per priuades persones sens potestat e iurisdictio alguna: e apres no puguen obtenir office ne benifici de iurisdictio o sés iurisdictio en cathalunya. Empro la dita pretencio se allegara e dira per rabo de sentencies diffinitiues o altres que p contrari imperi/o manament o sens remey ỏ supplicacio appellacio o reclamacio reuocar nos podé pretenér se esser promulgades contra vsatges cõstitucions capitols: e actes de cort priuilegis vsos e costums Volem que tals sentécies nos puguć reuocar sino per los remeys ordenats per vsatges cõstitucions priuilegis vsos e cõstums. Empero la part qui pretendra aquelles esser donades contra les dites constitucions vsatges capitols e actes ỏ cort priuilegis vsos e constums puigue demanar e conuenir deuãt iutge competét lo official e iutge q̃ tals sentencies dades hauran per tots los dans damnatges e despeses que p la dita rabo encorreguts haurã. Empo si les dites sentencies seran donades ab deliberacio e determinacio del consell reyal/o de la audiencia no volem que los dits officials e iutges puguen esser querelats & si los dits iutges contra qui se fara la dita pretencio seran delegats en altres parts que no hi sia la audiécia real/o del Gouernador/o portant veus de aquell si hauran sentenciat/o declarat diffinitiuament/o interlocutoria/o

altrament hauer fet ; e proueit contra los dits vsatges consti/ tuciõs capitols ; e actes ỏ cort priuilegis vsos e costums volé que los dits actes se agen are/ uocar per los remeys que per constitucions vsatges capitols e actes de cort es statuit e orde nat. & no resmenys la part de q̃ sera interes los pugue con/ uenir entots dans dammatges e despeses que per la dita rabo sostengut haura. Enlos altres empero officials ordinaris del dit principat qui p cõstituciõs han a tenir taula si p execucio de prouisiõs / o letres reals no signades de ma de Cãceller Vi cicanceller / o en son cas Regẽt o assessor de Gouernador / o ỏl portant veus de aquell / o desi/ mateixs vsants de lurs officis scientment farã manarã / o pro ueiran / o pronunciaran / o de/ clararan contra los dits vsat/ ges constitucions capitols ; e actes de cort priuilegis vsos / e costums volem e ordenã q̃ en correguen en pena ỏ excõmu/ nicacio ipso facto ; la ql hajan ỏ hoir segõs dit es enlos altres officials. & enlo sobredit cas vltra la dita pena ; e en qualse/ uol altre puguen esser conuen/ guts e sindicats segons forma deles constitucions ỏ cathalũ/ ya ; e encorreguen enles penes en aquelles contengudes. No piudicant pço en res ales cons/ titucions ; e priuilegis parlãts dels iutges dela taula / o altres sobre los dits officials dispo/ sants. & loant e approbant les constitucions ja sobre aço dis/ ponents volem e ordenam que los diputats ỏl principat ỏ ca thalunya pugen e requests sié tenguts instar e supplicar p la obseruança dela present consti tucio segons que per constitu/ cions los es permes. & contra los dits officials qui ab decla/ racio seran incorreguts en di/ tes penes fer instancia deuant nos / o nostre loctinent gñal / o Gouernador general / o portãt veus ỏ aql que sié en dites pe/ nes executats sens ỏspeses em pero del general. Empero q̃ lo sindich del general aduocats / e scriuans dela casa dela dipu/ tacio hagen afer dites instanci es ordenar e continuar lo que sera necessari contentant se ỏl salari quels es ja tatxat e orde nat. & que nos e nostres succes sors primogenit e altres offici als nostros no guiarem perdo nareinne remetrem los qui se/ rã incorreguts en dites penes / ans lo axecutarê e axecutar fa/ rem si donchs no satisfan pri/ mer ala part de qui fos interes Restãts empero inabils per a obtenir e regir officis e benefi/ cis en cathtlũya & enles quals coses enla present constitucio contengudes no volem ne ente

tenem esser compreses la Sere nissima Reyna muller nostra e altres Reynes mullers ò les suc cessores nres o te fills e nets nos/ tres /o dels predecessors /o suc cessors nostres devallants per linea masculina si seran p nos/ o nostres successors creats loc/ tinéts generals enlo princip at de catbalūya o si los dits fills pmogéits fossé enlo dit princi/ pat gouernadors generals en los actes; e prouisions q̄ p ells serā fets e fetes personalment: sino solamét en no fer ne obeir pro/ uisions cōmissions /o altres ac tes ab carta e sens carta fets e proueits contra los dits vsat/ ges constitucions actes e capi/ tols de cort e altres libertats /o privilegis vsos e costums ge/ nerals: e particulars ò dit pri cipat segōs dessus es dit. E si lo cōtrari era p ells fet les prous sions comissiōs e altres actes sié ipso iure nulles. Empero volé que los dits loctinents primo genits Gouernadors generals enlo iurament que prestar de/ uen ans ò exercir iurisdictio al guna sien tenguts axicom los altres acostumen iurar que té/ dran e seruaran los vsatges de Barçalona constitucions ò ca/ thalunya capitols: e actes de cort privilegis libertats vsos e costums dessusdits. E encara sien téguts iurar expressamét que seruarā en quant aells to/ ca la present constitucio: e farā seruar aquella per los officials e altres persones en dita cōsti/ tucio mencionades. Si empe/ ro seran altres loctinéts gene/ rals que no fossé los dessusdits volem que aquells en aço quel mostrara esser fet sés determe/ nacio feta enlo consell Real /o enla audiencia segons p altres constitucions es disposat sien cō/ preses enla present cōstitucio e sien tenguts servar aquella e la forma en aquella donada: e jurar segons dessus es dit salvo que encorreguen enles penes contra la persona e bens dels altres officials dessus ordena/ des e posades

¶ Item enla segona cort de ¶ Barcelona ¶ ca. lxvii

En auāt statuim e ordonam q̄ los vsat ges de Barçalona constitucions de ca thalunya capitols de cort pri/ vilegis dels seglesies: e ò eccle/ siastiques persones: e de barō/s militars: e de Ciutats vilas e locbs ò principat de catbalū/ ya vsos pratiques e costums si en inviolablement observats. E encara statuim e ordenam q̄ p qualsevol vot o vertadera/ ment abus per nos /o per nres officials qualsevol que sia fets

epraticars /o enlo temps veni
dor se faran es praticargn con
tra dits vsatges constitucions
de cathalunya capitols e actes
de cort priuilegis predits pra/
tiques vsos e costums no sia p̃
iudicat /o derogat als dits vsat
ges cõstitucions capitols eac/
tes ỏ cort e priuilegis vsos prati
ques e costũs encara q̃ tals vsos
o vertaderament abusos fossẽ
pertant temps obseruats q̃ no
fos memoria en cõtrari mes re
probãt tals vsos /o vertadera
mẽt abusose hauent aq̃lls per
nulles e innalits axi com enla p̃
sent constitucio hauem volem
e ordenam: e manam que dits
vsatges constitucions capitols
e actes de cort priuilegis vsos
e costums sian perpetualmẽt
obseruats

De explanar cõstitucios e collocar les sots cõgrus titols

Ferrando primer enla cort ỏ barcelona ca. xvii.

Per tal que les leys ỏl
principat de Catha/
lunya per nostres il/
lustres predecessors
promulgades sien pus mani/
festes e intelligibles a tots nos/
tres sotsmeses axi letras com
no letras e mes lechs te percõ/
sequent mils puixen saber lur
dret e iusticia enles causes q̃s
manaran. ¶ Prouehim e ordenã
a supplicacio ỏla cort general
e de assentiment ỏ aq̃lla que ỏ
present sien elegides p nos ab
assentiment dela cort tres bo/
nes e ydonees psones e vn ab/
te notari los quals comprenẽ
be los vsatges o libres ỏls vsat
ges de barçalona e les constitu
cions generals de cathalunya
apres dels dits vsatges tro ara
promulgades enlati e capitols
de cort segons vuy stan no mu
dant substancia dictio seny /o
letra ans los dits vsatges e cõs
titucions e capitols stiguẽ pura
mẽt e simple segõs los antichs
e vertaders originals de aq̃lls
axi q̃ sẽi be vtaders e vtaderes
E apres los dits vsatges e cõsti
tucions cõprouats reduesquẽ
de lati en lengua vulgar catha
lana la pus propriament q̃ po/
ran e sabran sens mudar ne al/
terar lo seny e sentẽcia de aq̃lls
e aximateix colloquen e ordo/
nen aq̃lls e aquelles axi de lati
com de vulgar cathala en pro/
pris titols e rubriques axi q̃ si
en mils collocats e collocades
E que dels dits vsatges e cõsti
tucions axi de lati com de vul/
gar Cathalan /o lengua vul/
gar haja e deja esser iutjat daci
auant enles corts e audiencies
nostres e de nostre primogenit

e enles altres corts e ius del dit principat de cathalunya e q̃ sien entesos e praticats e pra/ticades segõs lo vertader e bõ seny de aquells e d̃ aquelles to ta calumpnia capcio;lo cauilla cio a part posades. & que aq̃lls e aquelles axi cõprouats e cõ/prouades sien hauts e haudes per originals e sien meses e re/cõdits enlo arxiu del nostre pa lau major d̃ Barçalona d̃ls q̃ls e encara axi comprouats sien fets trãslats vertaders e aucté tichs los quals sien recondits enla casa dela diputacio de ca/thalunya. & si peruentura de/les paules seny/o sentẽcia d̃ls vsatges e costitucions reduits e reduides en lengua vulgar ca thalana sera dupte entre les pts/o entre los iutges/o iujats o altres ental cas sia recorre/ gut per aclariment del dubte als dits vsatges e constituciõs de lati constituits e constitui/des enlo dit archiu nostre per original segons dit es. & si d̃ls dits vsatges e constitucions re dubits e reduides en lẽgua vul gar cathalana per defalliment de mots/o altre vici sera dub/te/o questio ab altres ia expla/nades abans/o apres/o en al/tra manera ental cas sia recor/regut als originals explanats/ d̃l dit nostre archiu. & si aq̃lls facilment nos podié hauer sia recorregut als translats aucté tichs que serã enla casa d̃la di/putacio. ¶ Prouehim encara e ordenam que tots aduocats q̃ daciauant prestaran patrocini en qualsevol causa del dit prin cipat e reladors sien tẽgts e ci/trets si daço serã requests per les parts littigants/o vna da/quelles d̃ proposar e rabonar allegar e produbir de paraula o en processos los dits vsatges constitucions capitols d̃ Cort e altres leys d̃la terra que alle gar volran enla dita lẽgua pla na e vulgar e cathalana tãt cõ enell sia;sino sera cathala afi q̃ mils sié entesos e persebuts p les parts littigants;e p los al/tres qui presents seran. & mes auant ordonam q̃ si alguna de les parts ne requerra sõ aduo/cat totes supplicacions cedu/les e altres scriptures q̃ lo dit aduocat ordonara p la dita pt e de q̃ se hage afer proces sien e hagen esser posades e ordena des per lo dit aduocat en len/gua vulgar cathalana segons dessus es dit perço q̃ sia millor entes per les persones legues. & aço sots pena de deu lliures barchins encorredora per los dits aduocats e reladors cas/cuna vegada que contrafaran e no obseruaran la present nos/tra ordinacio pusquen sié stats requests ques diguen en lẽgua vulgar cathalana segons dit es aplicadors e gonyadors per

la meytat ala part litigãt qui ỏ aço fara querela e acusara la dita pena. E per laltra meytat al official o iutge deuant la ql la dita querela o accusacio sera feta, E pertal que los dits vsatges e constitucions capitols ỏ cort e altres leys ỏla terra sien mils obseruats e obseruades segons lur seria e tenor: e no sia recorregut a altres leys enlos cassos qui son determenats per los dits vsatges cõstituciõs capitols ỏ Cort e leys dela terra confirmam specialment lo vsatge ỏ Barçalona q̃ começa enlati Judicium in curia datum e manam que aquell sia obseruat segõs la sua seria e tenor.

¶ Idem Capi. xr.

ITem Senyor com los vsatges constitucions de Cathalunya e capitols ỏ Cort sien stats ordonats en lati: e perço les persones legues han ignorancia daquelles e facilment fan e venen e poden venir contra aquells de ques susciten questions e plets en gran dan dela cosa publica e dels singulars ỏ aquella perço la p̃sent Cort supplica molt humilment a vos Senyor q̃ los dits vsatges constitucions e capitols sien tornats de lati en romanç e aquells sien relats e posats sots degudes maneres e titols tota vegada guardant los drets vostres Séyor e dela terra e lo profit e benauenir dela cosa publica del dit principat: & sobre les dites fahedores espatxadores sien eletes dues psones bones abtes e sufficiẽts per vos Senyor ab consentiment dela dita Cort: les quals per manament vostre continuament entenguen enlo dit fet per bon espatxament ỏ aquell & que los dits vsatges constitucions e capitols de Cort axi arromançats hagen aquella eficacia força e virtut e se hagé apraticar segons que per vos senyor ab voluntat e consentiment dela Cort sera acordat: e ordenat. Ydlau al Senyor Rey

¶ De manament del prĩcep.

¶ Vsatge.

QOnstituiren encara los sobredis prĩceps e manaren que tots

los homēs stants en lur terra facisen tostemps pau e treua e guerra p mar e p terra als sarrahins segons lur manamēt.

¶ Jacme segon enla terca cort de Barcelona.ca.xix

ITem ordenam que si nos farē cridar hauer pau o treua ab algun sarrahi e la dita pau o treua no sera a dia cert que com la dita pau o treua deura exir que nos aço significarē als veguers e altres oficials e als cōsellers dels lochs nostres dels quals nos sera viares en talmanera q̄ les gēts puxē axi prouehir q̄ no encorregué dāpnage. & si pau o treua sera adiada e sera prorrogada que nos aço farē cridar per los lochs nostres dels q̄ls anos sera vijarcs.

¶ Si contra dret e vtilitat dela cosa publica sera alguna cosa impetrada

¶ Jacme primer enla cort de Tarragona. capitol.xi

EN nom dela sancta e indiuidia trinitat etc.

ITem que letres priuilegis o cartes sobre qualsevulla negoci ō nos impetrades sinviolablamēt sie observades e q̄ sēs conexença de causa en prejudici de altre no sien revocades

¶ Idem. Capitol.xiii.

EN nom dela sancta e indiuidua trinitat

ITem statuhi q̄ a precbs dalgu no remetam a degu la justicia.

¶ Alfons segon enla cortō ¶ Dumtlo. capitol.vii.

ITē ordonā statuhi q̄ neguna carta no puxa exir dela nostra cort contra carta justament feta e axicom dites justament atorgada ne aq̄la justa no puga esser revocada ni cōtra priuilegis en cort generals fets.

¶ Idem.capitol.xvi

ITem ordonam esta tubim que alguna letra nostra per algu impetrada o im

petradora que contenga algu na cosa contra priuilegi gene ral o special ne contra consti tucions generals / e especials dalgū loch no sia recebuda.

Jacme segon enla segona cort de Barcelon Capitol.xvi.

Item que nos e los successors nostres no façā ne atorgue en general ne en spe cial priuilegi a algu que sia cō tra los ordonaments dla cort dl senyor Rey en Pere de bo na memoria o dela cort d mut ço o dela cort general dBarça lona que nos hauem celebra da ne contra los ordonamēts daquesta present cort ni deles altres corts qui passades son e si algu ne hauié fet en temps passat contra e hom lons mos tre que nos lo li reuocarem.

Idem enla terca cort de Barcelona. Ca.xiii.

Item ordonā e pro metem als dessant dits tots esengles e al general d catbalunya no larem priuilegi ne atorgamēt contra les ordinacions de aq̄s ta cort ni dles altres corts pas sades.

Idem enla cort de Gero na. Capitol.iii.

Item statuhim que lo capitol fet enla dita cort de munt ço:lo qual comen ça. Item ordonam e statuim q̄ alguna carta no puga exir de la cort nostra cotra carta ꝛc. sia seruat. e declarants e ana dints a aquell capitol stablim que si carta daquiauant exira dela dita cort nostra o dl molt alt infāt Ramfos primogenit e general procurador nostre o dels successors nostres con tra forma del dit capitol q̄ no valla ne sia obseruada

Idem. Capitol.iv.

Item statuhim que lo dit capitol fet nos enla dita segō na cort de barcelona :lo q̄l co mença. Item q̄ nos o successors nostres no farē ne atorgarē en general o en special priuilegi ꝛc. sia ſuat. & declarāts e ana dits a aq̄ll stablī q̄ si nos o los successors nostres farē priuile gi o atorgamēt daquiauāt cō tra lo dit capitol no valla aq̄ll priuilegi o atorgament:e q̄ lo capitol aq̄ll sia entes e stes als stablmēts dla p̄sēt cort axi cō pla dles altres corts passads

Idem Capitol .vii.

Item statuhim que lo capitol per nos fet enla dita general cort de Barçalona lo qual comença Item ordenam e prometem als demuntdits tots e sègles etc, sia fermat Ennadints stablints que sia esteu e entes als capitols dela present cort e deles altres generals corts esdeuenidors.

De diuerses rescrits e alongaments

Jacme primer enla cort de Tarragona.

En nom dela sancta e idiuidua trinitat etc.

Item statuhim ẽls rescrits per algũ impetrats de nos sobre alongament de deute no valeguen si donchs lo deutor no dõa caucio al creheder que al temps que nos li haurem donat los deutes li seran pagats si donchs no era entemps de stol

Pere terc enla cort de Perpenya: ca.xxii.

Com casenna constitucio o ley ögne esser imposada als coses e no paraules ordenam e statuhi que enlos negocis o cassos enlos ẽls p nos per alguna justa causa no puga als jueus esser fet lõgament no atorguem a aq.s jueus algu sobrecehimẽt o prouisio algũa per qualque com sia anomenada per lo c.l al crehedor lo deute sia alegat e que encara no contrestant quels actors o cullidors d' tributs o altres culleres d' jueus per aquells tributs o culleres aẽlls destrenguen no resmeys per los ordinaris dels locbs o altres als quals les dites coses sesperé sia fet als crehedors christiãs de sos deutors jueus compliment de justicia.

Capitol del Rey en pere terc enla primera cort de Barcelona.

Item quel senyor Rey: ne la senyora Reyna ne lo leyor Buch ni procurador general: ni portant veus ni algu official: ne altra psona ẽlsevulla q̃ sia no faça ni puga atorgar alongaments sobrece

Se.ii.

bimentsoemparcspcrrabo dela guerra ó caſtella o per altra qualſeuol rabo aqualſeuol perſones ó qualſeuol conuicio ſien que ſien obligades a cenſals morts o violaris venuts e qui daquiauant ſe vendran a inſtancia de part ni per propri mouiment. E ſi ja ſon atorgats o atorgades o daquiauant ſe atorgaran no puguē de aquelles vſar en alguna manera: ans ſie ara axicō lauors e lauors axicom ara baudes p caſſes e per nulles. E aconaiteix ſia entes de guiatges faedors a qualſeuol perſona per rabo dela preſēt guerra de caſtella o per qualſeuol altra manera. ¶ Plau al ſenyor Rey.

¶ Item enla ſegona cort de barcelona

ITem que vos ſenyor: o la ſeyora reyna: o lo ſeyor duch o altre per nom ó p auctoritat voſtra no puxats fer o atorgar e longaments ſobreſebiments empares guiatges o altres prouiſions per neguna rabo nulles per regalia o regalies o reſtauracio de caſal o caſals o en altra qualſeuol manera: o rabo en e ſobre cenſals morts o violaris venuts o vencedors ne aviuerſitats ne perſones en aquell eſs obligades e obligadores. e ſi lo contrari era fet hos feyia que no valgues ans fos nulle. E ſi ja ſō atorgats o atorgades ſie hauts per reuocatſ o per reuocades axi que no hagen valor e aquells no contreſtants ſe puſquen es degen fer les execucions ſegōs les obligaciōs e en altra manera. E que los officials reyals qui ara ſon: e encara aquells qui per temps ſeran hagen e ſien tenguts de ſeruar lo preſent capitol e les coſes en aquell contengudes Plau al ſenyor Rey ſi dōchs no era per reparacio del loch qui fos ſtat barrajat per gent ſtranyes e de aço abans ſe hagues afer informacio e no pogues fer enlo dit cas los dits alongamēts e ſobrecebimēts e altres coſes enlo dit capitol contengudes negu official del ſenyor Rey ſino la perſona ol Rey ab ſon conſell.

¶ Capitol del Rey empereterc enla cort de Tortoſa.

ITem que vos ſenyor e la ſeyora Reyna el ſenyor Duch e altre per nom ó auctoritat voſtra no puxats fer ó atorgar alongaments

sobrecebiments empares guiatges o altres prouisions per neguna rabo nulles per regalia o regalies o restauracio de casal o casals o en altra qualsevol manera o rabo en e sobre censals morts e violaris venuts o venedors ne a vniversitats o persones en aquells obligats e obligadors. & si lo contrari era fet hos febia que no valgues ans fos nulle. & si ja sō atorgats o atorgades sié hauts per revocats o per revocades axi que no hagen valor & aquells no contrestants se puguen es degen fer les execucions segons les obligacions e en altra manera no. & q̄ los officials reyals qui ara son ¦ e encara aquells qui per temps seran hajen e sien tenguts de servar lo present capitol e les coses en aquell contengudes. ¶ Plau al senyor Rey que sia servada sobre aço la provisio feta entany a Barçalona per lo senyor rey e per son consell

¶ Idem enla terca cort de Barcelona.

ITem que vos senyor o la seyora Reyna o lo seyor Duch o altre per nom ¦ o per auctoritat vostra o lur no puxats fer ne atorgar alongaments sobrecebiments guiatges manamen to empares em

ments ne negunes altres provisions per neguna rabo o manera nulles per regalia o regalies o restauracio de casal o casals o abarrajaments de companyes o per qualsevol altra manera o rabo a negunes persones en e sobre censals morts o violaris venuts o venedors ne a vniversitats o persones en aquelles obligades o obligadors de qualsevol stament ley o condicio sien. & si lo contrari era fet os febia q̄ no valgues ans fos nulle. & ja son atorgats o atorgades sien hauts per revocats e per revocades axi que no hagen valor & aquells no cōtrestants se puguen es degen fer les execucions segons les obligacions e en altra manera. ¶ & que los officials reyals qui ara sō e encara aquells qui per temps seran hajé e sié tēguts & fuar lo present capitol e les coses en aquell contēgudes. ¶ Plau al senyor Rey.

¶ Idē enla cort de muntso

ITem que vos senyor o lo senyor duch e vostres governadors ni altres per noms o auctoritat vostra o sua no puxats fer ne atorgar alongaments sobrecebiments guiatges manamēto empares em

patxaments inhibicions reſez uacions abdicacions de juriſ/ dictio ne algunes altres prouiſiõs per neguna rabo o mane/ra nulles per regalia / o rega/lies o per reſtauracio de caſal o caſals:o per barrajaments de companyes:o per qualſe/uol altramanera neceſſitat o rabo/cauſa o dret per grã que fos directament o indirecta ỏ ſcrit o de paraula en e ſobre e xecucions o qualſeuol ananta ments quis demanen hos fa/cen axi en preſons de perſones com en bens per rabo decen/ſals e violaris contra qualſe/uol vniuerſitats o perſones q̃ ſien o ſeran en cenſals morts o violaris obligades o tengu/des de qualſeuol prehemineu cia gran ſtament ley o condi/cio ſien. E cõ encara ſe pogũs dir que la major part dels cre edors hi conſentiſſen o faeſſe compoſicio o auinẽça alguna ab los obligats als dits cẽſalſ o violaris los altres creedors hauẽts cẽſals o violaris no ha gueſſe en lur execucio torb/o empatxãmẽt algu ne hagũſſẽ p força a ſeguir la auuença dela major ptida ne deço ſeyor vos o lo ſeyor duch o vos officialſ los puxats forçar. E ſi lo con/trari era fet hos febia que no valgues ans fos nulle. E ſi ja ſõ atorgats o atorgadeſſi. ha guts p reuocats o p reuocadȯs e p no fetes axi q̃ no hagen va/lor: e aquells no contreſtants ſe degen es puxẽ fer execuciõs fortment e deſtreta ſegons les obligacions ẽ en altra mane/ra. E que los officials reyals q̃ ara ſon e encara aquells qui p temps ſeran hagen e ſien ten/guts de ſeruar lo preſent capi tol e les coſes en aquell conte/gudes no contreſtant ſi de voſ ſenyor o del ſenyor duch o de Gouernadors o daltres offici als voſtres o ſeus han hagut o hauien daciauant manament en contrari ſots qualſeuol for ma de paraules o per qualque neceſſitat o rabo aquell mana ment ſe faes encara quant fos penal ni per aço lo official po/gues encorrer reprehenſio o pena alguna. E aço ſia axima teix atorgat als habitadors ỏ la ciutat e regne ỏ Mallorcas e ỏles illes a aquell adiacents E que de aço ſeyor vos placia fer cõſtitucio general e perpe/tual bona e larga. ¶ Plau al ſenyor Rey.

¶ De priuilegis immuni tats e guiatges penons: e ſalnaguardas

¶ Here ſegon enla cort de Barcelona. ¶ Ca. i

Com aia reyal excellẽcia se ptãya als seus sotsmesos libertats efrãqses atorgar els priuilegis p los seus antecessors aells atorgats e les costumes vsos e les bones obseruances aprouar e inuiolablement obseruar: perço agenollats ab aquella humilitat que poden suppliquen los prelats e los religiosos els barõs els caualers: els ciutadans: els homens deles viles de cathalunya per nom lur e de tota la vniuersitat de cathalũya a vos molt alt senyor Rey que les demãdes e los capitols de jus scrits dejats liberamẽt admetre e atorgar e encara aprouar: com aquells tornen a honor de vos e abon stament general de tota cathalũya. Ydercço nos Rey demuntdit entesa la supplicacio e les demandes els capitols ỏ aquells: e haut consell diligentment examinats. Considerãts que ala rey al cadira se pertany q̃ sia vetlant vers los profits dels sotsmesos e tenga pacificada tota la sua terra: e als sotsmesos seus leyals se ben merexents ỏ franqueses e de libertats e de immunitats predotar: e lurs priuilegis deells inconcussament fer obseruar: cõsiderãts encara la naturalea lealtat bona fe dret consell fauor e ajuda quels prelats religiosos els barons caualers: ciutadans els homens deles viles de cathalunya als nostres antecessors e a nos han fet: e encara a nos fan e volent deu faran da quiauant. Ydercço nos dit Rey per nos e per tots los nostres restitubim atorgam e approbam als prelats als templers als spitalers: ales sglesies e altres religiosos e persones ecclesiastiques barons / caualers e homens de viles: e de locbs de Cathalunya axi com antiguament plus plenament han hagut e tengut e possehit les libertats e franqueses costums e bons vsos e tots priuilegis e atorgaments vsats entemps del senyor en Jacme ça enrera de bona memoria pare nostre e Rey darago en axi q̃l vos ỏls priuilegis e atorgamẽts si ỏ aço era duptat sia spetxat e exercit per sola recepcio de testimonis sens donar libell e sens manament de plet.

¶ Jacme segon en la segona cort de Barcelona. ¶ Capitol.xvii.

Item com costuma sia e dege esser en guarda e endefencio nostra nos reuocam tots

guiatges e cartes de guiatges que hagen atorgades a algunes persones singulars christians o jueus qui sien nostres o a alguna persona singular ecclesiastica que sien en guarda nostra special: e guiatge e que nos no dejà atorgar semblāt guiatges o cartes a singulars persones: e si ho fehié que no hagues sen valor: ne / la pena posada en aquelles pogues es ser demanada.

Item enla terca cort de Barcelona. ca.v.

Item ordenam sobre lo capitol dela dita cort general ō Barçalona per nos feta qui comença. Item com quiscu sia e dege esser en guarda e deffensio nostra etc. que axicom diu que nos no degam atorgar que sia ajustat aqui ql procurador veguer o officials nostres ne puxé aço fer. e si fet es stat per aquells sia revocat e sia hagut per no fet.

Item enla cort de mont blanch. ca.iii.

Si supplicacio ols dits richs homens e / cauallers atorgam q̄ nos e la senyora Reyna molt cara muller nostra o fills nostres o procurador nostre / oveguer o alguns altres officials nostres: no posarem ne matrē penons o porters o altre hom per rabo de guiatge en algun loch lo qual sia dins jurisdictio de castells / o de lochs de richs homens o de cauallers Encara que enles protectiōs e guiatges ja fets e que daqui auant farem vsarem segons lo senyor Rey en Jacme e altres predecessors nostres qui aprés ell son venguts han vsat. & no entenē quel rich hom / o caualler e aquells qui per ells vsen vsant dela jurisdictio o de altres coses les quals han acostumades hauer antigament e los homés deles altres senyories que son poblats en termens de lurs castells puxen es ser per aço dits trencadors de nostres protectiōs o guiatges

Ferrando segon enla primera cort de Barcelona Capitol. ii

Per levar lo abus quis fa dels guiatges loants e approbants los capitols del Rey en Marti sobre aço disponents. Ordenam e statuhim que si algun fet sera comēçat ço es que la part sera citada en tal causa e plet pendent

no sia per nos o loctinent nostre primogenit portant veus de gouernador veguers batles o altres officials atorgat guiatges sobrecehiments moratoria alongamét o altre impediment per lo qual la dita causa hagues esser empatxada o differida. E si atorgat era no obstant aquell lo jutge o official deuant lo qual la dita causa se manara hage a procehir en dita causa e pronuciar e declarar en aquella. E axi mateix sia observat en execucio de sétencies obtengudes e altres execucions no obstāts dits guiatges moratorios e sobrecehiments.

De dret de segell e que nos pusque alienar

Jacme primer enla cort d Tarragona

IN nom dela sancta e indiuidua trinitat etc. Item statuhim que letres de simpla justicia en nostra cort per preu de .xij. diners sien atorgades. Item statuhim q̄ no cometam a negun dins nostra terra ni de fora lo segell nostre major o menor sino en nostra cort.

Pere segon enla cort de Barcelona ca.xvi.

EAcara que de carta d simpla justicia e de execucio d justicia e de comissio don quisca singular cich sous e no mes. E vniuersitat don .x. sous. E per citacio sien dats dos sous. E aytals letres sien donades als bisbes als prelats als barons de fets lurs propris si presents seran en cort e apobtes e ordes qui propri no hagen sens preu. E de letra o carta d alongamét de que sia acostumat d donar .l. sous per mil lanar enlany sien donats .xx. sous. E axi segōs mes o meys volem que sia observat.

Alfons segon enla cort d muntso Ca.ix

ITem ordenam e statuhim que les cartes dela seruania nostra sien deliurades per aq̄lla tatxacio e preu quel senyor Rey en .P. stabli a Barçalona: e q̄ algu no gos pendre mes auant ni rebre algun seruey: qui ho fara que perda lo offici e quen sia privant axi com dit es.

Jacme segon enla primera cort de barcelona La.vi.

Item que nos e nostres successors daquiauãt no venam ne obliguẽ los nostres segells: e volem e atorgã que les cartes que exirã de nostra cort sien deliurades segõs la taxacio feta enla cort d barçalona per lo senyor Rey en Pere d bona memor a parenostre la qual taxacio es aytal Item que de carta de simpla justicia e de execucio de justicia e comissio de quiscu singular cinch sous e no mes vniuersitat .x. sous. e per citacio sie donats dos sous. E aytals letres sien donades als bisbes e prelats e a barõs de fets lurs propris si presents enla cort nostra seran e a pobres e a ordens qui propri no han sens preu. E de carta o de letra de a longament dla q̃l acostuma ue esser donats .i. sous per mil enlany sie donats .xx. sous. E axi segons mes o méys volem que sia seruat

Ferrando primer enla cort de Barcelona e final

Item que vos senyor façats fer e liurar per lo vostre protbonotari e de vostre primogenit als dits braços e aquiscũ de aqlls los presents capitols e totes cartes letres e prouisions davallants daquells franques e quities de tot dret de segell e de totes altres messions e que vos senyor contra aquell les prouisios letres e cartes e los dits capitols res no façats: ne lexets ne consintats fer en alguna manera. E que tot aço q̃ es contengut enlo present capitol jur lo dit protbonotari aytant com toca son offici. Plau al senyor Rey.

Maria cõsort e loctinẽt general del Rey don alfonso quart enla cort de Barcelona. capi. viiii.

Hl abus dls scriuãs dela cort del dit sẽyor Rey: o de son primogenit: o gouernador general: volents obuiar prouehim statuim e ordenam perpetualment que daquiuãt los protbonotari: loctinent: o regents officis d protbonotari e secretaris qui reeben lo dret dl segell principalment per quitar los dits scriuans imposat hagen e sien tenguts primerament conuertir lo dit dret en pagar la decima

a Canceller Vicicanceller e protbonotbari :e los tres mi lia sous assignats al dit Vicicanceller sobre lo dit dret ; e q tar smateix lo loctinèt cañll qui te les claus del archiu e al tres seruiãs segelladors e verguers dela audiècia e correus dela seruania de lur quitacio vestit e gracia segõs lur grau ans de totes coses:com per o bra de aquells lo dit dret de se gell sia adquisit ; compartint a quiscun segons mes e mèys en quiscuna terça a sou e liura segons la quitacio. Axi empe ro que lo dit protbonotari ne àltre no puxa esser pagat dela gracia fins les quitacions or dinaries sien pagades:ajustãt que lo seruia que demanara o prendra alguna cosa que no li sia deguda per constitucions per cascuna vegada que fara lo contrari per lo dit protbo notari locbtinent o regent sia priuat per vna setmana del e xercici de son offici e dela qui tacio aell per aquella setmana deguda:e sia tengut restituir lo que pres haura abla doble los quals protbonotari locti nent o regent e secretaris sié tenguts prestar sagrament e bomenatge ara de present:e a pres quiscun enlo principi de son offici de servar la present constitucio ala letra:axi que per ells o per interposades p sones no puxa esser fet lo con trari encara que per lo dit sen yor Rey li fos manat en algu na manera

¶ Que tots los officials en catbalunya e en Mallorques sien catbalans sino canceller e vicicanceller:

¶ Jacme segon enla prime racort de Barcelona

Capitol.i

ITem a supplicacio dela dita cort ator gam statuhim e or donam per tostèps que daquiauant procurador veguer batle e cort e tot altre official qui dret bage a retre de vn a altre en Catbalunya e enlo regne de Mallorques e enles dites ylles : e lo assessor dells sien catbalans.

Idem Capitol.ii

ITem que lo noble infant en Pere mè tre sia procurador de catbalunya e los altres procuradors de catba lunya e deles dites ylles daq auant bagen consellers e jut ges Catbalans enlos f ts ò ca

thalunya e del regne ō mallorques e ōles dites ylles e no altres: perço com los cathalās saben mils les costumes e les obseruances de cathalunya e deles dites ylles

Alfons terc enla cort de muntblanch. ca. xx.

Item a supplicacio de tots los damūt dits statuhim e ordenam que lo capitol fet per lo dits senyor Rey pare nostre enla primera cort de Barçalona lo qual comença Item que lo noble infant en Pere etc. sia obseruat hon que sia lo dit procurador: ainsstants que algun qui domicili no hage en cathalunya no pixa esser jutge ordinari delegat o official qui vs de iurisdictione conexer de algun negoci de Cathalunya: o aquell encara determenar. E aço volem esser estes no tantsolament als jutges dela nostra cort: ans encara als jutges ōla molt alta reyna muller nostra e ōl alt infāt en. Pe. primogenit: e general procurador nostre E encara vniuersels altres jutges e officials. E si contra les damuntdites coses per algūs sera procebit pronunciat o sentenciat aytal proces o sentencia freyturas de força e de effecte

Pere terc enla cort de ceruera capitol. x.

Part aço confirmāt la costitucio feta en la cort ō mūtblāch per lo molt alt senyor Rey Manfos ō altā recordacio pare nostre q comença. Item a supplicacio de tots los damuntdits statuhim e ordonam que lo capitol fet plo dit senyor Rey en pere pare nostre etc. Al aquell anadint statuhim que algu qui domicili no hage en Cathalunya e aquell continuament no tenga en aquella: no puscha encara en nostra persona conexer: o sētencias donar ne proces encara algu regonexer: e relacio en nostra cort e en altra part fer ō aquell: ne dī altra maneza se entremeta ō causes de Cathalunya per negūa manera. E si lo cōtrari p qualseuol sera assajat de fer sia encontinent per cas eva. En aço empero lo Canceller e Vicicanceller nostres encara sien en altres lochs domiciliats no volem quey sien compzesos

Ferrando enla cort de Barcelona. capitol. x

AQuells mateixs scriuãs deles corts nostra del general gouernador e secretario los quals per domicili no son Cathalans quãt als actes judiciaris e processos qui nos menarã enla audiencia o cancelleria vostra: o del dit gouernador general ço es dauãt cancellervicecãller o regẽt la cancelleria nra: o del dit Gouernador general: demẽtre nos o lo dit general gouernador serem en cathalũya volem ab aquesta perpetual constitucio que no vsen öl offici. E si lo contrari faran que los actes per ells fahedors sien nulles.

sentimẽt e ordinacio dela cort ordenam ales dites constitucions penes ajustãts: q̃ si aquell qui no sera domiciliat en Cathalunya haura fet en alguna cosa contra les dites constitucions o alguna de aquelles: e opposat o requelt per alguna deles parts encontinẽt no desistira dela cosa que contra les dites constitucions o alguna de aquelles haura fet segons dit es: ipso facto incorregue pena de.c. florins dor: e no res menys sia fet ifamis dela qual pena la meytat al fisch reyal e laltra meytat ala part contra la qual sera stat impetrat sia applicada: e lo impetrant fretur deles cöses impetrades

CConfirmãts les cõstitucions feres enla primera cort de barcelona del Rey en Jacme començãt. Item a supplicacio dela dita cort atorgã statuhim e ordenã. E altre del dit Rey en aquella mateixa cort feta comẽçãt. Itẽ q̃ lo noble isãt en pe etc. altra öl rey alfonso feta enla cort de mũtblãch comẽçãt Itẽ a supplicacio ö tots los dessusdits etc. E la cõstitucio feta enla cort de ceruera comẽçãt. Observauãt cõformants etc. statuhim e de cõ

Maria en dita cort Capitol. x.

AQuells mateix scriuans secretaris e encara locatinent o regent offici de Protonotari quant es al exercici de fer processos enquestes e tots altres actes judiciaris tocants en qualsevol manera Cathalans quis menaran es actitaran devant lo dit senyor o son Primogenit o Gouernador general: e encara devant nos o en nostra audiẽcia

e ſua volem e ordenam de ap-
probacio ỏla cort eſſer nadiuſ
poblats e domiciliats dins lo
principat de Cathalunya: e ſi
lo contrari ſera fet que los ac
tes per altres que no hagé les
dites qualitats fets ſien ipſo
facto nulles exceptats mana
ments letres cartes prouiſiõs
e ſentencies les quals puixen
los altres ſcrivãs e ſecretaris
ordinaris dels altres regnes
e terres del dit ſenyor rebre.

¶ Maria en dita cort. ca.

Per prouehir ala in-
dempnitat del prin
cipat de cathalũya
e fugir los perills
quis porien ſeguir prometem
ſtatuhim e ordenam que lo ſé-
yor rey o ſucceſſors ſeuſ daqui
auant no prouehiran proueeſ
què ne prouehir puxé ỏ offici
ỏcaſtellania o guarda ỏles for
ces e caſtells: ne de capitanies
ſino a perſones nadius e natu
rals e poblades de fet e ſés diſ
penſacio enlo dit principat: e
ſi lo contrari es o ſera ſtat fet
per auant ſia nulle ipſo facto
e tornat al primer ſtament. E
encara volem que tals perſo-
nes contra lo tenor dela pre-
ſent conſtitucio dels dits offi-
cis de caſtellanies cuſtodies e
capitanies prouehides no ſié
haguts per caſtellans Guar-
des ne capitans: nils ſia en reſ
obehit Exceptats empero los
del regne de Sicila de Maio-
lorques de cerdenya e de Cor
cega ſi e entant com Cathalãs
porien obtenir los dits officis
e hauer enlos dits regnes de
Sicilia de Maiorques ỏ cer-
denya e de corçega: declarat e
ampliat que aquell ſia hagut
per natural e nadiu de Catha
lunya: qui en cathalunya ſera
nat e aquell que no hi ſera nat
puys lo pare e aui paternal de
aquell ſera nat e domiciliat en
Cathalunya. Ajuſtam ala dita
conſtitucio que enlo dit regne
de Maiorques e ylles ỏ aqll
adiacents los dits officis no
puxen eſſer donats ſino a per-
ſones nadius e naturals e do-
miciliats ſegons de ſus es dit
enlo dit pricipat ỏ cathalũya
o del regne de Maiorques

¶ Joan ſegon enla cort de muntſo ¶ ca. lii.

Item ſeyor molt ex
cellent com per voſ
tra mageſtat e per
lo illuſtriſſimo ſen-
yor Rey de Sicilia
primogenit e loctinẽt vñe ge-
neral e princep de Caſtella en
dos plamẽts vn p voſtra dita

senyoria en Tarragona e lal/tre per lo dit loctinent en cer/uera als Cathalans celebrats sia stat prouehit e ordenat q̃ si los Aragonesos dins temps ỏ vn any dela celebracio del dit primer parlament en apres si/guent e comptador no revoca uen lo fur per ells nouament fet prouehint que Vicicancel/ler Prothonotari e loctinent de Prothonotari jurisles se/cretaris scriuans de manamẽt e altres officials dela cort de vostra excellencia e del dit sen yor enlo dit regne de arago v/sar no pusquen sino eren natu rals /e domiciliats en aq̃ll los dits aragonesos fossẽ privats ỏ aquells officis dels q̃ls los Cathalans son privats per lo dit fur en Arago & dis lo tẽps del dit any ni ara ỏ present en cara lo dit fur no sia stat revo cat ans romangué los dits ca thalans molt prejudicats e in teressats per aquells;e les de/cretacions fetes per vostra al/tesa e lo dit senyor Rey de sici cilia als dits capitols ỏls dits parlaments no hagen sortit lỏeffecte Perço la cort del principat de Cathalunya hu/milmẽt supplica sia merce vos tra obstants los dits capitols e ordinacions decontinẽt pro hibir lo exercici dels dits offi/cis e inhibir los dits Aragone sos de aquello;e manar no vsẽ fins la dita cort del dit princi/pat sia legittimanet certifica/da dela revocacio del dit fur. E si vsaran contra la dita pro/hibicio tots los actes p aq̃lls faedors sié haguts per nulles e ineficaces e p tals reputats. Plau al señor Rey.

Ferrando segon enla primera cort de Barcelo na. capitol.xii.

Aprobants loants e confirmãts les cõ stitucions sobre aço disponents;de e ab consentiment e loament dela present cort prouehim e orde/nam que alguna persona que no sia nada e domiciliada en cathalunya verament: e sens frau e fictio no puixa tenir ne exercir algũ offici ppetuu trié nal o tẽporal o ỏ algutzitzso al tres q̃lsevol officis ordinaris o extraordinaris /o altres of ficis axi majors cõ mẽors ab ju risdictio e sẽs jurisdictio no ob stãt q̃lsevol vs en cõtrari itro duit: decernint tots actes en contrari esser nulles e inefica/ces e aquells esser reputats p privades persones. Ydero que los strangers q̃ depresent tenẽ

officis trienals puguen tenir e cõtinuar aquells per lo tẽps per les constitucions statuit: no prejudicant ales constitucions e actes ỏ cort disponéts sobre los dits officis e altres qui denen esser regits per catalans. No volent ne entenent que enla present disposicio sien compresos loctinecia general enlo dit principat ne altres officis de casa nostra e dels Reys successors nostres Empero per ço no volem prejudicar ne drogar als fatges constitucions e priuilegis vsos e costums del principat de Catalunya si altrament per aquells era prouehit. Volé empero que aquells persones ecclesiastiques qui tenen o tendran enlo dit principat prelatures dignitats canongies de seus cathedrals ỏ comandes del orde de sanct Johan pus los obtiments aquelles sié nadins ỏ nostres regnes e terres e conformes ala constitucio feta per lo illustrissimo Rey dõ Alfonso oncle nostre de gloriosa recordacio enla cort de sãct Cugat: e tinguen son domicili e residencia personal dins lo principat de Catalunya puguen hauer e tenir tots officis que persones ecclesiastiques nades e domiciliades en Catalunya poden tenir e exercir. Ans empero enles terres de hon los dits ecclesiastichs fora lo dit principat seran no sien prohibits los Catalans obtenir semblants officis.

Idem enla dita cort. Capitol. xviii

Per quant en diuerses constitucions d Catalunya e encara algunes deles precedents per nos fetes son expressament prohibides ỏ officis axi de jurisdict. com s jurisdictio callamos castellanies e capitanies e endiuersos altres coses les persones que no son nades e domiciliades dins lo principat ỏ catalũya e axi per causa ỏles turbacios com altrament se tropien vuy en dia e encara per auant sen porien trobar molts fills de Catalans qui no son nats dins lo principat de Catalunya ans fora daquell. Per tal statuhim e ordenam que ql seuol persones ỏ qualseuol stament e condicio sien que seran nats o naxerã daquiauant fora lo dit principat de catalunya, si aquells tals serã fills de Catalans nats e domiciliats dins lo principat: e volran venir deles dites parts hon son nats a estar: e habitar e tenir son domicili e cap

major e Reyalment aquell tendran vertaderament e sens frau algun dins lo dit princi/pat que aquells tals encaraq̃ sian nats fora lo dit principat sie haguts en totes coses e en tots officis e benificis per ver taders cathalãs axicom si fos/sen nats dins lo dit principat

Idem enla segona cort de barcelona. ca lxvi

Per quant per constitucio enla cort de Mũtço feta algũs strangers foren prohibits de poder tenir alguns officis enlo principat d Cathalunya si donchs dins cert tẽps en dita constitucio prefigit en les parts de hon tals strãgers son nats no eren revocats los furs cõstitucions e statuts fets que Cathalans no puxen allí tenir officis : e lo temps sia ja passat. Perço ab approbacio dela presẽt cort statuhim que tostemps que dits furs constitucions e statuts cõtra dits cathalans seran revocats en dites parts q̃ la demunt dita/prohibicio en dita cort d mũtço feta contra dits strangers per occasio de dits furs constitucions e statuts sie haguda ex/tunch per revocada quant a/les dites terres : e lochs que hauran feta la dita revocacio

De offici d cãceller e de vicicãceller e que lo Rey no signe provisions ocants interes de terc

Capitol del Rey en marti enla cort de Barcelona capitol.i

Primerament senyor que com per ocupacio de molts e vrgts negocis e occurrencia de moltes perso/nes : e encara souint per alguna indisposicio o necessitat de la vostra persona vos senyor no puxats per la forma neces/saria entendre personalment enla administracio e exercici dela justicia segons seria mes/ter al publich del principat d Cathalunya e per altres ra/hons : placia a vos senyor im/posar e fer ley a vos mateix e als vostres successors e encara al senyor Rey de Sicilia primogenit vostre e succes/sors seus enla primogentura que daquiauant no signarets ne signarã algũa carta referit letra o albara o ãlseuol altra scripta de ço seguis o proceis

conexença o execucio alguna dins lo pr̃icipat de cathalũya que concerne o toch / o tocar puxa interes de part deduible en juy & si per oblivio impor/ tunitat o encara de certa scié/ cia ço que deu no vulla era fet lo contrari: ipso facto sos nul/ la e no pogues hauer alguna efficacia de dret ne de fet: ne sien obeides per algũ official & si lo contrari era fet per lo dit official que ipso facto in/ corregue en pena de doscents florins dor darago: applica/ dors per la meytat al fisch de/ la nostra cort: e per laltra mey tat ala part de qui sera interes & lo impetrant o presentant p si o procurador hauent poder ipso facto encorregue en pena de cent florins dor d̃ arago ap plicadors per la meytat al dit fisch: e p laltra meytat ala pt oõtra la q̃l fa ipetrat o pśétat e q̃ daltra part lo dit ipetrãt o presentãt sia tégut a totes les despeses e interes dela part. Plau al senyor Rey.

Idem Capitol.ii.

Item senyor quel Canceller el Vici/ canceller vostres e del dit senyor pri/ mogenit vostre o de succesors vostres e seus qui ara sõ e per temps serã e en lur absencia o empatrament del vn dells en la vostra casa e sua e no en al/ tra manera vn notable e de bo na consciencia doctor o juris/ ta elegidor per vos seyor e vos stre primogenit: e succesors vostres e seus: e quiscun en sõ cas: e en sa casa per la forma e manera que enlo capitol pus prop seguent es contengut: re gesquen e ministren per vos se yor la justicia seruants la bo/ bona ordinacio dela vostra ca sa tant be enço que toca los scriuans de manament e de re gistre: com en altres coses e en altra manera les parts presẽts o per contumacia absents en aquella millor forma que fer se deja segons vsatges de Bar çalona e constitucions e capi/ tols de cort de Cathalunya v/ sos costums privillegis immu nitats e libertats de quiscuna condicio: e deles vniuersitats e dels singulars de aquellas: dret comu: equitat: e bona ra/ ho. & q̃ en aytal spatrament ò aytal exercici ò justicia los dits Canceller Vicicanceller e Re gent e qualsevulla del egat de vos senyor: o subdelegat rela dor: o altre ministre de jus/ ticia no puxen esser empat/ xats: o pturbats generalmẽt o particular per vos senyor

o per part vostra o del dit senyor Primogenit vostre o successors vostres o seus pervia d dilacio sobrecehimèts precbs manaçes o per qualseuol altra via de empatxamèt. & si lo cõtrari era fet ço que deu no vulla quels dits Vicicanceller e regent cancelleria o altres demunditsno ho haguessẽ ne deguessen seruar: e qls dits vostres Canceller e vicicanceller presents encontinèt e los sdeuendors e regent cancelleria ans q̃ vsen d lur officisien tenguts d jurar solempnament: e los Vicicanceller e regèt prestar homenatge en poder vostre senyor tenir e obseruar lo present capitol ala letra. & tro los dits sagraments e homenatge sien prestats tots actes per ells fahedors sien nulles. Plau al senyor Rey

Item Ca. iii.

Item senyor com segons la ordinacio de vostra casa quãt sesdeue que los Canceller Vicicanceller vostres e del dit seyor Primogenit vostre e successors vostres e seus son absents o empatxats: lo Regiment dla audiencia e dla justicia dela dita vostra casa e del dit Primogenit deu esser fet exercit: per certs officials vostres e dl dit Primogenit p orde successiu: segons que en la ordinacio es contengut largamèt: per la qual rabo se pot sdeuenir que lo dit regiment dela audiencia e justicia vostra e del dit primogenit vendra e seria duolut a persones no sufficients en sciencia speculatiua ne en ptica en grã dã e malstament de voltres sotsmesos e dla terra e cosa publica. per ço supplica la dita cort la vostra gran excellécia que comutant en millor la dita ordinacio vullats prouchir e atorgar per vos senyor e lo dit senyor Primogenit vostre e vostres e seus successors que daci auant quant que quant se sdeuendra quels dits Canceller o Vicicanceller vostres e seus seran absents o empatxats segõs que dit es en loch e en subsidi del absẽt o empatxat e en la casa de vos senyor: e del dit Primogenit don sera lo dit absent o empatxat e no en altra manera ne en altre cas: los dits Canceller e Vicicanceller e la vn dells qui han major noticia dels iuristes e dela sciencia e sufficiencia de aquells que altres officials vostres e del dit Primogenit vostre hagen nomenar dos: o tres

doctors o juristes dels pus abtes e pus sufficients a regir en absencia o empatxament lur la audiencia e justicia: los ꝗls Canceller e Vicicanceller o la vn daquells sien tenguts: e strets per virtut dla seguretat per ells prestadora segons forma del precedent capitol fe. la dita nominacio dels dits dos o tres doctors o juristes segons deu e lur bona conscié cia e sciència dls pus suffi..ts eydoneus que ells sabrã ..er uey de deu e dela justicia e dla cosa publica. E que vos seyor siats tégut elegir vn dels dits dos o tres: e aquell e no altre ne en altra manera comanar lo regiment dela dita audiencia e justicia tant be: e signar com en altres actes p ell exercidors ensemps ab aquell dels dits Canceller e Vicicãceller qui presèt sera e no empatxat: lo qual regent abans que vse del dit offici hage a jurar e fer homenage e prestar seguretat semblant que fara lo dit Vicicanceller segons que dssus en lo presèt capitol es dit. E fins lo dit sagrament e homenatje sien per lo dit Regent axi elet e no en altra manera prestats rots actes per ells faedors sié nulles ¶ Plau al senyor Rey

¶ Maria consort e locti

nèt general del Rey don Alfonso quart enla cort de Barcelona. ¶ ca.i

Primerament a supplicacio e de assentiment e approbacio dela present cort or donam e statuhim perpètual ment que quant los officis de Canceller e Vicicanceller vagaran per mort remocio o renunciacio o en altramanera: lo dit senyor rey e successors seus dins dos meses comptadors del dia dela mort renunciacio o remocio hagen e sien tenguts prouehir dels dits officis ço es dl Canceller a alguna notable persona ecclesiastica graduada endret canonich o ciuil. E del offici de vicicanceller a altra psona seglar doctor o juriste solempnes expts en los furs constitucions e altres leys dels regnes e terres del dit senyor Rey nadius naturals e domiciliats reyalmèt e de fet ab veritat e sens dispè sacio dels regnes darago o de Valencia o del present principat de cathalunya o del Regne de Mallorques e no a altres.

¶ De offici de camerlench e de prothonotari e de se

cretari :e de ſcriuans.

Capitol del Rey en mar ti enla cort de Barcelona Capitol.vi

Item ſeyor que los camerlenchs voſ/ tres e dl dit ſenyor primogenit voſtre e de ſucceſſors voſtres e ſeus q̃ per ordinacio devoſtra caſa te nen e tenir deuen lo ſegell ſe/ cret no puixen ne degen ſegel/ lar fer ſegellar ni ſpatxar algu nes cartes letres o reſcrits ab lo dit ſegell ſecret ſino als dits ſecretaris:ne puxen ne degen per qualſeuol abſencia /o cas comanar a altre que no ſia ca/ merlench o ſecretari o al ſcri/ ua de manament enlo dit cas lo dit ſegell ſecret. E aço los dits camerlenchs preſents en continent e los eſdeuenidors abans que vſen del dit offici ſien tenguts jurar e fer ne ho/ menatge en poder voſtre ſeny/ or e del dit ſenyor primoge/ nit voſtre o dels dits Cancel/ ler o Vicicãceller. E ſi fera fet lo contrari vltra la infriccio del ſagramẽt e homenatge foſ ſen infames e perdé loffici : lo q̃l nols pogues eſſer reſtituit e vltra aço les dites cartes le/ rres o reſcrits no haguessen al gũa efficacio o valor. Plau al ſenyor Rey quel camerlench ſe ſtrenga de no ſpatxar ab lo ſegell ſecret algunes coſes to/ cants juſticia ne altres letres patents de qualſeuulla mate/ ria ſien ſino ſegons la forma del preſent capitol

Idem. Capitol.viii

Item ſenyor que vo ſtre prothonotari / e ſon loctinent e dl/ dit voſtre primoge nit : e de ſucceſſors voſtres e ſeus qui ara ſon :e per tempo ſeran o altres ſcriuans de ma/ nament per lo dit Prothono tari o en ſa abſencia per ſõ loc tinent deputadors los quals puxa variar. Empero que ſien perſones ſufficients aſpatxar ço que al dit offici ſe pertany los quals e no altres hã ſpat/ xar totes comiſſions reſcrits: cartes e letres de juſticia e en/ cara gracioſes no puixé ne de/ gen ſpatxar ne ſegellar ne fer fer ſpatxar /o ſegellar ſcient/ ment alguna carta letra o reſ/ crit de juſticia o tocant inte/ res de part dedubte en juy ſi/ no es ſignada de ma del Can/ celler o Vicicãceller o en ſon cas del Regent cancelleria. E aço los dits Prothonotarie loctinent preſents encontinẽt

e los esdeuenidors: e los dits scriuans de manament totavegada quel cas hi vendra abãs que vsen del dit offici sien tenguts jurar e ferne homenatge en poder del Canceller o Vicicanceller. E silo contrari era, set tales cartes letres e rescrits no haguessen alguna eficacia e valor. Mdlau al senyor Rey.

Idem Capitol.v.

Item senyor que alguns secretaris vostres e ol dit senyor Primogenit vostre e de successors vostres e seus o altre scriua de manament ols ordinaris per vos seyor o vostre prothonotari elegidor en loch dels dits secretaris: en cas de absencia o altre empatxament daquells per spatxar ço que al offici dels secretaris se pertany no degen ne puxen per si ne per altre segellar ne spatxar alguna oles dites cartes letres o rescrits de justicia o tocants interes de part deduible en juy ans hagé aquelles remetre spetxadors al dit Prothonotari e daço los presents encontinent e los esdeuenidors e los dits scriuans de manamét tota vegada quel dit cas hi vendra abans q̃ vsé de lur offici hagen a fer sagrament e homenatge en poder del dit Canceller o Vicicãller & si sera fet lo contrari vltra la infrictio del dit sagrament e homenatge fossen infamis e pden loffici: lo q̃l nols pogues esser restituit. & vltra aço tals cartes letres o rescrits no haguessen alguna efficaci ꝑ valor. Mdlau al senyor Rey.

Maria consort e loctinẽt general del Rey don alfonso en la cort de Barcelona. capitol.xi.

Volents lo abus per lo Prothonotari loctinent secretaris e altres scriuãs qui actualment sõ o seran en seruey del senyor Rey de son primogenit e nostre: o del gouernador general tro aci fet. Ordonam statuhim e volem que daquiauant com algun ols de mun dits sera empatxat p malaltia o en altramaneta ose absentara dela cort e seruey dessusdits: tal axi empatxat o volent se absentar hage e sia tengut lexar e comanar les scriptures o actes quis hagen a menar deuant lo dit senyor o en la sua audiencia a algun dels altres scriuans cathalãs actu

alment seguints la dita cort, e si algun contrafara per cascuna vegada sia privat per spay de vn any del exercici ò son offici e dela quitacio vestit e gracia aello pertanyents p lo dit any Anadit que partit lo dit senyor dela veguería bon sera los fets dels quals lo dit senyor o son canceller o vicicanceller o en son cas regent cancelleria no porã conexer obstãts les leys dela terra romangué de fet als ordinaris dela dita veguería don exira; e los processos e actes als scriuans de les corts de aquells: E açomatem volem esser observat enlo Primogenit Governador general: e portãt veus de aqui en Cathalunya les constitucions ò aço perlants romanents en lur força e valor.

Joan segon enla cort de Montso. capitol. xlvi.

ITem senyor molt alt com per vostre Prothonotari loctinent de Prothonotari e regent lo dit offici secretaris scriuans ò manamẽt e de registre axi en exaccio de les expedicions de privilegis cartes provisions e letres axi patents com closes apposicio de manaments registre e dret ò segell se facen excessos e immoderades exactions contra forma de diuersos constitucions al dit pricipat sobre les dites coses atorgades. Per tant supplica la dita Cort sia merce vostra prouehir e manar que sobre les dites expedicions e dret de segell registre e altres coses sobredites se hagen seruar ab effecte les dites constitucions, & si algu o algũs dels sobredits Prothonotari loctinent regent secretaris scriuans de manament contrafaran e requests no restituirã lo indegudament extorquit o rebut hi sié compellits per degutes mitjans los quals ha per vostra majestat o officials vostres no eren compellits a prestta restitucio ò aquells los tals Prothonotari e altres officials sobredits contrafacents sié fets ihabils ò lexercici de lurs officis e encorreguen en pena de mil florins la terça part dela qual sia adqsida al official al qual per execucio dela dita pena si haura regres o recors Plau al senyor Rey.

Ferrando segon enla segona cort de Barcelona. Capitol. xxxvi.

REuocant qualsevol abusos e desordes

fins ací per los ſcriuans fets prouehim ſtatuhim e ordenã ab conſentimẽt e approbacio dela preſent cort que los ſcriuans de manamẽt dels proceſſos originals de forma major hagen deu diners per fulla e dels tranſlats o copies cinch diners per fulla. E ỏl proces original de forma menor hagẽ ſis diners per fulla; e dels trãſlats o copies tres diners per fulla e no mes segons es ja diſpoſat perla cõſtitucio del Rey en pere començant las mayris; la qual volem en totes coſes ſia obſeruada. E que en caſcuna pagina de carta de full ỏ proces major hage vint e ſis lineas integres e nomẽys evuyt dictions ỏ mots en caſcuna linea e no mẽys. E enlos actes de forma menor quinze lineas integres e no menys; e quatre o cinch dictions o mots en caſcuna linea e no menys. E que ſi dits ſcriuans contrafaran a les coſes damuntdites incorreguen enles penes enles conſtitucions contengudes; dele-quals ſe hage ſer juy ſumariament per lo preſidẽt ab lo dit conell.

Idem enla dita cort. Capitol. xxxvii.

Com en les cauſes poques per experiencia ſe vege ques fan moltes e diuerſes ỏſpeſes. Ella vtilitat del noſtre principat de cathalunya e de noſtres vaſſalls atenent; ab conſentiment e approbacio dela preſent cort, ſtatuhim e ordenam que en qual ſeuol cauſa menor de vint lliures nos faça proces algu ſino tantſolament del citacio demanda articles e simon de ſentencia.

Idem enla dita cort. capitol. xxxviii.

Volem e manam ab approbacio dela preſent cort tolẽt lo grã abus ques fa enlos proceſſos; mirant ala vtilitat de noſtres vaſſalls e al be dela republica; que los jutges metẽ lo dia meſ e any enles prouiſiõs q̃ faran; e lo ſcriua o notari de aquells enlos originals e tranſlats meta tantſolamẽt de mot a mot la prouiſo feta p los dits jutges; e la perſona p qui li es preſentada ſens negunes altres prefacions ni extensions

Idem enla dita cort. Capitol. xxxviii.

Es volem e manam q̃ los teſtimonis q̃s darã e produira en

les cauſes ſe bagen a pendre p los ſeruans de manament o p ſubſtituits de aquells puix ſie notaris habils e ſufficients.

Item enla dita cort. Capitol.xxxx.

Prouehim e manã que los notaris e ſeruans per qualſe uol actes e ſcripturès que faran no puxen rebre dels littigants ſino lo ſalari ò les ſcriptures tatxats per cõſtitucions.

Item enla dita cort. Capitol.xxxxi.

Per leuar los abuſos que tots jorns clarament ſe moſtren e obuiar ales malicias ò alguns littigãts los ql̃s fan grans productes mes per vexar e agreuiar la part aduerſa que per fundar la intencio ſua eſtimant que deles productes per ells feres dita part aduerſa ne ha pagar la meytat ſegons fins aci es ſtat praticat. Ordenã e ſtatuhim ab appro bacio dela preſent cort q̃ quiſcuna part dels littigãts vach les ſcriptures productes cedules e teſtimonis que per la ſua part ſeran produits e no mes auãt & açomateix ſia obſeruat en aquells qui pleg̃ ſeran ab lo procurador fiſcal q̃ el frãch de deſpeſes: axi que lo ſeruan no puxa exhigir de dits littigants ab dit fiſch ſino los actes e productes per dits littigants feres, ſino en cas q̃ tals littigants ab lo dit procurador fiſcal o ab altres ſollen cõdempnats en deſpeſes

Item enla dita cort Capitol xl.ii.

Mes auant proueint a exceſſus ſalaris q̃ per los ſeruans de manament e ſecretaris algunes vegades ſon preſos. Statuhim e ordenam que enlos ſalaris tant de publicar e cloure les ſentencies quant encara deles prouiſions ordinarias de juſticia e extraordinarias e de letres cloſes e altres actes ſian ſeruades les cõſtitucions de catbalunya e ordinacions p predeceſſors noſtres e per nos feres.

Item enla dita cort Capitol .xliii.

Mes ſtatuhim e ordenam que lo preſent notari e locument de aquell ſecretaris e ſeruãs de manament no puxes ſpatxat ne metre manament en prouiſio alguna ro

cant interes de part a part de
duible en juy si donchs no era
prouehida per Canceller o Vi
cicãceller o en son cas regét la
cancelleria segons per consti-
tucions de cathalunya es diſ-
posat

Item enla dita cort Capitol.xliiii

Ordenam e statuim
ab approbacio dla
present cort que lo
prothonotari loctinèt de aq̃ll
secretaris scriuãs d manamèt
scriuans de registre e tots offi
cials dla nra audiècia e altres
q̃ bi sie tẽguts prestè sagramèt
e homenatge e hogè sètècia de
excomunicacio de fuar e tenir
los vsatges de barcelona cõsti
tuciõs d cathalunya e captols
de cort legit a cascũs los capi
tols q̃ sõ tẽguts a fuar segons
a cascu specialmèt tocara e pr
gué copia dles coses que jurga-
rã o enlo acte ques cõtinuara
dels juramèts ne sia feta men-
cio q̃ tal copia los es stada da-
da, & si cõtrafarã encorregué
en penes d priuaciõs e inhabi
litat de lurs officis.

Item en dita cort.ca.lviii

Mes statuim e ordenã
q̃ si scriua de mana
mèt sera loctinèt de
tresorer tant cõ sera loctinent
de tresorer no puxa vsar d scri
ua de manament.

De offici d gouernador de batle general procura dor reyal e d lurs assessors

Jacme segon enla cort de gerona.ca.xx.

Item statuim e en
cara ordenam q̃ de
present lo procura-
dor general qui es
o sera en Cathalũya jur en po
der nostre; e lo loctinent de a-
q̃ll e lo assessor seu qui ara es
son o seran pertostemps anãs
que vsen de lurs officis juren
en poder dl dit procurador ge
neral tenir e obseruar les con-
stitucions dela presèt cort e de
les passades; e los priuilegis
vsãces e costums e altres ator
gades als prelats religiosos
clergues richs homens caual-
lers ciutadans e homens de vi
les de Cathalunya.

Pere tercen la cort de cer uera: Capitol.v.

Part aço com per re
seruacios les quals
moltes de vegades
los generals gouer
nadors o procurador nostres
e portant veus de aq̃lls en Ca

thalunya fan;les gẽts sõ molt oprimidos. En per amor daço ordenam e statuhim que lo gouernador general nostre en cathalunya o portant veus de aquell presents esdeuenidors no pusquen aells reservar algu negoci criminal o ciuil ỏ neguna veguería o batlia de Cathalunya ells stãts fora aqllo Empo mẽtre q̃ presẽts fan enaqlles pusqn liberalment conexer de aquelles;axi empo q̃ en cõtinẽt q̃ ells serã exits ỏla veguería o dela batlia enla qual dalgun negoci criminal o ciuil haurã comẽçat ỏ conexer la conexẽça de aqll negoci torn al ordinari ipsofacto sẽs q̃ comissio noy sia necessari sobre aqstes coses e q̃ sobre aço al ordinari no puixa esser feta algũa inhibicio o prohibicio p los demũtdits ne sé pusqn ab ells algũs processos portar ni traure aqllo de aqlles veguerics o batlics. Enla qual constitucio no volé esser cõpres lo primogenit nre o de successehidors nostres encara q̃ de offici ỏ gouernacio o procuracio vsassẽ o regissen.

Jdem enla cort de munt so. Capitol. xxxvi.

Pouehits al stamẽt dela cosa publica ỏ Cathalũya statuim q̃s portãt veus ỏ procurador o gouernador general e qualseuol altre q̃ regesca lo dit offici p qualq̃ nõ sia appellat no pusq̃ loctinẽt cõstituir e per altre fer regir ells stants dins lo prĩcipat de cathalunya

Elienor enla cort de Torosa. Capitol .ii.

Vltra aço cõstituim q̃ lo seyor rey o nos o primogenit nre o algũ loctinẽt del rey stãts dins cathalũya lo noble en berenguer de bella o portãt veus ỏll en cathalũya no pugue fer loctinẽt en alguna manera,

Ferrãdo primer enla cort de Barcelona. La. iiii.

LA cõstitucio feta en Gerona p lo senyor rey en Jacme de bona memoria la qual es dela tenor seguent, Jtem statuhĩ e encara ordenã q̃ de presẽt lo procurador general qui es o sera en cathalũya jur en poder nostre;e loctinent de aquell e son assessor qui ara son o serã per tẽps ans q̃ vsen dels officis juren en poder del dit procurador general tenir e obsruar les constitucions dela presẽt cort

e deles passades e los priuile-
gis vsanças cõsuetuts e altres
libertats atorgades als pre-
lats religioses clerges richs
homens caualers ciutadans
e homens deles viles de catha
lũya a qualseuol regẽt en cars
permes axi dela gouernacio ỏ
Cathalunya com encara dela
gouernacio dels comtats de
Rossello e cerdãya e a lurs as-
sessors ab aq̃sta perpetual cõs
titucio volem esser ſtesa. En al
tra manera tro sus lo juramẽt
hagen prestat los actes p ells
facedors sien nulles.

Capitol ỏl Rey Martí enla cort de Barcelona capitol.xvi.

Item com pochval
ria posar e fer ordi-
nacio en vostra au-
diencia si p los Go
uernadors de cathalũya e ỏls
cõtats de Rossello e Cerdãya
alias appellats portants veus
ỏ Gouernador general e lurs
loctinents e assessors e locti-
nents de aquells en fõ cas jus-
ticia e egualtat no era obser-
uada supplica la dita cort ala
vostra senyoria que sia merce
vostra statuir e ordenar q̃ los
assessors ỏls dits gouernadors
alias portant veus: e lurs loc-
tinents en son cas degen fer
sagramẽt e homenatge segõs
es dit dels Vicicanceller e re-
gent los quals assessors hage
asseguir los dits Gouernador
alias portant veus de gouer-
nador e lurs loctinẽts enlo dit
cas. E hon p alguna necessitat
o empatxamẽt dells o de algu
dells no poguessẽ o no pogues
seguir los dits governador a-
lias portant veus e lurs locti-
nents: que algu bo juriste y do
neu de sciẽcia e costume hi fos
posat en loch seu qui sapiẽt
seguretat primer haje fer de
clarat q̃ls dits Gouernador a
lias portant veus e lurs locti-
nẽts les sẽtẽcies diffinitiues e
interlocutories de turments
hagen pronunciar ỏ e ab con-
sell dels dits assessors lurs o ỏ
aquells o aquell quey sera po
sat en son loch seruãts les cõs-
titucions de cathalũya e altres
drets. E si lo contrari fehia q̃
sia nullete q̃ sia hagut axicom
si era fet p psõa priuada e p ay
tal sia punit: deles quals sen-
tẽcies diffinitiues e interlocu
tories de turmẽts les appella-
cions interposadores dels dits
Gouernadors alias portant
veus e lurs loctinents hagẽ es
ser admeses si ja no eren perso
nes diffamades o ỏ mala vida
ans ỏls delictes ỏ q̃s darie les
dites sẽtẽcies: ỏla q̃l ifamia o
mala vida hagũs primer apa
rer p sumaria informacio. e q̃ls
dits gouernadors alias portãt
veus e lurs loctinẽts fuen sem

blant forma en signar letres ó iusticia / o tocants interes de part en iuy dedubte axicom es ordenat dessus en vos senyor.
¶ Plau al senyor Rey

Capitol ól rey en ferrãdo pmer enla cort de barcelona Ca. viii.

Item Señor cõ segons les cõstitucions ó catha lũya lo vre Illustre primogẽit q es gouernador general ó voltres regnes e terres sie tẽgut iurar en voltre poder e los loctments ó aquell e lurs assessors qui ara son e per temps seran ans que vsen ólς officis de gen iurar en poder del dit Gouernador general de tenir e observar les constitucions priuilegis vsances consuetuts e altres libertats atorgades als pats religiosos clergues richs homens Caualers Ciutadans e homens deles Viles ó Catha lunya. Perço Senyor la dita Cort vos supplica humilment q̃ sia vostra merce manar: e fer fer los dits iuraments segons la forma deles constitucions de mũt dites Plau al Señor Rey

Maria consort e loctinẽt general ól Rey dõ Alfonso quart enla cort ó barcelona ca. xviii.

Hi seria ála present cõstitucio inhibi alo batle general ó cathalũya e procurador reyal ó Rossello e ó Cerdanya qui ara son / o per temps seran que daquiauant no dega nen per auctoritat / o color de lur offici / o en altra manera algunes persones óla iurisdictio dels officials ordinaris encara que fossen arrédedors / o persones de lendes / o ó altres rédas e drets reyals: ans aquells lexen iutjar punir condempnar: e absolre p los dits ordinaris axicom feren: los dits arrendamẽts / o personeries cessãts / volents ordonants: e declarants los demũt dits arrédadors leuders e persones esser de for e ó iurisdictio dels dits ordinaris axí en causes ciuils com criminals e no dels dits batle e procurador reyal. Entempero que los dits batle e procurador reyal no pusquen ne temptẽ e exercir nevsar de altre iurisdictio sino en e per la forma e manera que vsauen en temps ól Rey en Pere pro aui nostre ó memoria recordable: e segõs les principals comissiõs ó lurs officis & reuocã expressamẽt e hanẽ p reuocades totes e qlsevol comissiõs e prouisiõs encõtrari fetes: e daqũat facedores vltra les pricipals demũt dites emanades e encara totes licẽcies deportar armes e exẽpciõs p los dits batle: e procurador reyal atorgades e atorgadores

¶ Tu.

Si los dessus dito batle general e o procurador reyal o loctinent lur seesforçarã fer lo cõtrari deles coses dessus dites sien privats ipso facto de lurs officis: e tots actes que apres faran sien nulles: e no sien obtẽpats p los officials ordinaris.

Ferrando segon enla primera cort de barcelona capitol.xvii

LO assessor de portantveus de Governador nostre en lo principat de cathalũya no puga signar ne fer actes alguns ò iurisdictio ne altres com assessor sino present lo portãt veus de Governador en vna mateixa ciutat vila loch ab lo dit assessor

Idem enla segona cort ò Barcelona ca.lx.

ITem statuhim et ordenam que lo portãt veus ò Governador la primera vegada q̃ novament entrara en alguna ciutat vila o loch reyal de aq̃st nostre principat de Cathalunya hage e sie tẽgut jurar que tẽdra e observara privilegis generals e particulars vsos prattiques e costums ò aquella ciutat vila o loch: e vegueria hon novament entrara ans que vse de son offici en dits lochs.

Be offici de iutges de cort e que no prengan salari ne ferney

Pere segon enla cort de Barcelona ca.xviii.

ORdonã encara quels iutges de nostra cort ò sentencies de negocis principals no reeben salari algun ni ferney

Jacme segon enlaterca cort de barcelona ca.x.

ITem ordonã que lo capitol fet enla general cort de Barçalona per lo molt alt señor Rey en Pere de bona memoria pare nostre lo q̃l comença Ordonam encara que los iutges ò la cort nostra &c. sia servat e tengut sens tota distinctio e interpretacio & qui contrafara que no pusca esser daquiavant iutge dela Cort nostra e q̃ hage a retre en doble lo salari o ferney lo qual haura rebut.

Item enla cort de Gerona. Ca. xv.

Item statuhim que lo capitol p nos fet enla terça cort general la qual celebram enla ciutat de Barçalona lo ql comença. Item ordenam que lo capitol fet enla general cort de barçalona per lo molt alt señor Rey en Pere pare nostre: lo qual comença. Ordonam encara que los iutges ꝛc. sie ser-vat. Aiustants a aõl e encara statuints q̃ los iutges dla nr̃a tra Cort e dl dit infant Alfons e dels successors nostres qui a-ra son e daquiauant rebuts se-ran iuren specialment en nos-tres mans e del dit infant e dls nostres successors de observar lo capitol demunt dit.

Alfons terc enla cort de Montblanch capi. xvii.

Item cõfermants lo statut enlo qual se cõ te que los iutges de la nostra cort no de-gen rebre salari de negocis prĩ cipals. Aiustã que los dits iut-ges per relacions o per rego-nexer processos dels dits nego cis principals salari no reben dels parts en neguna manera E si contrafaran que no puxen per nos exercir offici de iutjar

Pere terc enla cort de Cervera Ca. vi.

Segons les constitu-cions fetes sobre a-questes coses p los molts alts Reyes Pere enla cort d Barçalona qui comença Ordenam encara que los iutges ꝛc. En jacme en la terça cort de Barçalona qui comença. Item ordenã q̃ lo capitol fet enla general cort d Barçalona ꝛc. E enla cort de ge rona qui comença. Item statu him que lo capitol per nos fet enla terça cort general ꝛc. Enfos pare nr̃e enla cort d munt-blanch qui comença. Item cõ fermants lo statut ꝛc. Aiustãts a aquells ordenam que los sa-uis e leels cavallers o altres qui de consell o de casa nostra o iutges oidors dela Cort nos-tra son o seguexen la Cort nos-tra quitacio o pensio reben o no per regonexer processos p relacions o provisions o iudi catures o conexẽças de causes principals o per inquisicions enla nostra Cort e audiencia fa edors e determinadors ne-gu salari dos o servey o alguna altra cosa pusquen rebre o ha uer ordinacio qualsevol dela casa nostra per nos en cõtrari feta d tot en tot revocada. E q

contra aço fara sie defet e de
dret infamie;e ô offici ô iutjar
e ô aduocar e ôla nra cort ô fet
p totstẽps sien pmuts & noref
menys aquells iuys;o proces/
sos p los quals algunes coses
seran stades dades/ o rabudes
quant als donants ôclaram es
ser irrits e vans de guisa q̃ los
axi donãts en aço que hauran
delinquit sien punits. Alustãt
mes auant que les causes ô ap
pellacions encara fora nostra
cort a sauts tantsolamentre no
altres sien comanades.

De offici deveguer e de sots veguer e de batle e de sots batle e de capdeguaytes e de altres officis triẽnals

Ualatge.

Deles batlies quals
q̃ sien deuen respõ/
dre los batles alurs
seyors ô luys drets
per caulera encara sens indi/
cis Les ballies empo no deuẽ
donar alurs hereus sens volũ/
tat de luys seyors.

Ualatge

Ha batlia ho en guar
da don algũ vage ho
menatge / o cés si ho
guarda e ho deffé be
segons son poder deu hauer a/
qui scaçament e tempzata em/
pziu derba de palla e dozts de
fruyts de arbzest per null en/
giny no lin deu mal exir e si ho
fa q̃ li ho esmen lo senyor del a
louze mes auant aiutli si per a
questa batlia o guarda pa plet
ni guerra ô batlia e guarda de
guarda hon no ha homenatge
ni cens no hage scaçamẽt mas
tot lo sobzepus hage

Ualatge

Saturen mes auãt
los dits princeps si
lo senyorio son bat/
le haura compzada
la batlia per fadiga ô dretre lo
batle en alguna manera aquel
la li desemparara que perda la
batlia e la desonor asa merce li
esmen si ab son senyor en altra
sua honor romãdra. & si de sos
splets alguna cosa li furtara te
en algun iuy prouar ho pora p
nou veguades ho esmen. & da/
quiauant per aquella no pas si
no ab voluntat de son senyor.

Ualatge

Ualatge.

Si lo ſeyor ſe ſera fadigat per neceſſitat cõpellit de alguna cosa en ſon batle bo en ſon hom/ſa honor tenent de sõ fuey/o daltre ſon adiutor ivna veguada dues/o mes. & puys reiterant li negara ſon ſeruey/o adiutori ſegõs ſon poder fer li dret: e forçat lo primer fuey que li ha demanat doble li ſmenene ſon adiutori daquiauant noli degnech.

¶Forma de ſagrament dels veguers.

Aqueſta es la forma dels ſagramẽts dels veguers. ¶Jur yo aytal a vos Senyor en Pere Rey e atot lo poble d la mia veguería/q̃ en aq̃ſta veguería enla q̃l vos me metets me haure leyalment matenẽt dret e iuſticia e deffendre ſgleyes clergues caſes ordens religions e pſones: e dret dells e los homens e les poſſeſſions dells e les immunitats e los privilegios: e les viles deles ſgleyes: e les caſes d orde ne deſtrenyere los clergues ſots mon examen plediar ſino per deffenſio d sõ prelat. Si neguna perſona militar/o d peratge o algũa altra alberga manara/o ſper força pendre ſen ardira/o alguna cosa aſſatiara encaſes d clergues o d religioſos/o dñicatures dallls o enles domeniadures voſtres de aquella per mõ poder iuſticia fare axi com d robador o de publich malefactor. & deffendre viudes pubills orfens camins ſtrades paus treues: e bonatge als homens deles ciutats: e deles viles e dls burchs deles domeniadures voſtres: e los drets dells: e les penyores e per negunes coſes daquelles que yo deffẽdre e emparar deure no pendre neguna coſa amagadament/o apart per fer acll dret e los plets qui vẽdran en mon poder ſpatrare de mõ poder com pus toſt pore ſegons dret e rabo. & no pendre neguna coſa de alguna deles parts ſino dreta iuſticia qui de plet deu exir. & aq̃lla no negu tẽps ſino lo plet finit per compoſicio/o per ſentencia. & ſi per ſẽtẽcia es finit pẽdre iuſticia tãt ſolament del vençut. Del vencedor res no pẽdre ni demanare. Si empero queſtio/o plet p amigable compoſicio ſen determenat a tempradament ço q̃ iuſt ſera demanare a cadcuna part: la qual iuſticia liurare fielment en ma del batle voſtre e no vedare mi anegu clamant e ſi neguns ſerueys ami ſeran fets de grat tots los manifeſtare e los metre en compte. Burãt aytãbe mõ offici ami d vos ſeyor comenat negu dls ſotſmeſos fara ami cẽſal & cor ſtatut

es voſtre que algun de aquello homés q̃ vos deuets mantenir e deffendre/o ſia en mantenança ho en empança dalcun e que negu daquiauant no port ſta/tut/o ſenyal negu/en guiatge dalcun; promet a vos que tots aquells que enla vegueria mia atrobare eſſer romaſes: e eſſer en mantenança dalcun daq̃ſts .xv. dias en auant yo recobra/re dell aquella pena qui deu eſſer demanada a treſpaſſador ō Reyal dret

SI negu empero en/les Ciutats e enles viles voſtres domé/gedures deles ſgleyes e deles caſes dels religioſos homey deſcombrement ho al/gū peccat perpetrara: es recul lira en caſtell/o foza dalcuu yo encontinent com ho haure ho it vendre a aquell qui haura re but e demanare aell diligent/ment lo malfactor: e lo furt. E ſi no ho volra retre exhigire dell la poſtat de aquelles co/ſes que per vos tindra. E deſ/puys q̃ haura dada la poſtat tendre aquella tant de aquella mala feta e ōla iniuria a vos do nada ſera plenariamēt ſatiſfet Si empero tendra neguna co/ſa per vos perque puſque aq̃ll deſtrenyer acuydare ell p part voſtra e per mon poder pēdre tant deles coſes ſues quen puſ que les malfetes e la iniuria eſ menar. Açomateix fare daq̃lls qui no volran donar poſtat de ſenblant fet

ITem promet que ſi alcun a alcun hom voſtre daquells que deffendre deſats le/ja onta fara ol ociura/o nafra/ra no guiare ell ſen conſenti/ment de quell naffrat: o qui haura fofferta la onta/o ſens conſentiment delo amichs del mort. Furtadors empero la dres ho robadors o altres mal factors on hoire que ſien en to ta la mia vegueria ab tot ſtudi atrobar cerrare: e deſpuys q̃ls haure trobats no lexare ells p diners o per altra rabo mas fe ren iuſticia ſegons que ſera iut jat. Promettent ſots religio del ſagrament que valenſes ho encabatats: e altres heretges perſeguire: e eſquiuare entot loch e aquells examinare ō tot mon poder com ſi del Biſbe ne ere amoneſtat: e inſtruit: e axi/com enla carta del ſtament de vos ſeyor meu rey feta ça en re ra a Gerona pus plenariamēt es cōtegut Seny/ſal dē. M. ō

sanctcliment scriua del Seyor rey à demanamẽt seu aço scriu re he fet e clogui enlo loch dia e any dessus dits.

Jacme primer enla cort de barcelona

EN nom de nostre seyor sia clara cosa a vniuersos q̃ neix en Jacme per la gracia de deu Rey Barago Comte de barçalona e Senyor de Munt peller ꝛc Item aq̃st statut ab inuiolable obseruãça volem p durar que cascu veguer qui p nos sia instituidor iur la forma dela pau aquella la qual los veguers hã acostumada iurar en presencia del bisbe si copia sen pot hauer ẽ deuant lo poble ò aquella ciutat; o vila enla qual sera instituit.

Item que negu veguer no gos/o presumesca fer caualca da sobre honors/o homens de sglesies: o de monestirs/o so/bre castells/o honor ò feu ò̃sgle sia si donchs no era trobada p meramẽt fadiga de dret enlo senyor del feu per rabo de aq̃ll quis diu hauer trãcada la pau

Item digna cosa es e ab ferma obseruança sia tengut que veguer no gos asi posar sotsue guer p viles/o per perroquies de sa vegueria si alla hon puen tura de antich tẽps ni ha acos/tumat de hauer. ẽ aquell sots/ueguer semblantment iur.

Item manam fermament es ser obseruat que veguer no tẽ/ga ensa compãya seruidors la/dres/o homès colpables o dif famats ni gos aquells trame/tre per sa vegueria.

Item no resmenys manam esser obseruat quels nostres ve/guers no venẽ la iusticia ne prẽ guen res de algu perço que no facen iusticia

Ella per si ab inuiolable con stitucio statuhim quels nostres veguers no comensẽ a questio o aturments sens conexença ò iutge/o manament de princep

Item statuhim e atorgam q̃ nos per instituhir veguer no re bam preu/o prestech algu

Item statuhim que veguers no alberguen en masos de sgle sies/ne de lochs religiosos/ni prenguẽ aqui alguna cosa/ney facen força. Data en Barçalo/na a.xj. kalendas de Janer lãy de nostre seyor Mil. cc. xxviij

Pere segon enla Cort de

¶Barcelona ¶Ca.li.

ITem que les vegue ries sien distinctes e dos veguers no v/ sen dins los termés de.j.castell

¶Jacme segon enla pri mera Cort de Barcelona ¶Capitol.xxxi

ITem a algũ loch no sia sino de vna vegue ria/ne hi pusca des/ trenyer sino vn ve/ guer apricom enlo capitol dela cort ō Barçalona es contégut e que sien elegides certes per/ sones que dins cert temps ha/ gen diuisides les vegueries

¶Idem enla cort de Gero na capitol.iii.

ITem statuhim quel capitol ōla dita cort del séyor Rey en pe re lo qual comença. Item que les vegueries sié dis/ tincres ꝛc.sia tégut e obseruat e statuints declaram e anadim a aquell capitol;que algun cas/ tell ab sos termés no sia sino ō vna vegueria e que aquell cas/ tell ab sos termés sia e hage es/ ser entes de aquella vegueria enla qual lo cap del dit castell es situat.

¶Alfons enla cort ō munt blāch ¶Ca.xii.

ITem pertal que to/ ta materia ō sospita de affinitat de consā guinitat de amor/qe oy e ō fauor sia tolta. Statuī e ordenam que enles veguer/ es de Cathalunya daqui auant no sien posats veguers hauēts domicilis en aquelles/o si da/ quen seran nadius

¶Idem capitol xvii.

ITem statuhim e or/ denam que sotsbal/ les sien posats p los balles per quiscun ensabatlia ꝛ e no per nos/los quals sotsbatles ans que vsen de lurs officis sien teng s ō se gurar couinentment d enir taula segons la forma d capi tols qui parlen de tenir taula. E q̄ los dits batles si dels dits sotsbatles nos podia seguir ius ticia als clamants sien tēguts per les culpes negligencies de lictes comesos;e per aq̄lls sots batles com a aquells batles en aquell cas puga esser mala ele ctio imputada Açomateix ente nem de capdeguaytes qui per lo veguer ō Barçalona aqui se

ran eletz e posats com no sia in
tencio nostra q̃ los dits capde
guaytes en altres lochs sie cõs
tituhits o encara ordenats.

¶Sere terc enla cort d mũt lo ¶capitol xxx.

LA cõstitucio terça fe
ta per lalt seyor Rey
en Jacme aui nostre
enla cort de Gerona
qui comença. Item statuhim q̃
lo capitol dela dita Cort del se
yor Rey en. ℣. qui comença.
Item que les vegueries sie dis
tinctes ꝛc. ¶Manam per tots
temps esser obseruada

¶Capitol del Rey Fer an do primer enla cort d ar celona ¶ca.vi.

ITem senyor com
lo nombre dels
fochs d algũs ciu
tats viles castells
e locbs del principat d Catha
lunya sien diminuits per mor
talitat ꝛe en altra manera que
placia a vos seyor prouchir q̃
los dits fochs de aquelles ciu
tats viles e lochs e castells qui
daço se dirã agreujats sien no
uellament e iusta nõbrats e po
sats en vertader nombre come
nant aço acertes persones ab
poder bastant en la forma e ma
nera que antigamẽt es acostu
mat de fer. E que daciaũt los
fochs qui seran nombrats se
gons lo dit vertader en uell
nombre paguen e bagé ap gar
enlos carrechs que hauran a
pagar per fochs enlo cas sola
ment licit per aconstitucio p
uilegi o costum o en altra ma
nera. ¶Plau al Senyor Rey
e comet ho en cascũa vegueria
al veguer e al diputat local.

¶Ferrando segon enla xi mera cort de barcelo... capitol.xvii.

VOlem e ordenam q̃
lo mestre racional d
la costra Cort hage
de hoir los comp
tes d̃ls officials triennals nos
tres absolre e cõdempnar per
culpas o obmissions e hauer
rabo dela administracio d̃ls of
ficis triẽnals dis quatre nys
apres que hauran lexat los of
ficis triennals. E si dis los dits
quatre anys lo dit mestre racio
nal no haura hoit examinat e
diffinit los comptes dalliuãt
axi los officials com les fermã
ces sien absolts. E si seran offi
cials que sien stats fins per tot
lany ¶Mil.cccc. Sexanta e serã
morts sẽs esser diffinits d̃ cõp
tes que no puguc esser res de
¶g.v.

manat als hereus e fermanses

Item en la segona cort ō Barcelona. ca.lxi.

Statuhim e ordenā q̄ offici ō sotsueguer ō qualsevol ciutats vniuersitats e viles reyals de aquest nostre p̄cipat de cathalūya daciauant no pura esser regit sino per persona de honor e dit offici nos ne successors nostres ne officials a altres persones dar ne conmanar puram.

De offici de consellers pahers consols iuratas e administradors ōla cosa publica.

Sper segon en la cort de Barcelona ca.xxvii.

Torgam encara e aprouam que pahers jurats e cōsellers sien en les Ciutats viles e altres lochs nostres enlos quals antigament solien esser: e sien e romanguen en aqll statuent e vsen axi com eren e vsauen en temps del Seyor en jacme ō bona memoria Rey Barago pare nostre

Alfons segon en la cort ō muntso. ca.r.

Item ordenam e statuhim quels probomens de cascuna ciutat vila o loch puxen ordenar e taxar e posar preu o salari couinent ab voluntat ōl veguer o de batle de aqll loc o de lur loctinent sobre lo salari dels scriuans dels veguers e dels batles e deles altres scriuanies forçades.

Sper e.rc en la cort de cerueta. ca.xi.

Daciauant confirmāt lo capitol fet en la Cort de Muntso p lo molt alt Senyor Rey Amfos ō bona memoria oncle major nostre celebrada: lo qual comença. Item ordenā e statuhim quels promens ꝛc. En aqll ajustants ordonam q̄l dit capitol aquiscuns notaris e scriuans de Cathalunya iatsia que scriuania forsada no regesquen de tot en tot sie stes

Sper terc en la cort de muntso ca capitol.xxv.

Statuhim que mercaderies de capons: e de gallines cols rahims fruytes seques

verts e semblants coses vèdre se degen en certs lochs de cascuna Ciutat vila o loch enlos quals los consellers payers jurats o consols ordonarã segual seuol ordinacions quia aço sié contraris de tot entot revocades.

De offici de iutges ordinaris.

Jacme segon enla primera Cort de Barcelona capitol xxii.

Item que algu iutge ordinari o assessor no sia mes lahon sol son acostumats d'esser. E encare no pugué esser en degu loch ppetuals ans aquells qui ara son perpetuals nisqué de consentiment

Idem enla cort de Gerona ca.xxviii.

Item ordenam e statuhim a supplicacio dla Cort que enla vegueria devila franca hon no ha acostumat d'esser assessor sia posat assessor no contrestant lo capitol contegut en la primera. Cort per nos celebrada enla ciutat de Barcelona; lo qual comença. Item q algun iutge ordinari o assessor no sia mes &c. Entenem empero volem e declaram que lo demuntdit primer capitol romàgue e sia en sa força e fermetat en totes les altres coses.

Pere terc enla cort de muntso. ca.xxviii.

Atsesia q lo veguer e batle de barçalona no hagen ne hagen acostumat de hauer certs assessors. Empero segons que decert hauè apres los fets majormèt criminals enlos qls major parill sesguarda e interes dela cosa publica aqui fort molt sõ dilatats; perla qual cosa les gents son oppremudes e de pena de carcer son fatigats E es dilatada la restitucio ala part. E molts daltres mals se seguexen. Perço aquestes coses volèts prouehir declaram e ordenam que enlo temps qui ha començat enles carnestoltes prop passades lo veguer; e lo batle d Barçalona en los fets tantsolament criminals hagè dos assessors. ço es asaber vn doctor o licenciat e altre dels altres sauis endret; aquells ço es asaber dela dita Ciutat los qls nos volrè elegir los quals

dos assessors continuamẽt ha/ gen a entendre en les inquisici ons faedores enles Corts del veguer e del batle demuntdits E hagé per lurs salari lo doc tor/o licenciat ço es a saber C̃ quanta e laltre quaran.. liu/ res de moneda d̃ Barçalona a aquells caseũ any per los dits veguer e batle d̃ls emoluméts e esdeueniments deles dites corts per tres terços de quiscũ any pagadores. Deles quals noranta lures pach lo vegu. lxv. liures e lo batle vit y cinch lures. E aquestes quantitats als dits assessors enlos dits ter munis pagadores abãs que en aquest present triennj aquells qui seran veguer/o batle vsen de lurs officis degen: e sien: tẽguts asegurar los quals em/ pero assessors de alguns no de guen rebre algunes aueres ne alguna cosa deles parts: mas tantsolament d̃l salari dit se de guen tenir per pagats/e cõtẽts E abans que vsen de offici d̃ as sessoria deguen assegurar d̃ te/ nir taula/axi e segons e quant los altres assessors de cathalũ ya fan e son tenguts de fer se/ gons les constitucions de Ca/ thalũya sobre aço fetes e orde nades. E aquesta cõstitucio du rar volem lo present trienni e a pres dementre que anos plau/ ra. E aço axi volem e manam es ser fet no contrestant la consti/ tucio feta per lo molt alt seyor en Jacme aui nostre enla pme/ ra Cort de Barçalona qui co/ mensa. Jtem que algu iutge &c. la qual constitucio quant ales altres coses la sua fermetat vo lem romanir

¶ Alfons terc enla cort de Muntblanch. La xi.

Item per tal que als frans los q̃ls enles coses dessus scrites hauem trobat esser fetes sia acorregut. Ordenam e stablim que tots aque js qui en algun loch de offici de assessoria han vsat als dits officis sots nom de consellers/o en al tra manera no sien rebuts. E a quells qui rebuts hi son quey sien removguts entro que taula hagen tenguda/e per sẽtencia sien absolts E si algu aytal offi ci contra la forma demuntdi/ ta daquiauant pendra de offi/ ci de esser assessor e iutge axicõ inhabill perpetualment sie pri uat.

¶ De officis de iutges de legats e de comissaris en qual manera se puguẽ re cusar.

¶ Alfons segon enla cort de

Puntso La.xx.

Item ordonam e statuhim que tots iutges delegats per lo veguer o per lo batle puſquen elegir ſeruans publichs aquells ques volran en les cauſes o plets aells comenats

Jacme ſegon enla cort de leyda capitol.xxi

Item ordenam e statuhi que ſi algu proposara o allegara iutge delegat aſi eſſer ſoſpitos ceſſants les altres opinios hage allegar rabons ſufficients deuant lo dit iutge delegat les quals hage aprouar deuant arbitres per ab dues les parts a lets axi q̃ caſcuna part vn dels dits arbitres elegeſca aſe volũtat los quals arbitres per aq̃ll les parts breument sien elets fet primeramẽt ſagrament de calumpnia per aq̃ll qui la cauſa de ſoſpita haura proposada en axi que ſi la cauſa o rabo no era vera o ſofficient lo recuſant no contreſtant coſtuma ne vſanſa d̃ algun loch en alguna coſa enles deſpeſes sens remey algun ſia condempnat

Idem enla cort de gerona capitol.xxiii.

Item ſtatuhi̇ que lo capitol p nos fet en la dita cort de leyda lo qual comẽſa. Jtẽ ordonam e ſtablim que ſi algu propoſara o allegara iutge delegat aſi eſſer ſoſpitos ceſſants les altres opinions hage allegar.ſia tẽgut ne obſeruat

Alffons quart enla cort de ſanct Lugat.

Item per tolra veracions a noſtres ſubdits ſtatuhim e ordenam ab cõſentimẽt de la dita cort q̃ algu comiſſari ſots titol o nom de Viſrey loctinẽt protector reformador procurador ỹlegat inſtigador o ſots qualſeuol altre nom titol o vocable ſie nomenat ho deſcriure ſe puxe o perqualſeuol cas neceſſitat vrgẽcia o manera no ſie ne puxe eſſer p nos e per noſtre primogenit o ſucceſſors noſtres o ſens ni per alguna altre pſona dequalſeuol ſa auctoritat o poder ſtablida creat ordenat ne trames en alguna part del principat de cathalunya. E totes prouiſions fetes cõtra aço ſiẽ caſſes e nulles E los dits comiſſaris ſiẽ haguts totalmẽt per primades pſones ne en res no ſien obeits.

Ē que la p̄sent cōstitucio our
fins ala primera Cort ō Catha
lūya e aquella finida

De offici de inquisidors dela taula e de lur salari e quals officials deuen te nir taula ne quāt

Pere segon enla cort de Barcelona ca.xix.

Item atorgam e or/
denam que inquirā
contra los veguers
ells bouaters els al
tres officials nostres q̄ en nos/
tre temps algun offici hā exer/
cit hoc encara tengut e feta in
quisicio deles dites coses degā
aquells corregir e castigar se/
gons la manera dela culpa axi
com anos sera vist spedient fe
ta empero restitucio a aquells
qui hauran sufferta la iniuria/
o lo dan e durant la inquisicio
sien sospesos del offici si algu
ne obtenen

Alfons segon enla cort de murs o ca.iii.

Item ordenam e sta/
tuhi quels officials
ço es cascu tenga tau
la per trēta dies dāy
en any. E al entrāt asegur que
faça dret als clamants E ell ti/
nēt la taula sia sospes del offici

Jacme segon enla cort se gona de barcelona.ca.i.

Primeramēt que tot
veguer e sotsueguer:
e cort e batle e iutge
ordinari e assessor: e
carceller e tot offici al q̄vs ō iu
risdictio e lurs loctinēts enlos
lochs nostres alentrant de lur
offici abans que vs ne gosvsar
de aq̄ll offici asegur enlo loch
qui sera cap del dit offici touī/
nentment ab bones fermances
en nostre poder/o daquell que
nos a aço ordenarem tenir tau
la per trenta dies qui comensē
lo primer dia de janer cadany
segons que enles constitucions
daquesta cort es contengut en
tal manera que los prohomēs
daquell loch se tēguen per pa/
gats dela seguratat que haura
feta aquell official/ saluāt que
en aquest capitol no sien ente/
ses castellās ne lurs batles/ne
officials lurs

Idem ca.ii.

Item que tot veguer
o sotsueguer e batle e
cort e iutge ordinari
e assessor e carceller e

saigt:e altre official qui ara va de iurisdictio e qui ara sic enlo offici e lurs loctinents en los lochs nostres aquells empero qui han tengut offici p vn any o mes isquen mijant lo present mes de febrer del offici:e tots los officials dels dits officis q daquiauant en aquells serã isquen quiscun any ỏl offici lo p̃mer dia de janer, & axi aquests officials qui ara hi son com los altres officials qui daquiauãt hi seran tengan taula per trenta dies segons les ordinacions dels corts, & que nos elegiam de present, & puys cascun any lo p̃mer dia de janer vn saui en dret ydoneu e sés sospita enlo cap de cascunes deles veguerics e batlies qui faça la inquisicio contra los officials de aql la vegueria o batlia. & pẽjant aquella inquisicio algun official no puga tornar o vsar ỏl official tro que la inquisicio sie terminada sens plet e sens solẽpnitat de plet:e sés figura ỏ juy e feta satisfactio del dan donat abans que nos o algun p nos daquen res ne hagen. & si condempnat sera en alguna cosa lo official per rabo del offici que null temps no tẽgue offici nostre mas aql official se pugue appellar anos vna vegada tant solament dela sentencia ỏl oit saui en dret. & nos de present e puys cascũ any elegiam dos sauis p decisir e determenar les appellacions qui seran fetes a nos per los officials ỏles dites sentẽcies que los dits sauis en dret hauran donades ço es a saber vn saui en Barçalona e vn altre saui en leyda. & lo saui elet en Barçalona sobre les appellacions conegue e determẽ les appellacions fetes anos p los officials qui sien dis les veguerics de Barçalona e deval les e ỏ Gerona e de basalu e dosona e ỏ bages e de bergadan e ỏripoll:e ỏ vilafrãcha e ỏ mũtblãch. & lo saui elet en leyda sobre les appellacions conegan:e determen les appellacions fetes anos per los officials q̃ siẽ dins les veguerics e batlies de leyda e ỏ ribagorsa ỏ pallars ỏ cerucra e ỏ Tarragona e ỏ Tortosa e les mũtanyes de prades los quals sauis en dret damunt assignats conegen e determenen les dites appellacions breument. Mas los official no pugue tornar enlo offici tro que sia determenada la appellacio e quel saui en dret qui les inquisicions fara puscа posar p auctoritat empero nostre official:en aquell offici mẽtre aql contra qui fara la inquisicio daql sera sospes. & si aqui son officials qui en aquells officis sien p diners o p altre frau cõtra les ordinacions ỏles corts que hagen aquells p̃duts. Sia

entes empero que en aquest capitol no sien entesos castellans ò lurs batles ne lurs loctinèts

Item Capi.xxi.

ITem com enla Cort de Abuntço sia stat ordenat que quiscu official deu tenir taula per trèta dies de any en any E lo dit capitol no sia stat seguit enlos officials qui han tèngut offici dela Cort de Abuntço ença, Perço ordonam q̃ cascun official qui hage vsat del temps dela dita Cort de Abũtço ença q̃ no hage tenguda taula segòs forma òl capitol tèga taula p trèta dies, E ençó que ha trobat colpable quen sia punit restituint lo dan a aquells aqui dat laura segons lordonament desta Cort, E que no tornen en negũ offici nostre tro la taula hagen tèguda e la inquisicio sia determenada e complida e satisfactio feta segòs que ja es demunt ordenat dels altres officials en aquesta cort.

Item enla cort de leyda

Capitol.i.

PRimerament sobrel primer e sgon capitols dela dita cort ò Barçalona enlos quals es feta mencio dels officials nostres. Ordenam e statuhim que en al lo que diu q̃ inquisicio fos feta sengles anys cõtra aquells officials sia feta daquiauant de dos endos anys ho enla fi òla administracio del d. official a bans del dit bienni aquell official se sdeuenia quen tos remogut; e que aquella inquisicio;e la taula que tenir deuen sié termenades dins. lx. dies òl dia q̃ la inquisicio comèçara esser feta contra ell anant continuament nombradors Ordonam encara òls dits capitols detrahent que si lo official nostre deposar loffici per frau o per corrupcio o per grã culpa per ell comesa per inquisicio sera cõdempnat dela pena posada enlos dits capitols sie punit. Si empo en altre manera e en leugeres coses seria trobat hauer delinquit sia punit segons la q̃litat òl crim; segòs que sera raho, Alço encara aiustat e salvat que lo inquisidor qui en querra contra official sospes del offici contra aquell official p son offici sens clamater pus que li sera per algun denũciat en quira e procehesca e enqrir e procehir sie tengut les altres coses cõtègudes enlos dits capitols en son stament e ensa forza duradors

Item enla terca cort de barcelona Capitol.iiii.

ITem ordenam ó cõsell aprobacio: e de consentiment ó tots los demuntdits sobre lo capitol per nos fet enla Cort general ó Barçalona qui comença. Item que veguers: e batles ꝛc. & sobre vn altre capitol de altre Cort de Barçalona per nos fet qui coméça. Ité que tot veguer: e sotsueguer e batle: e Cort e iutge ordinari: e assessor e carceller: e saig e altre official qui ara vsen de iurisdictio qui ara sien enlo offici ꝛc. & sobre lo capitol fet per nos enla general cort de leyda qui comença. Primeramét sobre lo primer e segon capitols dela dita Cort ó Barçalona en los quals es feta mensio etce. Que ara de present tots los veguers e sotsueguers batles: e sotsbatles: Corts e loctinents de corts: e assessors e iutges ordinaris: e tots atres officials nostres: qui vsen de iuridictio: isquen e sien remoguts per nos de vegueries batlies: e altres officis lurs e que per nos ara si en elets vn caualler: e vn ciutada e vn sauí en dret. & alli hon no es ciutat vn home de vila: e vn caualler e vn sauí en dret en cascuna vegueria: e que sien de cascuna vegueria los quals caualler ciutada e home ó vila: e sauí en dret hagen: e elegesqué vn notari e enquiren amellios nostres cõtra los dits officials e contra aquells encara qui sien stats officials e q̃ son gitats e remoguts de lurs officis contra los quals no es feta inquisicio: e inquiré: e enserquen contra los dits officials: si aquells officials son stats negligéts en guardar deffendre e mantenir la iurisdictio e los drets nres: e si han cõsentit o fet frau per diners o per altre rabo en dan nostr: e adiminuicio dela iurisdictio nostra: e enquiran encara contra los dits officials sobre les statuts: e ordinacios de les Corts passades e ó aquesta cort present trencades o no obseruades: e sobre totes e senglas iniuries e torts fets p los dits officials a vniuersitats a sglesies: aprelats a persones eccleslastiques e a richs homés acaualers: a ciutadans: e altres qualseuol persones singulars: e sobre totes altres coses enlas q̃ls los dits officials: o algun de aquells en lur officí: o tenent officí hagé deliquit. & iuré sobre los sãcts Euãgelis ó deu e facé homéatge a nos q̃ be e lealmét

inquiren contra los dits offi-
cials e condãpnè ;e ab soluen
aquells segõs iusticia e lur bo-
na consciencia axi empero que
en propietat o en possessio dal
guna cosa ho en algu altre cas
per la sentencia ;o proces dels
dits inquisidors no puxe dret
esser guãyat ne preiudici fet a-
nos ;o alguna altra persona si
no tant solament quant a con-
dempnacio o absolucio del crī
o culpa dls dits officials Com
p aquest capitol sumariament
sia feta en aqsta ; e degue esser
enquest ; e pronunciat tantso-
lament de crim e culpa dels of
ficials e no daltre cosa. E les d
nunciacions ;e los clams ;e les
querelles sien donats als dits
inquisidors dins hun mes lo
qual comens com lo official
comens de tenir taula. E puys
dits tres mesos seguents los
dits inquisidors determenen a
quelles questions sumariamẽt
e sens figura de iuy per lur offi
ci o en aquella manera q̃ aells
sera vist faedor ;remogudes em
pero temor ;amor ;e mala volẽ
tat ;e tot seruey ;e altre frau. E
que nos o procurador nostre
o algu altre official no cuber-
guem en tot ho en partida ; ne
a nos reseruen la dita inquisi-
cio ;o conexença o pronuncia-
cio de aquella o part de aquel-
la ans nos e procurador e offi-
cials nostres manem ; e manar
façam a execucio qualsevol co-
ses que p los dits inquisidors
seran iutjades quant a satisfac
cio faedora segons la sẽtencia
dels dits inquisidors ;a aquell
o aquells als quals los dits of
ficials dan hauran donat o in
iusticia hauran feta . Abas em
pero nos sins volem puxam fer
gracia o remissio a aquells qui
seran condempnats d allo tãt
solament que anos sera iutgat
per los demũt dits inquisidors
e encare de pena corporal si p-
uentura aquells officials o al-
gun daquells de aquen serã cõ
dẽpnats. la qual remissio e gra
cia puscam fer sins volrem Ẽm
pero apres que la dita senten-
cia sera donada per los dits in
quisidors. E si algun ;o alguns
dels dits officials serã condẽp
nats sien seruats contra aqlls
los capitols dles generals corts
de Barçalona e d leyda. E si se
ran trobats sés culpa e absolts
que nos puxam aquells tornar
en officis . E que los dits ve-
guers e altres officials demũt-
dits. Axi aquells qui ara sõ en
officis com aquells qui ja son e
xits de aquells officis ; e aqlls
encare q̃ deq̃uãt serã enlos of
ficis demũt dits sié tẽguts e ha
gen psonalmẽt o p procurador

ſufficient tenir taula te de com
parer e reſpõdre e procebir de
nãt los dits inquiſidors ſobre
totes les coſes demũtdites E ſi
algu dels dits tres inquiſidorſ
per malaltia / o per altre legit /
tim embergamẽt no pora eſſer
ne entendre enles coſes demũt
dites: quels dos romanẽts per
nom e per auctoritat noſtra ne
puxen elegir altre: e aſi acom /
pãyar qui enſempa ab aquells
proceesca ſobre les dites coſes
ſegons la forma demunt dita.
E aquell que en aqueſt cas ele /
giran e aſſociaran aells faça ſe
gõs la forma demũt poſada ſa
gramẽt e homenatge alavn dlſ
dits inquiſidors q̃ lo dit ſagra
mẽt e homenatge rebe p nõ e p
auctoritat nr̃e E los dits inqui
ſidors hagen aqueſt poder en /
tra ala primera general Cort d
Cathalunya: e ladoncha nos
ne elegiſcham altres tres ſegõſ
la forma damũtdita qui hagen
aq̃ll mateix poder entro alal /
tre Cort general la doncha pri
mera vinent: e puys ſegons a /
queſta mateixa forma ſia feta e
lectio dels dits tres inq̃ſidors
en caſcuna Cort general. E ſem
blantment nos renogam d of /
ficis tots e ſengles officials de
muntdits d tres entres any en
caſcuna cort general E ſi corts
generals eré alõgades detenir
palguna neceſſitat ſegons q̃ en
los capitols deles dites Corts
generals paſſades es contẽgut
que les inquiſicions e lo muda
mẽt e remocio dls officials no
ſien alongats ans / de tres en /
tres anys enla feſta d carneſtol
tes de cozeſma per nos ſe facẽ
axicom demunt es contengut.
E ſi algu dls dits officials ſera
condempnat en quãtitat d .d.
ſous / o encara en menor quan /
titat / o en alguna altre coſa va
lent .d. ſous / o menys per los
dits inquiſidors / que aquell of
ficial condempnat nos puxa
de qui appellar: mas de con /
dempnacio de major valor / o
quantitat de .d. ſous: e de caſ /
cuna ſentencia d qualſeuol q̃n
titat ſia p la qual ſe ſeguis a a /
quell official infamia ſegõs lo
capitol dela general Cort d ley
dare de ſentencia de pena cor /
poral: ſe puxa appellar lo dit
official vna vegada ſegons lo
capitol dela general cort d bar
çalona. E aquell ſemblantmẽt
qui haura donada demãda cõ
tra lo official ſe puxa appellar
en ſemblãr manera ſia volra ſi
en quantitat / o en coſa valent
.d. ſous aell ſera viſt per los
dits inquiſidors eſſer agreu /
jat: ço es aſaber que dequen
agueſſen abſolt lo dit official

e encare que quiſcu ſe puxa a-
iudar de benifici dela appella
cio dela part altre: e la quanti
tat dels dits .d. ſous ſie entesa
tantſolament de vna ſentencia
ſingular donada contra aquell
official p vniuſitat o per vna p
ſona o per moltes. E nos puſ-
que entendze ne multiplicar d
condempnacions fetes en di-
uſes ſentẽcies. ¶ E nos ara de
preſent e depuys per tots tẽpſ
en caſcuna Cort general aſſig-
nẽ dos ſauis en dret coninents
ço es aſaber hu enla ciutat de
Barçalona e latra enla Ciutat
d leyda per determenar les ap
pellacions per los demuntditſ
fets ſegons la forma demũtdi-
ta los q̃ls dos iutges d appella
cio facen anos ſagrament e ho
menatge que determenen e de-
terminar hagen ſegõs iuſticia
e lur bona conſciencia les di-
tes appellacions: e caſcuna de
aquelles dins trenta dies con-
tinuam ent ſeguents puſque la
dita appellacio ſera feta ¶ E q̃
los dits iutges de appellaciõs
e quiſcun de aquells dins los
dits trẽta dies puxẽ proſſehir
e fer procehir de hora en hora
de dia endta e ſumariament: e
ſens figura d iuy: ſegons que a
a q̃lls iutges: o alà hu de a q̃lls
ſera viſt faedor. E lo iutge dles
appellacions demũtdites qui
ſera aſſignat enla ciutat de bar-
çalona determenẽ les dites ap
pellacions anos fetes p offici-
als e quals ſeuol altres perſo-
nes o vniuerſitats dles vegue
ries e batlies de Barçalona: d
valles de Gerona de beſalu do
ſonadbages de berga: e d ber-
gada de Ripoll d Vilafrãcha e
d mũtblãch ¶ E laltre iutge de
appellaciõs q̃ ſera aſſignat en
la ciutat de leyda determẽ les
appellacions anos fetes per of
ficials o per qualſeuol altres
perſones vniuerſitats deles ve
gueries e de batlies de leyda d
ribagorça de pallas de Ceruе-
ra de Tarragona de Tortoſa:
e deles muntanyes de prades:
ſegons la forma demuntdita.

Dia entes empero que aqueſ-
tes coſes no hagen loch en offi
cials qui ara han los dits offi-
cis a pertoſtemps o a violari
quant a remocio o aſuſpenſio
dels officis: mas ſia feta inqui-
ſicio contra aquells p los dits
inquiſidors. ſegõs la forma de
mũtdita. E ſi fa trobat que en
alguna coſa hagen deliquit en
lurs officis o tenẽt officis: quen
ſien punits a coneguda e arbi-
tre dels dits inquiſidors: les q̃ls
totes coſes ſien ſeruades e ſe-
guides daquiauant per tots
temps contra los officials eſ-
denenidors ſegons la forma
demuntdita. ¶ En aqueſtes co
ſes empero o alguna de aqueſ

tes no sia entesa la persona del Illustre molt car Infãt fill nostre procurador de Cathalunya ni de sõ loctinent; ne encare de jutges de nostra Cort e del dit Infant e õ son loctinét. Mas empero per lo dit Infant e los altres demuntdits sien téguts de tenir; e de observar les ordinacions dèles Corts passades e dela present; e encare de les esdevenidores les altres coses cõtengudes enles constitucions e stabliments e ordinacions õles altres Corts generals de Cathalunya romanguen e sien enlur plena força e valor

¶Item Capitol.xiii

ITem ordenam sobre lo capitol deles corts generals passades plants q̃ tot veguer e sotsveguer / e batle; e Cort e jutge ordinari assessor e carceller; e tot official q̃ vs õ jurisdiccio; e loctinét de aquells enlos lochs nostres alentrant de lur offici; ans quevsen e gosen vsar daquell offici ꝛc. Que tots los dits officials / o cascu dells hagen asegurar segons forma del capitol dela cort general õ barçalona per nos celebrada; lo q̃l comença. ¶Primerament q̃ tot veguer e sotsveguer ꝛc. E segõs la declaracio feta sobre lo dit capitol enla general Cort õ leyda que los dits capitols sien tẽguts e observats. E perço cor alguns veguers; e sotsveguers e altres dels officials demuntdits; de fet han vsat õls dits officis negu sagrament; o assegurament p aquells fet en mẽyspreu deles ordinacions õles dites Corts generals, perço ordenam que daquiauant algu official dels demuntdits presents e sdevenidors no vs ne gos vsar del officio tro sus que lo dit sagrament e seguretat hagẽ fet segons la forma dels dits capitols. E si algu ans que hage asegurat e jurat vsara del dit offici; quen sie punit p los dits inquisidors; a arbitre daquells axicom persona privada qui vsas de offici public.

¶Item en la cort de Gerona capitol.xiv.

ITem statuim; e encare ordenam los q̃ scriuans deles inqsicions q̃ son fetes es faran cõtra los officials nres; sie elegits e posats per los inquisidors. E que lo stabliment õla terça cort de Barçalona p nos celebrada enlo qual es contengut quels inquisidors hagen e elegesqué vn notari ꝛc, sia obs uat. E si cõtra fet es o sera q̃ sia revocat e no valle

Alfons terc enla cort de Muntblanch.ca i.

Primerament per tal q̃ lo capitol fet perlo senyor Rey en Jacme ō bona memoria pare nostre: enla terça Cort de Barçalona sobre les inquisicions contra los officials ō tres entres anys facedors: lo qual comença. Item ordenam de cō sell approbacio: e consentimēt de tots los demuntdits sobre lo capitol per nos fet enla general cort de Barçalona: lo q̃l comença. Item quelos veguers e batles etc. mils sic observat. Ordenam e stablim que lo tresorer nostre q̃ ara es jur e encara qualsevulla qui p tēps sera enlo començament dla administracio de son offici sēblātment jur als sancts quatre evāgelis de deu en nom seu propi e no axi com a tresorer: que per vn mes abās que les inquisicions se degué fer depositara ho posar fara enla ciutat de Barçalona e ō leyda en taules ō alguns cambiadors: ajuntēts les quantitats de diners necessaries per los salaris dels inquisidors qui enquerir deuen contra los officials de Catholunya segons la forma dels capitols desus expressats. Deles quals quantitats los dits cābiadors facen dita e aquelles liuren als inquisidors demuntdits

Item Capitol.iii.

Item a esguar frans q̃ fer se procure enuers la electio dels inquisidors qui son elegits a inquerir contra los dits officials. E pertal que millors persones ales dites inquisicions a fer puxen esser elegides e bagudes. Atorgam e ordenam quels consellers paders: e iurats de quiscu cap de veguería: hen tēguts vn mes abans que les dites inquisicions se degen fer de nomenar anos de paraula o en scrits tres Cavallers tres ciutadans: e tres homens ō vila e tres juristes: dels quals nos siam tenguts de elegir. hun cavaller: e hun ciutada: e hun home de vila e hun savi en dret de putadors ales dites inquisicions afer la qual concessio e ordinacio entro. xij. anys continuament subseguents volem q̃ dur

Item Capitol.iii.

Item pertal que les dites inquisicions mils sien complidas e de tot entot. sēter menades statuim que si p algun cas les demūtdites inquisicions dins quatre mesos segons la forma dl dit capitol no eren determenades: q̃ los dits

inquisidors sien tenguts sens triga comissio salari e despeses les dites inquisicions cō abās porā finir e determenar lo pas sament dels dits quatre mesos no contrestāt ales quals. Ases per lo sagrament e homenatge per ells faedors enlo comença ment deles inquisicions se strē yen e obligats sien tenguts.

Idem capitol.iiii

ITem com segons los capitols deles gene rals Corts de Catha lunya los dits inqui sidors puxen assi elegir notari; statuhim que los dits inquisi dors en los dits sagramēt e ho menatge per ells faedors se o bliguen e prometen que segōs lur bona consciencia elegiran bon notari e coninent ne contra aço precbs monicions e in duccions de nos o ō qualseuol altre no obeiran ne faran.

Idem Capitol.v.

ITem pertal que ōls salaris dels dits in quisidors no , uxa dequiauāt esser oub tat E perço que les dites inqui sicions nos puxen mes que no ocué retardar Stablim e orde nam la taxacio seguent ocure per tots temps inuiolablemēt esser obseruada. ço es asaber al Canceller sien donats p qu. cun dia dels dits quatre mesos sis sous Barçalonesos e al cin tada e home ō vila qu tre sous e al saui en dret altre quatre sous; e al notari o scriua dels dites inquisicions dos sous

Idem Capitol.vii.

ITem volem statuhim e ordenā que lo capi tol fet per lo dit senyor Rey en Jacme ō bona memoria pare nostre en la terça Cort de Barçalona ; en lo qual se conte q inquisicio sia feta contra los officials qui los dits officis hā apertostēps o a violari; sia obseruat e hage loch encare enlos officials da quells lochs qui apōs lo dit ca pitol anos per cambi ; o per cō pra ; o per qualseuol altre titol son pervenguts Jatsia que per los senyors qui abans fossē ōls dits lochs los dits officis aells sien stats donats ; o per tostēps o atemps.

Idem capitol.vi.

ITem statuhi e orde nam que los notaris regents les scriuani es deles corts ōls ve guers e dels batles nostres siē tenguts ō assegurar ; e detenir taula axicom e quāt los altres

officials son tenguts segons la forma dels capitols demũdits

Item Capitol.r.

Item volem e p tots temps ordonam que daquiauant a algu q̃ hage tengut offici ò iurisdictio fins q̃ taula hage tẽ guda:e per sentencia diffiniti/ua ne sia stat absolt no comenẽ algu offici de iurisdictio; ne de aquell acomenar li darem spe/rança en qualsevol manera/ne cõsentirem que enlo endemig ço es asaber entro q̃ sia absolt lo dit offici a algu parent seu o amich;sots sperança que feta la absolucio demũtdita aquell offici hage en alguna manera sia comenat

Pere terc enla cort de perpenya Ca.iii.

Des encare cõ segons les cõstitucions òles corts passades los notaris regents les scriuanies deles Corts òls ve/guers e dels batles nostres sie tẽguts tenir taula ; axi e quant altres officials tenir ja sõ stretz e pozia tornar en dubte si en/tretant deuẽ esser suspesos òls regiments de aquells. Perço ordenam e statuhim que aq̃lls notaris regents les dites scri/uanies sie que les hagen a per tots temps/o a vida/o atemps sien suspesos del regiment de a quelles;aytant com tendrã la taula axicom e segõs la forma deles constitucions demuntdi tes;los officials demũtdits sõ remoguts e sospesos/ne al regi ment de aquelles per rabo de concessio nostre; o dels inquisi dors òla taula o en altra maña hi puguẽ retornar sino en aq̃l/la maña q̃ los veguers;e batles e altres officials strets atenir taula;segons les dites cõstitu/cions atenir los dits officis po/den retornar. Iniustat que si la scriuania sera de aquell notari qui tendra taula;que durãt lo temps dela taula puga a algu/na bona e couinent persona lo regiment de aquella scriuania comanar;qui per ell aq̃lla scri/uania tenga e gouern.

Item Capitol.r.

Pertal que als fraus les quals enles co/ses deius scrites ha/uem trobat esser fe/tes sie cõtrestat. Ordenam e sta tuhim que si algu veguer batle o q̃lsevol altre official qui en cathalunya hage tenir taula nos/o per qual altre p veu nos tre hauent dequen potestat/al

guna causa es comenada ;dela qual ell per dret ordinari conexer pora q̃ de aq̃lles coses q̃ p vigor de aytal comissio haura feta taula renir sie tengut. Em persi alguna causa fora son ofici o dela qual ell p dret ordinari no pora conexer atal official sera comenada:ò aquelles les quals per vigor ò tal comissio haura fetas tenir taula no sie tengut

¶Item Capitol.xxix.

PErço q̃ lo salari dels inquisidors dela taula pus facilment sie pagat. Ordenã e statuhim que los veguer batles o qualseuol altres officials nostres;qui a tenir taula sõ strets ans que de lur offici vsen:e encare a aquell offici sien rebuts deposen e de posar hagen en alguna taula de cambi couinent e segura:e hon taula de cambi no sera trobada en poder ò algun altre couinent mercader o altre prohom lo salari ols inquisidors per les constitucios dels celebres corts passades tatxat per sou e p liura segons los salaris e emoluments : los quals aquells officials : en e p los officials aells comenats reban:e la quantitat:la qual los pits officials haurã deposada puguen assi dels soeuenments de lur offici francamẽt retenir

¶E lo mestre racional dela Cort nostra qui ara es e qui per tẽps sera aquella quantitat deposada:per sol mostrament de apoca per lo cambiador:o mercader;o altre qui aquell deposit rebra feta en compte a aquells officials rebre sia tengut. Jatsia que letra nostra de manament o executoria del tresorer no mostren

¶Item enla cort ò ceruera ¶Capitol vi.

ORdonam encara statuhim que los officials nostres qui strets son de tenir taula apres que hagen deposats lurs officis:hagé enles ciutats e viles enles quals son streto de tenir taula p.l. dies psonalment romanir per tenir la taula :e q̃ ditre aquells.l. dies no puguẽ de aquelles ciutats o viles o lurs termens exir:si aço no fahien de expressa licencia e consentiment òles fermances per ells enlo començament de lurs regiments dades dela qual licencia hage aparer per publica carta. E per aquestes coses a fernar ans que vsen dels officis aells comenats:sien tẽguts fer sagrament e homenatge:es asaber a aq̃ll en poder del q̃l farã la seguretat e de tenir taula

Item enla cort de munt so Capitol.ix.

Los iurges dela taula no sien téguts en alguna cosa obeir a letres ó nostra cort exidesto exidores per importunitat maduertencia o en altra manera cõtra ordinacio feta per lo molt alt Séyor Rey Mãfos pare nostre de bona memoria enla cort de Mũtblãch qui coméça. Item com segons los capitols &c. los quals iutges perço que en lur offici sien pus diligents enlo coméçamẽt tantsolament la terça part del salari aells ja tatxat p les cõstitucions dela dita Cort de mũt blanch reben. E passat lo mes qui segons les constitucios fetes per lo senyor Rey en Jacme aui nostre enla Cort terça ó Barçalona se dona a proposar los clãs e querimonies deuant ells altra terça part E la romanent terça part enla fi dels tres mesos quis donen aells per determenar les inquisicios e processos: les quals o los quals faran: lauors pero quant en totes aquelles inquisicios o processos: lurs sentencias hauran dades. En altra manera entro que aquelles hagé dades aqsta derrera paga los sia retardada Mandats als cambiadors taulers e aqualsevol altres persones: qui apagar lo dit salari als iutges son strets que forment se guardan que nols paguẽ en altre manera sino axicõ es dit. E perço com aytals inquisicions o processos p los dits iutges dins los dits tres mesos ó tot entot sien termenats. Volem que per aquells aquest or de esser obsuat Que lo dit mes passat quis dona aproposar les querimonies los dits inquisidors o iutges assignen vn mes a aquells qui les sues querimonies hauran proposades a posar articular dir e prouar qlsevol causa que posar volrã articular dir e prouar E apres assigné altre mes als officials tenints les dites taules aproposar totes deffensions e excepcions e adir si algũa cosa dir volran e prouar los quals passats cascuna part no sia hoida. E apres enlo darrer mes no cessen les lurs sentencies publicar. Mandants als dits iutges que almenys vna hora de quiscun dia iuridich dels dits quatre mesos en aquelles inquisicios o processos hagen e sien téguts entendre ab diligencia.

Capitol del Rey en Pere terc enla Cort de fraga.

Item senyor com segons constitucions capitols de Cort/o privilegis o antiguesvsances de Catbalunya los officials Reyals e ducals se degen mudar de lurs officis; e tenir taula almenys de tres entres anys enles Ciutats viles/o castells e locbs bon haurā regits e tenguts los dits officis: e enlo trieni prop passat aço no sia stat fet en moltres deles dites Ciutats viles locbs/o castells del dit principat de Catbalunya: de que sa seguit gran dampnatge ala terra. pço senyor vos placia demudar los dits officials que vuy tenen los dits officis e seruar e fer seruar les dites constitucions e privilegis: axi enlos officials que vuy tenen los dits officis cō en aqlls que en laltre trienni prop passat e altres ban tēguts los dits officis: e de aquells no ban tenguda taula per tal manera que justicia sia feta ala letra e aqllo qui injustamēt son stats agreujats per los dits officials/o algun dells. E axi mateix Senyor com segons les dites constitucions algu no puxe ne dege en alguna Ciutat vila/o loch/o castell exercir dos officis: e alcuns sien stats qui ensemps bagen tenguts aquells: ço es veguería e batlia/o altres dos officis. Perço Senyor vos suppliquen queus placia que sia prouebit per vos: que aço no sia fet dactauant axi enles Ciutats viles e locbs vostres com enlo ducat. E si per vos Senyor/o per lo Senyor Rey ara nouellament prouebit que aço sia per vos Seyor: e per lo Senyor duch reuocat e manat: e ordenat que daquiauant no sia fet. E que per vos Senyor: e per lo Seyor duch sia manat a tots e segles officials vostres e seus que tots anātamēts e altres coses fets: e fetes contra les dites constitucions directament/o indirecta sien reuocats posat que sien cōtra vniuersitats o singulars daquelles. E que sia voltra merce Seyor de metre bi aquelles persones deles quals les dites vniuersitats/o sindichs de aquelles vos supplicaran. Lo Seyor Rey occupat per les Corts presents no ha pogut entēdre en prouisio dels officis: mas fera la porrogacio deles presēts Corts dla qual se tracte al present prouebira daquells ental manera ab la ajuda de deu que los supplicants se porān tenir per contents dla dita prouisio

E plau al dit Senyor que si enles coses supplicades es stat

fet contra constitucions gene/rals de Cathalunya/o capitols de cort/o priuilegis locals que allo sia tornat aloch e que daq̃ auant nos faça e certificat/o re uocara e aço iurara

Maria consort:e loctinent general ỏl Rey dõ alfonso quart enla cort de Barcelona

Capitol. xx.

LO scriua dela taula qui per constituci/ons de Cathalunya deu esser elet per los inquisidors/o iutges de aquel la las quals ab la present con/firmam:e aquelles anadint or donam e volem que lo dit scri/na sia e hage esser poblat domi ciliat e stadant dela dita ciutat vila/o loch batlia/o veguería hon la dita taula se tendra:e si algun altre impetrara la dita scriuania/o sera elet contra la forma deles dites constitucios tal impetracio/o electio sia cas sa e nulla:e los dits iutges/o i/quisidors no gosen ne sien teng/uts aquell admetre:e si fayen lo contrari ipso facto perden lurs officis. Anadint mes a/uant que lo dit notari per los dits inquisidors:o iutges elet ans que vs dela dita scriuania o notaria hage e sie tengut ju/rar en poder ỏ aquells que no hage comprada la dita scriua/nia:ne aquella tendra/o regi/ra per altre neu fa:o fara respõ sio alguna. & encara hage aq̃l/la dita scriuania/o notaria re/regir/o exercir personalment

De offici de aduocats del fisch e ỏ procuradors fiscals e cullidors ỏ tercas

Alfons terc enla Cort de Montblanch

Capitol. viii.

ITem statuhi e pro/hibim que los loctinents de procura/dor fiscals no puxe vsar de iurisdictio alguna/ne alguna execucio fer:mas si al/gunes coses per lur offici hau/ran ademanar aquelles dauãt los veguers/o iutges ordina/ris nostres sien tenguts dema/

nar. E les demuntdites coses enlo començament d lur offici sien tenguts allegurar. E si cõtrafaran per los inquisidors a les dites inquisicios deputats segons lur arbitre sien punits

Pere terç enla cort de certera Capitol. xviii

Partaço cõfirmant la cõstitucio enla dita Cort de Montblanch la qual comença. Item statuhim e prohibim etc. E encare a aquella anadint statuhim que si algun lochstinèts de procurador fiscal cullidors de terces e seruants de les Corts per força; o per corrupcio o en altre manera no degudament hauran res exhigit o rebut tot allo sien tenguts d restituir ala part en doble. E q aço per preso de bens e d persones: e encare p altres remeys de dret per lurs ordinaris si en forçats.

Ferrando primer enla cort de barcelona Capitol. v

Lo procurador fiscal dela Cort dela Gouernacio de Catha lunya e dela Gouernacio de Rossello e de Cerdanya e dels altres inferiors officials o iutges dintre sis dies iudicials que li hagen esser assignats apres que la inquisicio sera publicada: la peticio o libell contra lo delat en tota manera deuant lo iutge sots pena de priuacio del offici si per ell stara sia tengut offerir e donar E si per lo aduocat fiscal hauera stat ab pena semblant sia punit.

Idem Capitol. vi.

Lo procurador fiscal sots pena e priuacio d̄l offici ab la present perpetual cõstitucio inhibim q daquiauant no faces inquirir ne en proces libell demanda o altre scriptura donen offeren o presenten contra algun qui sia dit hauer comes crim sino de consell del aduocat fiscal d aquella stada dela qual haga a cõstar p scriptura de ma del dit aduocat feta. E si lo contrari haura fet en alguna manera no sia hoit: mas si fragrant malifici o la hon sospita de fuyta del delinquent per lo fiscal se allegara a capcio deles persones pusca esser procehit instant lo dit pro

curador/o en altra manera/no
sperat consell de aduocat

Maria consort e loctinēt general del Rey don alfō so quart enla cort ō barce celona

Capitol.xxvi.

Per repos dela cosa publica del princi/pat;e per tolre vexa cions e esquiuar des peses als qui son conuenguts a instancia del procurador fis/cal enla audiencia del Senyor Rey. Ordenam statuhim e ma nam que quant que quant con uindra al dit procurador fiscal moure alguna questio a algun sobre alguna iuridicio dret/o proprietat;la qual lo dit pro/curador fiscal pretendra perta per al dit Senyor/que no pus/que moure questio e donar de/manda sens consell en scrits ō aduocat fiscal dela Cort ōl dit Senyor;del qual appareg̃ue p subscripcio ō sa propria ma en lo demada/o supplicacio p̄me rament offeridora;segōs ja es ordenat enlo capitol fet per lo Senyor Rey en Barti preon cle nostre enla Cort de Barça/lona;lo qualvolem e manam es ser seruat ala letra aiustāt quel aduocat fiscal no done ni;gose donar consell sobre la dita sup plicacio/o demanda tro apart que per lo dit procurador fis/cal/o altre volent fer par ab ell li seran mostrades les pro/ues dela dita demanda/o sup/plicacio;e vistes aquelles ha/ge haut consell ab dos solem/nes iuristes dela audiencia/o consell del dit Senyor;e lo cō/sell ō aq̄lls sia redigit en scrits en manera que lo qui sera ap/pellat al iuy vist lo dit cōsell pu ra deliberar sis deffendra/o fa ra rabo desimateix deles coses enla dita supplicacio/o deman da contengudes. Volēts e ma/nāts que los dits procuradors e aduocats fiscals/qui ara son de present e los qui seran enlo començament de lur offici sien tenguts de prestar sagrament e homenatge que seruaran les coses contengudes enla presēt constitucio

De offici de alcayts e capitans

Joan segon enla cort de Muntso ca.xrii.

ITem Senyor molt excellẽt com per cõsuetut e obseruança antiquissimas deles quals no es memoria en cõtrari equivalẽts a privilegi les vniuersitats deles ciutats viles e locbs acostumen permes facilment trobar carnicers e seruitut dela cosa publica ỏ aqlls permetre donar e atorgar liberament als dits carnicers cert nombre de bestiar per aquells tenidor en amprament ỏls termens e herbatges enlurs territoris; e scloure e prohibir tots altres bestiars de qualscuol psones. E novament per causa dela / sustentacio / dela guer / alguns alcayts de castells e forces en grandissim preiudi e lesio deles dites vniuersitats e pheminencies de aquelles tenẽ e fan tenir e metre bestiar gros e menut cabres cabrõs porchs bous e altres prohibits; dels quals fan comercis e mercaderies alur vtil tallãt arbres fruyters blats e fruyts dãpnejãts les cultures dels dits territoris; no volent servar bans / ne prohibicions ỏls regidors / dels dites vniũsitats e axi son pnatz de carnicers; e ỏla seruitut comuna ỏles imposicions q̃ per sustentacio de lur carrechs a / costumen rebre. Perço la dita Cort supplica vostra excellencia que prouehint atal exces; e abus li placia ordenãr: e manar facnt ne ley e confirmacio perpetual. Decernint que tals alcayts e detenidors de cast lls e forces no puxen ne degen sẽs expressa licencia e provisio deles dites vniũsitats e regidors ỏ aquelles tenir enlos dits territoris deguna manera de bastiars sino tantsolamẽt cix quãta caps de molrons; o ouelles; e crestons per obs e necessitat dela sustentacio dels dits castells / o forces; e p aquelles pagar les talles bans sin farã ans liberamẽt les dites pastures; e amprament ỏ termens sien en libera e ampla disposicio deles dites vniuersitats e segons antigament es stat praticat e observat; donãt facultat als dits regidors sens artacio ni preiudici dela que tenen silo contrari sera fet pusquen punir p lurs ministres; metre bans; e altres prohibicions penals; e ad effecte executar aquells: aprement venẽt e alienant los dits besti-

ars: e alias los dits abusos cõ-
primét. Plau al Seyor Rey
E que los alcayts dels castells
puguen tenir cinquãta fins en
sexanta caps de bestiar: e sien
tenguts segons los habitans
pagar talles e bans que faran
per aquells sexanta caps ó bes
tiar que tendrã acostumats pa
gar per aquells.

Idem en la dita cort capitol.xxiii.

Item Senyor molt ex
cellent vostra Alta-
iestat enlo parlamét
celebrat lany Mil
cccclvij. enla Ciutat de Tarra-
gona statuhi: e ordena que ne-
gun alcayt/o capita de qualse-
vol Ciutat vila castell loch/o
fortalesa no pogues destréyer
o forçar alguna persona: ne pé
dre daquella contra voluntat
sua: lenyes palles vitualles ne
algu altre linatge demonicio/
haucnt per revocades totes: e
qualsevol provisiõs sobre al-
lo fetes. E axi mateix ho ente-
nia de adzembles sexons enlo
dit capitol es contengut. E sia
vist que no obstant dit statut e
ordinacio alguns capitans al-
caytst e altres psones occupé
adzembles lenyes palles e al-
tres vitualles e aquelles no vo
len pagar ne satisfer en gran-
dissimo dan dels poblats enlo
present principat quis han a-
sostenir de tals e semblants co
ses e pagar los carrechs impo-
sats. Vertant la dita Cort hu-
milment supplica vostre Al-
iestat sia merce sua ratificant:
e confirmant lo dit capitol del
dit parlament ara de nou enca
re a cautela mana ordena e pro
uehesque ab effecte adzembles
palles vitualles lenyes ne altre
manera/demonicio no pura/
esser pres ne leuat apersona ne
guna del dit principat per ne-
gun alcayt capita algutzir por
ter/o altres sino pagant prime
rament e satisfét ho segons la
valor dela cosa. Plau al Se
yor Rey.

Idem en dita cort Capitol.xxiiii.

Item senyor molt ex-
cellét cõ los alcayts
qui tenen forces/o
castells enlo dit pri-
cipat ó cathalunya quiscũ dia
prenguen e facen pendre agets
sues dels bastiars qui entren e
pasturen enlo dit vostre princi
pat dient per orer de castell ca-
baçatge/o alias tals coses po-
der fer lo que es grã dãpnatge

de tots los poblats en dit vostre principat: e dels negociãts tal mercaderia e destrucció de les herbes e termens: que tost nos trobara qui vulla aquells arrendar: e encara contra constitucions de Cathalunya ¶ Certant la dita cort hũlmẽt supplica la excellẽcia vostra sia cosa merce seruant e fer seruar les dites constitucions reuoq̃ e hage per reuocades casses e nulles totes e qualseuol promissiõs sobre lo dit pretes o altre qualseuol nomenat cabaçatge o en altre manera si algunes son o seran fetes e atorgades als dits alcayts o lur loctinent o castells o forces e proueir dicernir ordenar e manar los dits alcayts capitans o q̃lseuol altres gẽts de qualseuol ley staments o condicio sien no puxen pendre hauer: rebre ne demanar lo dit pretes dret de cabaçatge; o altre sobre encara ques demanas hos volgũs hauer per prouisio de's dits castells o forces o en altra manera. E si negu contrafahia sia procehit contra ell g' com a mal factor: e sia resistit impunament e de fet axicõ a precio e inimich dela cosa publica. E vltra aço qualseuol official q̃ request ne sera sia tengut procehir rigorosament contra les persones e bens de aquells cõtrafahents en forma acllo sia castich e als altres exẽple. Entes empero que per lo present capitol e coses en aquell contengudes: no sia fet; o engendrat algũ prejudici o lesio als priuilegis e libertats del castell de ciurana: e als vsos e costums de aquell en semblants coses ans aquells romanguen saluos e illesos e ab tota sa plena força e valor. ¶ Plau al sẽ yor rey que degũ alcayt no puxa penore per qualseuol deute del bestiar que pasturara o passara per lo terme dela ciutat vila o loch hon sera lo dit castell ne en altre terme o termens: si dõchs no te priuilegi atorgat abans la guerra: lo que hage mostrar. E reuoque sa maiestat qualseuol priuilegi o concessions en cõtrari atorgades

¶ De offici de posaders

¶ Maria consort e loctinent general del Rey dõ Alfonso quart en la cort de Barcelona. capitol. xv

LA posaders del señor Rey e nostre e encara del primogenit o gouernador general e de lurs e nostres successors. Ab tenor dela present perpetual constitucio manam

que daquiauant en donar les posades hagen e sien tenguts de manar los regidors deles ciutats viles o lochs hon los dits senyor Rey primogenit o governador general fan o nos serem: e arbitra: e ordinacio de aquells les dites posades sien tenguts donar. E que per donar les dites posades no gos sen pendre ni rebre alguns diners. E si lo contrari sera fet volem tals posaders esser ipso facto puats d' lurs officis. En tes empero que per la present constitucio no sia fet perjudici als qui enles dites ciutats viles e lochs han/o hauran jurisdicio e senyoria: ne ales ciutats viles e lochs les quals sobre aço son ja priuilegiades. Volem mes que les posades entot loch sien pagades a conexença del posader e d'ls dits regidors.

¶ Joan segon enla cort de muntso. Capitol.xxxvi.

Item senyor molt excelleut la present Cort supplica a ta magestat vostra servar e fer servar inuiolablemẽt les constitucions: e capitols d' cort delos posades als del principat de Catbalunya per los glorioſos reys darago comtes de barcelona antipassats vostres atorgats e atorgades per vostra cellitut iurades e cõfirmades. Plau al senyor rey

¶ De offici de porters e de adzemblers e de lurs salaris

¶ Alfons terc enla cort de ¶ Buntblanch.ca.viii

Item per tal que en les execucions faedors manera no sia sobrepujada. Statuhim q̃ negu porter nostre o d'la molt alta reyna muller nostra/o del alt infant en Pere primogẽit e geñral procurador nostre: o de son locti/nẽt ne algu altre faça o fer puxen execucio alguna sens consell de veguer/o cort o de batle o de jutge ordinari o d' assessor de aquell loch hon se couẽdra fer la execucio/o encara sens consell de jutge d'legat en lo negoci aell comenat.

¶ Pere terc enla cort de pinya.capitol.xxiii.

Atorgam statuhim e sãccim que si lo sobreadzẽbler: e los

seus coadjutors o porters nostres en pendre besties a nos o ala nostra Cort necessaries seran denunciats hauer delinquit: ço es a saber moltes mes besties que anos e ala nostra Cort no seran necessaries sciément: per tal que les gents daquen facen reembre prenét o remço rebent o en altra manera en semblants coses greument cab prepositi sabent exceptos los veguers batles: e altres officials nostres en destret dels quals aquestes coses seran comeses: per auctoritat nostra: la qual ab aquesta constitucio nostra aells atorgam hagen licencia de ayrals coses enquerir e los porters e altres denuntdits los quals en aytal manera hauer delinquit trobaran forcen a restituhir les coses per aquells indegudament rebudes: anos empero la punicio altre si alcuna merexeran reservada.

Item enla Cort de Seruera. Capitol. xiii.

Reembre la auaricia dels porters dhim e ordenã que negu porter nostre ne dela molt alta Reyna muller nostra e del nostre primogenit o de procurador nostre: o portant veus de aquell: anàt per rabo de alguna execucio o per qualque altra rabo: vltra cinch sous per dia entre salaris e despesa no gos rebre ni hauer. E si algun contrafara ó son officio: aço fet: en per tostemps sia privat. E semblant pena sia dada a cascun porter o adzembler o alurs loctinèts qui atrobat sera pecunia hauer rebuda per besties que anar lexen o prenen a ops nostre: o dela molt alta Reyna: o primogenit nostre: o fills nostres: o officials e familiars nostres e daquells: e noresmenys ço que hauran pres en doble: a aquell del qual ho hauran rebut sien tengus de restituir.

Item enla Cort de Muntso. La. xvi.

Porters: e Adzembleres: o sobreadzèbleres: o lurs loctinents qui no seruaran la constitucio per nos feta enla Cort de Seruera qui comença. Arepembre la auaricia dels porters etc. vltra la

pena ỏ priuacio ỏl offici aqui
posada nota infamia de dret e
pena de cent morabatins dor
per cascuna vegada que sera
cõtrafet encorreguen; ỏ qual
pena la execucio nos absents
los ordinaris de cascuna ciu-
tat o vila dels bens daqu;lls
sumariament e de plan sens fi
gura de juy pusquen e sien tin
gut de fer. Veles quals penes
perço que aquello mes a aqlls
seruadors sien strets los nos-
tres officials no pusqu[illegible] a a-
quell fer gracia en neguna ma
nera. Declarãts que entes ciu
tats locbs o viles nostres tãt
solament per nos o per la alta rey
na cara muller nostra; o fills
nostres; e infants. E nos e ells
presents per los cõsellers e al-
tres domestichs nostres; e da-
quells. E encara nos absents
per consellers secretaris scri-
uans nostres qui empero per
nostres negocis iran les nostri-
es que empero algu no tenga
per propria caualcadura o a-
forns o a molins no seruesqn
pusquè esser preses. Manãts
als nostres officials que aque
sta constitucio seruen e seruar
facen leyalment e be

Joan segon enla cort de Muntlo. capitol. xxi.

Item seyor molt ex
cellent per quant
quiscun dia experi
encia mostra que e-
xint vostra serenitat o lo illus-
trissimo primogenit o loctinent general de alguna ciutat vila o loch o castell del dit pri
cipat los algutzirs o porters vostres o daquells no solamẽt demanen e prenen adzembles ỏ aquella Ciutat Vila o Loch per aportar la roba o cambra de vostra excellencia e ỏ aquelles. mas de tots los officials Cortesans e seguints la Cort vostra e de aquells qualsevol e quantsevol sien; lo que redunda en gran dampnatge dels pagesos qui son la sustentacio del dit principat; e altres poblats en aquell; ja assats carregats o presos dessets o causa dela present guerra. Encara tãt per subleuacio alguna dels carrecos que porta lo dit principat la present Cort humilment supplica sie mercevostre statuhir e ordenar que de aci auant los algutzirs; o porters de vostra excellencia o dels dits primogenit o loctinent general no puxen pendra demanar ne hauer adzembles si no tantsolament per ala roba e cambra de vostra Magestat o dels dits primogenit o loctinẽt general; e aqlles dites adzẽbles hagé hauer a consell

entrauenint consentin' e assis/tint hi algu o alguns de/3 pa/yers procuradors cõso' 3 o ju/rats de aquella ciutat vila /o castell o loch hon vostra alte/za /o aquells dits primogenit o locitinent general se troba/ran e altrament no. ¶Plau al senyor Rey.

¶De offici de saigs de bastoners troters e d lur salari.

¶Pere segon enla cort de Barcelona ¶Capitol.xiiii.

ITem ordenã que enlos lochs enque antiguamẽt saigs o bastoners no hã acostumat de esser trameses ne esser rebuts sien trameses missatges per los veguers: e per los altres officials nostres per citacions a fer qui sien no menats correus o troters: e q̃ sie cregut aells solament en presẽtacio dela citacio e no en als: e que porten bustia ab sen yal del veguer o del cap dela veguera o sotsveguera: axi empero que no pusqué res des trèyer: ne penyorar: ne forçar Enlos altres empero lochs en los quals saigs o bastoners an tigament hauien acostumat d esser trameses ques faça e q̃s vs axicom enlo temps dels no stres antecessors se acostuma/ua de fer.

¶Alfons segon enla ¶Cort de ¶Puntlo ¶Capitol.iii.

ITem ordenam e sta tuhim que saigs sié posats enles cortz bons e ydoneus: e que sien pochs en manera empero que basten al offici.

¶Idem. Capitol.xxiii.

ITem ordenam e sta tuhim que algu saig no hage sino sis di/ners per legua: car axi fo atorgat per lo senyor Rey en ¶Pere de bona memo/ria pare nostre.

¶Jacme segon enla prime ra cort de Barcelona ¶Capitol.viii.

IT̃ q̃ algu saig no hage p legua sino sis diners barcelo/neses o ãtre diners

de jaquesos la hon corrè jaq-
sos: saul q̃ la hon ban a costu-
mat méys pèdre: què prenen
méys axicõ aqui es acostumat
& lo saig q̃ contra aço fara q̃ is
que del offici per tostemps.

¶ Item enla terca cort de
¶ Barcelona ¶ ca. xi.

ITem ordenam so-
bre lo capitol fet
lo senyor Rey nau-
fos enla cort gene-
ral de muntço lo qual comen-
ça Item ordenam e stablim q̃
saigs sien posats etc. que los i
quisidors puxè tempar lo nõ
bre dels saigs en cascuna ve-
gueria e batlia segons la gra-
nea e poquea daquella vegue-
ria o batlia segõs que a aq̃lle
inquisidors sera vijares xe que
sien punits per los dits inqui
sidors a lur coneguda si baurã
delinquit en lur offici

¶ Alfons terc enla cort de
¶ Montblanch
¶ Capitol. xviii.

ITem valents lo ca
pitol fet per lo dit
senyor Rey pare nostre en
la terça cort de Barçalona: lo
qual comença Item ordenam
sobre lo capitol fet per lo sen-
yor Rey Iamfos etc. ó tot en
tot esser observat: statuhim
quel veguer: cort: o batle no
puxa posar saig vltra lo nom-
bre per los dits iquisidors or
denat o ordenador: e si contra
fara sia punit daquen acone-
guda dels dits inquisidors

¶ Item. Capitol. xviii.

ITem que daquia-
uant les sagionies
no sié venudes nes
puxen vendre per
lo batle nostre general: o per
veguer: o altre: official nos
tre . & si algunes son venu-
des aquelles revocam. En aço
empero no entenem les sagio
nies de vilafranca e de fontro
bia com los saigs dels dits
lochs reben alguns drets nos
tres qui en vs o en exercici de
jurisdictio no stan.

¶ Beles coses prohibi
des als officials.

Que officials no entren en iurisdiccio daltre ney imposen ban.

Pere segon enla cort de Barcelona.ca.iii.

Statubim en axi volem e ordenam que los veguers procuradors o altres officials dells qualseuulle saigs o bastoners nostres no entren daquiauãt en ciutats viles castells ne en los termens dles ciutats: ne dles viles: ne dls castells: ne en altres lochs daquells en catthalunya qui no sien nostres per clams: ne per fadigas ne per penyores: o per execucions a fer: ne per alguna altra occasio per raho de son offici: sino axicom en temps del senyor en Jacme de bona memoria ça enrera Rey darago pare nostre es stat acostumat de fer.

Jacme segon enla prime ra cort de barcelona

Capitol xxiiii.

Item que algu veguer o official nostre no pos ban en homens ne en honors qui sien en terme de castells: de prelats: de religiosos de richs homens: de cauallers de ciutadans: o de homens de viles.

Idem enla cort de Gerona capitol vii.

Item statubim que lo capitol fet enla dita primera cort per nos celebrada enla ciutat de Barçalona lo qual comença. Item que algu veguer o officials nostre no pos ban etc. sia tengut e obseruat. E anadint stablim que si contra aquell capitol fet es o sera: q̃ sia revocat e no valle.

Que los officials no prenguen ferney ne acaptes ne agabellen nes assen sen vns ab altres

Alfons segon enla cort de Gironso

Capitol. i.

Item statubim e ordenam que algu official no gos pendre ferney de

algu sino solament de mẽiar e de aquell poca cosa e si ho fa ra que encontinẽt perde lo of ficiz e que li sia imputat axicõ a furt.

Idem .capitol.v

Item ordenam e sta tuhim que algu of ficial nostre no gos pẽdre seruey ne en cara se gos vnir ab algu altre official ne agabellar nes gos fer de familia o casa d algu no ble d nostre senyoria ne gos te nir renda de null hom sino so lament salari de nos tinent a quell offici. & si ho fahia que perda lofficiz e sia exellat dela terra per vn any saluant em pero aquells qui ans que tin guessen loffici per nos baguessen ẽ gils les rẽdes o beneficis

Idem.Capitol.xxv.

Item ordenam e sta bli que algu veguer saig o altre official no pusque fer acap te e si ho fa que pach lo doble

Jacme segon enla prime ra cort de Barcelona. Capitol.iiii.

Item que negu scriua ni assessor nogos assesar a veguer ne a balle ne a altre of cial.

Que loportant veus de Gouernador o altre offi cial no cõpellesquẽ algu a pendre o acceptar remis sions

Maria consort e loctinẽt general del Rey alfon so quart enla cort de Bar celona ca.xiiii

Ha aquest edicte per petual statuhim or donam e expressa ment inhibim que los portant veus de Gouerna dor general ne encara altres qualseuol officials del dit sen yor Rey no puxẽ ne presumes quẽ compellir alguna vniuer sitat o comunitat de ciutat vi la o loch ne encara algun sin gular de qualseuol ley stamẽt o cõdicio sia per alguna exqui sita color o manera acceptar o pendre remissions directa ment o indirecta dla qual per occasio de aquells prenẽ algu na quantitat o altra cosa. & si

lo contrari sera fet volem que tals gouernadors portāt veus e altres officials sien enguts a restituhir ales dites vniuersitats e comunitat e singulars ço que reebut e exhigit hauran ab la doble axi que pus apparra les dites coses per extorsio hauer feres no puxen vsar de lurs officis ne exercir aquells fins la dita restitucio ab lo doble haurā fera e les remissiōs axi feres sien nulles si doncbs los obtinents aquelles no sen volran alegrar.

¶ Quels officials reyalls no tenguen offici ne procuracio daltri.

¶ Jacme segon enla segona cort de barcelona ca. xix.

Item que alguna persona tinent offici nostre no puguc tenir offici de prelat ne de religios: ni de rich hom ne de neguna altra persona de qualque condicio sia.

¶ Pere terc enla cort de perpinya. ca. xviii

Encem statuhim e ordenam que algu veguer batle o assessor: e qualque altre official ne loctinēts lurs ne encara algu d̄ casa o familia daquells: no gosé rebre procuracio o comissio de alguna persona sobre rendes: altres dreto dittre lur destre cullidors: exceptades rēdes: e sdeuenimento nostres los quals als nostres officials o aquells qui sien d̄ lurs casos o familia segons lo poder per nos aells lurat: o lurador cullir sia legut o leuar.

¶ Que officials facen personal residencia en lurs officis.

¶ Alfons terc enla cort de Barcelona ca. xx.

Item q̄ los veguers sotsveguers corts: batles sotsbatles: saigs: e altres officials nostres: qui de jurisdiccio vsen: que sien de casa nostra o no: sien tenguts de fer residēcia continua e personal enlos locbs enlos quals regiran los officis demunt dits: ajutants que aquells de casa nostra mētre que tendrā los dits officis encara si ala nostra cort vendran nols sia fet compte ni albara de lur quitacio e ala dammunt dita residēcia a fer aquells

noresmenys volem esser tenguts estrets.

Libre tercenla cort de ceruera ca.xv.

Confirmants daquiauant la constitucio feta enla dita cort de muntblanch qui comença Item statuhim e ordenam que los veguers ꝛc. E aquella ajustant statuhim q̃ si los dits officials dels quals enla dita cõstitucio mencio es feta residencia continua e personal no faran: encara si solament per dos mesos enlany: Jatsia que entre diuerses vegades la dita residencia fer hagen cessat: perdé ipso facto lo salari de aquell any: dela qual perdua lo senyor Rey no pusca a aquells gracia ne remissio fer per neguna manera.

Quels officis triennals no sié atorgats a tostẽps ne a violari

Jacme segon enla segona cort de barcelona ca.iii.

Item que negu officii dels demuntdits officis nos o los successors nostres no donen daquiauant a tots tẽps ne a violari ne a cert temps. E si ho fahia que no hagues valor la donacio ne tos bagut p official ne valgues res que fahes com a official.

Alfons terc enla cort de Muntblanch. ca.xiiii.

Item statuhim e ordenam que lo capitol fet per lo dit señor Rey pare nostre enla segona cort de Barçalona lo qual comença Item que negu officii dels demuntdits etc. de tot entor sie obseruat. Ajustants que al dit capitol per entreposades persones: o en altra manera no sia fet frau. E si algũs contra la forma demũtdita p nos seran posats en officis aquells decernim esser priuats & volem esser remoguts dels officis demuntdits.

Ferrando primer enla cort de barcelona ca.ixx

Pouehim que tots los officis de jurisdictio los quals se deuen dar a trienni no sien per nos o successors nostres a vida o altre temps atorgats. E si lo contrari p nos o nostre primogenit o succes-

sors nostres o seus en sdeuen dor se esdeuendra esser fet alo axicom afet contra les leys de la terra de consentiment dela present cort anullam. & les di tes leys per nostres predeces sors de loable memoria fetes conformam.

¶ Quels officis no sian con tinuats: e que vn hom no tēga sino vn offici de iuris dictio en cascū loch

¶ Jacme segon enla segona cort de barcelona ca. xiii

ITem que algu ho me no puga tenir en vna mateixa ciu ta o vila sino vn of fici de jurisdictio.

¶ Pere terc enla cort ō mūt so. ¶ Capitol. ii.

COm los officis ō iu risdictio no degen esser continuats e p ¿al que sia esquivat lo frau quis fabia ala constitu cio enla cort de muntblanch p lo molt alt señor Rey nāfos pare nostre ō bona memoria q̄ comença. Item volem e enpez tostemps ordenam que daqui avant etc. declaram que negu que hage regit offici de juris dicio triennal no puxa tenir o administrar enlo seguent prop trienni aquellmateix o altre offici de jurisdictio dins aq̄lla mateixa vegueria o bat lia encara que taula hage tes guda e sia per sentencia absolt sots lo qual offici de jurisdic cio veguers sotsveguers corts batles; sotsbatles assessors e jutges ordinaris e cap deguay tes; volem, esser compresos. A quells empero qui enlo trien ni prop possat mēys devn any hauran regit algu offici de ju risdictio sots esperança que a quell offici per aquells enlo present trienni sia regit no vo lem esser compresos enla cons titucio present.

¶ Ferrando primer enla cort de Barcelona. ca. vii

COntra la pensa de algunes constituci ons de Cathalunya e la tenor e serta de aquelles hauem trobat de al gun temps ença indegudamēt tollerat: en special que vn mateix official en algūs locbs de Cathalunya per dos trien nis e mes continuament et suc cessiue ha regit offici de juris dictio: lo qual regiment les di tes constitucions contrestāto

en alguna manera nos deuia cõtinuar. ¶Dcrque cõfirmãts les dites constituciõs parlãts de prouisions de officials e de jurisdictio; e volèts aquelles inuiolablement ess robserua des; prohibim les dites coses daquiauãt esser fetes; axi que per nostre propri motiu; e encara a supplicacio de vniuersitat de ciutat; o de loch on es lo cap del offici o ò algu altre no pusca sobre aço en alguna manera esser dispẽsat

¶Quels officis no sien atorgats per propris prechs ne per diners ne lots assignacio alguna

¶Alfons segon enla cort ò ¶Duntso capitol.i.

ORdenam e statuim enla dita Cort que nos en negu temps no venam ne degã vendre ne prestich rebre en vegueries; ne en batlies; ne en negunts altres officis; ne comenar aquells officis a part certa; ne per altra obligacio, o frau, & aquells qui son enles veguries o enles batlies; o en altres officis per prestech; o per compra; o per deute, o per assignacio; o per altre cõtracte quen hisquen encontinent; e q̃ nos comanen; aquells a algu bon hom de aquella veguera o batlia qui no sie sospitos a la terra; ni aquell qui aquell offici lexara. & aquell aqui comanaran aquell offici; que jur que tot ço que ne exira exceptat son salari; queu do al official quin sera exit; tro sia declarat son dret per inquisicio qui contra aquell se faça decontinent; e que sia diffinida dins cert temps & que aquells qui per diners o per prestich; o p altra obligacio o contracte entraren en aquells officis que perdè ço que hi haurã prestat; o donat; e que perden loffici ò continent.

¶Jacme segon enla prime ra cort de barcelona capitol.iii.

¶ITem que veguers batles e curials qui ara son en officis nisquè decontinèt & si son enlos dits officis per diners quen haguessen liurats ans deles ordinacions de mũt ço; que aquells diners los sien restituhits per nos per terms conuinèts; salues empero anos les inquisicions fetes e fahedors; ells pero assegurants sufficientment de star a dret a

nos;e als clamants. E si apres del ordonament de muntço sō en lo offici per diners que per den aquells segons lo dit ordenament;e que nos hi pugam tornar officials axicom anos plaura. En axi empero que daquiauant null hom noy puxé entrar per diners ne per deute ne per assignacio;ne apart certa;ne per obligacio;ne per altre frau. E si ho fahié que per dessen tot ço quey haguessen segons lordenamēt dla cort dMuntço. E ala entrada del offici que assegur de fer dret als clamants;e que enla fi com sera exit del offici tenga taula p .xxx. dies.

¶ Item enla cort de Gerona. capitol.xviiii

ITem a supplicacio de tots los dessunt dits statuhim e encara ordenā que algu official nostre al qual nos degam alguna quantitat de diners;no puxe empetrar d nos alguna assignacio a ell esser feta sobre les exides prouēts e deuenients o drets del offici aell comenat;per tal cō los sotsmesos per aytal assignacio serien agreuiats e tota assignacio de quen feta sie reuocada.

¶ Here terc enla corte per penya ¶ capitol.i.

PRimerament empero ordenam e statuhim q̄ no comanem a negu qui daquiauant anos pregaries per si faça o supplicacio offici d vegueria o batlia o qualque altre;per lo qual en catbalunya se dege tenir taula :com aytal qui axi per si supplicant al official se ingereix sospitos de gan de bon dret al regimēt de aq̄ll reputar. E açomateix enlos pregants per si sobre la provisio aells del offici dels inquisidors dela taula fahedora volē que sia obseruat.

¶ Item enla cort d munso ¶ Capitol.xviii.

AJustant al .s constitucions fetes per lo molt alt senyor rey Ramfos enla cort de muntço qui comença. Ordenam e statuim en aquella cort etc. enla fi e per lo molt alt senyor en Jacme aui nostre enla primera cort d barçalona qui comença Item q̄ veguers etc. E per aquell mateix enla cort de Gerona qui comença Item a supplicacio d totslos demūt

dits etc. Statuhim quel offi/cial qui p obtenir offici de ju/risdictio diners dara o presta/ra:o per pacte:o assignacio se obligara:o prometra de dar alguna cosa a nos o a primoge nit nostre o alcun altre dels e molumento o esdeuenimento de son offici o alguna assigna cio sobre los esdeuenim.ts del dit offici impetrara o en altre maner a obtendra aell esser pa gat a regir aquell offici sie in habil ipso jure declarant que tot ço que fara com a official sie haut per nulle e per no fet.

Idem Capitol.xxriii.

Aprobants la cōs tituicio feta per lo senyor Rey Ram/fos pare nostre en/la cort de muntblanch qui co/mença Item statuhim e orde/nam que los sotsbatles etc. vo lem que si lo veguer de Barça lona per elegir cap deguaytes o lo batle nostre qualque sie d Catbalunya per elegir e pro/uehir segons la tenor dla dita cōstituicio sotsbatles diners o algu do o munus reben vltra dosents mozabatins dorien/los quals aquells volem esser punits de lurs officis sens spe rança de venia sien priuats. E si per nos o altre qui per los damut dits los dits sotsbatles o cap de guaytes seran elets o prouehits: aytal electio o pro uisio sia irrita de tot en tot e nulla.

De persones prohibides regir officis.

Jacme segon enla prime ra cort de Barcelona Capitol.rii.

Item que algu offi cial qui sera cōdēp/nat en res per rabo del offici que hau/ra tengut null temps tenga of fici noltre

Idem. Capitol.xxviii.

Item que nos o suc cessors nostres no metam veguer o al tre official e bam/do en aquell loch on se a stat de bando: o official de bando

Idem enla terca cort de Barcelona. Capitol.viii

Item ordenam que algū v'urer no pus/ca tenir offici pu/blich ne d jurisdic/cio

Alfons terc enla cort de

muntblanch Ca.x.

ITem volem: e per tolltemps ordenam que daquiauant a algu qui hage tengut offici de jurisdictio fins q̃ hage tenguda taula e per sentencia diffinitiua ne sia stat absolt no comanem algu offici ò jurisdictio: ne daquella comenar li donen sperança enqualscuol manera: ne consentrem que enlo de mig: ço es asaber entro que sia absolt: lo dit offici a algu parent seu o amich sots sperãça que feta la absolucio damuntdita: aquell offici hage en alguna manera.

Idem Icapitol.xiii.

ITem com segons lo capitol fet per lo dit senyor Rey pare nr̃e enla primera cort ò barçalona nos no degam posar veguer o altre official de bando en aquell loch enlo qual sera stat de bando e auegades alguns ni hagen posats qui son de bando axi que aquells ab los quals ells son de bando no sien sots destret o jurisdicio de aquells: o aq̃lls officials assegurants que durãt aquell offici dan a aquells no darã: o fer procuraran. E a ço sia vist esser fet contra lentenimen: del capitol damuntdit. Emperamor daço stablim e ordenam que daquiauãt les demuntdites coses no façam anans si alguns aytals hi son dels demuntdits officis aq̃lls volem e declaram esser remoguts.

Ipere terc enla cort de perpenya Ca.iiii.

COr la vtilitat dels sotsmesos nostres no requer que algu qui hage la scriuania de alguna cort o als substituits dell lo principal offici ò aquella cort sia comenat. Ordenam e stablim que a aquell qui haura scriuania dela cort del veguer del batle: o daltre offici ordinari: lo offici ò vegueria o batlia o altre qualque offici ordinari de aquella cort enla qual haura la scriuania encara que per substituit de aquella regis o als substituits de aquell en neguna manera no sia comenat. Iperço empero vedar no entencin que en aquell mateix loch de altre cort empero aq̃ll qui ha scriuania o los seus substituits no pugué ordinari offici obtenir.

¶ Maria consort e loctinēt general del rey don alfonso quart en la cort de barcelona. Capitol. xii.

COm segons constitucions de Cathalunya algun offici no ōge ser donat ne comenat per diuers. Per ço confirmants les dites constitucions ordenam e statuim perpetualment ales dites constitucions ajustants: que si algun enlo trienni present ó dequiauant /per si ;o per altre; directament o indirectement haura promes prometra o dara diners argent o seruey algun valents mes de deu sous o fara promissio o obligacio al senyor Rey;o anost/ o al primogenit;o als succes/ors de aquells o nostres;o algun altre qualsenol official;o persona per obtenir algun offici ó jurisdictio dins lo principat de cathalunya ara sia perpetual ;o temporal si aquell enla dita manera obtendra sia priuat dels dits officis o officis;e sie hagut p infamis sens alguna dispensacio e inhabils per .x. anys obtenir offici de jurisdicio reyal en Cathalunya;e los qui pendran tals diners peccunies argent o seruey valent mes de .x. sous sien tenguts restituhir aqlls ab la dobleta meytat al seyor Rey e laltra meytat al geiral de cathalunya volem mes e ordenam que les constitucions de Cathalunya prohibits que algun sia domiciliat dins la/ vegueria o sia de bādol;o que hage regit offici trienna enlo trienni passat;o no hage purgada la taula no puxa obtenir offici triennal;sien simplement seruades ala contra ;e les persones contra la ofensa dles dites constitucions prouehides dels dits officis;encontinent sien remogudes;e prouehides altres habils e sufficiēts seruades les dites constitucions simplament e plana.

¶ Quels officials no pugen comprar ne adquirir les coses de lurs sotsmesos.

¶ Jacme segon enla segona cort de Barcelona. ca. xii

ITem que negu veguer /o batle /o altre official no puga comprar;ne fer comprar rendes del lo/ bon sera official;ne hauer p. en aqlles.

¶ Idem. Capitol. xrii.

ITem que negu official nostre quins

de iurisdicio no pugue cõprar ne per compra bauer algũa co sa immoble q̃ sia dalgu sotmes de son officio:ne de moble qui p forza de Cort se venes.

Item en la cort de leyda Capitol.viii.

Item sobre aq̃ll ca/pitol dela dita gene ral cort de Barçalo na prop ara passada qui comença Que algu official nostre qui vs de iuridictio no puga comprar ni bauer per ti/tol de compra alguna cosa im/moble:o scent/o moble dalcu sotsmes de son officio:la qual co sa per forza de Cort fos venu/da ꝛc.sia aiustat e adiũyit Re fer comprar ne part bauer ne frau neguna metre sobre allo.

Alfons segon en la cort ō muntso capitol.xi.

Item ordenam e sta/tuim q̃ si algu mo/nastir:o esglesa:o hom religios:o al/tre plona qualque sia se sera o/bligat a algun official nostre ti nent offici ab carta ō donar en sa vida censal de dniers/o dal/tres coses poques o moltes sia encontinent revocada aquella donacio:e que daquiauant no sia tengut de pagar aquell cen sal/ne les altres coses de q̃ ha/gen fetes les dites donacions: perço cor ho farien per pabor: Açomateix ordenam e stablim sobrels violaris aells assignats stants officialo

De alcaldes e moneders dela seca

Maria consort e loctinēt general del Rey don Alfonso q̃rt en la cort ō Barcelona Capitol.xviiii

Molts inexperts en art de moneder ia p fugir ala correctio: e iuridictio dels or dinaris hā procurades exemp cions fahents se de for dels al/caldes:de ques son seguits al/guns abusos perço de assenti/mēt e aprobacio dela dita cort prometem que daquiauant lo dit senyor Rey/ne nos/ne suc/cessors seus/o nostres no atorgarā ne atorgarem prouisio al/guna p rabo dla dita art ō mo neder̄ia sino p psōes abils:e ex pertes e q̃ reyalmēt e ō fet exer cesquē la dita art e feta p̄mera mēt examinacio p los mestres dla seca mitgēsant sagrament

e entreuenint hi algun official reyal ordinari: que sien fufficients e que aquella farā premtar be e leyalmēt: repellits los qui no sabrā vsar obrar ne practicar del dit officio art. Exceptats empero los officiers ordinaris e necessaris al dit officio e art. E si lo contrari fera fet per lo dit senyor: o successors seus o altres hauēts poder tals prouisions no sien tengudes ne observades: ans los ordinaris exerceasquen la iuridictio en aquells axicom feren cessāts les dites prouisions. E açomateix volem esser obseruat en aquelles prouisions que ja son atorgades a persones inhabils e inexpertes enlo dit offici. Axi q̄ feta primer la dita examinacio solamēt sien tēgudes e obserua des a aquells qui per la dita examinacio serā trobats abils experts e sufficients e defet exercints lo dit officio art. Com la pensa dels illustres Reys e Cōtes de Barçalona atorgāts los priuilegis als moneders sia stada segons lo seny dela present constitucio

¶ Ferrando segon enla segona cort de Barcelona Capitol. lv.

DEs statuhim e ordenam q̄ los alcades dela seca enlos actes mercātiuols sien tenguts de fer prestar seguretat o juy als littigants enlur Cort. E que la constitucio dela Reyna dona Maria disposant dels alcaldes e officials dla seca sia inuiolablement obseruada.

¶ Acaba lo primer libre.

¶Libre segon de mostrar e exhibir cartes e notes

¶Pere terc enla cort de perpenya Capitol.xii

Jfficultati. A la difficultat dels notaris la qual en demostrar cartes e notes: o ąsō rebudes dles coses deius scrites souīt fā obuiāts ordenā e statuhi ąls ordinaris dels lochs forcen: e sié tenguts de forçar los notaris stants dintre lur destret amostrar cartes de vendes de stabliments e de qualque altres alienacions les quals se facen per emphiteotes vassalls: o feudataris e qualque altres terratinents dels possessions que tenen en acapte feu pagesia: o ąl que altre cens servitut / o carrech. E les notes encare de aąl les cartes als senyors per los quals aquelles possessiōs se tēguen. E a donar encare aells a despeses daquells senyors de / les dites cartes e notes copia / o translat: la ąl copia aquells notaris sens força alguna puguen donar

¶Ferrando segon enla primera Cort de Barcelona ¶Capitol.xvi.

Volem e ordenā que lo scriua d nostre real archiu que es dis la nře ciutat de barçalona sia tengut mostrar e donar translat satisfet empero de son salari condecent d tots actes tocants interes d part a pt Enles coses empero que hauran sguart al interes dla regia cort hage hauer managmēt nostre / o del nostre primogenit / o loctinēt general: o Goūnador general o portant veus de aąll

¶De donar libell o demāda

¶Pere terc enla cort de perpenya capitol.xiii

Car souīt sesdeue p ineptitut dela demāda molts processos esser anullats: la qual cosa als actors majorment pobres dona occasio: e materie d lur dret adesēparar Per amor deço ordonam: e statuhim ąp alguna impertinencia o ineptitud de demanda: o d libell pus ąclaramēt se apparegadla intēcio dl dmanāt pla demāda / o libell encare p lo proces lo iut

geno se abstegue ō donar sentē cia enlo plet ne aytal excepcio ans de plet cōtestat o apres ad meta:o encare lo proces /o sen tencia:lo qual:e la qual sobre aytal demanda/o libell se esde uēdra esser fet/o donada no pu guen per la rabo demūtdita es ser anullats/o encare revocatf o esser dites nulles:o vans ipō iure:la dita empero cōstitucio tantsolament als esdevenidorf negocis sie esteſa

¶ De pactes e transaccions

¶ Usatge

Constituiren encare mes que de clams q̄ hu faria daltre si lef persones daquells entrels quals lo plet sera puys venen asagrament de faeltat/o a homenatge:o amistança p fe empresa los sobredits clams si aqui no son retenguts durable ment sien diffinits e sien en cō cordia

¶ De empreniment e tre ues convencionals.

¶ Usatge

Comunies e covinēs ces quels caullers els homens de peu fan entresi:volentf anar en hosts e encaualcades o en casses fermament sien ten/ gudes per aquells qui les hoiran e las auctorizaran:e per a quells qui les hoiran e callarā e no contradiran que axi hi ha gē prou o dan com entre ells se ra covengut.

¶ Consuetut de cathalunya

Si yo he treues ab tu acert dia noresmēys pusch enfre aq̄ll dia per atu penyorar lo deute que deus ami:mas lo su/ perfluu son tengut de retre atu si alguna cosa ne he presa. Ell/ cuns dien que no:si retēgut no es stat quant les treues forē da des mes pledejar ab ell pusch: e demanar en juy.

¶ Item no poze valer a algun contra tu entre aquell dia que les treues son fetes:car trenca des serien. E iatsia deffenēt la casa mia dannatge atu haure donat:son tengut atu esmenar p treues:mas la fe mia no val menys mas la tua axi alcūs yo contra:mas aço es ver es serue que les treues son trēcades en lo dit cas

¶ Jacme primer enla cort de barcelona

CONegue vniuersos q̄ Nos en Jacme etce. Volents donchs tota malicia e tota occasio de infidelitat de tots nostres sotsmesos de tot entot extirpar de cernent ab consell de tots los sobredits diem statuidor que quiscu qui ab altre haura tretes adiades o sera estat lonch temps o breu ennmig del temps no pusque retre les dites treues ne pusque fer mal a altre ne les treues en q̄lque manera infringir ne per rabo o pignoracio ne per alguna occasio

¶ Semblantment quiscu qui haura ab algu tinences o algucert o certs dies entre aquelles tinences ni per rabo o pignoracio ni per alguna rabo o occasio pusq̄ malfer a altre ne aq̄lles tinences infrigir. E qs vulle entre treues o tinences adiades fara mal a algu ab lo q̄l haura treues o fara pignoracions o dampnatge algu li donara en doble lo hi esmenera primer restitucio ol damnatge o pignoracio a aquell q̄ ha soffert lo damnatge. E dela dita pena ol doble la meytat a nostre laltre meytat al soffirēt lodānatge o tot entot sia applicada axi q̄ per pignoracions fetes e treues e tinences trencadors valega méys la sua fe E qui pusque esser reptat fins q̄ haga restituit tot lo dan e la pena ol doble dessus posada.

¶ Alfons segon enla cort o muntso capitol.xxiii.

ITem ordenam esta tubim que algū hō q̄ ab altre haga treues no gos seguir los enemichs de aquell ab qui ha treues ne talayar ne star en aguayt ne empreta ental manera que dan sen pugues seguir a la altre part. E si ho fara q̄ sie trencador de treues te puxe esser conuengut de tot lo malifici que los altres farien axicom de treues trencades

¶ Item ¶ capitol.vi.

ITem ordenam e statuim que si nos haguem fet en prenimēt o comenca ab algū hom dela nostra senyoria que sia absolt e reuocat pco car senyor ne deu tenir partans deu esser cominal en iustica a totes ses gents e que daquiauant no façam les coses demuntdites

Jacme segon enla prime ra cort de barcelona Capitol.xxvi.

Item q̃ si algu hau / ra treues ab altre : e laltre sera mort dins aquelles treues per aquells qui dades les hauran o per sos valedors quel senyor del mort / o los parés lo puguē demanar a aq̃ll qui haura do / nades les treues axicom poria fer aquell qui mort sera. E aq̃ll qui dades les haura sia tengut de respondre al senyor e al hu dels dits parents.

Que aduocats metges : e notaris sie̅ examinats ans que vsen

Alfons segon enla cort ō Buntso capitol.xvii.

Item ordenam e sta / tuhim que algu saui en dret no vs en al / guna Cort de inqui / sicions / ni de aduocacions / ne de iutjamèts entro sera exami nat per los prohomens ō quis cun loch ensemps ab los altres sauis en dret e aquells qui serã elets iuren q̃ se haurã feelmèt en aduocacions e en altres co / ses en poder del veguer / o del batle e dels dits prohomés da quell loch.

Idem Capitol.xviii.

Item ordenam e statu / him que allo mateix se faça enlos metges e ci / rurgians

Idem Capitol.xix.

Item que allo mateix se faça enlos notaris pu / blichs

Pere terc enla cort de cer uera Capitol.xii.

Confirmants encare lo capitol enla dita Cort de Būtço fet qui comença. Item ordenā e statuhim ꝛc. E aquell anadint statuhim que negu sa / ui endret enles ciutats viles ne encare altres insignes lochs no puxen aduocar / ne offici de iutge / o de assessor regir : si totz los. v. libres ordinaris ō dret ciuil no ha : o aldemèys los li bres ordinaris ō dret canonich E q̃ aq̃lls aldemèys haja hoits p cich anys en studi general de la q̃l cosa p sagramèt sia tegut fer fe E açomateix enlos metges ō art de phisica volem esser ob

ſuat. Saul q̃ baſt aquell en general ſtudi per tres anys tant ſolament hauer hoit.

¶ Item enla cort ỏ muntſo ¶ Capitol xvii.

Ales Ciutat eviles de perpenya de cerueta e ỏ puigcerda e de vilafranca ỏ panedes com en aqueſtes ſia copia de ſanis en dret declarant la conſtitucio per nos feta en la cort de ceruera qui comença Cõfirmants encare ꝛc. Statuim ; e ordenam que negu faui qui doctor ; o aprouat no ſia offici de aſſeſſor de iutge ; e de adnocat daquiauant regir ; o pendre no gos o p̃ſumeſca ſi dõchſ primerament ell en poder del official ordinari no haura fet publicament enla Cort ſagramẽt que per cinch anys en ſtudi general dret canonich hage hoit ; o ciuil. ¶ E per dos ſauis ỏ les dites ciutats ; o viles. ſi doſ ni haura ; o almenys hu en preſencia del dit official examinat ſera e aprouat. E perço que tota fauor de tot entot enaço ſia extirpada e foragitada dls ditſ examinats les animes en aço en quãt podem encarregam q̃ ſegons lur bona conſciencia la dita examinacio e approbacio facen. ¶ E encare lauors deuant aquells examinadors ſia tengut de fer fe que enuers ſi a xicom aſeus propris hage tots los libres ordinaris daq̃ll dret lo qual haura hoit. E ſi lo contrari per algu ſera fet aytal ſaui qui les coſes deſſus dites no fara ; o complira de tots los dits officis per dos anys ipſo iure ſie priuat ; e pena de. l. morabatins dor no reſmenys en ; corregue. E aço mateix ſots leſ dites penes ſia obſeruat enlos metges chriſtians de art de fiſica enlos quals empero abaſt aquells per tres anys en general ſtudi hauer ſtudiat ; e hoit los libres ordinaris dela ſcien cia de medecina. ¶ Los juheus empero e ſarrahins metges hagen eſſer examinats per metges de lur ley ; o ſecta ſi algu ni haura Empero hu metge chriſtia aiuſtat enlo ; examen de aquells ; e metges de aq̃lla ley ; o ſecta no hauents hagen eſſer examinats p̃ dos metges chriſtians ; la qual examinacio feta ſi ſufficients ſeran trobats hagen a iurar publicament be ; e leyalmẽt praticar ans que ala pratica ſien admeſos

¶ Maria conſort e locti nent general del Rey don ¶ Alfonſo enla cort de Barcelona capitol. xvii.

Iſtats es coſa ridiculoſa als iuriſtes qui volen exercir offici de iudicatura / o de juridictio en cathalunya : e no poch dampnoſa als littigants ignorar les leys ðla terra Jſder ço ſtatuhim ordenam volem : e manã que quiſcu iuriſte q̃ volra vſar dels dits officis de iudicatura / o ð aduocacio enlo pr̃cipat de Cathalunya ans que ſie admeſos en aquells / o en algu de aquells : hagen e ſien tenguts hauer ſens frau algun los vſatges de Barçalona conſtitucions ; e capitols de Cort de cathalunya : ſegõs les quals ans ð tots altres drets ha eſſer iutjat dins lo dit pr̃cipat : e ſi algu dels dits iuriſtes no hauẽt les dites leys p̃ſumira aduocar o iutjar aquell aytall volem incorrer pena de cinquanta liures la meytat guanyadora al fiſch laltre meytat al acuſador volents enla preſent conſtitucio eſſer compreſos los iuriſtes qui de preſent aduoquen / o iutgen ſi dins ſpay ð ſis meſos primerament no hauran les dites leys ðla terra

Que no ſia legut tranſferir o ceſſionar alguna coſa en altres pus potents

Pere terc enla cort ð mũt ſo capitol.iii.

Les leys romanes vedants ceſſions eſſer fetas en pus poderoſa perſona axi per raho de riqueſes com ð offici en noſtra perſona e dela alta regina cara muller noſtra : e dels fills noſtres e del treſorer e dals tres officials noſtres de qualſevol prehominencia / o ſtament ſien declaram loch hauer. & aquelles inuiolablent eſſer obſeruadas

Que no ſia legut anegu poſar ſenyal per fer terror o manaſſar al poſſehidor dalgũa terra o poſſeſſio

Ferrãdo primer enla cort de Barcelona capitol.xv.

Com amolts entenẽtſ afer mal ſia meſter exempli de correctio : e ſia quaix entot lo pr̃cipat de Cathalunya creſcut / o introduit per abus que ſi los ſẽyors directes les coſes feudals / o emphiteoticaries prdret de comis / o per delictes p

ells comesos to en altra mane/
ra per ley o dret de senyoria se
pendran ho aqlles alurs mans
peruendrã e aquelles per alur
propria cultura se aturaran/o
a altres stabliran: o ainstãcia
ô creedors requirent iusticia e
intge en aço per lo senyor qui
tals coses ha aiutar primera/
ment assignant sesdeuendra es
ser alienades ptal q̃ ôls preus
daquê hauedors se puscha tãt
com pora satisfer als dits cree
dors: alguns sobre aço dreto p̃
renents: als possehidors deles
dites coses; defet e de paraula
no dupten fer menaços; per les
quals/o los fruyts p prouisio
celestial als camps donats des
trobir/o aquells camps en mo
mẽt ôls dits fruyts despoblar
o despullar no dupten/o fossen
creus o altres seyals morts de
singnãts enlos dits camps fer
e posar assagen: e aqsto aytals
degen de capital pena esser pu
nits. Ideręo a aquesta tãt grã
audacia e delicte volents ob/
uiar ab aquesta perpetual con
stitucio sãccim e ordenam que
si negu daqst tan foll gosar mo
gut al possehidor ôles dites co
ses/o generalment aquisuul/
le sperant guanyar aquelles p
si de paraula/o en scrits/o per
interposada persona manallar
o per los dits senyals al cultu/
rador ôls dits bens: o en altra
manera generalment al sperãt
aquells guanyar haura dada/
o feta paor/o temor en algu/
na manera aquest aytal ama/
naçant: o donant/o fent pa/
hor/o temor prouats legitti/
mament los cassos dessus dits o
algu daquells deuãt lo intge o
conexedors del crim/o altres
procehints dessus nomenats
per gitar de pau e de treua sia
publicat e haut e squnat p los
nostres veguers dins los vegue
ries dels quals tals coses/o al
guna ô aquelles seran attemp/
tades pus aquells aquis pertã
yera/ne sien ustats/o requests
ligittimament per la part e no
en altra manera. E los dits of/
ficials tal publicacio p ells fe/
ta hagen e sien tenguts degu/
dament notificar als altres ve
gueries e batlies e aplats e ba/
rons Caualers e altres del dit
principat iurisdiccio hauents
los quals pus la dita publica/
cio los sia intimada en alguna
baronia o loch no pusquen los
dits delinquẽts en alguna ma/
nera sostenir, entenem empero
que lo dit aytal publicat e ha/
ut per gitat de pau e de treua
comparẽt e purgãt se cõtuma/
cia: e satisfaent los dans: e des
peses ala part/o fermant li de
dret en poder del veguer qui p̃
mer per gitat ô pau e de treua
lo haura publicat per lo dit of
ficial pusq̃ esser reduit en pau:
e treua punint lo empero ôl de

licte/o crim que comes haura per alguna deles dites rahons segons que iusticia dictara.

¶ De dol e mal engan.

¶ Usatge

STatuim encare a/quells mateixs dits princeps e conegue ren esser bona fe q̃ tots homens pusque haurã saluat altre qualsevulla o besat que per null enginy aquell dia noli facen mal e siu fabia sens altre cõtradit que aquella ma lafeta q̃ feta li haura li redres: e li esmen

¶ Usatge

SEmblantment statuirem e loarẽ esser bo cosimẽt que si algu menjara/o alberga/ra ab altre que per.vij. dies a/pres de tot son dan se abstenga que per null engã noli faça ne gu dan per si ne per son senyor ne per amich: e si ho fabia que li ho esmen e lio redres sens en gan.

¶ De iuramẽt de calumpnia.

¶ Usatge

CAr per complanta õ nostres sotsmesos moltes vegades ha uem hauda querela que sovint enlos iuys calumpnioſament es demanat excep/cio proposada e auegades õ sẽtencia interloqutoria es appel lat: e pço lo plet es mes aiogat e pus longamẽt sospes axique apenes/o nunqua finalment pot esser enclos. Volents a ay tal frau/o malicia ab reyal re/mey occorrer e cobejãts impo sar fi als plets: pço q̃ les parts de treballs: e despeses no sien indegudament fatigades: õ cõ sell: e approbacio dels nobles magnats edels Ciutadans nos tres qui lauors en nostre Cort eren ab nos ensemps ental ma nera statuimque daquiauant en totes causes sia pstat sagra/ment õ calumpnia p lo actor e per lo reu. & que en alguna ma nera õ sentẽcia interloqutoria no sie appellat: si donchs no de manifest greuge: o si donchs ensi/no contena euident er/ror: o que fos contra dret pro/nunciat enlos quals cassos dis tres dies sie conegut dela dita sẽtencia: e ab deguda fi sia cor

regidate en axi no solamèt los plets mas encore los calumpniadors seran minuats

¶ Jacme primer enla sua cort de barcelona

Acara statuhī que en tota causa per les parts sia iurat ō calumpnia, Mas la causa de appellacio quis faça sobre sentecia diffinitiua sia determenada dins vint dies, & la causa ōla segona appellacio sia determenada dins deu dies

¶ Acaba lo segon libre

¶ Comensa lo terc libre

¶ De iurys e fermes de dret axi en plet com enbatalla.

¶ Usatge

Osnes homines. Tots homens deuen fermar dret a lurs senyors o bon que lurs seyors lurs manen enço ōl seu ala potestat sos Vezcomtes e comdors per cascun castell ab sa honor per cēt onçes dor ō Valencia el caual ler per deu, per cascuna Caualleria ō terrate per castell ab sō empriu per altres deu per los seus menors segons lurs valor per homenatge p mige Caual leria de terra deço quis pertāy ala fe lo pages ferm dret per cinch sous ab creximent

¶ Usatge

Batalla jutjada ans que sia iurade si ōu esser feta per Caualleros p docentes onçes dor de Valencia sia fermada ab pèyores, & si deu esser feta p homens de peu sia fermada per. c. onçes dor, perço que aquell quivença sia esmenat lo

mal que pendra enla batalla:a xi enlo cors:com enlo caual:e enles armes:e conseguescha ço perque la batalla fera e totes les messions que fara per a q̃lla batalla:e deffenir lo mal q̃ pendra aquell qui vensut sera enla batalla.

¶ Usatge

CE tots los plets co/muns no couen esser mes de quatre plets lo hu en que sia dret format per fermãces /o per pe yors couinentment axicõ mes ter ha o necessari hoits los clãs de cada vna part. Altre en que los clams sien dits e recomp/tats e iudicis donats dels iut/ges elets ỏ cascunes parts. Lo terç en q̃ los clams els iudicis e sie retrets ỏl iutje e si ops ha o necessari los iudicis mellorats aps e sie loats e auctorizats e a q̃ deuen crexer les peyors alo ament ỏ lur iutge. Lo quart en quel senyor del plet recobre les penyores e mentre que les tin/dra quels drets sien fets els iu/dicis complits axicom serã iut jats e de ab dues les parts auc torzats.

¶ Usatge.

STatuirẽ encara los dits princeps q̃ cas/cun adũsari speras laltro aduersari en plet entro ala terça hora ỏl dia daquiauãt sus vol prena les pe yors e tengue aquell fallimẽt per fadiga de dret. si aquell ad uersari qui aplet fallira no ha res sens engan. & si hauer hau ra e no comenara lo plet a son causidich. No ha axi entre los senyors e lurs homes assats es couinẽt cosa quels homes spe/ren lurs senyors entro ala ho/ra nona.

¶ Usatge

STatuirẽ encara que fills pares ab los fills ols fills ab los parcs hauien contencio/ni plet quels pares sie iutjats axi com senyors els fills axicõ lurs homes comanats ab lurs pro/pries mans. & si los fills als se yors de lurs pares algũ dan fa ran lo pare destreye los fills q̃ aquell for fet esmenen e redre/cen als senyors/o ell ho esmen per ells. & si fer no ho vole de seret los de tot entot els des/mantenga sens engan.

¶ Usatge

ITem ab inuiolable obseruacio manam fermamẽt esser guar dat q̃ com sesdeuen dra algun caminant o astrãger ab algũs ỏls nostres sotsmesos pledejar que tost e sẽs trigã ay tal plet sia ab deguda fi terme/

nar, car iniqua cosa seria si ay-
rals persones qui aperills de
camins e a fortuna de rius ells
mateixs: e lurs bens fossin es
posé cõtra arbitre ó lur pro-
pria volũtat en algun loch ha-
uien fet longa triga

Jacme segon enla segona cort de barcelona capi. xx.

ITem tota ferma qui
sia feta en poder nre
o ó nre procurador
o ó officials nostres
ab penyores tinèts que sia sol-
ta. E les penyores no puxen es
ser demanades p nos ne p nos-
tre procurador ne officials nos
tres per aytal forma. E que da
quiauant null home sia tengut
de fermar en poder nostre ne ó
nostre procurador ne de offici-
als nostres ab penyores tinèts
sino p pau e treua e per batal-
la Sia entes empero que aqlls
q̃ hauran fermat en poder nos-
tre: o de officials nostres sié tẽ-
guts a nos de fer ço que lauors
deuien e eren tenguts de fer

Pere terc enla cort de Vtlo capitol. xiii

LEs causes entro a ci
quãta inclusiuamẽt
sens brugit e figura
de iuy e sés scrits se
hagé a conexer: e determenar e
tota appellacio remoguda cõ-
suetut vsança: o ordinacio ó al-
guna ciutat vila: o loch en ne-
guna manera no cotrestant.

Ferrando segon enla segona cort de barcelona capitol. xxxiiii

HEs volem statuhim
e ordenã q̃ les em-
pares verbals si dis
vn any los instants
dites empares aqllas no pros-
seguiran e finirã que passat dit
any dites empares sien hagu-
des per cancellades. E per sem
blãt si en dites empares se fer-
mara de dret. Volem e statu-
him que la dita causa de ferma
de dret se hage a proseguir e fi-
nir dins vn any altrament tal
ferma sia haguda per nulla: e
extincta

De reptars de banisia e de traicio com se deuen excu sar

Usatge

SI algu en Cort p̃ fõ
senyor sera reptat ó
banisia deuãt lo prĩ-
cep purgar sen deu
per iudici: e per loament de
aquella Cort. E si fer no volra
lo princep lon deu destrenyer.

Usatge

Si per la potestat algu ya reptat deu se metre ensa ma e p iudici dela lua cort redreçar e esmenar lo dan;e lo mal e la deshonor que feta li haura / o se deu purgar ỏ bansia per sagramẽt e per batalla ason par qui de linatge de honor sia de la valor ab dã / o ab prou que daço deu hauer;p aço diu dan;o prou q̃ tant prena si venç com perozia si era vençut Semblantmẽt sia entrels magnats e lurs Caualvallers exceptat que la batalla no sia feta enlur via;mas en via dels faels elets de cascuna part

Usatge

Si algu reptara altra de bansia;e lo reptador no sera seyor del reptat e afer batalla en ma de senyor se metra; si lo reptat sera vençut sia fet de ell ço que ỏ bara prouat se deu fer & lo vençedor recobre dels bẽs del vençut totes messions de p dues que per la batalla haura fetes;e si lo reptador sera vençut qui la sanch del altre ab iniust etemerari gosar ses esforçat demanar;sia liurat en poder del acusat; perço que ell mateix e enles coses prẽgue ço que volguera que laltre innocent sofferis,

Pere segon enla corẽ de barcelona Capitol.xxi.

Item statuhim que null home reptat de bãsia no sia sostẽgut p nos;ne p algu altre de Cathalunya; si doncbs nos volra escondir segons lo usatge ỏ Barçalona & la encara hon escõdir se vulla nos o fills nostres aquell no sostẽgam / ne deffenam;en pẽyores / ne en altres coses com nos conega esser iutges enles dites coses.

Jacme segỏ enla primera cort de barcelona ca.xxliii

Item que si algũ ya reptat de bansia; q̃ aquell qui reptara no pugue crexer de riquesa lo par que livolia dar e si ho fara que la riquesa sia daquel e dels seus per tots tẽps en axi que noy pusque renunci

ar aquell ans dela donacio ne despuys

Item capitol eodem

Item si algun reptara algun caualler e li dara par/o cõtra semble/que noli pusca dar sino era caualler/o fill ỏ caualler per son linatge.

Item enla cort de Gerona Capitol.i.

E A supplicacio dela dita cort statuhim e ordonam que lo capitol fet p lo senyor Rey en Pere enla dita general Cort de Barçalona :lo qual comença Item que negu reptat ỏ banstia te ,sia tengut e obseruat. & stablint anadim e declaram a aquell capitol que encara sia entes e seruat no tantsolament de bares mas encare ỏ traydors qui lur se no volran scondir : entenẽ empero quels altres fills nostres saluant e ỏls successors enlo Regne n. Ãtes en potestat nre mas heretats puxen prestar aiuda :e fauor al reptat volent se scusar axicom ho poden fer los altres barons de Catbalunya

Item Capitol.xxv.

Item statuim e ordonã que si algu sera reptat enla Cort ỏ bãsia :o ỏ prodicio/o traicio/o de trencament de treues q̃ pusque scondir sa fe per batalla . & si aquell q̃ sera reptat deles dites coses o de alguna ỏ aquelles sera bandeiat :p nos os tembra de nos :o dels officials nostres q̃ puxe venir star :e tornar saluament :e segura per los locbs nostres per aytant ỏ temps com haura mester a scondir sa se seus dupte :e paboz de nos e de nostres officials vinẽt stant :e tornant les dites coses empero stablir :e ordenar entre nem dels bomens de paratge e de linatge militar :o ỏ bom bõrat de ciutat :o de vila

De orde que deu esser obseruat en juys

Datge

Si algu pẽdra malt :e abans que sen venge/ne querra iusticia si l malfeytor la li proferte ell apres rebujãt li fa negũ mal. spaço pmeramẽt li es/mẽ lo mal q̃ fer li haura :e puys prene dagll malfactor lo dret

que fer li dege E si lo malfeytor contradiu afer li dret: si per aço pren mal noli sia alguna manera esmenat

Ulatge

Si negu haura homes qui facen mal a negu no per son consentiment ni per son mandamẽt: e ell promet ỏ aquelles malfeytes fermar e fer dret per ello, si aquells quil mal haurã pres no volen pẽdre dret ỏ iusticia: e punys per aço faran algun mal: primerament: o redre cen: axi com per dret fa iutjat E puys prenguen iusticia del señor per sos homẽs axi com fer lendeura, car axicõ lo mal qui es fet per fadiga ỏ dret no deu esser esmenat: axi ço qui es fet sobre proferimẽt ỏ dret en nulla guisa no deu romandre q̃ no sia redreçat.

Ulatge

Si negu home cõtra altre haura alguna querela: el citara q̃ li faça dret; e aquell noli vol fer dret ni per temor ỏ deu, ni per manament de iutge ni p aiustament de amichs, ne ỏ proismes, E lo clamater mogut de ira robara les coses de aquell mobles, o succehira les imobles: e cremara cases e messes: e tallara vinyes; e arbres. E puys lo hercu per algũ vendra a dret quin seuulla mal q̃ age fet al clamater e lo guany q̃ poguere hauer pres deles sues coses li redreç primerament: e puys lo clamater tot quãt poseeix dels seus bens li reta: mas daço que guastat ne haura noli sia tengut sino tantsolamẽt ỏ guany que lin sobziera. E puys lo reu face dret al clamater axi com fer se deura mis coue

Ulatge

Si negu diu esser se fadigat ỏ iusticia en pri cep, ni en Bisbe, ni en son señor, ne en son aduersari de dret, o li allevara que sia gitat ỏ pau e ỏ treua de señor, o dira que son señor lo ha acusat, o destinat si prouar no ho pora esmẽ li tots los mals feyts que p aço fara e puys faça sõ clam e quira iusticia e deman dret axi publicament e moltes vegades que no li pusque esser negat

De dilacions

Ulatge

Per ſia manat axi als magnats cõ als caualliers primeramẽt de.x.dies daquiauant de.viij.en.viij.dies Als pageſos al ãrt e al.v.dia.

¶Jacme primer enla cort de Barcelona:

Encara ſtatuhim: q̃ tota cauſa de qualq̃ qualitat ſera ſia finida dins.xl.dies cõptadors dl dia del fermament ſi lo tẽpſ no ſera prolongador per rabo de teſtimonis e de cartes que foſſen en parts remotes e que de aço ſia feta plena fe al jutge per jurament. E que ſia donada als dilacio ſegons diſtancia del loch.

¶Idem:

Encara ſtatuim que dia ſia aſſignat a les parts a pledjar de tres en tres dies ſino q̃ ſi cauſa entre caualler e caualler lauors ſia aſſignat ỏ viij.en.viij.dieſ.maſ ſi dins.xl. dies ſeſdeuendra alguna deles parts appellar a nos e legitimamẽt e no fruſtatoria ſa appellat no correga aell lo dit temps de.xl.dies.mas ſi enlo dia p lo jutge ſtatuit q̃ devant noſtra preſencia degẽ comparer e ſien en noſtra cort fins q̃ hagen hoida lur ſentencia.

¶Idem

Encara decernim q̃ ſi per culpa dela altra part ſeran paſſats los dits quarata dieſ ans ỏ diffinicio dla cauſa eſmen ala altra part que ſes culpa ſera ſtada totes les deſpeſes les quals per la dita cauſa li haura conuengudes ſoſtenir. ¶Mas ſi los dits dies en culpa del jutge ſeran paſſats ſens diffinicio dela cauſa ſmẽ lo jutge ales parts totes les deſpeſes les qualo per la dita cauſa lus haura conuengudes ſoſtenir.

¶Ferrando enla ſegona ¶Cort de Barcelona. ¶Capitol.xii.

Com experiencia moſtra que per les dilacios ỏ les plenlo preſent principat de Cathalunya preuenẽ grãs dãs e ỏſpeſes als litigãts: pço p reſceẽr y extirpar plets e obuiar a malici

es per repos deles parts e bo/na y expedita administracio ō la justicia;e per prouehir ala comuna vtilitat volem statu/him e ordenam ab consētimēt e approbacio dela dita cort q̄ dacauant enles letres citato/ries qui exiran dela nostra rey al Cancelleria sia posada clau sula antigament posar acostu/mada:enla inbibicio ꝛc.Dum tamen vobis constiterit par/tem prius esse citatam.

¶ Item en dita cort.ca. xiii

Item statuhim e or denam que sis dies apres que sera pas sat lo terme dela ci tacio lo actor o prouocant en juy hage donar la demanda ꝑ prestar caucio ydonea per les despeses:o juratoria en cars q̄ no puga donar fermances e lo reo hage respondre ala demā/da dins vuyt dies encontinēt apres que la demanda li sera intimada e prestar caucio en a quella segōs es dit enlo actor E si lo dit reo tendra algunes excepcions impedits littis in/gressum les hage a preposar dins los dits vuyt dies dis los quals vuyt dies hage si volra reconuenir lo actor. E lo dit actor en tal cars hage respon/dre:a dita reconuencio dins altres vuyt dies y en tal cars se hagen a determenar les di/tes excepcions dis quize dies si donchs al consell no era vist necessari major dilacio puix no pas mes temps de seyanta dies.Altrament sien bagudes per repellides quant o empat/jar lo ingres dela causa. ¶ E si de tal ōterminacio algūa part supplicara que hagen interpo sar dita supplicacio dins tres dies jurisdictis e se hage deter menar: dins deu dies primer vinents ¶ E la part suppli/cant si subcumbira sia con/dempnada en despeses.E mes auāt nos puga pus supplicar encara ques revocas la prime ra declaracio.E entes empero que tant com durara lo juy so bre les excepcions impedites lo ingres dela causa no corre/guen los vuyt dies donats a reconuenir.

¶ Item enla dita Cort. ¶ Capitol.xiiii.

Esauant statuhim e ordenam que a/pres que haura res post lo reo ala de/māda ōl actor:o essēt lo reo en contūacia ō respōdre ala ōmā

da e prestar caucio com dit es dins vuyt dies primer vinèts lo dit actor hage posar defet: o articular. E lo reo hage respondre als adits articles dins sis dies primer vinents e personalment en presencia del relador si al dit relador sera vist. E si sera absèt lo dit reo puxa respondre per procurador: a arbitre del relador.

¶ Idem Capitol.xv.

ITem statuhim e ordenam que enconti nèt lo reo hage respost als articles ŏl actor: o no responent: e lo actor volra prouar en tal cars ipso iure e facto: correguè al dit reo cinch dies a donar interrogatoris: los quals cinch dies passats: ipso iure et facto correga al dit actor dilacio ŏ tres mesos precise et peremptorie aprouar axi p testimonis com a produhir actes: e altres qual seuol probacions dins los ql̃s tres mesos encare puxa articular: e prouar aql̃s dins lo dit temps ŏls dits tres mesos E si sera cars lo dit actor .ŏma nara dilacio vltramarina o fora Cathalunya en tal manera q̃ los tres mesos no fossen sufficiẽt dilacio hage ademanar dita dilacio cõpetent p aprouar dins deu dies cõptadors del dia q̃ lad ita dilacio ŏ tres mesos comença a correr: e q̃ hage a jurar que per differir dita causa no demana dita dilacio ni malicioſament e fet aço li sia donada dilacio a arbitre del consell segons la distancia del loch a on volra donar les proues puix dita dilacio no excedesca temps de nou mesos enlos quals sien enclosos los predits tres mesos. E sino donara proues que sia cõdempnat en refer les despeses que la part altre haura sostengudes per tal dilacio.

¶ Idem. Capitol.xvi.

ADes statuhim e ordenam que lo reo hage posar defet: e articular axi ŏla reconuencio com de altres qual seuol excepcions dins trental dies comptadors del dia q̃ lo actor haura donats los seus articles als quals hage respõdre lo actor dins vuyt dies axi com es stat dit enlo reo: e feta la resposta per lo actor als articles del reo o no responent correga aell dilacio probatoria ŏ tres mesos o altra segõs es stat dit enlo actor e lo actor hage semblant temps per donar interrogatoris segons es stat dit enlo reo.

Idem Capitol. xvii.

Item que passades les dites dilacions e termens ipso facto sens altra prouisio los testimonis donats per quiscuna deles parts sien hagutz p publicatz: e publicatz dits testimonis axi lo actor cō lo reo hagen dilacio devn mes per obicir e prouar objectes e corroborar e defendre. E passat aquell los testimonis dels objectes; saluacions e defēses sien haguts per publicats ipso facto. E si als jutges ha vist que la dilacio de obicir corroborar e defendre los testimonis hauia mester mes ōvn mes los puxen dar major tēps pux no puga passar de tres mesos auant, E si sera dilacio vltra marina nou mesos.

Idem. Capitol. xviii.

Item q̄ publicats los dits testimonis ōls dits objectes corroboracions: e defēses ipso facto correga dilacio de dos mesos axi al actor com al reo per instruir e fornir total ment lo proces axi en fet com endret en talmanera q̄ passats los dits dos mesos se pu[illegible] fer relacio del negoci axi que passat lo dit terme no sien admeses cedules alguna fne produccions a alguna deles parts si donchs p justes causes no era vist al dit consell prorogar lo dit termini. E q̄ aquell no puga esser prorogat mes ōvn any en vna o moltes prorogacions encarregant ne sobre tal prorogacio les consciencies dels dits jutges.

Idem ca. xviiii.

Item mes sta tubim e ordenam que passats los dits termi nis lo scrina de manament del proces request p la part hage portar lo proces al relador ōla causa dis sis dies apres que ha req̄st. E si dins dit termini no portaua dit proces al relador ipso facto pda lo salari deles scriptures: e no lin puxa esser feta rao en juy ni fora juy E q̄ lo relador dīs tres dies imediadamēt seguents apres que lo dit proces li sera portat hage a denunciar al president com ell te tal proces a relacio sots lo juramēt p ell prestat. E lo president del dit consell; tots dissaptes / o lo dia abans si lo dissapte sera feriat en presencia del cōsell hage denūciar: e fer cōtinuar en memorial: e deliberar e ordenar q̄ les causes qui primer li son stades denunciades se hagē afer la setmana seguent huat lorde dela denū

ciacio demuntdita. ço es q̃ les q̃ primer li serã stades dñcia des primer se hagẽ expedir se/gons la forma denall scripta si donchs no occorria alguna cosa q̃ al cõsell paregues esser necessari q̃s fes e q̃ lo dit apun tament se hage a intimar lo dit dia mateix a les parts de qui sera interes.

Idem capitol.xx.

Ité q̃ segõs lo apun tament fet enlo dit dissapte les causes se hagen continuar hoir los aduocats votar e clou re y expedir seruant la consti/tucio dela reyna dona maria començãt per donar orde &c. Entes empero que no obstant dita constitucio dela reyna do na maria enlo que dispos̃a so/bre la facultat donada al presi dẽt en fer instruir lo proces sia seruat lo capitol damũt posat de litibus abbreuandis co/mençant Item que publicats etc. sobre les dilacions e termi nis e instruir lo proces per for/ma que lo canceller vicecãcel/ler; e en son cars regent la can celleria; e dit consell en virtut d̃ dita cõstitucio dela reyna do na maria no hagen facultat de fer pus amplament instruir lo proces attes q̃ per lo damunt dit capitol bi es ja plenament circa dita instrucio; proueyt.

Idem capitol.xxi.

Estauant statuim e ordenã q̃ si al/cũa d̃ les dites pte o les dues supplicarã de la sentẽcia q̃s donara; la qual supplicacio se hage interposar dis deu dies ap̃s dela publica cio dela dita sẽtẽcia e pstar cau/cio q̃ la causa d̃ supplicacio se hage instruir; e decidir dins spay de sis mesos; si donchs al cõsell no sa vist p alguna justa causa q̃ major tẽps dega esser donat q̃ en tal cas; o puxẽ fer axi empero q̃ en tot cars hage esser determenada dis vn any & passat lo dit any ipso facto la dita causa d̃ supplicacio sia haguda per deserta.

Idem Capitol.xxii.

Ité q̃ dorada la sẽtẽ cia si excepciõs no san oppsades ala e xecucio se faça la e/xecucio sẽs declaracio; con/sell de execucio. & aço per rele uar les parts de despeses.

Idem .capitol.xxiii.

Item mes statuim e ordenam q̃ les cau/ses menors de trey/ta lliures puxen es/ser comeses ad decidendum a

hu dels del consell: lo qual en nom del senyor rey: o del loctinent general: o del portantveus d gouernador en sō cars puxa sentēciar feta primer assignanacio ales parts: e ordes aqlles. & si algun dubte li occorria ho puxa referir e metre enlo cōseli: e que en dites causes menors d trenta liures no sien tenguts los reladors donar les dilacions segons lor de dessusdit ans puxen aquelles abbreuiar a lur coneguda. Empero no puxen aquelles allargar mes deles altres causes segons dalt es stat dit. & si de tals sentencies se supplicara la causa de supplicacio se haga examinar e determenar per lo consell aximateix sumariament.

¶ Item ¶ capitol.xxiiii.

Item mes statuhim e ordenam que no obstant lor de dilacions e termes demunt e dejus designats les causes sumaries com de aliments e possessories comandes: e de forasters e altres que de sa natura requeren sumaria cognicio: e per prompta probacio son liquides. & les causes executiues se hagen breument expedir no obseruades dites dilacions a arbitre del dit consell: o d aquell aqui sera come sa la causa en son cars.

¶ Item ¶ capitol.xxv.

Statuhim e ordenam que si alguna letra o prouisio: o altre acte d aquells que per contrari imperi sens declaracio se poden tolre sera fet per lo president dela audiencia o per algu dlls dela audiencia o consell o per lo consell: e de tal letra prouisio: o acte se interposara supplicacio es pretendra greuge per alguna deles parts aquell se hage a metre dins la audiencia: o consell dins tres dies: e apres dins sis dies se hage determenar si donchs al dit consell no sera vist que per alguna justa causa dga esser donat major temps e terme puix empero no passe deu dies.

¶ Item ¶ ca. xxvi.

Statuhim e ordenā que si enlo progres dla causa se donaran algunes interlocutories o declaracions: que de aquelles si supplicar sevolra se hage interposar supplicacio dins sis dies prestant caucio ydonea p les

despeses. La qual causa ó supplicacio se hage determenar dins trenta dies apres seguents si donchs no era vist al cõsell se dega donar major temps puix empero no puxa passar mes de altres trenta dies. E passat lo dit temps sino sera declarat sia haguda p cõfirmada: e passada en cosa jutjada la dita interlocutoria. E la part qui haura supplicat sia condempnada enles despeses: e p semblant si subcumbira enla dita interlocutoria: y en lo entretãt durant la instancia dela dita causa de supplicacio segons la fama damunt dita no correga lo temps demũt assignat enla causa principal nisi proceesca enla causa.

Idem Capitol. xxvii.

Item statuhim e ordenam que si algunes causes seran evocades ala regia audiencia dela cort ó altre jutge inferior aquelles se tracten segons lorde de sus dit prenent les enlo stament en que seran evocades axi que segons lo stament en que staran sien prosseguides daquiauant segons lorde de sus passat.

Idem Capitol. xxviii

Des volem statuhim e ordenam que si seran causes de appellacio de sentencies diffinitives de altres jutges inferiors aquelles per semblant se hagen a tractar e termenar per lo consell e dins lo temps enles causes de supplicacio de sentẽcies diffinitives damunt ordenat. E si dites appellacions en cars que hagen loch serã interposades de alguna sentencia ho declaracio interlocutoria per semblant se hagen determenar perlo consell dins vn mes apres que seran introduides si donchs al dit consell no era vist que major temps fos necessari per alguna justa causa puix empero no puxa passar dos mesos.

Idem .capitol. xxviii.

Item volem statuhim e ordenam que les causes pendẽts enla reyal audiẽcia sien cõpreses enles presẽts cõstitucions e orde posar en aquelles ço es prenent les enlo pũt en que sont e daquiauant enlo

que apres se haura afer se ser/ uen les dites constitucions e orde de aquelles.

¶ Item ¶ capitol.xxvi.

Ltē cō no sia de ra ho que persona sos pitosa hage entre/ uenir en conexer ;e judicar causes algunes. ¶ Per/ ço volem statuhim e ordenam que quant alguna causa sera comesa per lo president a algu del consell;e algūa dles parts allegara algunes sospites del dit relador aquelles hage a de duhir dins tres dies compta/ dors del dia dela comparicio dauant lo dit president. E lo dia mateix que dites sospitas seran deduides sia intimat ala part altra;la ql lo dia seguent hage respondre ales dites sus/ pites per manera q̄ dins vuyt dies apres immediadament subseguents lo president en/ semps ablo consell hage pro/ uehir sobre les dites suspites dla qual prouisio axi feta nos puxa supplicar. Entes empe/ ro que enla conexença deles sospites noy sia present lo qui sera recusat. E aço mateix sia ser uat quant ala conexença d/ les causes de suspites que seran allegades contra algu del dit consell.

¶ Item. Capitol.xxvii.

Item p quant per relacions de por/ tes deles intimes se son fets molts abusos. Statuim;e ordonam que daquiauant los/ portes quant faran alguna intima ha/ gen afer relacio encontinent al scriua dela causa ;e hagen adir la persona aqui hauran donada la intima ;e lo dia e la hora e lo scriua ho hage conti nuar enlo proces. E aço ma/ teix sia fuat enlos missatgers deles cortz dels ordinaris.

¶ Item ¶ capitol.xxviii.

Item per quant lor de de proceir posat per nos ab appro/ bacio e assentiment dela present cort statuit enlos capitols de littibus abbreuiā dis enla nostra reyal audiēcia e dl gouernador general e por tant veus de aquell se creu es/ ser molt saludable als litti/ gants ;e en gran vtilitat dels cosa publica. ¶ Per ço statuhim e ordenam e ab aquesta nostra constitucio volem sia donada facultat segons de present do nam a totes e qualsevol ciu/ tats vniversitats e viles rey/ als de aquest nostre principat

que si volran tenir e obseruar en lurs corts la dita forma de proceir enlos plets que ho pusquen fer; e en tal cas los veguers jutjes e assessors e altres officials sien tenguts ala obseruacio daquells: axi empero que les vniversitats qui volrã obseruar dita forma: ho hagen dir dins vn any e fer ne acte publich altrament no sen puguen ajudar.

¶ De iurisdiccio de tots iutges e de for competent.

¶ Usatge.

Pledejar deue ab cõte los Vezcomtes els cõdors els vernessors / els altres cauallers la hon ell manera dins son comtat. E si aquell dia no poden tornar en ço del lur donar los deu condit.

¶ Usatge

Semblantment deu esser entre los comtes e vezcõts e vernessors e altres cauallers que quiscun plediegab son senyor de qui sia soliu o de qui tenga major benifici dins la porta dela sua cort si lo senyor ho volra: mas sino volra men li plet hon seuulla enço del seu axi que en aquell dia no porta tornar asa casa don lo condit.

¶ Pere segon enla cort de barcelona ¶ ca.xi.

Item que totes les causes que sien de cathalunya / o del comtat de barcelona si que sien principals: o de appellacio; sien tractades dis cathalunya: o comtat de Barcelona en axi que en qualque part de cathalunya siam puscam conexer deles causes dels appells; sino volem. Mas si erem fora de cathalunya no conegam deles dites causes: ans comanem aquelles atermenar quiscunes dins lurs veguerie

¶ Idem ¶ ca.xii.

Itẽ que les causes dela vegueria sien tractades dins cascuna vegueria: e no en altre loch. Si empero sesdeuendra en alguna deles dites causes a nos esser appellat: e nos no vullam conexer deles causes deles appellacions demuntdites dins en cathalũya comanem aquella causa de appellacio dins la vegueria enla

qual sera appellat termenado ra. Si empero los barons: e los altres caualls de catha/lunya en nostra cort sesdeuen ga anos sobre alguna cosa ple dejar sobre aço sia obseruat lo vsatge qui comença, Placita re ço es pledejar

Idem Ca.xv.

Item que neguns homens dels dits prelats: e dels tèpleers de spitalers: e de lochs ecclesiastichs: de barons de caualls: de ciutadans e d altres de qualque condicio/o siament sien: ne neguns bens de aquells: no sien presos: ne detéguts: ne emparats en ciu/tats: en viles: castells: o en al/tres qualseuol lochs nostres per dente: o per contracte: si donchs primerament fadiga de dret feta e trobada no era enlos senyors de aquells men tre quels senyors de aquells sien apparellats de retre justi cia de aquells: si donchs no p rabo dela cosa aqui stant: o p rabo de crim aqui comes: o p rabo de contracte aqui fet cō lauors si aqui son atrobats se guesquè lo for aquite si dōchs no sien viles de mercat enles quals de vs e de antiga costu/ma sia haut.

Idem. Capitol.xli.

Item que si negu se clame dalgun ba/ro o caualler per ra bo de algu dente/o contracte amonestacions pro meses axi com demunt es dit sia tengut/fermar en poder del veguer e al dit clamant fer compliment de dret

Jacme segō enla primera cort de barcelona .ca.xxx.

Item que negū ho me no sia deliurer d pledejar p honor q tēga sino en poder de aquell per qui la tindra.

Idem Ca.xxxvii.

Item volem ordenam e statuim que si lo veguer de Bi/bagorça a clams d algu citara altre: que aquell q sera citat sia punit ala costu/ma e al vsatge de barcelona: si es poblat en loch hon cor/rega lo vsatge de Barcelona no fur. E si peruentura es po/blat en loch de fur que sia jut/jat segons lo fur.

Idem. Capitol. xxxviii.

Item que si lo dit veguer proceira

per ſon offici contra algu ho/ me qui ſia poblat en loch de fur p rabo de malifici: e de dã donat: que ſia jutjat al fur ſi doncbs aquell malifici no ha uia comes en loch poblat ala coſtuma: e vſatge ỏ barcelona & que aço mateix ſia obſeruat en aq̃ll qui es pobla: en loch ỏ coſtuma ſi procebeix cõtra ell lo veguer per la rabo damunt dita que ſia jutjat ala coſtuma ſi doncbs lo malifici o dan no hauia comes e lo dã donat en loch poblat afur. & ladoncbs que ſia jutjat al fur. & manam al veguer de ribagorça qui a/ ra es: e per toſtempo ſera que aço compleſque: e que la car/ ta dela pau e dela treua ques ſegueſca de Bũtço tro al coll de paniças.

Jtem en la terca cort de barcelona Ca. viii

Item ordonam que los capitols del ſen yor Rey en pere de bona memoria pa/ re noſtre fetſ en la general cort de Barçalona la hu ỏls quals comença. Jtem que totes les cauſes qui ſien de cathalunya etc. & laltra comença. Jtem q̃ les cauſes dela vegueria ſien tractades etc. ſien teguts e ob ſeruats. e declaram de aproba cio e de conſentiment dela pre ſẽt cort general que axicõ diu que les cauſes de quiſcuna ve gueria ſien determenades dis caſcuna veguería que ſia enteſ que les cauſes ỏ quiſcuna bat lia ſien determenades dis caſ/ cuna batlia.

Jtem en la cort de Gero na Ca capitol. xxvi.

Item ſtatuim e or denã que algu bõ qui hage ſon domi cili en terme de caſ tell: o de loch de prelat: ỏ cler gue: de rich hom de cavaller: o de ciutada: o de hom de vila hon no nos: mas los damunt dits o algu dells han plena ju riſdictio ciuil: ſe obligara en poder del veguer o de altre of ficial noſtre: ſots pena ỏl terç al creador ſeu: e la muller del dutor qui no ſera obligada en aquella obligacio del terç: di/ ra o allegara o monſtrara q̃lo bens de ſon marit no baſten a ſon axouar: ne aſõ ſpoli: ne al dit deute: al qual lo dit marit ſera obligat. En aqueſt cas de la valor ỏls dits bens conega lo prelat: clergue: o rich hom o lo cavaller/ o lo ciutada/ o lo hom de vila qui hage la dita juriſdictio enlo caſtell: o loch enlo qual ſerã domiciliats los

dits marit e muller: e enlo ql los dits bens sien: e no altre. E aço entenem e stablim deles obligacions que daquiuant se faran en poder deles nostres corts: mas de aquelles que ja son fetes entro sus ara: sia fet segons que acostumat es ó fer en quiscuna vegueria.

De Maria consort e loctinent general del rey don alfonso quart. Capitol.ii.

Volents les constitucions de Catalunya manats que les causes dela vegueria dins la vegueria: e les causes dela batlia dins la batlia sien tractades esser observades planament e ala letra: Declaram ordenam e statuim les dites constitucions hauer loch axi enles causes criminals com civils: axi que a tuitiva cia del procurador fiscal ne de algun altre no puxe esser tretes algunes persones dela vegueria o batlia de Catbalunya dins la qual hauran comes lo delicte o seran presos: e totes e qlsevol letres: rescrits: provisions manaments: e altres coses fetes e fabedores encontrari sien ipso facto nulles: e que per algun official o altre qualsevol persona no sie obeydes sens encorriment de alguna pena.

De Ferrando segon enla primera cort de barcelona Capitol.iii.

Clarificat e encara quant sia necessari ajustat ab loacio approbacio e consentiment dela present cort statuim volem: e ordenam que les causes civils criminals: o mixtes fiscals principals: o de appellacio puix no sien causes ó officials reyals p rabo de los officis no entenent per officials reyals deputats del principat consellers pabers iurats consols: o procuradors deles ciutats: e viles reals encare q̃ hagen iurisdictio nos puguen traure euocar conexer ne determenar foza lo dit principat & que enles causes patrimonials e enles comissions ó causes ó appellacios sie feruades les constitucions de catbalunya. Empero que les causes de supplicacios ques interposarã ó sentencies donades p nos e successors nostres pugam cometre nos e nostres successors encara que siam: e sien foza lo dit principat a alguns juristes dins lo dit principat ad colligendum et refferendum in regia audiencia hauent hi loctinent nostre o de nostres successors. E no hauent hi loctinent

enla audiẽcia del gouernador o portant veus de aquell. E q̃ la sentencia se hage pub'icar en nom nostre e de nostres successors E si seran supp'icaciõs interposades del dit loctinent: que aquelles se hagé cometre per lo dit loctinent a collegium z referendum enla audiẽcia. E quant als processos deles causes ciuils nos puguen traure del dit principat causa recognoscendi. Empo los processos deles causes criminals volem que aximateix nos puguen traure causa recognoscẽdi si haura enlo dit principat loctinent general: e si fa interposat recors per oppressio denegacio de justicia o perorroscencia, Statuhim volem: e ordenam que si seran posades o allegades cõtra official prehemminent: que no hage superior enlo dit prĩcipat ço es loctinent nostre: o de nostres successors e en absencia sua portant veus ỏ gouernador general: o batle general enles causes patrimonials: que en dits casos se pugue hauer recors anos o nostres successors essẽt fora del dit principat per obtenir comissio dins lo dit principat enla manera seguent: ço es lo q̃ allegara oppssio o denegacio ỏ justicia o perorroscencia contra los dessus dits officials prehemminents o algun dells no hauent superior de aquells enlo dit principat: hage en escrits exprimir les causes dela oppressio perorroscencia o denegacio de justicia: en supplicar requerir e fatigar lo dit official prehemminẽt: no hauent superior que proueesca de justicia e desiste deles dites oppressions: e denegacio ỏ justicia. E encara que dins tres dies no haura prouehit de justicia e tornat a degut stament les coses supplicades e requestes que en tal cas se pugue recorrer anos o nostres successors: encara que sian fora o sien fora del dit principat, e nos e nostres successors hajam: e hagen cometre dites causes dins lo dit principat a dos o tres juristes qui primerament conegen e hagen conexer si lo dit recors sera be e justament interposat o no: e si trobarã aquell esser injustament interposat sie tenguts pronũciar e declarar lo dit recors esser mal emes: e interposat e cõdẽpnar la part impetrant e recorẽt enles despeses: e remetre la causa e les parts al jutge e official primitiu de qui tal recors sera stat interposat. Si empero lo dit recors sera be interposat proueesquen en aquell segõs per justicia trobaran esser facedor. E aço quant ales coses ciuils. Empero enlo dit recors p per-

orroscencia denegacio ó iusti cia/o oppressio:no volem sien cõpreses les causes criminals cõ en aquelles sia ja per altres costitucions sufficiẽtmẽt pro/ uehit. Entes encara q̃ los dits recossos per perorresencia op pressio o denegacio de justicia no hagẽ loch enla serenissima Reyna muller nostra ne enles altres reynes mullers de nos/ tres successors ;primogẽit fills e filles legittims e natals nos/ tres e dels dits successors nos tros si seran creats per nos o per ells loctinẽts generals en lo dit principat o essent lo dit primogenit gouernador gene ral. Beclarant les dites coses del dessusdit recors entenem que no hage loch recors p de/ negacio ó justicia o per oppres sio/o per perorroscencia quãt lo dit official contra qui sera allegada procehira ab prouis/ sio;e signatura de canceller vi cicanceller:o en son cars de re gent cancelleria o lo portant veus de gouernador no hauẽt loctinent en cathalunya pro/ cehira ab prouisio/o signatu/ ra ó assessor:o si procehira ab deliberacio dela audiẽcia o de consell reyal segons que p les presents:o altres constituciõs es statuit e ordenat,o si lo bat le general procehira de cõsell de son assident.

Que nouells officials no sien posats en loch on no son acostumats posar e de comissaris.

Parti enla cort de Bar celona. Capitol.x.

Item señor sia merce vostra q̃ a algun of ficial ordinari vos tre ó q̃lsevol stamẽt grau o condicio sia no pusa es ser feta;ne ell gos acceptar co missio alguna ó qualsevol cau sa o negoci;ne pusa vsar de a/ quella ans solament hage vsar de sa ordinaria potestat ; e ab consell de son assessor. E si fe/ hia lo contrari sia hagut per priuat de son offici e tengut ó restituir ala part de qui sera i/ teres totes messions quen ha/ gues fetes;e dampnatges què hagues sostenguts Plau al senyor Rey.

Alfons quart enla cort ó sanct Lugat.

Item per tolrevexa cions a nostres sub dits Statubim e or denam ab cohsenti ment dela dita cort que algu comissari sots titol o nõ ó vis

rey loctinèt protector refora dor procurador delegat iſtiga dor/o ſots qlſeuol altre nõ ti/tol ovocable ſie nomenat o de ſcriure ſe puxe o p qlſeuol cas neceſſitat vrgencia o manera no ſia ne puxe eſſer per nos ni per noſtre primogenit o ſucceſ ſors noſtres o ſcus ni per algu na altra perſona de qualſeuul le auctoritat o poder ſtablida creat ordenat ne trames en al guna part del principat de ca/thalunya. & totes prouiſions fetes contra aço ſien caſſes e nulles. & los dits comiſſaris ſien hauts totalment per pri/uades perſones e en res no ſie obeyts. & que la preſent cõſti/tucio dur fins ala primera cort de cathalunya e aqlla finada.

Maria conſort e loctinèt general del rey don Alfõ lo quart enla cort de bar celona. Capitol. xxviii.

Contra cõſtituciõs es de cathalunya nouells officials poſar en loch hon es acoſtumat Perço ſtatuhim ordenam e declaram tots e qlſeuol officials conſtituits creats e poſats en qlſeuol ciutat vila o loch de cathalunya de prelats barons: caualliers: ho mens de paratge: de ciutadãs e daltres hauents juriſdicio o comunio en aquelles: enles quals antiguamẽt: e enlo tẽps del ſenyor rey en pere terç no eren acoſtumats no dure eſſer poſats ni cõſtituits en aquells e a quiſcun de aquells ſots qlſeuulla titol o nom ſien ſtats poſats reuocam e hauem per reuocats e tornã les dites ciu/tats viles e lochs: e los dits of ficials al vs antich e acoſtu/mat: axi que daquiauãt no puxen ne goſen vſar ne exercir ju riſdictio ſino enlos lochs e en e per la forma que feblen enlo temps del dit ſenyor Rey en Pere proaui noſtre e d ſos an teceſſors Tolents e abolints totes e ſegles comiſſiõs e pro/uiſions en cõtrari fetes e ema nades o daquiauant emanado res. Si lo contrari ſera fet per los dits officials o algu dells ſien haguts per priuats d'lurs officis e de tots actes q apres farã ſien ipſo jure nulles e no ſien obtemperats per los offi cials ordinaris. & on los dits officials reduits al vs antich ſe ſocuenia vſar de alguna ju/riſdictio ſens lus antich feta tals officials ſtrenyem e volem eſſer ſtrets a tenir taula e aſſe/gurar aquella ſegons enlos of ficials triennals es ſtatuit e or denat.

Maria en dita Cort.

Capitol.xxviiii

Item per tolre vexacios als subdits del senyor Rey statuhim: e ordenam ab consentimēt dela dita cort que algu comissari sots titol o nō d visrey loctinēt protector refordor procurador dlegat iſtigador o sots q̄lseuol altre nom titol o vocable sia nomenat o descriure se puxa e p qualseuol cas necessitat vrgencia o manera: no sia ni puxa ess ser p lo dit seyor Rey: ni p nos ni p primogenit o successors lurs o nres ne p alguna altra persona d qualseuol altra auctoritat o poder stablida creat ordenat ne trames en alguna part del principat de catbalūya. & totes prouisions fetes e fabedores encontrari sien casses e nulles los dits comissaris sien baguts totalment per priuades persones e en res no lie obeyts e quels puxa esser resistit sens reprensio alguna

Joan segon enla cort de Montlo. capitol.xxviiii.

Item senyc molt excellent cc per la multiplicacio dels comissaris creats enlo dit vostre principat sien comesos diuersos abusos entrant aq̄lls en terres de sgle sia barons caualers: e altres per execucions exaccions e altres actes en cassos no licits ni permesos de admetre en euidentissimo perjudici e derogacio dela constitutio sobre a ço al dit principat per la serenissima seyora reyna dona maria com a loctinent general en la cort de barcelona atorgada e per vostra magestat jurada e cofirmida la qual es dl tenor seguent. Item per tolre vexacions als sobredits del senyor Rey statuhi e ordenam ab cōsentiment dla dita cort que algu comissari sots titol o nom de visrey loctinent protector refolmador procurador delegat inquisidor: o sots q̄lseuol altre nom titol causa o vocable sia nomenat o descriure se puxa: e p qualseuol cas necessitat vrgencia o manera no sia ni puixa esser per lo dit senyor Rey ne per nos: ne per lo primogēit o successors lurs o nostres: ne per alguna altra persona de qualseuol altra auctoritat o poder stablida creat ordenat ne trames en alguna pt del principat de catbalunya. & totes prouisions fetes e fabedores en contrari sien casses e nulles: e los dits comissaris sien baguts per priuades persones: e en res no sien obeits:

e quels pusa esser resistit sens re
prehensio alguna. Supertant la
dita cort humilment supplica
sia merce vostra seruar e fer ser
uar inuiolablement la dita cōs
titucio e si cas era que atals co
missaris era fet qualseuulla em
paig de fet en manera alguna /
pertal empaig; o impediment s
no puxe esser cōtra los empet /
xants feta inquisicio proces in
quietacio vexacio o molestia al
guna p vostra senyoria / o offici
als vostres / ne altres ans si al /
gu; o alguns per tals actes fins
aci son stats processats aquells
tals processos sien cancellats;
e haguts per nulles; e de nulla
efficacia e valor. Sdlau al sē
yor Rey

Idem en dita cort Capi tol. xxxvii.

Item sēyor molt alt com per disposicio de constitucions de cathalunya o offici / als nouells nous; e no acostu / mats no puxen esser posats; e mesos en cathalūya ne exercir tals nouells; e no acostumats officis; e sia veritat que ō algū temps ença per vostra senyoria sien stats nomenats creats in / troduits; e constituits alguns officials nouells; e no acostu / mats contra forma veles dites constitucions; com son officis de procuradors reyals; conser uadors de vostre patrimoni; re ceptors e altres en euident in / teres deles dites constitucions Supertant la dita Cort humil / mēt supplica vra excellēcia sia merce sua fuar e fer fuar les di tes constitucions e reuocar; e hauer per reuocats los dits of ficis; e officials; e remetre e co / metre la receptoria e procura / cio al batle general de vostre principat; e o alurs loctinents axi com abans dela guerra fer se acostumaua; e la constitucio sobre aço atorgada dispon; la qual es ōl tenor segu ent. Con / tra constitucions es de Catha / lunya nouells officials posar enloch on no es acostumat ꝛc. Sdlau al senyor Rey

Ferrando segon enla primera cort ō barcelona Capitol. xx.

Com enla batlia ge / neral hage batle; e loctinent de aquell;

e de vn temps ença sia intro/duit que vltra los dits batle: e loctinent sia creat vn offici/al quis diu regèt la batlía lo q̃ es contra constitucions/prohibints creacio de officials nous Ydertal revocam ab la present constitucio lo dit offici ò regèt la batlia general: e volem que daquiauant tal offici ò nou no puga esser fet ne creat

De fur de homẽs de paratge e domestichs: e officials reyals

Pere terc enla cort de muntso capitol. xxiii.

Los officials nostres ordinaris de cascu/na Ciutat vila/o loch dels do/mestichs: e existents enla Cort nra: e ò lalta regina cara mul/ler nostra: o ò l primogenit nostre dins la iurisdictio daquells officials domiciliats e en altre manera stants ò lur iurisdictios e la dita Regina e primo/genit absens drer e iusticia als clamants retre sien tenguts: e que aquells officials encara nos o los dits Regina e primogenit presents pusqué e degen pendre e tolre armes als dits domestichs ensospitosos lochs o delinquint atrobats & cascũ veguer nostre/o son loctinent de nostres batles dins la suave gueria regents e de lurs loctinents e assessors e iutges ordinaris daquells en deutes que degen axicom aprivades persones. E lo batle/o son loctinent dela Ciutat vila/o loch principal de aqlla veguería daquell veguer: o de son loctinent: e de lurs assessors e iutges ordinaris de deutes que degué axicõ aprivades persones pusquen e hagen durant lo offici e la iusticia als clamants.

Del impetrant privilegi de genorositat ques haia fer caualler dins lany

Pere terc enla cort de Muntso capitol. xxxii

Com segons ove experiencia nos ha monstrat alcuns

a esquivar carrechs imposats o imposadors enles ciutats vi/les e lochs enlos quals han do micili privilegi de generositat impetren: lo qual en dampnat/ge dls habitās enlos dits lochs clarament retorna. Empamor daço. Ordonam e statuim que ālscuol dls Generosos demūt/dits: e daquells qui daquiauāt privilegi de Generositat empe tren sino reebran Cauallaria a quells qui ara son Generosos dis vn any del dia dla publica cio dela present cort. E aquells qui daquiauant fe faran dl dia quel privilegi / o Generositat a aquells sera atorgat compta dor per no Generosos de tot entot sien hauts. E lo privilegi per aquells impetrat / o impe/trador sia ipso iure cas: e nulle e sia haut per totes coses per no fet

Que sia legut a quiscu vē iar se sens iurge

Usatge

Qui ço daltri furta/ra / o invasira si en a quella direpcio sera naffrat: o mort: aquell qui lo haura naffrat / o mort no soffi/ra alguna calumpnia.

Quāt lo princep entre pubills. e vidues e miserables plones pot conerer

Ferrando enla cort d Barcelona

Perço que dl benefi.i atorgat ales persōes/ miſables que al nos/tre consistori recor/rer: e les lurs causes aqui dur: e tractar puxen: no insurgesca occasio de calumpniar: e agreu jar algun d treballs e de despe/ses. Ab providencia statuim q los recorrents anos / o s.oi/tra audiencia per esguar d mi serabilitat primerament ms q a instancia sua axicom miserable cōtra son aduersari sia ma/nada citacio / o sia feta evoca/cio dela causa si necessari pro/uar ab testimonis dignes de fe rebedors personalment en scrits e sens salari ell esser miserable En altra mana esser citats lurs aduersaris e fora la vegueria e Batlia esser tirats a instancia lur: e la causa esser evocada en

tota manera vedam. E perço q̃ ỏ aqui no naſquè injuries don deuen dzets nexer. Ordenam q̃ negu per eſguart de perorroſ/cencia per ſon aduerſari alle/gadora fora ſa propria vegue/ria: o batlia: a noſtre conſiſtori no ſia tret, & les cauſes de aq̃ll no ſien euocades: ſi donchs la perorroſcencia en altre mane/ra q̃ per ſagrament no ſera pro uada: e ala dita vegueria o bat lia ſerem vehins per vna iorna da: e fora la noſtra cort prova/da la porroſcencia en altra ma nera que per iuramẽt ſegõs es dit ſi hu loch tantſolament de aquella vegueria o batlia lo re cozrẽt anos ſe dira porroſcer que li aſſignen iutge en algun loch a ell ſegur en aquella ve/gueria: o batlia. Mas ſi tota la vegueria; o batlia merita/ment ſera porreſcent prouada la dita porroſcẽcia enla mane/ra ỏmunt dita dins altre vega ria o batlia a ell pus prop ve/hina en algũa ciutat: o loch y/doneu ſi trobar ſe pozan enlo q̃l puga copia de perits endzet eſſer hauda puſq̃ no ſie diſtant vltra vna iornada dela ſi dela vegueria: o batlia hon les cau/ſes deuien ceſſant la perorreſ/cencia per iuſticia eſſer tracta/des aquella haiam a comenar E les coſes attemptades en cõ trari ſien nulles ipſo iure

Ferrando ſegon enla pri mera cort de Barcelona.

Item com per trau re algunes cauſes dependẽts de feto e actes mercantiuols e maritiſ dela Cort del conſolat hon les dites cauſes ſumariament e de pla ab conſell de prohomẽs ſõ deciſides; e determenades ſo/uint ſe ſegueſca que fraudulo/ſament e eſtucioſa ſon fetes do nacions tranſpoſtacions: e al/tres contractes a algunes per/ſones: ço es vidues pubills / o miſables los q̃ls aps ſotſ coloz dels caſſos permeſos trahẽ les dites cauſes dela dita Cort del dit conſolat fahent aquelles c uocar en altra part e axi fan di latar les dites cauſes. Per tãt ſupplica la dita Cort ſia merce voſtra prouehir e ordenar que ſi donacions tranſportacions o altres contractes ſerã fetes a vidues pubills / o miſerables per virtut ỏles quals les dites cauſes ſe poden traure dela di ta Cort del conſolat: e euocar enla voſtra Reyal audiencia / o en altre part: ſi tals donacions o trãſportaciõs no eren ſtades fetes almẽys vn any abans del dia de tal euocacio: que aquel/las tals donacions tranſporta

cions/o altres contractes fre/ turé de tota efficacia e valor/ quant es per traure les dites causes dela dita Cort ol conso/ lat: axi que en tal cas tals cau/ ses se hagen a prosseguir e de/ termenar enla dita Cort del cõ solat les dites donacions trãs/ portacions e altres contractes e cuocacions en res no obstãts & açomatex sia seruat entots los consolats de mar ol princi/ pat de catbalunya. Plau al senyor Rey

Idem enla segona cort de Barcelona capitol.lxxxvi

Per prouehir al abu/ ques fa deles cuoca cions de causes que pretextu viduitatis se fan ala real audiencia p do/ nacions e altres transportaci/ ons fictes ales dites viudes fe tes. Statuhim e ordenam ab approbacio: e consentiment dela present Cort que les di/ tes puxé cuocar les causes per causa de donacions axi de bens dotals com de bens parafer/ nals: e lexes: e per altres le/ gittims drets aells pertany/ ents. & si seran fetes donacios o vendes/o altres transporta/ cions adites viudes: e volrã in troduir pretextu viduitatis: e cuocar les dites causes ala re/ al audiencia abans de admetre dites cuocions de causes les di tes viudes aqui seran fetes les dites transportacions; e los q aquelles hauran fetes o los he reus/o successors: o hauẽt dret o causa ỏ aquells hagen deuãt los reladors dela causa aiurar que les dites donacions e trãs/ portacions son veres e no fic/ tes. & los dits reladors exorté los dits iurãts que en dit iura/ ment ha interes de part: e que sens consentiment ỏla part no porien esser absolts. & lo no/ tari dela causa hage acontinu/ ar en scrits la pstacio dels dits iuraments.

Idem endita cort Capi tol.xlvii.

Com per causa deles cuocacions ques fã ala reyal audiencia en nom de pobretat

molts e diuersos vassallos nres
souint son inquietats axi p des
peses ne cessaries enla prosecu
cio de dits plets com encare p
hauer aprosseguir les causes en
la real audiencia. ¶Derço statu
him e ordenam ab cõsentimẽt
dela present cort que cuocãt se
qualsevol causa pretextu pau/
pertatis;e donada la su plica/
cio per part del dit pob lo re
lador aqui sera comesa dita
causa reba en scrits personal/
ment la informacio dela pobre
tat de aquell tal pobre qui sup
plicara;e si cõstara al dit iutge
per la dita informacio rebuda
que la pobretat ỏ tal supplicãt
es prouada segons deu e la sua
bona consciencia;admeta la di
ta pobreta;e proueesque e ma
ne citar lo cõuengut per lo dit
pobre ab letres/o en altra ma/
nera;e si lo reo conuengut pro
uaue lo dit actor no es po/
bre;sia condemnat lo dit actor
en totes les despeses Altramẽt
tal pobre sia tractat axi en no
pagar salaris de iutges com en
les scriptures com a pobre.

¶ En quin loch deu esser conuengut per crim o ban e qui pot imposar ban

¶ Alfons segon enla cort ỏ

¶ Quinto capitol.xxvi

ITem ordenam esta
tuim que si algun
home nostre sera en
algun loch de cau
lert;o de religios o de
de home ỏ vila e trau
o fara alguna iniuria q̃ sia te
gut pagar lo ban el dan fet per
ell aquit;e ser dret enlos lochs
hon ells hagẽ iurisdictio en sẽ
blants cassos axicom los ho/
mens dels caualler;e dels al/
tres dessus nomenats fã en los
lochs nostres com se soeuenen
semblants cassos

¶ Jacme segon enla prime ra cort de barcelona. ¶ Capitol.xxxv.

ITem que si homens
nostres o de altre al
gu passarã per algũ
loch dels demũtoits
qui sia en ban;e aqui malafeta
faran;pusque ho sapiẽ/que pa
guẽ lo ban axicom lurs homẽs
lo paguẽ en nostres lochs.

¶ Maria consort e loctinẽt

general del Rey Alfonso quart enla cort ỏ barcelona capitol.xxii.

POuchim ordenam e statuim q̃si e quata instãcia del treso/rer/o procuradors fiscals/o de qualseuol altra p/sona:o per propi motiu per lo senyor Rey/o son primogenit/Gouernador portant veus/o p altre qualseuol official hauent poder,sera scrit:o manat a algu official ordinari que trameta lo proces ỏ algũ delat al dit sẽyor/o a altres dessusdits:e inhibit que enlo mig no proceesca en alguna cosa contra lo dit delat:que si dins dos meses apres dels dits manaments e inhibicio/o presẽtacio dela letra o rescrit:per aço emanades: lo dit sẽyor/o altre dls dessusdits aço manant/o inhibint no haura rescrita sa intencio al dit ordinari aqui es stat scrit manat o inhibit/passats los dits dos meses lo dit official ordinari puixa e sia tengut proceir enla causa del dit delat per iusticia: segons que fer podia: e era tengut ans dela presentacio de tal rescrit manament/o inhibicio algun de aquells/o aquella no contrestant volẽt la present cõstitucio compendre les causes ara pendents.

¶ De legittima e diuisio de aquella.

¶ Alfons terc enla cort de ¶ Dũtblãch capitol.xxvii.

ITem fem edicte e ordenam que en aq̃lls lochs enlos q̃ls en comptar la legitti/ma la ley goda fins ara obser/uada aq̃lla foragitada sia obs/uada daquiauãt la ley romana E aquestes volẽ esser seruades enles successions daquelles p/sones qui daquiauant moran

¶ Consuetud de catbalũya

ITem es costuma ỏ catbalunya segons ley romana que si son q̃/tre fills o tres/o dos o hu deuen hauer entre tots la terça part dels bens del pare'e mare per legittima de aquells e aq̃lla terça part es diuisa entre tots los dits fills p egualsparts:tant al major:com al menor dels fills:e tant al fill o segona muller:e del segon marit:com al fill ỏla primera muller/o del primer marit:e tant a fẽbre com amasele. E si noy ha sino vn fill aquell haura la terça part deuantdita

¶ Segons ley gotiga: de tota la heretat del pare/o mare aun o auia se fā quize pts e ō aq̃lles quize pts los filloſi fan encara en nōbre ō fins a mil entre totſ vuyt parts p la legittima dells e tant ne pendra lo major com lo menor: e per lo cōtrari: e tāt fembre com maſcle: e tant los nats del primer matrimoni cō del segō. & ſino ſera ſino vnich fill: aquell ſol haura aquelles vuyt parts totalmēt per legittima ſua: e de ſet parts roma/nents de quinze lo pare e mare pot millorar hu ō dos fills o filles majors/o menors de cinch parts. & ſi no ni ha ſino vn fill/o filla neceſſari es aq̃ll hauer a quelles cinch parts: car lo pa/re e la mare no poden aquelles dar ſino a fills ſeus. & ſi peruēture pare/o mare quāt mor ne/guna coſa haura ordonat daq̃l les cinch parts: axi deu eſſer entes que romanguen atots los fills p pts eguals & axi los fillſ o fill ſino ſera ſinovnich haurā tretze parts daquelles quinze ſobredites: enles quals es diui ſa tota la heretat del pare e de/la mare: mas dues parts roma nents daquelles quize pot do/nar lo pare/o mare aqui volra e fer ſegons voluntat ſua. & a/queſta ley gotiga en aqueſt cas ſe ſerua enuers Tarragona: e enuers ceruera: e en alguns ale tres lochs: e per tota caſtella.

¶ Mas la dita ley romana ſe ſer na p totes coſes p altres lochs lo contrari ſe ſerua en Barçalo na: car la heretat es diuiſa en quinze parts e vuyt ſon legitti ma qui es diuiſa entrels fills. Mas vuy per priuilegi en bar çalona la legittima es quarta part del heretat del deffunt.

¶ De ſeruituts: e emprius e de paſtures ō aygues ō rius e ō ponts: e de calſes

STraues e vias publi/cas: e aygues corrēts e fonts viues prats: e paſtures ſelues e gar rigas: e roques qui ſon funda/des en aqueſta terra: ſon deles poreſtats no que ho hagen per alou ne ho tenguen en domini mas q̃ tots temps ſia empriu ō lurs pobles: ſens tot contraſt: e ſens ſeruici ſabut

¶ Pere ſegon enla cort de barcelona capitol. xliiii.

ITem ſtatuhim volē e aprouam quels a emprius ō lenya de paſtures/de aygues dels caſtells/o lochs: e dels ter més daquells: ſe facen axi com antigament ere acoſtumat de fer. & ſi algun de aqueſtes co/

ſes haura mal vſat fet daquen clam caſtigarem aquell.

Item capitol.liiii.

ITem volem e atorgã que pōt ſia fet a lobragat arocha de orocb ſaul que ſi algu daço era feta iniuria /determenat aço breumēt eſmena couinent aell ſia feta.

Joan Rey de nauarra: e loctiment general di Rey don alfōſo quart enla primera cort de barcelona

ITem ratificant loant e aprouāt la cōſtitucio per lo illuſtre de glorioſa memoria lo ſenyor Rey don alfonſo proaui noſtre feta enla Cort de Vuntblanch enlo capitol començant. Item q̄ntra decē annos ꝛc. en quant per aquella es proueit ala caſſa de pdiuſ cō coloms e en aquellà aiuſtāt de conſentiment e approbacio dela dita cort ſtatuhim e ordenam que de carneſtoltes fins p tot los mes de Setembre negu na perſona dequalſeuol ſtamēt o condicio ſia no gos caſſar, ne pendre perdius fayſans ne frā colins dins lo principat en nēguna manera de enginy o exercici fins ab ocell de rapina tātſolament. Item en negū tēps del any negu de qualſeuol condicio ſia no gos caſſar los perdius francolins ne fayſanto ne aquelles pēdre ab reclā /o feat xinant ne ab perdiu /ne ab perdigot; e aço ſots pena e ban de cent ſous per caſcuna vegade q̄ en alguna dles demūtdites coſes ſera contrafet /dela qual pena la meytat ſia adquiſida al ſeyor o al official daquell ſera la iuriſdictio enlo loch hon ſera cōtrafet; e laltra meytat al denūciant; dela qual pena negun official ne altre pſona no puixa fer remiſſio entot /ne en part /ne ſots diſſimulacio paſſar /anſ aquella en virtut dela preſent conſtitucio ſia tengut rigoroſament executar. Item confirmant la dita coſtitucio ab la dita approbacio ordenā que negu no gos caſſar coloms ne parar afilats ne agranar en algū loch qualſeuol ſia luny de colomer /o en altre manera ne tirar ab baleſta alo dits coloms ō ſexāta paſſes entorn del colomer

De dan donat: e que ſi eſmenat: e ans de remiſſio

Vsatge

AQuests son los vsatges deles costumes de cort quel senyor en.R.beréguer vell Comte de Barçalona;e Adalmus sa muller constituiré tots temps tenir enlur terra per acort;e per auistament dels magnats de lur terra.ço fo den pōç Vezcomte d Gerona ;e den.R Vezcomte de Cardona ;e den Huladart Vezcomte d barçelona e den Gombau de basora ;e den Miro gilabert;e den Alamany de ceruello;e den Būt amat de claramont;e den.R.de moncada;e den Amat eneas;e den.G.Bū. d queralt;e dē.A. miro de cost e den luch dalmau d ceruera;e den.A.miro d sāct marti e den gispert girard e dē ombert deses aiudes;e den.G. march;e den bofiy march;e dē Guillem borrell jutge que qui ociura Vezcomte o lonaffrara ol desonrara en alguna cosa ;esmen lo axicom ados comdors e comdor axicō dos vasuessos.

Be vauessor qui ha. v. caualers

Vsatge

DE vauessor qui ha.v. caualers per mort de aquel esmen.lx.onzes dor cuyt;e per naffre.xxx.onces. E si ha mes caualers ;cresque la composicio segons lo nōbre dels caualers

Vsatge

QUi caualler ociura don en composicio dotze onces dor/ql naffrara ;axi p vna naffre com per moltes esmen li sis onces dor

Vsatge

SI algu se metra en a guayt e acor[illegible]damē escometra c[illegible]aller farra ab fust vol tira/ra per los cabells esmen lo per mort;car gran onta es. E si en altre guisa indignant de qualq̄ colp en baralla ferra caual/ler ab pūy/o ab pedra o ab peu o ab fust;si sens sanch fera sien li donades tres onzes; s.sāch ne extra del cors quatre onces dor;del cap cinch onces ;del cara.vi.onces;e si li talla membre axi quen apparegue debil sia esmenat p mort. E si es pres e mes en ferros;o en escassa sia esmenat per mige mort. Si es escomes/batut/o naffrat o men tauaga/o en destret per redempço sia esmenat per mort.

Si solament es pres e guardat e no ne hage sofferta calũpnia ni onta/ni sa stat retẽgut lõch temps sia esmenat per alistara e per homenatge: o per talio/ si es vist esser son cõtrasemble E si es major aquell qui pren/q aquell qui sera pres/don li ca/ ualler ò sa valor qui li faça alis tara: o homenatge/o reseba ta lion: caualler qui ha dos caual lers/o homés alogats aesa ho nor entendra hu de s ompan ya tota aquesta composicio sia feta aell en doble

Usatge

Guayt/o encalç de caualler/o assaut ò castell sia esmenat per homenatge qui alis/ tara: axicom sera uist al iutge q iutjara aquella causa.

Usatge

Fill ò caualler sia es/ menat axicom sõ pa re fins a. xxx. anys/ daquiauant axicõ a pages si nos sera fet caualler.

Usatge

Caualler qui leix sa cauallería mẽtre q la pusque tenir: no sia esmenat axicom aca aller Assats lexa cauallería qui ca/ uall: e armes note ni fe de ca/ ualler ni va en host ni caual/ cada ni en plets ni en axicom acaualler si doncl s velle/ sa nol ne de ten

Usatge

Ciutadans e burge/ sos sien entre si ple/ dejats e esmenats a xicõ acauallers mas ala potestat sien esmenats axi/ com a varuassos

Usatge

Albeus batuts o naf frats/o presos/o de/ bilitats/o encara au cits ala voluntat de/ la potestat sien esmenats

Usatge

Castle aucit/o batut/ o pres/o debelitat/ si es noble: e menja pa de formen tots dies e caualca sia esmenat axi/ cõ a cauallers: e lo batle qui no es noble hage la meyt da/

questa composicio

¶ Usatge

Pages ocit/o altre ho me qui altre dignitat no ha sino q̃ es cres/tia sia esmenat p sis/onces dor: la naffre p dues on/ces dor: debilitacio e batiment sia iujat per la ley segons sous de diners

¶ Usatge

Idresonament pus que algun haura es menat ael lo mal q̃ fet li haura quãt lo pendra sia esmenat: axi que tãt li do de son hauer que faça ju/rar per hom desa valor que per honta ni per desonor que li ha ja feta no la deu pus esmenar/si lo dia/o lendema que pres se ra sia lexat. & si pus sera ten/gut o en escassa o en ferres mes o en tauaga/o en algu altre li/gam: e tengut en guardia p cas cun dia e nit prengue sengles sis sos en composicio per mans e per peus ligats deu sous lur sien esmenats.

¶ Usatge

Si algu fer altre en/la cara per galtada cinb sous: e p puny o per peu: o per pe/dra/o per fust deu sous. & si nix sanch vint sous si tira per los cabells ab vna ma cinch sous: ab dues deu sos si cau en terra quize sous: quil tira perla bar ba vint sous p descavalcamẽt xl. sous

¶ Usatge

Iqualque vn indig nat de qualque colp farra algũ enlo cors per sengles ferides qui no appareguẽ sengles dot/ze diners daquelles qui appa/reguen per cascuna dos sous. & si sanch nexira cinb sous per os trẽcat enlo cors. l. sous. & si ferint: o tirant iradament li fa exir sãch p la boca o bles naris .xx. sous li do en cõposicio

¶ Usatge

Si algu empey altre ab vna ma dotze di/ners: ab dues dos sous si cau en terra tres sous li esmen.

¶ Usatge

Los mals fets enlos sarrabis catius sien

esmenats axicom esclaus a/ lurs senyors e la mort de aqlls segons lur valor. Ysertar otch segons lur valor car son molts qui son ỏ gran reemçor altres artificiosos experts en diuer/ sos linatges de arts.

Vsatge

Cascuna fẽbra sia es/ menada segõs la va lor de son marit: e si no ha marit/nel ha/ gue anch segõs la valor del pa/ re/o del frare.

Vsatge

Si algu gitara ade/ gu hom lança/o sa/ geta:o altra linatge de armes:sil naffra/ ra ol agreuiara enres esmen lo mal que li haura fet. E si conse/ guir nol pora pla sola presũp/ cio cor haut/o feu stiga li a ita/ lio en aquella mateixa pahor/ o li esmen axicom la meytat de vna naffra. E si ab ma arma/ da lo escometra e nol naffra/ ra:mas que solament li tranca ra lescut:o les vestedures/o lo fara caber/o deuallar en terra semblantment sia esmenat per mitge naffra

Vsatge

Si algu ociura:o naf frara caual:o altra bestia home siét des sus/o tenét enla ma la bestia esmen en doble la ỏso/ nor del caualcant ab sagramét

Vsatge

Per bon vsatge e ben auctorizat per lurs homes statuiré los souendits princeps que tots homens hauents sen/ yors per null engiy ni per nul/ la rahó ne per deffiament:ne p acuydamét/ne per feu lexat no aguayten lurs persones ne en/ calcen/ne scometen/ne naffren ne prenen:ne presos los tigué E si sesdeuenia que negu fahes aço a son senyor venga en sa ma ltar pres tant longamèt fins li hage esmenat lo mal e la deso/ nor q̃ fet li haura segons lo iuy del princep:e ỏla sua cort ço es lo mal que fet haura asa plona

Vsatge

Los sous desmena/o de composicio dels arbres trécats aue/ gades manam esser dor segons la ley mana:auega/ des de diners. car axicom tots arbres no han semblant valor axi nou deuen hauer egual cõ/ posicio e atorgam que sia en ar bitre del iutge de crexer/o de/

minuar aquesta composicio segons la valor dels arbres e segõs lo dã e desonor d lur seyor

¶ Usatge

Si negu menyspreara son senyor e li respondra vilmẽt: e dl reptamẽt q̃ ell li fara lo desmentira: si mal ne prẽ en deguda guisa noli sia esmenat: sil senyor daço diu veritat e si lo senyor mentia esmen asõ hom lo mal e la deshonor q̃ ell o los seus peraço li hauran fet

¶ Usatge

Detots homens exceptats cavallers/ços es de burgesos: e de batles: e pagesos constituhirẽ los sobre dits prĩceps quels senyors dello hagẽ la terça part enla esmena de aquells qui en lur honor staran quant seran morts: o quant algun mal: o onta en cors: o enhonors: o en hauer pendran si los senyors lurs ne hauran forment aiudat axi empero que aquells de qui hauran p sa cõposio sens engã façen a ells diffinicio per laor: e consell d prohomens: o en cara de iutges: o potestats dla terra

¶ Usatge

Si algu no iabent lo seyor tallara cabre daltre sie pogut fer dli pagar tres sous si es oliuera cinch sous si glan difermajor dos sous si menor vn sou mas si son daltre linatge: e son maiors e prolixes per cascun deu pagar. ij. sous: car iatsia no hagẽ fruyt empero sõ appellats a vs de grã profit. & aquesta composicio sera si tãt solament son tallats: car si presumptiuament tallats seran en algun loch a portats en semblants arbres ab aquells serã donats/o lo dit preu en doble sera pagat

¶ Usatge

Si algun lo or altre haura guastat segõs lo dãpnatge sia forçat de pagar al senyor la stimacio: p lo iutge feta axi que si es sclau a q̃ll/qui aço haura fet vltra la composicio dl dampnatge estes rebe cinquanta açots.

Si algu haura morts coloms/sens balleste tom aquells/axi com debans estauen. & si nou porã fer don per cascu cinch suos.

¶ Alfõs segon enla cort de ¶ Buntso capitol. xiiii.

Item ordonam e ſta tuim que maleficis trobats per inquiſi cios/o per altra ma nera;e deutes e iniuries prime ramentſien retudes e amana/ des a execucio per los dits ve/ guers e batles e altres officialſ abās que nos;o altre per nom noſtre recebam alguna coſa de noſtre dret

Jacme ſegon enla prime ra cort ō barcelona ca.viii

Item que nos/o of/ficials noſtres no prenam/o hajā res per compoſicio;o p altra manera de malfeytor;nel gitem dela preſo/ne abſoluam la manleuta ſi māleuat era finſ que hage reſtituit lo malifet; e aſſegurat couinentment acone guda dela Cort;a aquells aqui ſera fet ço qui ſera trobat enla enqueſta;e encara los dans do nats per aquells ne encara no hajam ne prenam terçne a ra part fino lo deute ſia paga/a/ xi qui no es;o veguer;o offici/ cial noſtre no hajam res fins q̄ ſia ſatiſſet a aquells aqui lo dā fa ſtat donat;e lo deute degut. E ſi del malfactor ſera feta iuſ/ ticia corporal que ſemblātmēt a aquell aqui ſerā feteo leo ma/ lefetes; e los dans donats luo ſia fera fatiſſactio dels bens ō aquell ſin ha. E ſi loveguer e lo official fabia cōtra aço que ell queu pach del ſeu. E encara al/ tretant per pena anos. E ques guart lo ſcriua dela enqueſta que aquells en enqueſta guart e tenga en bon loch en guiſa q̄ puga eſſer trobada quant love guer o lo official tendra taula. E ſi no la pot trobar es perdra quel ſcriua perda la ſcriuania el offici en per tots tempo

Idem Capitol.xxxii.

Item que tota mala feta qui ſia feta hos fara daquiauant in/ iuſtament per nr̄es officials/ o per noſtres homēs o per altres a richs homens/a caualleros;ni aclergues;ne aciu tadans/ne a homens de viles/ ne alurs bens quel ſien reſtitu/ ides per los malfactors

Pere terc enla cort ō mūt ſo capitol.xiii.

Os e lo primogenit noſtre e tots offici/ als noſtres ſiovol or dinaris e delegats o encara de caſa noſtra de qualſe uol ſeran prehominencia/ o ſta ment ſiam e ſien tēguts degam

e degen obſeruar la cõſtitucio feta per lo ſenyor Rey en Jacme aui noſtre enla ꝑmera Cort de Barçalona/qui coméça. En cara que nos e officials noſtres no hajam ne rebam alguna coſa per compoſicio ꝛc. la qual p tots los dits officials volem:e manam eſſer obſeruada ſots pena de priuacio de lur offici e de cent morabatins dor per caſcuna vegada que contrafaran co metedora.

Ferrando primer enla cort de barcelona Capitol.xiiii

Confirmants la cõſtitucio feta enla cort de Mũtço p lo Rey namfos de bona memoria:la qual cõſtitucio comẽça. Item ordenam e ſtatuhim q̃ les mal fetes. E la conſtitucio feta enla primera Cort de Barçalona per lo Rey en Jacme de alta recordacio:laqual conſtitucio coméça. Item nos e officials noſtres ꝛc. E tolents lo abus fet contra les dites conſtitucions e aquelles aiuſtãts ſtatuim:e ordonam que ſi per algũ official noſtre en alguna coſa ſera fet lo contrari deles dites conſtitucions/o de alguna de aquelles en aqueſt cas:e caſcuna vegada que ſeſdeuendra tal official vltra la pena poſada enla dita conſtitucio del rey en Jacme ala part que haura dampnificada/o agreujada per la dita rabo ſia tengut reſtituhir e pagar de ſos bens totes deſpeſes dans ꝛc intereſſos q̃ la dita part hage fetes e ſoſtengudes per les q̃ls deſpeſes dãs e intereſſos puſca eſſer conuengut deuãt aq̃ll iutge deuant lo qual per altre deute abans detenir taula ſegons les conſtitucions de catbalunya pot eſſer licitament conuengut. E part aço cõ lo dit official tindra taula per los inquiſidors qui hi ſeran deputats ſegons lur arbitre ſie punit.

De iugadors e taffuraria prohibida

Pere ſegon enla cort de barcelona.ca.xxviiii

Acare atorgam que taffuraria ſia tolta en per tots temps:e aquella de tot entot reuocam

Ferrãdo primer enla cort ỗ barcelona. Capitol.iii.

Pertal que mal e ocaſio ỗ mal ſie.. tolt ſ

prouchim statuhum: e ordenã que algun dintre caseo:o habitacions orts vergers o altres lochs separats no gos ne presumesca jugar a joch de daus en alguna manera. E qui lo cõtrari fara pena ò .d. sous p cascuna vegada que fet ho haurà encorrega dela ãl pena la terça part al senyor dela ciutat vila castell o loch en q aço sa fet o comes e laltre al acusador e laltre terça part ala obra dels murs e valls deles dites ciutats vila castell o loch hon la dita pena sera comesa sia applicada la qual pena silo dellĩquèt pagar no pora stiga pres per .xxx. dies continuus en lo carcer comu dela ciutat vila castell: o loch dessusdits sobre les quals penes p algu no pusa esser dispensat. Enla presèt empero ordinacio joch de taules: no volem ne entenem esser compres en alguna manera la dita pena empero volem esser suspesa cascun any dela vigilia de nadal tro ala festa de apparici inclusiue.

¶ Idem. Capitol. xxi.

PEr obuiar a tota manera ò sostenir taffuraria òclarã lascõstitucio ja enla pśent corr p sq̃uar taffuraria per nos feta e de nou statuhi que si algũ official nostre o de nostre primogènit gouernador general: o portant veus de aquell en cathalunya: o de Rosselló e de Cerdanya o qualsevol alguatzir nostre: o del dit nostre primogenit: o de qualsevol official nostre tendra o sostendra: o pmetra taffuraria en ciutat vila castell o loch hon hauran regiment de son offici o exercirã ãlsevol offici reyal q̃ tal offici al sie priuat òl offici e no resmèys sie exellat p tres anys òla ciutat vila castell o loch on la dita taffuraria sa exercida e pagh p pena als nrcs coffrens applicadora E cinquanta lliures barchins.

¶ Acaba lo terc libre.

Aci comenca lo libre qrt

Libre quart de iurament axi voluntari com necessari:e encara de feeltat

Usatge

OMnes homines Tots homés dls Uezcomtes fins als pus baixos cauallers tenents honors dells deué jurar feeltat a la potestat e sa honor p sagramental scritço es asaber aquells de qui la potestat ho volra.

Usatge

SAgramét sia tostemps jurat sobre altar sagrat e sobre sancts Euãgelis E aquell qui jurara en tot sagrament deu metre a sõ scient exceptat que en bansia e en traycio diga per deu e per aquests sancts.

Usatge

QUets homés axi cauallers cõ pagesos juren a lurs senyors axicom ells los ho faran jutjar p dret en plet: mas los senyors no juren a lurs homens.

Usatge

IUeus jurẽ a cristiãs mas cristiãs a jueus nunque.

Usatge

LOs sagramẽts dlls pagesos q̃ tenẽ mas e lauren ab .i. parell de bous sien creguts fins a set sous de plata.

Usatge

OEls altres vilans q̃ son dits bacallars: sien creguts lurs sagraméts fins a .iiij. mancusos dor de valencia daquiauãt q̃s que juren mostrẽ ho per judici de calderia.

Usatge

QUaller vell q̃ nos pot deffendre per si mateix: o pobre qui nos pot arrear de batalla: sia cregut de sagrament fins a .v. onzes dor de valencia.

Usatge.

LOs altres cauallers de .xxx. anys tro a .xl. si res han jurat de que perjurs sien appellats ab lurs mãs propri es ho deffenen a lur par.

Usatge

LOs sagraments dels burgesos sié creguts axi cõ dels

cauallers fins a.xv.onzes daq
uāt ḡs q̄ jurē defenen se per
batalla de pēdon.

¶ Usatge

LOs feus que tenen
cauallers si los sen
yors de aq̄lls hau
rā negat que aq̄lls
aells no hauran dats aucrar;
o deuen per sagrament;o per
batalla e hagen los;mas aq̄lls
que no tenen si sen clamen o
proué per scriptures o per tes
timonis aquells hauer adqui
sits dels senyors;o lexen aq̄lls

¶ Usatge

ITem statuhim que
si algu jurara a son
senyor ço que tenc
no li vulla ; lo dan
quin vindra a son senyor p lo
traspassament de aquell sagra
ment li smē en doble . e si per a
ço pot esser saul daquiauāt tē
ga lo sagramēt;e atena e faça
aytant com a son senyor jurāt
hauia conuengut;e si no es p
jur;ne es vist esser ho perda la
ma;o la reema.c.sous o perda
la quarta part ō tot quāt hau
racula ma daquell daqui es p
jur. E puys no pusca testificar
cnplet ne sia cregut daq̄uāt
de sagrament que faça.

¶ Usatge

COnstituhirē enca
ralossouēdits pri
ceps que si hauia
plet entrels mayors els me
nors;e los sagraments erē jut
jats entre ells;los majors ju
ren als menors p si mateix sils
menors poden hauer lurs con
trasembles qui p elles iurē o
jurē los menors als maiors. E
los maiors donē aells lurs cō
trasēbles ; q̄ aço jurē aells q̄ls
deurié iurar si tot ço fall de ca
da pt sien fets los sagramēts
per sengles homens qui sien
christians: e lurs homens co
menats ab propies mans . a
ço empo cōstituhirē dels pleits
comuns en que negu hage sen
yoria o domini.

¶ Sacime primer.

COm en tre nostres
cauallers fos dup
tat dela forma del
juramēt;q̄ lo rep
tat de treues trencades al rep
tant fer ha acostumat; alguns
dients que deu posar en ell a
quella clausula a son scient ; al
tres extimāt que no;mas q̄ pu
rament e precisa deu jurar ell
no hauer trencades les treues
al aduersari. Mos de consell ō
nostres promens aquesta am
biguitat ōl mig tolre cobejāts
statuhim ; e statuhint distin
guim si aquell qui ha donat
e presas le treues dela sua ma
teixa persona ; e de son fet pro
pri sie cōuēgut ; ço es asaber q̄
ellmateix les treues ha trēca
des o fetes trēcar;o cōsētit o q̄

ſia conegut del fet daltre ſtrāy
ço es aſaber que laltre per lo
qual ell les hauia donades ha
ge trencades aquellas treues
axi que enlo primer cas nunca
pos la promeſa clauſula: mas
enlo ſegō en aquella clauſula
puſca eſſer poſadate en quiſ/
cun cas qui repta algun de to
tes coſes al reptat exprimir
ſia tengut totes coſes e dir no
menadament en qual coſa les
treues ſien trēcades per aq̄ll
q̄ aſſereix aquelles hauer tren
cades.

¶ Alfons ſegon enla cort ō ¶ Dumſo. Capitol. ii.

Item ſtatuhim e or
denam quel offici/
al quāt entrara en
lo offici quiſcu jur tres coſes
ço es que tenga juſticia a tots
ſtranys e priuats en tots fets
que li venguen en poder axi al
vn com al altre: no ſguardada
amor: ni temor noſtre: ni amor
ne deſgrat ō alguna altra per
ſona.

¶ Item no gos en res jutjar
ne procehir enla cauſa / o plet
ſens coneguda de jutge o de aſ
ſeſſor.

¶ Item que no trench coſtu/
mes ne libertats donades als
nobles e religioſos: e cauallers
e ciutadans: e a vileſ: e altres
homens de qualque condicio
ſien atorgades per nos / o per
noſtres anteceſſors.

¶ Jacme ſegon enla ſegona cort ō barcelōa. ca. xxviii.

Item āls nr̄es ſuc/
cehidors enlo com
tat de barcelona o
en cathalunya. e. a
pres altre q̄ toſtēpſ ans quels
richs homēs ne los cauallers
nils ciutadans ni los homens
de viles li facē ſagramēt e fael
tat juren e ſiē tēguts jō jurar e
de cōfermar e de approuar pu
blicamēt la vēda e la frāq̄ſa ōl
bonatje e tots altres ſtatuts e
ordenacios fetes en aq̄ſta preſ/
ent cort e enles altres genals
corts fets a mūtço e a barçalo
na: e en altres locbs de catha/
lūya: e altres priuilegis e gra/
cies atorgadeſ axi en geñal cō
en ſpecial: a richs homēs: e a
cauallers e a ciutadās e a ho/
mens de viles e a ciutats: e a
locbs e a viles q̄ fō nr̄es e dels
demūtdits e ſi algu / o alguns
de cathalūya de q̄lq̄ dignitat
o cōdicio ſiē fabiā al dit ſeyor
de cathalunya ſagramēt: o fa/
eltat abās q̄ ell bage fet lo dit
ſagramēt e cōfirmacio que no
valla

¶ Jacme ſegon enla prime ra cort de barcelona. ca. xl

Tē q̄ tota vegada
que veguer cort o

batle vēdrā nouellamēt en of-
fici: ſia feta per vn dia abans
crida generalment per la ciu-
tat: o per la vila: o per lo loch
qui ſera cap dela vegueria o ō
la batlia: o daltre offici q̄ tuyt
venguen a cert loch a veure ju
rar lo veguer: o lo official: lo
qual veguer o official juren te
nir juſticia ſegons la forma a-
coſtumada.

¶ Jacme ſegon enla Cort de leyda. Capitol. vi.

ITem ordonā e ſta-
tuhim: la preſent
cort approuant q̄
del ſtatut e ordina
cions feteo per lo ſenyor Rey
en Jacme de bona memoria a-
ui noſtre ſobre les vſures dels
jueus: e ſobre los contractes
vſuraries: ſia remogut lo ſagra
ment qui per los chriſtiās da-
quells jueus preſtechs e man-
lautes rebents es acoſtumat
eſſer fer: perço car per occaſio
del ſagrament q̄ aquells chriſ
tians fahiā de obſeruar lo dit
ſtatut del dit ſēyor Rey en Jac
me de bona memoria ſeguien
molts perjurſ per tal cō quaix
negu chriſtia per la neceſſitat
que ſoſtenia per aquella man-
leuta nos guardaue de fer con
tra lo dit ſagrament: e per les
fraus quels dits jueus contí-
nuament fahian aquell ſtatut
no ſeruauen ni podien obſer
uar. E per aqueſta rahō a eſq̄
uar e donar als dits perjurs re
mey Ordonam e ſtatuhim que
caſcun jueu quiſcun any jur e
jurar hage per deu e per los. x
manaments dela ley de moy-
ſes e per les maledictions en
poder ōl noſtre batle o veguer
la hon batle no haguiſſen te-
nir e obſeruar lo dit ſtatut ſēo
alguna fraus e los jueus q̄
no ſtan: o no ſtarā enlos lochs
noſtres en poder ō aquell bat
le del loch hon ſtarā per tenir
e complir aqueſt ſtatut lo dit
ſagrament facen. E de aquia-
nant los chriſtians fer lo dit
ſagrament no ſien tenguts: leſ
altres coſes contengudes en-
lo dit ſtatut en ſa força du-
res

¶ Idem Capitol. xvii.

ITē ordenā e ſtatuī
la preſent cort ap-
probāt que tot ço q̄
en aq̄ſta cort es or-
denat ſia tēgut e jurat p lo ſen
yor rey e p tots los altres de
cathalunya de qualq̄ cōdicio
ſien: e ſie obſeruat e jurat ab
fermetat de homenatge: e ſi al
gu o alguns aço no volien fer
o fermar: o contrauenir q̄ nos
ab tota la terra proceiſcam: e
forcem e hajam procehir e for
çar en continent aq̄ll o aquells
qui contrauendrā e cōtra luro
bens.

Pere terc enla cort de Perpenya.capitol.xi.

Obuiar a difficultat de proua la ql los cullidors dels terços son acostumats demanar enles coses de jus scrites, Ordenam e statuhim q̃ sia cregut: e hage esser cregut a sol sagrament del creedor o creedora dient si hauer alongat lo deutor seu dela paga: que a cert terme era aell fahedora o ell en aquella paga ans del terme hauer reebuda encara que enla carta publica o scriptura dela cort expressament sia contengut que la pena del terço qualque altre pena encara al fisch reyal gõyadora sens reclam o requesta alguna per sol passament del terme sia comesa: e aquestes coses certament entenen hauer loch si lo creedor: o creedora sera christia: si empero juheu sera o paga al jurament daqll juheu o paga no volé que se hi sia donada.

Capitol del rey en Marti enla cort de Barcelona.Capitol xiii

Item placia a vos senyor que per venir a bona expedicio e conclusio dela justicia vniuersal ala dita nostra senyoria offeridora p̃ la dita cort cõ sera cõcordada prestar juramẽt solẽpne enla dita cort de donar tota obra ab acabament tant cõ en vos senyor sia enconcordar la dita vniuersal justicia & que les persones qui per part dela dita vostra senyoria e dela dita cort hi entreuendran hagé e sien tẽguts de fer sagramẽt si ja prestat nol hauien de entẽdre y diligentment a honor de la dita vostra senyoria e a tot profit e vtilitat dela cosa publica del dit principat de Catthalunya. Plau al senyor Rey e dar hi la dita obra ab acabament tant com sia rahonable.

De salaris de iutges e de aduocats de notaris: e de procuradors e de capitans e domestichs e altres

Jacme primer enla cort de Barcelona.

Acara statuhim quels aduocats juren no reebre salari de alguna causa secular fins que la causa

per diffinitiua sentencia sia fi-
nida mas caucio ydonea puxé
exhigir que apres la sentencia
diffinitiua lur salari lus sia pa
gat.

Jacme segon enla prime ra cort de Barcelona. Capitol.xiii.

Item que algũ jut-
ge nostre o de nos-
tre official: o inqui
sidor no hage resõ
alguna enquesta daquell con-
tra quis fara si doncbs la part
quis deffendra no volia dar
testimonis de fora lo loch hon
se fa la enquesta en sa deffensio
per los quals ha reebre hi ha
gues anar personalmét lo jut-
ge ol inquisidor: e la doncbs
quen pusquen pendre tempra
dament

Jacme segon enla cort de Gerona. Capitol.xvi.

Item statuhim e en
cara ordonam que
algun joue: o procu
rador de draper: o
de algun altre q̃ vage fora les
ciutats: o viles: o locbs on lo
creedor sera domiciliat per de
manar los deutes de son sen-
yor no hage o pura hauer o ex
higir per son salari sino tãt so
lament dotze diners barcalone
sos per cascũ dia. E aço sia fet
sis vol aquell joue o procura-
dor vage cavalcant: o apeu. E
si dequi ne hauia o reebre mes.
quen sia punit.

Alfons terc enla cort de Muntblanch.ca.xxvi

Item approuants
lo capitol fet per-
lo dit senyor Rey
pare nr̃e enla cort
de gerona lo qual comença. Jtem statuhim que algun joue
procurador de draper etc. per
tal que los fraus los quals cõ
tra lo dit capitol e son enteni-
ment hauem trobats esser fets
sien squivats statuhim e ordo-
nam quel notari que hira ab
lo joue: o procurador: o encar-
ra aq̃ll procurador: o joue no
pura reebre sino vn salari en
vn dia. Jatsia que en aq̃ll ma-
teix dia en molts locbs re con-
tra molts deutors hage potes-
tat e aço entenem deure esser
servat enles veguerics enlos
quals procuradors ỹ drapers
o daltres per protestar: lo per
deutes a cobrar fins ara son a
costumats de anar.

Idem. Capitol.xviiii

Ité que jutges ad/uocats procura/dors e notaris de/pletz no sien hoits sis clamen de lurs salaris do/nada sentẽcia enlos dits pletz si doncbs ab carta publica no mostrauen promissio aells es/ser feta. Ajustant que aquells qui ab altres per domesticbs e familiars staran apres mort dels senyors no puxen demanar salari o soldada si doncbs no prouaran que lus sia pro/mes cert salari o soldada.

¶ Pere terc enla cort ó per penya capitol.ii.

Com no degue per vna via esser ator/gat;ço que per al/tra es denegat, ordẽ nã e statuhim q̃ si se sdeuendra a algun veguer o batle;o altre q̃lseuol official ordinari algũa causa p nos o per altra bauẽt daço potestat esser delegada o comanada; dela q̃l si sens de/legacio/o special comissio per dret; ordinari conexia salari reebre no gosas;e daquent sa/lari per rabo;o per vigor de a/quella delegacio;o comissio no gos reebre; o bauer lo jutge empero o assessor a aquest offi cial enla dita causa assidẽt pu/ga e li sie legut reebre salari moderat.

¶ Idem ¶ capitol.vi.

Ella pfi cõfirmãto lo capitol fet enla terça cort ó barce/lona p lo seyor rey en Jacme de bona memoria a/ui nostre celebrada qui comen ça Item ordonam ó consell as sens..ment e aprouacio dels de/muntdits que si algun veguer etc. E ajustants a aquell statu/bim q̃ veguer o batle; o altre official nre;o scriua dela cort ó aquell o qualseuol altra per sona qui diners o altres coses en poder de aquell official co/manades o secreastdes per ra bo de son offici guardara o tẽ/dra;no pusca p rabo dla guar/da;o ó qualseuol altre treball lo qual per tenir aquells soste gue salari algu o seruey reebre bo bauer.

¶ Idem capitol.vii.

Per tal que manera no sia sobrenuja/da en reebre salari deles coses dejus scrites Ordonam e statuhim q̃ veguer;o batle jutge ordinari o assessor o qualseuol altra p/sona ala qual reebre salari de decrets se pertangue o haje a/costumat de pertanyer per de

cret lo qual sia interposat so-
bre cosa valent .l. lliures de-
Barchns:o menys reeba. iij.
sous barchns e no mes. E si la
valor de.l.lliures sobrepujara
entro a valor d.c.lliures inclu-
si uamét cinch sous r ba e no
mes. Mas si valor .c. lliures
sobrepujara a qlscuylla quan-
ti tat puig .x.sous tãtsolamèt
re eba e no mes. Si empero lo
decret aquell sobre cosa no ha
uent certa quantitat axicom
si en carta de procuracio: o ql
que altra semblant sera inter-
posat: en aquell cas .iij. sous
tantsolamèt per aquell decret
es fer rebuts volem e no mes:
en alos lochs pero enlos quals
per entreposament de decrets
menys o no res es acostumat
esser rebut: sie obseruat ço q̃
en aquells lochs es acostumat
d̃ fer: peraço empero no tollem
que nos o altres hauents po-
der no pugam fer gracia deles
coses demuntdites.

Idem Capitol.viii.

Per semblant manera ordenam e statuym
him que jutge ordinari o assessor o ql
que altre official o jutge ordi-
nari: o delegat qui conegue de
partio o distribucio de diners
en poder d̃la cort: o altres per
ven d̃ de aquella deposats e se-
crestats no puga reebr per sõ
salari: o treball sino. vi. diners
per liura d̃la quãtitat d̃la qual
distribuira: o esser distribuida
declarara: e decernira: si aql-
la empero quantitat de diners
deposada o sequestrada. l. lliu-
res barchns no sobrepujara. e
si aquella quantitat. l. lliures
sobrepujara en aquell cars p
qua scuna liura reebr. iij. di-
ners e no mes: axi empero que
lo dit salari mil sous no sobre-
puig: no contrestant vs en ree
br major quantitat de salari
que tatxada sie demunt: fino
ara obseruat: enlos lochs em-
pero hon per les coses dessus
dites mèys e no res: es acostu
mat de reebr volem esser ser-
uat ço que en aqlls lochs fins
ací es acostumat esser fet

Idem enla cort de mũ so Capitol .v.

Si per rabo de exe-
cucio o p altra cau
sa per cort alguns
dels nostres offici-
als venda de bens: o destribu-
cio se fara veguers: batles o al
tres officials: assessors jutges
ordinaris: o sauis qui farã fer
la dita venda o distribucio o d̃
consell dels quals se fara tant
solament. iiij. diners per liura
e lo notari. ij. diners: reeben: e

no mes. E açomateix en proces de pau e ò treua: e de somatèt volem esser obseruat. com totes aquests processos ò grans quantitats de diners comunament se facen. Alço ajustat que per los dits processos per rao de clam / o en altra manera si donchs nos febia declaracio composicio remissio: o execucio: alguna cosa no rebem en altres empero processos los dits assessors jutges sauis e encara lechs si jutges seran e arbitres e encara arbitradors: o amigables compsadors reben per lurs salaris si la causa sera fins a quantitat de. x. liures. viij. diners per liura de cascuna part de. x. liures fins a cinquata liures. vi. diners per liura de cascuna part de. l. liures en sus a quãt seuulla mũt mes auant. iiij. diners per liura de cascuna part. Axi empero que lo salari de. l. liures de vna pt encara per los processos primers demuntdits la dita quãtitat ò. l. liures no puga sobrepujar en neguna manera los aduocats empero del seu cliẽt si que sien vn o molts los aduocats enlos primers processos tantsolament. iiij. diners p liura entre tots qui de vna part seran. e enlos altres processos segõs la distinctio òles quantitats viii. vi. iiii. diners tantsolament pusquè reebre e no mes axi que les dites. l. liures lo salari no pusque sobrepuiar en nenguna manera E si ij. / o molts seran los iutges arbitres: o arbitradors: o aduocats en vna causa entre tots / del salari de hu sien contents. E si en vn proces: o instãcia de diuersos quantitats molts capitols se faran vn salari tant solament pusquen reebre axi / com si vn capitol tantsolamẽt ne ere fet. E aço volem: e nuà / nã esser fet sots pena ò. c. morabatins dor p cascuna vegada que sera fet en contrari comentedora: ordinacions constitucions / o vsances de alguna ciutat vila o loch o cort p les quals major salari se deja rebre o sie acostumat no contrestants: en néguna manera. Aquellas empero per les quals menys: o no res se deu reebre o es acostumat: romanents en lur força e valor.

¶ Idem Capitol. xviiii

Los notaris o scriuans de la cort nostre o del primogenit nostre o del general procurador / o governador o de son portant veus o de procurador del ducat de gerona del comtat de cerueta o del batle general de catha-

lunya:o los jurats de aquells notaris o scriuãs o substituits per cascuna carta del procés original ỏ menor forma .iij. diners:e de major forma .v. diners de cascana part per carta de translat de menor forma .iij. diners e de major forma .v diners ỏ vna part tantsolamẽt pusqué reebre. Jtem per appellacions empero presentar:e manaments en letres a posar p scriure e dictar aquelles letres: o cartas:o prouisiõs comja certa quitacio hagé alguna cosa no reeben:en nenguna manera. & en letres o cartes closura alguna no apposé:si dõchs aço la part nou requeria e bo volia. & lauors salari vltra dos cents sous no pusquen reebre o hauer:los quals .cc. sous segons lur treball:o la qualitat del negoci justamẽt e egual arbitrar e compẽsar rahonablement sien tenguts: e si mal bo hauran arbitrat per lo canceller o vicicanceller: o lurs loctinents:o per los assessors ỏls dits portants veus o ỏ procurador:o de barleta stament degut sie reduit. & si algun notaris o scriuans dels demunt dits aquestes taxacions no seruaran sié ipso jure infamis e ỏ lurs officis e tabellionat e de la nostra cort:e merce en per tostemps sien priuats.

Item Capitol.xi.

Per testaments e codicils o donacions per causa de mort o altres vltimes voluntats reebre dictar e en forma publica redigir de benevalents mil sous fins a quãtitat de deu milia sous vltra vint sous. De valents sobre .x. milia sous fins a quantitat de .l. milia vltra .l. sous de valents de .l. milia sous fins a .c. milia sous:e quant seuol mes auant vltra .c. sous tots los notaris dela nostra terra sots pena de priuacio del offici ipso facto si lo contrari faran mes auant reebre no pusquen. e la present taxacio en iuentaris qui per los dits notaris o lurs jurats se fan de bens de algu sots encorriment ỏla dita pena se dege obseruar. e aço no tant solament ales coses soeuenidores ans ales passades e presents: pusque empero deles coses de mũt dites les scriptures en forma publica no sien fetes:e ala part liurades volem:e manam esser stes vltra empero los dits salaris quiscu notari per cascun dia que treballara enlo inuentari:o testament quis farã dins lo loch hon serã pobiats e domiciliats .v. sous. e per lo dia lo qual fora la ciutat / o loch exira .x. sous e part aço p

caſcuna carta de major forma ,iiij.dineros rebre puſcan e ha uer.per aqueſta empero tatxacio als vſos coſtums e ordinacions dels lochs enlos quals menys ne es rebut ;en alguna coſa no volem eſſer derogat.

Item capitol. xxi.

Per cartes deſpolis e de ſpoſalles ;e de matrimoni no rebre dictar o en forma publica redigir tots los notaris dela terra noſtra ſien tenguts ſeruar en tota manera la tatxacio ſeguent que fins a quantitat de Mdil ſous vltra ,viij.ſous.E de mil ſous fins a ,ij.milia ſous vltra. x.ſous. E de.ij.milia ſous fins a. iiij.milia ſous vltra.xv. ſous.e ð.iiij milia ſous fins a.x.milia ſous vltra.xx.ſous e ð.x.milia ſous fins a.xx.milia ſous vltra. xl. ſous.e de .xx.milia en ſus a qll ſeuol quantitat puig vltra .l. ſous no goſen rebre;e hauer Per cartes empero ð vendes de cenſals morts e de violaris e de apoques del preu daqlls fins a quãtitat de. l. ſous ð pẽ ſio annual vltra.xx.ſous E ð. l ſous fins en.c.ſous vltra.xxx. ſous. E ð. c. ſous fins a.cc.ſous vltra.xl.ſous. E de. cc. ſous fins a.d.ſous vltra. l. ſous .E ð.d.ſous fins a mil ſous e quãt ſeuol mes auant muntvltra.c. ſous los notaris rebre no go ſen ne preſumeſquen ;manãts a aqlls ſots pena de priuacio de offici lur que en frau de aqſ ta conſtitucio ſobre leſ demũt dits cenſals morts e violaris no facen majors cõtractes o mes cartes que no faberan la preſẽt tatxacio no ſos ſtad; fera;e aqueſta tatxacio de cen ſals morts;e de violaris enles cartes ; quis fan es faran de ſentencias axi judicials com encara arbitracions;o compo ſicions volem eſſer obſeruada E ſi totes aqueſtes tatxacions los dits notaris no ſeruaran ipſo facto del offici de notaria ſien priuats. Si empero en al guna ciutat vila o loch menys eren tatxades o menys eren a coſtumades de rebre aquells o aquell degen ſeruar ;e tenir e aço no tantſolament ales co ſes ſdeuenidores;ans ales pre ſents e paſſades ab que empe ro les ſcripturas en forma pu blica no ſien redigides ; e ala part liurades ſtendre volem e manam eſſer ſtes vltra empe ro les coſes demuntdites ſi p les dites coſes;o alguna de a quellas los demuntdits nota ris ; o lurs jurats forado loch enlo qual ſtaran conuendra e xir per caſcun dia per totes co ſes los notaris.xij. ſol.;e lurs jurats.viij.ſous puſquen rec

bre e hauer e no mes sots en-
corriment dela pena dessus de
signada.

Idem Capitol. xxiiii.

Com en sentencies condempnatories
ges fan enles corts
sobre vendes de cé
sals morts e de violaris los sa
uis e assessors e jutges consel-
lant:o aquelles donant no ha
jen longa triga ne ab treball
entendre:o vacar com se faça
de voluntat deles parts ordé-
nam e statuhim que per donar
la dita sentencia sobre violari
o censal mort de mil sous ren-
dals o annuals mes d'ou sous
sobre mil sous annuals quāt
vol mes puig vltra vint sous
lo redemuntdits no pusqué re-
ebre en nenguna manera sots
pena de.c. morabatis dor per
cascuna vegada que sera con-
trafet. E no resinenys aquella
sentencia condempnatoria si
mes ne reberan sia irritatre va
na perço que lo donant en aço
que haura delinquit sia punit

Idem Capitol. xxviiii.

Part aço ordenam e
statuhim que negū
jotge ordinari as-
sessor:o jutge qual
seuol altre delegat per consel
lar:o pronunciar absolucio-o
condempnacio de alcun delat
de crim alcuna cosa reeb.e no
gos en alguna manera.

Ferrando primer enla cort de Barcelona Capitol. viiii.

Als scriuens dela
nostra cort:e dl:go
uernador general
dels regnes e terres
a nostra senyoria sotsmeses: e
dels portants veus de aquell
e als altres qualseuol notaris
e scriuans qui enlo principat
de catbalunya enles causes sō
ajustats totalment ab aquesta
perpetual cōstitucio prohibī
que la meytat dela quantitat
que es dada per salari als rela
dors o jutges qualseuol:no go
sen reebre o deles parts exhi-
gir:mas que sien contents del
salari lo qual p scriptures es
tatxat per constitucions: e a-
quells qui lo contrari farā ip-
so facto sien per tostemps pri-
uats del offici e hagen restitu-
hir:e tornar ala part: tot ço
e quant hauran rebut contra
la tenor dela present constitu-
cio.

Idem. Capitol. xiiii.

Los salaris de tots jutges reladors arbitres e dels altres de tot lo principat de cathalunya: als quals per la cognicio o noscio aells de dret: consuetut: o costuma rebre es legut: quāt ala esprimera causa: o instācia per la quātitat enla demanda contenguda a tres diners per liura. E quant ala segona: e terça causes e instancies de supplicacio o appellacio a dos diners per liura per la dita quantita tātsolamēt ō e entre ab dues pts hauedors: ab la present perpetual constitucio de assentimēt e approbacio ōla dita cort moderam. axi que lo salari de algu ōls dessusdits enla dita primera causa o instancia quātitat de setāta cinch liures: e en la segona e terça causes o instācies de supplicacio o appellacio quantitat de cinquāta liures de qualsevulla quantitat sia la dita demanda: no sobrepuig en alguna manera aço ajustat que fetes del dit salari a qualsevol quātitat pujāt quatre egualsparts lavna enla cōtestacio del plet o en lacte que per ella es haut: la segona publicats los testimonis ¶ E les dues altres finalment dada la sentencia: o si per les parts q̄ nos do: passat lo temps qui pdret es atorgat que la instancia peresca e no en altramanera sien pagades: axi empero q̄ aquelles derreres dues parts de salari quant sera en punt ō fer la relacio: o de dar la sentēcia abans de fer: o dar aquella sie depositades en loch segur o de aquelles enlo dit temps pagadors sia pstada ydonea caucio dela qual: aquell a qui seran degudes se dege tenir p content. E los aduocats de q̄scuna deles dites parts exegesquen enla dita primera causa o instancia. iij. diners e enla segona e terça causes o instancias ō supplicacio: o appellacio. ij. diners per liura dela part que deffendran e no mes auāt lo qual salari de vna part exhigit enla dita primera instācia. xxxvij. liures. x. sous: e enla segona: e terça instancias dessus dites: xxv. liures de qualsevol quantitat sia la demanda no sobrepuig en alguna forma.

Los jutges empero: o consellers de alguna causa de execucio ō qualsevol sentencia donada p lur salari treball ōla sētēcia: o cōsell q̄ darā sobre la dita causa ō execucio en qualsevol forma o manera entre ab dues les parts mes auant de vna terça del salari dela primera causa

E los aduocats deles parts mes auant dela meytat ōla dita terça ōla part q̄ deffēdrā no gosen demanar ne pendre en

alguna manera. E si algun dels dits jurges reladors arbitres aduocats o dels altres dessus dits demanarã e reebran lo salari qui de alguna deles dites causes los pertãyara: vltra la tatxa dessusdita: en tal cas aqll qui lo dit salari contra la present cõstitucio hauria exhigit o reebut: encontinent sia tengut restituir aquell en doble a la part daqui aqll hauria exhigit o reebut: per lo qual salari li pusque esser feta execucio prompta sens alguna solempnitat de dret per lo official dela ciutat vila castell: o loch on lo dit jutge relador: o altres dels dessusdits lo dit salari indegut hauria reebut o exhigit e vltra la dita pena que de tot exercici e vs de sõ offici p spay de vn any complit sia priuat sens alguna gracia o remissio Entenem empero e declaram la dita cort approuant quels dessusdits enles causes de alguna graduacio fahedora entre creedors d alguna heretat proprietat: o quantitat de diners: si la dita heretat proprietat: o quantitat de diners la qual feta graduacio se haura destribuir entre los dits creedors no bastara: o no pujara en summa a totes les quantitats enles demandes q sobre aquella heretat proprietat: o quantitat seran fetes per tots los dits creedors q en tal cas los dits salaris si hagen comptar tatxarle exhigir segons dites e de tanta quantitat cõ valra o sera la cosa qui entre los dits creedors se haura a distribuir: e no pas dles quantits q en cascuna deles dites demandes seran cõtengudes: lo qual salari hage esser compartit a cascun crehedor a sou e liura prorata dela quantitat que la demanda de aquell contendra e no en altra manera.

Capitol del rey en pere terc enla cort de muntso.

Item cõ per algũs capitans posats p vos seyor enles ciutats viles e lochs vostres de catbalunya sia statz demanats e haguts grans salaris e fetes grans extorcions injuries e vexaciõs als pobles en diuersos maneres anant regna solta: e sens tot fre en lurs afers percom no hauiẽ atenir taula e entrematent se de afers e de coses aque lur offici no se stenia: com pero los demes deles ciutats e viles vostres fossen assats be prouehides e cõtentes de lurs ordinaris e dls caps q ja hauien en lurs lochs e no sia justa cosa seyor quels pobles hagen a pagar per sor

ça los salaris dels capitans q̃ vos séyor posats enlos lochs queus placia senyor prouehir e ordenar que daquiauant en les ciutats viles e lochs de cathalunya cõ cas de guerra fos o sesperas no posets capitans a salari messio ne acarrech lur com vos senyor per justicia ni per bona rabo parlant ab reuerencia dela vostra altesa no dejats fer pagar aquells axicõ nous fets los altres officials vostres a vostres pobles per força. Plau al senyor Rey.

Item enla quarta cort d Barcelona

Item com los sauis dela vostra cort de les sentencies que doné enlos fets criminals encara d aquellas que han a dar o donen per justicia absolutories als delats innocents de algu temps ença demanen e prenguen salaris dls delats que absoluen e vullen a vegades hauer aytant o mes com ne haguera la cort si fossen copables e faessen composicio: com pero no degen respendre del delat innocent que ja injustament es estat pseguit e vexat de presons e de messions; que placia a vos senyor prouehir que de sétencies q̃s donen p justicia absolutories als delats qui no sõ copables no gosen res demanar ne pendre: com en neguna cort nos faça nis dega fer. Plau al séyor Rey.

Joan Rey d nauarra loctiment general del Rey don Alfonso quart enla cort de Barcelona.

Co sia molt deuant de rabo e justicia algu sia punit abãs que sia vist hauer culpa: prouehints als abusos enlo passat en contrari fets ab approbacio e consentiment d la present cort. Statuhim sãcim e ordenam que daquiauãt per qualseuulla proces de regalia no pusa esser fet penyorament o execucio alguna per salaris peatges treballs despeses o messiõs enles cases o bés de persones de algu: o alguns cõtra lo q̃l o los q̃ls sia fet os faça algu dels dits processos de regalia fins sia absétencia cõdempnat: o sia prochehit a acte qui per final cõdempnacio es hagut enlos processos: enlos quals segons lur forma d prochehir sentencia donar no se acostuma: o sia feta composicio ab la cort: o auinencia: o trã-

factio ab la part encara que p virtut o causa dls dits processos sia trames fora la cort als lochs o habitations de aqllo o altra qualsevol causa de citacions inventaris presons de psones o altre qualsevulle article necessitat o occurrécia dls dits processos. & si lo contrari per qualsevol official o ministre sera fet o attemptat sia hagut per privada persona e no li sia en res obeit. & no resmeys sia punit de pena de cinchcents florins guayadors quat ala meytat al senyor Rey e laltra meytat ala part lesa. & en cas que stant la ordinacio sobredita sia loch a exactio o paga dels dits salaris o peatges statubim e ordonam que no puge esser exhigit ne pres per los dits salaris o peatges sino enla forma seguent: co es que lo principal executor enlos dits processos assignat bage solament vint sous: e lo assessor si algu ni haura dotze sous lo scriua vuyt sous. & los porters missatges: o verguetes quiscun cinch sous per quiscu ion vertaderament e sés frau se demostrara per causa dels dits processos seran mats: e hauran vagat: e pus auat sots qualsevulla manera: o colon no puxen exhigir ne haver. & si lo contrari sera per qualsevol attemptat sia tengut a restituir al doble tot co que mes auat exhigit o pres haura ala pt d q sa exhigit o ps e encara sia punit per semblant pena com demunt es statuhit e ordenat.

¶ Joan segon enla cort de Muntso ¶ Capitol.li.

ITem senyor molt excellent com per lo senyor Rey en Pere terç de memoria imortal celebrant cortes enla vila de Muntço sia stada atorgada la constitucio del tenor seguent. ¶ Item cum per aliquos capitaneos positos pvos dñm Regem in civitatibus villis et locis vestris Cathalonie fuerint petite et habita salaria: et facte magne: extorciones injurie et vexaciones pupilis diversis modis eundo abena laxa et sine omni freno in eorum actibus. ¶ Eo quia non habebant tenere tabulam etiam intromittendo se de actibus et rebus ad quos eorum officium non se extendebat licz major ps civitatu t

villarum vestrarum essent sa-
tis bene prouise et contente e
arum ordinarijs et capitibus
quos et que jam habebant in
eorum locis Et non sit justum
serenissime domine q populi
habeant soluere per vim sala-
ria capitancorum quos vos
ponitis in locis. Joco placiat
vobis prouidere et ordinare
q a modo in ciuitatibus vilis
et locis catbalonie quando ca
sus guerre esset vel spectare-
tur: non ponatis capitaneos
ad salarium expensam nec co-
rum cum vos serenissime do-
mine per justitiam nec bonam
racionem loquendo cum reue
rencia vestre altitudinis non
debeatis facere soluere illos
sicut non facitis alios officia-
les vestros a vestris populis
per vim. ¶ Per tant la tua
cort humilment supplica pla-
cia a vostra magestat seruar e
fer seruar la constitucio segõs
la seria e tenor. ¶ Plau al se-
nyor rey.

¶ Ferrando segon enla primera cort de barcelo na. ¶ Capitol.iiii.

Com sonint se de-
uengu que donāt
se molts declara-
cions o interlocu-
tories en vna causa: los jutges
prenen per quiscuna vna ter-
ça en axi que apres no resta p
pagar cosa alguna per la sentē
cia diffinitiua. ¶ E a voltes se
soeue que los primitius jut-
ges qui han rebuts dits sala-
ris apres per mort per absen-
cia o per sospites o alias sō re
moguts e no podē entreuenir
en dita causa: axi lo q es po-
sat en loch de ells no te salari
algu per a declarar la diffiniti
ua sentencia. ¶ Perço prouehi
que en qualseuol causa p mol-
tes declaracions quey hage
ans dela diffinitiua sentencia
no puxe esser pres mesauāt de
vna terça del salari degut: per
la sentencia diffinitiua. E si lo
contrari era fet que hage a res
tituir aquell com a indegua-
ment rebut romanent bi tos-
temps dues terces per la sen-
tencia diffinitiua. En totes les
altres coses romanents les cō
stitucions disponēts dels dits
salaris salues e illeses

¶ Ferrando segon enla segona cort de barcelona ¶ Capitol. ¶ xiv.

Esijants subleuar
nostres vassalls de
questions e plets q
se segueixē per cau
sa de salaris de no-
taris de contractes e scriptu-
res gran temps ha fetas: e no

demanades: o ja pagades: o p lo gran discurs del tẽps se podẽ tornar demanar, prouei statuhim e ab consentiment dla prefẽt cort ordenam que los dits notaris hagen a demanar los salaris dels contractes/o scriptures que haurã tretes en forma e liurades ala pt; dins tres anys apres seran ltades liurades; e dels altres scriptures e actes rectificats que no serã liurats en forma ala part; sino sera demanat lo salari acllo paço pertanyent dls tres anys passats aquells no puguen demanar salari algu de dits contractes scriptures e actes; ni de dits salaris se puxe fer juy si donchs dits notaris o scriuans no tenien carta o albara o sino demanauẽ les parts ẽs tragucssen en forma.

¶ Idem en dita cort ¶ Capitol. xlviii.

TEnent de continuo enla comoditat de nostres vassalls: e desijant relcuar aqlls de treballs e despeses cõ enles causes ò graduacions per les oppositions dels creedors los litigants enles despeses: son molt vexats tant perla prolixitat del proces com en altra manera. Ab approbacio e consentiment dela prefẽt cort prouehim statuhim e ordenam q̃ si causa de graduacio se euocara daciauant en cars ques puga euocar per cõstitucions en la audiencia; que lo proces se hage fer: e collegir enla cort dels officials ordinaris fins a sentencia exclusiue instituint cert terme als creedors opposants per instruhir lo proces a arbitre del dit jutge deuant lo qual se fa dita graduacio: e instruit lo proces hage esser trames enla audiẽcia real dls quinze dies e lo jutge de graduacio per colligir dit proces hage vna terça dl salari restãt les dues terces per la sentencia diffinitiua. ¶ E quant la causa sera per sentencia determenada lo proces original de la dita graduacio que sera portat enla reyal audiencia romãgue en poder del scriua dela dita audiencia en poder del q̃l dit proces sera menat.

¶ Idem en dita cort ¶ Capitol. l

DEclarãt e moderãt los salaris dels jutges ò reclams e altres jutges de execucions de censals e violaris

o de ſcriptures de terç. Statuhim e ordenã ab approbacio dela preſent cort: que ſi cõtra algu ſera poſat reclam e lo dutor no poſara rabõste no haura contradictio enla execucio los dits jutges dels reclams p̃ executions ỹ les penſions ỹ les cenſales: o violaris no hagẽ ſalari. E ſi rabons ſerã poſades enles q̃ls los dits jutges hauran declarat la execucio faedora preſtada caucio. hagen los dits jutges vna terça tantſolament de tot lo ſalari. e ſi declaran ſumplament la execucio eſſer faedora hagen tot lo ſalari ſegons es acoſtumat. E ſi serã fetes oppoſicions en cauſes algunes de execucio lo creedor inſtant dita execucio no hage pagar ſalari ſino dela quantitat de que ell inſtara la execucio. E ſi ſalari ſe haura pagar de dita quantitat de ques face: la opoſicio: o oppoſicions aquell hagen a pagar los dits oppoſants.

Item en dita cort. ca. li.

Per quant ſe abuſa de pendre ſalaris exceſſius de caculations: entant que moltes vegades ſe deue que los caculadors han mes ſalari dels caculacions que los jurges ne advocats. Per ço moderant dits ſalaris ỹ cauculadors: o ſtima dors. Statuhim e ordenam q̃ dits cauculadors no hagẽ meſ de dos diners per liura dels ſũmes que hauran a caucular comptant ſolament la ſumma o del deu o del deigte no totes enſemps. Entes empero q̃ los dits ſalaris per grans que foſſen les ſummes e per molts q̃ foſſẽ los cauculadors: o ſtima dors no puxa meſauant montar dit ſalari de vint e cinch liures.

Item en dita cort Capitol. lvi.

Ordenam e ſtatuhim ab approbacio dela preſent cort que les ſoldadeſ de ſeruidors axi de homẽs com dones qualſeuol qui ſien ſe hagen a demanar dins vn any apres que ſeran fora del ſeruey. E ultrament que noſ puguen demanar dites ſoldades ne ſen puga fer juy ſi donchs del deute de dites ſoldades no tenien carta o albara.

Item en dit a cort. ca. lvii

Per semblant per le
p uar pletse questi
ons. Statuhi e or-
denam que los deutes de artis
tes e menestrals axi de homés
com de dones apres que seran
deguts si dis spay d tres anys
no seran demanats q̃ tals deu
tes passats dits tres anys no
puxen esser demanats: ne sen
puxa ferjuy si donchs de tals
deutes non tenié carta o alba-
ra.

Idem en dita cort.
Capitol.lxiii.

Per quant per los
denunt dits offici
als ordinaris e lur-
seruans se fan alguns abusos
en pendre salaris excessius.
Iperço statuhim: e ordenam
que enlos salris dels iutges e
assessors e dels scriu es: al-
tres sien seruades le on itu
tions sobre aço disposants. &
quant al salari dels peatges
sia seruada la constitucio dels
censals no obstant e expressa-
ment reuocant quascuol abu-
sos fins aci fets

Que lo fill no sia commen
gut per lo pare: ne lo pa
re per lo fill

Item statuhiren q̃
si negũ fill dels mag
nats dela terra: a-
xi dels majors com
dels menors haura fet mal a
negu hom de castell de lur pa-
re o dela honor de aquell o ab
sos homens que ell destrenga
son fill e sos homens terrati-
nents de redreçar lo mal que
hauran fet: o ell redreç lo per
ells. & encara si lo fill daltres
lochs no dl honor del pare ni
del castell: ni ab los homés dl
pare fa mal a negu no torn al
castell del pare ni en honor ni
lo pare ni la mare li facen al-
gun be ni cobren en res: e siu
fan sinen lo mal quel fill hau-
ra perpetrat els homens que
ab ell menats haura

De actions: e obligacións
e que per deute ciuil negu
sia pres sino per carta pu
ra de comanda

Pere segon enla cort de
barcelona ca.xxvi.

Item q̃ null caual-
ler o altre hõ frãch
per deute no sia pr
ni pres enc .ra si
deteugut.

Alfons segon enla cort d
Buntso. Capitol. xxiii.

Ulatge

ITem ordonã e ſtatuim que alguns homens no puſqn eſſer preſos: o retẽguts en perſona per algu decute: ſino era per carta de comãda.

¶ Jacme ſegon enla prime ra cort de Barcelona ¶ Capitol. xxiiii

ITẽ que algũ hom no ſia pres perſonalment per deute: ſaul privilegi o coſtuma ſcrita: e ſalua comanda.

Idem enla cort de gerona: ¶ Capitol. v.

ITem ſtatuhim que lo capitol fet enla dita cort de muntço qui comẽça Itẽ ordonam e ſtatuhi que algũs homens no puguen eſſer preſos: ne retenguts en perſona etc. ſia ſeruat. & declaram ſtatuim e ordonam que caſcun cõtra lo qual moſtrada ſera per lo clamant carta publica d' pura comanda: ço es a ſaber enla qual no ſia cert terme / o juramẽt / o fet mança ſia pres e pus ſia retengut en perſona.

¶ Pere terc enla cort de p puya. ¶ Capitol. xxiii.

AEquiuar occaſio d' fer comãdas fetes entre les perſones dejus ſcrites. Ordonam e ſtatuhim que per alguna carta de comanda pura la qual jubeu haja feta a chriſtia aquell chriſtia no ſia pres ſi donchs aquella comãda no fos feta per jubeu a algun criſtia mercader p rabo dela mercaderia: e allomateix enlo cas contrari volem eſſer obſeruat ço eſſaber quel jubeu en altra manera ſi no axicõ lo chriſtia no ſia pres per carta de comãda que aell haje feta lo criſtia com per la condicio dles dites perſones la dita comanda reputam e ſignificã eſſer ficta: e no vera.

¶ Maria conſort e loctinẽt general del rey don alfonſo quart enla cort de- barcelona. Capitol. xvi.

ALa condicio feminil volem defferir e volents cõſeruar honeſtat daqlla ordenã e ſtatuĩ q̃ alguna fẽbra p vigor de carta d' comãda ſcriptura de terç. o de altra q̃ſcuol ſcriptura privilegiada: o d' altra q̃ſcuol obligacio no puxa

esser psonalmèt presa o mesa en pso e q̃ aq̃sta cõstitucio no pusq̃ en algũa manera encara migẽçãt sagrament renunciar ans tals scriptures e obligacions de assentiment e approbacio dela dita cort tant quant toquen la preso volem e declarã ipso facto esser nulles e freturar de tota efficacia: e valor e lo notari qui tals scripturcs sagramẽto: e obligacio reebra perde lo offici de notaria

Que per deute ciuil negucia tengut ỏ fer homenatge. e quel crehedor pugua alongar lo iuramẽt: e lo terme de paga al deutor.

Jacme segon enla segona cort de barcelona.

Capitol. xxx.

ITem que per negu deute no sia fet daquiauant homenatge en cathalunya null temps si no era deute que fos degut: per fi de preso de si o de son amich o per matrimoni. & si contra era fet daquiauant quel cõtracte no hage valor. & en cara que algu scriua o notari no gos fer carta contra aço. & siu sabia que la carta no hagues valor e en cara q̃ perdes lo offici le scriua e lo notari per tots temps

Idem enla cort de leyda.

ATots sia manifest que com sobre vn capitol fet enla general cort vltimament celebrada enla ciutat de barçalona: per nos en Jacme per la gracia de deu Rey de Arago de Valencia de Murcia Comte de Barçalona e enela sãta sglesia romana stendarder: admirall: e capita general sobre aço que per negun deute sia fet daquiauãt homenatge en cathalunya per algun tẽps sino per deute lo qual fos degut per fer fi o remissio de preso del deutor: o de son amich o per deute que fos degut per causa de matrimoni e si daquiauant fos contrafet lo cõtracte no valgues e q̃ negu scriua o notari no gosas fer contra aq̃stes coses e siu fes lo cõtracte no valgues e encara q̃ lo notari: o scriua fos priuat daquiãt ppetualmẽt del offici cõ resultas dubte sobre aço cõ nos hagues sẽ promes ala noble dona Guillelma de mõcada q̃ pmetriem ella tenir e hauer tot lo: tẽps dela sua vida certes ciutats castells viles e locbs e en cara veguerics les q̃ls nos ael la hauiem atorgades dela vida sua tantsolament: e compli

riem attendriẽ e seruariem ala dita dona totes les coses a el/ la donades atorgades e prome ses per nos. E per les dites co ses haguessem promes donar certes fermãces qui ales dites coses ab iuramẽts e homenat ges se obligassẽ segõs en lo in/ strumẽt dela dita donacio ple nament es contengut. E nos volents complir les dites co/ ses donassem o entenessẽ dar a la dita nobla en fermances p les coses demũtdites certs no bles e certes vniuersitats e en cara certs ciutadans segons e re ordenat fer. En pere ỏ vilar debo: per auctoritat del illus/ trissim senyor Rey en Pere ỏ clara memoria: notari de bar chna: e per tota la terra e sen/ yoria del dit senyor Rey. Pe: lo qual hauem manat instru/ ment esser fet deles cose de/ muntdites dix que cõ enlo dit capitol sia prohibit esser fet homenatge en cathalõya per deute: e lo ỏute sia pa ula se/ gons intencio ỏl dret general ment comprenent totes coses ales quals axi de ãlseuol pro/ missio com per causa de prest tich cõ encara per qualseuol credit: com encara per delicte algu sia obligat: el notari no deu ni pot instrument: o instrument fer ab homenat ges e homenatge deles coses demuntdites: ans que aquel/ les sien stades en manera algu na declarades: e com nos de/ guessem la dita paraula: deu/ te enlo dit capitol posada no deures stendre sino al deute tã solament que fos degut perlo preitich: lo qual consisteix lo nombre pes e mesura. Nos vo lents les coses demũtdites ab ỏguda forma esser declarades congregats e assistents a nos/ altres: lo venerable e religios en ramon per la gracia de deu bisbe de valencia: los nobles Narmangau comte Burgell: Ruch de mataplana Comte ỏ pallas: Guillem danglasola: G. den tensa nobles de cathalunya. En Berenguer de boxa dos. Pere arnau de Ceruera. G. de pons: e Galceran de mi ralles cauallers de cathalũya. B. de santcliment. B. rodon. Ramon moliner: e Pere del bosch ciutadãs de leyda: e do/ mingo garcia ỏ tauri cabiscol de Tarragona. Ba. de tolla/ no: e Ramon de beselu juristes Vist e diligentment mirat lo capitol demuntdit: e la virtut e potestat dela dita paraula ỏ deute: discutida e entesa: ỏ cõ/ sell e assentiment dels demun/ dits diem iterpretador e esser declarador que enla constitu/ cio del dit capitol fon de intẽ/ cio nostra e dela cort demunt dita q̃ la dita paraula: deute: dela qual es feta mencio enlo

dit capitol sostengues e entenes tantsolament als deutes que son deguts es deurien per prestichs contrallats e contrahedors començats e començadors apres dela celebracio dela dita cort e apsl la publicacio les ordinacions constitucions statuts: e capitols enla dita cort constituits e ordenats: e no a altres deutes que per altres contractes son começats e daquiauant se començarien. Emperamordaço mana a tots e sengles procuradors batles e altres officials e subdits nostres qui ara son e per temps seran: que la interpretacio e declaracio demũtdita per ferma hagen e obseruen: e facen per tots inuiolablement esser observada: e contra aquelles: o alguna cosa d aquelles ne algu venir permeten per alguna rabo: fet es stat enla ciutat de leyda: a. xiij. deles kalendes de juliol any de nostre senyor mil. ccc.

Enla segona cort de Barcelona.

Idem. Capitol. xxxv.

Item que si deute es degut a algu hõ per quis dga tenir hostatges p sagrament o no: si aquell aqui es degut lo deute ne fa longament de paraula o ab carta o letra: o si sõ molts deutors o fermãces enla obligacio e lo creador ne volra a longar la vn o molts de aquells que per lo a longamẽt o alongaments fets sis vol sien fets vna vegada: o moltes la carta dl deute: o lo sagrament e lo homonatge no valla menys: ans sia en sa força e valor: si donchs lo creador tots los altres no alonga ne: o enla carta fos contengut lo contrari. E aço entenem ay tant be dels deutes que ja son fets: com dels deutes sdeuenidors. Mas nos facen homenatges daquiauãt per deutes sino per les raõs damũtdites

De proues.

Statge

Del affermãt es prouar no del negãt: e aço per totes coses sera en excepcio: e en replicacio e en altres coses semblants. Sagrament no es proua: mas en deffalliment de proua: e es donat al reu o al actor a aqll quil jutge coneix esser pus cert: e lo qual coneix mes tembre lo jurament. Proua se fa o per testimonis: o per cartes o per arguments: o ju-

oicis verſemblants: donchs ſagrament no es proua.

De teſtimonis.

Uſatge

Manaz que perjuris ſié ſquiuats ne teſtimonis ſien admeſos a juramét: ans que ſi en deſcutits e ſien altra manera nos podé diſcutir ſié ſeparats los vns dels altres e ſingularment ſien inquirits: e no ſie legut al acuſador elegir teſtimonis abiét lo cauſador. E perço algu no ſia admes a ſagramét: o a teſtimoni ſino deju:e aquell qui es duyt a teſtimoni ſi eſ recuſat aquell quil recuſa digue o prou perq̃ nol vol reebre:e de aquell hu territori e no daltre los teſtimonis ſien elegits, ſi donchs perue̊tura la cauſa nos degue inquirir luny fora d aquell cõtat. E ſi algun ſera conuençut de perjuri perda la ma o la reema per. c. ſous.

Uſatg

Los teſtimonis abans que dela cauſa ſien interrogats ſien ſtrets ab ſagrament que juren que alre no diran ſino la veritat. E aço manam que mes ſien admeſos ſaber ſe los pus honeſts teſtimonis que los pus vils mas lo teſtimoni d vn jatſia que ſia ſplẽdida e ydonea perſona no deu eſſer hoit.

Uſatge

Acuſadors: o teſtimonis no podeu eſſer: qui abans dl dia paſſat: o poch temps ſõ ſtats enamichs: per ço que irats no cobegen nou re:o nafrats nos vullen vẽjar donchs dels acuſadors e dels teſtimonis ſe deu querer lo voler no offes e no ſoſpitos. Ydoneus teſtimonis no ſõ juſts eſſer aquells als quals pot eſſer manat que facen teſtimoni. Dos o tres teſtimonis baſten a prouar tots negocis. Teſtimoni d vn per leys e per canones es improuat.

Uatge

Statuiren los deſſuſdits princeps q̃ ſi cõtencioni plet era entre chriſtiãs e Jueus de caſcuna part baſtè dos teſtimonis a prouar lurs negocis ço es aſaber vn chriſtia e altre jubeu axi pero que

si prouen per lo christia testifiquen ab dos: el juheu jur e si prouen per lo jueu aximateix testifican amdos: e jur lo christia.

Ysatge

Pare contra fill: nil fill contral pare: encara que cascũs hi consenté no poden esser testimonis. Semblantment lo vn per laltre no podé esser testimoni cor encosa propria reprouat es testimoni do mestich: empero en altre noy nou res de vna casa molts testimonis esser reebuts en negoci de altre. Enla cosa propria no pot negu esser testimoni: o iutge dela cosa del fill si hi cõsenten los pledejants lo pare hi pot esser jutge. Esemblãtment lo fill dela cosa del pare mas la vn dels pledejants forçat lo juy no es prouable.

Ysatge.

Homeycers malefici adors ladres: metziners sacrilegos adulteradors incestuosos e tots criminosos no sien reebuts en negunna manera a testimoni. Los anathematitzats: mesauant excomunicats e heretges sarrahins e juheus de tot testimoni contra christians tostemps sié strãys Los cosins encara contra los strangers no poden testificar empero sis volen e ensemps hi consenten entre ells facen testimoni e no cõtra altras. Familiars encara esclaus no poden testificar car no son vists esser ydoneus testimonis aqlls als quals pot esser impat que facen testimoni. E semblantmẽt los inimichs o qui no ha molt temps fozen inimichs no poden testificar perço que irats no cobejen noure: o nafrats nos vullen venjar

Ysatge

Negun hom ne femhra no pot testificar entro a .xiiij. anys cõplits.

Ysatge

Que axi que tots homens ço que saben esser ver testifiqué: e lo jutge coue ells a açó appellar. Mas si algu amonestat per lo jutge no volra dir ço q̃ sabia: ni fer testimoni o dira: que nou sab: o no ho volra jurar. E per gracia o per vanalitat la veritat

callara si donchs per por dela mort o debilitacio de son coraço no callaua son testimoni no sia reebut daquiauant: car no es menor culpa les coses ó res callar que les falses exprimir

Usatge.

Ité ab pro[r] d[e]liberacio st tubim que quiscun jutge ordinari los testimonis nomenats força fer testimoni de veritat e cascuna de les parts a fundar la intencio forç de exhibir a mostrar les cartes ómanadós p laltra part e ferne copia solempnament. Jatsia enla causa e enlo juy en que seran demanades ó aqlles cartes no hagevsat cõ p deffaliment de testimonis moltes vegades la veritat sia occultada.

Usatge

Car per complanta de nostres sotsmesos souent hauem reebuda clamor cõ per corrumpiment de testimonis laveritat es obfuscada e ó premuda les iperials leys en aquesta part seguits: ab pena statubim que cascun qui sera produit en testimoni comprenga en son sagrament que per fer lo dit testimoni no es stat res donat ne promes aell ne a persona a ell subjecta que ell sapia Abesauant refrenant que tota manera la falsetat delstestimonis per los quals cosas contraries a veritat son dites manam ql pledejãt sots nostre examen o de algun nostre delegat qui scientmẽt produira fals testimoni ol corrõpra perde lo plet e encorregue publicacio de tots sos bẽs mobles pero solament dels quals bens la meytat ason seyor sia assignada e la meytat al nostre erari sia stojada: e aytal matexa pena enla publicacio dels bens sostenga aquell qui sera convencut hauer fet fals testimoni. E mesauãt perda la ma e la lengua: les possessions empero de cascu dells tornen a aquells qui per dret a lur successio son appellats.

Be fe auctoritat e cauendari de cartes.

Uatge

Si algun o testamẽt o carta fermada ó alguna contesa en plet mostrara: de la altra part ni per testimonis ni per fermes scriptures pora esser cõvencut: lo jutge digue

ço qui dret li sia vist: e serue a cascun son dret.

Jacme segon enla prime ra cort de barcelona capitol.xii.

Item que alguna carta de jueus qui sia de vsura pusque hage de. vj. anys a uant no hage valor: e quel ju beu no puxe ó aquella vsar en res ne aquells qui seran obli gats no sien tégut daquiandt respondre en res si enlo ende mig no hauien aquell dema nat en cort si dóchs no era ab lent o pubil

Idem enla terca cort de Barcelona. La.xx

Item ordonã quel capitol per nos fet enla primera gene ral cort de barçalo na qui es aytal. Item que alguna carta ó jubeus que sia de vsura pusque haje sis anys en auant no hage valor: e lo ju beu no pusque de aquella vsar en res ni aquells qui hi seran obligats que no sien tengats daquiauant ó respõdre en res si donchs entretant nol hau ran demanat en cort sino que fos absent: o pubil: sia tengut e seguit reuocada tota decla racio e interpretacio que per nos sien feteo.

Jsbere terc enla cort ó per pinya. Capitol.xxvii.

Jsprouants lo ca pitol fet enla pri mera cort de barça lona per lo senyor Rey en Jacme aui nostre ó bo na memoria celebrada lo qual comãça. Item que alguna car ta de jubeus etc. E a aquell a justants statuhim e sanccim q̃ no tantsolament enla carta de vsura ans en carta novsuraria lo dit capitol daquiauant sia obseruat: declarants per aqst nom de carta instrument pu blich e scriptura de terç o judi cial o qualsevol altre scriptu ra de terç esser contenguda

Idem. Capitol.xxxvii.

Com en temps pas sat nos hajam feta vna pmatica sanc cio dela tenor se guent. En nom de deu sia ma nifest a vniuersos que nos en pere per la gracia de deu Rey de Srago de valencia de mal lorques de cerdenya: e de cor cega e Comte de barçalona: ó

Rossello e de cerdanya. Atte-
nents que axicom los dits dls
sants pares comemoran ele-
gantment e la sancta pagina fi
nalment dla salut eternal pro-
bablemét testifica d tãta poté
cia e immensa virtut es stada
la natiuitat de nostre senyor e
de tuit redemptor la qual nos
principalmét entre los altres
articles dela fe per reuerencia
dela sua mare e per specia[l] de-
nocio e solempne honran[ça] at
singularment colem; quel u-
manal linatge dela fe christia-
na pres daqui pricipi dla sua
saluacio piadosament som in-
duits la sua memoria celebrar
Emper amor de aço jatsia que
en altra manera axicom es le-
gut a cascu dels reys e princeps
per disposicio dls nostres illu
stres predeceessors de benauen
turada memoria sia stat p lur
beniplacit obseruat fins aci.
Nos per la dita deuocio ente-
sos e perço que pus souint la
dita natiuitat d nostre senyor
en memoria sia haguda. fem e
dicte statutim e encara ordo-
nam que del dia dela insiãt na
tiuitat de nostre senyor daqui
auant perpetuament compta-
dor en cartes publiques istru
ments letres scriptures vni-
uersos e sengles qui de nostra
insigna cancelleria dela qual
axi cõ dela fõt los petits rius
bixen e prenent naximent da-
quiauãt exiran aytal orde sia
obseruat; sobre lo kalendari:
ço es que començants en lany
dela natiuitat d nostre senyor
sia cõptat; e encara foragitats
Jous nonas; e kalendas: con
tinuant los lochs e nombre d
dies e lo nom del mes el any.
En e sots los quals seran do-
nades e fetes; e seran fets sen-
gles publichs; instrumẽts car
tes; letres e scriptures e en a-
quelles la manera la qual e a-
xicom del present statut es a-
trobada sia obseruada. Ac o-
matex encara volem esser fet
fem cõicte e encara ordenam
irreuocablement obseruador
en los officis subseguẽts ço es
a saber del mestre racional tre
sorer scriua de racio panicer; e
de tots los altres officis de ca
sa nostra e encara enles corts
dels regents loffici de procu-
racio nostra general en Arago
Valencia; e Cathalunya; e de-
les gouernacions; de mallor-
ques; de Cerdenya; e corcega
e dls comtats de rossello e cer
danya demuntdits; e general-
ment d tots ordinaris nostres
constituits dis la procuracio
e gouernacio demuntdites ma
nants dõchs abla present al a
mat nostre e tenẽt los nostres
segells e als secretaris e altres
scriuans nostres; e encara als
scriuãs dels officis dles corts
totes demuntdites; e al cãcel-

ler e al maiors dels dits scriuans als quals se pertany la correccio de aquella presents e esdeuendors que aquest edicte statut ordinacio e aquesta nostra voluntat per tostemps tenguen e obseruen e no façan contra: o permeten esser fet si la ira e indignacio nostra ells desigen esquiuar: e en testimoni: e memoria deles coses dessus dites manam la present roborada ab nuniment de segell de la magestat nostra. Data a perpinya a. xvi. dies del mes de decembre en lany dla natiuitat de nostre senyor. M.D. ccc.l. & de aquella pragmatica sanctio alguna vniuersitat se seguiria si donchs egualment per tots los lochs del principat de tota catalunya e en cascunes cartes o scriptures per cascuns: e en cascunes corts nostres e de cascuns altres e encara fora les corts en qualque manera faedors fos posat aquell mateix kalendari. ¶ Derço dela dita pragmatica sanctio faents general constitucio de catalunya de consell approbacio e consentiment dela dita cort ordenam e statuim que en cascus lochs de catalunya e en cascus instruments: o scriptures enles corts e fora: segons q dites faedors: sia obseruat lo kalendar del dia e any segons la manera enla dita pragmatica sancio contenguda.

¶ De notaris e scriuans e a que son tenguts

¶ Jacme segon enla segona cort de barcelona ¶ Capitol. xviii.

ITem que quiscun notari o scriua publich request per algu sia tengut de fer totes cartes deuant nos o deuant qualsevol altre persona de qualque stament dignitat o condicio sia per salari competent sens inhibicio o empatxament nostre: e dels nostres e de qualsevol altre en altre manera que ipso facto sia privat del offici si donchs les dites cartes no eren en prejudici o dan del general de catalunya & si pena li era imposada de fet que no li pogues esser demanada: e encara que hage a posar enla fi dela protestacio tot ço q aqll contra quis fara respon dra o dira dins spay de dos dies complits si aquells volra lo responent apres que sera feta la protestacio. & si nou feya q perdes loffici: e passats los dits dos dies lo dit scriua puga fer la carta: e que no hage sperar resposta pus que no sa

feta dins aquells dos dies.

Alfons terc enla cort de muntblanch. La.xxxi

Item que negu daquiauant sia creat notari o a offici de notaria sia admes sino sera sufficient en sciencia e costums: e hage complida edat de.xxiiij.anys. E que negu jurat de notari pusque rebre testament los quals solament per notaris publichs volem e manam esser rebuts.

Pere terc enla cort de perpinya. capitol.v.

Ordenam encara q̃ si algũ notari ço es de art o notaria en alguna ciutat o vila o qualque altre vsant se de uendra de offici de vegueria o de batlia: o de qualsevol altre offici de jurisdictio esser prouehit aytal notari hage a cessar de vsar de offici dela sua notaria aytant com tindra lof fici demuntdit. Ayço prouehit quel ordinari de aquell loch o aquell mateix notari si loffici ordinari de aquell loch aell sera comenat: ans que del offici aell comat pugue vsar: algũ ydoneu notari o aq̃ll loch lo complimẽt o perfectio: o clausura dles cartes per aquell notari rebudes tengut comanar sia

Idem. Capitol.xviiii

Occorrer ala desidia que enlos notaris e tabellions fins ací es stada volem statuhim e manam que q̃l sevol notari o scriva qui la ferma o algũa carta rebra scriva o scriure faça en sos capbreus o libres o notes la nota dla dita carta largament ordenada e perconsequencia de letres dictada axi que en aquella no sia algũa abreuiatura que per la paraula etc: fins ací es acostumada esser feta la qual nota certamẽt scriure o fer scriure sia tengut dins dos mesos aps la ferma de tots los cõtrabents e dels altres qui aquella carta hagen a fermar entreposada comptadors: aquells empero contrabents als dits notaris pagants la meytat del salari o e per aquella carta aells pertanyent si empero aquella carta o contracte sobre la qual aquella carta sera rebuda a coneguda de saui o de altra peso na haura esser dictada en aq̃ll cas lo temps de dos mesos a

prop que aquella conexença ſera en repoſada comença cor-rer e no abans; e açomateix en teſtaments volem eſſer obſer-uat lo terme empero de dos meſos apres la publicacio dels teſtamẽts; la qual apũs la mort dels teſtãts deuãt lurs amichs ſe acoſtuma eſſer feta e reqſta daquen per aquell e qui es i-teres ſubſeguida comença cor-rer e no abans, & pera en-tura lo teſtador en vida reqria lo teſtament seu en nota del capbreu o del libre dels notes eſſer redigit o scrit aço lo notari dins dos meſos del temps d la dita requesta sens tot mija seguents sia tengut ferz aquell empero teſtador pagãt la mey-tat del salari del teſtament a aquell notari; enlos lochs em-pero hũ ja es ſtat e es ordenat quels notaris hagen los teſta-ments enles notes dels cap-breus redigir sia seruat ço que ja en aquells es ſtat ordenat. & si les coſes demutdites o al-guna de aquelles algu notari o scriua sera trobat no seruar del offici de tabellionat per sẽ tencia per toſtemps sia priuat

Idem enla cort de Mun lo. Capitol.xxvi.

LAſi dela conſtitu-cio feta per lait sẽ yor rey nãſos pare noſtre enla cort de muntblanch qui comẽça. Itẽ que negu daquiauant etc. Ste nem a codicills donacions per cauſa de mort e aquel-suol al-tres derreres volentats.

Alfons segon enla cort d Muntso Capitol.xix.

ITem que allo ma-teix se faça en los notaris publichs.

Elionor enla cort de Tor toſa. Capitol.ii

PArt aço declarãts la conſtitucio feta enla cort de mũtço qui comença Item que allo etc. & a aquella ajuſ-tãts ſtatuhim e ordenam que quiſsuulle daquiauant seran creats notaris don seuulle siẽ en qlseuol loch hagẽ domicili abans que vsẽ del offici de no taria hagẽ esser examinats en

lo capō calcūa vegueria: e en aquell loch en que lo veguer te ſa cadira ordinaria ſegons tenor dela dita conſtitucio: la qual declaracio volem hauer loch: encara enlos notaris ja creats ſi donchs no ſon ja exa minats.

¶ Capitol del rey en Pere tere enla.tiu.cort ō barcelona.

ITem cō en molts e diuersos lochs inſignes de catbalunya diuersos vegades als notaris de aq̄lls lochs e en offici de notaria e persons seguent ala cosa publica per diuersos comissaris e officials nostres no per clam ni per instancia quen haguessen dalguns sino per zel de be publich mas per propri mouiment e per extorsio sien stades fetes inquisicions e grans vexacions per rabo dela constitucio de perpenya qui comença a occorrer ala parcsa etc. e sen sta seguida gran nouitat ala cosa publica en occupar los capbreus e reconexer per comissaris e officials les dels cōtractes deles gents. E aço sapia a inquisicio general que placia a vos seyor declarāt en aço lo dit capitol prouehir per toire vexacions e per be publich que per la dita constitucio si sera seruada o no sera seruada daquiauant no pusque fer alguna inquisicio proces ne pūicio sino solament a clam o instācia de part qui pretengues interes o dan propri e per les cartes: o carta solament daquell o daquells qui faria clam o instancia com vos senyor no hajats acostumat ni los cosa conuinent ō fer per propri mouiment inquisicio deles altres constitucions e capitols de cort si son seruades per quiscun official o per qscun singular. Plau al senyor Rey que romanent la cōstitucio en sa força no sen puxa inquirir ne punir sino a instancia de part pretenent propri interes.

¶ Ferrando segon enla segona cort de barcelona ¶ Capitol.lxv.

ORdenam e statuim q̄ enles corts dels ordiaris ō veguers o sotsueguers o batles de ciutats o viles reyals los seruiās

no facè o cõstituesqn substitu/
bits suno persones sufficiẽts p
dits officis dela sufficiencia
dels quals substituits hagen
a conexer los dits ordinaris
officials o lurs assessors.

De vsures e barates

Jacme primer a gerona:

JAcme perla gracia
de deu Bey de ara
go e de mallorques
e de valencia com/
te de Barçalona e durgell e sẽ
yor de muntpeller. Atots los
sotsmesos dles terres e regnes
nostres gracia :e benivolença
en/per tostemps dela reyal bẽi
uolença se pertany axi enten/
dre al profit dels sotsmesos q̃
foragitades aquelles coses q̃
ala comuna vtilitat son nobi/
bles aquelles coses solament
nodresque e conserue : qui ei/
guarden lo profit dels singu/
lars don se segueix que la de/
uocio christiana ja de tot en
tot abstinent se de extorcio de
vsures en tal manera la isacia/
ble auaricia dels jubeus ha co
mençat esser cruel que daq̃lls
qui per lurs necessitats prenẽ
peccunies a prestech no sola/
ment immoderades e contra
la manera temps ha per nos a
cõstituida mas encara en greu
dispendi de tota nostra terra
nos temẽ exhigir vsures de v/
sures perço nos no volents de
tot en tot aells precludir licẽ/
cia de prestar lurs peccunies
per vtilitat dels chaistians ne
cessitat e encara favor mas .o
bejans imposar manera a lur
uoracitat. Statuhim axi en/
los passats com enlos soueni
dors contractes o deutes vsu/
raris que negu jubeu gos pen
dre per vsures mes de quatre
diners enlo mes per q̃scuna
liura de diners ne vltra aques
ta manera segons la q̃l la pec/
cunia prestada en vn any enla
sizena part tantsolament sia
augmentada palesamẽt o ama
gada presumesca extorquir ex
higir o rebre axi que sis vol la
peccunia dada a prestech sia ỏ
poca o de molta quãtitat o en
cara lo temps dela paga fabe
dora sia lonch o breu sisvol lo
deute sia ab carta o sens carta
o dades penyores mobles : o
immobles: axi que per aquesta
recepcio sia minuada la sort o
no dades en neguna manera
sia sobrepujada la manera per
nos prefinida en pagar vsures
o en rebre lo fruyt deles pen/

yozes. & si del fruyt deles pen
yozes per algun sdeueniment
rebran vltra la manera prefi
nida vuge als jubes creedors
en paga de lur sort al deutor
comptada prorata dls fruyts
vltra lo prefinit compte de v
sures als rebuts. & si sera tant
allo que dels sobredits fruyts
hauran mes rebut que la sort
de tot en tot auenesch̃a los ju
beus sie̅ forçats de retre la cau
cio ꝺ aquell deute. Statuhim
encara que null jubeu daqua
uant mesclant les vsures ab la
sort o enles cartes primordi
als:o en algũes nouaciõs sub
seguents axicom han acõstu
mat de fer o per altre qualse
uol excogitat enginy gos exhi
gir e rebre vsures de vsures
mas simplament e sẽs tot frau
segõs la sort nombrada al deu
tor ꝺl dia dela numeracio feta
entro al dia dela paga compte
les vsures ne sobrepuig la for
ma damunt tatrada ¶ & perço
q̃ ala sobredita malaltia medi
cina conuinent sia ajustada. sta
tuhim quels jubeus enles ciu
tats viles castells: e locbs on
sliguen vna vegada corporal
ment prestẽn juramẽt en ma
del veguer nostre /o de aquell
qui a aço ser a cõstituit que en
tots contractes vsuraris axi
tot e la forma per nos statuida
en totes coses obseruaran: e q̃
aquelles coses en res no sobre
pujaran. & quiscun notari ha
ge enuers si los noms dels ju
beus qui en aytal manera hau
ran jurat: ne gos algu notari
fer cartes ꝺl dit jueu. si dõchs
no haura los noms daquells
deuers si: e aquells sols faça
cartes los quals en veritat tro
bara axi hauer jurat. Ihustam
encara que en quiscuns con
tractes o cartes dos testimo
nis almenys sie̅ po ats qui co
neguen les persones dels con
trahents e sapien la veritat ꝺl
fet. Ite̅ statuhim que sino pec
cunia nombrada mas altres co
ses seran prestades qui stiguen
en pes o en mesura axicõ blat
ni oli e semblants sia guardat
e be:ates que sots aquella spe
cia no sia fet algu frau a nos
tres constitucions mas que se
gõs les mesures e pesos en pa
gar la sort e vsura: semblãt ob
seruança sia hauda: e si les co
ses volran tornar a peccunia
sia hauda feel extimacio de a
quelles coses segons lo temps
en que sozen liurades: e feta le
gittima extimacio proceesqué
al contracte segons la forma
dessus nomenada. Item statu
him quels notaris subtilment
e diligent enquiren en quiscũ
contrate ja si entre lo christia

e lo jubeu contra la ordinacio
nostra sia fet algun frau o ma-
xinacio: la qual si trobaran es-
ser entrevenguda: al jutge ove
guer o presidẽt en aquell loch
non triguen revelar nin facen
les cartes en alguna manera.
E a squivar tota sospita abãs
dela confectio dela carta del
christia deutor: o si molts deu
tors seran de quiscũ dells o al
menys pus honest: e del qual
milo sera vist que sapia la veri
tat del fet exeguesquen aytal
juraiment. ¶ Jur yo aytal que
en aquest contracte no he fet
algun frau o maxinacio: ni he
conegut per algu esser feta qui
contra constitucio del senyor
Rey aquest jubeu hage algũa
cosa de mi o dels altres cõdeu
tors o fermances per vsures ỏ
aquest ỏute: ans tanta sort he
rebuda e tals vsu jaell promet
ni alguna cosa vltra aço li he
donada ni promesa per aquest
deute. E daquauant lo nota-
ri haguda noticia dela sort e
deles vsures faça les cartes a-
xi distinctament que la sort p
si: e la vsura per si: sien anome
nades ne per rabo de alonga-
ment o per alguna altra causa
gos fer vn comul dela sort,
e ỏles vsures. E si algun nota-
ri enltra manera que es dessus
dit fara cartes dels jubeus en
per tostemps sia privat del of
fici de tabelionat. E no resmẽ-
ys sia punit endeguda pena se
gons arbitre del jutjant. ¶ Lo
jubeu encara qui cõtra la pre-
finida manera publicament o
amagada alguna cosa del seu
deutor exigir rebre o ỏmanar
presumira: o per alguna maxi
nacio: o frau les vsures enla
sort ajustara: o vsures de vsu-
res pendra: e contra les dites
constitucions algunes coses
acẽptara: ipso facto de tot a-
quell deute fretur enlo qual se
ra vist aço haver comes: la mey
tat del ãl al ỏutor e laltra mey
tat al nostre veguer sia appli-
cada. E aquesta pena tantes ve
gades sia comesa quant per al
gun contra la prefinida mane
ra en alguna cosa sera accepta
da. enlos passats empero ne-
gocis aytal cautela ajustam p
ço que nos pusq̃ amagar la ve-
ritat que si dela quantitat de-
la sort nombrada: o deles pa-
gues fetes axicom de sort: coz
de vsura o dela vsura enla sort
meselada enla primera carta o
en algunes subseguents exse-
gades novacions les quals en
soevenidor vedam esser fetes
entre lo christia e lo jubeu que
stio o distencio sia hauda axi q̃
en aqstes sien trobats discor-
dãts quiscũs dells. ¶ Primera-

ment prestat juran.ent de dir
verităt sia reqst p lo jutge:e si
concordes seran trobats stiga
als dits de aquells e lauors la
forma per nos statuida sia ser
uada car als negocis passats
aquestes constitucions nostre
stenem. & si seran trobats dis/
cordants sia injucta proua al
cristia qui p dos o tres testimo
nis ydoneus jubeus o cristiās
o per altres legittimes proues
prou la sua intencio:e si testi/
monis jubeus no pora haver
en aquests cassos abast la sol
prona dels christians no ob/
stants constitucios de proua
per jubeu e christia fahedora
per nos o antecessors nostres
en fauor dels jueus feta:mas
si en defallimēt de pro a la co
sa vendra en dupte dela sort q̄
es contenguda enla carta sia
deduida la vsura qui ala sort
es presumit esser aplegada se/
gons la dilacio dela paga fahe
dora enla carta compresa. & a
quella deductio sia feta a rao
de quatre diners per lliura en/
lo mes:e feta aytal deductio se
gons aço que restara dela sort
sia començat de esser cōpte ōl
dia que fon feta la carta: axi
empero que la forma e mane/
ra per nos constituhida en al/
guna manera no sia nafrada:
Encara mes enlos passats pres

tichs ajustant aquest tempra
ment que quant seuulla sia lo
temps que no hagues cobra
da la sort los jubeus no pren/
guen vltra lo doble ço es que
no ōmane ne prégue res mes
per rabo de vlures despuys q̄
ala sort la vsura sera agolada
e despuys q̄ sera feta tal paga
o sino la voiran rebre sia depo
sada la peccunia e consignada
e lauors los jubeus sien cons/
trets retre a lurs deutors les
caucions. Item que enlos ju/
raments fahedors no sia la cō
dicio dels cristians pijor que a
quella dels jubeus: ita tamen
que los jubeus en calcūes cau
ses daquiauant ne en lurs sina
gogues o en locbs separats se
gons que en alguns locbs hā
acostūat fer mas duāt lo jutge
enles corts o enlos locbs en q̄
los jubeus jutgen: e bon los
christiās preste lurs juramēts
e ells semblantment juren so/
bre la ley de moyses e los deu
manaments dela ley: e altres
sollempnitats e maledictions
que segōs costuma de Barça/
lona specificar sō acostumats
enlos juraments dels jubeus
a ells apres en tot loch sie spe
cificats. & aquella sollempni/
tat en lurs juraments irrefra/
gablement sia suada la q̄l fora
pco q̄ sots cuberta ō innorācia

no puxa esser irritada a totes les ciutats la trame em scrita de nostre segell rebadoza perço que aquí sia seruada: e per los bisbats los deffensoz de les ciutats la façã inuiolablement obseruar e perço com hauè molt a coz que totes les sobre ditete coses axi inuiolablement siguen perque en tots los locbs anostra jurisdictio sotinclos perpetualment obtenguè firmitat manam atots veguers batles justiciers e ql seuol jurges que dq rs la observacio deles dites coses axi sdeuenidozes coz passades absolicitut vellen e entenen. & si contra les dites coses faran o en exercir aquelles seran trobats negligents o remissos a nostre arbitre sien punits: e no resmeys de luns officis siè priuats: e freturegen de honoz e de potestat de jutjar. Statuhi encara que qualseuol testimoni sia jubeu o crbistia qui en aquestes coses qui per nos son constituides en qualseuol cas sera atrobat hauer perjurat a xicom a perjur daquiar nt a testimoni no sia admes. ẽ no resmenys axicõ a falsari gõs costuma de nostra terra l) punit. Bada a Gerona a. v. Kalẽdas ỏ març Anno domini. Mb ccxl.

Pere segon enla cort de barcelona. ca. liii.

Item que nos o alguns officials nostres no forcem cristia a pagar vsures a christia: pusque la vsura sia manifesta a major quantitat ỏ diners de quantitat de blat a quantitat major: e axi deles altres coses: axi empero que barates aço no sia entes. Perço quels barons e los caualliers puguen trobar amanleuar / o encara a prestar.

Jacme primer enla cort de Tarragona

Item statuhim que jubeus no prẽgué vltra. xx. so ‹ per cent. e que q mes/ elen vsura ab la sort: e c. o axi en catbalunya manaz enẽr obseruat.

Idem

Item statuhim que si carta de venda sera feta en frau de vsures axicom avana e irrita sia bauda e lo cõtracte sia baut per vsurari

Jacme segon enla primera cort de barcelona

Capitol. r

Item que algun ju
heu no pugua prest
ar ne gos fer algũ
contracte: ne bara
ta de blat: ne doli: ne de saffra
ne de venema: ne ó algunes al
tres coses daquiauant fino di
ners a rabo de quatre diners
per liura en vn mes: e qui no
gosen rebre seruey nel facé re
bre: e si contra fan quel con
tracte no hage valor e que sia
feta enquesta contra ells de a
ço que haurã rebut mes ò qua
tre diners per liura enlo mes

¶ Idem enla segona cort ó ¶ Barcelona.ca.vii.

Item quel statut e
ordinaciõs que lo
senyor Rey en Jac
me de bona memo
ria aui nostre feu sobre les vsu
res dels jubeus: e altres ordi
nacions fetes per lo dit séyor
Rey en Jacme aui nostre so
bre los contractes vsuraris: e
sobre los fets dels jubeus e so
bre los notaris qui les cartes
faran vsuraries e totes les al
tres ordinaciõs fetes en corts
generals sobrels juebus sien
seruades e seguides en totes
coses e per totes e p los jueus
e encara per los notaris axicõ
enlos dits statuts e ordinaciõs
es contengut. & si sera fet con
tra per los jubeus o per los no
taris quen sien punits segons
les penes enlos dits statuts e
ordinacions stablides e enca
ra en altra manera axicõ dret
e rabo sia

¶ De depositge de cambiadors

¶ Jacme segon enla segona cort de Barcelona ¶ Capitol.v.

Item que cascũ cã
biador ços abatra
o qui ja sia stat e sia
abatut q̃ null tẽps
tenga taula de cambi: ne algu
offici nostre: mes que sia baut
e criat per infami e per aba
tut per la ciutat e per lo loch
hon haura vsat del offici e que
sia detengut pres fins hage sa
tisfet e no meng sino pa e ay
gua.

¶ Idem.capitol.vi

Item que tota di
ta que cambiador
faça a alcun per q̃l
seuol rao quen sia
tengut axicom per deposit o p
comãda: e quel cambiador ha
ge scriure totes dites que fara
en son capbreu major jurat: e
no en altres libres o scriptures

e que nos nols pugam alōgar de alguna dita que hagen feta o faran daquiauant.

¶Idem enla cort de Leyda ¶Capitol.iii.

¶Item sobel capitol facent mencio dels cābiadors abatuts o quis abatran ordenam quel aquell capitol sia seguit e encara observat axi q̄ si algu o alguns cambiadors son qui no paguen o novullen pagar tot allo que degen bey planamēt axicom pla cambiador ha acostumat e deu fer. E aytals entenem esser abatuts que sia seguida la forma dl dit capitol contra ells no contrastant manera alguna feta o fahedora contra la forma del capitol demuntdit part aço per lo proces fahedor contra los dits cambiadors no sia fet ne puga esser fet negun prejudici als seus creedors enlos deutes que nos o alguna altra persona als dits cambiadors o egā ans aquells deutes romanguē en sa força als dits creedors cōtra aquells cambiadors e lurs bens e cōtra altre qualque sia q̄ negūa cosa aells dega e en aço no entenē quāt a ifamia en berenguer d̄ finestres e en barthomeu cendra e en . ¶d. sent pere si haurā satisfet a lurs creedors o seran avēguts ab ells dací ala festa d̄ nadal de nostre senyor primeruinent.

¶Idem. Capitol.iiii

¶Item ordenā e statuhim quels bens de quiscun cambiador sien obligats tacitament a lurs creedors e q̄ valla axicom si ab carta fossē specialment o generalment obligats

¶Idem. Capitol.v.

¶Item que algu cābiador no tenga taula de cambi en algun loch de Cathalunya: si primerament no haura asegurat ço es a saber en les ciutats de barçalona e de leyda per mil marchs dargent e enles altres ciutats e lochs d̄ cathalūya p̄ trescēts marchs dargent: e aço entenem axi de aquells cambiadors q̄ ara tenen: com daquells qui daquiauāt la tendran o la regirā e qui la dita segurctat segons forma damuntdita no haura prestada no gos tenir enla sua taula tapits ne altres draps ne stores abans lo fust dela dita taula sia e hage esser sens alguna coberta e aquell qui contrafara axicō a falsari sia pūit

Item enla cort ō gerona Capitol.xiii.

Item statuhim que lo capitol per nos fet enla cort de ley da qui comença. Item sobzel capitol sabēt mēcio dels cambiadozs abatuts etc. sia tengut e obseruat: statubints e ajustants a aquell capitol que tot cambiador qui sera stat abatut fins en aquest present dia o se abatra daquiauāt lo qual no pach a sos creedozs be e planament ço que a ells deu a lur volentat: ço es a aquells qui ja ans del present dia son abatuts dins vn any primer vinēt e aquells qui daquiauant se abatran tantost q̄ seran abatuts sien publicats ab veu de crida p infamis e p abatuts enlos lochs enlos q̄ls se abatran o seran abatuts. E encara per totes les vegueries de cathalunya: e quels sia tolt lo cap e quels bens daytals abatuts encontinent com serā abatuts o ō aquells qui ja sō abatuts segons que damunt es dit sien venuts per la cort del loch hon aquells bens son / o seran per satisfer a lurs creedozs. E que nos o lo molt alt infant damūt dit o nostres successozs no degam fer gracia ō les dites coses als dits cābiadozs abatuts o qui se abatran o algun de aquells si donchs primerament no satisfehien a lurs creedozs.

Alfons terc enla cort de Muntblanch: ca. xxv.

Statuhim part aço ordenā q̄ qualseuulla mercader o draper o lurs negociadozs o factozs tendrā comāda o comādes daltre o mercadories o altres coses les q̄ls haurā rebudes en o per son office es abatran fugent absentantse o latitant sien punits ō la pena posada contra los cābiadozs quis abaten: pus la quantitat o valor deles comādes mercaderies o coses attenyen summa de cent liures barçalonases. Açomateix manāts esser obseruat enlos corredozs e pellers christians jueus e sarrahins qui pelles e robes rebē per vēdza. Encara si la q̄ quantitat o valor deles coses q̄ haurā rebudes no atanyeran la dita summa.

Ysbere terc enla cort de ceruera. Capitol.xx.

Part aço cōfirmants p lo capitol fet enla cort de gerona plo molt illustre senyor en Jacme ō bona memoria aui nostre lo qual comēça. Item statuhi q̄ lo

capitol per nos fet enla cort ỏ leyda etc. Ajustãt a aquell ita/ tubim que si algun cambiador qui daquiauant sera abatut se recullira en alguna ciutat vila o loch de alcũ prelat baro o ca ualler o daltri qui sia acostu/ mat de sostenir bandejats a re questa nostra o de nostres offi cials aquella persona en juris dictio del qual lo dit cambia/ dor abatut se sera recullit sia tẽguda aquell pendre e a aqll tolre lo capre que aytal cam/ biador abatut no puxa esser fe ta per nos ne officials nostres de aço remissio fins primera/ ment a sos creedors sia en lurs deutes satisfet.

Idem. Capitol. rr

Mcara ordenam q quiscun cãbiador, qui ara o en soeue/ nidor volra taula tenir ỏ cambi en quals se vul/ le ciutats de cathalunya e en/ la vila de perpenya per dos mi lia marchs dargent e enles vi/ les o lochs de cathalunya per mil marchs solament sien ten guts ỏ assegurar cab couinẽts fermances ço es a saber aqlls qui ara tenen taula dins dos mesos immediadamẽt seguẽts e aquells qui ara no tenẽ: mas daquiauant ne volrã tenir ans que vsen del offici de cambia/ doria.

Ferrando segon enla se gona cort de barcelona. Capitol. liii.

Atsia per constitu cions e ordinaciõs per los reys dara/ go predecessors no stres set es contra los cambia/ dors temuts taula de cambi q̃ se absentaran abatran o falli/ ran sia proueit empo p algũs desordes que seguexen a grã dan ỏla cosa publica ỏl presẽt principat confirmãt les dites cõstitucions e en aquelles ajus tãt ab approbacio e cõsẽtimẽt ỏla cort statui e ordenã q̃ ẽlse/ uol qui tẽga taula de cãbi e al/ tres qualseuol mercaders q̃ se rã abatuts fugits e ablẽtats o clatitant se ipso facto: et ipsa constitucione sien haguts per gitats de pau e de treua axi q̃ rebuda sumaria informacio p lo veguer del cap ỏla vegueria hon dit cãbiador o mercader haura fallit si cõstara se sia tal ment absentat decontinẽt sia publicat e cridat p gitat ỏ pau e treua e ptal sia hagut e repu tat e no puga esser en neguna baronia dela vegueria hon se/ ra publicat ne altre loch ne p nos ne successors nres ne ba/ rons o senyors dels dits lochs guiat assegurat ne restituit en pau e treua ne remes fins hage

a tots los creedors contentat e satisfet si donchs dit guiatge e altres coses predites de voluntat e consentiment de dits creedors no procedexen romanent no resmenys en sa força e valor les altres penes en dites constitucions cotengudes

De compra e de venda

Pere terc en la cort de ceruera Capitol.xxi

Qualsevol part aço que negu no gos vendre o comprar algun mul o mula per major preu de.xxx. lliures Barçalonesos. E si lo contrari se fara lo vendedor en lo preu q̃ rebut ne haura e lo comprador en lo mul o mula; lo qual o la qual haura comprada sien punits per los senyors; o batles dels lochs en los quals la venda sera feta e celebrada; si empero hauran jurisdictio en aquells. E encara la egua la q̃l a q̃ll de qui sera fara tenir o empenyar p caual o rossi no puxe per deute ne per alguna altra cosa o occasio esser penyorada ne presa ne encara entre tant mentre que appellinar sia apte.

Quines coses nos poden vendre o alienar e quals persones no podē cōprar

Statge

Los christiãs no venen armes a sarrahins sino de consentiment del princep e aquells qui ho faran les armes que venudes hauran recobren per be que greu los sia. e si nou fan que donen. c. onzes ala potestat. Semblantment composen sils venen cō dit cō tradient la potestat. Aquella mateixa composicio faça q̃ fara saber a sarrahis cavalcada ni ardit del senyor; nel descobrira de son consell; ne de sos secrets e que elmen lo mal q̃n exira.

Statge

Statubix que algũ clergue no gos la cosa immoble donar vendre: o obligar o ferme stablimẽt ppetuuo en algũa manera alienar sēs pmissio o subscripcio nostres E si peruetura o presumira fer sia haut per nulle e irrit de degradacio la q̃l dret canonich i posa per aytal culpa exbigẽt justicia li sia impo ada. E no resmenys nos aço axicom a fet contra forma de dret curaz revocar. Aço mateix enles coses

qui son ja alienades fermamẽt statuents.

Vere segon enla cort de Barcelona. capito. xxxii.

ITem que enles vẽdes de rendes que daquiauant farèm no venam cort la batlia: o encara vegueria com per aço sis fabia pozia la justicia deperir e los sotsmesos serien oppremuts

Idem. Capitol. l

ITem statuhi atorgam: e encara ordenam que nos ne los successors nostres no pugam comprar dins los termens dalgun castell de baro o de caualler o de algun altre qui a nos tenga ẽ: r nos algun alou de negu aloer qui aqui sia.

Maria consort e locumẽt general del rey don Alfonso quart enla cort de Barcelona. Capitol. xxi.

HAuẽts a cor la vtilitat publica del principat de Cathalunya: e dels habitãts eu aquell de assentiment consell e approbacio dela cort ab aquesta ley perpetualment duradora statuim e ordenam: e expressament: e de certa sciencia prohibim que daquiauant alguna psona ō qlseual ley stament o condicio sia axi del principat com fora aquell en nom seu o daltre sots qualseuol titol color ō manera per t ar/o per terra no gos presumesca ne puscā metre ne portar ors ps algunes strangère de lana de cedaso de aur de qualseuol specia o qualitat sien dins lo dit principat ō Cathalunya: o en qualseuol part ō aquell per vedza a tall o per fersen vestidures o arrear se de aquelis/o al gun de aquells en alguna forma o manera: ne algun domiciliat: o habitador del dit principat de qlseuol dignitat grau stament/o condicio sia: ne fills ne companyes de aquells gosen attenen: ne puscan tallar/o fer fer persi ō portar vestidura/o arreus ols dits draps strãgers: ans se hagen a vestir ō arresar tãtsolamẽt de draps qui ab veritat sien stats fets e aparellats dins lo principat o en alguns dels altres regnes o terres del senyor rey. E si lo contrari sera fet per algun volem e ordenam la dita cort aprobant que tal contrafaent perda los draps strãgers e ..s

vestidores e arreus los quals e les quals contra la present prohibicio haura mesos tallats fets e aportats: sens tota merce gracia o dispensacio: la qual no pusa esser feta per lo dit senyor ne per nos: primogenit: o gouernador general: ne per los portants veus de aquell ne per algun altre official seu o nostre ne encara per algunes altres persones haudts senyoria o jurisdicio dis lo dit principat: la qual pena sia adquisida e applicada ala senyoria de aquella ciutat vila castell o loch hon sera fet attentat contra la constitucio e prohibicio presents. Romanent la present constitucio en sa forsa e valor. Empero en aquesta prohibicio no entenem esser compresos los draps strangers dessusdits qui seran o entraran dins lo principat dessus dit per passatge pus en aquell no sien tallats ne portats: ne encara vestidores tallades fora lo dit principat per algun venint de fora aquell les quals portara ab si tot frau cessant. E perço que los draps qui daquauant se faran enlo dit principat sien bons e fins. Ordenam e volem de assentiment dela dita Cort que los deputats del general de cathalunya o hoydors de comptes proueesquen qui persones expertes ala bonesa e finesa dels dits draps: e als fraus qui si porien fer: e so que faran o ordenaran volem hauer e ara per lauors hauem per ley o acte de cort. la present empero constitucio no entenem que stre gue algu tro dos anys passats del dia present pero que les robes e vestidures qui ara son o fan tallades dis los dits dos anys no sie enteses ni compses enla dita constitucio ans les puxen portar francamet e desliure.

¶ Ferrando segon enla primera cort de barcelona

Per dar mayor fauor a les dites draperies loant approuant e confirmant la constitucio feta per la illustrissima Reyna dona maria tia de vostra altesa començant. Hauents a cor la vtilitat: la qual placia a vostra senyoria quant enla prohibicio dels draps de lana strangers manar e prouehir esser inuiolablement observada tolent e lauant tot abus en contrarie declarant e ampliant la dita constitucio. Statuhim e ordenam que la dita prohibicio se stena en tots los draps e stamenyes quis faran fora lo principat de Cathalunya e encara que sien de terres

de vila senyoria o de vassalls e subdits de aquella: si en aquelles ha de present o en sdeuenidor sera feta prohibicio que draps stamenyes del principat de Catchalunya no puguen entrar en ellas: exceptant empero dela present prohibicio sayes e tots draps que sien de for de cent sous o mes la canna mercantivolment: los quals hagé esser stimats per dues persones eletes p lo deputat e plũbats de plom ab alguna empremta nova perque sien coneguts. E per dar exauch als dits draps stragers qui vuyl sdins lo principat sia merce vostra donar temps de dos anys dins los quals los dits draps sien venuts e axaugats e passats aquells no puguẽ esser venuts dins lo principat de Catchalunya. Plau al senyor Rey lo contengut enlo dit capitol segons es supplicat.

De vectigals vendes leudes gabelles peatges e quals ne son exemptes

Lo Usatge.

TOtes les naus vinents a barçalona o partints de barçalona per tots dies e per totes nits sié en pau e en treua sots offensio del princep de barçalona de cap de ereus en tro al port de salou. E si negu los fa mal per manamẽt del princep sia smenat al doble: e al princep la desbonor ab sagrament.

Lo Usatge

LOs camis e les strades per mar: e per terra son dela potestat: e per offensio dll deuen esser en pau: e en treua per toti dies: e per totes nits axicom tots homens cauallers e mercers e mercaders e homens de peu anants e vinents e viatgen e venguen segurs e quitis abtes lurs coses sens tota paor. E si negu los sometia els batra: o los nafrara o los desonrara en res. o lo tolra res de lurs coses lo mal e la deshonor quels fara enlo cors los smen en doble segõs lur valor & aço qls tolra restituesca los bo en. xi. dobles: e mesauãt dõ ala potestat tant de son bauer e de sa honor que p sagrament jur sobre laltar que per la deshonor que feta li ha no li deu pus smenar.

Lo Usatge segon enla cort de barcelona. ca. vii

LA Torgam volem: e encara ordenam q daquiauant gabel

la de sal no sia en cathalūya e aqrella expressament remetē e que daquiauāt nos ne succes sors nostres la dita gabella ni alguna altra semblant gabel la no constituyam ne imposē.

Idem. Capitol. xxv.

Statuhim encara que quisevn puga anar e tornar per mar e per terra a qualsevol lochs e per qualse vol camins o carreras a qual sevol ports lochs o viles vol ra aplegar ab mercaderies: e sens mercaderies sens contra dictio e empatrament de nos e de nostres officials saluats a nos e als altres vectigals leu des e peatges; e anos les rega lies antigament acostumades

Idem. Capitol. xxviii

Item atorgam e en cara approuam q̄ leudes peatges: e mesuratges pesos nouellament de. x. anys a ença imposats o mesos sien tolts ō tot en tot; per tostemps. E nouam expressament aquells tots al siamēt antich e primer reuubits

Idem Ca. xxxv

Statuhim encara q̄ persona ecclesiasti ca barons o caual lers deles rendes e coses sues no donen peatges leudes; mensuratge: ne pes e q̄ frau en neguna manera hi sia comesa.

Idem. Capitol. xxxvi

Item que los ciuta dans e altres qui ō peatge; leuda men suratge; e ō pes no donadors han priuilegivsat o possessio antiga ō rotes les co ses premeses o alguna semblant ment ne sien immunes.

Alfons segon en la cort ō in tuntso. Capitol. viii

Item ordenam e sta tuhim que los ca mins per terra: e p aygua sien segurs e que alguna barca: o algun altre vexell q̄ vage per aygua no sia forçat ni tengut de arri bar sino en aqlls lochs enlos quals leuda deu esser pagada.

Jacme segon en la prime ra cort de barcelona. Capitol. xxxvi

Item que clergues e caualleros no sien

tenguts ō pagar en leyda: o en altres lochs leudes ne pedages neculs ols ōles lurs rendes pa pries saul que non sia feta frau o mercaderia.

¶ Item enla segona cort de barcelona ¶ capitol xv.

¶ Item quel capitol dela cort de barçalona del se yor rey en pere de bona memoria pare nostre qui comẽça

Atorgam volem e encara ordenam que gabella ō sal no sia daciauant en cathalunya ꝛc. q̄ sia obseruat: e declarat que en semblant manera que es aqui tolta gabella de sal sia aqui tolta gabella de blat: e de victuals: e de totes altres coses: e mercaderies: en axi que quis vulle de qualque condicio sia pusca portar: e trametre blat e victualles: e totes altres coses e mercaderies en terra christians: e de sarrahins e en tot altre loch hon seuulle sis vol aquelles bage per compra: o de rendes: o de sa cullita: o per altra manera sés contrast empaxament contradiccio: e serue y nostre e de nostres officials. Exceptada la terra dels inimichs nostres ab qui garreja sem ala qual terra null hom: no puga portar algunes coses vedades ne altres: ne encara algu puxe traure dela terra nostra aquestes coses vedades ço es assaber pegunta: seu: alquitra: fusta canem: fil de exarcia ferre ne armes ¶ & exceptat que negu no trague daquesta terra cauallos per mercaderia. ¶ & exceptat que per neissitat de caresti a ōla terra nostra puscam posar inhibicio enla treta del blat: e de les vitualles. ¶ En axi empero que nos pugam fer gracia ō les victualles: e deles altres coses de muntdites: e nomenades ab que la dita gracia no sia fraudulosa daquest capitol axi que nos no donem licencia a algun per diners: e siu sabiem que la inhibicio de totes les dites coses fos absolta mantinẽt ¶ & encara q̄ algu official nr̄e daquiauant no prẽgue diners e siu sabia que nos lon punissem ¶ & si nou sabien que la dita inhibicio de totes les dites coses fos absolta demantinẽt ¶ empero que la inhibicio ōl blat: e deles victualles no puscha durar sino fins ales messes lauors primers soeuenidors ¶ & vltra aço empero romanguen: e sien aquiscun loch e persones salues libertats priuilegis: e franqueses e atorgamẽts axicō en les cartes q̄ hā es cōtengut no cōtrestāt aqst. ca. en res

Idem enla segona cort ō barcelona Capitol. xv.

Ordenam que quis cun rich hom; e caualler; e ciutada; se hom de vila; equal seuol altra hom de qualque cō dicio sia puxen anar francha mēt sens cōtradicctio o reemp ço de nos; e officials nostres; e daltra persona; a sa volentat a quals que parts se volra; e per qualseuulle camins e carreres per terra e per mar; e valer; e anar valer de guerra aquis volra axi com per vsança antiga e altres constitucions fetes sobre aço en altres cozts es acostumat esser fet. Exceptats pagessos e fills de pagessos deles terres hon se acostumen de rembre.

Idem enla cort de leyda Capitol. xvii.

Item que del capitol; o dela claracio feta en la geñal cozt de barçalona prop passada sobre hū capitol dela general cozt de barçalona del senyor Rey en pere ō bona memoria pare nostre lo qual comença. Atorgam volem; e encara ordenam que la gabella de sal no sia daquiauant en catbalunya ꝛc. sia remoguda e tolta aquella paraula de sarrabins e les altres coses ōl dit capitol o declaracio ensa force e valor sien; e romanguen.

Idem enla cort de Gerona Capitol. ii.

Item statuhim que lo capitol dela dita cozt del senyor rey en pere lo qual comença. Item atorgam; e encara aprouam que leudes peatges mesuratges ꝛc. sia tengut e obseruat e ajustant a aquell statuhim q̄ si contra aq̄ll capitol es; o sera fet en q̄lque manera sia reuocat; e baut perno fet; e quels compradors e los cullidors deles leudes; e les altres coses enlo capitol contengudes com començaran alcuar aq̄stes coses; e acullir per rabo de cōpra; o en altra manera iuren; p los sancts euangelis en ma del batle del loch de Fuar e tenir lo dit capitol eles coses en quell contengudes.

Idem Capitol. viii.

Item statuhim q̄ lo capitol fet; per nos enla segona cozt celebrada enla ciutat de barçalona lo q̄l comēça. Itē q̄l capitol ōla cozt ō barçalona ōl senyor rey en. ꝓd. de bona memoria pare nostre lo qual comēça Atorgā volem e encara

ordenam que gabella de sal no sia daciauant en cathalūya .ꝛc sia tengut:e obseruat:e de claraunts :e aiustants a aquell statutbim que la inhibicio/o ve/lo qual hi es posat en njo traure victualles fins ales melles sia entes que dur fins al primer dia del mes dejuny decgrants e encara aiustants a aquell statutbim q̄ si nos :o lo dit inclit infant namfos o officials nostres darem o atorgarem daquiauāt a algu licencia de traure de cathalunya les coses enlo dit capitol vedades :o algūa daqlles per dimers los quals daquen rebellem :e per paga de deutes nostres o del dit infant :o dals/tres en qualque manera que la dita inhibicio enlo dit capitol contenguda sia absolta: e que aquell encara aqui fera atorgada tal licencia sens algu fraup nos :o per lo dit infant :o per successors nostres aquella gracia :no puxe vedre donar ni alienar en altre :e si bo febia q̄ no valgues.

¶Pere terc enlacort de perpenya ¶ca. xxv.

¶Volem encara e atorgam que lo capitol fet enla cort de barçalona per lo seyor Rey en pere de clara memoria besani nostre celebrada lo i comença ¶Item atorgam :e encara aprob q̄ leuds, ꝛc sens tota violacio segons la sua tenor sia obseruat.

¶Idem enla cort de mun/o Capitol.xxviii.

¶Dinam part aço ordonam q̄ si en priuat profit d alcu a aqll barres :peatges :o altres nouells vectigals hauren atorgats:o atorgarem daquiauant jatsesia que enlos cartes dels atorgaments vtilitat publica sia pretesa aquell: o aquells sien hauts de tot per irrites e per no fetes les dites coses a estament primer:e antich retornats ¶ajustāts part aço que contra la forma acostumada vectigals imposats en alcu loch altre que hon en tēps passats son stats acostumats de lauar no sien lauats.

¶Capitol del Rey en ferrā do primer enla cort d barcelona. capitol.iiii.

¶Item senyor suppli ca la dita cort q̄ vostre seyor:e la senyora reyna:e vre illustre pmogenit:e vres: e lurs successors pagucts e manets e façats pagar los drets del dit general

com sia senyor euident cosa lo dit general redundar en gran vtilitat e honor d vſre reyal corona. ¶ Dlau al senyor rey de simatex dla reyna;e d sos fills

¶ Reuocacio del destrenyament de tortosa

¶ Pere terc enla cort de perpenya. ca.xxxi.

Com segons les cōstitucions de catha lunya passades les quals encara cōfermam aquiscu sia legut ;portar o trametre victualles blat;e altres qualseuol mercaderies . e coses ; aqualque loch se volra excepta t que per necessitat ; o careitia dela terra nos pugam fer inhibicio de blat e de victualles fins al temps enles dites constitucions expressat;e de algun tēps ença algun abus enla ciutat de tortosa sia fet que los mercaders;e altres victualles volents daquen traure son vedades per virtut dela prohibicio la qual destanyment vulgarment es appellada ; e la qual aqui souin es stada feta . è mper amordaço atolre lo abus dmūt dit de consell assentiment e approbacio dela dita cort;general ordenam e statuhim que al inclit infant en ferrādo frare nostre marques de tortosa e sēyor de albarrazin;o alsos officials ; o als prohomens ;dela dita ciutat de tortosa no sia legut la dite prohibicio ;o destenyment fer daquiauant ; e que per virtut dela prohibicio ;o prohibicions feta ;o feres les quals abla present cassam e irritam ;e casses ;e irrites nunciam no vedem ne vedar assagen los mercaders ; o quals seuol altres persones q̄ per lur frācha voluntat no tragué o traura puguen dla dita ciutat e portar en qualseuol ;loch se volrā blats e altres vitualles segons que aells es legut segons ; les constitucions demuntdites. E si per lo dit infant;o sos officials;o per los prohomens dela dita ciutat lo cōtrari sera atsejat pugam contra aquells procehir segons;e axi com a transgressors deles constitucions d cathalunya;e en altra manera segōs que dedret e d fabo sera facedor com lo dit infant a servar les dites constitucions axi com los altres barons d cathalunya sia estret segons les retēcions enla donacio aell feta ;p lo alt senyor namfos de bona memoria rey darago pare nostre contengudes ;per aquesta empo cōstitucio no entenem al dret nostre;o del dit infant en res esser derogat.

¶Maria consort e loctinẽt general del Rey don alfõ lo quart enla cort ỏ barcelona· ca.xviii.

Atsia per constitucions de catbalunya sia licit: e pmes aqscun poder anar per terra: e per mar alla hon li plaura ab luro bens: e mercaderies sens empatxament algu del senyor rey ni de sos officials empo de algun temps ensa se es abusat deles dites constitucions: e assẽyaladamẽt enlo temps del rey en marti preconcle nostre de digna recordacio lo qual en via ỏ priuilegi o prouisio atorga al loch de copliure q̃ en aq̃ll: e no en altre loch dels comptats ỏ rossello y cerdãya hagues descarragador: e que tot hom forçadament hagues en aq̃ll a descarrgar contra tenor deles dites constitucions. ¶Perço volents la libertat: o franquesa per aquells atorgada obseruar: e cõfirmar les dites constitucions la primera deles quals fon feta: per lo senyor Rey en pere segõ enla cort ỏ barçalona qui comença Statuhim en cara que quiscũ puxa anar. ꝛc. E laltra: per lo senyor Rey en jacme segõ enla segona: cort de barçalona qui comensa. ¶Item que quiscun rich home. ꝛc. ¶Ab approbacio: e consentiment dela pre sent cort statuhim: e ordenam que les dites constitucions sie ala letra: obseruades tolents abolints: e anullants: e reuocants tots los dits priuilegis e concessions per los predecessors del dit senyor e nostres al dit loch: e aqualseuol altres atorgats: e atorgades com sien contra les dites constitucions e per conseguent per altres cõstitucions sie nulles: retengut empero que la hon descarragaran dins lo comtat ỏ Rossello se puxe cullir: e exigir la le da reyal per ministres del dit senyor rey axi com si ỏ descarregasse a coptura.

¶Joan segon enla cort de ¶Buntso ca.xv.

Item seyor molt excellent supplica la dita cort sia merce vostre voler obseruar e fer obseruar inuiolablemẽt la cõstitucio p lo seyor rey dõ ffferrãdo ỏ gloriosa memoria pare e pdecessor ỏ vre majestat feta enla cort p ell celebrada en barçalona la q̃l es ỏl tenor seguẽt. Itẽ seyor supplica la dita cort q̃vos seyor la seyora reyna e vre illustre pmogenit e vres e luros successors paguets e manets e façats pagar los dretsỏl dit gñal cõ sia seyor

euident cosa lo dit general re/
dundar en vtilitat de vostra re
al corona. Jhesu al seyor rey
de si matex dela reyna: e de sos
fills. Jhesu al senyor Rey.

Jde endita cort ca. xxviiii

Tē senyor molt alt
perquant a occasio
del abus dela guer/
ra en moltes parts
del dit principat sia stat donat
destorb enla exaccio deles im/
posicions que son la anima dles
ciutats viles: e locbs enlo dit
principat de cathalunya ne sēs
aquells se puxe soplir als car/
rechsles q̄ls ab priuilegis los
poblats enlo dit principat de/
cathalunya dls glorioſos reys
de inmortal memoria predeces
sors vostres ha hagut: e obtes
& per la excellencia vostra los
dits priuilegis sien stats cōfir/
mats: e sien molts qui empr̄at
se dels dits abusos: e desordés
no paguen: ne vullen pagar a
quelles engran dan del dit pri
cipat atorgats: e atorgades.
Jdertāt la dita cort humilmēt
supplica ala excellencia vostra
placia lo dit puilegi dles dites
imposicions in vim contractus
inbit abla vostra magestat: e p̄
decessors de aquella apreciat e
pagar tenir: e seruar e fer tenir
e obseruar inuiolablement: e
no entremetes directament: o
indirecte de aquell remetent
la exaccio cognicio: e iurisdic/
cio deles dites imposicions als
consellers paers procuradors
consols o iurats dles dites ciu
tats viles: e locbs iuxta seria e
tenor del dit priuilegi constitu
cions e capitols de cort del dit
principat. & com ans dela pre
sent guerra era inconcussamēt
tengut: e obseruat. Jhesu al
senyor Rey.

Be oret emphiteotich luismes: e foresapis

Pere primer

Ar dignment reg/
na la maiestat rey/
al si les coses erra/
des correge ix e sme
na: e aquiscūn lo oret seu tribu
eix: e conserue. Emperamor da
ço: enlo nom de jesuchrist sia
manifest atots que nos enpere
per la gracia de deu Rey dara/
go comte de barçalona hoyntsi
les querimonies per lo bisbe d
barçalona ep en Ramō camar/
rer d ripoll e per lo couent d a
quell loch: e per altres molts
clergues: e religioses perso/
nes: e encara: per alguns ciu/
tadans de barçalona q̄ aquells

qui per ells tenen honors feus o possessõis acens; o emphiteo sim aquelles honors e possessi/ ons vendre empenyorar sta/ blir e obligar e en altres mane res alienar no cessen daquells assentimẽt o licencia no reẽsta en aquestes querimonies degu/ da fi imposam; e ço que iust; e comment arabo sobre ago ha/ uem conegut esser ab lo presẽt priuilegi fermament statuents com doncbs aquelles coses so bre que les dites querellas ha uem rebudes a vsatges de bar çalona: e constitucions que ça enrera a gerona hauem feta; e encara acomu dret contraris sien esser bistes; e endãpnatge nostre; e dla terra no solamẽt en los passats; e psents mas en cara en esdeuenidor redundar sien conegudes hauda plena; e spacios a de liberacio ab cõsell dela cort. Statuym fermamẽt manam e destretament precipi en pertostemps qui; e nunque sia legut a alguna psona en bar çalona o en tot son comtat al/ gunes honors o possessions les quals acens: o a emphiteosim hauran haudes o tengudes: o han o tenen per altres persões clergues; o leebs vendra obli/ gar empenyorar acens; o atri/ but: o atribut stablir; o en gisse nol altra manera alienar sens special licencia e volentat delz principals senyors. Aquestes coses totes e axicom dessus sõ dites sots pena de .d. florins manam en pertostemps inuio lablemẽt esser obseruades lo present priuilegi no resmenys ensa força romanent. Data a barçalona a. vij. idus d març p ma den ferrer notari nostre e d nostre manament e de aquell scri ta p en bonanat sots lan/ dela incarnacio. M. cc. x. sen/ tdé pere per la gracia de deu Rey darago. e comte de barçalona senyal dẽ. Jsd. bisbe d barçalo na. G. dinfort. G. bisbe dosor/ na senyal del senyor nuno sans en jostre de rocaberti. G. d car dona. G. de ceruera. G. d mũt cada Ramon folch d cardona Ramõ galcerã d pinos e moltz daltres qui tots sõ testimonis de aquesta cosa jo Ramon per la gracia de deu de tarragona Archabisbe ho conferm seyal den bonat qui; per manament dl senyor Rey; e den ferrer no tari seu. Aço scriui en lo loch dia; e any prefixos.

Pere terc en la cort de cer nera capitol. iiij.

Item que; perço q sobre lo loysme: o forisscapi; lo qual p renouacio/ o nouel la adqsicio defeu esser pagat al

Senyor ol feu daquiauant no
sia dubtat ordenam estatuym e
sanccim que si feu a alcun en/
cara: que sia dels descendents
per dreta linea per titol hone/
ros axicom de permutacio de
venda de donacio enpaga/o p
altra consemblant per vendre
la terça part del preu/o dela es
timacio daquell feu: p loysme
o per forisscapi al senyor ol feu
sia pagat Si empo aquell feu
per titol lucratiu axicom ō do
nacio de legat de institucio de
hereu/o successio ab intestat ō
substitucio/o vincle o per qual
seuol consemblant titol a algū
peruendra si aquell al qual: p
uendra sera dels descendents
per dreta linea/o pare: o mare
sera algun loysme: o forisscapi
per la dita reuocacio o nouella
ad quisicio al senyor del feu no
sia pagat encara quel pare o la
ui: o altra qualseuol ascendent
o fill o filla enla donacio: o le/
gat/o qualque altra transla/
cio lucrativa certa quantitat
de diners o alguna cosa per a/
quell en qui lo feu se transpor/
ta aell: o aqui ell volra se reté/
ga donadora. Si empero aq̄ll
al qual per lo dit titol lucratiu
peruendra sera aui o auia: o q̄l
que altre daquiamont ascen/
dent o frare o qualque altre ag
nat o qualque altre persona en
cara que sia stranya lauors al
senyor ol feu per aquella reuo/
cacio/o nouella adquisicio la
deena part dela valor ō aquell
feu lo qual loysme propriamēt
en catbalunya es dit sia paga/
da Si empero: per algun dels
dits titols alienat no sera mas
per censal mort: o violari/o: p
qualque altra causa a algun sia
specialment empenyorat obli/
gat o liurat lauors per aytal y
pothecaria obligacio/o real
impigneracio al senyor del feu
la vuytena part ola quantitat
dela peccunia: perloqual sera
obligat sia pagada. Exceptat
empero obligacio de feu feta
per marit/o altre p ell a sa mul/
ler per seguretat del dot per la
qual al senyor ol feu res no sia
pagat Semblantment si algūa
fembra que haja feu a son ma/
rit aquell haura dat en dot: o
encara lo pare o mare p la filla
daytal donacio al seyor ol feu
algun forisscapi o loysme no vo
lem esser pagat o guaynat. Si
empero algu altre quis vulla
sia dara en dit feu a algun: per
aquella que prengues per mul
ler la deena part dela valor de
aquell feu tantsolament al sen
yor del feu sia pagada & les co
ses demunt dites: e devall scri
tes volem esser observades no
contrestant algun vs: o costu/
ma general o special en contra
ri fins aci observat alguna dis/
tinttio entre feu paternal e an
tich/o nouell quant ales coses

ẽmũtdites e deuall scrites no aiustada cõ aq̃lles coses totes axi en feu paternal / o antich cõ en nou volem per tots tẽps esser obseruades. ¶ Iustants q̃ al vassall sia legut de son feu en tre vius: o en sa derrera volen/ tat ordenar en abil aquell pus proisme del dit vassall abil em po succeesch̃a ab intestat enlo feu axicom enlos altres bens ỡl dit vassal por succehir lo dit empero loysme: o foriscapi en los dits cassos e fadiga de. xxx. dies enlo contracte ỡla venda del feu al senyor reseruats axi empero que si molts seran los succehints ab intestat lo sẽyor del feu puxe ab̃u sol aquell feu atorgar segons lo vsatge ỡ bar çalona bon empo lo vassall a alguna esglesia o casa religiosa o capella / o clergue entre vius o en̄sa derrera volentat lo feu hauia alienat: o lexat / o per la sua anima aquell se haura pres o en altra manera en habil del feu haura disposat de aquell la uors dins lany aytal feu en ha bil hage esser alienat. La terça part del preu: o de la stimacio de aquell feu al senyor daquen e no mes auant per loysme: o foriscapi reseruada Entenẽ'em pero q̃ si: aquell al qual lo dit feu per alguna deles dites ma/ neres pervendra lo qual apa/ ga del dit loysme: o forescapi volem esser tengut aquell pa/ gar rebugera: o differra / o la possessio: e quaix de aquell feu sens consentiment del senyor haura aconseguida sia licit al sẽyor ỡl feu encara: per aquell loysme o foriscapi aq̃ll feu rey/ almẽt emperar exceptat en los cassos en los quals al sẽyor del feu algu loysme; o foriscapi no deura esser prestat segons que demunt es declarat Enlos q̃ls les coses fetes per lovassall en cara sens consentiment del sen yor volem hauer: fermetat de força: e si lo feu qui p̃ algu dels dits titols a algun sera peruen gut per vn sol senyor se tendra lo dit loysme: o foriscapi aell en tegre sia pagat. Si empero per molts senyors successiua/ ment se tẽdra axi volem lo loys me esser diuisit entre ells ço es assaber q̃ si en aquell feu seran dos senyors lo hu apres del al tre ỡls quals sia requeridor lo consentiment lo senyor major la meytat del loysme o foriscpi e laltre meytat laltre sẽyor ha/ ge: o guany Si empero tres: o molts senyors seran en aquell major sẽyor hage la terça part del dit loysme: o foriscapi fetes daquen tres parts: e les roma nẽts dues parts entre tots los altres senyors quants que sie per egual̃s parts sien diuisides lo dit empero loysme; o foriscapi per lo comprador: o per al/ tre nouell adquisidor del feu: e

no; per lo alienador si donchs altre cosa entre ells expressamét no sera feta en los dits casos sia pagat: e totes les coses demuntdites no tant solamét ales: coses sdeuenidores mas encara als negocis passats: e p̃sents lo quals per sentencia: o p compositio amigable finits no seran volem: e manam esser esteses.

¶ Ferrando primer en la cort ð barcelona. ca. xvi.

ELs scandols via p̃ cloents: o tancants ab aquesta perpetual constitucio ab cõsentiment: e approbacio dela dita cort sãccim: e ordenam q̃ si algu comprara cosa: o coses feudals: o emphiteoticaries: e en carta dela venda: o vendes daquen fetes ferma: e loament dels senyors alodiaris no haura: o entreuendra e ell la possessio daquelles a conseguir assajara aquest aytal vltra les penes ja de dret degudes duplicat loysme al senyor directe sia tengut dar.

¶ Aci acaba lo quart libre

¶ Aci comẽsa lo cinque libre

¶ De sponsalles e matrimonis

¶ Jacme primer en la cort ð Valencia.

IAcme per la gracia ð deu Rey darago ð mallorques ð valencia comte ð barçalona e durgell e seyor demũt paller als feels seus lo veguer e prohomens de barçalona salut: e gracia sapiats que nos hauer feta la constitucio deius scrita cõsell e tractament h̃ m dela nostra cort perque volem e manam a vosaltres, q̃ la dita constitucio en lo libre dles vostres costumes: o vsatges appetual memoria en scrits reduscats que es aytal, Com molts temeraris de barçalona e en altres locbs en nostra terra donzelles: e filles ð promens hagẽ preses pertal que enganant aquelles en matrimoni ab si les aiustassen volents en aquest engan imposar medicina haut cõsell statuym en pertostemps que daquiauant quiscuna filla de qualseuol home qui seus cõsentiment espres o pare: o de mare: o de tudors: o curadors

o aquests deffallents sens con/ sentiment dels pus proismes se prenda marit; o que sens ma/ trimoni se permetra esser rapa da o algun sen fugira vltra la voluntat dells enlos bens pa/ ternals; o maternals en algun temps no succehesca: e aquell qui aytal donzella/ o filla dal/ cun per força prenda/ o ab ella matrimoni axi contraura o ab ella fugira de pena de perpetu al exili sia punit. Data a valen cia .a.xiiii. deles Kalendes de setembre any de nostre senyor .MD.cc.xix.

Idem en barcelona.

COm enla celebra cort deues barçalo/ na estaguessen; per alguns de aquella ciutat nostres vegades foin pa/ gats que si alguna vegada en/ matrimonis faedors era aposa da pena q̄ aq̄lla: fos guāyada e aquell qui seruas lo pacte ōl matrimoni: e que nos a aço p̄s/ tassem nostre assentiment Nos donchs inclinats ales prega/ ries dels dits ciutadans de cō/ sell dels nostres barons qui la nostra ab nos enla dita cort erē no entreuenit error mas ō cer/ ta sciencia inouyte cō los dits ciutadans longamēt sobre aço contencissē Statuhim que la pena promesa ab effecte sia co/ mesa e al seruant sa fe inviola/ blemēt sia adquirida non obs/ tant aquella ley que proybeix en nupcies faedores pena esser comesa. Feta lany de nostre se/ yor .MD.cc.viij

Ferrando primer enla cort de barcelona.

COm fer/ o cōtraure espossalles/ o matri monis amagats e se dubir e enganar les donzelles filles dalgu: p aytal causa/ o esguard sia cosa molt temeraria iniuriosa greu: e sēs reparacio; e prohibida per nos tres predeccessors molt illustres Iserço seguints les vestigies loables de aquells ab la presēt de approuacio: e consentimēt dela cort prohibim: e reprouā esser fetes spossalles/ o matri/ monis amagats e encara les al tres coses seguents. E si alcun de qualseuulla grau ley stamēt o condicio sia contra la presēt nostra constitucio sposara/ o fa ra; o contraura matrimoni ab alguna donzella; o fadrina ver ge sēs volentat o cōsētimēt ōl pare ō aq̄lla viuia e si pare no viuia del aui paternal; o mare de aquella sin haura E si aui; o mare no haura del tudor de a quella ab la/bu ōlls sino lo dit tudor ab dos: o tres dels pus acostats parents dela dita dō/ zella o fadrina verge. E si non

haura tudor dels dits ; pus a costats dos ;o tres parents de aquella o conexera carnalmét o sen manara;o rapira aquella violentment;o de son grat per sguard o causa de fer;o cõtraure ab ella sposalles o matrimoni;o ab promissio feta ala dita donzella o fadrina;o altra per ella de fer;o contraure ab ella matrimoni o sposalles ipo facto de pena de exil perpetual de tota nostra senyoria de ça mar e de tot lo regne d mallorques e encara de pena de mort natural si rapte ;o altre acte violét hi haura entrecengut;o en altra manera la condicio de aqll qui fet ho haura e dela dõzella o fadrina e les altres qualitats circunstancies e enormitats dl exces o delicte ;o quel exil nos pogues penalment exeguir ho requerran remetent aço al arbitre del jutjãt sia punit Entes empero que si aquests delictes o algu dells seran comesos en terra de baro cavaller ; o altre qualsevol havét iuridiccio cõpetét que hage a expellar lo crí minos d lur terra ;e iuridiccio e acondempnar ; en les altres penes sobredites ;e infligir a quelles . & nos;e nostres officials competents apres expellar aquells de tota nostra dita sẽ yoria segõs dssus es dit si dõchs la dita donzella o fadrina o los pare o mare de aquella no volran vsar dela prouisio del vsatge de barçalona qui comença ¶ Si quis virginem ço es que volra haver o pendre per marit aquell qui violentment la haura corrumpuda com en a quest cas volem que cessen les penes sobredites e la dita donzella ;o fadrina qui ales dites sposalles;o matrimoni amagats o al dit rapta;o manamét haura consentit de tots bens aella pertanyents;o sperants pertanyer enla heretat;o bens de sos pare ;e mare e de quiscu dells per rabo dela legittima o en altra qualsenol manera sia ipso facto privada si donchs la dita donzella o fadrina no era constituida en edat de . xiiij. anys cõplits eno li era stat donat marit enlo qual cas no sia privada dls dits bens ni sia punida de privacio de aquells reservada ala dita donzella ;o fadrina si lo pare;o mare hi consentirã la provisio dl dit vsatge segons dessus es dit en altre cas . & lo testimoni;o testimonis qui seran o diran si esser entrevéguts scientmét entals sposalles o matrimonis amagats;o reprovats sien semblãt mét punits de pena de semblãt exili . a . x . anys . & si lo exili no era pena de altra pena en loch de aquella a arbitre del jutjãt & mes avant si algu de qualsevol gran ley condicio o statmét

sia se jactara o dira p malicia o diffamacio dela donzella: o fadrina/ o en altra manera cõtra veritat si hauer sposada algũa donzella: o fadrina sens volun tat dels dits pare o mare: o al/ tres persones dessus nomena/ dos ipso facto sia punit d exill p petual e si lo exill no era pena daltre pena en lo loch d exili a arbitre dl jutjant. & si en les di tes coses o alguna de aquelles algu fara fals testimoni per di ners o en altra manera contra veritat aquell aytal testimoni fals sia punit de pena de mort natural; e encara aquell qui i duira o produira scientment a tal testimoni afer sia punit cõ afalsari a arbitre dl jutjant les quals penas: o alguna d aq̃lles volem que: perço mes sien te/ mudes que no puxen esser re/ meses ne perdonades: per por tant veus de gouernador gene ral ne per altres officials nos/ tres ne del dit general gouer/ nador ne per officials de baro caualler o altra qualsevol ha/ uent: iuridiccio en les ciutats viles castells lochs territoris o de iuridiccio de aquells en al guna manera.

¶ De permissio de dot e donacio per noces

¶ Pere terc en la cort de per penya. ¶ ca. xxvi.

Foragitar fraus los quals sobre les co/ ses deius scrites so/ uin se cometen. Or/ denam e statuim que si algũa carta se deuendra esser feta: p fills alurs parents: o per qual sevol altra: persona aqualse/ vol altre en dimunicio de ro/ gacio o preiudici dl hereta mẽt o donacio feta: o facdora per a quells parents e qualsevol al/ tres a lurs fills: o aqualsevol altres entemps de noces aytal carta sia nulla cassa: e irrita ipo iure e fe aella en iudici: e fora jubi en alguna: manera no sia hauda prohibits atots los no taris dela nostra terra que no reban aytals cartes.

¶ Bissolt lo matrimoni qn dret se pertany ala dona vidua

¶ Usatge

Vxoua si honestamẽt e casta viura apres la mort de son ma/ rit en sa honor no dxint be sos fills haja la subs/ tancia de son marit aytant cõ stara sés marit si cometra adul teri e lo dit de son marit viola/

ra perdra sa honor e tot lo ha/uer de son marit ;e la honor vé gue en poder dels fills :si en e dat ne seran .o daltres propin ques de aquells daquells axi empero que no perde son ha/uer si en present apparra ne p/dra lespolici mentre viura ; e puys retorn als fills ;o als pro pinques.

Spere terc en la cort de per penya ca. xxxiii.

AB aqsta nostra cōs/titucio per tots va ledora sanccim q̄ la muller mort lo ma/rit;e encōtinent apres la mort de aquell sia vista tots los bēs de sō marit possehir;e dins lāy del plor de aquells bens en to/tes coses ala sua vida necessa/ries sia prouehida apres lo dit any empero del plor los fruyts de aquells bens faça sens fins atant que aella enlo dot e spō/salici sens sia integramēt satis/fet. Exceptades empo les mul/lers ales quals per lurs marits certs lochs;o rendes ;o altres bens de hon rendes animals o soeveniments pusquen proue/hir per seguretat de lur dot ;o sponsalici sien assignats En lo qual cas aquells tantsolamēt lochs;o rendes;o bens sia vis/ta possehir;e sobre aquells ha ge la sua prouisio;e los fruyts seus faça ō aquells ajustat que la muller en lo primer cas ço es assaber quant tots los bens ōl marit seu possehir sia vista iuē tari fer dins vn mes apres que la mort de son marit sabra cōp tador començar e dins altre se/guent complir de tot en tot sia tenguda. En altra manera ōla prouisio del any del plor e del profit ō fer los fruyts seus re tur ipso facto Sperago empo no entenem los strets afer iuē/tari de fer aquell en negūa ma/nera esser de liurats.

Sbe tudors :e curadors ;e de lur administracio.

Ualatge.

LOs tudors;o los batles responen si o volran per los pu/bils e si no deu se es perar entro que los pubils sie de edat ō. xx. anys que pusquē plegejar ab los clamaters mas si poden prouar ques sien fa/digats de dret en lur pare man tenent deuen los tudors res/pondre per ells;e plegejar sens tot prolongamēt. E pero e que com lo pare muyre manj/nent venguen sos homens . nant lo fill;e sien fets sos hō mēs comenats ab lurs propes

mans: e prenen los castells elo seus per mans dell que tenien per man de son pare: per poch que sia: e donenli postat de a quells castells: e daquiauant vèguen ab ell al senyor per ma de qui deu hauer aquella ho/nor: e comanam loli e facen pè re persa ma la honor que lo pa re per ell tenia: e aquells ablo tudor e lo tudor ab ellseruesquen al senyor axi quel pubill no perda sa honor: e sien homens del tudor salua la faeltat del senyor axi q̃ fil tudor vol la honor pèyorar o tenir vltra lo terme acostumat quen aiuden alur senyor sens engan: entretant empero lo tudor tèga linfant: e sa honor: e nodresca lo ben: e honradament e aso̅ tèps saçal caualler axicom se coue e reta li sa honor. & si es fadrina don li marit ab loament e consell de prohomens: e semblantment reta li sa honor sès diminucio Los pagesos recobrè ol tudor lur honor e lur moble a.xv.anys.

Pere terc enla cort de perpenay capitol.ix.

Part aço foragitada la sollemnitat: per dret roma itrodui/da. Ordenam: e statuhim que lo tudor a fill/o filla en testamèt codicil: o ql/que altra darrera voluntat de lur pare donat se puga en nom de aquell pubill: o pubilla ala heretat paternal sens cofirmacio o decret d̃ jutge: o qualque altra sollempnitat de dret enmesclar: e fer inuentari: e totes altres coses que ab confirmacio e decret de jutge fer pogue/ra. Primeramèt empero: p aquell mateix tudor en poder de aquella cort dela qual confirmacio: o decret rebedor era sobre procurar profitoses cosses ol dit pubill o pubilla: e sq̃ uar coses inutils pitat iuramèt lo qual ans q̃ començ afer inuè tari: o res fer dels bens del dit publill /o pubilla sia tengut d̃ fer.

Idem Capitol. xvii.

Tolra tota materia de sospita. Ordenam: e statuhim que si alcun stãt en potestat daltre axi com de tudor o de curador: o en altra manera fa donacio /o remissio: o absolucio d̃ alguns bès o drets seus a aquell en poder del qual sera: o ab lo q̃l stara o ab altre p̃ell aytal donacio: e remissio o absolucio en tant q̃nt la dita remissio o absolucio sapia donacio: e la carta daquè feta siè nulles e irrites ipso iure sino q̃ d̃ e ab volũtat e ab assètimèt d̃ tres psones aell d̃ pt d̃ pare: e de

mare en pus proysme grau de parentela atayents: sin poran esser atrobats en altra manera de tres persones / ode part de pare tant solament: o de part d mare axi com poran esser trobades aell en grau pus proysme cõstituides e en daffallimẽt dels dessus dits d tres amichs mes aell specials la dita donacio diffinicio: e remissio fetes o fermadas. ¶ E si en cara vltra lo assentiment dels dessus dits auctoritat de jutge: e decret noy en trenenia: e sagrament en cara del facent la donacio diffinicio: o remissio: per virtut del qual sagrament afferm les dites persones esser a ell pus proysmes e amigues les de muntdites coses empero en aquell qui edat de. xx. anys hage sobrepuiada no volem esser obseruades.

¶ Aci acaba lo cinque libre.

¶ Aci comenca lo sise libre

¶ De sclaus e acordats dar mes fugitius.

SErrahins quant fugen si null hom los troba ans q̃ hagen passat lobregat els reten retran los aso̅ senyor ab gran don que hage d quisca segles mãcuses de lobregat afrã coli tres mancuses e mig e daq̃ auant vna onza dor els ferros eles vestedures.

¶ De furts.

¶ Jacme segon enla pmera cort d barcelona ca. xiiii:

ITem q̃ alcun jubeu no puga cõprar: o pstar sobre coses furtades e si ho fa q̃ reta aq̃lles frãcamẽt no obstant algu puilegi en cõtrari obtegut.

¶ De pupillars e altres substitucions.

¶ Jacme pmer atarragona

CO̅ al offici reyal se ptãga los drets ja fets declarar e aq̃lls q̃ segons eqtat so̅ fets en nulls reformar. ¶ Nos en jacme p la grã d du rey darago d mal lorq̃s e d valẽcia comte d barçalona e durgell e seyor d mũtpel

ler p molts interpellat: que la cõstitucio p nos feta que si lo pare morta fill o fills en pupillar edat pagts si aq̃lls morientans q̃ de dret pusq̃sen fer testamẽt q̃ls bẽs paternals enuers la mare no romãguessẽ axicõ pus prosime en grau al fill cõstituhida mas enuers los mig prosimes parẽts del pare defũt: la parẽtella dels quals los bẽs vẽguerẽ: pço q̃ los dits parẽts hagues lo laç dla sua tristicia als quals es e no sẽs causa cosolador: algũs volents la dita constitucio a pla entenimẽt reduir debié q̃ si lo dit defũt p artifici o negocio o altra hagues adquisit bẽs algus q̃ls dits bens axi adquisits no a la mare mas als parents dels deffũts crẽ p la dita cõstitucio adq̃sits. la q̃l cosa no fo ẽ nostra entencio ne es de ajudar la mare de successio de q̃ls dits fill en tal article: mas volem e manã q̃ la mare succesca en aq̃lls bẽs al fill q̃ lo pare ẽ ell p artifici o negociacio o p q̃l q̃ altre article haura adq̃sits car baste als parẽts dls deffũts q̃ hagẽ los bẽs q̃ del linatge dlls sõ puẽguts: axi encara cõ les leys antigues uniuersalment vist es & si deffallirã parẽts entro al quart grau ala mare dels fills o fill dl defũt retornẽ tots los bẽs del defũt. Jtẽ declarã la dita cõstitucio q̃ en donacio p noces o p sereix lo q̃l es degut ala mare per rabo dela sua virginitat p nra cõstitucio la mare nohabo pde ne en alguna cosa sia defraudada en tãt quãt p rabo d̃ pacte apposat p lo marit la mare du guãyar: o encara obtenir. ¶ si lo marit en sõ testamẽt haura manat q̃ lo fill o filla dins edat legitima sẽs infãts morit los bẽs seus ala muller tornen. Bebi encara: estatubi q̃ totes coses segõs la voluntat daq̃ll q̃ estador o pacte aposat degẽ esser obseruades & aquestes coses q̃ dites sõ en la cõstitucio desus dita de marits aximateix enles mulleres pot volẽ esser obseruades: la q̃l constitucio a tots nres sotsmes sosvolẽ esser extesa a tots e observacio de aquella sié tẽguts Bada en Tarragona a.x. dies deles kalendes de nouembre lany de nostre señor. M.cc.lx.

Apere terc enla cort ẽ mũlo. Capitol.i

Los impubers morints ab itestat los bẽs que a aquells del pare: o del auo o de altres de linia paternal per qualseuol causa occasio o titol guãyats serã peruenguts: no ala mare o als

qui fan de part dela mare pus proisme: mas als dits pares e altres de aqlla part pus proisme fins al ārt grau seruat entre aquells ordre de dret roma prevenguen sola legittima reduada a aqlla mare o als ascendēts altres dela linea maternal si sobrenuran e duades les cōdicions vincles e altres carreches si algunes; ... mēt e ō dret a aqlls impubers sie aposats e injunts. E açomateix sia observat enlos bens ā a aqlls impubers dla mare o dla linia maternal serā puēguts Ajustāts q enla substitucio q p lo pare se fa a fill impuber stāt en potestat sua la paula e posada torn sia ōuolut peruengue substituesca e semblants: p paraules directes ō tot en tot sie hagudes: e sis vol per dret delegat o p qualseuol altra manera posat q no p dret de institucio de fill o daltres infants enlo testament sia fets mencio lo testamēt pço no dege esser irritat o esser dit irrit o nulle.

De fills e pares preterits e desheretats.

Cap. xlvi.

Desheretar pode los dits pares gēitors o altres fills: o filles: nets: o netes: si sō tant presumptuosos ql pare o mare aui o auia greumēt firen ols desōre, ols acusē de crim en judici: o filo fillo sō fets bāsdors o si les filles nos volrā ajustar a marits mas turpamēt viurā o filo fillo torné farrīs o no se volē pendre tots aqstsayta lo māi feitamēt cōuēcutsi pot lo pare e la mare laui: o lauia ōsheretar sis vol. Si negū vol desheretar fill o filla net o neta nomenadamēt los desheret e diga la culpa pq los desherets e instituesca altre en sō loch q hage a prouar la causa del ōsheretamēt esser vaie si vna daqstes coses hi defall no pot ōsheretar fill ne filla net: e net: en neguna guisa: e siu f.. va sera e res no valra.

Elionor enla cort de tortosa

Cap. xlvii.

Primeramēt e tot cert ordenā q si ōl pare o ō altres ascēdēts enlo testamēt ōls fills p dret ō institucio no es feta algūa mēcio no resmenys ayral testamēt sia valid e ferm lo dret empo dla legitima als dits ascēdēts tostēps salua.

De aqlls q cō a ingnes ha heretat es tolta.

Cap. xlviii.

Pere terc enla cort ō mū so.

Cap. xlviii.

Arit amuller la q haura morta: ne en dot: ne en altres bēs seus p cōuinēça

ne p altra manera encara mi-
gẽçãt la pſona de ſon fill e ẽla
dita muller ſuccehir puſca : ſi
dõcho no proua hauer fera la
dita mort enlos caſſos ẽ drets
legats : e expreſſats . Ẽa-
ço mateix en altres perſones
deles quals la vna hage mor-
ta laltra volem eſſer obſeruat

De ſignificacio de parau les ouptoſes e declaracio daquelles.

Sete tere enla cort ẽ per-
petua. Capitol. xxxv.

COm p algũ oubtãt
la on oubtar nos deu
dela ſignificacio dela
paraula empamẽt enlo vſatge
ſimili modo fermamẽt etc. po
ſada : ſos algũ tẽpo oubtat : de
claram ladita paula empamẽt
al dit vſatge poſada allo ma-
teix q̃ la paula guiatge e protec
cio ſignifica.

De ſuccelſio ab inteſtat.

Vſatge

SI ẽls vezcõtes en tro
als pus baxos caual-
lers mor negũ inteſtat
e ſẽs leyal cõdicio de ſos feus
ſia legut als ſenyors ſtablir a-
q̃lls feus aqualſeuullen dels ſ-
fãts del defunt.

Aci acaba lo ſiſe libre.

Aci comenca lo ſete

De adquirir ſenyoria de les coſes.

Vſatge

SI negu enlo ſol de
altre de ſa propria
materia hedifica-
ra caſa ẽ aquell : ſia
la caſa daqui ſera lo ſol pero ſi
a bona fe haura hedificat cre-
ent lo ſol eſſer ſeu poras rete-
nir la caſa fins que lo preu ẽla
materia e lo loguer dels meſ-
tres li ſia reſtituit. Mas ſi ab
mala fe ſabent que hedificaue
en ſol daltre contra voluntat
del ſenyor es viſt hauer corat-
ge de donar. Mas ſi per dret
de loguer pur o ẽ conductiõ
voluntariament ſi ſens culpa
del ſenyor no forçant lo algũa
neceſſitat del emparara la ca-
ſa no cobrara lo preu dela ma
teria ni lo loguer dels meſtres
pero ſi per culpa del ſenyor : o
forçat per neceſſitat la caſa de
ſemparara axicom per fam da
quella regio o per guerra : o p
impreſſio de algun potent la-
uors lo ſenyor es forçat de re-
tre lo preu dela materia com-
pẽſat ſi algũa coſa li ẽu p lo lo
guer dela caſa e q̃lſeuol coſes

qui sié dites ó aquell qui a bona fe e a mala fe hedifica totes sien enteses de aquell qui sembra o planta;o sa selua infructuosa extirpa.

De prescripcions

Usatge:

Aço es dret ólsfacto o deles potestats o de castells termenats null hom nolsho deu empatxar ni deffendre per son dret ne encara per longa possessio per.cc.anys.

Usatge

Totes causes sisvbões o males o rahons ciuils o encara criminals si dins xxx.anys diffinides no seran o catius qui en contrucio serā posats e no só per al.e empero possehits:si diffinits o venuts no seran en neguna manera no sien redemanats:si algu empero apres aquest nombre de.xxx.anys assajara inoure plet;aquest nōbre li resulten vna liura de or a aquest a q lo rey manara forcat pach.

Ferrando segon enla primera cort de barcelona.

Capitol.xiiii.

Si algu haura possehit o daquāt poseira p spay de vuy tanta anys o alsevol cosa q sia stada ól patrimoni reyal encare que de aquella no mostre ne pugue mostrar titol algu;no pugue per nos ne successors nostres esser feta cōtra aq̄lls demāda ne altramēt en lurs possessiōs iqetats ans volé q̄ lo passamēt ól dit tēps sia hagut p legittim titol.

De fruyts e despeses de plets

Essere segon enla cort de barcelona.capitol.xvii.

Encara que si sesdevendra cavaller;o clergue o alguna psona;ecclesiastica devant nos ó nostres jutges ó cort enles causes principals plediar e en aquelles causes subcūbir no sié estrets ó pagar la terça o algūa pt ól plet o ólaq̄ntitat ómanada. Empo si davāt los veguers o altres nres officials les dites psōes sesdevendra plediar no volem que pōtes:o per altres coses terçà ó recdelma ó alguna altra part en altra manera ne sia pagada:sino axicom en temps ól senyor rey en jacme de bona memoria pare nostre era acostumat de fer.

Jacme segon enla prime ra cort de barcelo. Capitol.xvii.

Item ó gracia p nos e per tots nostres successors presents e sdeuenidors statuhim e ordenam per tostemps que alguns prelats religiosos richs homens cauallers o ciutadans e homens de vilas o algu altre dels dessus nomenats ne homens e bens lurs no paguen ne sien tenguts de pagar terç o altra quantitat; o pe[illegible] en loch de terç o de recodima; si danchs no fermauen dret; o no seruiren de pagar lo deute a die cert sots pena dela ju[illegible]cia. Sia entes empero que la jurisdicto sia saluada aquells q la han acostumada de hauer en lurs castells e en lurs lochs segons que de aquella hã acostumat de vsar.

De aueries e de cõposicions.

Spere terc enla cort de ceruera. capitol.vii.

Acara statim e fãcim que los officials nostres qui son acostumats dls fets criminals rebre aueries no puxen aquelles rebre sino com lo delat del crim pecuniariament sera cõdampnat; o haura rebuda remissio per pecunia de aquell per les quals aueries no puxé rebre mes de quatre [illegible]us per liura dela quantitat enla condempnacio o remissio dubtosa deles quals sia feta cõperticio axicom en cascu loch es acostumat de fer. Ezco empero ajustat que lo official ordinari o lo seruua o lo assessor de aquell o lo procurador fiscal q cert salari de nos reben de aqlles aueries no puscquen alguna cosa rebre ni ha[illegible]

Capitol del R[illegible] en pere terc enla ẽrta cort ð barcelona.

Item señor com per hauer les aueries quels sauis e los fiscals sperem de hauer dels fets criminals sivenẽ acõposicio ð diners cõ en altra manera no hagẽ; o no degẽ res hauer; los sauis e los fiscals facẽ als dlats q moltes vegades sõ innocẽts greus oppssiõs e ijustícies axi en tenir los ferrats e en agreujar lurs psões; e no volẽts los dar a mãleuta com en dar los breus dilaciõs; a dar lurs deffécions com en turmentar los cõ en altres diuerses maneres

asi queles fozcen de recmbzes e de venir acomposicio com encara mal no merescquen q̃ placia a vos senyor tolra de tot:o almeys tempzar les dites aquaries o dar altre remey sobze aço que la gẽt no sia axi leix manada:car a voltre offici Reyal senyor pertãy pzouehir sobze aytals coses. ¶ Lo senyor rey ordena e pzoueix que lés aquaries sien axicom antigament se pzenien ço es a saber quatre sous per liura dpartidoctes en la forma acostumada Empero vol lo senyor Rey que negu sa ui no puxa hauer mes de cent liures per gran composicio q̃ sia:sio vol sia vn jutge:o molts e per molts que sié los declats pus que sié tots en vn proces e que entre tots los altres qui han part enles aquaries no puxen hauer sino altres cent liures per grã cõposicio que sia.

¶ De execucio de cosa iudicada.

¶ Salatge.

POnet jutjat entreval sall e senyor e judici loat dãdues les parts: e auctozitzat:e en ma de senyor be assegurat que li sia fet:redzeçlo sé yor primerament alson heme tot quant li ocura en alguna guisa puys pzena de sonhome tant quant li sera jutjat.

¶ Pere segon enla cort de barcelona.ca.xlv

ITem que animals de cavaller:ni armes de lurs cozps ni paramento de lur casa:no sié penyozats per negu deute lur.

¶ Alfons segon enla cort de Vilanoua ¶ Capitol :xiii:

ITem ordenaz e statuhim quel veguer e batle sien tẽguts seguir e cõplir los manaments e los jutjaments dels jutges per qualseuula persona delegats. ¶ Item que sié tenguts rebze dret de compromissos a penes posades en aquells no contrestants algũs statuts o vs en contrari obseruats.

¶ Jacme segon enla prime ra cort de barcelona. ¶ Capitol.xxxviii.

ITem que porter:ne altre official nostre no puga pényorar besties a regnes

ni jouero: ni strumens de lau-
rar per albergues nostres: ne
per deute nostre ne daltre: ne
per host: ne per algũa altra ra
bo: perço com nos deu fer se-
gons la constitucio dela pau e
dela treua.

¶ Item enla segona cort de barcelona. Capitol. xciiii

Item quel capitol
nostre qui comen-
ça. Item que pos-
ter ne altre official
nostre no puga penyorar etc.
sia seruat. ¶ E quels officials
nostres quals que sien: ne de
qualque condicio no penyo-
ren per si ni per altre ne p host
ne per cavalcada ne per cena
ne per altra deute reyal o pu-
blich: o priuat bistias a regnes
ne negu strament ne arnes de
laurar: e qui contra fara per-
dra loffici per tostemps e vltra
aço qué sia punit a conexença
nostra. E encara aquell capi-
tol dela dita cort qui comença
Jté q officials nostri vel ho-
mines ciuitatum: et villarum
nostrarum vel aliquis alius nõ
procedant contra aliquem ri-
cbum hominem militem: cleri
cum: hominem ordinis: vel ci-
uem vel alium sié citatione e-
mittendo sonum vel alias etc.
E encara tots altres capitols
dela dita cort sien seruats per
nos e nostres officials e per al-
tres.

¶ Jacme segon enla ter ca cort de barcelona. ¶ Capitol. xii

Lez ordenam que
lo capitol fet p lo
senyor Rey Man-
fos enla general
cort de muntço lo qual comen
ça. Item que sien tenguts ẽ re
tre dret dels compromissos: e
dels penes posades en aq̃llo
etc. sia tengut e obseruat e de-
claram e ordenam que nos els
veguers e altres nostres offici
als menem e siam tenguts de
menar a execucio sens defuy-
ta e malicia les sentecies: o ar-
bitracions axi de arbitres cõ
de arbitradors e amigables
composadors: e que la renun-
ciacio e remissio feta en qualq̃
manera per les parts enlo cõ-
promis que no recorren ne pu
xen recorrer a arbitre de bon
baro valeguen e tenguen no
contrestant algunes opposici
ons contraries.

¶ Item enla cort de gerona ¶ Capitol. xvi.

Item statuhim que lo capitol per nos fet enla dita terça cort de barçalona lo qual comẽça. Item ordenã que lo capitol fet per lo séyor rey alfons enla cort general ỏ muntço lo qual comença. Jté que sien tenguts de retre dret dels compromissos, etc. sia seruat. Ajuliants encara e statuhints que si lo compromis era o es fet sots certa pena enla ql sia cõtgut que la sentẽcia ỏ arbitres e ỏ arbitradors valla e sia manada a execucio la pena del compromis comesa paga da o no q̃ aytal cõpromis valla ze obligue les parts a seruar la sentencia dada per vigor de aquell compromis: e que la execucio de aquella sentencia sia feta segons lo dit capitol remogudes totes qualseuol opinions: e les demunditescoses no tantsolament als soeuinidors negocis ans encara a les penjants e als passants volem esser entesos e stesos.

Pere terc enla cort de muntso. Capitol. xvii.

Confirmãts la constitucio feta per lo séyor Rey namfos enla cort de mutço qui comença Item ordenàm e statuhim que los veguers etc. E le constitucio feta per lo senyor rey en jacme aui nostre en la terça cort de barçalona qui comença. Item ordenam que lo capitol fet per lo dit senyor Rey namfos. Item ordenam q̃ etc. E feta enla cort de Gerona qui comença. Item statuhi que lo capitol fet per nos enla dita terça cort etc. E a aq̃lles ajustant declaram que les dites constitucions hagen loch posat que enlo compromis sagrament no sia entrenegut ni alguna pena hi sia aposada: o ajustada.

Ferrando segon enla primera cort de barcelona.

Capitol. i

Primerament ordenam e statuhim ab consentiment e approbacio ỏla dita cort que les sentencies arbitrals axi de arbitre com de arbitrador se hagen a deduhir a execucio: no obstant qualseuol recors appellacio suppli cacio o allegacio de nullitat e norm issima lesio dol frau e corrupcio del arbitre o arbitrador puix enlo compromis sia stat renũciat a tot recors e arbitre de bon baro. Empero sis allegaua dol deliberat del arbitre: o arbitrat or: o corrup

cio o enormissima lesio en a-
quests tres cassos tantsolamẽt
lo demanãt execucio dela dita
sentencia hage prestar ydonea
caucio de restituir lo que hau-
ra executat: si tal recorrent ob
tenia enla causa dl recors. Em
pero la execucio sia dcduida a
tot effecte ans que lo recorrẽt
sia hoit. Lo quals recors enlos
dits cassos se hage interposar
dins deu dies e finir dintre vn
any. E si la sentencia del arbi-
tre o arbitrador sera cõfirma-
da: e la causa sia haguda p can
cellada e per lo qui haura in-
terposat lo recors no pugue es
ser interposada appellacio: ni
supplicacio ni relitucio in in-
tegrum. E passat lo dit any si
noy era dclarat sia haguda la
sentencia arbitral per confir-
mada e la caucio per cancella-
da. E si lo dit recorrent no ob
tenia enlo dit recors o nou fa-
hia declarar dins lany hage a
pagar totes les despeses fetes
enlo dit recors.

De censals: e violaris: e e
recucio de aquells

Alfons. iiii. enla cort de
Barcelona. capitol. iiii.
e fõ aquesta cort continu
ada per la reyna dona ma
ria consort del dit senyor
Rey. e dels censals. ca. i.

Com sobre la conser
uacio dels censals
morts: e violaris p
deffensio e gran v
tilitat dela cosa publica dl pri
cipat de cathaluny: e de tots
nostres regnes: e terres intro
duhits e la prompta execucio
daquells p tolre tot ambarch
lo qual per diuersos maneres
se fahia empatxant los paga-
ments e la execucio de aquells
fahedora fossẽ diuersos capi-
tols en corts generals fets: e
fermats per los reys glorioses
antecessors nostres: e specialment
ment per lo molt illustre señor
Rey en Pere proaui nostre d
gloriosa memoria enla cort ge
neral per ell celebrada a munt
ço hu qui es del tenor segvent
Item que vos senyor o lo sen-
yor Duch o vestres gouerna-
dors ne altre per nom: o auc-
toritat vostra o sua no puxats
fer ne atorgar alongamẽts so-
bresehim. nts guiatges mana-
ments empares empatxamẽts
inhibicions: reseruacions: ab
dicacions de jurisdicio ne nen-
gunes altres prouisiõs per ne
guna raho o manera vulles p
regalia: o per restauracio d ca
sal o casals: o per barrajamẽts
de companyas: o p qualseuol
altra manera necessitat rahe
causa: o dret per gran que fos
directamẽt: o indirecta d scrit
o de paraula en e sobre execu-

ciõs:o qualseuol ginantamẽts quis demanen ho se facen axi en presono ỏ persones com en bens per rabo de censals o violaris contra qualseuol vniuersitats o persones qui sien o seran en cẽsals mozts o violaris obligades o tengudes dequalseuol preeminencia grau statment ley o condicio sien: e cõ encara se pogues dir q̃ la major par dels creedors hi consentissen:o fabessẽ composicio: o auinençr alguna ab los obligats als dits cẽsals e violaris los altres creedors hauẽts cẽsals e violaris no haguessẽ en lurs execuciõs torb o empatxamẽt algũ ne haguessẽ p forçа seguir la auinença ỏla major pti da neỏ aço sẽyorvos o lo sẽyor Duch o vostres officials los pusquts forçar e si lo contrariere fets les fabia que no valgues ans fos nulla:e si ja son atorgats:o atorgades:sien haguts per reuocats:e per reuocades e per no fets axi que no hagen valor:e aquells no contrestãts se puxẽ es deguẽ fer execuciõs fortment e destreta segõs les obligacions e en altra manera. E q̃ls officials reyals qui ara son e encara aquells qui p temps seran hagen e sien tenguts de seruar lo present capitol:e les coses en aquell contẽgudes no contrestant si devos senyor o del senyor Duch o de gouernador o daltres officials vostres o seus han hagut e hauien daciauant manament en contrari sots qualseuol forma de paraules o per qualque necessitat o rabo aq̃ll manamẽt se fabes encara que fos pena; ne p aço lo official pogues encorrer represio:o pena alguna E aço sia axi matex atorgat als habitadors dela ciutat e Regne de mallorques e delcs ylles a aq̃ll adjacẽts. E q̃ ỏ aço sẽyor vos placia fer cõstitucio general e perpetual bona e larga.

Jsdlau al senyor Rey

E apres la cõcessio e ferma ỏt pinpt ca. sie stades atorgades: e fetes per los successors del dit senyor Rey en Jsdere:e predecessors nostres e encara p nos p inaduertencia o en altra manera emanades dela lur e nostra audiencia o consell diuersses inhibicions reseruacions abdicacions de jurisdiccio:retencions euocacions de altres letres:e prouisiõs:actes:e manaments contraris ales coses enlo preinsert capitol contengudes. E encara sie stades suscitades moltes maneres p les q̃ls la collecta ỏls dits cẽsals e violaris atãta vtilitat ỏla cosa publica del dit principat: e de totsnres regnes:e terres segõs dit es introdubits es torbada E no resmenys axi per negligẽcia com per temor:fauor e co-

port dels officials nostres re-
questa executar: e presidents
als territoris enlos quals les
dites execucions fer se han cō
encara per ampatxamēts per
les vniuersitats e singulars ō
aquellas o altres qualseuol p
sones obligades en aquelles
fets los dits censals e violaris
no prenguen ne hagē poguda
pendra fins aci aquella prom-
pta e presta execucio que deu-
rien ans molts dels dits cen-
salistes e violaristes son dels
dits luro cēsals e violaris per
les causes dessusdites frustats
e totalment empatxats. Ider
tāt ala dita conseruacio: e cor-
roboracio dels dits censals e
violaris per vtilitat e necessi-
tat dela cosa publica volents
degudament prouehir de assē
timent e approbacio dela pre
sent cort loants approbants
ratificants: e confirmants lo
preinsert capitol e to cor: e sen
gles coses en aquell contengu
des: e de aquell fahents de pre
sent constitucio perpetualmēt
duradora: e reuocant totes: e
sengles inhibicios reseuacios
abdicacions retencions euo-
cacions: letres: e prouisions a
torgades e qualseuol altres ac
tes e manaments contra tenor
del preinsert capitol en qual-
seuol manera fets per nos: e p
nostres predecessors o de nos-
tra: o de lur audiencia o cōsell
emanades o manats statuhim
perpetualment: e ordenam q̄
lo official qui presidira al ter-
ritori ont le requerra esser fe-
ta la execucio request per los
dits censalistes o violaristes o
per lo official del territori hō
se deu fer lo pagament ō aq̄lls
censals o violaris o per altre:
official a quis pertāgue segōs
forma dels contractes hage e
sie tengut fer la dita execucio
ab acabament deles pensions
salaris messions e altres coses
degudes per rabo dels dits cē
sals: o violaris dels quals re-
q̄st sera: & alla on al dit offici-
al executāt fos resistit per tan
cament ō portes o altres qual
seuol resistencies o empatxa-
ments de fet los qual proceef
quen per obra de alguna per-
sona: que en tal cas lo dit offi
cial executant hage aprocebir
poderosament e rigorosa con
tra los dits resistēts: o ampat
xants per via de trēcament ō
portes e conuocacios de hosts
reyals: requerint los altres of
ficials reyals del dit pricipat
segōs la arduhitat del fet e la
potencia de aquells cōtra los
quals se haura afer la execu-
cio requerran: ala requesta ōl
qual hagen obtemperar tots
los officials requests ab luro
host: o ab aquell nombre ō p-
sones que arbitrara lo dit offi
cial requren. & de aço los dits

officials requesto hagen a fer sagrament e homenatge ço es los qui are son de present e los sdeuenidors ans que vsen de lurs officis lo qual sagrament e homenatge sie ajustat ala jura que acostumen de fer enlo ĩ trobit de lurs officio; e continuar la execucio contra los obligats e que tals resistents;o empatxants sié gitats ipso facto et ipsa constitucio̅e de pau e de treua sens que noy sia necessaria monicio alguna. ¶ Empero abans dela publicacio sie intimat ab letra posada ales portes del loch hon la resistẽcia o empatxaments seran feta o fets si vbertas no seran e si vbertes seran ales portes deles habitacions de aquells resistents; o empatxants si ni han;sino ab veu de crida que si dins spay de. x. dies no han satisfet ala part instant la execucio enles pensions del censal o violari;e enlos salaris, messions dans e ĩteressos;procehiria a publicar los per gitats de pau e de treua a publicacio dels quals hage e sie tengut procehir lo dit official encontinent passats los dits. x. dies;si la dita satisfaccio dins aquells no han feta;o tota hora que per part del fisch o dels dits censalistes o violaristes sera req̃st e en altra manera ¶ sie tengut procehir contra aq̃lls resistents o empatxants;e contra tots los fautors conselladors ajudadors;e sostenidors lurs p̃ totes altres vias e maneres introdubides e permeses per vsatge d̃ barçalona cõstitucions;e capitols de cort d̃ cathalunya;o dret comu a les despeses deles quals execucions e dans d̃les dites hosts cõnocades e persones les quals presents hi seran sien tẽgudes les vniuersitats e qualsevol altres persones resistents manadors e en qualsevol manera donant consell;favor o ajuda. E si lo dit official real req̃st fer la dita execucio dins. lx. dies continuus comptadors d̃l dia d̃la dita requesta no haura fet satisfer ĩtegrame̅t als dits cẽsalistes e volaristes;enles pẽsiõs salaris messiõs e altres coses a ells degudes per rabo d̃ls tits lurs cẽsals o violaris en tal cas passats los dits. lx. dies lo official d̃l territori hon la paga fer se deura; o altre official a quis pertanga segons forma dels dits contractes requesta per los dits censalistes;e vialaristes fahents aell prompte fe dela requesta feta al official d̃l territori hon la execucio hauran demanada esser feta puixe e dege entrar dins lo territori hon la execucio fer se haura;e tots los poblats enlo dit territori li hagen obeir axi com si

ere lur official ordinari enlos actes dla dita execucio; e faça integrament e plena la dita execucio fins a plenaria satisfactio deles pensions dels dits censals o violaris salaris messions e despeses e altres coses per rabo de aquells deguts. & en cars de tancaments de portes; o de altre resistécia o ampatxament de fet sia procehit per lo propdit official axi per via d cõuocacio d hosts reyals e del gitament de pau e de treua com per qualseuol altres remeys al dit official del territori hon son los bens dls quals se deura fer la dita execucio pertanyents e dessus exprssats ales despeses deles ẽgls executions e dans deles propdites hosts conuocades e persones qui presents hi seran sié tẽgudes les dites vniuersitats e persones qualseuol resistẽts manadors e en qualseuol manera donants cõsell fauor; e ajuda segons es dit dessus enlo primer official; les quals coses dessus dites hagen loch e sien enteses enles dites executions quis faran per official Reyals si empero lo official o jutge exequent no sera reyal com aaytals officials no pertanga fer conuocacions de osts dles terres reyals ne processos de pau ne de treua. En tal cars tal official poneseca los dits resistents e empatxants; e si vol ra lo dit official o la part istãt la dita execucio puxen dar cõtra aquells querela de pau e d treua e fer tots altres anantaments segons que per justicia trobaran esser tabedor declarat empero quel dit official reqrent passats los dits. ix. dies los quals son donats al official dl territori hon se deura fer la execucio enlo territori o baro caualler home de paratge ciutada; o d home d vila o d altre psõa lega hauẽt jurisdictio silo dit séyor dl dit territori sera obligat al dit censal o violari o expressament hauia consentit de poder hi entrar o lo dit senyor ensemps ab les vniuersitats o departidament p aquell cẽsal o violari sera obligat o en qualseuol altramanera segons la forma dels cãtractes per occasio dels dits censals fermats sie legut d entrar aqui e fer la dita execucio segons es dit dessus en cars quel senyor del propdit territori noy sia obligat; o expressamẽt no hage consentit de poder hi entrar p fer la execucio en cas de paga; o pagues cessades dl dit censal o violari; o lo dit séyor ensẽps ab les vniuersitats o departidament per aquells censals; o violaris; o en qualseuol altra manera segons la forma dels contractes per occa-

sio dels dits censals o violaris fermats nos mostrara esser obligat lo dit señor: o hauer cõsentit enlo dit entrament en aquests cassos enlo propdit territori hon no sia acostumat official reyal entrar per fer tals execucios silo señor cort o official serã trobats en fadigua de retiment de justicia o negligents per aço lo dit official requirẽt noy puixa entrar. mas ladonchs hage e puxa per via de marcha o represalies procehir seruant les constitucions de catbalunya sobre aço fetes

¶ Idem. Capitol. ii.

ESsis soeuenora ql official del territori hon se dorana ra la dita execucio nos pora hauer per tancamẽt de portes o per altres qualseuol empatrament de fet per q lo cẽsalista o violarista no haura facultat ỏ fer la dita requesta en aquest cars puxa hauer recos al official del territori hon la paga dels dits censals oviolaris fer se dũ o a altre official: al qual puxa hauer recors segons forma dels cõtractes: lo qual official reqst per los dits censalistes o violaristes hage a requerir lo official ỏl territori on se ha afer la execucio: la ql reqsta trameta abletra ỏla sua cort p missatge jurat ỏ aqlla lo ql misatge portant la dita requesta si sera empatrat presẽtar aquella al dit official del territori dels obligats per tancament de portes o per altre qualseuol empatrament ỏ fet: feta la dita relacio per aquell deuant lofficial requirent: e per lo dit official daço rebuda sumaria informacio e continuada aquella enlo registre dela sua cort haguda la dita requesta per presentada lo dit official requirent hage e pusca passats. xx. dies ỏl dia que la dita relacio sere feta comptadors encontinent per si personalment procehir enla dita execucio entrant enlo territori del official hon la dita execucio se deu fer anantãt en totes aquellas maneras: e formes enles qls dũ e pot procehir enlo cas quel official ỏl territori dels obligats legitrimament request per discus de temps es trobat negligẽt: seruada als territoris dels barõs caualiers homens de paratge ciutadans homens de vila: o daltres psones legues hauẽts jurisdictions sobre lentramẽt de aqlla la declaracio e limitacio enlo precedent capitol feta.

Idem. Capitol. iii.

Mes auant statuim e ordenam que la dita execucio fahedora p rabo dels dits censals e violaris enlos bens dels obligats en aquells nos puxa embargar per cessio de bés ne encara p la execucio fahedora enla persona la on en persona se puxa e dege esser feta execucio se puixa empatxar per cessio de bés si per la seria dls cõtractes apparra sia stat renunciat a benifici de cessio de bens migençant sagramẽt o p tenor de priuilegis sia prouehit que tal obligat benifici de cessio nol puixa desliurar / ans en tal cars se hage a fer la execucio de aquells la dita cessio no contrestant dclarat empero alla hon algun deutor p rabo de censals o violaris sera detengut pres e constara a / quell tal deutor esser en tal pobresa constitubit que nos puixa prouehir: o alimentar ne: a art ne offici tal de que puxa obrar dins la preso. En tal cars lo creedor instant la execucio e a instancia del qual lo dit deutor sera pres sia tengut fer la prouisio al dit deutor la qual prouisio hage a fer segons la qualitat dela persona que presa sera: a arbitre dl jutge. mas si lo dit deutor pres haura art o offici algun del qual exercit aquell o aquella dins la preso se pusca alimentar en tal cars lo dit creedor no sia stret ne tẽgut a tal deutor hauẽt tal art o offici fer la dita prouisio. E si apres que lo dit creedor o sõ procurador fã reqst en scrits o ỗ paula plo dit jutge exeqnt ỗ fer la dita prouisio al dit ỗutor pobre pres e no hauẽt art o offici de ques pusca alimentar e aquell recusara: o retardara fer li la dita prouisio passats tres dies dela ora dela intimacio comptadors sia relaxat tal axi pres dela preso.

Idem. Capitol. iiii.

Encara mes statuhim e ordenam q̃ la dita execucio dls dits censals e violaris no puxa esser empatxada differida o torbada per opposicio de alguna excepcio si donchs no era excepcio de paga o de satisfaccio: o de trãsaccio: o dsẽtencia passada en cosa jutjada: o de pacte de no demanar perpetual: o temporal dela qual e dels quals hage a constar per carta publica per aprouat e cõegut notari feta e closa: prodnbida per lo opposant les dites excepcions o alguna de aquellas dins deu

dies comptadors del dia dela intimacio fera al deutor o execucio comẽçada dauãt lofficial executãt lo ql official sia tẽgut procehir que sia en segur ayi dela persona com dels bẽs mobles del deutor durãts los dits .x. dies. E si dins los dits .x. dies les dites excepcions o alguna de aquelles no seran opposades. En tal cars sia feta la dita execucio e satisfet al dit cẽsalisteio volariste en tot ço que li sera degut per rabo del censal o vialari. Si empero les dites excepcions o alguna de aquelles seran opposades mas no prouades dins los dits .x. dies en tal cars passats los dits .x. dies sia integramẽt satisfet al dit censaliste:o violariste en tot ço que li sia dgut per rabo del dit seu cẽsal o violari segons dit es prestant empero en aqst cars ydonea caucio deuant o en poder del official executant continent que si les dites excepcions o alguna de aquelles eran prouades e declarades hauer loch per sẽtencia reyal o per sentencia p altre qlscuol jutge o arbitre:o arbitrador:o amigable cõposador dada passada en cosa jutjada restituhira totes e sẽgles pensions per ell executade:o per los dits opposants les dites excepciõs pagades e encara tots dans messions e despeses per part dels dits opposants sostẽguts fetes la qual caucio sia dita ydonea ab fermances les qualsse en lo loch hon deu prestar la caucio robar no pot aduer[illegible] dit instant la execucio mijant sagrament sie remes al loch ò son domicili a donar aquellas hagẽ empero facultat los dits deutors:e encara passats los dits deu dies ò opposar ò nou les dites excepcios si dins los dits .x. dies opposades e prouades no les haurã capres opposar:o prouar les volran ò prouar les ja opposades:e de nou opposadores:e de prosequir la causa de aquellas fins a final conclusio pusque al censaliste o violariste sia feta plena e itegra paga o en altra manera satisfaccio asa voluntat de tot ço que li sera degut per rabo del dit seu censal: o violari procehãt lofficial executãt deuant lo qual les dites excepcions seran opposades en aql les breument sumaria e de plana sola verita del fet attesa. E si durant lo discus deles dites excepcions apres los dits .x. dies sobreuendra alguna pensio en tal cas lo dit deutor hage e sie tengut pagarla dita pẽsio al dit censaliste:o violariste prestada pero per lo dit censaliste o violariste la caucio sobredita.

Idem Capitol.v.

Ebes auant p ma/yor declaracio de les coses dessus di/tes statuhim e ordenam que la execucio dels dits censals/o violaris no puixe ésser empatxada :per oppositio de excepcio ó falcitat força pa hor nullitat prescripcio o compensacio hagen empero facultat los dits deutors opposãts les dites excepcions de falsetat:força:pahor nullitat:prescripcio:o compensacio de proseguir la : causa :dels dites excepcions fins afinal conclusio pusque al censaliste ; o violariste sia feta paga /o en altra manera satisfactio asa voluntat de vna pensio dels degudes procehint lo official executant deuant lo qual les dites excepcions seran : opposades en aquellas breument sumaria e de pla la sola veritat del fet actesa. Sia encare dada facultat als dits opposants les dites excepcions /o alguna de aquelles que pusca fer de posit dela dita pensio en poder ó aquella persona la qual lo dit official executant a consell de son assessor/o jutge ordonara en los lochs empero :hon no haura cert de positari lo qual de posit reyalment fet sia sobre segut enla execucio : dels dits censals /o violaris : per spay de quatre ;mesos continus comptadors del dia que lo dit de posit sera fet;dins los quals los dits opposants les excepcions de mant dites / o qualseuol de aquellas sien tenguts hauer fetes ó declarar aquelles . Ella hon no les hagen fetes de clarar : e lo temps dels dits quatre mesos sie discorregut :e passat los dits censalistes /o violaristes puixen rebre les quantitats de posades prestant empero semblant caucio ydonea que:es tengut de prestar : per les altres excepcions mencionades enlo prop precedent Capitol;e segons en aqll es contengut E si dins lany abans que laltre pensio no fos correguda les dites excepcions /o alguna de aquelles seren prouades :e ó clarades hauer loch per sentencia reyal /o per sentencia : per altre qualseuol jutge /o arbitre ;o arbitrador o amigable composador da/da passada en cosa jutjada La donchs qualseuol official executant hage asobre seure daq/auant enla execucio dels pensions deuenidors dls dits censals o violaris e dels obligats en les cartes de aquells en virtut deles quals fa demanada execucio E no res méys lo dit official executãt faça restituir e resarcir totes e senglas pésiõs

per ell executades ; o per los dits oppoſants pagades: e en care tots dans meſſions e deſpeſes per part dels dits oppoſants ſoſtenguts o feteſ: en les quals coſes faça lo dit official executant e deles dites excepcions conexent execucio en loſ bés dls dits cenſaliſtes o violariſtes e deles fermances: p ells dades enla caucio deſſus mencionada : la: o bon empero ſié itades declarades hauer loch p ſumaria la qual ſia ſoſpeſa p appellacio les pēſions corrèts hagen eſſer de poſades ſegons demunt es dit: lo de poſit dls quals no puſcha eſſer lauat tro atant la dita cauſa hage final concluſio ¶ Si durant la inſtā cia dela dita cauſa o cauſes de appellacions continuauen correr algunes penſions que ō totas aquelles qui daquiauant correran ſe hage de fer lo dit ō poſit durador: tro atant la fi: e concluſio deles dites excepciſie plenament finida : en altra manera ſtant la cauſa deles dites excepcions en ſoſpes e aq̄l les dites excepcions no proua des e declarades hauer loch puixa eſſer feta execucio en vna pēſio deguda : e en les qui daquiauant degudes ſeran ſegōs deſſus es dit. ¶ Declarat empero ; e entes que alla hon per raho ō alguns violaris ja extits e finits ſeran degudes diuerſes penſions que quiſcun any puixa eſſer feta : execucio : en vna deles penſions deſſus dites tant com ſe tardara fer la ō ciſio deles dites excepcions. Sia empero ſaluat dret alſ pretesos deutors dles dites penſions que per la primera paga q̄ faran ne per altres ſubſeguts nols ſia ſet preiudici algun en les dites excepcions /o alguna de aquelles : per ells oppoſades ; ans romangué en lur ſinçeritat força : e valor: enla qual eren abans dela paga deles dites penſions ; e encara los ſia conſeruat tot dret aclls pertāyents en qualſeuol manera ſobre les dites excepcions tro atant ſia declarat les dites excepcions no hauer loch : per ſumaria paſſada en coſa jutjada e en tal cars ço es com ſera pronunciat les dites excepcions no hauer loch : e la ſumaria ſa paſſada en coſa jutjada puſca eſſer feta la execucio en totes les penſions degudes ¶ Si empero ſera oppoſat que del cenſal penia queſtio oplet are data dela preſent ¶ Conſtitucio que ſia dada facultat al oppoſant la dita excepcio de pendēcia ō plet defer ō poſit ſegōs es dada alſ oppoſāts leſ altreſ excepciōs

dessus dits ;e apres sia ;perse/guida la dita excepcio;e la cau sa principal dela qual pen;e lo plet dins los dits quatre me/sos:dins los quals si : la causa principal no sera decisa puixa lo dit crehedor leuar lo dit de/posit de vna pensio tantsola/ment segons demunt es dit ;e mes auant sia dada facultat al deutor del censal ;o violari de oposar qualseuol altres ex/cepcions ala deffensio sua per tanyents pusque per aquellas no sia ;ampatxada la execucio segons forma del present capi/tol ordenada.

Idem Capitol. vi.

Item statuhim;e or denam que si en les pensio: o pensions degudes ;per rabo dels dits censals o violaris se/ran fetes empara : o empares en tal cars lo deutor dles dites pensions hage;e sia tengut de de posar aquelles pensio;o pe/sions emparades ab la dita empara en : aquella taula : o loch o enuers aquella persona enlo qual;o la qual lo official emparant ordonara ;e lauors sia tengut lo official amstancia del crehedor censaliste;o vio/lariste intimar ala part empe/rant lo dit de posit assignantli cert termini ;lo qual no puixa passar terme de.xv. dies dins lo qual hage iustificada la dita empara ;e dins lo qual tempo hoyda tota iustificacio que ha ge se a ;e hoyt lo dit crehedor censaliste/o violariste ỏ termẽ e de clar iusticia sobre aquella

Idem Capitol.vii

Si cars sera que a les dites execuci/ons se oposẽ mul/lers dels obligats en los dits censals ;o viola/ris viuents los dits ;obligats marits lurs. Statuhim;e orde nam que en tal cars no sia pre/iudicat a aquellas en lurs dotz augments; e altres lurs drets q̃hagẽ en los bens dls dits ma rits lurs ne ; en lurpocio;itat dedret ne enla opcio dells do/nada ;per la pragmatica del Rey en jacme segon predeces/sor nostre. Data en barçalona jous ỏ setẽbre lãy de nr̃e sẽyor mil.cc lxi Jous sia feta promp te fe ço es dins spay de.x. dies del spoli;e altres cartes nupci als en virtut dls quals farã la dita oposicio si:dõchs les di tes mullers o lurs bẽs no eren obligats o obligats en los dits cẽsals o violaris o haurã cõsẽ/tit ales vẽs dls dits cẽsals: o violaris e p mes e iurat ỏno cõ trauenir hi : per rabo de lurs dots ;o altres drets en los q̃ls

cassos ꝛe qualseuol de aqlls se pusca fer la execucio en los bēs dls marits obligats la dita lur oppositio no contrestant.

Item Capitol.viii

Item empo fā altres opposants ala dita execucio prouchim: e ordenam entre los dits altres opposants enla forma seguēt. Que si los dits opposants se oposaran: per opposicio proprietaria ço es que lo dit opposant diga que la cosa deques fa execucio ꝛe distraccio es sua propria. En tal cars statuhim que de tal opposicio sie con egut sumariamēt segōs ya per iusticia es statubit. Ē si lo dit opposant mostra legitimament la cosa en queg fazia la execucio: esser sua q̄ tota execucio en aquella comença da hage a esser. Ē si no prouara aquella cosa esser sua que en tal carf sia executada e venuda e del preu d̄ aquella sia satisfet al censaliste ꝛo violariste la dita opposicio no cōtrestant. Ē si lo opposant: sera crehedor quis dira hauer credit sobre aquell deutor obligat: en censal o vialari ꝛe en los bens de aquell statubim que si sera vist al official executant los bens del deutor esser sufficients asatisfer al dit censaliste ꝛo violariste instant la execucio e als altres crehedors opposants sia feta la execucio en los dits bēs e satisfer al dit censaliste ꝛo violariste. La dita opposicio no contrestāt hon empero fos vist al dit official executār los bēs del dit deutor no esser sufficients asatisfer al dit censaliste o violariste: e altres opposants e lo crehedor censaliste ꝛo violariste haura primer: obtēgut lo de cret o manament de execucio abans que alguns altres crehedors opposants. En aquest cars lo crehedor censaliste ꝛo violariste ꝛsia preuilegiat que pusca executar. Ē haver la paga per ell demanada no contrestant la opposicio feta p altres crehedors prestada empero ydonea caucio deuant: o en poder del official executāt continent. Que si algun crehedor fet ꝛlo discus dels bens e graduats aquells se mostrara millor en dret q̄ aquella quāitat q̄ reebuda haura restituhira si dls altres bēs dl dit deutor plenamēt executats poza esser pagat lo dit creedor le

caucio sie dita ydonea ab fermançes: les quals si enlo loch ont prestara caucio trobar no pot auerar ho lo dit instant la execucio mijençant sagrament sia remes al loch de son domicili adonar aquellas. Si empo lo opposant creedor no censaliste o violariste concorrera ab lo dit censaliste: o violariste: e haura obtengut primer lo decret del official: o jutge axequtat de pendre la cosa: o bés en causa d execucio en tal cars lo crehedor censaliste: o violariste puixa empatxar la real solucio fins: sie vist quals dells es millor: en dret seruans empo enles execucions deles coses unmobles als senyors alodials o directes los censos: e tots altres drets en les dites cosessents aells pertanyents: empo los dits senyors sien tẽguts ab sagrament aduerar los dits cẽsos: o altres drets per ell demanats esser aells deguts.

Idem capitol ix.

En cars q̃ en lo nombre dels opposãts o ampatxants le dita execucio se trobara alguna dona possehint: pson dot: e spolí los bens de son marit cõda obligat los quals sien obligats ales pẽsions dls dits censals: o violaris en aqst cars lo official executant sumariament vege si lo censaliste: o violariste es millor en dret. E siu es no contrestant la oposicio dela dita dona faça presta execucio es regesca segons demunt es contengut. Si empero la dita dona possehint los bens d son marit condã en virtut dela constitucio comẽçant hac constitucione nostra ppetuo valitura sanctimus quod vxor mortuo viro ꝛc. Feta a perpinya per lo senyor Rey en Isdere terçer se mostraua millor en dret del dit censaliste: o violariste en aquest cars lo official executant do electio ala dita dona tenint: e possehint sis volra apartar en algũa prt del patrimoni del dit marit en la qual sia ben segura: per son dot. E spoli: e altres drets en los quals se mostrara esser millor en dret dels dits censaliste: o violariste segons arbitrament: e stima del dit official executant aconsell de son assessor: o jutge que ho puixa fer. E si la dita dona fer nou volra que en tal cars lo dit official executant execut los bens del dit marit seu. E venẽt aqll

rebre los preus la dita dona si rebre los volra hon sie fet ỏ posit segons dit es del qual de posit cõ haura compliment p fer paga o satisfacio ala dita dona sia feta paga a aq̃lla dela dita quãtitat ỏla q̃l fra vista millor en dret dels dits censalistes o violaristes.

Idem Capitol.x.

Dis sdeuendra que sia altre terçer possedor vltra la dona sobre la qual es demunt statuhit en aquest cars distigi entre tercer possehidor hauent causa del obligat enlo dit censal;o violari;e lo tercer possehidor hauent causa ;per via;de vincle de condicio legitima o per qualseuol altre manera de algun testador; o ordenador de codicils donador ; o qualseuol altre disposador lo qual no hage feta la venda ; o creacio dels dits censals;o violaris ne sie obligat en aquells statuhim que en tal cars q̃ sia t̃cer possehidor hauẽt causa del venedor ;o constituhidor dels censals o violaris apres la creacio ;o vẽda de aq̃lls sie feta la execucio en los bẽs ỏl dit venedor;e fermançes per ell donades si lauors viuran;e sino viurã dels hereus vniuersals successors ỏls dits creãts los dits censals o violaris e deles dites fermançes si sen trobaran feta legittima discucio de aquells la q̃l sia dita legittima distintõ si per lo tercer possehidor son nomenats bens de aquells E si trobats seran sien executats;o la hon lo tercer possehidor statuhit aell cert terme a arbitre del official executant no haura feta nominacio de bens dels obligats o de lurs vniuersals successors hõ haura feta e trobar nos poden o senpoden trobar ;mas no sufficiens ala paga ;e satisfacio deles pensions dels censals;o violaris executar req̃stes. En aquests cassos e quiscun de aquells lo dit official executant puixa executar los bens qui son stats ỹ potecats;e obligats perlo dit constituhint e venẽt lo dit censal o violari la pensio del qual es ỏmanada esser executada enço q̃ no seria stat plenamẽt ;satisfet no contrestant sien possehits perlo dit tercer possehidor Declarant que fet ;lo discus enlo primer grau dels bens del tercer possehidor los q̃ls sõ stats dels principals obligats precedent lo dit legittim discussino es satisfet plenament al censaliste ; o violariste ;o sino sen troben sie peruengut al segon grau. Del tercer possehidor

qui possehira bens qui sie statz dles fermanças dels priecpalz obligats e per aquellas fermãçes ypotechats:la hon empolo dit tercer possehidor no hage causa del venedor del césal o violari mas segõs dit es per via de vincle condicio legittima:o en altra manera de algũ ordonador per via de testamẽt codicil donacio:o per altre ql seuol disposicio o haura causa del dit venedor:precedent la creacio:o venda del dit censal o violari. ¶En aquest cars lo official executant:si lo tercer possehidor li fa fe del testamẽt codicil donacio:o altra disposicio promptament:e auctentica dins spay al pus larch de.x. jorns sobre segue en la execucio de aquells bens. ¶Saluar la hon lo censaliste o violariste affirmara q̃ en aquella heretat:o bens ne ha daquell qui es obligat enlo censal:o violari/o q̃ tals e tants grans drets pertãgueren a aquell per via de legittima terbellianica:o:per via de donacio ases voluntats o en altra manera en aquest cas sumariament hoyt lo censalis/te:o violariste de vna part:e lo tercer possehidor dela altre si prestament:es poguda esser vista la veritat del fet e la iusticia sis troba dins spay de dos meses al pus:larch lo q̃l spay pusa esser abreujat a arbitre del official executãt que tals e tants bens hi hage que sien sufficiens apagar les pẽsiõs messions:e despeses:per los dits censalistes:e violaristes executar requestes:o en tanta quantitat ala qual los dits bens/o drets q̃ forẽ dels obligats enlo censal:o violari bonament basten faça prompte:e presta execucio de aquells la hon empero dins los dits dos meses no seran trobats bens dels obligats ne drets de aquells sufficiens en tot:o en part ales pensions e despeses daquells req̃stes esser executades:plos dits cẽsalistes:o violaristes en aq̃st cars ces lo dit official req̃st executar los bens en mans del dit tercer possehidor en la dita manera obuinents.

¶Idem ¶Capitol. xi.

¶Attes auãt com experiẽcia hage mostrat que:per occasio de certa retẽcio feta per lo molt illustre senyor Rey en marti proauõclo nostre enlo cõtracte que feu ab la Ciutat de barçalona del comtat dempuries laqual retencio es del tenor seguent. ¶Lo sen

yor Rey se rete expressament enlo liurament dela presēt pos sessio que la dita ciutat consel/lers: e officials de aquella qui are son: e per temps seran: axi ensemps com diuisamēt no pu xenfer execucio alguna ainstā/cia de qualseuol persones: o p offici contra la vniuersitat: o singulars persones d la vila ō castello dampuries o altres ql seuol vniuersitats: o singulars persones de qualseuol altes viles castels locbs e perroq̄es ōl comtat dampuries e los bēs de aquells per rabo: o occasio de qualseuol censals: o viola/ris que les dites vniūsitats e sī gulars persones sien vistes: o sien en qualseuol manera vni/uersalment o particular: obli/gades en tēps ōls comtes dem purics part lo vincle: p vigor del qual lo dit Comtat: e altres coses al dit senyor Rey p mort del comte Dampurics derrera ment mort son peruenguts tro enla audiencia del senyor Rey appellats e hoits aquells de q̄ sera interes: e senyaladament lo dit senyor e son fisch per ra/bo de dit vincle e: encare dela dot dela infanta Bona johana comdam comtessa Dempu/ries: e sor del dit senyor: e per altres qualseuol rabons: o ca_ ses conegut e decis sera per iust ticia quen deu esser fahedor se sien seguits molts: e diuersos inconuenients per via de pro/uisions e inhibicions reyals: e en altra manera derogatius als demūt ists capitols ō cort

¶ Perço statuim: e ordenam que no contrestant la dita re/tencio la qual abla present re/uocam ne qualseuol prouisiōs letras o altres empatxaments per occasio de aquella fets e se guits e de quiauant seguidors e fahedors la execucio de qual seuol pēsions ō censals/o vio/laris degudes e daquiauant de/uedors sia feta segons seria: e tenor dela ordinacio dels pre/sents Capitols e forma dels cō tractes prometents per nos: e nostres successors que contra la present constitucio o alguna deles coses en aquesta conten/gudes no farem manaré scriu/rem /o prouehirem en alguna manera

¶ & en cars que per in aduertencia o en altra manera ere fet lo contrari dicernim q̄ sie irrit cas: e nulle effreturant de tota eficacia e valor eque al gun official: o altre qualseuol persona no sia tengut obeyr ne seruar ho.

¶ Capitol.xii.

COm sia affermat: p alguns que encara que sindicat sie fet per alguna vniuer/sitat per lo qual sia dada pote

tat al ſindich/o ſindichs creat o creats de obligar los preſéts abſents :e ſdeuenidors :e luro bens:e encare tota la vniuerſi tat plegada fa contracte enle qual obliga los preſents:e ab/ſents e ſdeuenidors e luro benſ que en virtut del contracte fet per los ſindich o ſindichs ha/uent lo dit poder :o per la dita vniuerſitat no ſon algunes obli gats en aq̃ll cõtracte ſi dõchſ no han expreſſamẽt fermat en aquell. ¶ Perço tolent tot dub te ſobre aço cauſar ſtatuhim :e perpetualment. Ordenam que tot ſindicat fet per vniuerſitat congregada ſegons que :per a quella es acoſtumat auſtarſe e encare tot cõtracte per aq̃lla fet ſobre vendes de cenſals :e violaris enlo qual ſindicat ſia dat poder per la dita vniuerſi tat de obligar los preſents ab/ſents:e ſdeuenidors e bẽs luro o enlo cõtracte perla dita vni/uerſitat celebrat enlo qual :ſa la dita clauſula continent que la dita vniuerſitat obliga los preſẽts abſents e ſdeuenidors e luro bens ſien de tanta aucto ritat força :e valor que en vir/tut de aquells ſindicats:o con/tracte lofficial requeſt execu/tar los dits cenſals :o violaris puxa:e hage executor tots e q̃l ſeuol qui foſſen daquella vniũ ſitat axi abſents com preſents ¶ & encare los ſdeuidors po/blados enlo loch hon la dita vniũſitat es cõſtituhida e benſ luro declarat q̃ ala capcio dles perſones incoles e habitadors dela vniuerſitat no puxa eſſer procebit ſi donchs les perſões de aquells enlo contracte:o ſi dicat fermat no hauran.

¶ Item ¶ Capitol.xiii.

¶ Aſſi/erſemblant ſta/tuhim e ordenam q̃ alla hõ lo venedor o venedors ò algũs cenſals o violaris fara ho farã o feta hauran carta :o obliga/cio ò indempnitat encara que nols ſie feta carta de indemp/nitat pus conſte que ſon obli/gatſ per algun principal perlo qual hauran feta fermança/o al qual ſeran peruengudes les quãtitats o preus dels dits cẽ ſals o violariſ per los quals ſõ enſempa principalment obli/gats e hauran hagut dan deleſ obligacions p ells fetes la hõ los ſie feta ceſſio per los cenſa liſtes:o violariſtes/o encare q̃ nols ſia ſtada feta ceſſio per ỹ/tut dela preſent conſtitucio ſta tuhim e ordenam que aqueſto aytals puxen vſar de tots e ſẽ/gleſ remeyſ enla pſẽt cõſtitucio cõtẽgudes cõtra los ẽncipals obligats per los dans per ells ſoſtenguts axi e enla manera q̃

los cẽsalistes o violaristes vsar poden.

Idem Capitol.xiiii.

Oeclarants mes auãt que contra la execucio fahedora: per lo official executant a instancia del cẽsaliste: o violariste no puxa esser feta appellacio ne haut algun recors aqual seuol altre official ne encare a nos: o successors nostres sino enlos cassos ỏmunt expressats com tota execucio procehunt ỏ contracte de censal: o violari dege esser prompte seruant empero lo dit official: executant la forma dela presẽt cõstitucio

Idem Capitol.xv:

Oroenants: e statuhints que la presẽt constitucio se stengue: e comprengue tots: e sengles censals o violaris axi constituhits: e fets com encare constituhidors: e fahedors vulles de aquells: o de algun article ỏ aquells penge algnna questio o qualseuol controuersia la qual no contrestãt en alguna manera la presẽt cõstitucio plenariament: e ab effecte hage a esser obtenguda e observada.

Idem Capitol.xvi:

Atsderço q̃ la present constitucio sia mils observada statuhi e ordenam que algun no gos aduocar ne procurar: ne algũ scriua reebre: o fer alguna carta o scriptura contra la present constitucio: o alguna part de aquella ¶ Si lo cõtrari sera fet sia encorregut ipo facto en pena ỏ mil florins adquisidora la terça part anostre fisch: o al senyor del territori hon la dita pena sera comesa enlo cars quel official executãt sia altre que no sia reyal: e laltre terça part al general de cathalunya e laltre terça part al censaliste o violariste cõtra lo qual sera fet.

Idem Capitol.xvii.

Acare per major observança ỏ totas les coses dessus dites statuhim: e ordenam q̃ enlo cars hõ los officials reqsts sobre les axecucions dels dits censals e violaris axi aquells q̃ son officials del territori hon la execucio se haura affer com aquells enlo territori dels q̃ls la paga se dura fer: o encara a q̃lls officials q̃ reqsts fan p̃ los dits cẽsalistes o violaristes segõs forma ỏls cõtractes e enla

manera dessus dita seran negligents o remissos en executar les dites requestes vsant dels remeys a ells pertayents: axi enla present constitucio conté guts com en altra manera sien téguts smenar tots dans e mes sions los quals: e les quals seran stats sostenguts: e fetes: p los dits censalistes: o violaris tes e no res méys satisfer a aqlls totas les pensions: e pagues deles quals eren requests: fer execucio: e de totes altres les quals seran corregudes fins al temps q̃ tindran la taula enla qual taula los jutges: o inquisidors de aquella los hagen acõ dempnar plenament pusq̃ cõste dela lur negligencia en virtut dela present constitucio.

Item Capitol. xviii.

Com moltas vegades los officials sots color de haver grãs salaris sié causa de no esser feta execucio dels pensions dels dits censals: o violaris. Perço tolèt sa aqsta color: e tatxant los dits salaris statuhim e ordenam q̃ hon lo portant veus ò governador o algun dells request hagen a nar afer la dita execucio ab sõ assessor alguatzir scriua procurador fiscal: e porter hagé los salaris segnèrse no mes auãt ço es: per quiscun dia lo portant veus. xxx. sous e al seu assessors e xv. sous e lo alguatzir. viij. sõ e al scriua. viij. sous: e al procurador fiscal. v. sous e al porter altres. v. sous. barçalonés. & si sera veguer de cap de vegueria lo official qui haura afer la dita execucio hage. xx. sous: p quiscu jorn: e lo assessor seu. x. sous: e lo scriua. viij. suos: e lo procurador fiscal. v. sous: e a quiscun de dos saigs seus. iij. sous. E si sera sots veguer hage. xij. sous e lo assessor. x. sõs E lo notari procurador fiscal e saig segons es dit dessus enlo veguer la meytat dels q̃ls salaris quiscun jorn enlo qual se deuèdra apartir òl loch hõ sera request p anar afer la execucio al loch: o territori hon se dura fer hage abestraure lo cè salist: o violariste seguit aqlls e instant la dita execucio persi o procurador seu: laltre meytat prenguen fahent plenaria execucio dels bens executats e de aqlls satisfasse en altre meytat a aquell qui bestreta la haura. E que la present tatxa de salaris: e forma de bestreta: e recuperacio de aquells se hage aseruar en qualseuol cars enlo qual: sien requests quals seuol dels dits officials: per qualseuol execucio a instancia ò part fahedora encara que no sia: p censals: o violaris ans sie: per qualseuol altra causa enla ql

la part instant hage apagar sa laris als dits officials.

Joan segon enla cort de Duntso Capitol.xxvi

Item seyor molt ex cellent supplica la dita cort; humil / ment sia merce vos tre atorgar; e manar ab grans penes la cõstitucio feta; e ator gada; per la serenissima seyora Reyna dona maria ỏ glorioſa memoria en fauor dels censals enla cort celebrada enla ciu / tat de barçalona la qual comẽ ça molt excellent senyora com sobre la conseruacio dels cen / sals ꝛc. La qual sia haguda en lo present preincerta e acaute / la loar aprouar ratificar; e con firmar la; e sia inmoblament obseruada iuxta serie; e tenor Plau al senyor Rey

Ferrando segon enla sego na cort ỏ barcelona.ca.lii.

Com souint sesõuen gue que en les cau / ses de execucio; axi de censals com de altres enles quals se proceeix executiuament se prouecix per lo juge executant que sia feta execucio prestada ydonea cau cio per lo instant dita execucio la qual apres no es ja mes ỏma nada ne lo executat se cura de manar; res al qui tal caucio haura prestat. Pertant vo / lem; e ab approbacio dela pre / sent cort statuhim que si apres que tal caucio; sera prestada / dins hun any apres seguent lo executat no de manara iudici / alment ala part qui haura ins / tada dita execucio la qãntitat que ablo rigor de dita execu / cio haura rebut; o si ho dema / nara dins lo dit any. Empe / ro apres que la dita de manda feta haura no prosseguira; e fi nira la causa dis hun any apes seguent fins asentencia diffi / nitiua; e reyal promulgacio ỏ aquella; que en dits casos la dita caucio sia nulla; e extinc / ta; e sens alguns effecte Si donchs lo; temps del dit any no passaua per culpa ỏl dit jut ge qui differis; e no volgues / pronunciar e declararla dita causa.

De appellacions .e; nulli tats de sentencies

Usatge

Si quant quequant la appellacio de al /

gu sera prouada iniusta les des pesses sõaduersari en aq̃lla ap pellacio haura forçadamẽt sos tẽgudes no en simple mas en q̃ tre dobles lisia forçat retornar

Alfonc terc enla cort de Montblanch. ca.xxviii.

ITem per abreuiar pletz;e despeses da quells sequiuar sta tubim que enla cau sa dla segona appellacio libell no sia donat e altre proces q̃lse uol romangue ans se hage ade terminar segons les cosses po sades e prouades en les causes principals e dela primera ap pella cio. En axi quel jutge dla segona appellacio reçoneguts sens pleyt;e sens scrits los pro cessos principals;e dela prime ra appellacio ; pronunciu en scrits empero;si be;o mal sera stat appellat confirmant ; o in firmant les sẽtẽcies precedẽts

Pere terc enla cort de Montso Ca vi.ala fi

AJustants sobre aço que les causes de appellacions en ca ra forn nostra cort aiuristes tantsolament ;e no a altres sien comeses.

Idem capitol.vii.

OJus deu dies comp tadors del tẽps dla appellacio feta los jutges dels quals se ra appellat dar apostols siẽ tẽ guts;e si da s no ; seran apres lo appellan t ;o encara lo ap pellat no esperat slos apostols pusquen prosseguir la appella cio francament axi com si apos tols fossen dats.

Idem Capitol.viii.

LEl part appellada en continent la ap pellacio feta;e atorgats los apostols o en altra manera enlo cars enlo q̃l lo ; appellãt pot prosseguir la sua appellacio pugue sis vol ra empatrar jutga e aq̃lla cau sa de appellacio prosseguir de uant aquell.

Capitol del Rey martí enla cort de barcelona.

Capitol· viii.

ITem senyor per tol re vexacions que d algu temps enca;p part de vostre fisch son stades ;fetes amolts ; sia merçe vostra statuir prouehir

cortenar que algun procura/
dor fiscal deles corts vostres e
del dit senyor primogenit vost/
tre ;e de successors ;e de offici/
als vostres;e seus nos puxe ap
pellar de alguna sentencia cō/
tra ell donada ne contra aq̄lla
supplicar com lo aduocat fis/
cal tots temps sia enlo consell
hon la sentencia se acorda e hi
dona son vot. E que lo p̄sēt
statut comprengua no solamēt
les sentencies ;e sdeuendores
ans encara les passades q̄ pen
gen per appellacio ;o supplica
cio. Statuim al senyor Rey en
les causes criminals ;e axi ma/
teix enles ciuils ;si doncbs en
les dites causes ciuils al dit pro
curador ;no hauia scriptures
perueng̃udes/o altres docu/
ments qui no fossen produits
E aço sia tengut primer jurar
en anima sua propria. E si ;p
lo cāceller vicecāceller o reget
o jutge dla causa sera conegut
hauer menada malicioſament
la dita appellacio ;o supplica/
cio que sia e dege esser cōdemp
nat lo dit procurador fiscal en
les despeses les quals sia ten/
gut pagar de sos bens propris
E si no ha bens sia conuerti/
da en altra pena e quiualent a
arbitre dels dits canceller vici
canceller regent;o jutge.

Jacme segon enla cort de leyda Capitol.xiii.

Item ordenam;e sta
tuim;per tot quant
malicies ;e pleits a
breuiar q̄ si alguna
excepcio de nullitat sera pro/
posada contra diffinitiua sentē
cia la part opposant aquella
excepcio de nullitat dins deu
dies dins los quals es aell le/
gut appellar dege propotar ;o
allegar ;e que primeramēt sia
conegut dela nullitat dela sen/
tencia abans que dela iniquita
o iniusticia dela appellacio/o
almenys ensemps de quiscu en
axi que despuys que sera pro/
nunciat dela appellacio daqui
auant alguna excepcio de nul/
litat no sia rebuda cōtra aq̄lla
sentencia mas si ;per ventura
contra la sentencia dla segona
appellacio sera excepcio d nul/
litat;o posada fet sagrament d
calunpnia;o de malicia; per a
quell qui aquella haura oppo
sada da quella dins.x. dies la/
uors segents sumariament sia
conegut en altra manera aq̄lla
excepcio no sia rebuda.

Pere terc enla cort de Dunfo Capitol.xii.

LA constitucio feta per lo molt'alt senyor Rey en jacme aui nostre enla cort o: leyda qui comença. ¶ Item ordenam: e statuhim per esquiuar malicies ꝛc. hageloch en totes excepcions ỏ nullitat sia que per proces appereguen; o no. ¶ E per tal que pus breu sia ale pleto dada fi la hon appellacio; e excepcio de nullitat seran proposades dins deu dies hu jutge ensemps hage aconnexer de quisc una en altra manera la part qui aquelles proposara apres sobre aquella la qual haura jaquida noy sia hoyda. ¶ E com lo jutge dela segona appellacio segõs la cõstitucio de muntblanch del senyor Rey namfos pare nostre q comensa ¶ Item per abreuiar pleto ꝛc. tot proces reposãt hage la causa diffinir segons les coses actitades deuant los altres jutges si: contra aquella sentẽcia donada per lo primer jutge de appellacio sera proposada excepcio ỏ nullitat aquell jutge dela segona: appellacio simplament; e de pla sens figura de jubi la causa dela nullitat hage diffinir; e per deguda fi termenar.

De aquells qui fan cessio de bens.

¶ Jacme segon enla terca cort ỏ barcelona ca. xviii.

ITem ordenam que tot hom; e tota femna christia; o jueu o sarrahi: qui jur daquiauant que no ha de q̃ pagar: que sia feta crida ab trompes per la ciutat; o per la vila; o per lo loch hon jurara q̃ aquell aytal; ha jurat que no ha de que pagar; perço sia feta la crida dessus dita que negu daquiauant noy puxe esser enganat.

¶ Aci acaba lo sete libre.

Aci comẽsa lo vuyte libre

Be violencia:e de restitu cio de despullats'

Alarge:

Qui violentment haura expellit algu de possessio abans que:per ell la sentencia del jutge sia donada si hauia bona causa perde aquella. E aquell qui:per violencia haura perdut tot quant possehia reba en aytal stamẽt com era:e segur ho tengue mas si ha enuasit allo que per juhij no poguera obtenir:e perda la causa e atretaut com ha enuasit reta a aquell q̃ ha expellit.

Pere segon enla cort de barcelona ca.primer

Restituhim encara la possessio quaix del mer imperi a tots aquells ẽmũt dits qui daquell antigamẽt hã vsat:o quaix en lurs lochs:eq̃ ells/o negu de ells no despullarem de possessio :e quaix del dit mer imperi sens conexença de dret.

Idem Capitol.ii.

Restituhim encara a totes les persones e lochs ẽmuntdits lo mixt imperi:e iurisdictio axicom los antecessors daquells antigament han tengut:e possehit/o quaix: e q̃ sobre les dites coses les dites persones viles lochs ni les cosses daquells daquiauant no agreuiarem ne farem agreuiar.

Idem Capitol.ix.

Especialment restituhim plenament e françha les notaries/o seruanies a les sgleses : e lochs religiosos barons cauallers:e altres persones ciutats:viles :e castels los quals aquelles ab antich han acostumat de hauer axicõ aquelles plenariament:e antigament han haudes E daqui auant sobre aquestes coses neguna molestia farem/o fer farè

Idem Capitol.xriiii

Item que nos:e officials nostres no despullé algu o alguns de qualque condicio o stament sien sens conc

rença de causa de possessio : e quaix ò aquellas cosas que tẽ guen o possessquẽ ; o quaix e si algu o alguns cõtra la dita forma ne hauem despullats sien restituits integramẽt saluant lo dret dela proprietat.

Alfons segon enla cort ò muntso.. Capitol. xxi

ITem ordenaz e statuhim que si malifeyt sera fet daqui auant a algu caualler o a hom seu o a homens de sgleya o de ciutat o de vila per homens nostres o per officials nostres sens coneguda de dret quels sia restituhit.

Jacme segon enla terca cort de Barcelona

Capitol. vi.

ITem ordenam la present cort approbãt quels capitols fets per lo molt illustre senyor Rey en. Jd. ò clara memoria pare nre enla general cort de barçalona la vn dels quals comensa e restituj en tota possessio e ẽqix del mer imperi etc & laltra comença retitutuhim encara a tots los demuntdits lo mixt imperi jurisdictio etc. en totes coses siẽ seruats. & si en alguna cosa p nos o per officials nostres et aquells dits capitols o enla hu dells es fet del temps en ça ẽls dits capitols fozen fets: o daquiauant era fet contra aẽlls que allo tot sia e vage per no fet e per reuocat

Idem. Capitol. vii.

ITem ordenam ẽl capitol dela general cort de barçalona perlo dit senyor Rey enpere celebrada lo qual comença. & specialment restituhim plenariament e franca les notaries etc. sia seruat & si en alguna cosa es fet contra que sia reuocat. e que daquiaũat notaries o scriuanies antigament acostumades hauer puxen regir personalment aquells de qui serã les notaries o les scriuanies o tenir aqui p regir loffici ò la scriuania o notaria persones clergues : o legues qui sien sufficients a regimẽt deles dites notaries o scriuanies

Maria consort e loctinẽt del rey alfons quart en la cort de barcelona

Capitol. xxxi

TẽSeyora cõ sia notori q̃ les loables ordinaciõs e pragmatiques sanctions ab grans e digests consells fetes per los

illustres Reys ō bona memoria predeceſſors del dit ſenyor Rey per prouehir e metre endegut orde tots los graus ōls officis e officials dela casa del dit ſenyor e ministres ō aquella hagen portats grans fruytſ e repos. E de aquelles ſe diga esser abusat de algu temps ença en moltes maneres indegudament e contra rabo e leys ō la terra e forma deles dites ordinacions;e aço ha mostrat experiẽcia en special enlos scriuans del dit ſenyor de manament e de regiſtre;e altres qui en temps de ſa primogenitura foren ordenats ab gran cōſell meſos e collocatſ enſa casa per lo ſenyor rey en Ferrando de bona memoria e per lo dit ſenyor Rey rebuts dela qual puiant elia dignitat ;eyals;e aquells seruints ab grans treballs e deſpeſes ſon repellits e no aameſos en lurs officis per ſiniſtres informacions aquells no apellats ne hoyts;e aço cōtra dret diuinal e obſeruancia dela ſancta ſcriptura e contra rabo ſcrita moral e natural ; e bones pratiques pragmatiqs e obſeruancies dels lohables predeceſſors del dit ſeyor rey de que fins aci ſe ſon ſeguits molts debats e inconuenients e injusticies es pozien ſeguir si noy cre prouehit degudamẽt Perço ſenyora ſupplica la dita cort queus placia prouehir statuhir e ordenar quels dits ſcriuans e altres repellits ſien retornats en lurs officis ; e lochs e les dites pragmatiqs ſanctions tocants les dites ordinacions ſalubres ; e encara vſos e bons costums e pratiqs dels dits predeceſſors del dit ſenyor Rey ſien e hagen esser per vos ſenyora e per lo dit ſeyor rey e ſucceſſors e officials ſeus vres e lurs obſeruats ite gramẽt e ppetual ala lla. e tot ço q̄ ſia stat fet en cōtrari quāt les coſes deſſus expreſſades o ſera daciauant que encōtinẽt e de fet ſia reuocat ; e hagut p nulla e reduit per vos ſenyora al primer ;e degut ſtament. Dlau ala ſenyora Reyna.

De deſtriments e guerra permeſa

Catge Dis homens puys r hauran a cuydat la poteſtat li tengā pau e treua. xxx. dies e les poteſtats als vezcomtes;als cōdors. xv. dies e als veſueſſors e altres caualiers .x. dies.

Jacme ſegon enla prime ra cort de barcelona.

Capitol. xxvii.

ITem que algu caualler o home de paratge no puga fer mal a algu sens acuydament: e encara que hage spay de cinch dies: e que en aço sia obseruada la carta ola pau e dela treua qui fo feta a barcelona e confirmada a tarragona.

De deffensio premesa a quiscun de simateix e dal tre:

Usatge

CONstituiren dochs que si negu ira: o sera ab altre en via o en casa: o en cap o en altre loch si negu lo scometza ni res li volra tolre que ell lin ajut axicom mils pusq sens engan contra tots: encara contra sos senyors e non tema calupnia ni so seyor en nul la guisa no lo pusq reptar ni o homenatge ni o sagramet traspasat: si donchs de bans per son senyor o per son amich no era amonestat que nol guias ne anas ab ell.

De obres publicas: e drets de castells.

Usatge

LEs rochas han los potestats en tal seyoriu que qui los haga en son feu: o en son alou no basteisca sobre ellas ne en torn de ellas alguna forsa: ne castell ne sgleya ni monastir: sens licencia e consell del princep: e si negu ho fara daquells qui sa honor hagen jurat al princep perjur sera en aço sens alguna entremissio entro que leix la condirectio.

Usatge

CAstell los antichs dixeren opido en lo loch molt alt situat quaix que vulle dir tant co casa alta la qual ab molts murs departida es tenguda per castell.

Pere segon enla corr de Barcelona. Capitol. xlvi.

ITem quels terratinents dins lo terme dalcun castell contribuesquen en questies que fara lo senyor del

del castell prozata deles possessions quey tenen si quels castells sie statsol señor rey o ō cavaller/o ōqlq altre: si dōchs no sé podé deffendre per privilegi o per longa costuma.

Alfons segon enla cort ō muntso.capitol.xii.

Itez ordenam e statubim quels terratinets dins los termens de algu castell de qualque senyoria sia lo castell deles honors que per lo senyor del castell se tendran sien tenguts de metre enquesties e encomunes e en altres exacciōs segōs la volor ōles coses que aqui tendran:si dōchs per privilegi o per costum aps contradictio prescripta no sé podié deffendre:e quel senyor el comu del loch enlo qual aquell inphiteota o terratinēt habitara:no meta aqll emphiteota o terratinent per la propietat que tendra enlo terme de aquell castell enquestia ne en comu ne en altre exactio

De pēyores e ypothecas

Usatge

Si algū batlia o honor ō sō señor empeyorara sés sō cō sentimēt emparar la pora lo senyor per dret tota vegada ques volra:mas si ho sabra e noy contradira no la empar:mas lo batle ferm li dret segōs la valor ōla batlia o ōla honor e sia esméat car ab cō sell seu no ho havia fet aqll havent menyspreat.

Capitol del Rey en marti enla cort de Barcelona.capitol.xii.

Item senyor sia vostra merce per seguretat dels dits cēt e cinch milia florins posar constituir e metre en e p penyores en ma: e en poder del general de catbalunya: e dels deputats daquell en noz e veu dela dita cort e abans ōl liurament e distribucio ōla dita quantitat en tot/o en part los castells viles e lochs seguēts ço es:cadaqs rosas lāça Empuries:Garriguella ab sa batlia e lo mōt de sāct pere ō rodes ab tots lurs termēs e iurisdictions altes e baxes mer:

e mixt imperi a vos senyor per tanyents: e ab tota senyoria ô homens e ô fembres e [illegible] e ab totes altres preeminencies daquells per qualsevol nõ sien appellats: e que de tots los dits castells e viles e lochs jurisdicciõs e seyoria daquells façats encontinent lurar als dit diputats en nõ e veu dela dita cort o ql la dita cort ordéara possessio corporal: e qsi vacua e dsẽbargada ab pitacio ô feel tat deguda p los vassalls poblats e habitãts en los dits castells viles e lochs e tmés e territoris daquells e ql dits deputats per si o per officials p ells ordenadors en nom e veu dela dita cort tinguen administren e regesqué los castells: viles e lochs dellus dits exercesquen en aquells tota jurisdictio e reeben los emoluments qui extran dels dits castells viles e lochs dellus dits dels qls emoluments hagé a pagar los salaris als officials quey serã deputats e altres despeses necessaries, & que vos senyor: e vostres successors no puxats ne puxen cobrar o haver los dits castells viles: e lochs ne graure de poder mans possessio e tenuta dels dits deputats en tot o en part sino per reyal paga e relitucio precedents dels dits cent cinch milia florins: o per atorgament sollẽpne irretractable e perpetualment durador dela justicia vniuersal a vostra senyoria per la dita cort offeridora: e seguida plena execucio daquella e enlo dit cas hajats a pendre en compte del do a vos fahedor perla dita cort ajustar e expressament declarat: e per la dita cort retengut que los dits castells viles e lochs en tot: o en part vos senyor e vostres successors no puxats ne puxen en alguna altra manera deles sobredites recobrar Encara que del dit prestech: a vos senyor o a vostres successors fos feta remissio o donacio o altre conuinença si ja no era feta sollemnement en e per cort general ô cathalunya: axi que consentiments particulars sobre la dita remissio donacio o conuinença no puxen a vos senyor ne a vostres successors en alguna manera valer o ajudar ne prejudicar ala dita cort e al general de de cathalunya enlo dret aells constitubit en les dites penyores enlo qual contracte de empenyorament vos seyor cõsẽtits com a procurador del dit. s. rey de sicilia prjogenit vre. & q̃ de aço senyor sié ordenades fetes e liurades aladita corts o als dit ôputats p ella totes cartes e lres necessaries

ab clausulas vtils necessaries expedients a validacio fermetat e expedicio dels dits actes franques de tot dret de segell ordenadores a conexença del vostre vicicanceller e dos doctors o juristes: elegidors per la dita cort. ¶ Plau al senyor Rey entes empero: e declarat que enlo prasent empenyoramment e cōtracte daquell no sō ne sien enteses ne compreses rendes algunes: censos ne altres drets ordinaris ne extraordinaris ne portis ne carregadors vedes ibibicions tretes e altres drets dels dits ports e carregadors al dit senyor ptāyēts o ptāyer deuents enlos dits castells viles e lochs: e termens de aquells e de quiscu de aquells ē aximateix los dits emoluments en los dits castells viles e lochs: e termens prouinents per raho de punicions o en altre ālseuol manera los quals sien restituhits quiscū any al dit senyor per los diputats deguts abans empero dels dits emoluments los salaris dels officials locals tatxadors per los Tāceller: Vicicāceller del dit senyor e per los dits ōputats ensemps e les dites messions necessaries tantsolament axi que enuers la dita cort ni enlos diputats no re manguē emolumēts ne fruyts si no los dits salaris dels officials e messiōs necessaries les quals rendes cēsos e altres drets ordinaris e extraordinaris ports carregadors evedes ibibicions tretes e altres drets dels dits ports e carregadors lo dit senyor rebe culla regesca e administre per si e per sos administradors axicom abās ōl present empenyorament fahia e fer podia.

¶ De marchas pignoracions e fadigues en certa manera fahedores.

¶ Pere segon enla cort de barcelona. Capitol. xl.

ITem que si de hō de algun prelat de ſgleya o ō orde o ō baro o de caualler: o de ciutada o de qualque altre algu se clamara sobre algun deute o alguna altra personal actio en que digue q̄ sō adūsari li es obligat lo veguer amoneſt p ſes letres p

tres amoneſtacions per inter-
ualls ỏ dies ſegõs la forma ỏl
vſatge de barcelona lo ſenyor
de aquell deutor o la cort de a
quell loch q̃ faça pagar al dit
clamant lo dit dute o en altre
manera ſatiſſet o q̃ almenys en
poder de aquells ſenyors o de
la cort faça complimẽt de jnſ-
ticia la qual coſa ſi ho fa daqa
uant lo veguer en res no anãt
mas ſi lo ſenyor o la cort ſeran
en fadiga de retra juſticia o de
la paga o dela ſatiſfactio afer
o encara negligẽts daquiauãt
lo veguer puſque penyorar e
deſtrenyer a xicom en temps
del ſenyor en jacme ỏ bona me
moria Rey darago pare noſ-
tre era acoſtumat de fer ſerua
da la forma e la diſtinctio del
quart capitol enlo principi da
queſts ſtatuts qui comença ſta
tuhim volẽ ordenam que los
veguers procuradors o altres
officials qualſeuol ſaigs baſ-
toners etc.

¶ Jacme ſegon enla prime ra cort de Barcelana ¶ Capitol.xv.

Item que a requeſ-
ta e a ſupplicacio
dels demutdits en
loch ẏe en ſmena ẏe
en declaracio dun capitol fet
enla cort general de barcelo-
na per lo ſenyor Rey en pere
de bona memoria pare noſtre
qui comẽça ¶ Item que ſi ỏ hõ
de algun prelat o de ſgleya o ỏ
orde o de caualler o de baro o
de ciutada o de qualque altre
algu ſe clamaran ſobre deute
algu o alguna altre perſonal
accio etc. que digue que ſõ ad
nerſari li es obligat lo veguer
amoneſt per ſes letres per treſ
amoneſtacions per entreuall
de dies ſegons la forma del v-
ſatge de barcelona lo ſenyor
daquell deutor o la cort de a-
quell loch quel dit deute faça
al clamãt pagar o en altra ma
nera ſatiſſer o almenys en po-
der de aquells ſenyors o dela
cort faça compliment de juſti-
cia. E ſi aço fara lauors lo ve-
guer en alguna coſa no proce-
eſca. ¶ Emes ſi lo ſenyor ho la
cort ſeran en fadiga adminiſ-
trant juſticia o dela paga o ſa-
tiſſactio faedora o encara ne-
gligents lauors lo veguer pot
penyorar e deſtrenyer axicom
enlo temps del ſẽyor en iacme
de bona memoria Rey dara-
go pare noſtre ere fer acoſtu-
mat ſeruada la forma e diſtinc
cio del quart capitol enlo pri-
cipi daq̃ſts ſtatuts qui comen-
ça. Statuhim volem e ordenã
que veguers procuradors o al
tres officials qualſeuol ſaig ẏe
baſtoners etc. atorgam de gra

cia per nos e per tots los ſucceſſors noſtres preſents e ſdeuenidors a tots los demunt dits nomenats en lo dit capitol e a tots los lurs ſuccellors per toſtemps a aquells ço es a ſaber qui maior franqueſa no han en loch e ẽmena o en declaracio de tot lo dit capitol quels veguers els altres officials noſtres hagen a moneſtar ab letra lo ſenyor dels homẽs d'ſon loctinent o el batle del loch don lo home ſera que dins xx. dies pach o ſatisfaça ablo q̃ relador o creedor e ſi paſſats los vint dies no haura fet que daquiãt proceesca lo veguer e lo official noſtre cõtra lo home e los homens axicom es acostumat eſſer procedit ſes altre citacio que daquiquant no hagues a fer al ſeyor ne al home elque en vna letra puſquen amoneſtar aytants homens de peu cõ ſeuulle pus fien de vna senyoria e quel ſaig no ſia pagat ſino de vn peatge p molts quen amoneſt en vna letra.

¶ Item. Capitol. xvi

Item que ſi peruẽtura eren fets clãs d'caualler quel veguer o lo official noſtre amoneſt aquell ab letres per tres citacions la primera ço es aſſaber d'x. dies e les altres d'vin en vuyt e per vna letra qui abaſt ales tres citacions e paſſades les tres citacions; o la vna qui baſt ales tres citacios demuntoites lo dit veguer o official puſque enantar e deſtrenyer e penyorar axicom hã acoſtumat de fer e quel ſeruia no hage dlles a hauer ſino doſ diners per quiſcuna.

¶ Item. Capitol. xvii

Item que nra cort o official noſtre ne alcun altre de qui na condicio ſia no penyor alcu ſino era ocultor o fermança: ſi dõchs fadiga de dret no era atrobada en la cort o loch don feria.

¶ Alfons terc en la cort de mũblanch. La .xviii.

Item ſtatuim que ſi los veguers [illegible] tancia de creedors per execucio fahedora a moneſtaran en lochs de prelats de perſones eccleſiaſtiques de richs homens de cavallers ciutadans e de homẽs de viles qui juriſdiccio han en

aquells los senyors dels dits lochs o los bailes lurs o locti nents o cort q̃ aquells demũt dits creedors facẽ per los deu tors daquells lochs satisfer ;e los senyors dels dits lochs ;o los bailes dells ;o loctments o corts hauran certificat cla rament los dits veguers dun tre lo tẽps a ells assignat que lo deutor o deutors no hã bẽs alguns mobles o immobles o deutes en los quals puxe esser feta la execucio demuntdita q̃ los veguers demuntdits en a quell cas no puxen dar licen cia de penyorar los lochs de muntdits nã bens enlos lochs dellusdits o en termes e aq̃lla la qual cosa prouada legudae ment puxe esser donada con tra los lochs demuntdits per los dits veguers licencia de penyorar.

¶ Ferrando segon enla se cona cort de barcelona.

¶ Capitol.xl.

SObre les marques que souint se tu ero dueixen ordenam e statuhim ab la pre sent constitucio que vns lochs reals a altres lochs reyals dis lo principat d catthalũya no pu xa esser dada o declarada mar cha E q̃ enlos lochs on se pora declarar dita marca aps q̃ sera presentada la primera letra d la requesta dis vn any primer segient inclusiuament hage esser donada sentencia ;o de claracio sobre dita marcha al trament si dins dit any no era declarat que dita instancia de marcha sia extincta e peremp ta.E que les constitucions so bre dites marchas disponẽts sien inuiolablement; obseruades.

¶ Idem. Capitol.xliiii.

PEr obuiar a algunes abusos q̃ en temps passats se sõ seguits en judicar marcas en casos que no hauien loch. Perço statuhim que daciuãt marchas nos puxen declarar ni judicar sens consell e vot d dos juristes o almenys de vn jurista.

¶ De coses litigioses

¶ Embargue

LA cosa en contesa posada ço es aquel la que altre ab ans que tu ha assa.iat de demanar si rahonablemẽt la podia pendre no sia licit do narla ni vendre ni en algun

loch transportar

De segon enla cort de Barcelona.ca.lv.

Item que nos o los fills o successors nostres no comprem ne comprar façam ne per algun altre titol adquiram o adquirir façã baronies castells viles o altres lochs posats en contesa o en litigi ne per algũa altra manera les actiõs dela cosa en contesa o en litigi posada comprem ne per algũ altre titol adquiram

De fermances.

Usatge

Si aquell qui haura feta fermança no volra atendre la fe que promesa haura lia legut a aquell a qui mentit haura quel destrengue el penyor tots dies en pau e en treua; axi empero que li faça a mesurat destret e prena conuinent penyora cor no es just pẽ dre grans penyores per pochs deutes. Empero si aquell qui haura feta fermança atendra sa fe e pagaral deute de ço del seu aquell quil mes en fermança e no lon volra gitar sia forçat de pagar li en doble tot lo dan que per la fermança li sera tengut.

De emancipacio de fills

De tere terc enla cort de perpenya.ca.xvi.

Statuï encara e fãcim que si fill; o filla; net o neta; o ãl que altres descendents en potestat ol pare; o ol aui o de quaslque altres ascendents constitubits en matrimoni se collocaran de e ab voluntat del pare o del aui o daltres en potestat dels quals serã sié hauts encontinent ipso facto per emancipats; e totes coses puguen entre vius e en derrera voluntat fer que fill emancipat poss encara si ab lo pare e ab lo aui o abaltre; o en potestat del qual sera en vn mateix alberch romãgue o stigue car per sola collacio ol matrimoni de; e ab consentiment del pare o aui per paraules de present feta lo fill o altre descendent del vincle dela potestat paternal volem esser deliurat jatsia que carnal copula daqn no sia stada subseguida.

O costuma e diuersos stils

de corts.

Apere terc enla cort de ceruera. Capitol.iiii.

COm per part de alguns prelats barons e caualleres e de alguns altres ō cort fo enaquella cort posat: complanyent se q̄ algūs vsos e stils ō corts per officials nostres del comtat e vegueria de rossello contra constitucions de cathalunya e vsatges ō barçalona son allegats per rabo dels quals segons que per ells es affermat enlo dit comtat: e vegueria les dites cōstitucions e vsatges segons ques coue no son seruats. E encara enla vegueria de berga e en algunes altres vegueries e batlies de cathalunya los officials nostres allegants sobre aço vsos e stils deles lurs corts empatxen los demūtdits prelats barons caualliers e altres bauēts castells e lochs qne dela jurisdiccio aells enlos lurs lochs per constitucions de cathalunya e en altramanera pertāyēt no vsen e que encara enles veguerics de ceruera de tarraga e de muntblanch. E encara en algūes altres veguerics e batlies e lochs lo abus ō atorgar licencia de penyorar en tāt es crescut q̄ los lurs lochs e homens fortment son oprems e encara alguns lochs per aql la occasio son exposats quaix a total destruccio hoc encara en algunes altres veguerics e batlies de cathalunya ꝓmolts e diuersos vsos e stils de cort son allegats qui tornen segōs ques preten en prejudici dels demūtdits. E emperamorda ço nos volents sobre les coses dessus ditas degudament prouehir axi sobre aquells de consell approbacio e consentimēt de tota la present cort general ordenam prouidor ço es assaber que per nos certes persones sien eletes ales quals ator guem poder de rebre sumaria informacio sens libell peticio e plet dels dits vsos e stils de corts e ōles rabōs e drets ōls dits barons e caualliers e ō altres: los quals lo dit negoci toch e de totes encara altres coses demuntdites tocants: e daquent deual lants per alguna manera la qual informacio cō rebuda sera ala nostra cort sia remesa afi que nos feta relacio ōla dita informacio a nre cōsell en pśencia de certes persones per la present cort elegidors: ço es assaber tres de quiscun braç ab consell approbacio e consentiment de aquelles o dela major e pus sano part de aquelles sobre les

coſes onmũtdites: la qual pro uiſio o declaracio façam axicõ a nos e aquells ſera viſt egual e rahonable; e encara juſt la q̃l prouiſio o declaracio força; e poder ỏ general cort volem ob tenir.

De donacions.

Vſatge

PEr auctoritat; e prechs de tots lurs nobles; e magnats conſti tuhiré los ſobre dits princeps. R. e Adalmus que tot do ſtigue ferm e durablement ajuſtants a aço que ſi negu volia donar a ſon fill o aſa filla caſtell o ho nor o alguna poſſeſſio; o na gueix a ſon net o aſa neta ab tal rahо que tot quant donat li haura tenga tot los dies de la ſua vida; e apres ſon obte q̃ romangue a aquell qui donat ho haura aytal fermetat hi co ue a juſtar q̃ apres aço no puſ ca muoar daltre guiſa ſa volũ tat aço es aſſaber quel rebe p ſon home demans comanãt; o li do poſtat del caſtell; o li co man lo caſtan ỏl caſtell; e aq̃lls qui han per ell la honor que li dara o faça lo dit caſtell; ola honor aell adq̃rir del ſenyor p ma de qui haura lo caſtell o la honor. E ſi fara totes aqueſtes coſes o vna daq̃ſtes daq̃uãt no puga muoar ſa voluntat ſi aquell do es fet a dret; o altre rao no ho empatxara car drets e leys atorguen lo pare fer be a ſon fill e aſõ net donãt e mil lorant aell de ſa honor; e es a coſtumat aço fer a vegades en preſent auegades en amagat per temor dels altres fills o ỏ ſenyors o de parents o de a amichs E perço los ja dits pri ceps e tota lur cort ab ſana in tencio ho loaren e loan conſti tuiré la ſobredita tenco ço es homenatge e poſtat de caſtell o comanda de caſtlã; e acapte de ſenyor o obtenir aytal fer metat en totes coſes que da quiauant per neguna fraudu let calliditat no pusa eſſer ſub uertida ne per null enginy pu ga eſſer muoada E per aqueſta manera e p aq̃ſt ord̃ puxe o pa re o laui millorar ſon fill o ſa filla o encar aſon net o ſa neta

Vſatge

PDodé encara los prĩ ceps els magnats ols cauallers dõar lurs honors a quis volran ço es aſſaber aquella honor que per dret ſperen que los pot venir en obertura a

pres la mort daquells qui la honor possee[n]t: mas apres no poden mudar lur voluntat: si lacaptador era ja lur hom de mans comenat: ol hauien re/ but a home per aquell do car aço sera aell aytal tenedo que si senyor negara hauer donat aell aquella honor bastarli ha auerament axicom faria si ja hagues tenguda la dita ho/ nor: car moltes vegades a/ quell do es fet en reconstama/ gadament p aço los sobredits princeps donaren tostemps a verament a aytal do.

De reuocar donacions

Alfons segon enla cort de Muntso. Capitol. xxxiiii

Item com nos hajā rebut en nostra jo/ uētut nostre regne e no hajā haut cō sellers profitosos a nos ne ala terra nostra: e hajam molt de/ guastat e donat del nostre reg/ ne en tant que aquellas cosas que hauem donades fan part dl regne: als vns p violēcia e alsaltres p frau alsaltres p en gā o p jouētut q̄ nos siā restitu hits de totes rendes axicom a castells viles e masos e villers e terres e molis e fozns e bāys e jurisdictios e de totes altres coses qui pertangue al nostre regne e ala nostra terra qui sō immobles o seents que hajam donades venudes empenyora des e stablides atorgades / o enfranquides o permutadeso en altra manera alienades des puys que lo dit senyor rey en pe dalta memoria mori o alca o alcūs en axi que encontinēt totes aquelles coses soltamēt no sien restituides: car nos les coses demuntdites reuocam: e volem que sien casses e vanes Mos empero pagants e rebts lo preu q̄ en veritat se pog/ es mostrar per testimonis leyals quens sia stat donat e paga: e nos restituits los serueys qui en veritat pozā esser mostrats per aquella causa per aquells esser fets e retre encara lo preu que la scriuania nostra ne ha/ gues haut. Ē retent encara ço quen haguessem pres per rao de cambi. Empero si algu o al/ guns pozan mostrar consell a/ nos donat en aquesta cort per los aragonesos e cathalans q̄ allo de nos haguessen per jus/ ta rabo o per seruey o per al/ tres coses que aquell cōsell no stre pugue e ōge restituir aells a quelles coses quels fossen vi jares esser justes de restituir a/ xi que no pertesquen de munt ço entro que daquelles perso/ nes qui ara hic son: les dites coses sien fetes e spatxades: e

los altres qui no hic son que sien citats que venguen e que determenen dins breu temps lla hon nos siam seguents ells empero la nostra cort. Empero no entenez en aquesta revocacio nostra neguna cosa que nos hajam restituida e la qual lo senyor rey en jacme aui nostre e lo séyor rey empere de bona memoria pare nře haguessen presa de negu per força o a tort; car aq̃lla restitucio molt nos plau e aquella acceptam.

Consuetud de cathalũya

Item si algu dona tot quãt ha en sos bés a son fill o filla o altre qualseuol psona; e apres lo donador ha fill daquella muller que ja hauia o daltre que apres haura presa lo fill o filla qui apres nexera e encara aq̃ll qui era nat quant lo pare feu a altre la donacio apres la mort del pare pot revocar dela dita donacio fins a compliment dela sua legitima no obstant que aquell al qual lo pare feu la donacio tenga la possessio.

Que lo regne de mallorques ab ses illes e la ciutat de tortosa nos puxen separar dela corona reyal

Alfons segon enla cort de muntso capitol.xxxii.

Item ordenam e statuim que null tẽps lo Regne e illes de mallorques de yuisa e de manorques sien diuises: ne pusquen esser diuises ne alienats ne dats a feu ne a propietat per venda per cambi ne per absolucio; ne per fill; ne per filla ne per alguna altra manera dela senyoria de cathalũya e darago ans per tostemps sié en semps e romanguen en senyoria nostra.

Jacme segon enla prime ra cort de barcelona. Capitol.xlii.

Item ordenaz e statuim que null tẽps lo regne e les illes de mallorques de euiça e de manorques e les altres illes subjacents al dit regne no sien departides ni alienades nis puguen departir ni alienar ne donar a feu ni apro prietat per venda per cambi p absolucio ne per fill; ne per filla ne p nulla altra rao q̃ dir ne anomenar se pugue dela senyoria de cathalunya e dels dits regnes de arago; e de valencia

ne del Comtat de barçalona ans prometem per nos e per tots los successors: e hereus nostres presẽts e sdeuenidors q̃ nos o aquells hereus: o successors nostres no departirem ni departir farem ni consintré ni permetrem lo dit regne de mallorques e illes de cuiça e ỏ Sanorques e les altres illes subjacents a aquell regne ne entot ne en partida dels regnes darago e de valencia e del comtat de barcelona: ans volem e atorgam que per tostẽps lo dit regne de mallorques e les illes demuntdites sien ensemps coniunctes als dits regnes de arago e de valencia e al comtat de Barçalona sens mija e sens algun entreuall. ẽn apti ço es a saber que alguna persona no pugue lo dit regne ne illes demuntdites en tot ne en partida per nos o hereus e successors nostres tenir en fen bẽrat o en altra manera: ans rey darago e de Valencia e comte de Barcelona per tostemps: ỏga corporalment e cors a cors e apropiadamẽt assinateix lo dit regne de mallorq̃s e les illes adjacents anomenades

Elionor en la cort de tortosa. Capitol. v.

Perrerament cõ no sia licit los mẽbres de partir se del cap e la ciutat ỏ tortosa sia membre notable e insigne del comptat de Barçalona e del principat ỏ cathalunya. Iderço ab la presẽt nostra constitucio per tostemps valedora statuim e sanccim que nunque la dita ciutat daquells comtat e principat puxa esser separada: ans aells tots temps romãgue vnida ensẽps e afixa loants: aprobants ratificants: e confirmants ala vniuersitat ciutadans e habitãts dela ciutat de Tortosa qualseuol priuilegis e concessiõs en temps passat delesquals es dejus scrites aells fetes: e encara ordenam quela dita ciutat ỏ tortosa ensemps ab la jurisdicio: castell e terme ỏ aquella en negun temps per lo senyor rey o successors seus passa dela corona reyal ne del cõtat de barçalona e principat de cathalũya esser diuisa segregada o en alguna manera separada ans de pẽsẽt la dita ciutat: e castells seus ab tota jurisdictio daq̃la ciutat e termens seus ab vincle indissoluble ajustam affi gim e en corporam al dit cõtat de Barçalona: e principat de cathalunya prometents en fe del senyor Rey e nostra que en virtut de jurament per nos ỏ jus prestat que la dita ciutat ab sos termens e total juridicio sua daquiauant dela dita

eorona e comtat nunque sera segregada separada o diuisida o alienada per qualseuol ma/nera ne lo senyor rey o sos suc cessors la puxen segregar sepa rar o diuisir ni alienar o per qualseuol altre manera trans/portar en fill o en fills: filla /o fillas o molleres ne en neguna altra psona ecclesiastica o set/glar o altre per manera de do nacio vendicio infeudacio per mutacio empenyorament o p manera de reences ne per qual seuol altre titol ó alienacio lo qual dir nomenar o cogitar se puxa a imperpetuum / a tèps del dit comtat de barçe ona: e principat de catbaluny a: enca ra que extrema necessitat fos: hos digues esser profit e enca/ra ques digues esser restaura/cio ólos regnes e terres del dit senyor rey: o en altramanera ans volem statuhim sanccim que quis vulle sia rey darago e comte de barçalona: sia e ha ge esser senyor dela dita ciutat detortosa e del castell e termés daquella

Aci acaba lo vuyte libre

Aci comẽça lo noue libre.

De accusacions e denun ciaciõs.

Usatge

Vram denunciador no sa dal tra guisa si ço q denunciara no trau hauer per sagrament / o p ba'alla o perjudici dargua cal da o freda.

Usatge

Negu presumesca en algun temps aci/sador ensemps es/ser jutge e testimo/ni car en tot jubi quatre perso nes hi son necessaries elier ço es jutges elets accusadors y doneus deffenedors congruu e testimonis legittims: los jut ges deuen vsar de equitat los accusadors de entendre ampli ar la causa: los deffenedors a extenuar e minar la causa: los testimonis deuen prouar la ve ritat.

Usatge

Per scriptura acusa cio de negu no sia

ꝑsa mas ab sa propa veu acus si legitima o condigne es la p/ sona del acusador e present a/ quell que delige acusar car ne gu absent no pot esser accusat ne acusar.

Casat .x.

Dela composicio de tots homens qui serā morts los fills olos proismes alo qualsse esguarda legitima successio de pendre la heretat po den acusar lo colpable o lo ho mey e indubitadament hagen poder de pseguir lo. & si ho fa ran hajen la composicio ol ꝑho micidi axicō jutjat los ſera se/ gons les leys e segons les cos/ tumes de aquesta terra.

De inquisicio/ns axi de trencament de constitucions com daltres crims

Jacme segon en la segona cort de barcelona

Cap tol· xxxvii.

Item que sien assignats per nos, j. ca/ ualler e. i. ciutada e. j. saui en dret en cascuna veguer ia q.. sens li/ bell e sens figura de plet sim/ plament e de pla c iegue . si/ les ordinacions ōles corts pas sades son trencades en res a richs homens e caualers : e a ciutadans e homes de vilas: e ençoque trobaran los dits ca ualler e ciutada e saui en dret quels sien trencats quels sia/ dobat e smenat a cōeguda lur & que daquiauant quels sien ob seruades axi les ordinaciōs dela present cort com deles al tres qui passades son:

Idem en la cort de leyde.

Capitol .xvi

Item statuhim vo/ lem e atorgam que sien elets de present per nos. i. caualler e. i. ciutada e. i. saui en dret e. i notari en cascuna veguería de la qual clams/ja sien stats fets os farā p ocasio deles ordina/ ciōs ōles corts passades les q̄ls es dit esser trēcads e enlos fets soeuenidors q̄ nos e lo procu/ rador nostre en cathalunya si nos noy erē p̄sēts en aq̄sta terra elegiā sēblātmēt. i. caualler e. vn ciutada e. i. saui en dret e. i. notari sobre les demādes q̄ han fetes p ocasio deles ordōa mēts deles corts q̄s diguessen esser trēcats o serie infringit/ los quals caualler ciutada e sa ui en dret sēs diffugi e malicia e alongament coneguen si aq̄l les o/ dinacions deles corts passades sō en neguna cosa trē

cades a prelato a religioſes :e altres perſones eccleſiaſtiqs e a richs homens a caualliers e a ciutadans e homens de viles e a altres. E en allo que troba ran los dits caualler: ciutada e ſaui e dret eſſer trencades q̃ ſie adobat e ſmenat aells a co neguda daquells e los damun dits caualler ciutada e ſaui en dret puſcan conexer ſobre les ordinacions dela preſent cort e deles altres corts paſſades ſi ere dit per algun eſſer trenca des/o ſerien trencades :e baſtē poder fins ala primera cort q̃ ſera celebrada en barcelona e no mes auant: part aço les di tes. iij. perſones e lo notari ſie pagats p̃ les parts egualment e atemprada. E la part qui ſe ra condampnada en algus dls caſſos demun dits ſie tengu da pagar totes les deſpeſes : e les dites. iij. perſones a allo la dita part hagen a cōdempnar e daquiauant axi les ordinaci ons dele preſent cort com de les altres corts paſſades en ſemps ab les addicions e decla racions dela preſent cort ſien tengudes e de tot en tot obſer uades. Empero caſcuna deles parts demun dites ſie tengu da aſſegurar enlo comēçamēt de reſtituhir les meſſions ala part altra ſi era cōdempnada e ſi algu no volra aſegurar o pagar la part ſua que proceeſ/ quen contra aquell axi com cō tumax ſan e retengut que qui clamar ſe volra a nos o a noſ tres officials deles dites coſes que aço puſque fer e aço ſie en la ſua eleccio.

¶ Alfons terc enlacort de mūtblāch ca. xxix

IEz ordenam e ſta tuhim que inquiſi cions no puxen eſ/ ſer fetes per nos o per la illuſtra Reyna muller noſtra o per lo inclit infant en pere primogenit e general pro curador noſtre o per officials noſtres o dells contra algun q̃ mora o bens ſeus/ſino en totſ crims de heretgia o de leſa m̃ geſtat o de falſa moneda e d quells qui porten coſes ve dades enles parts de Egi te: e encara enlos caſſos de cri de leſa majeſtat o de falſa mo neda no puxe eſſer feta la dita inquiſicio ſi donchs dins. iij. anys comptadors apres mort daquell dels bens del qual ſe ra feta demanda no ſera comē cada.

¶ Pere terc enla cort de per penya. ¶ Capitol: xxx

VOlem e atorgam q̃ no contrellant re/ miſſio geral ō cris

o excessos si alcuna per nos o alcuna altama de jubeus o a sin gulars jubeus fer se deuendra daquiauāt pugue esser enqst a istācia ō pt p smena ō sō dret aells facedra ajustat q̄ si p nos o alcun oficial nostre a jubeus alcuna remissio de crims sera feta sie seruat sobre aço lo capitol fet enla primera cort de barcelona perlo senyor rey en jacme aui nostre ō bona memoria celebrada: lo qual comença. Jtē que nos o officials nostres no reebam ne bajam etc.

Ferrādo primer enla cort de brcelona. Capitol. xxx.

VOlents los nostres sotsmesos ō calūpnies e de injusticies e molesties ab les quals moltes vegades per les coses dejus scrites fortmēt sō affligits segōs se coue releuar ab aquest nostre edic prouehim que enquesta o apriisa per propri offici o a instancia A procurador fiscal co lença a o reebuda per qualsol juge no sia publicada entro que p lo aduocat fiscal daquella stacio on sera reebuda la dita enquesta sie reconeguda e plenament vista: la qual reconexença lo dit aduocat hage fer dins terme competent aell statuhit perlo jutge segons la qualitat del negoci e granesa ōl proces la ql enqsta vista si p les coses contengudes en aquella sera vist al dit aduocat que si dona des deffensions e lo proces romania enlo pūt enque lauors es seria prouat pleinamēt o mig plenament: o que daqué insurgescā judicis de presumpcio o almenys arguments q̄ degues sen moure lo jutge a procehir auāt: lauors lo dit aduocat faça tantost publicarla enquesta e formesla demanda contra lo delat del crim dins lo temps per la constitucio de cathalunya enla present cort statuhit. Mas si per lo proces les coses dessusdites al aduocat fiscal no sō vistes insurgir lauors no forme libell ne soffire quey sie mes auāt procehit; mas reseruada la enqsta si lo ōlat es pres enlo carcer jo comanar a fermances lo jutge faça lo tantost deliurar. E si lo dit jutge e lo aduocat fiscal contra aço faran e negligents en les dites coses seran o remesos aquell q̄ colpable sera trobat per cascuna vegada de pena de. x. liures sie ferit.

Alfons enla cort de sant cugat.

ITem senyor com poch valrie constituhir e fer ordinacions e leys si aquelles no eren e son inuiolablement obseruades com dela i obseruancia se seguesqué dãs e molts inconuenièts irreparables Placia a vos senyor ordenar e statuir ab p̃nacio de e consentiment de ciadita cort que canceller vicecanceller e regents cãcelleria port tants veus de gouernador: e tots aquells altres officials comissaris secretaris jutges reladors scriuãs e altres qualseuol ministres qui per informacio apparra hauer fet e qui daquiauant faran contra constitucions: e los dits capitols de cort: o algũ daquells fets fermats e jurats per vos senyor e per los dits senyors reys en martit: en ferrãdo: e encara tots aquells qui hauran infringides les seguretats prestades per obseruacio de aquells que sien punits publicats e executats en continent segons la seria e forma deles dites constitucions e capitols de cort: e p̃ço señor com la reyal execucio de cascu fet: es la pus principal part placia a vos senyor comanar a algunes persones sufficients e fiables la inquisicio fahedora contra tots aquells dits officials e ministres que hagen o hauran violades les dites constitucions e capitols: e les seguretats per ells prestades e trobada la veritat que sien degudament punits e castigats segons demunts dit seruants ala letra les dites cõstitucions e capitols de cort: e mes auant que tots actes prouisions e altres qualseuol enãtaments daquiauãt fahedors en contrari sien declarats esser nulles lo senyor rey atorga les coses contengudes enlo dit capitol. E de present comana la inquisicio enlo dit capitol cõtenguda e dona plen poder a aquelles e tãtes persones que la dita cort li nomenara E si la dita cort no les voltra namenar lo dit senyor nomenara sobre aço bones e fiables persones

¶ De custodia de presos: e de carcellers.

¶ Statge

IDem pres per cort e mes en castell per fer justicia no hisque daqui sens licencia. E sin fa si doncbs puentura no tenia mozir haura dã de inuasio. xxx. sous que dara ala cort e tornat enlo castell esmen lo dã e colpa que fet haura axicom la cort iutiara

Jacme segon enla terca cort de barcelona.ca.v.

Tez ordenam que lo salari dels Carcellers o aqlla cosa ques deu donar per guarda de carçre o presonia sia tarxada e tempxada en cascuna vegueria o batlia a coneguda dl veguer o batle e dls prohomens del loch on lo carcer o presonia sera perço cor en molts lochs de cathalunya los carcellers demanen e pnen salaris immoderats. E si los dits carcellers hauran delinquit en alguna cosa qué sie punits a coneguda dls dits .iij. inquisidors.

Idem enla cort d gerona Capitol.xxiii.

Item statuhim e encara ordenam aqls carcellers dels veguers e dels batles e de altres officials no pxen exhigir o hauer d algu pres entre die e nit per carcellatge sino sis diners barceloneses o.iiij. drs jaqsos tantsolamét enlos lochs hon corre moneda de jaqueses. E en los lochs empero hon se vse o es vsat d dar o de pagar menys o no res per carcellatge sie fet e seguit segons ques vse e es estat vsat.

Pere terc enla cort d per penya capitol.xx

Daquiauant confermats lo capitol fet enla cort de gerona per lo seyor rey en Jacme de bona memoria aui nostre celebrada: lo qual comença. Item statuhim e ordenam quels carcellers etc. Ajustam a aquell que si algu carceller logara draps d lits o coses algunes a alcun pres que no puga per salari o loguer de aytal locacio reebre mes de aquell pres quel official de manament del qual aquell pres sera detengut o lo ordinari de aquell arbitrara. E si lo carceller alguna cosa en contrari fara a perdiment del seu officien per tostemps sia condempnat e no resmenys a retre a aytal pres tot ço que daquell pres vitra les coses dessusdites conuencut sera hauer exhigit

Pere terc enlacort primera de barcelona.

Item quel senyor rey o la seyora reyna o lo seyor duch o lo portant veus de gouernador de cathalunya o almirayll o vismirayll o capita dalguna armada: o altre qualseuol official reyal alcũa persona de qualque condicio sie qui per crim o per algũ deute cert o altre cosa: o fet ciuil fe e stara presa no puxen per via de acordar o per altre qual seuol via manera o rabo gitar ne fer gitar o traure dela preso tro que lo deute cert per q̃ sera presa reyalment: e de fet hage pagat ala part. E si era cosa icerta ciuil o criminal tro que coninentment hage data e feta seguretat de star a dret a la part, e que lo veguer o batle o altre official reyal en poder del qual aquella persona estara presa entretant o anans no sie tengut ni puxe la dita persona lexar anar o trer o lexar trer dela preso. E si ho fahia q̃ ell hage a satisfer ala part de ço del seu propri e a allomatex sien tenguts almirall o almiralls o capita qui ayta! persona anans gitas o fes gitar dela dita preso. E q̃ aço hagen afer fer e complir lo senyor rey e la senyora reyna e lo seyor duch la qual encara persona no puxa esser guiada ne alongada e stãt presa p rabo ó armada ne per neguna altra rabo. E sin era fet que no valgues ans ipso facto fos cas va e nulle e stiga presa e contra ella e sos bens puxe e dega esser feta execucio lo dit guiatge o alõgamẽt no contreitãt per aquestes coses, empero no sie tolt ala dita persona no pogues esser feta remissio del crim per que serie presa: ella empero assegurant coninentment de star a dret a la part en cas que tocas parc. Edlau al senyor rey.

Ferrãdo segõ enla prime ra cort de barcelona. ca. v

Albes statui e ordenã q̃ si algũ delat ẽ pres p crim q̃ prouat no meresqs pena corporal: sia donat a mãleuta ydonea. E si meresqra pena corporal e lo delicte sera comes dis cathalũya: volẽ q̃ dis vit e cich dies apres q̃ sera enla preso se hage alfortifficar e instruir la enquesta e passats los vit e cich dies se hage a publicar al dit delat dis cich dies: si ha vist q̃s degue publicar. e si lo delicte se pertẽdra esser comes fora de cathalũya es dira esser comes en arago ova lẽcia mallorqs/manorca/o euiça la dita enq̃sta se hage instruir dis trẽta dies. e si ha en sicilia o cerdeya o altres ters lõgiqs p

mar o per terra se hage instrn ir dins quatre mesos haguda i formacio saltem semiplena q̄ lo crim es comes per lo delat enles dites parts. E si dins lo dit tempo no sera fortificada e publicada la dita enq̄sta o fa vit no deu res: publicar que sia relexat lo delat: o donat a manleuta.

De algutzirs e de lurs salaris

Pere terc enla cort de cer uera. Capitol. xvii.

Roenam encara e statuim q̄ algut zir nostre o del nostre general gouernador o de son loctinēt no pusca reebre per rabo de cessella ge o morabotin de neguna persona qui en poder seu per deu dies o mes haura stat presa sino. x. sous de barchina tantsolament. E si dins deu dies aq̄la persona sera lurada a manleuta no puga hauer en aquell cas sino. v. sous tantsolament si empero dins aquells. x. dies sens manleuta o ferma de dret la persona presa sera deliurada dela preso lo dit algutzir o son loctinent no pusca daquel res rebre ni hauer: e si perven tura ses deuendra que algū baro caualler o home de peratge ciutada burges o home de vila honrat apena de mort natural per nos: o per nostre general Gouernador sera cōdempnat que en aquell cas lo dit algutzir o son loctinent per dret de son offici no puxe dels bens de aquell condempnat alcūa cosa rebre ne hauer si donchs lo dit axi condempnat lo dia dela cōdēpnacio no haura cauall propri: e armes propries de son cors ço es a sabar spaza correja brotxa: o coltell que dargent fossen garnits e quels tengues ab si en temps dela sua preso e lit encara e vaxella dargent propria que aell enla preso hagues seruit e la qual hagues entemps dela sua cōdēpnacio les quals coses totes tantsolament: e no altres pusque hauer e exhibir segons que damunt es dit

Idem enla cort de munso. Capitol. xviii.

Coregents la constitucio feta per nos enla cort de cerue ra qui comença ordenam e encara statuim q̄ algutzir etc. Sanccim que la hon se

ſo:mentra alcun noble caual/
ler :o home de paratge e hon/
rat ō ciutat;o de vila q̄ pres en
poder del nostre algutzir o ōl
primogenit nostre o de gene/
ral gouernador sia al derrer
suplici condempnat los algut
zirs demuntdits o locstinents
daquells no gosé reebre algu/
na cosa dels bens del condem
nat sino lo caball/o mul o mul
la:lo qual o la qual caualcara
en temps dela sua preso:e les
armes ab lesq̄ls sera star pres
e lo lit e la vaxella tota qui per
menjar e per beure /o en altra
manera a aquell condempnat
haura seruit enla preso enla q̄l
haura stat mancipat. Enles al
tres empero coses contengu/
des enlo començament dela di
ta constitucio :aquella consti/
tucio volé star enla sua ferme/
tat.

Ferrando primer enla cort de Barcelona. ca. xiii

Volents lo abus ōls
algutzirs nostres
e del Gouernador
general e dels seus
portāts veus sobre la recepcio
del moraboti e deles persones
que en poder dells preses stan
contra la constitucio dela cort
de ceruera del rey en. Pp. terç
començant ordenam e encara
statuim etc. e cōfermada quāt
ala solucio ōl dit morbati per
lo dit Rey en. Pp. enla cort de
muntço enla constitucio comē
çant correguts etc. statuhim
e perpetualmēt ordenam que
la dita constitucio dela cort ō
ceruera :la qual en part no es
stada correguda mas conferma
da inuiolablement sie obser/
uada. e aquell qui contrafara
per aço sia priuat del offici de
algutzir e no resmenys sie de
tot entot inhabil dallauant a
obtenir aquell

Capitol del Rey en pere terc enla. iiii. cort de barcelona.

Item com los algut
zirs vostres :seny/
or e del sēyor duch
ysē indistinctamēt
no solament enlos domestichs
de vos senyor e del dit senyor
duch e enlos strangers corte/
sants:los quals domestichs e
cortesans solament segons
ordinacio dela vostra casa es
vs antich son ō lur for ans en
cara vsen axi generalment cor
los ordinaris dels lochs en to
tes persones de qualsevol cō/
dicio hoc encara citāt e bāde
jāt e bens anotāt e en totas al
tres coses axi en causes ciuils
com criminals prenent enca/

ra capsols e morbatins indiffe rentment de totes maneres ō gens e stenent en tant luro of ficis qne major seylla e audito ri tenen quels ordinaris e leuē tots los fets per menuts que sien als ordinaris de ques se gueixen grās oppressiōs gren ges e vexaciōs injusticies e ex torcions a les gents com los dits algutzirs no bagē a tenir taula ne curen ō seruar les cōs titucions e los drets dela ter ra ans vagen rena solta. Que placia a vos senyor per be pu blich prouehir ql̄s dits algut zirs nos puxen entremetre ni conexer sino solament dels do mestichs e dels cortesans strā gers e de vostres officials e q̄ altres maneres: o condicio de persones no hagen a com parer ne respondre deuāt ell̄s ne obeir aells si dōchs no erē algūs fets criminals enormes e assēyalats dels quals hagues sen specificial comissio de vos senyor o del dit sēyor duch la qual comissio haguessen amos trar. ¶ Vlau al senyor Rey quels algutzirs no sen treme ten ne puxen conexer de ne guns fets ciuils ne criminals de ciutadans o habitadors de ciutats viles e lochs reyals de cathalunya sino daquells qui sō de casa ōl sēyor rey: si dōchs lo senyor rey nols se hauie re seruats e quen haguessen co missio o manament del senyor Rey ab letra o ab albara seu: car lo senyor rey per informa cio quen ha hauda de persōes antigues e dignes de fe ha tro bat que axi nes stat vsat e acos tumat en temps passat. Enten empero lo senyor rey que per lo dit manament de letra: o al bara no puxē conexer los dits algutzirs enlos fets ciuils de part a part qui no sien de casa del senyor rey sens lo vicican celler o aquell qui en loch ōll ell empero absent regis la cancelleria e que p aço no fos prejudicat a altres concessiōs o priuilegis o vsances que hā les ciutats viles e lochs reyals de cathalunya sis vol en par ticular sis vol en general

¶ Daria consort e loctinēt general del Rey alfonso quart enla cort de barce lona. Capitol. viii.

LA superfluytat dls algutzirs volents squiuar per vexa cions a tolre als sotmesos poblats enlo princi pat de cathalunya. Statuim e ordenam que daciauant no puxen vsar sino dos algutzirs del senyor rey e vn de son pri mogēit: enla ciutat vila o loch

bon lo dit senyor:o son primo genit serā pres nts dins lo pri cipat de cathalunya los quals algutzirs hagen esser nadius e naturals del dit principat o de aquells regnes e terres ōla corona darago hō cathalano poden vsar del dit offici. Ītro ueints que los dits algutzirs e encara jutges de cort no pus quen tenir cort ni juy ni fer al tres actes sens expressa e spe/ cial comissio: o manament ō l senyor rey:o de son primoge/ nit Canceller vicicanceller: o en son cas regent cancelleria seta:o fet sobre algun fet par/ ticular e exceptada capcio de persones en brega:o fragant crim. E exceptades encara les persones familiars e domesti/ques de casa del dit seyor rey e nostras e del dit primogenit e tots actes fets en cōtrari sié ipso facto nulles. Saluats em po los priuilegis als ciutats viles e locbs qui de menor nō bre de algutzirs son priuilegi ades

Variaenditacort.

Capitol:xxiiii

ABesauant statuhī e ordenam la dita cort approbant q̄ daquiauant los al/ gutzirs del gouernador gene ral e de portant veus ō a quell en cathalunya: e en los cōtats derossello: e de cerdanya: o al gu de aquello no gosen ni pu/ xen exhigir ne pendre salari al gun per occasio de guardes: o en altra manera de alguna per sona que no sia mesa leyalmēt en preso e no haura carrech ni perill de guardar aquella ne encara que fos mesa en preso si donchs per ordinacio dels dits gouernadors: o portant veus de lur assessor no era me sa enla dita preso: no contres/ tants qualseuol prouisions en contrari emanades e ema/ nadors les quals ipso jure vo lem esser nulles e inualides.

Joan Rey de nauarra gemma e loctument general del Rey don alfonso q̄rt enla cort de barcelona.

Item statuhim sāc/ cim e ordenam que daciauant no puxa esser algut zir ne vsar de offici ō algutzir sots qualseuol nos dir o nome nar se puxa algu q̄ no sia no/ ble o caualler o home de pa/ ratge ciutada o burges hōrat En aço empero no enteuem lo algutzir del portant veus de gouernador general en catha lunya sia compres.

Ferrando segon enla segona cort de barcelona. Capitol. lviiii

Epellint e ō tot extirpant alguns abusos p algutzirs scriuans e altres oficials fets e comesos enla exaccio de lurs salaris: e dietas: confirmant la constitucio del serenissimo rey dō alfonso oncle e predeceffor nostre començant com sia cosa molt ocupāt a rahō e en aquella atendint; e ajustant. Statuhim e ordenā que ans dela condempnacio dels delats no sia feta exaccio ne execucio de salaris: e com e moltes voltes dits algutzirs e altres anant en alguns lochs per diuersos negocis fan pagar a cascu contra qui van entegrament totes les dietes Iserço statuhim que per vna dieta no puxen hauer mes de vn salari ans entre tots los negocis que porten se hagen a compartir les dietes e salaris

Be maldients: e blasfemants deu e la verge maria e los sancts

Alfons segon enla cort de munso: Capitol: xxx.

Item ordenaz e statuim que algun hō no diga mal dō du ne de nostra dona santa maria ne de algun altre sanct o sancta. & qui ho fara si es caualler o fill de caualler o ciutada o bō hom de vila pach. xx. sous: e si es altre hom pach. x. sous e si pagar nols pot prena. x. açots enla plaça e la pena damunt dita sia guanyada al senyor del loch hon ho dira e de aquells encara que de aytals penes o de semblāts han vsat se acostumat de hauer o rebre part

Pere terc enla cort de mūso. capitol. x.

Ell paules nephandissimes de dū omnipotent e dela bē auirada verge maria e la sua virginitat tocants e los sants e les santes de deu dira si ab proposit o dira sens esperança dalguna venia o perdo que muyre si en joch baralla o en altra manera per ira o per cas o dira portāt per mig dela lengua vna verga de ferro sia scobat.

Ferrando primer enla cort de barcelona: ca: i:

Enuers la honor e reuerencia de nostre senyor deu e de nostra dona santa maria gloriosa verge mare sua; e de tots los sants e santas ô paradis humilment e deuota entenéts e ab sobiran voler e studi squiuants e del tot forag itãts los illicits e ôtestables iuraments ja per lo rey alfonso enla terça cort de mutço. & lo rey en pere aui nostre enla sua terça cort dela dita vila de mũço ab ordinacions enles dites corts fetes dampnats e reprobats les propdites ordinaciõs ab la present constitucio de assentiment e approuacio de tota la present cort de nostra certa sciencia cõfermam e de nou fem e atorgam volents statuents e manants aquelles per tostemps inuiolablemẽt esser obseruades. ¶ Prouehit e encara ordenat en major observacio ôles dites coses que los officials ordinaris deles ciutats viles e locbs de catbalunya enlo principi ô lur regimẽt sien tenguts jurar e juren specialment seruar ab acabamẽt totes e sengles coses dessus; e de jus contengudes sien encara tenguts cascun any dins. viij. dies ans dela natiuitat de nostre senyor deu les dites cõstitucions e la present per tots los locbs acustumats de lurs jurisdictiõs e districtes abveu de crida fer publicar a fi que ningu en alguna manera nos puxa ignorancia allegar prouehit encara que si los dits officials enles coses sobredites o en alguna daquelles exequidors negligents seran trobats en correguen sens tota remissio pena de priuacio de lurs officis.

¶ De adulteris e que vils fembres no stiguen entre bones gents ne en hostalls publichs.

¶ Statge

Si negun violentment corrõpra verge o la prena per muller si ella e sos parents ho volen e li donen son exonar o li don marit ô salvar. Si algu violentment adulterara la fẽbra qui no es vẽge e la empreyara aximateix.

¶ Statge

Los marits podé reptar lurs mullers ô adulteri siu sabé o suspita el las se deuen purgar p lur aquagãt p sagramẽt; e p batalla si aq fã manifests judicis o signes cõpetẽts. ¶ Muller ô caualler p sagramẽt e mes quãt p caualler. ¶ Mullers de ciutadans e de burgesos e de nobles bat les p pedõ. ¶ Mullers de page-

ſos p cau'era ab lurs proprics mãs: ſi la muller venç retégue la ſon marit hõradament e eſmen li totes les meſſions que ella e ſos amichs hauran fetes en aquell plet e en aquella batalla e lo mal de bataller. E ſi ſera vençuda venga en ma de ſon marit ab tot quant haura

¶ Sperc terc enla cort ð mũ lo ¶ Capitol.xi.

Embres vils de lur cors publicament diffamades en carrer de alguna ciutat vila o loch enlo qual ſtiguẽ honeſtes perſones eſtar ſon acoſtumades noy goſen ſtar en neguna manera ans puſquen e deguen eſſer gitades de aquẽ hoc encara ð lurs proprics caſes

¶ Ferrando primer enla cort ð barcelona: ca.xxxvi

Enſants que de algun temps ença en lo principat de cathalunya enormamẽt e dampnada es dedult en cuſtum que alguns hoſtalers e hoſtaleres en les ciutats viles o lochs del dit principat tenen notoriament e paleſa fembres tambe franques com ſclaues abandonades a vs e apecat de carnalitat ab los caminãts e altres ðls quals molts per aumenteſa que troben facilment ſe enclinen e caben en lo dit peccat qui en altra manera ſé abſtendrien de que grã offẽſa a noſtre ſeyor deu: e diffamacio e dã ala coſa publica ſe ſeguexen ab aqueſta perpetual conſtitucio e edicte ſtatuim ordenam volem e manam expreſſament que algun hoſtaler o hoſtalera del dit principat daquiauant no tenga ne tenir preſumeſque en ſon hoſtal publicament o ſecreta alguna fembra franca o ſclaua abandonada a vs e peccat ð carnalitat: ni aquella en ſon hoſtal aculle. ſino paſſant e caminant per poſar enlo dit hoſtal ni en aq̃ſt cas mes auãt de vna nit ab lo die que arribara enlo dit hoſtal; ni aytal fembra caminant o paſſant enlo dit hoſtal gos romanir ſino lo die q̃ partint daltre loch bi vendra & per la nit axi com dit es ſubſeguent per lo qual tẽps ſe abſtengue de cometre lo dit peccat. E ſi la dita fembra fara lo contrari: correga la vila hon lo dit hoſtal ſera publicament ab açots. E ſi algun amich de la dita fembra ſera ab ella: aquell aytal aximateix correga la vila ab la dita fembra la.i. apres de laltre E lo hoſtaler qui contra la preſent conſtitu

cio fara o vinora per caſcuna vegada encorrega pena de.xx florins dor darago hauedors e exhigidors dell e de ſos bens per los officials dela ciutat vila caſtell o loch hon contra la la preſent conſtitucio e edicte ſera fet en alguna manera de la qual pena la terçapart al denunciador o acuſadorte laltra terça part ala obra dels murs dela ciutat vila caſtell o loch hon lo dit delicte ſera comes o della on los del loch ſi fort no es ſe hauran a recullir. & la reſtant terça part al official qui fara la execucio; ſie guãyades e aplicades e dela qual pena algun official reyal o altre no puſq̃ fer remiſſio ni admetren cõpoſicio alguna ſots pena dela doble applicadora ço es la terça part al acuſador e denũciador e les reſtãts dues part ala obra dels dits murs ſegons que deſſus en la preſẽt conſtitucio es declarat.

¶ De homicidis ¶ Alarge

Si algu homicidi ſera provat o conuẽcut vẽga en ma dels proïſmes del home mort e del ſeyor dells ſino vol ra fer dret o no pora a fer lur voluntat ſens mort

¶ Here terc en la cort de perpenya. Capitol. v.

Part aço ordenam e ſtatuim q̃ algu qui ó homey diffinicio o remiſſio de nos o de altre daquen auẽt poteſtat reebra no puſca tornar o eſſer o ſtar en loch on lo mort ſtaua p o dis. v. anys del tẽps dela remiſſio obtẽguda cõptadors ſi donchs no ha feta cõpoſicio o auinẽça ab los fills o coſins pus proïſmes del mort. Si em pero lo homey en batalla ſera perpetrat lauors lo reebẽt la diffinicio; o remiſſio de aytal homey de entrar en lo dit loch p. ij. anys tãtſolamẽt volé abstẽir ſi dõchs anſ ab la pt no ha auẽgut o haura cõpoſat ſegõs q̃ damũt es dit. Esi lo cõtrari p algũ daquiauãt ha aſſetjat la diffinicio o remiſſio ól homey ab ólibera da péſa o en batalla comes aell feta ſie nulla e vana ípſo facto. En aq̃ſtes empo coſes no volé eſſer cõpreſes o enteſes aq̃lls q̃ ſi dettenẽt o en altra manera en caſos leguts de dret hõeys ſé deuẽdra ppetrar

¶ Item en la cort pe ceruera. ¶ Capitol. xvi.

Part aço cõfermãt la cõſtitucio p nos feta en la cort de ppenya qui cõmẽça pt aço ordenã e ſtatuï etc. Encara an aq̃lla ajuſtã ſtatuim q̃ la dita cõſtitucio haja loch e ſie fuada en los guiatges

per nos o qualque altres daci auant fahedors com en frau ō la dita constitucio aytals guiatges sien vists esser fets.

De crim de fals:

Statge:

Si algu per amor de peccunya o p amor de son amich o propinque se perjurara le quarta part ō rots sos bens a aquell aqui falsia haura jurada compos e fer testimoni perda.

Statge

Si algu fals testimoni contra son proisme per algu cas haura dit o fet ayant de son hauer perda quant sō proisme aguera haura perdut si veritat contra ell tendificant hagues dita.

Dere tercen la cort ō perpenya. Capitol.xxxix.

A Tolra materia de falsar safra ordenam e statuhi que qualsevol q̄ de hauer falsat safra sa cōuēcut poa lo puny en adit que safra falsat en poder del falsador o qualque altre trobat en tota manera sie cremat.

Idem. Capitol.xl

Per tal q̄ a occasio de perpetrar morts: o nafres sia obviat: la qual souint dona portament de falses e fētes barbes ordenam que negu no port barba falsa o fenta dins o de fora casa publicament o amagada. E qui contra fara si cavaller o hom de paratge: o ciutada o hom de vila honrat sera a exili de.x. anys per sol

portament sens sperança de p
do sie condempnat. & si hom
de peu sera per da lo punys. Si
empo aqll q aytal barba por
tara fara mal aqualsevulle e ō
quina condicio sevol sie: de pe
na ō traycio sie punit. Ajustat
que negu barba falsa: o fenta
no gos fabricar: e qui contra
fara de pena de perdre lo pūy
sens sperança de perdo sie pu
nit.

De moneda valor e for ma daquella

LA mōeda axi daur com dargēt axi di
ligentment sia ser
uada: que no cres
que en neguna manera en arā
ni sia minuada en aur ni en ar
gent ni encara en pes

Usatge

SOu dor ha. viij. ar
gēts vnça. xiiij. liu
ra dor. xxi. sous
lo sou. qui atre
morabatins la onça. vij. mora
batins: la liura val. lxxiiij. mo
rabetīs: cent liures dor ō, valē
cia hā en si dos milia e. c. sous
dor qui valē. viij. milia. c. cccc
morabatins. cent onces dor de
valencia valen. cc. morabatīs
e. iij. mancuços e mig daquell
or valē. i. morabati e. vij. man
cuços de aquell mateix or fan
vna onça qui val dos moraba
tins

Jacme segon enla prime ra cort de Barcelona Capitol. viiii.

ITem confermam e
atorgā per tostēps
la moneda barçano
nesa de tern perpe
tual segons la forma del priui
legi daquella moneda.

Pere terc enla cort de per penya. Capitol. xxxvi

COm dela valor ōla
bles dejns sous
mōedes ōles quals
enlos vsatges de
barcelona mencio es feta so
uint en juys sie duptat declarā
e manifestam a tolre tota ma
teria de dupte: que lo moraba
ti del qual enlos dits vsatges
mencio es feta val quatre sous

barcſons de tern : e la onça de aur cuyt.xxviij.sous de aur de valécia.viij.sous tantsolamét lo sou empero del aur val:xvi. sous dla dita moneda.E lo sou del argent:e de plata q̃ es mia cosa mateixa val.ij.sous dla dita moneda.Lo mancus empo del aur de valencia val.xvj.diners dla dita moneda e no mes ¶ per aço empero minuar o crexer la valor dls morabatins alfonsins o qui per cens se fan o qui encara per promissio:o en altra manera que en los casos en los dits vsatges expressats sien degutsans en aqlls la valor entro sus ara obſuada volem daqui auant esser obserua da.¶ Cor la valor dels morabatins dels quals en los vsatges de barçalona mécio es feta tãt solament en tenem a declarar.

¶ Alienor enla cort d torto sa ℔ Capitol.vi.

SEnament jatsia lal tre die enla present cort fos tractat, la moneda de barçalona d tern axi d diners menuts com de argẽt en ley esser diminuada per lo gran emolument que atota la cort fou donat entenẽt dela dita diminucio se d uia seguir del qual emoliment lo dit seyor Rey:e la dita cort freyturaue per les molt grans despeses que ha conuengut : e coue al dit senyor Rey:e general d cathalunya fer:e soltenir per la guerra q̃ es entre lo dit senyor Rey:e lo Rey de castella car com a aquell tractat los sindichs dela ciutat de barçalona ala dita cort trameſos se oppoſassen.¶ Allegants per priuilegis ala dita ciutat per predecessors dl seyor rey illustres Reys darago sobre lo fet dela moneda atorgats la dita diminucio no poder esser feta ne en cara ere expedient ques fahes p infinits e intollerables dãp natges qui sẽ esperauen seguir e que lo gran emoliment dela diminucio segons se pretenia noi podia exir en alguna manera ne prouehir. ¶ Empero de aço aqueſtes :e altres coſes lo dit senyor Rey :e nos en son nom:e la dita cort induents volents segons axicom se coue ala vtilitat dela cosa publica donar loch ab aqueſta cõstitucio enpertostemps valedora reuocants anullants cassãts e irritants lo dit tractat :e alguns capitols daquen fets :e accitats : e per lo dit seyor rey e la dita cort fermats a.xxi.die dl mes deffabrer prop passit

¶ E depuys altra vegada

per lo ſenyor rey en lo loch dõ da a tres dies del mes de març prop paſſat ſtatuim e ſanccim e encara ordonam que la dita. moneda barſalõa axi d̃ diners menuts com dargent ſie prompte eſtable e incommutable en ley e en ſenyal axi per les illuſtres reys darago en diuerſos. dies e temps per diuerſes priuilegis lurs es ſtat ordonat loſ quals priuilegis tots e ſenglef e quals ſeuol confirmaciõs da quen ſeguides volem & diſpoſam valer la dita general cort. a prouãt en lur perpetua fizmitat ſtar en lo dit acte ho actes contraris no obſtants en alguna manera prometẽs en fe rey ãſ e en virtut del iurament per nos deius preſtat que la dita. moneda ſegons que en los ditſ priuilegis e cõſtitucions es cõtengut farez en per tots tẽps: e fara lo dit ſenyor rey fermament e in violable eſſer obſeruada

Ferando primer en la cort de barſalona c.xxxvi.

Experiencia nos a moſtrat clarament que. per algunes monedaſ ſtranyes eſignãtmẽt per eſcuts e blãques qui en meyns preu d̃ ſolempnes ordinacions fetas. per noſtres predeceſſors glorioſos corrẽ dins noſtra ſenyoria en exceſſiua quãtitat cõſiderada lur valor intriſeca uulgarment dita ley ſe ſoeue a noſtres drets o ala nra coſa publica notori dã e maior ſẽ poria ſeguir ſi p noſtre edicte ſaludablemẽt no es ab iuſt remey prouehit p ço cõſintẽt ea prouant la pſent cort ſanccim ordonã e ſtatuim q̃ ſi algu de qual ſeuol cõdicio e ſtat o ley cõtractara en alguna manera ab la moneda deſſus dita ço es ſcuts o blãqs ſtranyes la qual en lo tẽps d̃ cõtracte. era trobada integra en continent haia pduda la terça pt. de les peçes ab que cõtractara de la qual terça part haiã nos ſi la executio noſtres officials faran o haian aquells prelats barons cauallers homens de. paratge vniuerſitats ciutadãſ o altres qui ſa iuridictio en e. xequir la dita pena interpoſarã la meytat e altre meytat lo dnũciador volẽts e ſtatuim q̃ incontinẽt com la dita moneda ſera ſtada axi trobada haia en tot cas tota integrãent eſſer portada en alguna de noſtres ſeques qui ſera pus prop del. loch on ſera la pena comeſa a. meſſio de la moneda deſſus dita e preſa per lo maeſtre d ca. quella ſeca e la valor que valra de ley haia del preu les partides d̃ la pena o aq̃lls aq̃s p tã yerã tota en paza e altre en pa

ꝓ̃ament ceſſans encontinẽt rey almẽt deliurar e lo reſtant a a quell q̃ la dita moneda cõtrac tar ſera atrobat deuides les iuſtes meſſions deſſus dites & la ꝓſẽt coſtitucio volem ligar tots contrahents apres ſis me ſos continuament ſeguents ỗl iorn auant que ſollemnamẽtſe ra publichada

¶ De crim de ſacrilegi

Qui ois qui occura ſubdia que .ccc. ſous compõa qui diacha .cccc. ſous qui preuere occura .dc. ſous. qui monge occura .cccc. ſous compona e culpable ſia iuriat Qui biſbe .dcccc. ſous

proces fet en la corte de perpenya per lo rey en pere ſobre la mort del abat de ſẽt cugat E primerament

Continuant encara la dita cort lo die deſſus prodit en aquella general cort conſentint e aprouant aquella meteixa cort lo iuhy de la cort e proces hauem decret fet de tenor ſeguent car los reys los ãlſ iutgé la terra per los profetas ſon amoneſtats que ſeruesqué a noſtro ſenyor en temor e exul ten a aquell ab temor. ¶ Per ço que com ſe irara lo ſenyor no p eſchaz de la via iuſta, & aq̃ltas coſas per los reys no poguesſé profitoſamẽt eſſer complidas ſi las iniurias fetas als mũſtres de deu les quals adeu ſo iuſtes cẽr irrogadas lexauen in ultas o ſegõs requer rigor ỗ oret impuides per ço nos en. ¶ Pere per la gracia de deu rey darago de valentia de mellorque ỗ ſerdanya e de corcega e comte ỗ barſalona de roſſello e de cardanya en lo dauall ſerit negocia deu ſeruir e ala ira de aq̃i en tota manera ſqutuar cobeiãts lo deual ſerit iuhy de cort o .proces auãt anauiar e punir la iuria a deu e ala eſgleia en la perſona del venerable narnau ramon, abat del monestir de ſẽt cugat de valles mort unhumanamẽt irrogada de aprouacio cõſentiment e cõſell ỗ tota la general cort de catalunya en la vila de perpenya aiuſtada en la qual eren prelats barons caualers e ſindichs de ciutats e de vilas ỗ uall nomenats axi com ſegueix pro mulgam.

En temps paſſat ço es aſaber hora de matinae lo die de la feſta de la natiuitat de noſtro ſenyor prop paſſada com lo dit abbat ab los monges del leu couent;

e lo coz de lur eſgleya enla ca/
dira ſua acuſtumada: e ſtāt veſ
tit de veſtedurcs ſacerdotals e
ala celebracio matutinal de a
quella mateixa feſt entenēt te/
nēt lo front cubert ab les mās
vers la licoz la qual enlo coz la
uoz fozt prop ala hoz de deu
ara debidoz perpenſas alſeuuſ
fulo de perdicio per aquell coz
de ſembaynades les ſpazes: e
ab barbes fictices en trano: e
enlo dit abbat ſoptoſamēt ab
aquells ſpazes jrrumts aquell
enlo cap cruelmēt han nafrat
lo qual penſant la nequicia de
aqūes jrruents de inferrir mal
aell per reuenencia del altar: e
deles reliquies les quals en a
quells ſon eſſer refrenats ſop/
toſament confugi alaltar e rec
bent de aquell vna creu del ſeñ/
oz la qual en laltar ere. ¶ E a
quella enſa deffēcio al ſeu pits
poſāt gira ſi mateix donāt los
jrruents cōtra ell los quals lo
ſeguien de tras ab les ſpazes ō
ſembaynades. ¶ E ell axi ſtant
vna altra creu ō deu en aquell
altar ficada enla ere del fuſt de
la vera creu dela part del fuſt
deuant aquell abbat miraculo
ſament ſe gira axicom conſta p
de poſicions alguns. ¶ Ells
empero no tements deu ne lo
altar/o creu del ſenyoz veñāts
ne ēcara la ſi digniacio ōl noſtre
aculleu eſguardants en aquell
pus inhumanament que no ha
uien començat ab armes eſhoz/
çants no ceſſants ell: e lo altar
e la creu del ſenyoz ab les ſpat
zes cōcaſſāts aquells ō molts
colps aqui ferriré lo qual mig
viu: e ſpaozdit demanant ſuf/
fragi humanal cozrent al dit
coz enlo qual alcuns mon jos
eſtauen eſpaozdits tozna los:
dits ſcelerats aquell inſeguinſ
los quals ells dins aquell Coz
de tants: e de tan greus colps
ab lances: e ſpazes ferriré que
aq̄ mateix ceygue mozt les q̄ls
coſes com anoſtra hoyda: per
uengueren a aquell quina: e
quanta admiracio ab congoxa
de cozatge: e doloz: e turbacio
de Coz ja meſclada ¶ La holt
dela noſtra penſa han poſada.
E quals quines: e quantes co/
gitacions de aquen eſgnardārſ
auenjar tan de teſtable: e ne/
phandiſſim peccat de lauoz
ença hauem haudes: e hauen
emudes: o pozie creure algu.
Mas aqueſtes coſes ha conc/
gudes: e conciz aquel al quall
no es res incognit: e los cozat
ges ſon manifeſtats Doncbs a
queſt crim ozrible: e inhuma
nouell: eno acuſtumat reputā
cō jamea ne en algū tēpſ ſeblāt
crim es ſtat oit o q̄ ſia ſtat cōes
en algun libze ſe trobara ſcrit
cō jatſia dlo jubeus ſie legit q̄
.j. dlo profetes ço es zacharies

fill ỏ barachie entre lo temple e lo altar haguessẽ mort. Aq̃lla empo mort no es semblant a aquesta aquella certament fora lo sancta scõrum: aquesta dins aq̃ll la encara prop lo altar: e enlo dit abbat tenent encara la creu del senyor es stada perpetrada aquest edeniqz abbat vestit deles armadures del saluador nostre jesu crist e vera laor de deu celebrant los officis de aquell sollicit: e actes en lo loch sen: e enla bitacio o monestir propri: e enla casa encara del senyor esguardant interfet. Bonchs qual loch: o qual o quals armadures: o factio ỏ bones obres o algu daquiauãt porran aprufitar adeffencio si tan nephandes peccats no vè jats romangué: e ỏ aquells special terible: e exemplar iusticia no seguescha perço q̃ al menys aquells los quals temor de dũ de mal no cohibeix fira cruel verga de disciplina. ¶ En aq̃st encara crim esguardan al creador: e atota creatura in iuria irrogada primeramẽt adeu lo pare enço que la cosa daquell la qual es dita precipua casa ỏ oracia e de repos enla qual cascun reputa molt seguir refugi e deffensio del cors: e dela anima es stada per los dits fills ỏ iniquitat per força: e agressio de armes violada: e per aspersio de humanal sanch maculada. Segonament al fill de deu enço que lo dit figurat la sua natiuitat la qual fon començament: e causa de nostra saluacio: e la qual atot poble cristia porta affluent alegria deuãt les altres festes ỏ l any no solamẽt no es stada temuda ¶ Ans es stada del tot vil Tenguda En aço encara que lo ministre: e sacerdot seu vestit de vestidures sacerdotals e deles armadures deles quals lo fill de deu en temps dela sua passio fon guarnit vaccant enlo diuinal offici es stat maluadament interremit. Hoc encara enço q̃ la saluifica creu de deu enla q̃l el fill de deu per salut de humanal linatge penjat lo seu espirit trames e la qual encara los majors del mon ala hor de deu e que sien deffesos de lurs enamichs posada alur pits portã e lo altar de deu enlo qual son sacrificades hosties de labor: e enlo qual ere losacratissĩ cors de jesu crist no forẽ per aquells segons que devia fer honorificats ans ço que ab dolor: e amargor de cor referim ab spazes foren greument tallats: e ferits. ¶ Terçament adeu spirit sant enço que lo dit abbat apricom es premes estãt les paraules dela profecia per sanct spirit ço es per les bochas ỏls profetes promulgada abonor e la hor de deu dir se aprop alauaes stat aquelles coses dir emparat. ¶ Quartament alagloriosissima Verge maria

enço que labora lo seu imperi glorificat en la qual tota creatura ço es angelical: e humana retent gracies a deu: e mostrãt ab molt goig e immensa leticia aquell part ab goig affluent: o leticia a orant hã ppetrat mal uadamẽt lo dit orrible peccat per aço a aquell puerperi no leticia o goig ans tristicia o plor no honor ans deshonor exhibint les ab dolor la hora en la qual segõs la representacio de sancta mara esgleya animals bruts la honor dl puerperi hã retut ala verge: e encara lo tẽple roma e les altres creatures de vida: e de rabo freturants a quell puerperi miraculosamẽt han mostrat los dits fills de p dicio aquella benaventurada verge in iuria: e deshonor han axicom esprems irrogades. ¶ Cinquenament a tota la companya dels angels en ço que la hora en la qual ells aquell ymne angelich lo qual tot jorn en la esgleya de deu es cantat. Gloria in excelsis deo et in terra pax hominibus bone voluntatis solempnament han cantat los dits fills del diable hã donada / obra a agressio de armes a homey: e sacrilegi greu gracia per aço: e discordia com lo dit abbat fos de linatge militar seminants. ¶ Sextamẽt al benaventurat sant cugat lo [illegible] dl qual sobre lo altar a invocacio de aquell: e honor aq cre de dicat: e es recondit estoiat entre les altres reliqes dlos benaventurats: e encara advuersos sanctes de deu enço que lo monestir a honor: e labor de aquell he dificat encara lo altar dela dita esgleya sots invocacio de aquell construit en lo qual estan diuersos reliquies d sancts han violat: e lo altar encara axi mateix com es premes ab spazes ferit ¶ Setenament a nos altres en que la protectio pau: e treua nostra lots prestidi dela qual les esgleyes e los cimenteris de aquelles ab. xxx. passes de aquells monios: e religiosos: e majorment lo die dla nativitat de nostre senyor: e la vigilia de aquell per les constitucions de pau: e de treua sõ specialment constituides la dita pau: e treua han violada en vilipẽdi en sempre: e meys preu de nostra senyoria. ¶ Octenament a tota creatura generalment en ço que la majestat diuinal: e humanal en semps axicõ es premes es stada lesa. Encara per lo dit nephandissim fet la casa o la habitacio propria dl diabbat es stada ab armes esmesa maluadamẽt e en vestida la sacra sancta esgleya d deu es stada violada ab violencia darmes. sõ stats encara los ministres dela esgleya espaordits: e

los officis diuinals: per tur/
bato:e lo altar encara majo: ó
la esgleya e la sãcta creu ó deu
menyo preats e inhumanamét
ferits:e del ministre de deu: e
cap del dit comment mort mal
uadament perpetrada. ¶ E la
diuinal majestat en sèps:e hu/
manal lesa: e moltes maneres
offesa aquestes coses certamét
son contraries ala religio cris/
tiana e scapé acognacio laqual
contra los homens natura ha
constituida'donchs les perpe
tradors aquests segons la doc/
trina profetical en verga ó fer
ro sien corregits e axi com a ve
xell figuli sien trencats. ¶ Con
tra aquells certament les leys
e jubis óla nostra cort manam
in surgir: e los drets esser ar/
mats ab coltell cruel veniador
¶ E perço que daqui auant ab
astucia en ganosa de algu/o: p
callament de veritat: o en al/
tra manera nos o sucessors nos
tres per de nar als dits celera/
dors/o los dits crims remetre
no pugam e q̃ ells treballen ab
perpetua egestat/o freturen ó
suffragi diuinal:e humanal en
semps. ¶ E perço que encara en
les coses demunt dites mera e
rigo rosa justicia se seguesca ab
aquest nostre jubi de cort e pro
ces valadors en ppetuals tèps
ordonam que nos/o sucessors
o primogenits procurador ve
gueres:e tots officials o comis/
saris nostres:e de aquells pre/
sents ensemps esdeuenidors o
loch tinents de aquells per ra
bo de nouell aduèniment: o en
trada de successors nostres/o ó
les jllustres regines:o de nati/
uitat de fill nostre:o de viatge
dins terra:o vltra mar/o:per
mar fahedor o per alguna pub
lica alegria la qual anos:o a a
quells pogues esdeuenir/o:p
qualseuol altre occasio causa o
rabo entre si majors seran óles
dessus expressades no pugam
no pugué los dits crims en tot
o en part ales persones dauall
scrits les quals de aq̃lles ma/
teixas coses sõ trobades incol
pades/o en sdeuenidor se tro/
baran o algunes:o a algu de a
quells remetre o encara perdo
nar ne atorgar algun guiatge
sobre sehiment allongament o
remissio dela contumacia de/
uall scrita:o dilacio del presèt
jubi de cort o proces o de qual
seuol altra contre aquells fet
o fahedor/o comencat fer:o en
cara començada o qualseuol al
tres coses les quals en profit
pler:o favor alguna óles dites
persões o algũ o algũa ó aq̃lles
pogues̃en tornar en qualseuol
manera directament/o en cara
indirecta. ¶ E si alguna cosa en
contrari per nos o per aquells
james sera atemptat en cara q̃
o e aquestes coses faça expressa

mencio sia nulla: e irrit de fet ne a observacio de aquella nos o successors nostres: e officials nostres: e de aquell en alguna manera siam tenguts: ans encare a cascu tal cosa atorgant ab sa propria auctoritat contra fer o venir. ¶ Com de aquestes coses fem Ley vallada ab prop̄i juramẽt per la qual nos e aquells tolem potestat: de fer lo contrari. ¶ E los dits nefandes: e sacrilegis malfeytors sostinguen la iusticia que merexen.

Mas com les coses les quals ō nou e mergexen fretu rejen ō nouell auxili o proces ab tenor dela p̄sent cort jubti: o proces lo qual e lo qual força de edictes volé obtenir per primer segon terç e peremptori: e de gracia termens o edictes les dauall scrites persones los noms dels q̄ls dau all son scrits amonestam e citam: e aells de him: e districtament precipient manaz que dins spay de. xxx. dies prop: e inmediament seguints: personalmẽt comparaguen deuãt lo veguer de barçalona: o son loch tinent o regent loffici de aquella vegueria: ço es saber dins la cort de aquell mateix e posen: si mateix presos en poder seu sobre les predits excessos delos quals: axicom es premes son inculpats degudamẽt responadors. ¶ En altra manera si dins lo terme dels. xxx. dies personalmẽt no serã compareguts axicom es dit aq̄lls per confessors: e per contumaces delcs coses demuntdites quant ales persones: e bens ells ser haudes e de pau: e de treue separats: e forajtats esser volem: e de cernim de fet. ¶ E a aquells a cautela encara ara: p lauors gitam: e seperam. E axicom a bandejats nostres: e de pau: e de treua gitats: per tots volem esser squiuats. E encara los bens de aquells apres passament de aquell tẽps al nostre ¶ Erar. volem p dret esser applicats de cernits e statuints que de lauors passat lo dit terme aquells qui no seran compareguts no puguen en alguna terra nostra ne ō infants o de barons de caualiers ciutadans: e de altres qualsevol: encara que bandejats hajen acustumat ō sostenir mozar esser ostar: o esser sostenguts en alguna manera: ne encara alguna persona de qualsevol stament condicio o prehominẽcia sia aquelles persones: o alguues persones: o a alguna: o a algunes delles ministrar viandes o dar

o prestar peccunia: o aquelles en lur casa/o familia reebre/o tenir/o aquelles seguir/o acõpanyar o per aquelles a nos altres pregaries scampar o en altra manera intercedir o en altra manera consell ajuda: o favor manifestament o amagada en les coses demũtdites: o en algũs lurs negocis donar gos o presumescha: p algu enguny o art encara si frare de algu de aquelles: o en qualseuol altre major/o menor linea de affinitat: o cõsanguinitat ab ells sia ligat o conjunt: o a aquellas encara a algu de aquells ab sagrament: e homenatge/o qualseuol altre linatge ó obligacio de: o sobrenaler a aquells: o a ẽlles aindar sie estret sie ligat com qualseuol qui als ómuntdites: o algun de aquells axi sia estret ab soluem: e absolt p ell fet retem del homenatge: e del sagrament e ó qualseuol altre linatge de obligacio ab los ẽls a aquells en algũa manera sié tenguts com atal cas les obligacions tals les quals ja de si de dret son improuades ó certum no esser esteses.

QAspero si algus per temerari gosar o en altra manera p sumiran Contra les coses demuntdites O en alguna de aquelles directament: o indirecta fer ouenir: o scientment Al quells: menys Preferan odifferan a implir sien: e entre ses sien per ell fet de pau: e de treua gitats: e seperats ab totz lurs bens. ¶ & contra aytals axi contra facents e vinents en les coses demuntdites scientment complir: o metens/o diferents: e lurs bens puga: per nos: e tots los successors nostres: e officials nostres: e de aquells: e tota la pau nostra esser procehit axicom contragitats de pau: e de treua en sos casos: les constitucions ó pau e de treues: e dels vsatges e les cõstituciõs de catbalunya e les costums sobre aquelles fins a çi obseruats exegexisse o reqrẽ cõ nos volé p algũ ales pcões demũtdites algũa ajuda esser eyo gada cõ digna cosa egual e iusta reputã q aqlls q en deu e los homes hã obliquit ó tot diuinal e humanal suffragi sié ósferts a ẽst jubi ó cort o proces lo ẽl: e los ẽls veu de geñal cõstitucio volé obtenir: e volé certamẽt hauer ppetua fermetat no cõtrastãts cõstitucio algũa dient les causes ó cascũa veguería o batlia dis aqllesdure esser tractados ne la cõstitucio ó pau e de treua dient proces ó pau e ó treua sens ẽrelador no dure esser fet ne ẽlseuol altra cõstitucio cõsuetut o vsatge los ẽls ales coses demũtdites poguessẽ en algũa manera obuiar les qualsde cõsẽtiment: e aprouacio ó la

cort general quant al present cas tantsolament per la inmanitat ó crim tolem: e tot deffaliment lo qual de dret comu: o de aquesta terra en les coses ó munt dites pogues esser notat suplim ó plenitud nostra reyal potestat reseruants empero: e saluants les dites constitucions vsatges: e consuetuts en totes altres coses passats presents: e esdeuenidors algu preiudici: paço a aquells no en gendrant com aquelles mateixes entotes altres coses aprouam expssament: e encara confirmam e especialment prouehim als infants barons caualliers: e altres los gls enla lur terra han acustumat sostenir: bandejats que per aço aells en altres casos algũ preiudici no sie fet ne aquestes coses: per nos/o per los nostres/o per officials nres e de aquells puguen esser tretsaconsequencia/o eximpli ne sé blant proces poder esser fet sés volentat ó la cort general com per aço no volem que aquells enlo dit vs sino enlo cas presét algũ dret aminue o crescha ans en tots altres casos de aquell vs vsaran axi com podien fer/ans dela edictio daquest jubi o proces.

LOs noms empero deles persones les quals son trobades deles dites coses inculpades/o diffamades son aquestes ço es asaber en berenguer de saltells: en bernat rossfeta de sabadell. en ramon vinader de barçalona nantich figuerola. ffd. lecto e. i appellat en negre. & si da quant algũs altres per inquisicio feta: o fabedora o en altra manera dles coses demunt dites seran atrobats colpables: o diffamats/ pusch a daquia uãt enla ciutat ó barçalona ab veu ó crida ab manament del veguer de barçalona: o de son lochtinent: o de altre de nos hauent commissio e potestat seran citats que com pareguen dins terme de .xxx. dies dauant ells totes les coses demunt dites contra aytals axi citats los quals cõtra los dessus nomenats hayen fa tuit esser obseruades volem sé blantment esser obseruades. & anegu dels homens sia licit a questa pagina del nostre jubi o proces infringir: o per negligẽcia: o peresa transpassar. & si contra fara part les celestials indignacions: e penes demunt dites: e altres per dret comu: e de aquesta terra inditas aculeus de nostra indignacio sens esperança ó venia conega en corredora Aiustants que si algũs officials nostres sobre les coses demunt dites alguna frau colpa o negligencia aiustaran vltra les altres penes per nostre

arbitre infligidores dels offi/cis aells comanats volem aqllls per ell fets esser privats. ¶ E a quells esser retuts in habils p petualment a obtenir algũ of/fici per les coses empero ẽmũt dites no entenem :ne volem q el proces fet:o fabedor dles co ses demuntdites o alguna dles predites a instancia de part:o per offici de jurge:o en altra manera algun preiudici en al/guna manera puga esser en gè/dral.

Les coses demunt dites totes:e sen/gles axicom ẽmũt son scrites votam a deu:e atotã la cort dls sobirãs e prometem encara al abbat dl dit monestir present:e sdeueni dor:e al couent de aquell:e en/cara atot lo clero:e als cosins germans e affins del dit abbat interfet en in iuria dels quals entre les altres coses demunt/dites son estades acetentades e encara atotes les persones de les quals cor:e pora esser inte/res en mans e poder dl notari deual scrit axicom apublica :p sona en nom de tots aquell sti/pulãt e reebent. Nos e los nos tres perpetualmẽt totes aqlles coses seruadores e encara com plidores ab effecta aquelles to tes coses en virtut de iuramẽt lo qual, ẽ present per la creu ẽ nostre senyor deu jesu crist de/uant nos posadate los sancts .iiij. euangelis ab les mãs nos/tres corporalment tocats pres tam nos:e los nostres perpetu alment stranyents.

Semblantment nos altres tots deuall scrits los quals ala dita general cort som comenguts votam adeu e ato ta la cort dels supernals:e pro metem ales dites persones ab solempna stipulacio interui/nẽt en ma dl notari duall scrit stipulant axicom dessus:e en/cara juram per deu e per los sã ts. iiij. euangelis ab les mans nostres corporalmẽt tocats ẽ a qlles ẽmũtdites totes e sègles nos:e tot lo general de catha/lunya perpetualment observa dos e donadors obra ab effec/te que les coses de muntdites sien complides sien fetes es se/guesqué e irreuocablemẽt sien obseruades. ¶ E a eternal me moria dela cosa :nos Rey de muntdit de consell aprouacio e assentimẽt ẽ tota la dita cort general entre les constitucions de aquesta present cort aquest present proces o iubi ẽ cortma nam esser insertat:e aposat. E aquestes coses foren fetes enlo castell de perpenya dissabte a .xij. dies deffabrer. En lãy dla natiuitat de nostre sẽyor. M.

De iniries

Usatge

Si algu seup adegu enla cara esmen li .xx. sous: o li estia a talio ço es a tretal.

Usatge

Si algu dira a altre fellonia criminal: e no lali vol prouar: o no por: o li jur per sagrament que per mala volentat dix aquella follia: e no: per veritat quen sabes: o li esmen aytãt cõ ell ne podera si ver fos

Usatge

Si algun hom ajudeu o asarrabi babtejats retraura lur ley oll appellara renegats: o tretallits: o si algun dis nostres murs e nres burchs traura coltell contre altre ol appellara cugus per ban esmé al princep .xxx. onces dor dualencia e si aqui ou mal ol prenen alguna guisa no li sia esmenat: e ell estia puys a son aduez sari adret e aiusticia.

Jacme segon enla terca cort de barcelona. ca. ii.

Item statuhim sobre tot enprostèps e fermamèt sots pena pecuniaria a arbitre dl jutge imposadora prohibim que algu de iudaisme: o paganisme ala fe nostra catholica conuert aleu de qualqué cõdicio sie no assaig de retraura la condicio sua dient o appellant aquell renegat o tornadis o semblant paraula.

De no trẽcarla sequia de barcelona.

Usatge

La sequia dels molis que de corre abarçolona manaz esser no tocada prostèps e cel qui presumptuosament la trencara compona al princep .c. vnces dor de valencia: per cascuna vegada: e qui amagadament: o fara per regar cõpona al princep .iij. onces dor: p cascuna vegada.

De aquells qui acullen o sostenen los criminosos ô so metent: e de sacramẽtal e de osts.

Jacme segon enla primera cort de barcelona ca.xx.

Item que officials nostres: e homens de ciutats: o de vi/les nostres: o algũ altre no processquen contre al gun rich hom caualler clergue home de orde: o ciutada/o al/tre sens citacio son metét: o en altra manera si donchs no era tal mala feta ò que lo mal fey/tor degues esser punit corpo/ralment/o mala feta en cami o fora cami de que lo mal feytor no pogues fer esmena: en los quals casos pusque esser pro/seguit lo mal fector metent se e encara en aqsts casos sin do/nauen dan iniustament qué sié tenguts.

Idem Capitol.xxi:

Item que tot sacra/ment al sia absolt si dõchs no ere fetab volentat dels sen/yors dels homens e ab aucto/ritat de nostres antecessors: o nostra.

Cõstitucio ól Rey en fer rando primer.

Nos en ferrando per la gracia ò du Rey de arago desicilia de valencia de mallorques de sardenya: e de correga comta de barçalo/na Buch de athenes e ò neopa tria: e encara comte ò Rossclo e de cerdanya. Car per for/ma, e reglade cascun sacramen tal ço es vell: e nouell per la ql querela occurencia dels nego/cis e qualitats: e deles cosco fa bedors exigessen molts ho/mens en nombre incredible ab so metent molts de vegades son congregats ols qls amolts iatsie animosa audacia no em/pero quãta coue arabo es bas/tant on molts vegades se fa à molts dells per volentat: e for/ça arabo contrari es indelibe/radament: e massa cautat pro/ces de sacramental viciada la ley: o regla daquell los bens ò molts occupen arbres: tallen fruyts prenen sarments arré quen les cases cremen: les mes/ses destruen: e quaix soluts de ley los in nocents prenen los colpables solten amolts nob/les caualiers: e altres hauents iuridictio violencia: e in iuria en tal manera fabents nos qui la iniusticia preposam mode/rar e no podem de leys discre/par no volents q̃ los maluats los in nocents oppremẽ: e que los mals sien solts dela distric/tio de leys mas cascuns per so la de leys statut e Reyal dispo sicio contents alguna cosa ad/

uersa fer no presumesquen ne per forma del dit sacramental lo qual per cullíment de iusti/cia p crims punidors e malfay/tors premedors es estat insti/tuit alguna cosa in iusta:o iniq̃ proceescha atolra abusos qui en tals cosos moltes vegades se esdeuenè per folla presump/cio dels homens in solerts:e q̃ aquell sacramental lo qual en se institucio es uist:per alcuna prenaricacio no pusque esser p iudicat inich axi que sie cobi/bida la audacia dels peruersos e aquelles cosos que dissonè a equitat sien corregides sobre los abusos del dit sacremental enla cort. ¶La qual als catha/lans enla ciutat de barçalona en aquest temps celebrã aq̃lla cort aprouan sobre la forma:o regla de cascun sagramétal axi nouell comuuell les prouisiõs ordinacions:o declaracions fem subseguents que aquella cosa statuida es asalut dela co sa publica no sia deduida a no/xa. Com sia prouchit per lo ca pitol del sacramental nouell q̃ los capitans:e homens del sa/cramental hajen:e pẽdre lo cri fragant ꝛc. La intencio nostra sobre aço declarants precipim e manam que si aytal mal fey/tor haura delinquit en fre iuri dictio de esgleya de baro de ca ualler ciutada:o daltre qualq̃/qual o aqui domiciliat sia o en cara si dintre nostra iuridictio stigue domiciliat. E en altra manera que per lo dit so preué gut no sera estat aytal mal fey tor aq̃ll enfre la iuridictio del qual haura ò linquit si del ma/lefici sua sera stada la iuridic/tio per dits capitans tãtost sie remes:e no sie posat en poder de veguer:o de altre Rey al of ficial axicom los drets comũs en tals cosos fer disponen. E si contrast fet sera stat los capi/tans daquell sacramẽtal pena de. d. sous per aquell fet incor reguen la meytat òla qual aq̃ll dintre la iuridictio del qual lo dit mal feytor haura ò linquit de tot en tot sie applicada.

¶Per aço empero no entenem ala iuridictio anos:e als offici alos nostres per tanyent per ra ho de proces de so metèt en al/guna cosa esser derogada. E cõ moltes vegades se contingues/cha que los malfeytors si re/cepten en fortaleses:o castels en seguint lo so ells. ¶E dat scrutini:o escorcoll los capi/tãs e altres homẽs òl dit sõ dit scorcoll no contents los bens del mal feytor ab si portar se es forcen. ¶Prouchim volem e or donam sots aquella pena que si la punicio de aquell de licte anos:o a officials nres no ses/pera axicom sobre prop es dis/tint los bens dels quals delin quents per los dits capitans

o altres predits en neguna ma
nera sien occupats mals a rce
bre scrutini o scorcoll vltra les
persones: en altre manera sta
tuides per nostra prouisio ne
gũ en trar gos sots pena ỏ .xx.
Murces ỏ cascu qui cõtra hau
ra fet jrremissiblement exbigi
dora. ¶ Et si aquell qui contra
fara pagar no pora aquella de
missio encarcer enlo ql p .xxx.
dies sie retengut pena en core
ga. Mas los capitans qui en
prohibi les coses predites tro
bats seran estats negligents la
pena pecuniaria sobre dita
hajen apagar e com sie de cent
los senyors qui les cauallades
o altres seruituts Reyals: e p
sonals axi com joues batudes
e altres seruey s reebre han ells
homens qui de sacramẽtal ita
p lo son predit ỏ sos drets sien
defraudats prouehim que lis
deue tal hom esser: e no esser
enlo dit seruye mẽtre lo son va
emes: o Ens dela emissio ỏl lo
que tal seruey faça: o continu
lera stat request per secucio ol
dit so no puscha vltra .j. dia na
tural ỏl dit seruey cessar: e aqll
cas aell sie licit per si o per al
tre en loch dell lo dit so perse
guir: e per si o per altre la tuser
al dit senyor enlo seruey memo
rat. ¶ Et si lo cõtrari haura fet
pena de .x. sous la qual per col
pa com per sobtret seruey apli
cadora aquell senyor en corre
ga lo contra faent cascun die p
la qual lo dit seruey fer haura
esera stat cessat de prestacio ỏl
dit seruey. Mas dels homens
propris: e solius no en tenem
aço esser dit com en talo esser
imputat deu al senyor qui lo
home seu enlo dit sacramental
ha volgut esser reebut e admes
& car execucio de dret fer nos
deu ab cuytada festinãcia pro
uehim q̃ si scrutini: o scorcoll
es demanat de alcu qui es dit
senyor de alcun castell: o forta
lesa enlo qual se seran recullits
o receptats los mal feytors re
q̃stes per en treualls decents a
arbitre dels capitans se hajen
afer axi empero que al menys
per spay de migdia natural no
puxen aquells requestes esser
fetes pus breus. Que si altre
official nostre aq present sera
stat a arbitre dell aquestes re
questes lauors se façan adici
ens que si los homens ỏl dit sa
gramental contre la forma de
ell dampnatges haurã donats
aq̃lls en doble restituir de tot
en tot sien tenguts. Que si of
fici al algu nostre present sera
stat cõ lo dãpnatge sera donat
lo dãpnatge q̃ haurã donat sés
o cõtre volentat daq̃ll resarcir
en doble ỏ tot en tot sie estrets
dela q̃ll pena la meytat al seyor
del dit castell en cascu ỏls dits
casos volẽ esser aplicada: e q p
audacia ỏ p verses lo sagramẽt
tal insolitament e icõsultamẽt
o in prouisa no sie cõuocat pro
uehi q̃ si p alcũ sõ emetre se co

uendra. En cas que segons capitol del sagramental es p mes los capitans cō pmer porā tota callidat cessant juramēt p lo emetent so exegesqué perlo qual sols; e sens instruidor la causa per que son emes specificament aqllo capitās: o alcun dells oquell emetét haja d̄ clarar per la qual cosa si alo dits capitans vista sera iusta e no p altre per aquell so emetent apres exprimidora lo so continuen aquell adeguda execucio portant. Mas si aquesta forma no hauran seruada vltra la extimacio dels dampnatges; e satisfactio ala part si alguna p aqstes coses lesa sera stada fahedora aquells capitans p cascuna veu que hauran cōtra fet pena. d. sous p aquell fet encorreguen la qual esser remesa aells no puga sino primerament satisfet ala part dampnificada los quals no existēs pagadors p mes de pena de carcer sien macerats. ¶ Empero car quaix crim de sacrilegi es los officials reyals no esser temuts tots los homens del sagramētal volem aquells nostre officials en tal manera obeir que no trespassē los manaments d̄ells en cercbe les execucios p aquell sagramental facedors p algunt iumutacio: o variacio que si axicom en altra manera fet esser stat desplacentmēt nos membrā algu en paraules nephandes: o inuirioses: o d̄ inobediencia cotra los dits officials: o algun dels prozumpit o aells iniuria hauria feta inferida: o offensa segōs qualitat de la malestat ppetuada sie punit los capitans: e homens altres d̄l dit sagramētal absenta dels presents amonestants q cercbe aço assistescben aquells Reyals officials: e a iussiōs d̄ells de tot en tot obeesqué pena de relagacio ppetual acasecu fabent lo cōtrari. Mas bi ha com p capitol de aquell sagramental sie stat prouebit q los senyors sos drets pusquen exhigir dels homēs axicom es iust: e q per aço sō nos pusque emetre a sagramental e los homens del sagramētal aqstes coses axi stretament en tenē q cerca altres coses la iuridictio daquells q ells han en sos territoris es atenuada: e la pena in vtiles retuda. Bonchs aço declarats salubrament prouehim que los de linquēts enfre territori de esgleya: o de baro o daltre qualseuol a qui domiciliats pusquen p lo senyor da quell territori sens por del dit so liberalment migençant iust. cia esser castigat si sua fa la iuridictio. ¶ Encara los contrahents dītre los territoris d̄lls pusquen segōs doctrina d̄ dret esser iudicats. ¶ si los haudts tal iuridictio serā estats reqsts

per offi.ials nr̃es:o altres da//quells qui dret retre o aq̃lls dſ treuyer o executar podé axicõ per cartes de comanda p ſcrip tures de terç/o p quals ſe mulle cõtractes majors:o menors ſo bre dits ;e en altra manera en los casos predits en q̃at la iuri dictio d̃ ells ſeſſen ne gos algu p tals coſes en veus daço pro//rumpir ne los capitãs enlo ſo en aq̃ll caſo ſ en ſeguesqué o en ſeguir punet en ans ne ayta! ſo algu obeir en algũa manera ſie tengut que ſi algu d̃l dit ſacra//mental o capitans d̃ aq̃ll ſagra m.tal o altres co tra les coſes premeſes alguna coſa hauran fera vltra la pena q̃ es in poſa//da cõtra los emetents ſõ inde//gudamẽt pena d̃.d.ſous en cor reguẽ p aqll fet lo dãpnatge eſ menat en doble ala part leſa ſi alcun donat ſa ſtat;p les coſes premeſes .Les quals coſes to//tes haie qualſeuol official noſ tre cõ ſera eſta: req̃ſt deguda//ment manar execucio. Que ſi en aq̃ſtes coſes e caſos o altres quals q̃ quals ſõ p q̃lſeuulla in iuſtamẽt e mes ſa eſtat e dãp//natges dats ſerã ſtats ſés ordi//nacio d̃ls capitãs:o expres cõ//ſẽtimẽt tal temerador p aq̃lls capitãs ſie preſ e ſés req̃ſta dal cun cõſtãt aells d̃les coſes pre meſes:tal pres remetre en aq̃ll jutge al qual ſe eſpera p propri offici ſien tẽguts q̃ ſi en les co//ſes premeſes negligents feran eſtats o flachs atots los dãp//natges q̃ p la premeſa in nulſio temeraria de ſo ſerã ſeguits d̃l propri ſié tẽguts. Perſaço em po ala conexença d̃l dit veguer aquis eſpera conexer ja lo ſon ſie o no contra forma d̃l ſagra//mental mes e a qualq̃ altre co//nexẽça aell eſperant no entenẽ eſſer derogat. Pas cõ poch a profit ordõar coſes d̃cets ſino es q̃ aq̃lles d̃gudament ; e ſots regla deffena.la qual coſa pro//fitoſamẽt fer nos pot ſi dõchs cercha la electio deles perſões de guda cautela no es obſerua da. Pertant ab aq̃ſt ſtatut nr̃e ſaludable ordonã q̃ en tẽpſ q̃ la electio d̃ls capitãs acuſtu//mada es eſſer celebreda ſegõs los ſtatuts d̃ aq̃ll ſagramental ſié nomenats homẽs al veguer d̃ barçalona en nõbre cõdecẽt axi empo q̃ baſtẽ al exercici d̃ aq̃ll ſon ;o execucio d̃ aq̃ll dels mes prouectes de edat ;e mes habundãts en facultats ;e en altra manera d̃ls mellors d̃ caſ cu loch o proquia enlo qual la electio den eſſer celebrada d̃ls quals axi nomenats aquell ve//guer ad hibits loſ ſobre poſatſ daq̃ll ſagramẽtal haje a elegir en capitãs en nombre a cuſtu//mat inũgẽt aq̃lls q̃ cercha exe cucio d̃la ordiacio p̃ſẽt e daltres ordinacions d̃l ſagramental q̃ empo ales preſẽts no obuiẽ ſi

en axi solicits e actents que lo
dret seu caseu haie e ha nengu
sia inferida iniuira cominant a
quells com e nos ab seria de les
presents cominam que si en las
coses premeses o cerque ō ella
seran stats negligents o flachs
o en altra manera colpables se
ran stats trobats en aquellas
ultra les penas dessus imposa.
das aquells en tal manera pu
nirem que a ells vaia a péa e al
tres semblants coses volents
temptar a exemple :manats p:
la present al iclit e magnifich
infant alfonso primogenit no
stre car general guouernador
dells regnes e terras nostras,e
apres los dies nostres benaué
turats placia a deu e louchs en
aqlls regnes e tras nostras deu
ppici succeydor sots optēimēt
ō paternal bñoitio e encara als
portansveus dellsveguers sots
veguers batles e altres offici
als nostres e als loctinets dells
e ancara als sobre posats capi
tans del dit sagramētal axi no
uell cōvell presēts sdeuenidors
sots pena de mil floris dor dls
bēs dells contra faents tantas
veguades com sera stat contra
fet irremissiblament hauedors
e a plicadors al nostre Erari q̄
decontinent les ordinacions.
declaracions e prouisions e to
tes altras e senglas coses en
la present carta contengudas.
tenguen fermament e obserue
e per altres façen a quells offi
cials in violablament esser obser
uat e noy contra façen o uengē
a algun cōtrafer o venir pmetē
per alguna rabo En testimoni.
dla q̄l cosa:lapñt a vosaltres es
ser feta hauem manat munida
ab nostre sagell en pendent da
da .a xxi .die de iuny lany dela
natiuitat de nostre senyor .mil
.cccc .xiii e del nre regne segon

alfons quart en la cort de barsalona c:iii.

Confirmants loants
e aprobants la cos-
titucio feta per lo:
molt illustre senyor en pere be
saui nostre de glorios memori
a en la cort de cerucra comen-
sant inprimis et .c. e lo vsatge
alium namque en les paraulas
en la dita costitucio menciona
das e encara les constitutiōs en
la dita costio cōfirādes tolēts.
tots actes e abussos fets p nos
e per nostres predecessors e p.
officials nostres e lurs per los
quals al dit vsatge e constituci-
ons no volē en alguna manera
esser stat derogat declaram que
sia hon per algun cas se sdeuē-
dra conuocar lo principat de-
ca thalunya en virtut dl vsatge
princeps namq3 o encara les:

bestis ōles ciutats vilcs e lochs del dit principat p altra raho: que per virtut del dit vsatge, pceps nāque o se deuenia cō uocar los feudataris hauents, teus en lo dit principat les ql conuocations fosen fetas en ca los en los quals les ditas cōuocacions haguessen loch efer se poguessen ales quals conuocations se socuendra hos dira algun no hauer obttemperat.e per aco cōtra los no obrempās se hauria ha procehit per nos, ho successors nostres a instācia del fisch o en altra manera seguits la dita constitucio e altres drets de la terra en la dita constitucio mencionats haien e sie tenguts procehir precedents. legitima citacio edeguda conexensa de causa en la qualconexensa de cāusa sien les parts en lurs Beffencions hoyocs e seguida sentencia definitiua el la hon sien contampnats pusca cer procehit a execucio eno en altra manera ¶ Item si alguna de las parts sera absent per contumatia se pucha en sa absēcia e cōtūacia procehir iusticia migāsāt la presēt cōstitucio ¶ pero no entenem ne volem a nos esser [illegible] drets de cōuocar los [illegible] cacions sobre ditas en casos. ne de persones e lochs on nols hatay ne a la libertat e dret de no poder esser trets ho conuocats e no esser tenguts anar a naquellas competent als. staments de la dita cort esigulars de a quellas e del dit principat en alguna cosa esser drogat o per iudicat ans anos e a. ells quant ales ditas conuocations sie reseruat e saluat tot. nostre e lur plen dret

Depenes corporals e pecuniarias ¶ Vsatge

Pleges qui desempara ra ço q dret amēt li sera emparat per. la sola presumpsio dōc, v. sous & si res ne trauran restituesque o en doble saul sō dret cauallerqui desempara pach ço que desempara restituisch a ço q tolt. haura en simple ab sagrament

¶ Alfons segon en la cort de numso c. xxviii

Item ordonam e statuim que algu veguer o official nostre no pusca posar pena a algu caualler o. a hom dorde sens atorguament del caualler o del hom dorde religios saluant la pena aposada en la carta de la pau e de la treua e dels vsatges de barsalona

¶ Jacme segon en la segona

Cort de barſaiona .c .xxv.

Item que algun hoz no ſia comdempnat ſens coneguda de. iutge ans en aço ſia procehit a coneguda de iutge axi en punir com en dar ſamenleuta com en abſolre

¶ Elfonc terc enla cort de muntblanch .c.xxv.

Item ordonam que. nengun no ſie comdempnat a mort o. a mutillacio de mèbres o enca ra poſat a turment per nos o p la illuſtra reyna mullez noſtra. o per lo iclit infant en pere pri mogenit egeneral procurador noſtre o per loch tinéts dell o. p altres officials o iutges noſ tres o loch tincuts da quells; deffencio deguda no admeſſa e que contra la forma demunt ſcrita de noſtra cort o de aq̃lls neguna letra no puxe exir,

¶ Pere terc en la cort de p penya.c.xiiii.

Confirmant lo capi tol en la cort ō mun blanch per lo ſenyor rey nāſos pare noſtre ce le brada ordonat qui commença ¶tem ordonam que negu no ſie condempnat a mort ꝛc. volem aquell capitol ſegons la ſeria daquell daqui auant eſſer obſ uat,

¶ Idem enla cort ō ceruera ¶ Capitol.i.

Primerament con firmant aq̃lles pa raules ;e tengueſſé iuſticia ; e iutjaſſen per dret poſades enlo vſatge q comença. ¶ Altre noble ;e ho neſt e profitos vſatge meſeren los ſobre dits princeps ꝛc ¶ E lo capitol fet enla ſegona cort de barçolona per lo molt ¶lluſ tre ſeyor rey en jacme aui noſ tre celebrada ¶ Lo qual comé ça. ¶ Item que negu no ſie condempnat ſens coneguda ō iutge ꝛc. ¶ Encara lo capi tol fet enla cort ō muntblanch per lo molt alt ſenyor Rey nā ſos pare noſtre celebrada. Lo qual comença. ¶ Item or donam que negu no ſie con dempnat amort ꝛc. ¶ Statu him q̃l dit vſatge e cōſtitucio

demuntdites daciauant sien obseruats qualsevol acte per nos o per altre en contrari fet per lo qual a aquelles coses ó rogar no volem en res no contrestant.

Capitol del rey en ferrando primer enla cort de barcelona. Capitol. vii.

Item senyor com lo senyor rey en pere dalta recordacio aui vostre enla cort que celebra enla ciutat de leyda lany mil.cccixxv. atorga a la dita cort vn capitol dela tenor seguent. Item com les penes de terces e altres ques acostumen de posar en cõtractes de censals e violaris se posen en aquells a instancia e en fauor dela part parega rahonable que aquelles no degen esser leuades sino a instancia de part. & los fiscals terceros e altres sen vagen a aquells qui prenen censals e violaris e facenlos fer sagrament dient jurats suus es pagada aytal pensio queus fa aytal vniuersitat o singular en só terme: e si dié no es procehit de fet contra la vniuersita o singulars seus altre reclam e instãcia a exhigir e leuar les dites penes perço com no han pagat die adiat perque senyor demana e supplica la dita cort que penes algunes judicials enlos dits contractes posades: o posadores comeses; o cometadores no puxen esser demanades exhigides e leuades en neguna manera si dõchs no era fet clã o reclam o requesta o fet a instancia de part e solament per aqlla quantitat ó que sera fet lo clam o reeclam o requesta. Plau al seyor rey. Supplica senyor la dita cort vostra señoria que sia vostra merce confirmar e nouellament atorgar lo damuntdit capitol e aquell estendre a tots contractes cõpromeses e obligacions judicials extrajudicials que sien fets o fetes e daciauant se farã enlo dit principat. Lo senyor rey confirma lo dit capitol insert atorgat per lo senyor rey en pere só aui enla forma que ell lo atorga e aquell nouellament atorga enla dita forma. aql atorga lo dit son aut.

Idem. capitol. x.

Item que vos senyor remetats de present e bajatsi per remes als braços stamets dela dita cort e a cascun dells e a ciutats viles: o locbs del dit principat

e a singulars persones ò aq̃lls e a cascun dells e a lurs homēs totes e sègles penes terces co meses o ò guts per censals: e violaris: hoc encara com ha guessen trencats homēatges p no tenir hostatges e totes altres penes de hosts fallides e de bans: encara q̃ los dits bās ò uallassē de qualsevulla excessos o crims o ò terces o ò quarts o de quints o de obligacions o de cōpromesos o ò contractes o de clams o ò reclams o ò fermes de dret o ò notaris qui no hagen seruada la constitucio de perpenya sobre contractes e altres cartes que hagen preses o de sostenimēt de bandejats o de gitats de pau e de treua o de mālcutes. & encara totes altres penes de pecuniaries e ciuils no ò uallants de propis crims tro al die ò vuy e que les dites penes e altres coses demuntdites no puxē ésser demanades p vos seyor ne p vres officials. & si p les dites penes e altres coses hauie plet penjant o proces o penyores p execucio q̃ sie haut tot p remes e les penyores tornades. Jdlau al senyor rey.

Maria consort e locumēt general del rey alfonso quart en la cort de barcelona Capitol.xxx.

Item q̃vos seyora remetats de present e ajats perremes als braços e staments ò la dita cort e a quiscuns de ells e a ciutats vilas e locbs del pricipat e singulars persones de aquells e a quiscuns de ells e a lurs homes totes e sengles penes terços comeses e ò guts per cēsals e violaris hoc encara com haguessen trencat homenatges p no tenir hostatges e de totes altres penes de hosts fallides e de penes e bās encara que los dits bans: o penes de uallassē de qualsevulla excessos o crims o de terços: o de quarts: o de quints: o de obligacions: o de cōpromesos o ò cōtractes o ò clams: o de reclams: o de fermes de dret: o de notaris qui no hagen seruada la constitucio de perpenya sobre contractes e altres cartes que hagen preses o de sostenimens de bā dejats o de gitats de pau e de treua o de manleutes e encara totes altres penes pecuniaries tro al die de vuy: e que les dites penes e altres coses demuntdites no puxen esser demanades per vos senyora ne p vostres officials e si per les dites penes e altres coses hauia plet penjant o proces o penyores per execucio que sia hagut tot per remes e les penyores tornades Jdlau ala. R. alfōs. trenla.c.ò.b.ca.v

Item seyorvos sup plica humilment la dita cort quevos senyor remetats ō pſent e bajats p remes als bra ços e stament dela dita cort e a cascu dells o a ciutats viles o locbs del dit principat e singu lars pſones de aquells o a cas cū dells e a lurs homēs totes e ſegles penes terços comeſos e ōguts p cēſals oviolaris boc encara cō haguessen trencats homenatges p no tenir hostat ges e totes altres penes ō ostes fallides e de penes e bans en cara que los dits bās o penes deu allasſé ō qualsevulla acces ſos o cris o de terços: o ō qrts o quits o de obligacions: o de compromeſos o de contracte o de cloms o ō reclams o ō fer mes ō dret o ō notaris qui no hagē ſeruada la constitucio de ppēya ſobre cōtractes e altres cartes q̄ hagē preſes o de ſolte minēts de bādejats o ō gitats de pau e de treua e ō mālcūtes e encara totes altres penes pe cuniaries tro al dia de vuy e q̄ les dites penes e altres coſes demuntdites no puxē eſſer de manades p vos senyor ne p vo ſtres officials. E ſi p les dites penes o altres coſes hauia plet pējāt o proces o penyores p e xecucio que ſia hagut tot p re mes e les penyores tornades plau al senyor rey.

Joan rey de nauarra ger ma e loctinent general ōl Rey don alfonſo quart enla cort de barcelona

Capitol.v.

Item ab assētimēt ōla dita cort statui e ordenā q̄ algū ho me de qualsevulla cōdicio sia no gos nul t a pmes p causa de dol portar gramal la o clotxa o altra vestidura q̄ toch en terra sots pena de per dre la vestidura guaydoza e ap plicadora al official executāt

Joan segon enla cort de muntso. Capitol.xxxv.

Tē seyor molt alt cō sia acostumat vra ma geſtat enla cōclusio ō qscuna cort atorgar remissio general ō qualsevol penes e terços quarts e ciēnes ciuils enles quals qualsevol subdits de vra excellēcia sien incorre guts en qualsevol manera fins enlo dia ōla cōclusio ōla dita cort. Per tāt la dita cort supli ca a vra celsitud sia merce sua a torgar de preſēt ſeblāt remis ſio. Plau al senyor rey.

Ferrādo segō enla prime ta cort ō barcelona.ca.vii

Acara prouei statui e ordenā per cuitar a busos enlos turmēts

que per variacions se podrian seguir que per variacions no sia procehit a turment quins q̃ primer sia vist per la audiencia o per lo cõsell reyal en que haja hauer almeny o sio jurisseo vltra lo vicecanceller: o regent cancelleria si tanto ni hara en la ciutat vila o loch en la causa se tractara que les dites variacions sien tals per les q̃ls haja hauer loch turment. E mes volem que semblant orde tenguen lo portantveus de gouernador general veguers e altres officials inferiors. Enlos casos empero hon se pretendra hauer loc turment per altres indicis e no per variacions volem que no pugue esser proceit a turment sino seruada la forma dessus dita e dades defensions segons es dispost per cõstitucions. Per la present empero no volem ne entenem en res prejudicar ni derogar a q̃l seuol priuilegis axi en comu com en particular a torgats als staments eclesiastich militar reyal e aq̃lseuol Ciutats viles e lochs del principat de catbalunya: ans volem que aquells sien seruats.

Idem en dita cort

Item senyor supplica la dita cort q̃ placia a vostra altesa remetre de present e hauer p remeses als braços e tres stamẽts ỹla dita cort e cascũs dels eclesiastich militari e alos ciutats viles e lochs ỹl dit principat e singulars persones de aquells e de quascũns dells: totes e sengles peynes e terços comesos e degats p celsale e violaris: boc encara com baguellen trencats bonetargues p no tenir boltargues e totes altres penes ỹ bolts fallides e de penes e bans. Encara q̃ los dits bãs de vall alle de q̃lscuulla excessos o crims ỹ terços: o ỹ quarts: o de quits o ỹ obligacions o de cõpromesos o de cõtractes: o de claims o ỹ reclames: o de fermes de dret o de notaris qui no hagen seruada la cõstitucio de ppenya sobre cõtractes e altres cartes q̃ hagé presos e de sostenimẽts o bãdejats: o de gitats ỹ pau e ỹ treua o de mãleutes o de marxã. e encara totes altres penes pecuniarias tro al die ỹ vuy e q̃ les dites penes e altres coses demũt dites no puxé esser ỹmuades p vos sényor ne p vres officials. E si p les dites penes e altres coses hauia plet pẽdẽt e processos: o penyores p execucio q̃ sia haut tot p remes e les penyores tornats. Plau al. S. r

Idem en la segona cort ỹ barcelona. Capitol. lxviii

Ames a supplicacio ỹla pslẽt cort remetẽ ỹ pslẽt e hauẽ p remeses als braços e tres stamẽts ỹla pslẽt

cort e quiscu dls ecclesiastichs e militars e altres ciutats vi-
les e locbs del dit principat e singulars persones de aquells e de cascu dells totes : e segles penes e terços comesos e de-
guts p censals e violaris : hoc encara cō haguessē trecat hōe natges p no tenir bostatges: e totes altres penes de bolts fal lides e de penes e bās : encara q̄ los dits bās deuallaisē de q̄l scuol excessos o crims de ter-
ços: o d̄ quarts: o de quints : o de obligacions: o de compro-
meses: o de cōtractes o de clās o de reclams o d̄ fermes d̄ dret o de notaris qui no bagen ser-
uat la costitucio de perpen-
ya sobre contractes: o altres cartes que bagen preses o de sostenimens de bandejats o d̄ gitats de pau e de treua o de manleutes o de marques: e en cara totes altres penes pecu niaries tro al die de vuy e que les dites penes e altres coses damūtdites no puxē esser d̄ma nades p nos ne per officials nostres. & si p les dites penes e altres coses damūtdites hau ra plet pējant e processos o pē yores per execucio preses volē q̄ sia hagut tot per remes e les penyores tornades

De bandeiaments.

Alfons terc enla cort de muntblanch. ca. xxi.

Ītē p tolre lo abus q̄ enles coses d̄jus scrites entro aci ses fet statui e ordenā q̄ sis esdeuēdra bāde jats esser guiats p algūa rao p los veguers o altres officials q̄ tolt lo dit guiatge los ditsve gueres e altres officials sie ten guts novellamēt bādejar e lo bādejamēt ab veu de crida pu blicar enlo cap d̄ cascūa vegue ria e p. iii. dies de mercat pço q̄ als ignorāts p la revocacio dl dit guiatge no sie laç prepa rat decaure en pena.

Pere terc enla cort de per penya. ca. xxviii.

Dants lo statut fet enla cort de munt blāch perlo senyor rey namfos de re-
cordable memoria pare nostre celebrada: lo qual comença. Item per tolre lo abus que en-
les coses dejus scrits etc. & a aquell ajustants statuhim e ma nam qne quant que quant per los officials nostres alcuna p-
sona per criz esdevendra esser citada en aquella citacio sie a-
justada cominacio de bandeja ment ço es assaber que si lo ci-
tat dins lo terme aell assignat p los officials nostres no com parra que sie bandejat o p bā-

dia sie haut la qual citacio ab la comunacio del bandejamẽt se bage ab veu ó crida a publi car e aquell encara bãdejamẽt apres aquell terme de lacita cio no resmenys ab veu de cri da sie publicat.

¶ Deles bens dels coqrẽpnats.

¶ Jacme segon enla se gona cort de barcelona. Capitol.xxxiij.

ITem que nos vsa rem enlos bés ols homeyers ols locs dels rics homens de cauallers de ciutadans e ó homens de viles axi com ne v saua lo senyor rey en jacme en cascuna deles vegueries.

¶ Idem enla cort ó gerona ¶ Capitol.xi.

ITem statuhim que lo capitol per nos fet enla segõa cort de barçalona lo ql comença. Item que nos vsa rem enlos bens ols homeyers etc. sie seruat. Ajustants a aqll e encara statuim to que si es fet contra sie reuocat e haut per no fet.

Idem enla dita cort.ca.ix

SI per nos o per nos tres officials sera procehit a aprẽsio o confiscacio ó bés en cas permes statuhiz e orde nã que si al tẽpoq lo proces sia començat aquells bens seran possehits per algũ creedor o cre edors qui aquells tindran spe cialment obligats per lurs cre dits ab missio entre mans e lin rament de possessio volez que tals possehidors no sien treto de possessio dels dits bés fins que sien pagats: o fins sia visi è conegut sentenciat; e declara rat si los credits de aquells se ran valits e sufficients per im pedir la dita apropensio; e in corporacio. E lo semblant vo lem sie obseruat enles donco per causa de lurs dots; e creix les quals volem hagen a posse hir los dits bens e esser alimẽ tades de aqlls encara que los marits sien vius fins que sien pagades de lurs dots; e creix per vendicio dels dits bens fa hedora per la cort. Entes em pero ques puixa procehir per la cort a vendicio dels bens p paguar als creedors e enso cas ales doncs seruant orde de pri oritat; e pocioritat entre aqlls e seruat ales dites doncs la op tio aelles donada per la prac-

matica del rey en Jacme.

¶ Item en la dita cort.car.

STatuhim e ordenam que nos e sucessors nostres e officials nostres ;o ó aquells per qualscuol crim ;o delicte essent la persona criminosa presa no pugaz ne puguè inventariar ne appendre bens de algu. ¶ Pero volem en crims de lesa magestat in primo capite ;e de heretgia declarada per juge eclesiastich hagen loch confiscacions apprensions ;e inventariacions encara q̃ sie pres lo delat. E que en altres crims no hagen loch confiscacions essent pres lo delat o no E entes empero que per lo present capitol no sia fet preiuy algu als processos de regalia

¶ Acaba lo noue libre.

¶ Comença lo dec libre.

¶ Alarge

SEmblantmèt si senyor vol ultrè yer a tort son caualler o toire sa honor la potestat lo deu deffendre e mantenir

¶ Car per inich princep esdè veritat e sens justicia se destro eix e pereix per tostemps la terra e sos habitadors; per aço nos sobredits princeps rey e aldamuts ab consell e ajuda dels nobles barons decernim e manam que tots los princeps qui en aquest principat son auenir apres nos hagen tostemps ferma fe e pfetà e vera paraula de guisa que tots homès nobles e no nobles reys e princeps e magnats e caualers vilãs e pagesos mercers e mercaders pelegrins e viãdãts amich e enamichs cristiãs e frains ;ueus e hereges se pusquen en ells fiar e creure no solament ¶ urs psones mas cutats e castells honor e hauer muller e fills e tot quant hagen sens pahor e sèn tota sospita e tots homens nobles e no nobles magnats cauallers e pedons mariners cos

ſarís e moneders en lur terra ſtants e dal tre loch vinents a juden als ſobzeduts lur fe e lur paraula tẽir guardar e gouernar per dzeta fe ſens engan: e ſens mal engin e ſens mal conſell: e toto plets grans e pochs e entre les autres coſes guardan fermament la pau e la ſeguretat quels princeps deſpãya daran als ſerrabins axi per terra com per mar.

¶ Eſatge

Semblantment fermament ſie obſeruada treua e pau e ſeguretat quel princep manara tenir entrels enamichs jatſia aço que aquells enamichs no hagen atorgada aquella treua.

¶ Emperement quel princep hage fet per ſi o per ſon miſatge o per ſon ſaig o per ſon ſagell nol gons negu deſampararar ſi donchs primeramẽt nos fadiga de ſon dret al princep a cuſtuma dela ſua cort. ¶ Bisbo neda axi dor com dargent axi diligentment ſie ſeruada que en neguna guiſa no creſca en aram ni minue en or ni en argẽt ni encara en pes. Qui totes aqueſtes coſes o vna d̃ aqueſtes ço es pau e treua emperament o moneda trecara corrompra o falſara perço car tã grã mal es e tal onta que negu nol pot redzeçar o ſmenar al princep en axi ſtablint manã que les perſones de ellſab tota lur honor e auer venguen en ma del princep afer ſa voluntat ſegons cõſell e loament dela ſua cort car ſe e juſticia e pau e veritat del princep ab que tot regne eſ gouernat valen regne e mes que regne. & perço null hõ no pot extimar ni deu que per algu altre preu ſie ſmenades ni redzeçades al princep leſ ſobzeditesſ malefetes ſino axicom deſſus hauem ſtatubit venir enla ſua ma.

¶ Eſatge:

Lo princep ſi p qualque caſ ſera aſſetiat o ell tẽdra ſoc enamichs aſſetiats: o hoyra algu rey o princip venir contra ſi a batallar e noncſtara ſa terra que li ac rega p letres o per miſatges coſtumes ab les qualſ ſol eſſer la terra amoneſtada ço es ab faronſ tots homens axi cauallers cõ pedons qui hagé edat e poder de combatre qui aço hoirã ni veuran com puo tolt puſquen li vagen ſoccorrer e ſi negu li fallira dela ajuda q̃ en aço fer li poza perdze deu toſtẽps tot quant p ell tenga. & cell qui p

ell res no tindra esmenli lo fal liment e la desonor que feta li haura ab auer e ab sagrament iurant ab les propries mans car negu hom no deu fallir al princep a tan grā ops o neces/sitat.

Usatge

Item statuim los sobredits princeps que les exorquies dels nobles: ço es maguats axi de cavallers com de burgesos que tostemps ven guen en poder del princep co ço es assaber tots los alous lurs car ço que al princep plau a for ça de ley mas ō lurs nobles fa cē los dits exorcbs tot ço āls placie a parēts o sgleyes o do nen per lurs animes.

Usatge.

Per auctoritat: ço p precbs ō tots lurs nobles barons cōs tituiren los dcmūt dits princeps. B. e na dalmuts que tots homens axi nobles com no nobles vinents ala po testat o stants ab ells o parēts dells hagen en tostemps p tots dies e nits pau e treua e sien se gurs ō tots lurs enamichs en sēps ab tota lur honor: e auer e ab tots aquells qui honor te nen per ells: o en lur honor es/tan o en lur seruici treballan ab tot quant han e posseixen: entro que en lurs cases sie tor nats: e si algu los noura o qual que dan o tala los fara: aquell dia se tenga per acuydat dela potestat. E si per aço algun dā pendra no li sia smenat. E cell qui manament dels princeps trespassara e aquells qui en a/questa deffensio son posats ni a lurs coses mal tara per negu enguny: tot quāt mal fet li hau ra e tot quāt tolt li haura e tot quant portat sen haura en .xi. dobles ho restituesca a aqlls a qui violēia haura feta en sie deliret per la potestat. E puys esmen ala potestat la dshonor que haura feta ala dita potes/tat ab auer e ab sagrament ju rant ab lurs propries mans.

Usatge

Letre noble honest e profitos vsatge meseren los sobre/dits princeps q̄ ells tengueren e a lurs succesors manaren tenir per tostemps ço es que tengues̄e corts e grā companya e feissen cōdit e do nassen soldades e feessen esme nes e tengues̄en justicia e jus/tiassen per dret e mantegues lo oprem it e acorregu essen al as setat e quant volgues̄en men

jar que feessen tornar que tots nobles e no nobles se venguessen dinar e aqui partissen los vestiments que hauriem entre los magnats e enfre luy companya e aqui manasse posta ab que anassen a destrouir espanya e aqui fahessé cauallers no uells.

Del satge

Cem en temps dels nostres predeccessors per auctoritat e constitucions lurs en aquest cassos los quals nostres leys no abracen ala utilitat comuna sie proueit nos seguintsles lurs uestigis tota materia de dissencio tollents e segurcetat atorgs los cauallers ala nostra cort uinents e ab nos stants de reyal benifici donants ab aquella present ley decernim q algu per gosar temerari aquis a nos uinents o tornants o ab nos stants no presumesca prendre o ferir hauents en ell aquila pena la qual es constituida p ley consuetudinaria dels nostres predeccessors contra aquells qui treua e segureta. donada per lo princep no han obseruada e contra aquells qui falsadors de moneda seran trobats de daquella mateixa pena volé esser condepnats aquells qui offendran los cauallers appellats per larquebisbe e bisbes comtes vescomtes comdors vasuessors o per alguns altres qui per comissio nostra conexen de alguna causa dels demunditz. Ajustam encara a aquesta nostra constitucio que si en nostra presencia o dels sobredits alcu caualler desmentira son senyor si dochs no es per causa de reptamèt de trayció car iauors no sera tengut p aquita cōstitucio pus quel vulla purgar. Jatha que pus cortesament o faça si sen abstenga en aquella mateixa pena sie tengut: mas si lo caualler son senyor haura desmentit si donchs no ere per la dita causa venga en poder dels jutges segōs arbitre daquells cōdempnadors.

Del satge

Els magnats ço es vescomtes cōdors e vasuessors negu presumesca dacia-uant en negūa manera tormētar ni punir los colpables: ço es a saber pējar per justicia ne bedificar nouellam.nt castell contra lo princep ne tenir força assetiada ne cobatre ab gis que los pagesos appellen fone uol gossa ni gata car gran ontra seria als potestats e cell q

ho fara mantinent quen ſera requeſt per la poteſtat leix lo caſtell oi deſfaça e reta li la foꝛça ſens pejoramẽt ſi preſa la haura e ſmẽ tots los malefets que fets hi hage en doble a aquell aqui fets los hage per deſtret del princep. & ſi aqui ha preſes caualleros: o dal tres homens ſolts reta los li a pres cimen al princep la deſonoꝛ que en aço feta li haura p ſagrament jurant ab ſes mans que pus no deu ſmenar car aquella foꝛça no es atorgada de fer ſino ales poteſtats.

Car fer juſticia delſs malfeyoꝛs es donat ſolamẽt ales poteſtats ço es dels homeyers dls adultrers dls fornicadoꝛs e dels metziners dels ladꝛes e els robadoꝛs dels banſadoꝛs e dels altres malfeytoꝛs que la facen a lur ſemblãt trencar los peus e les mans trer los vlls reir preſos en tauega lõch temps. & ſi meſter es penjar los coꝛs ala per fi Elles fembꝛes tolre los nas els lambꝛots e les oꝛelles e les mamelles. & ſi òbſ es cremar en foch. & perço coꝛ terra no pot viure ſẽs juſticia perço es dat a les poteſtats de fer juſticia e axicoꝛ los es dat de fer juſticia axi lus es legut de perdonar e dejaquir aquis vullen

Pere ſegon enla cort de barcelona.ca.lii.

Item que null caualler o fill de caualler o perſona generoſa: no amach caualler o perſona generoſa ſi aquella haura preſa ans q̃l la tenga publicament enlo caſtell o loch ſeu: e com nos aquell requerrem ſegons regalia noſtra que a nos obeesca e aq̃l reſtitueſca e abaſt ell de aço eſſer citat enlo loch on haja ſon domicili o on eſtigue.

Pere terc enla cort de ceruera capitol.ii.

Dert aço ordenam que ſi per occaſio del vſatge pr̃ceps namq̃ algu baro caualler o altre de qualſeuol condicio e ſtament o preeminencia contra homẽs ſeus o altres aſſerjara fer qualſque proceſſes o altres qualque enantaments que per aquells negun dret als demunt dits ſie guanyat en poſſeſſio ni en proprietat ans ſien hauts ẽ tot en tot per nos fets com los dits caſſos no aells mas anos ſe pertangue

Fertando segon enla primera cort de Barcelona. Capitol.viii.

Abesvolem e ordenam que lo vsatge priceps naingz sia seruat segons que parla e disspon. E si algun abus es stat fet aquell revocam e bauem per caste nulle: volent q̄ no puxa esser tret en consequē cia.

Idem en dita cort.ca .xi.

Revocant e bauent per revocats qual seuol edictes p nos o per lo senyor rey don johan pare nostre de alta recordacio fins ara generalmēt fets. Statuhim e ordenam q̄ tals edictes per nos: o successors nostres daciauant no sien posats sino bauent guerra en cathalunya que sia tal en que hage loch princeps naingz. E q̄ lo dit edicte no pugue mes durar sino tant quant durara la dita guerra enlo dit principat: o en convocacio de corts o durāt les dites corts. E si seran porrogades a mes de dos mesos que passats aquells cesse lo dit edicte. E axi mateix finides aquelles e si nos: o nostri successors tornarem o tornaran a cōtinuar aquelles pugam e puguen fer los dits edictes segons dit es.

Idez enla segona cort de Barcelona. Capitol.xxv

Item com moltes vegades se socorega q̄ les saluaguardes reyals per antiquitat diuturnitat de temps venen en obliuio dō se segueix que per innorancia molts contrafan a aquelles e los locbs e persones qui sīā en salvaguarda son dampnificats. Perço ab probacio: assentiment de la present cort statuhim volez e ordenam que los qui tinguē saluaguardes les hagen fer publicar ab veu de crida al capdō les vegueries de cinch en cinch anys altrament que sien nulles e extinctes

Idem en dita segona cort capitol.liii

Atesa la gran diminucio per les turbacions: e mortalitats passades hapres lo present nostre principat: statuhim e ordenam ab la present nostra constitucio per

petualment duradora que en la exaccio de cozonatge: e matoatges deles ciutats viles: e lochs del dit principat que seran tenguts pagar de aquelles sien leuats deu fochs per cascun centenar de fochs per los pobres e miserables.

Del bouatge e dla remissio daquell

Pere segon enla cort de barcelona Capitol.v.

Tez que nos o successors nostres daquiauant no rebam bouatge sino en aquells lochs en que antiguament per los nostres antecessors es stat acostumat de rebre e segons la forma antiguament acostumada en axi empero que daci fins ala festa d pasqua e dela dita festa fins a vn any prouez la forma els lochs enlos quals nostres antecessors han rebut bouatge e enlos lochs e enla forma prouats fins al dit terme reebaz nos: e los successors nostres lo dit bouatge mas vltra lo dit terme no puscam prouar res dela forma ne dels lochs no prouats en axi empero que lo dit bouatge prouẽ axicõ fets antichs se podẽ es deuẽ prouar co es a saber per cartes per libres per scriptures o per fama.

Jacme segon enla segona cort de barcelona Capitol.xxvii.

Item loam atorgam e aprouam p nos e per tots los nostres en per tostemps la venda e la remissio e absolucio del bouatge feta a richs homens caualliers e ciutadans ciutats e a viles e a homens e a lochs nostres: so lurs axicom pus largament: e pus plena enla carta daquen fem per auctoritat den steue dezpuig notari publich de barçalona lo die e any deuall scrits es contengut la qual carta ab totes coses e sengles en aquella contengudes volem que haja fermetat en totes coses e p totes perpetualment e no res menys loam: e atorgam als richs homens e a caualliers e a ciutats e a viles e homens de viles e de altres lochs e als homes nostres o de aqlls les frãqas e priuilegis q̃ hauien del dit bouatge de nos e dels nostres antecessors en axi q̃ algũ preiudici p aço nols sia fet ans

la dita venda lus torn a tot be e aprofit e no en dan ne en pre judici en res.

¶ Idem.capitol.xxix.

ITem que nos o suc cessors nostres no puscam fer gracia ne do ne venda ne enfranquiment ne en qualque altramanera relaxar lo bouat ge a aq̃lles persones de qualq̃ condicio sien ne a lurs succes sors qui enla carta de compra de bouatge no sien entesos. & si nos o nostres successors o fa bié que no valgues ne h gues alguna valor.

¶ Idem.Capitol.xxxvi

ITem que nos no puxam fer gracies de privilegis ni de franquecas ne de ju risdictions ne de terres a ne gunes persones qui no sien en teses enla carta dela compra del bouatge tro sié tornats en nostres cors axi com han acos tumat de esser antiguament. E retenim nos quant ales perso nes eccleslastiques que si per tot lo primer mes dabril ells e ren tornats ala fraternitat e a la vsança de cathalunya e con sentié e fermauen los ordona ments ó aquesta cort e fehien ço que fer degussen q̃ nos los puxam fer libertat e gracia de les dites coses contégudes en aquest present capitol.

¶ Idem enla cort de leyda. ¶ Cap tol.xv

ITem de certa scié cia lohan atorgaz e confirmam la vé da e la remissio del bouatge segons que enla car ta daquen feta es contengut.

¶ Alfons terc enla cort de muntblanch: Ca.xxxiii:

POrt aço attenents per privilegis dels predecessors nos tres e assenyalada ment del molt clar senyor en Jacme de bona memoria pare nostre per nos de certa scien cia approuats e ab propri sa graments renouellats e encara vna sentencia per los amats consellers nostres en jacme tal bet doctor en leys en.p.ōspes saui en dret de leyda per spe cial delegacio nostra donada la qual es conegut esser passa da en cosa juyada dels frares del orde del spital de sant joan de jherusalem axi dela castella nia dempossa com del priorat

de cathalunya tots lochs ho
mens e fembres qui ara hi son
o seran en esdeuenidor del hos
pital demunt dit de tota presta
cio e paga de bouatge ō terrat
ge de carnatge ꝛc de herbatge
esser stats e esser imunes frāchs
e exemps, e per amor daço per
tal que en aquell materia ō am
biguitat sobre la immunitat li
bertat e exēpcio ōssus dites no
puxe daquiauant renexer ab
aquest statut general per tos
tēps valedor la present carta
prouant statuhim que tots los
frares lochs homēs e fembres
del demunt dit orde dela castel
lania e priorat demunt dits de
tota soluicio e ō tota prestacio
de bouatge terratge e carnat
ge sien franchs immunes: e e
xemps e aquells vnim e ajust
e incorporaz e comp[illegible]ses e c
closes volem esser en[illegible] carta ō
la venda absolucio: e remissio
sa entras feta del bouatge e al
tres coses dessus nomenades
e a richs homens cauallers e a
ciutadans ꝛc homens de viles
per lo dessus dit senyor pare
nostre reebuda p neiteue dez
puig quondam notari de bar
çaloma a dos ō nonas ō febrer
lany de nostre sēyor .m.ccxcix
& que en les coses dessus dites
e cascuna daquelles volem q̄s
puxen daquella materia immu
nitat e libertat alegrar deles
quals se alegrē tots los dessus
nomenats axicoz si en aquella
carta en lo començament ab a
quells specialment fossen no
menats.

¶ De remissio de moredat ge de cenas de alber gas e de questions e deles eres pies

¶ Pere segon en la cort de barcelona. Capitol. vi.

ITē que nos ne suc
cessors nostres no
reebam monedat
ge ne quint ōls ho
mens deles sgleyas religioses
barons cauallers e ciutadans
sino axicom aquestes coses en
temps del senyor en ſ[illegible]acme
ça enrera ō bona memo[illegible]ia rey
darago pare nostre ere[illegible] costu
mat de rebre salues les q̄uine
ces specials e priuilegis a cas
cu.

¶ Idem. Capitol .x.

STatuhim encara q̄
nos o fills nostres
p̄curadors veguers
o altres qualseuol
officials nr̄es en cenes alberguer
¶ x. ij

e acaptes no exhigiſcham en lochs dels barons ō caualleros de prelats ō templers despitalers de ſgleyes o de lochs religiosos o ō altres lochs o ō homens daquells ſino en aquells lochs enlos quals nostres antecessors antiguament aquells acostumaren reebre e haver ne en aquest cas les reebā ſi per priuilegis de no dar cenas se podé deffēdre los quals priuilegis a aquells quils han ō tot en tot en tot sien ſeruats illesos.

Capitol del Rey en pere tercen la tercera cort ō barcelona.

ITem que vos senyor ne la senyora reyna ne lo senyor puch: ne officials vostres o lurs no puxats res ō manar exhigir: ne haver per neguna manera ne per negu na rahō del residuum dels testaments: ne lexes pies ara ne perauant dins cathalunya ne per aquesta rao puxats trametre o fer trametre comissari algu o altra qualſeuol persona per be quel archabisbe ō tarragona o los bisbes qui sō dins cathalunya o altres p nō o auctoritat lur hagē atorgat o atorgaran a vos senyor: e a la senyora reyna: o al senyor ouch lo dit residuū o lexes pies o certa part daqll axi que p via directa o indirecta res nō puxats demanar ne haver ara ne per auant. Plau al senyor rey.

Joan segon en la cort de muntso. Capitol. xxxiii.

ITem senyor molt excellent com per vostres ministres se faça peticio e demanda en algūes vilas e lochs dela ſgleſia prelats e barōs de pagar cenes alcs quals no ſō obligats ni son en poſſeſſio de fer dita paga pertant la dita cort humilment ſupplica vostra excellencia: ſia merce ſua obseruāt la conſtitucio diſponent dels cens mane liurar leuar e traure del libre del cenari de vostra magestat les dites viles lochs caſtells: e terres dela ſgleſia prelats e barons que no ſon tenguts: e obligats ala dita cena ni han acostumat pagar aquella com a xi la conſtitucio la qual es del tenor ſeguent ho diſponguc. ſtatui encara q̄ nos: o fills procuradors veguers o altres q̄ſcuol officials meos cen es alberguen: e acaptes no exigeſqn en

lochs dels barons ó caualliers de prelats de templers de spitalers de sgleyas e de lochs religiosos o ó altres lochs o ó homens de aqlls sino en aquells lochs enlos quals nostres antecessors antiguament aquelles acostumaren rebre hauents ni en aquest cas les rebam si per priuilegis de no dar cenes se poden defendre los quals priuilegis a aquells quils han de tot en tot sien seruats e illesos ¶Plau al senyor rey.

¶Quel senyor rey fassa la despesa e lmena a aquells qui seran ab ell en hosts e que noy mẽ negu per força.

¶Pere segon enla cort de barcelona. Capitol. xxxi.

Item que si barons o caualliers de cathalunya seran ab nos en exercici o ost o ab alcu en loch ó nos proueescã a aqlls en despeses e façam smenes a aquells segons lo vsatge de barcelona. Saluant empero specials conuinences qui fossen entre nos e alcu de daquells.

¶Jacme segon enla prime ra cort de barcelona. ¶Capitol.xix.

Item que nos ro nostres officials no forcem ni destrengam homens dels richs homens: de ordens de sgleyes de caualliers de ciutadans e de homens de viles menar en negu loch sino en aqll cas quel vsatge diu ne encara pugam aquells metre en frontieres o en stabilimẽt sforçadament saluat empero a nos lo vsatge de barçelona e la forma dela pau e dela treua: e los homens qui son poblats en termens deles viles e dels lochs nostres: e saluant encara tots los homens que nos e los nostres antecessors haucm acostumat de menar antiguament.

¶De homens propis amasats o borders sien de reẽso o no quĩ dret han los senyors en aquells e en lurs bens

¶Usatge

Deles coses e delcs facultats dls page ¶x.iii

ſos qui mozen exorchs los ſen
yozs hagen la part que degue
ren hauer tots los fills enſépſ
ſi romangueſſen procreats
dels exorchs.

¶ Vſatge

Semblantment de
les coſes o bleſ poſ
ſions dels cugucoſ
ſi la cugucia es ſe
ta los marits no volents ells e
lurs ſenyozs per egualz parts
hauran tota la part delcs mul
lers adulteres, E ſi peruentu
ra ço que deu no vulle ab volé
tat o ab manament o ab conſé
timent ſi marit ſera ſeta la cu
gucia daquells aytals hagen
los ſenyozs lur dret entegra
ment, E ſi les mullers no fan a
ço per volūtat lur mas per pa
bor o per manament de lurs
marits ſens culpa ſien de lurs
marits e de lurs ſenyozs: e ſéo
tots perdua de propris bens.
E ſi aleſ dites mullers plaura
ſeparenſe de lurs marits axi q̄
no perden lur dot ne lur ſpoli
ci.

¶ Vſatge.

Pages ſi troba oz ne
argent ne bonetes
ne cauall; o mul; o
ſarrabis o ſtoz mā
tinent ho diga e moſtre a ſon
ſenyoz e reta libo e prena dell
ço que ſon ſéyoz dar lur en vol
ra per guardo.

¶ Vſatge

Pages com haura
pres mal enlo coſ
o den enſon auer o
bonoz en neguna
guiſa no o goſ menjar ne deſv
nir mas tātoſt com laura pres
ſe clam a ſon ſenyoz e enſemps
ab ell prenā juſticia e dz .e fa
çā fēn a manament de ſon ſe
yoz.

¶ Vſatge

Dels iteſtats paſſatſ
de aqueſt ſeygle ſi
lexé mullers e fills
la terça pt aconſe
gueſquen los ſenyozs ſa lurs
facultats; ſi lexé fills e no mul
lers la meytat aconſeguesqué
los dits ſenyozs; ſi leixen mul
lers e no fills hagen la meytat
los ſéyozs la dita ze laltre mey
tat los parents del deffunt. E
ſi parents no y ha als ſenyozs
ſie donat tot ſaul lo dret dels
mullers en totes coſes exima
teix ſie dels mullers en teſta
des deffunctes com deſſus es
dit dels marits.

Costuma de cathalunya.

Si algun qui nunca ha hauda muller mor intestat lo senyor dell no deu pendre la terça part dels bens seus ne alguna cosa altra per rabo de intestia: e aço es notat enlo vsatge hon parla de intestias

Costuma de cathalunya

Item si algu fill de algun pages home de alcun caualler o daltre mor itestat apres la mort del pare en alguna vila o castell del rey: e aqll no hauia certa mansio mas stava per algun temps en algun loch e per altre temps en altre la terça part dels bens daquell mobles du hauer lo senyor dl pare per rabo de intestia: e no lo rey ne la vila enla qual mor e aço es notat enlo vsatge sobredit.

Quls homens propris nos poren mudar en altres locs ne sien deffesos contra lurs senyors.

Si algu pendra home daltre aell retent algu cens per deffensio axicom es acostumat nol deu mantenir a son senyor de ses forces.

Pere segon enla cort de barcelona. Capitol. xrii.

Item que enles terres o lochs hon los homens son acostumats de reebre no transporten lur domicili als nostres lochs si nos reemen: e noy pusquen tenir honors ne possessions ans aquelles alienen a persones no vedades: o les lexen a lurs senyors retudes aells les cartes de aquellas honors enlos lochs empo on los homes no hã acostumat de recmbre si mudé lur statge als lochs nostres retudes les cartes lexen a lurs seyors propris lurs possessions o que les alienen a persones no vedades les quals coses volé q̃s'observen axicom antiguament en cascũ loch es acostumat ỏ fer Dels homens empo dels dits lochs q̃ ara sõ en nres lochs axi volé q̃ sie obseruat q̃ si eré ỏ lochs o de vils enles quals se acostumé de reebre q̃s reemen si dõchs p alcũ dret o p̃ pscripcio ỏ any: ỏ mes e ỏ die o ỏ major tẽps nos podié ỏ ffore sobre

les possessiõs empero e les ho nors daquells si q̃ sié de lochs on se acostumen de rèbre o dal tres lochs volem que axi sia obseruat que si tenen masada borda o pernada o altres bès tals don puguen couinentmèt tenir alberch que sié tenguts de vendre los dits bens no cõ trestant prescripcio de temps si dõchs per altre dret nos po dien deffendre.

Alfons segon enla cort ô munso. Capitol.xxix.

Item ordenam e statuim que si algu pages o border: o joue hom lexara son mas o sa borda o se exira dela senyoria daquell de qui sera que perda los scents que haura qui per tanguen al mas o la borda: e q̃ haja a rèbre la persõa sua ôl senyor de qui sera en aquellas empero terces en q̃es acostu mat de rembre.

Facme segon enla prime ra cort de barcelona. Capitol.xxx

Item que null hom qui tenga mas o p nada o borda en sé yoria dalgu e faça foch a qui que nos pusque fer hom daltre sen licencia de son senyor.

Idem enla cort de Gero na. Capitol.xxii.

Item statuhim e en cara ordenam que alcũ pages border o joues hom o al re qualseuol christia qui vinga o faça con tra son senyor stant e demètre aura stat en séyoria o sots séyo ria de sõ senyor no sie deffes cõ tra aq̃ll séyor seu p nos ni p lo dit inclit infãt ni p officials nos tres ni daquell infant ni per prelats ni p religioses nip cler gues ni per richs homens ne per caualiers: ni per ciuta dãs ne per homens de viles: e que nos o lo dit infant: o offi cials nostres o daquell: o pre lats clergues richs homès ca ualiers ciutadans o homès de viles no donen ni facen aells deffensio ni aiuda cõtra lo dit senyor lur en alguna cosa que fahes o vingues contra lo dit séyor seu ans si los dits pages border o joues hom o algu al tre cristia abans que fossé pre uenguts per lur senyor venien a poblar per habitar e star aq continuamèt enles ciutats vi les o lochs nostres o ô prelats religioses clergues richs ho mens caualiers ciutadãs o ho

mens de viles puxen esser defeses en aquell cas per nos: o per los altres demúdits. Sau empero que si aquells homés eren de lochs enlos quals los homens han acostumat de reembre que no sien defeses en aquell cas per nos o per los altres demundits en tro que reemuts se sien de lurs senyors: es entes empero que per aqst capitol no sie fet prejudici als statuts e ordinacions delcs generals corts de cathalúya passades ne als priuilegis ne aleſ costumes scrites óles ciutats delcs viles o dels altres lochs

Alfons quart enla cort ó barcelona. Capitol.ii.

Item comemorãts la constitucio enla cort de barcelona per lo molt alt princep de gloriosa memoria lo rey en pere segon predecessor nostre feta del tenor seguent. Item q in terris siue locis vbi hommes redimi consueuerunt non trãsferãt domicilia sua ad loca nostra nisi se redimerint et nõ possint tenere honores nec possessiones sed eas alienent personis nõ prohibitis vel deserãt dominis propris instrumentis ipsorum honorum eis restitutis: in locis vero vbi homines redimi non cõsueuerũt si trãsferãt domicilia sua ad loca nostra restitutis instrumẽtis óserant possessiones suas dominis propris vel personis non prohibitis alienent quequidé obseruari volumus prout antiquitus in quolibet loco est fieri consuetum. Be hominibus vero dictorum locorum q nunc sunt in locis nostris. ita volumus obseruari q si fuerit ó locis in quibus redimi se cõsuerunt se redimant nisi jure aliquo prescripcione amni: mensis et diei vel vltra: poterunt se tueri super possessionibus vero et honoribus eorumdem siue sint. Be locis vbi redimi consueuerunt siue de alijs ita volumus obseruari q si tenẽt mãsatam bordam vel pernatã aut alia bona talia vnde possint competere hospicium tenere q dicta bona teneantur vendere prescriptione temporis non obstante: nisi alio jure poterint se tueri. Ajustant alà dita cõstitucio ab consẽtimẽt ó la dita cort per tolre tota materia ó vagar e tota dubitacio sta tuhán e ordenam que daqa uant los dessus dits homens qui seran acustumats de reembres o de no reembres dis vn any apres que haúran jaquit o trãsferit lur domicili enqual seuol ciutats viles lochs castells o termens de aquells axi

nostres cõ de qualseuol altres
persones sien tenguts los bẽ
sehents segons forma :e tenor
dela dita cõstitucio alienar a
persones no prohibites:o ha-
gen a derelinquir aquelles als
senyors propris restituint los
lurs instrumẽts. & si dins spay
del dit any la vna deles coses
dessus dites ço es la alienacio
dels dits bens en persones no
prohibites o deserir los dits
bens : e restruicio de instru-
mẽts no haurã complides que
passat lo dit any ipso facto sen
se altra conaxẽça e citacio pus
consta sumariament esser stat
mudat lo domicili de fet sia p-
mes als dits sẽyors:si per pac
te gracia o remissio de lurs sen
yors los dits homens e bens
nos son :o stran en franquits
de pendre a lurs mans de aqllls
aytals los bens seents segons
de mũt es expressat dels quals
puixen liberament ordenar p
lur propria auctoritat en vi-
gor dela present constitucio.
Saluat dret als creedors dels
dits homens qui hauran trãs
ferit lo domicili si algu los per
tany. & no resmenys los dessus
dits homens:sien forçats de
restituir tots los instrumẽts als
dits senyors:o si los homens
no han les cartes que los dits
homens hagen a purgar si ma
teixs ab sagrament que no les
han ne han fet dolosament pq
no les han:e que no saben on
son ans prometen e juren que
quant que sapien hon sien les
denũciaran:e diran hon son:e
si venen a mans sues o en qual
seuolmanera han facultat de
hauerles:les restituirã als dits
senyors e de renunciar ab car
ta publica a tot dret aell pertã
yent enlos dits bens seẽts : la
qual compulsio haje e sie ten-
gut fer lo official reyal delave
gueria hon seran trobats los
dits homens tota hora que p
los senyors de aquells no sien
requests la presẽt constitucio
volem esser stesa a tots : e sen-
gles homẽs dessusdits qui ans
dela present constitucio haurã
jaquits e trãsferits lurs domi
cilis enlos locbs nostres;o dal
tres dessusdits ço es que sien
tenguts dins vn any primervi
nent de fer la alienacio a per-
sones no prohibites e de relin
quir los bens seents:e de resti
tuir tots lurs instruments e re
nunciar a tot dret que hagen
en aqllo segons dessus es dit e
alla hon no facen q̃ sia obser-
uada la forã dessusdita. & mes
ajustant ala dita constitucio
statuhim e ordenam que si al-
gun hom de remença sen hira
sens licencia de sõ senyor:e dis
lany del dia que sera partit se
ra request ab carta publica p
lo dit sẽyor que torn:o sera fe
ta requesta judicial dauant lo

official del loch hon sera trobat la dit hom de remença o a requesta del dit senyor sera citat: o request ab veu de crida enlo cap dela veguería: o sotsveguería del territori de hon sera lo dit hom: o encara enlo territori o perroquia de hont sera lo dit hom si enlo dit territori o perroquia es acostumat de fer crides enlo dia de marcat: o de diumenge enlos locchs on nos acostumé ő plegar altre dia pus la tal crida per letra de intimacio sia dreçada al veguer: o sotsveguer delaveguería o sotsvegueria dont sespertit requirint lo dit veguer o sotsveguer que publich la dita crida donada eleccio al senyor de fer vna ő les dites coses que daquiauant alguna prescripcio no puxa esser allegada per lo dit home contra sen senyor. & si dins lo dit any no sera tornat lo dit hom ő remença pusca lo dit seyor donar cőtra ell clam de pau: e de treua e si apres que lo senyor se haura apropriats los bens per vigor dela present constitucio p los dits homens de remença: o no de remença de paraula: o escrits per si: o per interposada persona seran fetes manaces: o batiments: o opposacions creus: o fetes fosses: o altres senyals de mortes: o menaces designats contra los dits senyors: o lurs procuradors o aquells qui los dit bens tindrã enlos dits casos o quiscun de aquells volem que les penes e processos contenguts enla cőstitucio feta per lo rey en ferrã do pare nostre de gloriosa memoria enla cort de barcelona començant com a molts enements a fer mal &c. hagen loch e contra los demunt dits puxa esser procehit segons seria e tenor dela dita cőstitucio: la qual als dits casos: e quiscun de aquells volem esser ateza. & si los senyors semblãts manasses faran per empatxar les vẽdas fadedors dels bens seéts dels homens dessusdits volem statuhim e ordenam que en aquell cas los dits senyors los bens dels dits homés nos puxen apropriar.

Ferrando segon enla primera cort de barcelona

Capitol. xv.

Com per lo senyor rey dõ alfonso ő alta recordacio sia stada donada vna sentẽcia interlocutoria sobre les remenses e aquella sia contra constitucions de catbalunya vsos pratiques e consuetuts del dit principat ab la present constitucio revocam e anullam

la dita ſentencia: e volem e ordenam que los ſenyors alodiaris e directes deles dites remeses sien tornats: e de present tornaz aquells en aquella poſſessio: e recepcio de tots cẽsos tasques jornades seruituts: e altres drets vs e exercici de aquells en que eren abans dela promolgucacio dela dita sentencia. Sien empero seruats los pactes e concordies particularment fetes entre los vers senyors e los vassalls. Entes q̃ les penssions dels censos tasques: e altres drets degudes fins enlany vuytanta exclusiue deles quals no son en possessio de pagar: ne lo senyor ó rebre sien remeses a nos quen pugam dispondre e ordenar a voluntat nostre.

De feus e apostats e em pares reyals.

Usatge

Los magnats els cauallers si contrasté fermar dret a lurs séyors cõ fer deué E perço lurs senyors pendran apostat de lur castell o lurs em pararan lo feu no lus deué retre ne lo castell ne lo feu entro quels hagen fet dret e esmenades totes les meſſions quel séyor per la custodia de aquell haura fetes per lo preniment del castell e per lemparament del feu. E si en altra guisa hauran dada aells apostat no lus ferm de dret entro q̃ hagen lo castell recobrat sidoncbs lo séyor no ha guerra e q̃ haja obs aquell castell o quey haja son stat.

Usatge

Si algu contradira a son senyor la potestat de son castell axicom dar la li ou en sofferra reptament sil senyor poza pendre aquell castell sera li legut de retenir lo castell ensemps ab los feus que ell tenia per aquell castell entro quel menyspreedor haja esmenat a son senyor totes les pdues que haura fetes en pendre aquell castell e en guardar lo: e assegur juran ab ses mãs per sagramãtal scrit que la postat daquell castell james en nulla guisa li sera contradita.

Usatge

Los castellans no deuen altres sots castellans metre sots si en negu castell que tenguen per lo senyor

sens consentiment de aquell senyor; e si ho fan els senyors ho saben e noy contradixeren los castellans qui hi seran ells sabents e no contra dients hi deuran estar mas si ho saben e contra vexen deuen los negar aquells quils hi haurā mes sos

Usatge

Jnegu donara son feu a altre ol empeyora ra ol alienara menys de consentiment de son senyor e son seyor ho sap ey contra diu emparar pot aquell feu quāt ques vulla siu sap e noy contra diu nol pot emparar mas lo seruici daquell feu pot demanar a qualquesuulla o al donador o al rebedor. & si li contradiu hom lo feu nil seruici del feu sera legut al senyor demparar lo feu o detnir lo en domini en tro q̄ lo seruici perdutli sia esmenat en doble e ben assegurat que daquiauant no li sia cōtradit.

Usatge.

Qui falra ostz ne caualcades a son senyor aquí fer les ou o les li smen en doble sil senyor ho vol o li esmen lo dan e les perdues e les messions que haura fetes per lo falliment dell. Semblantmēt los cauallers si perden res en ostz ni encauallcades esmenen lus o lurs senyors axicom ells ho pozan auerar.

Usatge

Qui veura son senyor hauer necessitat e li fara fallença ō ajuda e del seruici que ser li deu e per aço lo fara reebre aquella reemço en nulla guisa no deu hauer ne aconseguir. Abas sil senyor vol quel seu home li enadesca al seruici cresca li lo benifet sino lo hom haja ço que hauer sol e seruesca a son senyor axi cos tāy ni cous.

Usatge

Qui es soliu de son senyor molt be li deu seruir o segons couinença el senyor lo deu hauer contra tots e no altre contra ell e p aço null hom no deu fer solidança sino a vn sol seyor si dōchsno li ho consent lo senyor ō qui primerament sera soliu.

Usatge

Q Ui ſon ſenyor lexa ra viu en batalla mentre que ajudar li puſca : o per mal engan li fallira de batalla per ſor deu tot quant per ell te.

Ca ſatge:

Q Ui per ira mogut deſtiara ſõ ſenyor o li lexara ſon feu empar li ſon ſeyor tot quant per ell haja e tenga ho tant longament ent o que torn a ſon homenatge. e ferm dret e li ſmen ab ſagrar ent la deſhonor que feta li ha e puyſ cobre lo feu que lexat li hauia

Ca ſatge

Q Ui ſon ſenyor mẽ yſpreara o per cr gull acordadamẽt lo dſafiara perdre deu per toſtemps tot quant p ell te e deu li retre tot quãt dl ſeu moble haja haut q̃ ſeruit no li ha.

Ca ſatge

Q Ui ſcientmẽt ociu ra ſon ſenyor o de ma o de lengua : o ſon fill ledeſme oli adulterara ſa muller o li tol ra ſon caſtell o nol li retra ſen ſ pijorament o li fara mal que no li puſque ſmenar ni recorre car per vna de aqueſtes coſes ſi prouat o conuençut neo deu venir en ma de ſon ſenyor ab tot quãt per ell tenga p fer ne aſa voluntat car grã bauſia es Beles altres bauſies e ma leficis qui poden eſſer redre çats o ſmenats ferm hom dret ſon ſenyor axicom coſtum es daqueſta terra : e façali axicom ell li fara jutjar

Ca ſatge

P Oſtat de ſon caſtell ne fermament de dret null hõ no cõ traſt en neguna ma nera a ſon ſenyor axicom li du dar poſtat e fer dret cor de mẽ tre que li contradira ſon bau ſador ſera. & ſi per aço prẽ mal no li ſia eſmenat. & ſil ſenyor hi ha dan nin fa meſſio que li ſie eſmenat de ſon home

Ca ſatge

T Ot mal que hoz fa ra a ſon ſenyor o ſõ ſenyor a ſon home ſens fadiga de dret e ſens a cuydament deu eſſer redreçat en caſcuns part

Ca ſatge

Item statuhim ̃ los sobredits princeps que si negun per si mateix o per só mi satge volia acuymdar o dessiar son senyor segur ho pusca fer segur mentre vẽdra e segur mẽ tre que stara e segur entro que sie tornat asa casa. Entretant empero si sabra dan de son sen yor vet lo si pora e sivedar nol pora tantost ho notifich a son senyor e si nou fa dan de mal feytor ne haura.

¶ Bere segon enla cort de barcelona. Capitol. xlviii.

Item que si alcũ ba ro o cauaner fa re quest sobre fer ser uey del seu lo qual te sobre aço sie obseruat lo vsat ge de barçalona

¶ Idem. Capitol. xlviii.

Item volem que sie determenat e dcla rat a egualtat quia cosa p seu hon cert seruey no es stablit dege esser feta.

¶ Idem. Capitol. lvii.

Item que en totes causes feudals les quals nos ab barõs o ab cauallers de catbalunya se sõuẽdra hauer o ells ab nos façã p parts dla cort esser jut jats barons ço es assaber per barons: e cauallers dun scut p caualler dun scut: e quels dits pars pusquen assessors asi elegir no sospitosos

¶ Jacme segõ enla terca en la segona cort de barcelona Capitol. xvi.

Item ordenã de cõ sell aprouacio e cõ sẽtimẽt dls demũt dits que si seyoria de castell o daltre loch qui haja acostumat esser de caualler enlo qual castell: o loch son castlans o feudaters sien jut jats ab lo dit ciutada e hom d̃ vila senyor dl dit castell o loch en tots plets e questions que entre ells se soeuendran per ra ho deles dites castlanies: o feus axicom dabans eren jut jats ab lo caualler del qual lo dit ciutada o hom de vila ha o haura loch: e q̃ haja assignar a aquells jutges pars de cort: o fer o donar a aquells sos obs segons los vsatges de b arcelo na si trau aquells d̃ fora lo feu

¶ De confirmacions e ap prouacions de constitu

cions e de capitols ỏ cort

Pere segon enla cort de barcelona. Capitol. xlvii.

Acara approuam e cõfermam lo statut fet per lo seyor rey en jacme ỏ bona memoria ça enrera pare nostre enla ciutat de gerona sobre les vsures els altres capitols en aqll cõtéguts e aqll statut volé inviolablemét esser obsuat à coméça en Jacme per la gracia de deu rey darago e del regne de valécia e del regne de mallorques comte de barcelona e durgell e senyor demuntpeller Eltots los sotsmeses ỏles terres e ỏls regnes nostres gracia e bénuolencia en per tostemps ỏla reyal beniuolença se pertany axi entendre als profits dels sotsmesos que foragitades aquelles coses qui son dampnoses a comuna vtilitat aquelles tant solament nodresca e conserue qui tornen a profit ỏ cascu ꝛc. la forma del qual statut fem metre en scrits e les altres cosses axicom damunt se conte.

Idem Capitol. xxxiii

Confermam e encara atorgam la constitucio feta a cerueria p lo seyor en pere qaenrera de bona memoria rey darago e aquella volem en tots los capitols fermament esser obsuada e aqllas empo coses que son en pau e en treua volé que sia obseruada la constitucio de pau e de treua iatsia oço que enla dita constitucio de bons arechs tantsolament mé cio sia feta la forma dela dita constitucio comença axi. En lany de nostre seyor. Mb. cciij° enlo mes de septembre enla celebrable cort a cerueria etc. la forma dela qual en scrits sem metre ab altres axicos demũt se conte.

Idem. capitol. xxxvii

Volem e atorgam: e encara confirmam que la constitucio de pau: e de treua feta enla ciutat de barcelona e confirmada a tarragona per lo seyor en Jacme ỏ bona memoria rey darago qui comença. En nom de jesuchrist sapiẽ tots la data dela qual es jus lany dela incarnacio ỏ nostre seyor. Mb. ccxxviij. a. xij. deles kalendes de janer inviolablement sie obseruada en tots los seus capitols: les formes empero dela constitucio e confirmacio demuntdites sem me

tre en scrits ab les demuntdi-
tes.

Jacme segõ enla primera cort de barcelona.

En nõ de deu sie ma
nifest a vniuersos
que nos en jacme
per la gracia deõn
rey darago de sicilia e de mal-
lorques e de valencia e comte
de barçalona õ grat e certa sci
encia per nos o successors nos
tres loam aprouam e cõfirmã
auosaltres prelats òrdens reli
gions comtes ovezcomtes ba
rons richs homens ciutats e
viles e locbs vniuersos de ca-
thalũya e nostres en perpetuu
totes libertats privilegis vsos
e cõsuetuts e statuts atorgats
generalment a vosaltres per
los illustres lo seyor rey en jac
me aui nostre lo senyor rey en
pere pare nostre e per lo seny-
or nalfonso frare nostre e pre-
decessors de aquells axicõ en
temps dels predecessors dells
mils haueu vsat vosaltres e p̃
decessors vostres e axicõ mils
pot esser dit e entes a saluacio
e bon enteniment vostre e òls
vostres: volents e statuints: e
encara ordenants les coses de
muntdites totes e sengles per
petuament: e inuiolable esser
òbseruades e ab aquesta publi
ca carta dehim e manaz als ve
guers batles corts e altres of-
ficials e sotsmesos nostres pre
sents e sdeuenidors que les di
tes lebertats privilegis vsos
consuetuts e statuts tenguen
e obseruen e facen õ tots esser
tenguts e obseruets e a major
cautela juraz en anima nostra
e per la creu de nostre senyor
jesuchrist e los sants. iiij. euan
gelis de aquell ab les nostres
mãs corporalmẽt tocats les co
ses demuntdites totes e sengles
tenir e fer esser tengudes e en-
cara obseruades. E en aço em-
pero no confermam ne entenẽ
confirmar algunes coses les
quals sien o esser puguen con-
tra les ordinacions fetes per
lo dit senyor Bey frare nostre
enla cort de muntço o en frau
o diminucio daquellas ne al-
gunes coses les quals sien re-
uocades: per aquella cort de
mũtço o ordenades o manades
esser la qual cosa es feta a bar
çalona a. ix. de kalẽdas de sep
tembre any de nostre senyor.
M̃.CC.xci.

Idem enla segona cort de barcelona. Capitol. xi.

Item que nos: e
los successors no
stres per tostẽps
tengam e seguescam en nos: e

façam tenir seguir: e cõplir p nostres officials presents e sdeuenidors totes les ordinacions e constitucions: e capitols fets axi en aquesta present cort cõ enla general cort d barcelona feta per lo senyor rey en. Pe. d bona memoria com enla cort de muntço celebrada per lo sé yor rey nãfoo frare nostre cõ encara enla cort per nos celebrada en barçalona com encara en altres corts generals. E si per los nostres officials en tempsi passat es stat fet contra ja es stat ordenat esser enquest contra los officials e quen sie punits.

¶ Item. Capitol .xxiii.

Item quel capitol dela cort del senyor Rey en. Pe. pare nostre: lo qual comença. Statubim encara que cascu pugue anar e tornar per mar e p terra a qlsevol loch etc. E lo capitol lo qual lo dit senyor rey feu enla dita cort q comença. Item que nos o los successors nres no pugã cõprar dits termes dalgun castell d baro o de cavaller o dalgu altre lo qual nos tẽga p nos a lou algu etc. E tots los altres capitols dela dita cort del senyor rey en. p. sien seruats e cõplits axicom mills en aquells capitols es contengut

¶ Item. Capitol .xxiiii.

Tez quel capitol d la cort de barcelona que nos hauem celebrada qui comença. Item que porter: o algun altre official no pẽyor tc. sie seruat e quels officials nostres qualsque sien: ne de qualque condicio no penyoren per deute propri o strany ne p ost ne per cavalcada ne p cena ne per altre dret reyal o publich o privat bisties a regnes o altre instrument o arnes de lauor. E qui contrafara que perda loffici per tot tẽpo e vltra aço quen sie punit a coneguda nostra. E encara. i. capitol dla dita cort qui comença. Item q los officials nostres o homens de ciutats e viles nostres o algu altre no procehesca contra algu rich hõ cavaller clergue home dordc o ciutada o altre citacio metent so o enaltra manera etc. E encara tots los altres capitols dela dita cort sie seruats per nos e per officials nostres e per altres.

Item enla cort de leyda ¶ Capitol .xi:

Item vivenã e statuim q tots los privilegis: e e frãquezas libertats constitucions e costumes e encara vsances: les quals han e qui son fetes: dades e atorga

des en general: o en special a prelats religiosos e clergues a richs homens caualleros ciutadans: ciutats e viles o alcuna persona o loch per nos e p los nostres antecessors e totes ordinacions e confirmacions de corts generals passades romanguen e sien en sa força e en sa bona fermetat saluāt tot allo q ordenat es enla present o en adit.

Idem enla cort ō gerona capitol. xxx.

AQuestes coses nos infant namfos del ōmūt dit sēyor rey primogenit a requesta de tots los deuall scrits e de voluntat e consell daquell senyor rey loam atorgam e encara aprouam totes e senguls coses demunt dites segons que damunt son contengudes: e amajor fermetat prometē en bona fe a tots e senguls dauall scrits qui ala dita general cort vengueren e encara a tots altres de cathalunya qui absents son e al notari deuall scrit de nos per aquells dels quals se pertany o pertāyr se pora legitimamēt stipulant pactant e reeben. & encara agradablement juram en anima nostra per deu e per la creu ō nostre sēyor jesucrist e los seus sants. iiij. euangelis de nostres mans corporalmēt tocats les demuntdites coses totes e senguls segons que damunt sō dites tenir e complir e inuiolablemēt obseruar e fer obseruar e tenir segōs que damunt son contengudes.

Alfons terc enla cort de muntblanch. Ca. xxxv

Mes auāt encara volem e statuim que nos e la molt alta regina muller nostra e lo dit infāt en. p. molt car primogenit e general procurador nostre e los officials nostres e ōlls qualque sien tengam e obseruam e tenguē e obseruen tots los capitols dela present cort e deles altres corts de cathalunya passades e encara tengā e obseruem e tenguen: e obseruen als dits prelats esgleyes religiosos e persones ecclesiastiques richs homēs caualliers a ciutats: e a viles: e a altres lochs de cathalunya e als ciutadans e stadans de aquelles e als lurs per tostemps totes libertats priuilegis vsos: e costums dells axicom mils e pus plenariament daquells fins a ci han vsat aquelles totes coses e senguls aells confermāts

Pere terc enla cort de cer uera.capitol.xxvi

RAtenim nos empe/ro e saluam q̃ aq̃l/leo constitucions temporals o de al/guenes coses en aquelles con/tengudes e de algunes qui da/quen se seguesquen o seguir se puxen no sie fet algun prejudi ci o fer se puscq̃ als prelats ba/rons caualliers e altres perso/nes qualsevulle dins cathalũ ya stãts o a algunes ꝺ aquelles en lurs libertats frãqueses pri uilegis consuetuts e altres q̃l/seuol drets ans totes aquelles sien e romanguen en lur forca e valor axicom primerament e ara stã cõ totes aq̃lles coses enla general cort a vosaltres/ per los damũtoits per bon sta mẽt dela terra sens prejudici de aquello sien stades atorga/des.

Elionor enla cort de tor tosa.Capitol.iiii.

HAla per si reuocats la cõstitucio p nos laltre jorn feta enla ciutat de leyda en/la continuacio deles presents corts qui comença reprehẽsi/ble no deu esser judicat etc.vo lem que les constitucions ꝺ p/penya e de ceruera ꝺles quals ere feta mencio,enla dita consi/titucio reuocatoria segõs lurs tenors inuiolablemẽt sien ob/seruades.

Pere terc enla terca cort de barcelona.

ITem senyor q̃ vos hajats a fer als ditz iii.braços e al gene ral de cathalunya aytals cartes a conseruacio ꝺ lurs privilegis vsos costumes franqueses e libertats com lo rey nãstos feu enla cort de mũt ço e lo rey en jacme aui nostre senyor enla cort primera ꝺ bar çalona sobre lo fet dela sisa cõ fermant aquells sens empero novella concessio e prejudici vostre senyor. ¶Plau al sen/yor rey.

Ferrando primer enla cort de barcelona ca.ii

ITem senyor coz lo senyor rey en mar/ti de alta recorda/cio or cle e ĩmediat ꝓdecessor vre enla cort generall de cathalũya p ell vltimamẽt celebrada enla ciutat de bar.p ꝺscarrech ꝺ sa cõsciẽcia e p dar bõ ord ala execucio ꝺla justicia enla sua audiẽcia ccort e en al tra manera p bon stament de

la cosa publica del principat d' cathalũya per si e per sos suc-
cessors ab sollempne acte de cort atorgas fermas : e jurgas los capitols d' la tenor seguent

Olt excellent prin-
cep e victorios se-
yor com la cort per
brevetat de tẽps no hage encara poguda cõcor-
dar la forma dela justicia ala vostra senyoria offeridora ꝛc. Inseratur q̃ placia a vos sen-
yor vos e voltre primogenit p vos e ell e successors vostres e seus fermar loar e aprouar ra-
tificar e prometre d' tenir e ob-
seruar los dits capitols segõs lur forma serie e tenor : e mes a-
uant senyor quels officials q han a fer sagrament : e homen-
natge de seruar aquells segõs la forma dels dits capitols ha-
gen aquells a fer e prestar de present e los altres axicom a-
pres vendran e qué sia feta car-
ta publica ensemps e departi-
dament la qual sia dada als de-
putats de cathalũya. ¶ Plau al senyor rey.

¶ Idem. Capitol. iii

Item senyor suppl' ca la dita cort q̃s placia p vos e vr̃e illustre primogenit e vostres e seus successors loar e aprouar ratificar e cõfirmar los capitols e ordinacions del general de cathalũya. E no res menys donar e atorgar la jure dictio acostũada als diputats elegidors enla present cort si se-
ran triénals e lurs succehidors triennals generalment habent si vostre merce sera saluetat q̃ per aquesta cõfirmacio no sia fet prejudici ala confirmacio general ja feta per vos senyor en vostre nouell e beneurat auenimẽt. Entẽ empero seyor la dita cort que si p temps mu-
da la forma dela eleccio d's di-
putats que haja hauer consen-
timent vostre senyor tant cos toca la juredictio si donchs la dita cort ara o lauors no tor-
naua enla practica d's diputa-
cio q̃ tenia abans que la present cort se celebras la q̃l cosa li fos leguda ab aq̃lla mateixa jure-
dictio la qual ara per lauors vos placia atorgar. ¶ Plau al seyor rey e atorga ladita ju-
redictio.

¶ De prohemis e concluси-
ons e fermes de corts

¶ Usatge

Abãs quels vsatges fossen meios solien los jutges jurjar q̃ cotes les males fetes fossẽ smena-
des en tostẽps sino podien esser

menyſpreades per ſagrament o per batalla o per aygua freda o calda ;axi dient yo aytal jur a tu aytal que aquest mal fet que atu he fet de tal guisa lo te fet a mon dret e aton tort que nol te deig esmenar p deu e per aquells ſanto euãgelis e quẽ ſtare a batalla o a.i. dels ſobredits judicis dayguа freda o de calda. ¶ Homicidi ;o cugucia que no podé eſſer mẽ yſpreats ſien ſegons ley e coſtums jurjats e ſmenats o venjats.

¶ Uſatge

Com lo ſeyor en.R. berenguer rey cõte e marques d bar celõa e ſubjugador de ſpanya hague honor e vehe e conech que en tots los plets de aquella terra no podien eſſer obſeruades les leys godes e vehe molts clãſ e molts plets que aquelles leys no jurjauen ſpecialment ab loament e conſell dels ſeus prohomens enſẽps ab la ſua molt ſauia muller nadalmus conſtitui ;e mes vſatges ab que tots los clams e los malfets en aquells inſertats foſſen deſtrets e pledejatſ e ordenats e encara eſmenats o venjats aço feu lo comte per auctoritat del jutge qui diu q̃l princep haje eleccio e licencia de ajuſtar leys ſi juſta nouitat de plets ho requerra e que ſia tractat p la diſcrecio dela rey al maieſtat en qual guiſa comẽçament de plet ſie a leys ajuſtat. E la reyal poteſtat ſola ſia frãca en totes coſes qualſeuol pena menera eſſer poſada en plet. E los vſatges que mes lo leny or comte comencen axi.

¶ Pere ſegon enla cort de barcelona.

En nom de deu ;coznos en pere per la gracia de deu darago e de ſicilia Rey ſeguints les pejades exemplef de noſtres predeceſſors e a trã quilitat de noſtres ſotſmeſos voluntariament entenents hajam manat als catbalano generalmẽt cozts enla ciutat d barçalona celebradora: e ſiẽ conuẽguts als lochs e cort damũt dits los biſbes prelats religioſos barons cauallers ciutadãſ e homens de vils de catbalũya ;ço es narnau de barçalona Ramon de vich bñt de gerona biſbes e en.Jſd. de beluis per lo archabiſbe de tarragona, johan de torra trencadg berẽguer de ſtuuia canonge de leyda per lo biſbe de Leyda bernat de portella cabiſcol de vrgell p lo biſbe durgell fra.bñt

de ſent juſt meſtre ðla caualla-
ría del temple en arago e en ca
thalunya.fra.guillem de clar-
mont portant veus de caſtella
dempoſta prelats abbats e al-
tres religioſos de cathalunya
nobles Ermengau comte dur-
gell aluaro ſon frare. Guerau
de cabzera ponç de hugo com-
te dempuries ramon folchvez
cõte de cardona arnau-rotger
comte ð pallars ramon ſõ fra-
re:dalmau vezcomte de rocha
berti. Guillem vezcomte de
caſtell nou:ramon vezcomte ð
vilamur:guillem danglola.ra
mõ ð mũtcada.b.dãglola bñ
guer de puiguert gal.de pinoſ
ramon guerau de ceruello ala
many ſon frare berenguer de
entença põç de ribelles.G.ð ſét
vicéç procurador del noble en
gaſto p la gracia ð deuvezcom
te de biarn bñguer ð anglola e
ramõ ſõ frare galcera danglo-
la e ramon ſõ frare.Guillez ra
mon de joſa põç de ceruera.gi
labert de cruilles Arnau ð tur
ta berẽguer hugo ð cabzéç.p.
arnau de bocart arnau ð faga
bñguer rogell de erill.Ramõ
dorcau.bñguer de belluis:ra
mon ð cabzera pere arnau dal
menara põç de ſanta pau bñt
de vilademanyimarch de ſãta
eugenia e molts altres nobles
e baronſ de cathalunya jacme
de paramola dalmau demont
oliu guillem de caſtell lauli be
renguer de baradors bñguer
de rajadell guillem de calders
ſymon de ſent march ramon ð
ſant marchiramon ð ribes ra-
mon de peguera:berenguer ð
thalamanca:bñguer:calders
bñguer de joſa:guillem ð mũt
ſerrat bñguer de matſens guil
lem de aguilo galceran de oli-
ua:ponç jacme de bezhora e al
tres molts de cathalunya: jac
me grũij bñguer durfort mari
mõ de plegamãs bñt burguet
ciutadans de barçalona pere
ramon de ſant climẽt. G.ð na
muntaguda e guillem mulner
ciutadans ð leyda:ramon an.
garrall Arn.ſimõ e.p.gui. ciu-
tadans de gerona bñ guardo-
lum arnau de bras pere brun e
bñt arbert ciutadans de torro
ſa ponç grumj johã de plega-
mans e berenguer de lileſma
ciutadans de tarragona: jac-
me de cardona e ramon de ſa-
la ciutadans de vich:bertho-
meu deuall aymerich de lobe-
ra ðla vila de ceruera guillẽ ð
millars:e Ramon de ſorts de-
la vila de muntblanch:Ramõ
de belloch:e Arnau falco dela
vila de tarrega bñt marti:e pe
re miro de vila francha bñt de
ſala e arnau ð graualoſa ð mã-
reſa e joban caſcals e joban o-
liba dela vila de berga ramon
ſtrada pe bñguer beguda dela

vila de belcliu e molts altres dels ciutats e vilas dessusdites e daltres locis molts ỏ catalunya: e tots los demũdits e sengles requerirem la cort en e sobre alguns demandes e capitols ordenadors declaradors apricom per constitucions nostres e altres coses davall scrites fetes sobre cascun capitol pogan esser deprimes lo nostre assentiment volgues sem prestar e liberalment atorgar supplicants a nos altres humilment en aquesta forma.

¶ Idem.

LEs dessusdites restitucions constitucions stats e declaracions a supplicació de tots los demũdits en la general cort en la ciutat ỏ barçalona constituits hauem fetes e volem en per tostemps inviolablement esser observats, manants a veguers batles e universes officials nostres presents e sdeuenidors ẽ les dites restitucions constitucions statuts e declaracions observen e facen inviolablement observar. A aquestes coses nos infant alfonso del demunt dit senyor Rey primogenit a requesta de tots los demunt dits e de voluntat e de consentiment dell mateix rey loam atorgam e aprovam totes e sengles coses demunt dites com demunt es contengut fozen fetes aquestes coses a barçalona en la general cort sobredita a. vij. de kalendes ỏ janer any de nostre senyor. m. cclxxxiij. presents requirents e humilment demanants los bisbes prelats religioses barons cavallers ciutadans e homens de viles demunt dits sen yal ¶ den. Jp. per la gracia ỏ deu darago e de sicilia rey. sen yal den alfonso del molt illustre senyor rey darago primogenit qui aquestas coses loam e afermam

¶ Alfons segon en la cort ỏ munso.

QUeguen tots que nos alfonso per la gracia de deu Rey darago de mallorques e de valencia e comte de barçalona entenents a pau justicia e abon stament dels dits regnes nostres e del dit comtat nostre de barçalona e encara de tota la nostra terra de catalunya perço de consell consentiment e voluntat dels bisbes e mestre del temple del spital e dels abbats comanadors priors e altres prelats ỏla sglesya e nobles encara dels caval-

ers ciutadans e homens devi
es e de altres lochs dls demũ
dits regnes nostres del dit cõ
tat nostre e dela terra encara
nostre de cathalunya qui con
uendran ala cort nostra gene
ral la qual cruers munço ha
uiem manada e ara celebrã

Idem.

Aquestes empo to
tes coses e sengles
damuntdites ordo
nam e statuhim en
per tostemps de consell assen
timent e voluntat dels bisbes
e maestre del temple e del mae
stre del espital e de altres pre
lats dela iglesya e dels nobles
e magnats cauallers ciutadãs
e homés dviles e daltres lochs
dels demuntdits regnes nos
tres e del dit comtat de barça
lona nostra e dela altra terra
nra e senyoria los quals son
conuenguts ala nostra cort ge
neral; la qual vers munço ha
uié manada e celebram e a ma
yor segureta t de totes les coses
demuntdites de grat e de cer
ta sciencia prometem en bona
fe a tots e sengles demunt dits
los quals ala dita cort son con
uenguts e a tots encara altres
qui absents sõ e en, Jsd. march
notari publich dejus scrit de
nosaltres p aquells legitima
ment stipulant, Encara juram
per teu e per la creu de nostre
senyor jesuchrist e sobre los sãts
euangelis de deu ab les mans
nostres corporalment tocats
q̃ les coses demũdites tots e
sengles tendré compliré e obser
uaré perpetualmẽt e q̃ farem
esser tẽgudes cõplides e obser
uades iuiolablemẽt de tot nre
poder e q̃ en algũa cosa no cõ
trauendrem ne alcun cõtraue
nir permetrẽ p alcũ dret causa
o rahó, les quals ordinacions
demuntdites tots los nobles
e cauallers ciutadans e homẽs
de viles e de altres lochs del
cõtat ô barcelona e de tota la
altra terra de cathalunya los
noms dels quals e los senyals
deuall son contẽguts e q̃ eren
conuenguts ala dita general
cort de munço e los quals pre
sents eren enla sglesya de mun
ço lo dia deuall scrit enlo qual
les dites ordinaciõs forẽ publi
cads pmetẽrẽ al dit sẽyor rey
e al notari deuall scrit de aq̃lls
stipulãt en nõ del dit sẽyor rey
e dels seus tenir cõplir e obser
uar ppetualmẽt e no en algu
na cosa cõtrauenir e cõsẽtirez
a totes les demũtdites ordina
ciõs. E aq̃stes coses fermarẽ e
juraren al dit sẽyor rey en ma
del deuall scrit notari reebent
p lo dit sẽyor rey e p los seus p
deu e sobre la creu ô nre sẽyor
deu jesuchrist e sobre los sãts e
uãgelis ô ôu p cascu corpora

mẽt tocats. & encara ferẽ aell p totes les coses demuntdi es homenatge de boca e de mans comendat.

¶ Semblãtmẽt lo senyor en bu bisbe de barcelona frare bũg. de sent iust mestre del tẽple: e frare guillem de mõt soriu loc tinent del castella dempostа: e altres pl̃ats religiosos e clergues de monastirs de ordens e de sgleyas los noms dels quals e senyals deuall se contenen: e qui cren cõuẽguts ala dita general cort de muntço e presẽts sorẽ ala publicacio deles ordinaciõs prometerẽ al dit sẽyor rey e al notari dejuscrit de ells stipulant en nom del dit senyor rey tenir e obseruar ppetualmẽt totes les ordinacions e les dites coses fermarẽ e jurarẽ en ma dũ dels sots scrit notari rebent en nom del dit sẽyor rey e dells per nr̃e senyor deu e sobre la creu de nr̃e sẽyor dũ ihũ crist e sobre los sãts. iiij. euangelis p ell corporalmẽt tocats Son fetes aquestes coses enla vila de muntço dilunꝺ qui es a .vij. de yous de noembꝛe. lany de nr̃e senyor. M̃. cclxxxix. sẽyal den alfõso p la gracia dũ dou rey darago ꝛc. senyal de tals e tals. sẽyal dẽ. p. march notari etc.

¶ Jacme segon enla prime ra cort de barcelona.

EN nom de nostre sẽyor jesuchrist conegue vniuersos que com nos en iacme per la gracia de deu rey darago de sicilia de mallorques e dũ valencia e comte dũ barçalona entenents a pau e a justicia e a deffensio e a bon stament dels regnes e terres nostres hagues fez manat als cathalans general cort esser celebrada enla ciutat de barçalona conuengueren ala cort e lochs damũt dits pl̃ats religiosos clergues e richs homens cauallers ciutadans e homens de viles de cathalunya del regne de mallorques e deles ylles de enica e de manorcha los noms dels q̃ls enlos fermaments dauall son contenguts. & tots los de muntdits supplicaren a nos que vns capitols e declaracions segons que deuall es contengut degguessem aells declarar e a torgar com redunden e sien a bon stament de tota la terra nostra e a profit general. Nos empero considerants que som tenguts fer be e gracies a nr̃es sotsmeses e vassalls p la gran fe e lealtat que tostẽps han hauda vers nr̃es antecessors e vs nos haurã nr̃e sẽyor atorgãt perq̃ volents seguir les petja-

des dels anteceſſors noſtres p nos e tots los noſtres preſèts eſdeuenidors loũ aprouũ e cõfirmam a tots los demũtdits e ſègles tot ço q̃ es ſtat ordèat enla cort general ò barcelona p lo illuſtre ſenyor rey en.p. ò bona mèoria pare nr̃e e tot ço q̃ es ſtat ordenat ppetualment p lo ſèyor rey alfoſo frare nr̃e enla cort general de muço e en cara totes cartes de pau e de treua axicom en aquelles cartes es contengut

Idem.

Certamèt leſ demũt dites cõfirmaciõs loaméts e capitols declaracions e cõceſſiõs e gracies totes e ſègles a ſupplicacio ò tots los duall ſcrits enla dita cort general ò la ciutat de barçalona conſtituits hauè fetes e volè ppetualmèt e inuiolable eſſer obſeruats, manãts als procuradors veguers corts e vniuerſos officials noſtres e a lurs loctinèts e ſotſmeſeſ pſèts e ſdeuenidors q̃ totes les damũtdites coſes e ſègles e qualſeuol ò les demũt dites tigué e obſerué e facè de tots inuiolablemèt e ppetual eſſer obſuades. E a major cautela promètè en bona fe a tots e ſègles deual ſcrits los quals ala dita cort ſõ cõuèguts e encara a tots los de cathalũya q̃ abſèts ſõ e anſteue dezpuig no tari dauall ſcrit de nos p aq̃lls legitimamèt ſtipulãt e encara jurã en aĩa nr̃a p ò u e la creu ò nr̃e ſèyor ò u jeſucriſt e los ſeus ſãts q̃tre cuãgelis ò nr̃es mãs corporalmèt tocatſ les damũt dites coſes totes e ſègles axi cõ damũt ſõ dites tenir cõplir e inuiolamèt obſuar e fer obſ uar e tenr. E james en alguna coſa no cõtrauẽir p algũ dret cauſa e rao. Sõ fetes aq̃ſtes coſes totes o ſègles enla general cort celebrada enla ciutat de barçalona enla ſgleya ò les frares menors a.x. dies deles kalendes dabril enlany.m.ccxci. dels darago lany primer e ò ſicilia.vj. preſèts e requirents e humilment ſupplicãts los dits religiosos barõs cauallers ciutadans e homès de viles de cathalunya. Senyal dè jacme p la gracia de deu rey darago ò ſicilia de mallorqua de valècia e cõte de barcelona qui aq̃ſtes coſes loham ferman atorgam e juram. Senyal del infant en.p. frare del dit ſenyor rey e ſenyor demuntcada e ò caſtell vehi

Idem enla ſegona cort ò barcelona.

En nom de noſtre ſèyor jeſucriſt amè ab teſtimoni dela preſèt publica carta ſie claro vniuerſes q̃ cõ nos en jacme per la gracia de deu

rey darago de valécia e ẽ murcia comte de barcelona ſe dela ſacroſanta romana eſgleya vexilari amirat e capita general Entenétſa pau e iuſticia e trãquilitat e bon ſtamẽt ẽ tota la terra e ſenyoria nſa reconexẽt veramẽt q̃ lo ſtament dl noſtre regne ab proviſio ſolicita toſtemps deu de be en millor eſſer reformat haguéſſé manada general cort ala catbalana celebrad ora enla ciutat de barçalona conuenguerẽ ala cort e loch demũt dits nobles barõs richs homẽs caualleros ciutadans e homens de viles de catbalunya los noms dels quals enles fermes dauall ſcrits retenc tots los dits drets nom ſeu e de tot lo general de catbalunya ſupplicaren a nos hũilmẽt q̃ algũs capitols ẽclaracions e cõfirmaciõs cõſtitucions e cõcẽſſiõs ſegõs q̃ dauall es cõtẽgut ẽgueſſé aells ẽ noſtra benignitat atorgar e declarar e aprouar com redunden e ſie a bon ſtamẽt ẽ tota la terra noſtra perço nos conſiderants q̃ ſõ tẽguts fer be e grẽs a noſtres ſotſmeſos evaſſalls per la gran e ſancera fe e leyaltat la qual toſtemps han hauda enuers noſtres anteceſſors e nos altres e hauran daquiauant a torgant noſtre ſenyor per tant volents tenir e ſeguir les veſtigies dels anteceſſors noſtres per nos e tota los noſtres preſents e ſocenidors de conſell e aſſentiment e voluntat e requeſta o ſupplicacio de tota los nobles barons richs homens caualleros ciutadans e homens de viles de catbalũya ala preſent cort general de barcelona conuenguts loam aprouam e cõfirmam enla preſent cort a tot lo general de catbalũya totes ordinacions confirmacions e capitols fets enla cort general de barçalona p lo illuſtre ſeyor rey en p. de bona memoria rey darago pare noſtre e totes les ordinaciõs confirmacions e capitols perpetuals fets per nos enla primera cort general paſſada la qual als catbalans hauem celebrada a barcelona E perço que los dits capitols ordinacions e confirmacions ẽ totes les dites tres cortsmil lor ſien tẽgudes e obſeruades E per tal q̃ la juſticia ſie tenguda enla terra a bon ſtamẽt noſtre e dela terra noſtra ordenã enla preſẽt cort general ẽ barçalona les ordinaciõs quis ſeguexen

Item.

LEs demũt dites cõfirmaciõs loamẽts e capitols e declaracions e cõcẽſſiõs e gracies totes e ſẽgles a ſupplicacio de tota los deuall ſcrits

enla dita cort general de barçalona constituits hauez se es e volem perpetualment e inuiolable esser obseruats: manats als procuradors veguers: e a vniuersos officials nostres e a lurs loctinets e sotsmesos presents e soeuenidors que totes les demuntdites coses e sengles e qualseuol dels demuntdites tenguen e obseruen e facen de tots perpetualment e inuiolable esser obseruades e no contrauenguen ne algu contrauenir permeten per alguna rabo. E a major cautela prometé en bona fe a tots e sengles dauall scrits los quals ala dita cort son conuenguts e encara a tots los de cathalunya qui absents son e an steue dezpuig notari dauall scrit de nos p aquells legitimament stipulant: e reebent; e encara juram en aia nra p deu e p la creu de nostre senyor jesuchrist e p los sants .iiij. euangelis dell ab les mans nostres corporalment tocats: les coses demudites totes e sengles axi com damunt so ditas tenir complir e inuiolablemet obseruar e fer esser obseruar e teir e james en alguna cosa no contrauenir per algun dret causa o rabo so fetes aquestes coses totes e sengles enla general: e celebra cort enla ciutat de barçalona enla sgleya dels frares menors a .ij. de nonas de febrer enlany de nostre senyor .m. cc lxxxviij. presets e requirets e humilment supplicants los barons cauallers nobles ciutadans e homens de viles de cathalunya dauall nomenats sé yal Item jacme per la gracia de deu rey darago: de Valencia de murcia cote de barçalona e dela sacrosancta romana esgleya vexilari amirat e capita general qui aqstes coses loam fermam e juram.

Item enla cort de leyda

AM no de deu co nos en Jacme p la gracia de deu rey darago de valencia e de murcia e comte de barçalona entenents a pau justicia e bon stament e reformacio e encara tranquillitat dla terra nostra e acostants nos a les vestigies de nostres predecessors hagues semmanada cort general als cathalans enla ciutat de leyda conuenguessen ala dita cort e loch prelats e procuradors de capitols de sgleyas cathedrals religioses barons e richs homens cauallers ciutadans e homens de viles de cathalunya los noms dels quals enlos fermaments dauall son contenguts e tots los damut dits hagen suplicat a nos de part lur

ō tota la vniuersitat ō catha. q̄ cō enla general cort ō barça lona en temps prop passat ce/ lebrada fossen ordenats algūs capitols e statuts axi perpetu als com temporals alguns ōls quals eren visto empatxar la justicia que aquello volgues/sé corregir ōclarar e en millor re formar e algūes coses ajustar les quals a profit eren vistes comunament esser ajustadors/ Perço nos ales justes postula cions e supplicacions de aq̄llo inclinats com bi siam tenguts per deute de nostre offici ; e fer e statuir aq̄lles coses les quals esguarden vtilitat comuna ; e profit de nostres sotsmesos a honor de deu e dela benauen/ turada verge maria mare dell la present general cort apro/ uant justs discussos e diligent ment examinats tots los capi tols dela dita cort de barçalo/ na algunes coses sobre algūs dels dits capitols declarā cor regim e en mils mudaz ajustāt encara en aquells nouellamēt ordenat algunes coses segons dauall son anotades.

¶ Idem

En los prelats religi osos e persones ec clesiastiques qui p̄ sents son enla pre/ sent cort en nom seu ; e en nom de tots los altres de cathalun ya consētiren a totes les ordi/ nacions damuntdites en quāt podē saluada la libertat eccle siastica e del dret dela sgleya. E aquestes coses totes e sēgles damuntdites ordenam decla/ ram ajustam e lenam ; e atorgā e statuim de consentimēt e vo/ luntat dels prelats e procura/ dors dels capitols cathedrals ōls religiosos clergues barōs richs homens cauallers e ciu/ tedans e homens de vilas ō ca thalunya qui son conuenguts enla dita cort nostra general la qual enla ciutat de leyda hauē celebrada als cathalans. Ffa nants etc. Aquestes coses son stades fetes a.xvj. kalēdes da/ gost en lany de nostre senyor/ mil.cccci.

¶ Idem enla cort ō munt blanch.

En nom de ōu conc guen vniuerses q̄ so nos en jacme per la gracia de deu rey darago de valencia de cerdenya de corcega e com te de barçalona haguessem ma nada als cathalans cort gene/ ral esser celebrada enla vila de muntblanch per tranquille ; e pacifich stament dels sotsme/ sos nostres e de tot lo general de cathalūya e a aquella cort e loch fossen vengut prelats e

religioses persones ecclesiasti
ques comtes vezcomtes richs
homens e caualliers de catha
lunya e sindichs ó ciutats e vi
les de cathalunya han suppli
cat a nos los comtes vezcom
tes richs homens ;e caualliers
damuntdits que volguessé cõ
firmar les libertats e priuile
gis vsos consuetuts statuts ;e
constitucios atorgades p nos
e predecessors nostres e nores
menys atorgar declarar algũs
capitols los quals dauall son
contéguts e encara declarats
Mos doncha lurs supplicaci
ons admeses benignament at
taments que per deute de nos
tre offici som téguts aells e al
tres sotsmesos nostres fer gra
cies specials per la fe e lealtat
los quals vers nos e predessors
nostres han hauda han e hau
ran nostre senyor atorgant a
costants nos a lur vestigis de
nostres predecessors ert.

¶ Idem

a Questes coses em
pero totes e segles
demuntdites fem e
atorgam graciosa
mẽt auosaltres ditz
richs homés e acaualliers ciu
tats viles o locbs nostres e ciu
tadans e homens de viles e de
locbs nostres de cathalunya
sots la forma premesa presẽts
e sdeuenidors en ppetuu .ma
nants al procurador nře de ca
thalunya e aportant veus ó a
quell a veguers batles corts e
vniuersos altres officials nos
tres e alurs locstinents e enca
ra sotsmesos nostres presents
e sdeuenidors que les coses de
muntdites totes e sengles ten
guen e obseruen e facen p totz
esser tengudes e encara obser
uades e noy contrauengué ne
algun contrauenir permetam
per alguna rabo;e prometem
a vosaltres dits comtes vezcõ
tes richs homens ;e caualliers
qui presẽts sots e encara a totz
altres richs homés e caullers
e ciutadans e homens de vilez
e locbs de cathalunya qui son
absents e an steue dezpuig no
tari dauall scrit en nó ó nosal
tres e de aquells e de aquell
aquells dels quals es o pot es
ser interes ó nos legitimamẽt
stipulant e pascicent :les co
ses demunt dites totes e sen
gles axicom demunt son dites
tostemps tenir complir e enca
ra obseruar. Fet es aço enlavi
la de Mũntblanch. v. nonas
de maig enlany de nostre seny
or. Mccc vij.

¶ Idem enla terca cort de Barcelona

En nom de nostre sẽ
yor deu jesuchrist
e dela benauentu

rada verge maria glorioſa co/
negué vniuerſos que com nos
en jacme per la gracia de deu
rey darago: de valencia de cer
denya e de corcega e comte de
barçalona haguelſſez manada
enla ciutat d barcelona alo ca
thalans cort general aqui cele
bradora per tranquille e paci/
fich ſtament dlo ſotſmeſos no
ſtres e de tot lo general de ca/
thalũya e per reformacio e cõ
ſeruacio dela juſticia e pau e a
aquella cort e loch veniguesſé
prelats religioſos: e perſones
eccleſiaſtiques comtes vezcõ/
tes barons e richs homens ca
uallers ciutadans: e ſindichs
de Ciutats: Viles e: Lochs
d cathalũya e ala general cort
de cathalũya ajuſtats los nõs
dels quals enlos fermaments
dauall ſon contẽguts han ſup
plicat a nos humilmẽt que al
guns capitols ordinacions: e
declaracions les quals deuall
ſon inſertes deguesſem de be/
nignitat reyal aells: e a tot lo
general de cathalunya declar/
far e atorgar coz redundaſſen
e foſſen a bon ſtament e profit
comu de tota cathalunya. nos
deuallants benignament ales
juſtes ſupplicacions de aqlls
e encara entenẽts e pus ſcalfa
dament conſiderants que ſom
tenguts per deũte de noſtre o
fici e prehominencia fer be: e
gracies a noſtres ſotſmeſos: e
vaſſallo per la molt grã fe ley
altat la qual toſtemps vs nos
e noſtres predeceſſors fins aci
han hauda: e hauran vers
nos e noſtres ſucceſſors daqui
auant noſtre ſenyor ajudant.
Perço volents tenir e ſeguir
les veſtigies de noſtres an/
teceſſors de conſell e aprova/
cio e d conſentiment dels de/
muntdits prelats religioſos: e
eccleſiaſtiques perſones dels
comtes vezcõtes barõs richs
homẽs caualletz ciutadans e
ſindichs de Ciutats Viles: e
lochs de cathalunya los quals
a la noſtra cort general damũt
dita ſon venguts etc. & los pre
lats e perſones eccleſiaſtiques
e religioſos les quals preſents
ſon e nom lur e dels altres de
cathalunya conſentiren ales
coſes demuntdites en quant
leſtament dignitat e ordre dlls
ſoſtengue e ſaluada la libertat
eccleſiaſtica.

Idem

Aqueſtes coſes to/
tes e ſẽgles demũt
dites ordonam de/
claram e ſtatuim d
conſell aprouacio. e conſenti/
ment dls prelats procuradors
de capitols de ſgleyes cathe/
drals religioſes clergues ba/
rons richs homens caualliers
ciutadans e homens de viles

de cathalũya los ql̃s sõ vẽguts ala psent cort nostra general la qual enla ciutat de barçalo/ na hauẽ celebrada als catha/ lãs manants aprocurados de guers corts e vniuersos altres officials nr̃es e loch tinents de aq̃lls e encara a sots meses nos tres psẽts e sdeuenidors que les damunt dites coses totes e sengles tẽguen e obsuen: e per tots facen esser tengudes e ob/ seruades ppetualmẽt: e inuio/ lable e en alguna cosa no cõtra uinguen ne algũ cõtrauenir p meten p alguna rabo e a major cautela prometem en bona fe a tots: e sẽgles dauall scrit los q̃ls ala dita general cort sõ cõ/ uenguts: e encara a tots altres ỏ cathalũya los q̃ls son absẽts e an steue dez puig notari da/ nall scrit ỏ nos p aq̃lls e altres & p altres ỏls q̃ls es pot esser interes legitimamẽt stipulant pacisent e recebent. ¶ E enca/ ra iuram en anima nr̃a: e p los sancts. iiij. euãgelis ab les mãs corporalmẽt tocats totes les coses damũtdites: e sẽgles axi cõ damũt son dites tenir: e cõ/ plir e inuiolablemẽt obsuar: e fer esser obsuades: e tẽgudes axicõ damũt se conten. Son fe tes aq̃stes coses en plena cort general de barçalona ajustada enla clausta major ỏls frares menors nonas ỏ setẽbre any ỏ nr̃e seyor. M. ccc. xi. Seyal de jacme p la gracia ỏ deu rey da/ rago de valẽcia ỏ sardeya: e de corcega Comte ỏ barçalona q̃ aq̃stes coses loam a torgam fer mam: e iuram.

¶ Joem enla cort ỏ gerona.

EN nom de deu amẽ Coneguen vniuer/ sos q̃ cõ nos en jac me per la gracia de deu rey darago ỏ volẽcia ỏ sar deya e ỏ corcega e cõte de bar/ çalona entenents a pau e aiusti cia: e bon stamẽt de cathalun ya haguessen manada general Cort als cathalans celebrado/ ra enla Ciutat de Gerona fos/ sen couenguts ala cort: e loch demuntdits los prelats reli/ gios procurados dels Ca/ pitols deles esgleyes Cathe/ drals clergues richs homens cauallers: e sindichs & procu/ rados deles ciutats: e viles ỏ cathalunya. ¶ Los noms ỏls quals deuall son insertats. & tots los damuntdits hajen suplicat anos que alguns capi tols: e declaracions segons q̃ deuall son contenguts nos de/ guessẽ ỏclarar e atorgã cõtor/ nẽ: e siẽ a bon stamẽt de catha/

lunya :e profit general ¶ Nos empero considerants que som tenguts fer be e gracies a nostres sots mesos :e vassalls per la grã fe e leyaltat la qual tots temps han hauda enuers nostres antecessors e nos:e haurã daquiquant atorgant nostre señor. ¶ Perço volents seguir les vestigies d̃ nostres antecessors per nos : e nostres successors presents:e sdeuenidors lo am aprouam : e confermam a tots los damuntdits e sengles tot ço q̃ es stat ordonat en les generals corts per los senyors en pere pare alfonso frare nostres Reys darago de memoria recolenda en les generals corts de barçalona e de muntço:e en cara totes les coses ordenades loades confermades:e aprouades : per nos fins ara en totes les generals corts de catbalunya per nos celebrades.

¶ Jdem

¶ Los prelats : e persones ecclesiastiques e religioses les q̃ls presents son en nostre :e dels altres de catbalunya cõsentirẽ ales coses damũtdites en quant lestament dignitat :e ordre dells sostinguen e saluada la libertat ecclesiastica:e lo dret dela esgleya ¶ Foren fetes aquestes coses totes e sengles damuntdites enla general e celebra cort enla ciutat de gerona enla claustra d̃la seu daquella ciutat a.xix.dels kalendes de setembre del any de nostre senyor. M̃D. ccc.xxi.

¶ Seyal den jaume per la gracia de deu Rey darago de valẽcia d̃ sardenya e de corcega e cõte de barçalona qui les coses demunt dites totes : e sengles fermam loam:e iuram. ¶ Seyal del infant alfonso del damuntdit senyor Rey darago primogenit :e general procurador d̃ aquell qui les coses demuntdites totes : e sengles fermam loam e iuram. ¶ Seyal den eximino per la gracia de deu archabisbe de terragona. Seyal den berenguer:per la gracia d̃ deu bisbe d̃ vich. Seyals dels altres prelats:e richs homens ciutadans caualliers:e altres homens dels vilas de catbalunya. Les quals totes coses demuntdites: e sengles loam e fermam; e encara en ammes nostres e d̃ tots los altres e sengles dels dites vniuersitats iuram per deu :e p̃ la creu de nostre senyor jesu crist:e per los sants.iiij.euangelis de aquell ab les mans nostres corporalment tocats totes les coses demũtdites e sengles actẽdre:e cõplir tenir, e obseruar:e en alguna cosa no ¶ Contrauenir

testimonis de aço son lo infant en. Ph. fill del molt illustre senyor Rey lo infant en ramõ berenguer fill del dit senyor rey En ramon per la gracia de deu bisbe de valencia: e del dit senyor Rey canceller lo psant nodriç del dit infant en. Ph. pere boyl conseller del senyor Rey pere caldero nodriç del infant en ramon berenguer fill del señyor Rey guillem de jafer doctor en leys: e vicicanceller del senyor Rey en dalman de pontons doctor en leys

Cortes en la cort de munt blanch.

En nom de nostre señyor deu jesu crist: e dela molt benauyrada maria verge gloriosa amen. Coneguen vniuersos que com nos nalfonso per la gracia de deu Rey darago de valencia de cerdenya: e de corcega: e comte de barsalona en tenents apau: e a iusticia e a deffencio: e bon estament dels regnes: e teres nostres haguessem manada enla vila de montblanch cort general ỏ cathalunya aqui celebradora: p tranquille: e pacifich stament dels sots mesos nostres e ỏ tot lo general de cathalunya E per reformacio: e conseruacio de iusticia: e pau. E a aquella cort e loch conuenguessen prelats religioses procuradors ỏ capitols e persones ecclesiastiques barons richs homens: e cauallers e homens ỏ paratge e sindichs de ciutats viles: e lochs de cathalunya axi com es de costum esser generals corts aiustats. Los noms dels ãls en los fermaments deuall son cõtẽguts vajen suplicat a nos humilment que alguns capitols e ordinacions e declaracions les ãls deuall sõ instes de guessẽ ỏ benignitat reyal aells e atot lo general ỏ cathalũya ỏclarar e atorgar cõ redũdassẽ e fossẽ a bon estamẽt: e a comuna vtilitat de tota cathalunya Mos empo acostants nos ales vestigies ỏls nres predecessors ales iustes suplicacios ỏ aqlls benignament ỏuallants: e ácte nents e pus scalfadamẽt cõsiỏrants q̃ p ỏute ỏ nre offici e preheminẽcia som tẽguts fer be: e gracies a nres sots meses e vassals p la molt grã fe e sẽcera leyaltat la q̃l totstẽps vers nos e pdecessors nres fins aci hã ỏuda e haurã vers nos: e successors nres daq̃ auãt nre señyora torgãt. p amor daço ỏ cõsell a prouacio e cõsẽtimẽt ỏ totsdamũt dits prelats religioses procuradors de Capitols: e

persones e ecclesiastiques barõs richs homens: e caualleros ciutadans: e sindichs de ciutats vilas: e lochs ỏ catbalunya los quals ala dita cort sõ venguts ¶ E a suplicacio de ells e aquella cort aprouant fem les constitucions ordinacions: e declaracions dauall scrites.

¶Idem.

LEs damunt dits capitols vniuersos ỏ declaracions: e concessions damunt dites A suplicatio ỏ tots los dauall scrits en general cort enla vila de muntblanch cõstituits fem statuhim e volem per nos e successors nostres perpetualmẽt e inuiolablement esser obseruats. ¶ Manants atots los damũtdits e als veguers corts e vniuersos officials nostres e ỏls ỏssus nomenats: e als lochtinents daquells e als sotsmeses nostres presents: e venidors qui totes les coses demuntdites: e sengles tinguen e obseruen e per tots facen esser tengudes: e inuiolablemẽt obseruades ¶ E en alguna cosa no contrauinguen ne algun contra tenir per meten per alguna rabo. ¶ E amajor cautela promictem en bona fe atots esenglos dauall scrits qui ala dita general cort son conuenguts. ¶ E atots encara altres de catbalunya qui absents son e al notari dauall scrit de nos per aquells: e altres del quals es pot/o poza esser interes legitimament stipulant pactsser e receben. ¶ E encara iuram en anima nostra: per deu: e la creu de nostre senyor jesu crist e los sancts .iiij. euangelis de aquell ab les nostres mans corporalment tocats les coses damunt dites totes: e sengles axi com dites son tenir: e complir e inuiolablement obseruar: e fer esser obseruades: e tẽgudes axi com damũnt se conten

ELs prelats: e persones ecclesiastiqs e religioses qui presents sõ en nostre cort e dels altres de catbalunya cõsenten ales dites coses en quãt lur stat: e dignitat/o orde sostenguen salue la libertat ecclesiastica: e dret dela esgleya. Fetes foren aquestes coses totes e sẽgles enla general e celebra cort enla vila demũtblãch en lo cimiteri dela esgleya major del dit loch a .xiij. dels kalendes de juhoi lany de nostre senyor .MB. ccc. xxxiij.

¶Pere terc enla cort ỏ per penya.

EN nom de la sancta e indiuidua trinitat pare: e fill: e spirit sant amē. Co neguen vniuersos que cō nos en pere per la gracia de deu rey darago de valencia de mallorques: e de Sardenya: e de corcega e comte de barçalona de ros sello: e de cerdanya seguints les leys dels nostres predecessors sobre aço haguessem manat: p bon estament: e reformacio del principat de cathalunya general cort als cathalans enla vila de perpenya axi com de custum es esser fet celebradora. E fossen conuenguts en aquella cort e vila los prelats persōes eccesiastiques religioses: e procuradors de capitols e sgleyes cathedrals richs homens caualliers ciutadans: e homens de viles procuradors: e sindichs de vniūsitats de cintats: e de lochs de cathalunya. Los nōs dels quals dauall son descrits perço haut tractament sobre les coses deuall scrites sab aq̄lls A suplicatio e de consell aprobatio: e de consētimēt de aq̄lls mateix: per bon stament del dit principat fem les constitucios confirmacions: e declaracios dauall scrites.

LOs damuntdits capitols vniuersos declaracions: e cōcessions demuntdites A suplicacio de tots los dauall scrits enlo present dia enla general cort cōstituits certament fem statuim: e volem per nos e successors nostres perpetualment e inuiolable esser obseruats ¶ Edanants atots los damuntdits a veguers corts e vniersos officials nostres: e dels dessus nomenats: e a lochtinents de aquells: e als sots meses nostres presents e sdeuenidors q̄ totes les coses dmūtdites totes e sēgles tēgue e obseruen: e p tots face esser tēguts e inuiolablement obseruats: e en algūa cosa no cōtrauēguen ne algū cōtra venir prometē: p alguna rabo. E amajor cautela promete a tots e sēgles dauall scrits los q̄ls lo dia psēt ala dita general cort sō cōuēguts: e encara a tots los altres de cathalunya qui absents son ¶ E al notari deuall scrit de nos: per aquells E per altres dels quals es pot: e poza esser interes stipulāt pacīscent e reebent E en cara iuram en anima nostra: p deu: e la creu de nostre Senyor jesu crist e los sāts. iiij. euāgelis de aq̄ll corporalmēt tocats les coses dmūtdites totes e sēgles

axidom dessus son dites tenir e complir :e inconcussament observar :e fer esser obseruades e tengudes. ¶ E los prelats: e psones ecclesiastiques :e religioses los quals presents son en nom seu;e dels altres de catha lunya consenten ales coses de muntdites en quant lo stament e dignitat;e ordre lur sostenga. ¶ E salvada la libertat eccle siastica.E lo dret dela esgleya. ¶ Feten son aquestes coses en lo capitol del monestir dels fra res menors de perpenya dilús a.xiiij.dies de mars del any de la natiuitat de nre señor. M. .ccc.xl.

¶ Idem enla cort d cerueta

En nom de nostre señor sie manifest a tots que nos en Pe. per la gracia de deu Rey darago de valencia d Mallorques de sardenya :e d cozcega :e comte de barçalona de rossello:e de cerdanya. ¶ Cosirants nos ales vestigies de les nostres predecessors p bon estament :e reformacio dla terra enla vila de Cerueta als ca thalans haguessem manada cort general. ¶ En aquella matei xa cort conuenguessen prelats persones ecclesiastiques religioses :e procurs de cors de cas tels De esgleyes cathedrals richs homens caualliers ciuta dans :e homens de viles:e pro curadors e sindichs de vniuer sitats deles ciutats e viles : e locths de cathalunya. Los nos dls quals dauall fo scrito pco tractamét sobre les coses da ual scrites ab aqllo mateix ha ut a suplicacio e d cosell e apro uacio :e consentiment de aqllz mateixs fem les confirmacios constitucions ordinacions : e declaracions dauall scrites

¶ Idem

Les quals empo cos titucions a humil suplicacio dls dessus dits dauall scrits :e d assetiment consell:e aprouacio daquells enla general cort lo dia present constituits sem sancim:e volem per nos e nos tres successors enper tostemps inuiolablement esser observa des. ¶ Manants a tots los da munt dits : e a's veguers batles corts e vniuersos officials nres e a locth tinents de aqlls :e als sots meses nres presets e sucs nidors d tres les coses dmunt dites e segles en les dites constitucios cotengudes t;gué ferma mét e obsue e p tostemps face es ser tengudes e inviolablemét obs uadse no contrauegué en alguna cosa ne algu contraenir pmeté per alguna rabo o causa. E amajor cautela deles coses

demuntdites prometen en bo/
na fe atots e ſegles dauall ferits
qui enla dita general cort ſon
venguts. ¶ E atots encara al/
tres de cathalunya qui ſon ab
ſents :e al notari dcuall ſcrit ō
nos p aquells e per altres dels
quals es e ſera/o pora eſſer in/
teres legitimamēt ſtipulāt pa/
eiſcent e recebent. ¶ & encara
iuram en anima noſtra per noſ
tre ſenyor deu :e la creu de noſ/
tre ſenyor jeſu criſt :e los ſants
.iiij. euangelis de aquell ab le/a
noſtres mans corporalment :e
reuerencial tocats les coſes de
muntdites totes e ſengles axi
com demunt ſon dites tenir :e
complir :e inuiolablement ob/
ſeruar :e fer eſſer tengudes e in
falliblement obſeruades ſegōſ
demunt es contégut los pre/
lats empero :e perſones eccley/
ſiaſtiqs :e religioſes les quals
preſents ſon eſtades en noms
propris e dels altres clergues
del principat de Cathalunya a
lles coſes demuntdites conſen/
tiren ſaluats los drets dela eſ/
gleya e la libertat eccleſiaſtica
Aqueſtes coſes ſon eſtades fe/
tes enla eſgleya ō ſactas creus
dela vila de ceruera a .xix. dies
de decembre del any dela nati/
tat de noſtre ſéyor .M.ccc.
.lix. e del noſtre regne .xxiiij. ſé
yal dé. P. per la gracia de dū
Bey darago de valencia ō mal
lorques de ſerdenya :e de cor/
cega :e comte de barcalona de
Roſſello :e de cerdāya qui les
dites conſtitucions totes :e ſé/
gles coſes en aquelles conten/
gudes de conſell aprouacio :e
conſentiment :e ſuplicacio de
tota la dita cort general loam
ſtatuim votam fermam :e iu/
ram :e aquelles conſentim :e
manam la noſtra bulla plom/
bea en pendent eſſer apoſada.

¶ Idem enla cort ō muntſo

EN nom de noſtre ſé
yor jeſu criſt amen
Nos en. P. per la
gracia de deu Bey
darago de valencia de Mal/
lorques de ſardenya :e de cor/
cega :e comte de barçalona de
roſſello e de ſardenya Com es
coſa decét la reyal majeſtat axi
portar cura dela coſa publica
e inueſtigar los profits ōls ſots
meſos perço que la vtilitat ōls
regnes e terres de alt a nos co
manats Stigue incorrupte
¶ Com anos altres es tot ſtu
die continua ſollicitut les ini
quitats axi ōls en amicho cō/
dels calumpniants expellir no
ſolament ab batalles inimi/
cals mas encara per legitims
camins deſuiar conuers ſtudi
de leys ¶ E altres coſes :p
nos tot dia ab treball ſon fetes
¶ Eles nits paſſants ſens

oꝛmir perço que ab totes foꝛ ces aquelles coſes les quals eſ guarden la vtilitat de noſtres ſots meſos procuren treballs voluntaries de ſijants perço q̃ de lit ỏ repos a nos e a noſtres ſots meſos ſie appellat. Per aqueſtes coſes acoſtants nos a les veſtigies dels predeceſſoꝛs noſtres jlluſtres dignes ỏ laoꝛ Com per be repos: e reforma/ cio de tota la noſtra coſa pu/ blica als vniuerſos ſots meſos noſtres exceptats los regnes de ſardenya: e de coꝛcega ha/ gueſſé manades generals coꝛtſ en la vila de muntço celebrado res: ea aqueſſes conuenguesſé prelats: e perſones eccleyſiaſti/ ques e procuradoꝛs e yconomſ dels capitols deles eſgleyes ca thedrals in ſants comtes vez/ comtes barons richs homens caualleꝛs ciutadans: e homẽs de viles procuradoꝛs e ſindichs de vniuerſitats deles ciutats e viles noſtres reyals. Los noms ỏls quals ỏ vall sõ ſcrits Perço tractament: e de libera cio plenaria ỏ e ſobre les coſes deuall ſcrites ab aquells tots hauꝛes. A ſupplicacio: e de conſell conſentiment aproua/ cio expreſſats de tots aquells mateixs fem les conſtitucions ordinacions declaracions e cõ/ firmacions deuall ſcrites ſer/ uadoꝛes: e tenidoꝛes dis lo pri cipat de cathalunya.

Idem

Perço que mils totes/ les conſtitucions: e altres coſes enla p/ ſent coꝛt fetes puſ ſenn ſien obſeruades e los noſ/ tres ſots meſos en lur dret ſiẽ jlleſos conſeruats ſtatuhim q̃ nos e lo inclit ifãt en johã molt car primogenit noſtre: e procu/ raꝺoꝛ general e officials noſ/ tres e ſens quio vulle ſien o ſe/ ran tingam ſeruem e tinguen e obſeruen tots los capitols ỏla preſét coꝛt: e ỏles altres coꝛts generals de cathalũya en tẽps apaſſat fetes. Les quals em/ pero ales preſents conſtituci/ ons no contradeſquen. Ẽpt aço tingam: e obſeruem e tin/ guen e obſeruen: e facen inuio/ lablemẽt eſſer obſeruades ala dits prelats e perſões eccleſi/ aſtiques e religioſes e als ciu/ tats viles e altres lochs de ca/ talũya e als ciutadans burge/ ſos: e bitants de aquelles e als lurs enpertoſtẽps totes liber/ tats priuilegis vſos cõſuetuts axi com mils e pus pla de aqlls fins aci han vſat a aquells ma/ teixs toꝛes: e ſẽgles cõfirmãts

Los qls capitols vni/ uerſos conſtitucions declaracions con/ firmacions e conceſ/ ſions damunt dites. A ſuplica

cio de tots los deuall scrits en la general cort lo dia prelèt cõstituits fem statuhim e volem per nos e nostres successors incõcussamèt: e inviolablement esser observades. Manants a tots los de muntdits: e dauall scrits: e al inclit e magnifich infant en joban primogenit nostre molt car fill de gerona: e comte dẽ ceruera e al inclit infant en ferrando marques de tortosa: e sẽyor dal barraxi general gouernador en les parts citra marines: e frare nostre molt car: e als portants veus de aquells e als veguers cortes: e a vniuersos officials e a lochtenents dẽ aquells: e als sots mesos nostres presents: e sdeuenidors ẽ totes les coses demuntdites: e sengles en les dites constitucions declaracions confirmacions: e concessions contengudes tinguen e observen: e per tots façen esser tengudes e inviolablement observades. E no cõtra venguen en alguna cosa ne algun contra venir permeten per algũa rabo o causa. E amajor cautela: e fermetat prometem en bona fe a tots: e sengles deuall scrits qui en la dita general cort en la dita vila son cõuenguts e a tots encara altres del dit principat de cathalunya iatsie absents axicom presents e al notari dauall scrit dẽ nos per aquells: e per altres dels quals es: e per esser interres legitimament stipulãt pacisces e receptant. & encara iuram en anima nostra: per nostre sẽyor deu e per la creu de nostre sẽyor jesu crist: e los sancts. iiij. euãgelis de aquell ab les nostres mans corporalment: e reperẽcial tocats les coses damuntdites totes e sengles axicom dessus ẽ dites e en les dites constitucions declaracions e cõfirmacions cõtengudes e expressades tenir e cõplir e inviolablement observar: e fer esser tengudes e inviolablement observades. Los prelats empero: e persones eccleysiastiques: e religioses les quals presents son citades en noms propris: e dels altres clergues del dit principat de cathalũya ales coses demuntdites cõcentiren saluats los drets dela esgleya e la libertat eccleisiastica. Fetes e publicades foren aquestes coses en la esgleya de sancta maria dẽ montso dimecres a. viij. dl mes de març en lany dela natiuitat de nostre sẽyor. M. ccc. lxiij. del regnat del dit senyor Rey. xxviij. Senyal den. P. per la gracia de deu Rey darrago de valencia de malorques de sardenya: e de corcega e comte de barçalona de Rossello e de cerdanya qui les dites constitucions: e totes e sengles coses en aquelles contengudes dẽ cõsell

aprouacio;e assentimẽt e ꝰpli cacio de tota la dita cort gene/ ral loam statuhim votam fer/ mam e iuram:e a aquells consẽ tim. ¶ E manam la nostra bul/ la plumbea en pendent esser a posada.

¶ Elienor enla cort de tor tosa.

EN nom de nostre sen yor iesu crist. Nos a lienor per la gracia de deu Reyna da/ rago de valencia de mallorques de sardeya;e de corcega:e com tessa de barçalona de rossello e de cerdanya e general loch ti/ nent del molt illustre seyor rey marit;e senyor nostre molt car e en persona del dit senyor rey occupat en expedicio darmes enlo regne de valencia :contre lo Rey de castella enemich seu Ales gents del principat de ca thalunya enla ciutat de torto/ sa generals corts celebrant car en persona del dit senyor Rey del qual e de son regne la car/ rega es apresent als nres muss cles imposada nostra reyal ma jestat deu axi ho la cosa publica hauer cura e encercar lo pro/ fit ols sots mesos q̃ ols regnes e terres de alt a nos enlo dit nõ :e en psona del dit seyor rey segons es dit comandes la vti/ litat stiga incorrupta molts nits passants sens dormir per ço que aquelles coses qui guar den lo profit dels sots mesos e regnes ab totes nostres forces procurem cobejãt volũtaries treballs perço que la dolçor ol repos al dit senyor Rey:e sots mesos seus sie ꝓparat seguint los pejatges dels predecessors del dit senyor Rey molt illus/ tres e encara dell mateix tract tat : e de liberacio plenaria/ bauto ò e sobre les coses dejus scrites ab los prelats:e perso/ nes eclesiastiques:e procura/ dors;e yconomes de capitols dels esgleyes cathedrals e ba rons richs homens e caualliers e ciutadans:e homẽs de viles reyals e procuradors e sindichs de vniuersitats dels dites ciu tats e viles dels quals los nõs dejus son scrits les constituci/ ons ordinacions declaracions e confirmaciõs fem dejus scri/ tes.

¶ Eadem.

PErço que les consꝰ/ titucions damunt dites :e altres enla present cort feres pus fermament sien obseruades e los sots mesos reyals en lurs drets sien preseruats illes ses statuhim e volem axi com a viz Rey que nos en loch del sẽ

yor rey e inclit; e magnifich infant en joban primogenit nostre molt car duch ō gerona; e comte ō ceruera; e procurador general del dit senyor rey dels regnes e terres sues; e qualsevol altres officials reyals qui ara son e per temps seran tengam; e obseruem; e tenguen; e obseruen tots los capitols de la present cort; e dels altres corts generals de catbalunya fetes en temps passats. ¶ Les quals empero ales presēts cōstitucions en algūa manera no contrariegen. E part aço tengā e obseruem tenguen; e obseué e façam e facen inuiolablemēt esser obseruades als dits prelats e persones ecclesiastiqs; e persones militars ciutats e viles; e altres locbs de catbalunya e a ciutadans; e burgesos; e bitadors daquelles ciutats viles e locbs; e als seus enpertost tēps libertats priuilegis bons vsos; e bones consuetuts de aquells axicom mills e pus pleniament ō aquells ça entras bā vsat aquelles totes; e sengles confirmants.

LEs quals empo cōstitucions ordinacions declaracions e confirmacions a suplicacio dela dita cort general fem sanccim statuim; e volem per nos en nom del dit senyor rey; e successors daqll fermamēt e irrefragable esser obseruadēs. ¶ Adanants axicom a viz rey al nostre primogenit e genīal gouernador e als portants veus daquell; e a altres vniuersos e sengles officials; e tots meses reyals presents; e sdeuenidors que totes; e sengles coses damunt dites, tēgué e obseruen; e pertostemps facé esser obseruados; e noy contra vinguen ne algun cōtra venir iaqūesquen per alguna rabo o causa. ¶ E amajor cautela; e a pus ferma segurctat de totes les coses dessus dites promeré en bona fe; e en nom del dit senyor Rey e nostre atots e sengles qui ala dita cort son venguts e encara atots altres del dit principat de catbalunya ja sia absents axicom apresents e al notari dejus scrit axicom apublica persona de nos en nom del senyor Rey e nostre per ells; e per altres dels quals se pertāyen es pertanyera; e per tanyer se pot; e porta en esdeuenidor legitimament stipulant rebent; e pacisent. ¶ E encara iuram en anima del dit senyor Rey; e nostre sobre la creu de nostre seyor jesu crist e los seus sancts; iiij. euangelis corporalment per nos tocats totes; e sengles coses axicom damunt son dites; e en les dites, constitucions declaracions; e confirma-

cions contengudes e expressa-
des tenir complir: e inuiolable
ment obseruar e fer tenir e fort
ment e de tot en tot esser obser
uades los prelats empero per
sones ecclesiastiques e religio-
ses qui presents son estades en
noms lurs propris: e deles al-
tres persones ecclesiastiques ab
sents del dit principat ō catha
lunya han consentit ales coses
dessus dites saluants drets de
la esglesya: e libertat ecclesiasti
cha. ¶ Aquestes coses foren fe
tes en vna casa contigua ala ca
sa del capitol dela seu de torto
sa hon la dita cort per los ne-
gocis qui aqui se tractauen ha
acustumat ō aplegar se dilluns
a.xxi. dia dabril en lāy ōla na-
tiuitat de nostre senyor. M.cc
.lxv. e del regnat de aquell se-
nyor rey.xxx. Ramūdus nepotis
Senyal de dona alienor per la
gracia de deu reyna darago de
valencia e de mallorques ō cer
denya e de corcega: e comtessa
de barçalona de rossello e ō cer
danya la qual en nom del dit
senyor Rey: e nostre les sobre
dites coses atorgam fer manā
e iuram.

¶ Parti en la cort de barce lona.

En marti per la
gracia de deu Rey
darago de valencia
de mallorques de sardenya: e
de corcega: e comte de barçalo
na de rossello e ō cerdanya ō
per part ōla cort la qual ō pre
sent celebram als catbalās en
la casa del capitol del monestir
dels frares menors dela ciutat
de barçalona foren anos presē
tats alcuns capitols als qls e
ales coses cōtengudes en aqlls
ab madur e digest abans trac-
tat e haut consell: e ō liberacio
plenaria haucm fetes respostes
lo qual: e les quals per acte de
cort general de: e ab consenti-
ment: e approuacio daquella
cort haucm fermats: e iurats
forçat: e valor dacte de cort ha
uer disposam: e ordonam ço q̄
en aquells: e cascun: e cascuna
de aquelles es contengut. Los
quals capitols: e respostes son
dela tenor seguent.

¶ Idem.

Volents que totes: e
sengles coses sobre
dites juxte les Res-
postes nostres ōmūt
dites efficacia deguda obtenir
suplicant anos: per aço la cort
demuntdita. ¶ Absanam ō cer
ta sciencia e expressament al il
lustre en marti per la gracia de
deu Rey de sicilia: e del ducat
de athenes e de neopatria ene
primogenit nostre molt car: e

apres nostres lochs dics deu volent en nostres regnes e terres legitim successor: e encara atots altres quals seuol als q̃ls le pertanga: e per tanyer puxa que los dits capitols: e les coses contengudes en aquells segons les respostes nostres de mun dites axicom acte d corts tenguen fermament: e obseruè e tenir inuiolablement obseruar facen: e no contrauinguen ne algun contrauenir permeta per alguna rahó. En testimoni dela qual cosa la present hem manado fer e ab nra bulla de plom en pendent segellar. Dada enla dita casa del capitol dels frares menors de barçalona diuendres a.xxix.d març en lany dela natiuitat de nostre senyor.M.ccc.viij.e del nostre regne.xiij.Speren deu

Ferrãdo primer enla cort d barcelona.

En nom d nostre senyor sia manifest a vniuersos que com nos en ferrãdo per la gracia de deu Rey darago d sicilia de valencia de mallorcs de sardenya de corcega comte de barçalona duch datheues e de neopatria: e encara comte de rossello: e de cerdãya. Acostants nos ales pejades dels nostres predecessors com per bon stament e reformacio dela terra haguessem manat als catalans cort general enla ciutat d barçalona: e ala dita cort conuenguessen prelats: persones eccleiastiques religioses procuradors de capitols de esglayes cathedrals richs homens caualliers ciutadans e homens de viles: e procuradors: e sindichs deles vniuersitats deles ciutats viles: e lochs reyals del principat d cathalunya los nostres dels quals son denus scrits peo haut tractat sobre les coses de jus scrites ab los damunt dits alur suplicacio: e de consell a prouacio: e consentiment de aquells fem les confirmacions ordinacions renouacions e declaracions subseguents.

Idem.

Les quals constitucions a humil suplicatio dels demunt dits edemal scrits e de consentiment cõsell: e aprouacio dells enla general cort lo dia present constituits fem sãcim ordonam: e volem per nos e nostres successors perpetualment e inuiolable obseruar Manants atots los damunt dits e al inclit: e magnifich infant alfõso primogenit nostre molt car: e en tots nostres reg

neo: e terco general gouerna-
dor: e apres nostre loncho di
co deu volent legitim succesor
e als portants veus de aquell e
encara als veguers batles cort
e a tots: e sengles officials nos-
tres presents: e sdeuenidors que
totes coses: e sengles en les di
tes constitucions contengudes
tenguen fermament: e observé
& tenir facen: e encare obser-
uar inuiolablement: e no cótra vé
guen ne altre contrauenir per
metan per alguna rabo. ¶ E a
major cautela dles coses dmun-
dites promotem en bona fe a
tots e sengles deuall scrits qui
enla dita general cort son ven
guts e atots encara altres d ca
thalunya qui son absents: e al
notari: e prothonotari deuall
scrit de nos per aquells: e per
altres dels quals es o sera e po
ra esser interes legitimament
stipulant e recebent. ¶ E encara
iuram per deu: e la creu de nos
tre seeyor crist: e los sants. iiij.
euangelis daquell ab les nos-
tres mans corporalmét tocats
les coses demuntdites totes: e
sengles axicom demunt son di
tes tenir: e complir: e inuiola-
blement observar e fer tenir: e
observar segons que damunt
son contengudes. Los prelats
empero ço es lo reuerent pare
en crist en. ¶d. archabisbe d tar
ragona en nom seu e dls altres
del braç eclesiastich ales coses
demuntdites consenti segons
es cótengut en vna cedula d pa
per q aq mateix pséta q es dela
tenor seguét en. p. archabisbe
d tarragona e altres plats: e p
sdeos eclesiastiqs e religioses q
pséts sd en nd lur e dls altres d
catbalunya cdsétiré ales coses
dmuntdites en quat al stamét: e
lurs dignitats e ordes sostégu é
e saluada la libertat eclesiast-
tica e los drets dla esgleya los
richs homés qo es assaber en jo
ban ramd folch cdte d cardona
en nd seu e dls altres dl braç d
la cauallaria seu quaix sdblant
ubal cdsétimét p ayrtalo paules
o sdblats en acabamét. ¶ Seyor
los bards nobles cauallers: e
gétils homés dl pricipat d ca-
thalunya cdsété ales coses dmun-
dites salues aells lurs libertats
e pulegis e sés drogacio d lurs
iurisdictids: e d ql altres drets
sdblatmét. En ferrer d gualbes
cdseller pmer c. j. dls sindichs d
barçalona en nd seu e dlsalt es
dles vnidsitats ciutats: e v-s
reyals cdsenti ales dites co-s
segds es expriessat en vna altra
cedula d pap p lo dit ferrer aq
pséntada dla tenor seguét. molt
alt e molt excellét pricep: e sen
yor lo braç reyal e cascu dls sin
dichs daqll cdsét ales pséts cds
tituciés si en tat quat no sié cd
tra lurs pulegis costums e vsos
e no en plus ne en altra mana
suplicats lapsét esser cdtinua-
da enlo procés dla cort: e a pet

qls ne ſie feta carta publica : ȳ ſet fo aço enla caſa : o reſſetor ðl moneſtir ðls frares ꝓycadors ðla ciutat ð barçalona a xxi. dí d'ð juny en lāy ðla natiuitat de nr̄e ſeyor M.ccce.xiij. e ðl reg ne nr̄e. ij. De gualbis. vici.

Los caſos en les quals lo ſeyor no es tengut ſegons les vſatges de barcelona e obſeruancia de catbalū ya Rettre la poteſtat preſa de caſtell ne emperament de feu aſon caſtla o vaſſall

Los caſos de pere albert.

LO primer cas es quant lo vaſſall contradiu al ſeyor fermar dret o fer bomenatge : e lo ſeyor p aço / o per altra fadiga de dret per força haura preſa la poſ/ tat del caſtell la donchs no es tengut retre la poſtat o encara altre feu : ſi per aço ſera liaren parat entro q̄l li haja fet dret : e li haia reſtituides totes les deſ peſes les quals lo ſeyor hau/ ra feres enla aprehenſio ðl caſ tel e cuſtodies daq̄ll o les q̄ls en cara haura feres en empar lo feu.

Lo ſegon.

LO ſegon es ſi lo ſeyor haguerra ab a quell vaſſall / o ab al cū altre car la dōchs ha obs aq̄ll caſtell en aquella guerra aq̄ll ſeyor no es tengut mētre aq̄lla guerra durara re/ tre la poſtat preſa al vaſſall.

Lo iii.

LO tercer cas es quāt lo caſtla cōtradiu dar la poſtat al ſeyor ð lon caſtell : axicō la li deu dar e lo ſeyor haura pres p for ça lo caſtell e tots los feus q̄ p rabo ð aq̄ll caſtell lo dit caſtla ten la dōchs no es tengut aq̄ll ſenyor retre lo caſtell ne aq̄lls feus entro lo caſtla li haja eſme nat totes meſſiōs e los dāpnat ges que lo ſenyor haura ſoſten guts en apprehenſio de aquell caſtell : e enla guarda : e encara entro que li haja aſſegurat ab iurament : e ab inſtrument pu/ blich que daquia uāt la poſtat de aquell caſtell no li ſia con/ tra dita.

Lo iiii.

Quart cas es si lo castella / o vassall haura cõtradit al séyor fer lo suey q̃ li es tengut fer segõs son poder : o segõs la cõuinença : e lo senyor per aço li hauza emparat lo seu lauors no es tengut lo senyor retre aell lo seu : o la postat entro que lo suey perdut / o fallit li sie en doble esmenat : e be assegurat : e que daquiauant no li sie cõtra dit.

¶ Lo cinque.

Quint cas essi lo vassal anãt en batalla ab son séyor lexara aq̃ll viu en batalla : e fugira o altrament ab falsa manera li offallira en batalla lauors p aço pert lo castell : e tots los seus q̃ p ell te : e lo senyor ental cas no es tégut aell Retre los dits seus ni castell.

¶ Lo vi.

Sizé cas si aq̃ll vassall só séyor supbiosamét haura dos affiat : o só seu li haura lexat lauors lo séyor poza emparat a ell totes coses q̃ : p ell te ne es tégut retre li aq̃lles coses entro altra vegada li haja fet homenatge : e li haja fermat ozet e esmenada p sagramét la ósbonor q̃ li haura feta.

¶ Lo vii.

Sété cas es si lo senyor : p algũa certa part ó lãy ha a tenir lo castell segõs conuéça feta entre aq̃ll séyor el castella ól q̃l castell es donada aell la postat e.x. dies apés la recepcio ó la postat dins los q̃ls deu esser retuda la postat al castella segõs costuma de cathalũya fã esteses entro al tép̃s q̃ lo séyor ha atenir lo castell segõs la conuéça cõpsa enlo cõuécional instrumét lauors no es tégut lo séyor retre la postat dis aquell tép̃s cõuécional pus q̃ dintre los dits ó dies haura coméçat lo tép̃s cõuécional enlo q̃l aq̃ll séyor ha atenir lo castell mas finit aq̃ll tép̃s cõuécional es tengut retre lo castell si dõchs alguns dessus dits casos prohibéts retra la postat noy cõcorren

¶ Lo viii.

Duuyte cas es si lo vassall haura méys pat só séyor e ab gran méysamét e supbia lo haura dos affiat aq̃ll vassall deu ppetualmét 'pdre sés espança ó restitucio tots seus e benificis q̃ per aquell senyor te : e ha ne

unca los pot recobrar si dõch lo senyor de gra restituir nols li volra. E encara si aquest vas sall ha alguns bens mobles o immobles que no sien del feu e regst haura differit ans del de liure o haura menyspre... ir uir a sõ senyor axicõ ere tẽaut pout lo feu p dit dliure d agls bens qui no son del feu deu re tre a son senyor lo seruey que fer haura plongat o menyspsat

Lo.ix.

Ité altra cas enlo gl lo sẽyor Bey se pot retẽir la postat es euant algun dels magnats o caualler algũ: o altra qualse uol persona conuengut per lo senyor rey o per sõ veguer so bre restitucio de pau e d treua o dl bouatge péyorel posar no volra si lo senyor Bey o lo ve guer seu recbra pco la postat del castell: lo qual te per lo sen yor rey no es tengut lo senyor rey o lo veguer seu restituhir la postat tro que aquell qui lo mal haura fet haura smenat tot lo mal feyt e el dampnatge e el destrich que daquen acll le soccndra segons que aquest tes coses son bagudes enla cõs titucio d pau e treua la qual co mença si algun dels magnats.

Aci comensan les costu mes generels de cathalun ya entre los senyors e vas salls tenents castells e al tres feus per senyors

Que negũa excepcio enca ra d expoliacio sia admesa contra lo senyor requirẽt postat e fermam de dret

Si lo sẽyor demana ra a son vassall acll esser dõada postat de castell o de casa lo qual o la qual per ell tendra o fermament de dret lo vassall deu no obstãt alguna excepcio encara si es oposada excepcio de spoliacio cascuna de agstas cosas fer a sõ sẽyor: e breumẽt si lo senyor ab son vassall ple djara en juhi sobre cosa q fide litat regra e lo vassall dira si es ser expoliat p lo senyor dalgu na part del feu o de alguna al tra cosa. E p amor daco dira si no esser tẽgut al senyor respõ dre entro sie restituit. En agst cas lo vassall no es en res boy dor cor contra aquelles coses qui fidelitat regrẽ e habia se se gueix si son contradites no es admesa alguna deffensio.

dela manera d dar postat

Si demanada sera p lo senyor la postat a vassall de son cas tell sia donada en aquesta manera lo vassall tre ta del castell e del terme dell totes les coses sues sens tota retencio e cõtradictio lurara lo castell al senyor seu e entrãt lo senyor o altre p ell enla for talesa daquell castell lo senyor fara muntar enla sũmitat dela torra dos o tres o tanto quãto volra homens seus q ab grans veus clamen e invoquen lo nõ del senyor seu e lauors lo vassall exira de tot lo castell : e terme dell ne deu aqui romãdre sino ayrant quant sera de expressa voluntat del senyor o sino en proprias loc daquell vassall si aquell haura enlo terme daqll castell en altra manera quant que quãt lo vassall sera romas enlo terme daquell castell no es entes postat haver donada e bare romandra segons costu ma de catbalunya mentre que haura different donar plena po stat

De aquells qui empat xẽ en donar plena postat.

Si rebent postat lo senyor posara li beralment sens em patxament de alcun guardes en aquell castell tantes quan tes aqui sera necessarie aguar dar aquell castell e si lo vassall o algu o alguns en nom seu em patxaran lo senyor que no pus ca posar sufficiẽts guardes en aquell castell o mudar : o cam biar guardes dins aquells .x. dies no sera entes lo vassall plena postat haver donada di castell mas lauors començara a correr cum plena e deliura e sens algun embargament da da sera la postat e no retorna ra dins aquells termens

En qual manera es dada postat si lo castell es enderrocat.

Si aquí no es algu na torra o fortale sa : o habitacio de castell cor lo castell es enderrocat de tot a rics en molts lochs sesdeue lauors lo senyor : o altre qui per son nom rebr postat intrara dins los termens del castell bixent lo castella dels termens daquell castell e lo senyo posara dos o tres o quãtsvolra homẽs ẽ cõ panyia sus enla casa dalcũ pa

ges o en algu feu altre daquell castell ò en altres veus en uoch lo nom de son senyor ficant a/qui pal o lanca: o alguna cosa semblant en senyal ó reebuda postat.

Deles coses del vassal trobades enlo castell o en son terme quant lo sẽyor pren postat:

Si lo senyor cõ rece bra la postat ól castell atrobara algunes coses deſõ vas sall en aquell castell o en sõ terme lo senyor e les sues guards poran aquelles pẽdre e despẽ/dre tempradament aytant cor sera necessari mentre lo castell tendra. E si noy troben res o si hi troben alguna cosa e no bastara a obs deles guardes lo sẽyor fara aelles les despeses ól seu mas lo vassall es tengut a quel les restituir al senyor.

En qual manera no aiuda prescripcio no donar plena postat.

Jempero en liura/dora postat de cas/stell lo vassall no hauè alou enlo terme daquell castell romãdra en vila daquell castell o en algun loch del terme ó aquell castell e dira si e sos antecessors en ay tal manera hauer donada postat per spay de.xl. anys o encara de mes en null tẽps no pot aquest vassall si defendre p ay tal costuma ne encara p ayta! prescripcio cor no es dada plena postat del castell. Encara si es dit que no es memoria ó homés que ell ne sos antecessors null temps no donaran postat en altra manera de aquell cas/tell segons costuma e obseruãça general de cathalũya no es dada axi plenament postat de castell si donchs enla carta cõuencional no es centégut q̃ en ayta! manera es dõada postat la qual costuma si apparra por a esser cõtra general costuma vs e obseruança de cathalũya

Quant deu esser retuda la postat o quãt no al vassall.

Finits.x. dies pusq̃ haura reebuda lo sẽyor frãcamẽt postat lo senyor deu ó antiga e prouada costũa ó cathalũya enlo.x. dia retre lo castell al vassall sin fa req̃st dell. mas abans q̃l sẽyor reta al vassall lo castell pot lo senyor demanar daquell vassall que faça aell homenatge si encara no li ha fetze que do aell feguretat de si e de sa companya e ó tots sos valedors q̃ les guardes les

quals lo senyor ha posades en custadia del castell seguramẽt abtres les sues coses puguen a les sues cases retornar e aquestes coses pora demanar lo senyor sis sospita del vassall o d sa companya o de sos valedors q̃ vullé les guardes agreuiar en lo retornament en altra manera no es tengut retre lo castell tro quel vassall hage fet homenatge e aquesta seguretat haie donada. ¶ Itẽ abans quel sẽyor reta lo castell al vassall pora lo sẽyor demanar fermamẽt de dret si donchs ell nol li offira e rebut del fermament de dret deuli retre lo castell sens negun dan del castell. & sil senyor ols seus daran dan en aq̃ll castell o en sõ terme tot ho dẽ restituir en altramanera no sera entesa plenament retuda la postat

¶ Quãt no sia dita esser donada plenament postat.

Si el sẽyor tinẽt postat romanra o vẽdra enterme de castell sens voluntat del senyor aquell vassall o algun o algũs de companya daquell ols valedors d aquell ab armes e sẽs armes de manament daquell castilla: e si aq̃ll vassall o alcũs de companyia sua o de sos valedors de manament daquell vassall hauran pres alguna de les rendes del castell o algun fruyt per grat o per força haurã pres dels homens daquell castell lo senyor tinent postat no es entes lo vassall plenerament hauer donada postat ne en aquests cassos cotre al senyor tempo de .x. dies

¶ Dels despeses dels guardes restituidores al senyor

Ité si lo vassall plenerament no restituex al sẽyo les despeses les q̃ls ha fetes enles guardes posades en lo castell aquell senyor pora aquestes coses e totes les sobredites demanar del vassall: primerament ans que li reta lo castell: e aço es ver sil senyor rebuda la postat no trobara en lo castell o en son terme algũs bẽs daq̃ll castla dels quals sabes en guardan aquell castell les despeses. & perço sino son trebats lauors alguns bẽs mobles de aq̃ll castla dels q̃ls puguẽ acll fer les dspeses. & lo sẽyor e les sues guardes lauors lo castella es tẽgut restituir les despeses ans quel senyor li restituesca el castell

Si el vassall dira esser massa despes en guardes pço cõ no hi cretãres guardes mester a guardar lo castell lauors

per arbitri de bon baro sie stimades les despeses, lo qual cõsiderara: e guardara sil castell sera gran o sil vassall ol senyor haura enamichs per les quals coses se pot conexer quantes guardes sõ necessaries en guarda del castell. ¶ Sera encara considerat lo vs dela terra quant es dat a. i. hom enlo dia per vida daquell e segons aco seran tatxades les despeses

¶ En quina manera sia procehit contra lo vassall in iuriant lon senyor

SI dos o tres o mes seran vassalls, i. apres altre en algũ castell: el segon ol terç forçara al senyor sobira o als homens del castell per lo qual aquell sobira sényor a dret le clam axi de grau en grau sera anãtat appellara empero lo senyor sobira son vassall q sés tot mija te per ell lo castell significarli ha la forfetura ól vassall jusa per la qual demanara dell portat del castell e fermament de dret lo qual encontinent deu firmar o significar aço ason vassall e manar acll q̃ do portat del castell e que ferz e que faça dret al senyor sobira per rabo del vassall jusa: lo qual al senyor o als homẽs ól castell forfet e aquest vassall segons significara aço ason vassall: lo qual forfeu e aquest vassall manara a aquell que li do portat del castell e que ferm: e faça dret al senyor sobira clamant daço que es tengut ó fer aquest derrer vassall forfetor lo q̃l ço es saber lo vassall forfetor suno fermara dret o sino dara portat del castell dis x. dies comptat lo dia que li sera nunciat de son senyor passats los .x. dies bara sera: e si altres vassalls lõ téguts ajudar lo senyor sobira a destrenyer aquell q̃ do portat del castell e que ferz e faça dret al senyor sobira: e li nou faran bares seran

¶ En quina manera sia procehit contra emphiteota iniuriãt.

AIxi aquella mateixa manera del emphiteota sie enantat cor sil senyor sobira se sera clamat del emphiteota jusa cor li ha forfet enla honor emphiteotica que te enantara lo senyor ab lo primer emphitota: e lo primer ab lo segon: e lo segon ab lo terç axi com damunt es dit del vassall E si lo emphitheota terç alargara fermar e fer dret al senyor sobira pusque aell de son sényor sera denũciat lo sényor ma-

hor fara emperament dela hono/
nor al seu primer emphiteota
el primer al segon: e segon al
terç per lo senyor sobira. e ayx/
tant com lo tere trencara lem
perament lo senyor sobira de/
manara de son emphiteota la
pena & aqll emphiteota ol se/
gõ el segõ al terçço es assaber
q̃ li pach la pena dela trẽça de
la empara que li feu per lo sen
yor sobira clamant dell e ayrã
tesvegades fara lo senyor lem
paramẽt tro que per greuge
dela paga deles penes lo jusa
emphiteota per vergonya cõ
sus ferm e faça dret al damãt.

¶ De iniuria feta al senyor per alguns habitants en lou castell.

Si menor castella re
eb tots fermamẽts
deles questions: o
clams de tots los
habitants enlo castell don es
castella algũ duquell castell: o
algun encara de companya du
quell iuria haura feta o algũ
mal haura dat al senyor sobi/
ra o al batle o algun de compã
ya daquell senyor aquest male
factor deu de costuma ô cata
lunya fermar e fer dret en po/
der daquell senyor e no en po/
der del castella axi e aquell cas
tella si aquell mal al senyor ha
gues fet

¶ De alou de castila

Si castella dira si ha
uer alou enlo ter/
me ô castell p rabo
del qual es castella
es tengut aquell vassall mos/
trar a son senyor en qual ma/
nera o ha per alou car mostrar
pot hauer aquell alou per do/
nacio o per venda o daltre aloer
o en altra manera, & si pot mo
strar esser son alou no es tin/
gut daquell en poder de son se
nyor en jubi e fora. Si empero
no ho pora mostrar no sera a/
lou mas del seu sera: noli pora
ajudar alguna prescripcio de
temps cor totes coses quals q̃
sien castella o vassall ha en ter
me del castell per rabo ol qual
es vassall son tengudes esser ô
seu si donchs lo contrari nos
mostra axicõ dit es e lo vassall
no pot en aço prescriure con/
tra lo senyor.

¶ En quals coses prescriu lo castla contra lo senyor e en quines no

Vassall o castella null
tẽps no pot prescriu
re en no dar pollat ô
castell o no fer fuey
del seu encara si null temps
no ha fet fuey ol seu o sie dit q̃
no es memoria de homes q̃s
seus haguessen fet negũ tẽps p
uey o haguessẽ dada pollat ol
castell; cor aqstes coses a ser

o adar quant que quant sera request del senyor basta que aquell sie senyor qui demana e aquell sie castella o vassall del qual es demanat e que tenga loch de castella o de vassall e q̃ aço se mostre per publica carta sobre aço feta cor axi es coz si demanades fossẽ daquell vassall pusque carta publica daquè apparex feta p ques mostre quel demanant es senyor e del qi es demanat sie castella o vassall: e axi neguna prescripcio de temps en aquestes coses ajuda aquell vassall pusq̃ ferma cosa es aquell esser vassall e aquell senyor qui demana perque no sie tẽgut donar post at del castell: e fer servey del seu. ¶Item si certas son conuinenças entrel senyor el castella el senyor se haura retengut enla carta conuencional algunes domeniadures plets stacaments fermaments que algunes altres coses e temps procehent lo castella algunes de aquestes coses haja ocupades o algunes altres qui enla carta conuencional entre ells no sien contengudes el castella no poza mostrar que aquelles coses haja haudes en altra manera per atorgament de son señor es tẽgut aquelles coses restituir a son senyor ne pot aq̃lles coses prescriure per altre diuturnitat ò temps puysque carta conuencional appareix e majorment si carta es partida per alphabeth cor lauors es presũpcio lo castella hauer en son poder la carta conuencional com lo senyor mostre la sua esser partida p alphabeth cor contra vehibles senyals negun temps de longa possessio no foragita lo ògut senyor ¶E axi en aquest cas com certes apparexen conuinenças entre ells neguna prescripcio de temps no pot ajudar lo castella en serueys guerras e valenças domens: o encara altres qualsque coses requirents òls homens habitants en aquell castell enlo qual lo senyor aell part dels fruyts se retèch sino aytant com apparza per la carta conuencional al castella esser atorgat de son senyor

¶En quines coses prescriu lo senyor .e quant contra lo castla.

¶Si empero neguna carta conuencional haura lo señor ne empo lo castella dira si e sos anteceſſors axi hauer tẽgut: e posseit p spay ò. xl. ãys o encara mes e regõexeza aq̃lles coses tenir en feu p aquell senyor e a

quelles coſes toſtemps eſſer del ſeu lauors ajuda aell preſcripcio part en guerres a fer daquell aytal caſtell enlo qual lo ſenyor reb part ólo fruyto e enteruenys forçato o en aquestes e valences dels homés cor en aqllcs coſes que en deſtruccio de caſtell ſon no pot preſcriure caſtella axi ne en alienacions de poſſeſſions de caſtell fahedores ſens conſentiment de ſon ſenyor cor caſtella o vaſſall null tempſ no pot fer guerra daytal caſtell p raho ól qual es vaſſall ne encara alo homens habitadors daquell caſtell fer queſta ne dells reçeuir valença fora termens del caſtell ſi dochſ no ſera dat aell e atorgat ó ſon ſéyor que tart es trobat eſſer fet car no deu caſtella ne pot a ſon ſenyor lo ſeu pjorar ne axicom dit es ajuda aquella preſcripcio en aqllas coſas encara ſi roto los predeceſſors ſens guerra daquen equeſtá aqui haurá feſta : daquells homens valença haguercn. Si empero aquell caſtella o vaſſall ſera encalçat de os enamichs dins termens ó on caſtell per raho ól qual es aſſall los homés daquell terre ſon tenguts dis ſos termés aquell ajudar e encalçar los enamichs fora empero els terens del caſtell no ſó tenguts ſi oquells enamichſ preſa alguna al vaſſall; o alo homens del caſtell tolran aquello poden encara fora los termens ól caſtell aquells enamichs en calçar que puguē aells la preſa ſua o de ſon ſenyor tolre perço que dins los termens ſeus aqll la hauran tolta ne per aço ſon enteſes los homens del caſtell meſes en guerra ne fer al caſtel la valença hon es axi argumét per homens religioſos que hā mas en algun caſtell que ſié tenguts exir a ſo del caſtell ne per aço ſien enteſes eſſer ó guerra es axi matex en la carta dela pau qui comença. En nom de criſt en la gloſa aqui ſignada

Queels aloers ſian téguts deffendre los caſtells e los habitadors daquells en los quals han alous.

Si algun aloers a vi caualliers coz pegeſes com encara altres ſeran en terme dalgun caſtell hauents aq̃ maſos o caſes: o fortaleas ab homens o ſens homens qui ſié alous aytals aloers e luro homens qui aque han ſon téguts effendre el caſtell el ſenyor del caſtell e tots los habitadors del caſtell dins los termés daquell caſtell axicom lo ſenyor daquell caſtell els habitadors

daquells son tenguts deffẽdre aquells aloers guardar que ẽ la casa ne ẽla fortalesa sua q̃ es alou sesdeuenga os puga esde uenir dan algun al senyor del castell ne als habitadors daq̃ll & si el senyor del castell els habitadors daço hauran sospita violenta en tempf de guerra o ẽ aquell aloer bona seguretat al senyor e alos habitadors ẽl castell que negun mal daquen al castell se esdeuendra o la hu re la casa o la fortalesa el senyor tenga aquella dementre q̃ a quella guerra durara tots en cara los aloers sien tenguts a tots los temps ẽla guerra als quals son tenguts tots los altres habitadors del castell :ço es assaber a fer guayta o obra o affollar adobar e altres coses qui son fabedors per deffeni ment del castell en tẽps ẽ guer ra exceptats aloers cãpaners qui en altre loch son habitãts

Sots cramen de qui los aloers son tenguts de ple deiar

SI aloer sera en al gun castell si el sen yor del castell con te ab ell dalou dié no esser alou aq̃ll aloer no es tengut esser sots mbi del seny or daq̃ll castell mas amodsos deuen venir en poder de comi nal persona qui aquelles de parteisca e si no sauendran de cominal persona car perauen tura no plau al senyor del cas tell la persona que eleig lo alo er o en cõtrari:si aloer vol ve nir en poder del princep : o de son veguer lo senyor ẽl castell es tengut reebre vulle o no;o lexar lo plet perço cor aquell princep o son veguer es comu na persona a tots los habitãts en esta terra Si empero con tesa sera dalgun o daltre cosa entre lo aloer o altra persona del sẽyor del castell no es ten gut la loer fermar en poder ẽl senyor del castell si donchs de costuma algũa aço no sera ob seruat .En aço empero bé pref criu senyor de castell contra a loers ,si empero no sera costu ma sera fet axicom damunt es dit la loer empero es tengut fermar dret al senyor ẽl castell enlo qual en alou si tẽdra p ell algunes possessions en aquell castell o daltre clam:si per rao o de injuria les quals ha fetas alo hi nens ẽl castell si axi ses acostumat de observar .

Quant pot lo castla alie nar o no partida del ca stell sens consentiment ẽl senyor.

Castella ço senater no pot sens volun tat del senyor alie/ nar lo castell el feu o alguna part ol castell o ol feu per neguna manera oaliena/ cio encara si allegara prescrip cio axicom damunt en aquell mateix; Si empero neguna car/ ta enlo qual castell lo seyor ol castell reeb part deles rendes del castell o del feu. Si empe/ ro aytal castell es enlo qual lo senyor res no reeb deles ren/ des del castell sino tãt solamẽt postat daquell castell o sino es castell ço fortalea aquell o ab altra cosa axicom cãps vinyas delmes o alguna altra cosa sẽs alguna fortalesa hon no es re/ questa ne dada postat mas que sen fara tantsolament home/ natge e algun seruey en temps de guerra o ỏ general fet se do na; lauors en aquest cas pot lo vassall sens voluntat del senyor a perpetual acapte stablir alguna part del feu axi empe/ ro que aquest establiment sie fet a melloraço del feu: no a pijorament o minua del feu cõ en atal alienacio no es minuat lo feu nel senyor part res pusq̃ res no reeb enlos rendes ỏl ca stell o del feu e aquella pt del feu qui per lo vassall a acapte es atorgat roman sens senyo/ ria no es partit del feu ans lo senyor el vassall retené senyo/ ria e ; aytal alienacio: e jatsia que aquesta alienacio sie feta per lo vassall res nomenys ay tal vassall dara plenera postat del castell e fara homenatge: e plen seruey a son senyor per ra ho del feu al ãql e a sos antecesi sors atorga antiguament axi/ com si res del feu a acapte no hagues establit les altres em/ pero alienacions axicom son vendes donacions e altres co ses enles quals neguna senyo/ ria no es retenguda no pot lo vassall fer sens voluntat del sẽ yor car jatsia quel seyor res no reeba enles rendes no pot em pero lo vassall lo feu minuar a son senyor.

Si lo senyor pot diminuir al vassall de senyor o no

Si l senyor dalgun castell volra vẽdre lo castell del qual haje vassall caual/ ler considerador sera de qual condicio sia aquell aqui sera venut cor si ciutada o vila o pa ges sera lo vassall caualler no es tengut aell fer homenatge jatsia que sia tengut aell fer lo seruey e fermar dret e fer dret per lo feu axi mateix es dels al tres feus iusans. Si a esgleya sera venut es tengut fer home natge al prelat indistinctamẽt

Si empero a caualler es venut atenedor es: fil caualler aquí es venut sia axi jusa el vassall sie axí noble que per aquell caualler com prador axi jusa no vendria ell feu sino per sa deshonor axi cor peruentura lo vassall es comte o vescomte o es en altra gran honor stablit axi per rabo de son linatge com per rao o sa grã señoria lauors ayo tal vassall no es tegut fer homenatge axi al jusa caualler com prador. Mas si lo vassall puga tenir lo feu sés sa deshonor per aquell caualler cõprador jatsie sie ell caualler lo comprador jusa de valor o de linatge quel senyor venedor es tegut lo vassall fer homenatge a aqll caualler cõprador mas algũs dien quel senyor no pot mũar lo senyor de vassall la qual cosa no es vera: cor lo vassall no pot vendre el feu sés voluntat del senyor: lo senyor empero pot sens voluntat del vassall aquio vol vendre forçat lo vassall cor lo vassall a son edsemblant ha auendre el feu fil senyor lin dona licencia de vẽdre en altra manera no pot al jusa vendre sino de voluntat del señor aximateix es ẽls emphiteotes e dels altres feuataters.

En qual manera lo comprador sia mes en possessio

Si venut lo castell sera ol feu enlo ql i. o mes seran vassalls el senyor venedor no volra lo comprador posar en possessio del castell axi sia fet lo senyor venedor appellara tots los vassalls els habitadors del castell axi pagesos com altres e ajustara aquells enlo castell o en lesgleya o en altre loch del castell e dauant aquell comprador appellara nomenadament los vassalls; los quals leuans vendran deuãt lo senyor venedor el comprador el senyor venedor proposada deuant tots la venda absolra aquells de tota feeltat sagramẽt e homenatge que da quiauant no sien tenguts aell en res per aquell castell o feu e manar lurs ha que facẽ homenatge a aytal cõprador axicõ a senyor iur qui encontinent segelladament deué fer axicõ es acostumat aço mateix dira als pagesos e als altres habitadors de aquell castell per les quals totes coses si gran sera la vniuersitat. iij. o. iiij. ẽls mil lors habitants segõs volũtat del senyor venedor facen homenatge al senyor comprador E puys lo vendor metra lo señor comprador enla casa ẽl ca

ſtell ſi caſa ha o en altra caſa ſi caſa noua. & dira yo ayrtal poſ ros ayrtal en poſſeſſio de aq̃ll caſtell el ſeyor cõprador faces appellar de menjar e finit lo menjar perteſeque ſen lo vene dor ſis vol'.

¶ Quant ha loch gratificacio en atorgar feu al fill del vaſſall mort.

VAſſall ſi morra inteſtat e lexara .ii. o .iii. o mes fillo de legedme matrimoni nat loch es gratificacio car lo ſenyor pora lo feu atorgar a aquell aqui mes volra delo fillo e aquell enueſtir del feu rebent dell homenatge: los altres frares ſoſcato e aço ſi ells frares contendran entre ſi o no contendran del feu o ſa aell lo feu ſegur.

¶ En qual manera ſia dada poſſat per fembra qui ſuccehesca e nifeu

SI mort lo caſtella ol vaſſall tant ſolament romanent fill la aquella ſegons vo e obſeruança general de cathalunya ſuccehira enlo feu a xicom a fill maſcle encara ſi enteſtat mort nia e ſi ſera pubilla filla lo maior daq̃lla fara homenatge perſella el ſenyor del feu e dara poſſat dl caſtell quãt e ue quant ne ſera requeſt e fara lo ſuey e ſerma e de dret per lo feu e ſi fara cõtra aquelles coſes que feelta requiren bare ſera cor aquell tudor romandra vaſſall ayrtant com dura la tudoria. Si empero aquella dona maridada ſera lo marit daquella es tengut d cos ſtuma d cathalunya fer homenatge al ſenyor del feue es tengut donar poſſat del caſtell e totes coſes fer axi cor a vaſſall ſi aquell feu reeb en exoua ne pot rebujar cor li per occaſio d dret lo ſenyor es rebujat axi que ſi al ſenyor ſara homenatge no li dara poſſat o fara contra aquelles coſes que feeltat requeren bare ſera e ſi el marit no ſera reẽſta la poſſat mas daq̃lla dona e la dona no dara poſſat: el ſenyor del feu per aço lo caſtell haura pres ſera tẽgut lo ſenyor lo caſtell retre al marit. Si empero lo feu no ſera dat en dot mas ſera de fenſ pera fernalo daquella dona la maior la de na ſara homenatge al ſenyor e no lo marit p ſi tãt ſolament o per procurador ſio volra o dara poſſat e ſara aell totes aquelles coſes que feeltat requere per rabo daquell feu.

¶ Si lo vaſſall puſque ha

fet homenatge pot leirar lo feu lo sényor no volét.

Dys que algun vas/ sall haura fet ho/ menatge a algun sé nyor per rabo dal/ gun feu él senyor rechent ho/ menatge e feeltat dell atorgat haura aell lo feu lofeuater nos pot del senyor partir nel feu lexar sens voluntat daquell sé yor perque per tostemps reté ga el feu e romanga son vassall Axinateix es si axicom hereu pren lo feu ól pare mort lo pa/ re cor en aquest cas no pot cō/ tendre lomenatge al senyor ól feu e vulles o no tindra el feu axicom a vassall e sera destret fer homenatge al séyor. Si em pero no pré la heretat feudal no sera destret lo feu retenir.

Si vsufructuari o propri etari o amdos sō tenguts fer homenatge o seruey.

Si vassall ol castel/ la haura heretat son fill dela castel/ lania o del feu del castell retégut empero aell vs de fruyt en tota la vida sua el senyor demanara homenatge aell esser fet del dit vsufructu/ ari al fill del vsufructuari di/ ra si esser proprietari : e de ell deure reebre homenatge e no del pare com tantsolament se haia retégut enlo dit castell vs ó fruyt e aya stablit aquell proprietari en aql feu en tépf del heretament o donacio q̄ li feu el pare vsufructuari nimét li pore lus de fruyt si el fill pro prietari haura fet homenatge al séyor p cōtrari dira si dure fer hōenatge e no el fill lauors lo séyor puiq̄ cascū soffer pot reebre de cascu homenatge ço es assaber ól pare axicō de vsu fructuari axicō de poseét e del fill axicom de proprietari aço saul quel vsufructuari tostt́pf romāga en sō stamét e ql séyor no reebe serucy sino del vsufru ctuari tātsolamét e axi no serā ,ij. vassalls mas, i, tātsolamét daql feu. & daço faça lo séyor carta q̄ no puga a altre pjudi/ car si empo aquell castella : o vassall en téps del heretamét o donacio la ql a sō fill ha feta res nos retench mas de tot da ql la castellania o feu de tot sō fill hereta o aell daquastes co ses e plena dōacio feu e res nos rateneb lo pare aço faent en a q̄st cas lo fill pus q̄ ha pres lo feu del pare axi aell donat del pare es tengut fer homenat/ ge al senyor del castell o del feu e si fer ho cōtēdra el séyor ól castell o ól feu p aq̄st castell o feu pédra e guerra daq̄n sos/ tēdra no es tengut aell lo sen/ yor retre lo castell ol feu no li haura fet homenatge e li hau

ra restituydes totes les despe/ses els dãpnages les quals lo senyor mostrara si hauer feto o sostenguts ol die que acll cõ tradix fer homenatge tro al dia quel fet sera consumat.

¶ Quant dos castlans tenẽ la castlania per lo senyor solament e no lo.i.per lal tre.

SI en algun castell seran dos castellãs e la vn dells no tẽ/dra la castellania p altre mas perlo terç qui sie luz senyor e lavn tantsolament da qllo dos castellans haura tota termamento laltre empo non acb e algũs dls habitadors da quell castell a aqll castella qui no ha fermamẽts o al sẽyor so bira aqllo injuriãts ocue e sõ tẽguts de costuma de catbalũ ya fermar e fer dret daqlla in/juria en poder daquell aqui se ta esta injuria e no en poder da qll qui receb;e ha generalment altres fermaments dels habi/tãts en aqll castell. Jtẽ si.i.da/quello.ij.castellans al altre ca stella injuria aura feta en podr del senyor sobira fermara aqll qui la injuria haura feta :e no en poder daqll al qual la inju/ria feta es encara on rebe tota fermamẽt ẽ dales qstions dels habitãts en aquell castell.

¶ Qua'vassall es tengut fer homenatge al succelsor ẽ son senyor.

QUat lo sẽyor dl vas/sall lo seu succesbi/dor requirẽt lo vas sall es tẽgut encõtinẽt puritat ẽ homenatge e ẽ fealtat fer ne ajuda aqll vassall si dtga cõtra aço q̃ ell o los antecessors nulls temps no facten homenatge a lur senyor mort ne a sos ante/cessors e q̃ no es contengutgen la carta del atorgament dl seu que daquell seu se dega fer ho menatge cor en fer homenatge nos ajuda lo vassall per les ra bons dessusdites pus q̃ ferma cosa es aquell esser vassall per rabo del seu e ferma cosa es a/quell esser senyor daquell seu per lo qual demana dell esser fet homenatge.

¶ Si ans que hage fet ho menatge lo vassall por es ser bare per crim deb a ya.

SI vassall o castella o succesbidor daqll ans q̃ haja feta pu ritat ẽ homenatge e de fealtat al senyor del seu o a sõ succesbidor haura forfet en crim de babia a aqll senyor a on succesbidor deu esser jut/jat haara:mas aquell vassall o son succesbidor apres bara p

testa ment o sens testament o p donacio hereditaria prē lo seu del pare o del aui seu e sabē a/quell esser lauors enlo qual co mes lo senyor daquell feu

¶ Quant e enquins cases deu esser renouellat ho menatge e dela pena da quells qui nol renouellen

LO senyor mort lo vassall daquell deu venir dins lany: e dia el hereu del mort e aell lo/menatge renouellar: e feeltat promet re: si nou fara dins lo di' temps apres con a desgradat perdra lo benifet si aquell sen yor plaura ¶ En aquella ma/neira manera el vassall mort lo hereu daq̄ll quisqui sera presa la hereretat deu deuant lo sen yor del seu venir dins lo tēps demuntdit apres la fi del sen/yor mort e demanar inuesti/tura del seu apperellat fer ho/menatge e feeltat profiren. no rncara pco cō la heretat pres feudal scrit es al senyor p dret de homenatge. E si ho menys/preara prerdra lo benifet si al senyor plaura. Si empero en algun daquests. ij. cassos no plaura al senyor quel vassall o son hereu perda lo benifet po ra lo senyor demanar cōtra ell que aquell concga son senyor complent les coses demuntdi tes ne per contumelia on deu esser punit forçat lo sēyor e cō seguesca immuntrat. E aço es lus e obseruança o costuma de cathalunya cor hereu presa la heretat vsa aquella mateixa persona ab lo defunt del qual es hereu.

¶ Dela pena del vassall qui cōtradiu fer lo seruey al senyor aqui es rengut:

SI el castella ol vas/sal injustament cō tradira a sō senyor fer seruey: lo qual es rengut aell fer segōs poder o segons conuinença el senyor per aço haura emparat lo seu lauors en aytal cas no es teng/gut lo senyor retre lo seu tro quel seruey pdut sie en doble esmenat e que daquiauant no sia aell contra dit ben assegu/rat. E lauors en aquest cas lo senyor fara los fruyts seus los quals daquē reebuts e haura aytant longament com tendra aquell senyor lo seu emparat tro ol vassall sera aell segur de son dret.

¶ De molta manera de homenatge.

OBle homenatge es assaber home natge soliu e no soliu homenatge saliu es quatz

portant leyaltat e feeltat cor hom soliu cõtra tots porta feeltat a son senyor. E en axi en homenatge soliu negu no es exceptat com se fa quant ales parules. Mas cor a orct entenimẽt a aquells qui general jurisdictio han es entes exceptat cor contra aquell no es tẽgut son senyor ajudar pusque euidentment appareix que negũ no pot fer homenatge soliu a .ij. cor aytal ſipla feeltat en la ql negu no es entes exceptats pr general jurisdictio hauẽt no pot algu fer a .ij. Es entes empero homenatge no soliu com alcun es exceptat saben homenatge com se diu axi fas a tu homenatge exceptada feeltat la qual deig al senyor meu soliu: o axi fas te homenatge aço exceptat q̃ puga ami altre senyor ſtablir contral qual no vull esser tẽgut tu ajudar o siu axcepte alguna persona qui apromateix es axi com ſi se diu axi fas te homenatge aço exceptat q̃ contra aytal noble nor vull ajudar aquest axi fadt aq̃st homenatge es hõ no soliu tostẽps cor no es tẽgut portar feeltat contra tots exceptat empero algums contra los q̃ls feeltat o ajuda donar no es tengut.

¶ Quant por lo hom soliu fer homenatge a altre senyor.

HOm soliu dalcũ noble no deu ne pot contra dient lo seu yor o encara no re q̃st fer homenatge al enamich de son sẽyor jatsia que enlo homenatge no soliu tostemps sie exceptada feeltat: la qual a sõ senyor deu si empo aqui fa homenatge no soliu: no es enemich de son sẽyor lauors lo sẽyor no request e novedant pot aquell hom soliu fer homenatge a aq̃ll enlo qual encara cas la prohibicio feta en cara d sõ senyor seno rabo no es aq̃la prohibicio daquell hom soliu seruadora.

¶ Com se diu hauer lo hom no soliu de dos senyors quant guerra es entre ells

SI algũ es hom no soliu de .ij. diuerses feus e seroenga que aquells .ij. senyors entre si guerra hajen vn cõtra altre e cascun d aq̃lls requer lo dit hõq̃ ajut aquell contra laltre aquell hõ ajudar es tengut a aq̃ll aqui primeramẽt feu homenage car primer aquell es en feeltat la qual es tengut de seruar e es antes exceptat enlo segon e axi de cosſtuma no es tengut ajudar aq̃ll aqui segõ feu homenatge sino de benignitat e p algũa egual-

rar axi sera a fer ço es assaber que aquell aqui primerament feu homenatge aiut personalment a aquell empero aqui segō feu homenatge aiut per substituit cor aytals obres bes poden complir per substituit. e sabent ago observa seeltat. La qual promes al primer senyor sots aytal forma cor li aiudara: e negu altre no aiudara contra ell exceptat lo seyor sobiu cor no es tengut de donar aiuda contral primer senyor jat sie que al segon do aiuda p substituit cor no fa ago per cor dnoure al primer senyor mas p rabo de cosellar que no perda el feu qell donat del segon senyor. ¶ E si sera dupte aqui primerament es tegut donar aiuda personalment p dret de homenatge axi Cor homenatge comença dels antecessors en teps passats: e no apareix deça ne dla carta e axi no apareix qual d aquells .ij. senyors sie primer p dret domenatge de egualtat pot aquis vol dla persona sua gratificar q aqll personalment aiut alaltre empo deura psubsti tuit fuir: cor no fa ago p cor de nouze axicō damūt prop es dit

¶ Enqual maneta lo hom frāch se pot constituir l o me daltre e fer li homenatge e quines coses entreuenen en homenatge e de hō es stat ītrodult

¶ At sia que dret ro/ man hoz franch no/ sua si fer seruu cor/ cū per alcuna sum/ pla conexença ne encara: per cuuinença feta en dret pot em/ pero per confessio alcun la sua condicio agreuiar: car per co/ uinença entreuinent scriptura pot alcū hoz frāch si establir a strip̄ç. e axi alcū hoz frāch p co/ nnēça ço es assaber p stipula/ cio pot si stablir hoz dalcū no/ ble e pot aell fer homenatge e cō sobre ago ço es assaber q al/ gū frāch hoz establesca si hom dalcū noble es cōcebuda stipu lacio en treue d costuma genal d cathalūya besar en aqsta ço es assaber mana lo seyor te la/ uors entre les mās sues les mās da qll qui fa homenatge ¶ E a qll agenollōs fa homenatge p stipulacio prometé a aqll seyor entre les mās sues lealtat. e a qll seyor en seyal q girada uou a aqll feel fa aquell besa cor a/ qlla mateixa faeltat lo senyor du al vassall seu cō lo vassall se/ yor seu fa tegut empo lo seyor aqll aiudar: e guardar dls e n a michs e p poder seu en sō dret aqll offedre. e jatsie q aqll ho/ menatge ītrodult no sie d dret d roma mas p ciuil scrit ītrodu it es tāt solamēt p vs lōch d ca thalūya q lig rasemble e pço p ligs es aiudat e es offes cor co uinēças legudes guardadores

son,

Homenatge sis po pre scriure e en quinas ma neres se atquire.

Homenatge pot esser prescrit: si per xxx. anys alcun noble reeb fueys dalgun los quals serueys homés solius o colons doné. Lauors prescriu aquell noble enaquell homenatge. Cor axi la cõdicio del colon es prescrita per. xxx. anys: e homenatge pot esser prescrit per. xxx. anys. Si empero alcu per. x. o per. xx. anys dona serueys a alcun noble axicõ hoz son soliu el dit hoz q̃ p tãt ẽ tẽps los fueys ha donats de nega. Si soliu daquell noble esser lauors pora aq̃ll noble dir rabo esser entreuégnda axi dié joue tu es mõ hoz p stipulacio me promesist fer fuebis hoq̃ls homés solius fer deué alurs sẽ yoze coz no es sẽblãt ẽ pitat q̃ p tant ẽ tẽps donasses fuebis ami si dõchs rabo domenatge noy entreuégues: e axi p cos ẽ tẽps es induida p̃sũpcio de rabo. Guardar empero deu aq̃st noble qui aq̃stes cosas diu que no faça cõtra sagramẽt ẽ calũpnia mes aq̃sta cosa es diligẽtmẽt atencdoza q̃ p spay ẽ. x. o de. xx. anys o encara de. xxx. o de. xl. anys no por esser p̃scrit frãch hoz coz aytal p̃scripcio no ha loch contra frãch hoz si no p̃cedẽt titol axicom ẽmunt proposit coper les q̃ls coses assats apareix q̃ p dues maneres se guanya homruatge ço es a saber per prescripcio o per promissio p̃ prescripcio de molt de tempo de. xxx. o de. xl. anys. E aço es veritat sien aq̃ll tẽps rebebie del fuebis axicõ del hoz seu coz si ho reebie axicom damich seu no es prescrit. Ysder promissio encara es prescrit en tenimẽt scriptura o stipulacio no es ẽ costuma acurar si enla promesa fahedoza rabo en treuẽga o no cozratsie q̃ rabo noy en treuẽga val empo ab acabamẽt la promesa en treuimẽt stipulacio rabo a vegadõ en treuecõ es dit en promesa perço esta blech me ton hoz coz en contrast ami aytal feuzo quem defenes en nom dret daytals meus adoversaris: o en smena de iniuris la diuo mi atu hauer fera.

Si lo fill dalcun hoz protries hom del senyor de son pare: o no.

Dut de homenatge si pot esser stablit deu aq̃l manera sia stablit a veher es si lo fill ẽ algũ hoz sie hoz o no del seyoz daq̃ll pare dei dir nil en torn ẽ la aq̃l cosa de partidoz es Coz com alcũ fa homenatge a

altre: o ſimplament neguna ra
ho entreuinent fa homenatge
no es hom daquell ſeyor al q̃l
axi es fet homenatge: o fa ho-
menatge p rabo entreuinẽt en
aqueſt cas de ptidor es cor qui
fa homenatge p eſmena dalcu
exces: o cor ocis lo pare daq̃ll
aqui ha fet homenatge: e p pau
a hauer aquell fa aell homenat
ge. ¶ En aq̃ſt cas null temps lo
fill daquell qui p aq̃ſta rabo fa
homenatge es hom daquell al
qual aqueſt homenatge fet es
e aço es prouable coſtuma cor
fill no deu portar la iniquitat
del pare: e aço es veritat: ſi en
ledeſme fa ſimplament no ſots
meten ſos bẽs: per rabo ol feu
a aquell qui axi fa hometge.
En altra manera empero es ſi
en aqueſt cas aquell al qual ho
menatge fa ſos bens ſots me-
tent reeben aquells dell en feu
cor lauors es viſt aquells bens
hauer liurats a aquell al qual
homenatge fa. ¶ E en aquella
ſenyoria hauer tranſportat: e
altra vegada dell en feu hauer
reebut E en aqueſt cas los fills
de aquell qui aqneſt homenat-
ge ha fet abſtenir volẽ ols bẽs
del pare no pot lo ſenyor aq̃ll
al q̃l axi es fet homenatge fills
daquell en homens ſens apro-
priar ¶ Si empero volen aq̃lls
fills hauer los bens del pare: e
regoneguen aquells plana co-
ſa es que ſon ſos homens Cor
los bens paſſen ab ſon carrech
¶ E ſi volẽ aquell fills hauer
bẽs faran al dit ſenyor home-
natge reconexen lo carrech q̃l
pare lur ſoſtenia: o feu home-
natge eſtablem ſi hom ſoliu da
q̃ll al qual feu homenatge cor
aquell ha donat en feu alcuna
coſa: e que aquell dege deffen-
dre: e mantenir: on cor en aq̃ſt
cas lo pare principalment es
obligat que li prouelcha ço es
quel deffena ol mantenga aq̃ll
al qual axi feu homenatge axi
es preſumpcio voler axi proue
hir a ſos fills axicom aell.
E axi en aqueſt cas cert es que
les perſones ols fills ſon ſtrets
per dret domenatge. ¶ E a
ço encara ſis volen abſtenir de
la coſa la qual ha donada aq̃ll
ſenyor alur pare en feu cor pri
cipalmẽt no li ha fet homenat
ge p aquella coſa que li ha do-
nada mas per aço pricipalmẽt
que aquell deffena: e manten-
ga cor axi ſtipulan: e prometẽ
pot prouehir a ſos fills axi en-
cara eſtablen: ſi hom a algun
magnat que daquell axi ell cõ
ſos fills ſien deffeſes pora als
fills prouehir e axi els fills dal
cun hom en aqueſt cas ſeran eſ
trets per dret domenatge.
E axi en aq̃ſt cas lo fill de alcũ
ſera hoz daq̃ll al q̃l lo pare feu
homenatge axi es fuat en fiãça
cõ dit es e en molteſ altres pts
mas en cathalunya no cor en

diuersos maneres es seruat en
catbalunya cor com algu se sta
bleix hom solu homenatge fe
en a algun magnat el senyor li
dona en feu algun feu: o sem-
blant: o es cauallers o pages a
quell qui fa lomenatge. Si es
cauallers en negu cas los fillo
daquell cauallers son homens
del dit magnat ne son tenguts
aell fer homenatge si no cō lo
fill olo fillo presa han la here-
tat del pare: o en vida: o apres
mort del pare. E axi se serua en
catbalunya. ¶ Si empero es
pages es seruat en diuersos ma
neres en catbalūya cor en vna
part de catbalunya que es di-
ta veya catbalūya axicom tot
lo bisbat de Gerona: e quasi
la mitat part del bisbat de bar-
çalona qui es part del riu del
bregat vers lo ixēt: e la major
ptida dl bisbat de vich homēs
solius q no sō cauallers ¶ axi
strets aluro sēyors q luro fills
sō homēs d luls sēyors axi que
no podē fer matrimonis ne dis
mals es partir esi ho tā cōuenc
ās reemē. E si fan matrimonis
los sēyors daqllo pages es han
quaix part dl loisme dl spolis.
E empo si los fillo daqlls pages-
ses o encara aqlls pageses se p
tirā sēs volētat dls senyors de
sos lochs e puys hitara en vi-
les dl pticipat: o d esgleyes: o
dls nobles d catbalūya: e dins
.j. anys e.j. die no fa aello q lur
sēyor cōtra dit o no han reqsto
ās reemē d luro sēyors passat a
qll any e.j. die segurs: e frācho
podē d antiga e aprouada cos-
tuma d catbalunya romanir ne
los cauallers o encara esgleyes
podē aqllo demanar. En aqlla
empo prt d catbalūya q es prt
lo dit riuz de lo bregat vers la
prt occidental q toltepo facultu
ma dapellar dl rēps dl sēyor en
.R. berāguer cōte d barçalona
a ença noua catbalūya ne fillo
d cauallers nels fillo dls page
ses sō homēs daqllo magnats
los pares dls aqls sō homes si
no: axicō dit es pla la heretat
feudal ans pode los solius pa-
gels anar ie quāt se volran: e
luro fills lexats les heretats a
qst empo feu no poden los ca-
uallers nels fillo dls cauallers
lexar puys q hauran psa la he-
retat feudal cor donaren se ho
mens d luro senyors: e son des
trets axicom dit es homenat-
ge fer.

¶ Si algun pot esser hoz solu d dos sēyors e si fēbra pot esser vassalla solia e en aql manera fara homenatge p feu al sēyor.

NEgun no pot esser hoz solius d dos sen
yors d costuma d ca
thalunya ne encara de dret cor
axicō dos homēs no podē esser

Senyors duna mateixa cosa p lo tot en: axi ne poden hauer drets domenatge soliu en .j. mateix hom Cor jatsie de costuma de cathalunya mort lo vassall soliu dalcun noble axicom ara del vezcomte d cardona lo fill de aquell mort succeescha enlo feu soliu. Lo qual aquell mort pare dela dita fembra tenia per lo dit vezcomte per lo qual feu aquell mort era hom soliu del dit vezcomte aquella filla sera vassalla del dit vezcõte. E sis esdeuendra la dita fẽbra matrimoni fer ab alcun caualler hoz soliu daltre hõ noble ço es del comte durgell. E aquella fembra dona al dit caualler hom soliu daquell comte aquell feu soliu la qual cosa que pot fer aquella fẽbra p rahó necessaria del exouar segõs costuma damun dita no pora empero aquell caualler marit della stablir se hom soliu d aqll vezcomte de cardona com sia hom soliu dl dit comte durgell. Abas aquella fembra qui succeheix enlo feu segons la dita costuma romandra vassalla solia del senyor demun dit: e faben homenatge fara sagramẽt de feeltat ason seyor vezcomte de Cardona per lo qual lo dit feu te pus que costuma de Cathalunya aprova que filla pot en feu succehir. Abas besamẽt per enter posada persona dara al senyor aytant bé per en treposada psona axicõ a vassall uira al seyor cor com feminil offici no sie vsat armes aqlla fẽbra en loch de si trametra a sõ seyor .j. hom armat: o mes si el feuzo la couinẽça feudal aço reqrra aqsta empero obra be pora p altre acabar. Si empo lo dit marit della no es hoz soliu dl dit cõte durgell ne encaar dalcu altre ell ha tẽgut totes coses cõplir al seyor del feu puys qba rebut en dota qlla cosa feudal. Si empero no ho haura rebut en exouar:e a qlla cosa feudal es cosa p aferal no es tẽgut lo marit daqlla sis vol mas la muller daqll nes tẽguda axicõ damũt es dit.

Si lo vassall es tengut seguir son seyor ales parts luny

Si alcun seyor vol anar aparts fort lũyades de sarrahis a cõbatre aqlls pot manar asos vassalls ql seguesqn. Si aqllse yor estal q haja podr d cõbatre cõtra sarrahis:e encara qls predecessors seus hajẽ combatut e acustumat combatre contra sarrahins axicom rey d françа rey darago rey de castella: e alcuns altres princeps on aytal seyor pot manar asos vassalls e encara a altres homẽs seus naturals vtils en fet darmes qab ell vagẽ ales parts de sarrahis

eqvell empero Rey es tengui als dits vassallos e les despeses fetes sils seus que per ell tenē son pocha o partida deles despeses restituir lo qual tot sera leyal termenador a arbitri de hō baro ā cōsideracia la granea dels seus: e granea. ¶ E lōguea del cami. ¶ Si empero lo senyor daquell no fie séyor qui haga poder de combatre con ra sarrahins neu haia acostumat ell ne los antecessors: cōbatre ne anar cōtra sarrahins no sō tenguts tots los vassallos ne en cara alguns homens seus aqll seguir a aquelles parts fort lū yades jatsie quel séyor aquell puga aclls aquest fucy manar contra los enemichs cōtra los quals guerra haguen.

¶ Quals homens ōl vassall sien dits homens del princep e quals no e en quines coses son tenguts al princep aquests e aquells.

BArons axi com son comtes vezcontes vasuellsors: e consē blants: e encara altres cavallers simples qui son vassallos del princep de aquesta terra han homens alcuns sots ci per rabo dels seus que tenen per lo princep ō aquesta terra & aquells aytals son homens de aquell princep axi orgi ō feeltat com per dret de general iurisdictio que aquell princep ha en son regne. ¶ E aquells barons vassallos null temps no poden haver aquells homens cōtra aqll princep mas aqst senyor princep pot haver aqlls aytals homēs cōtra aqsts barōs vassallos. Ban encara a aqsts barōs vassallos altres homēs p rabo dalou ō aqlls vassallos & a ésts homēs aytals no sō homēs ōl princep cor no sō en sō poder en axi ā iuré feeltat e ā albergatge sié aell stret. ¶ Empero sō dits en poder daqll princep p rabo ō general iurisdictio la ōl ha en son regne cor en los bons ciés ō aqll regne ha imperi. Totes empero les coses ā son enlo regne son ōl rey quāt a iurisdictio hon si alcū baro en terra de princep se leua contra aquell princep: e aquell baro mana alos homens en virtut de sagrament que dells ha reebut que aiuden aell contra lo princep no son tenguts aquell ajudar; com axi sabent greument erra aquell baro car crim de lesa magestat comet. ¶ Son com axi greument aquell baro erra los homens daquell los quals encara ha per rabo dell no son tēguts aqll ajudar ne el manament del senyor aquells refusa molt mi cayns sō tēguts dōchs

aiudar los homens que'ha per rabo dels seus que: per aquell princep te cor en les greus co/ ses ne aquests ne aquells deué al senyor obeir. Lo vincle em/ pero del sagrament a aço nos liga: cor de les ço/ses vulla es la obligacio. ¶ E aquestes co/ ses son veres quant alguna co/ sa no precedente sens fadiga de dret algun baro se leua con/ tra son senyor. Si empero aq̃st princep in iustamẽt donaua dã al baro vassall seu tollen li los seus o alous seus fadiga ỏ dret Lauors lo baro fadiga de dret primerament trobada en aq̃ll senyor seu ꝓt manar a sos ho/ mens del alou que li aiuden cõ tral princep aquell. E si sobre aço leuant se contra aquell vol ra si deffendre e aquells homẽs seus del alou son tenguts aq̃ll senyor vassall del princep aiu/ dar axi com es costuma de Ca/ thalunya.

¶ En quines coses sõtẽguts al princep los homẽs los quals han los barons axi de alous lurs com encara altres naturals lurs: o de ells.

SI algũ baro del rey darago axi com cõ/ te dẽpuries / o alcu altre baro de aq̃ll rey ha guer/ ra contra algũ vehi seu qui no sia dela terra del dit Rey ço es assaber cõtra nalmerich ỏ nar bona. Lo rey empo darago: e comte de barçalona ha guerra cõtra lo rey ỏ castella: o sarra/ hins volents occupar: o tolre lo regne de valencia / o alcuna altre terra sua el dit comte dẽ/ puries mana a sos homẽs q̃ aiu den aell cõtral dit amalrich de narbona lo rey empero dem ũt dit mana a aq̃lls homẽs del dit cõte q̃ aiudẽ aell cõtra lo dit rey ỏ castella volẽt subiugar la sua terra o contra frabins vo/ lẽts. E alcũs daq̃sts homẽs son homẽs dalou ỏl comte demũt dit. E alcũs empero de feu lo qual per lo dit rey darago te a quell comte tots aquests ho/ mens axi dalou com de feu cõ encara homens naturals ỏl dit comte son tenguts en aytal cas al Rey darago obeir e no al dit comte. ¶ Com los homens da quell appellats ꝑ publica vti litat amajor cadira escirsatio han a menor cadira: car publi ca vtilitat va deuant a la priua da. e axi sõ tẽguts los dits ho/ mẽs obeir en aytal cas al rey e no al cõte cor lo Rey apella a/ quells quel regimẽ no sie sub/ iugat e no pot aytal terra e a/ xi appella aq̃lls q̃ ꝑ be de la sua terra e ꝑ publich ỏl regne e axi mana als dits homẽs ꝑ rabo ỏ la terra ço es assaber ỏ son reg ne del q̃l administracio porta

Axi aquesto son tenguts ō combatre per la terra Aquesto son tenguts Combatre: per la terra: e obeir al manamēt del Rey: e en aytant son a aço obligats que encara offenent la terra legut es contra pare venir: e aquell ho cure axi com en la digesta de religiosen la leminime. En aquest cas si el pare vendra contral Rey: e en aquell cas ço es assaber: per la terra combatent legut sera als dits homēs venir cotra lo mament del comte senyor ō aqllo majorment cor aquell Rey fermament: per gracia de publica vtilitat e publica vtilitat es devant mesa ala privada axicō es la. ff. pro socio ley actione labeo. E jatsia los dits homēs p doble dret lo comte dempuries alligats tingue ço es assaber de juridictio la qual ha en aquello: e per dret domenatge empero no contrasta a aço que per treble dret es degut al comte cor vna efficax rahō be pot venere duas rahons menys eficaces empero nos pot negar que los dits homēs no sié mes tenguts obeir al manament ōl comte dempuries que del rey Si lo rey los appellas per gracia dalcū negoci que no tocats publica vtilitat ne contra fasia encara que appellats sona major cadira ne encara ql Rey major sia simplament quel cō te car no es just esser major: p esguardament ōls dits homēs ans lo comte es major per esguardament daquello cor aquell Rey no ha los dits homens obligats sino per. j. dret ço es assaber per dret dō general juridictio. Lo comte empero a aqllo per doble dret alligats segons la juridictio que ha en ello: e p dret domenatge axicom dit es

Quel senyor superior no pusca comprar feu: o castlania inferior quisten per son vassall. En aqll castell.

Si en alcū castell fā apres lo senyor sobira .ij. castellāo .j. apres altre el pmer castella tendra lo castell per lo senyor sobira saben aell homenatge. El segon castella sera aqui: o tendra per lo dit castella primer sabent aell homenatge per aquella castellania o feu. E aquest iusa castella volra vēdre al senyor sobira la dita castellania la qual: per lo primer dit castella te no pot aquell senyor sobira de dret vsze observança: e costuma de catbalunya comprar aquella iusana castellania cor sibo sebia seguirses daqué. j. cercle de dret e per obseruança de catbalunya re-

prouat cor lo dit pmer castella es tengut al dit senyor sobira fer homenatge per aquell cas/tell:o feu & aquell senyor sobira es tengut fer homenatge :p aql castell: o feu al dit primer castell a son vassall. ¶ & axi a quell senyor sobira seria feuda tari :o vassall de son fauater:o vassall en aquell mateix castell o feu. & axi mateix seria millor dsi mateix la qual cosa seria no couuient : cor si vassall fabes homenatge a aquell Señor so/bira aquell senyor sobira seria menor de son vassall ¶ Bas a quell senyor sobira faria a son vassall homenatge per rabo d la dita compra del feu / o dela castellania usana aql vassall seria melloz quel senyor sobi/ra la qual cosa es no conuinēt & perço lo señor sobira no pot ne deu comprar aytal feu:o ca/stellania. Si empero aquell se/gon vassall volra vendre lo feu lo qual te per lo primer vassall al señor sobira: per alou fracb porta aço fer aquell primer vas/sall per lo qual te aquell vene/dor aquell feu atorgant :e fer/mant que per alou sie venut a/xicom feu lo Rey en* ℔. pare del rey en jacme qui tenia :per la seu de barçalona les leudes dla ciutat de barçalona en feu & per aquell rey en pere tenia aquelles leudes en feu en. G. d mediona. lo qual. G. ne ne:per alou franch en berenguer bis/be de barçalona senyor sobira de aquelles leudes. La qual venda feta per franch alou al senyor sobira lo Rey en. ℔. p lo qual dit. G. tenia comferma eh publica carta.

¶ Si parent de part de pa re dl vassall mort sēs fills pla la heretat feudal pot esser fet home del senyor del feu:e dins quant tēps deu venir denat lo senyor del feu ell:o altre del vas/sall mort.

Si Jalcu vassall no hauent agnat mor/ra intestat : e aquell agnat succehira a/ aquell vassall seno testament a quell agnat puys que la herre/tat del dit vassall axi mort ha/ presa fet es hom del señor dl dit primer vassall : e es tengut aell renouellar lo menatge : efer fe eltat ; Cor atots los creedors del dit defunt es tengut perço que la heretat ha presa axi es tengut al ¶ Senyor del feu per dret domenatge perço que la heretat ha presa :e vsa aql/la persona ab lo deffunt. Esi aqst agnat venga al senyor dl feu p lo qual lo feu sedeu tenir : e di/ga senyor ioson hereu daytal

vassall nostre ōffunt qui. j. feu tenia per nos; e ara es deuengut amj; e vull anos fer homenatge; e feeltat renouar cert si senyor reeb aquell en hom ēl feu li haura donat si puys sesō ue q̄ vinga altre quio diga pus proisme e aytal qui puga enlo feu succehir la receptio ll a q̄l feu lo senyor del primer no preiudica al viuent puys; car soto condicio es vist aquell senyor aq̄ll hom hauer rebut el dret del feu hauer jutjat; o del feu a quell hauer inuestit si pertany acll/o per tanyer deia a aquell dit feu. Si empo aquell agnat o encara pus proisme del vassall de funt ab testament; o seo testament no vindra dins cert tempo deuant lo senyor ōl feu a renouar lomenatge; e la feeltat aço es apres vn any ē j dia mes ¶. Apres aquell temps vendra si al senyor plaura perda lo feu Si empero no plaura al seyor que perda lo feu nol pdra ans demanara contra aq̄ll hereu que conega aquell senyor pus que vltra lany el dia tench lo feu ē aquesta es la costuma general ō cathalunya ço es assaber que quio qui sera hereu del vassall deffunt: o ab testement/o sens testament deu a quell hereu venir deuant lo seyor del feu dins lany el dia apparellat de renouar: o fer homenatge: e feeltat al senyor ōl feu e si nou fara perdra lo feu si al senyor plaura axicom damunt dit es Si empero lo dit hereu dira si lexar lo feu axi que; per renunciatio; o per desemparar del feu vulla elquinar que al seyor del feu no faça homenatge de dret; e de coniuma rahonable no pot per aytal de sempra ment si o liurar cor aquella mateixa persona vsa ab lo defunt pus que la heretat tenda ha presa e aquella; per tant de temps ha tenguda cor axicom lo deffunt vassall no po dia en; vida si de liurar del homenatge lexāt lo feu sens volentat ōl senyor axi lereu qualque sera no pora lexar lo feu voluntat si de liurar del homenatge per que no faça homenatge al seyor ōl feu pus que ha presa la heretat del mort vassall del senyor daquell feu e aquella ha tenguda per lo temps demunt taxat aquell empero hereu es tengut renouar feeltat saben homenatge al senyor del feu per la persona del deffunt lo qual feeltat promes aquell senyor; per rahō aquell feu com aquella mateixa; persona sie feta ablo ō funt, ē jatsie que sie dit axicō damūt que es tengut renouar feeltat al senyor no empero es promesa ō nouella feeltat mas alcuna renouatio dantich homenatge.

¶En qual manera fellonia

comesa al seyor per lo vas tall puxen noure al fill ol vassall: o noqll fill succe hesque enlo feu

Fellonia al seyor ol feu comesa: per lo vassall pot noure al fill del vassall: o no pot car si lo feu comença: p lo pare de aquell vassall comet rent fellonia: axicō cor aquell vassall la cosa feudal so dona da nouellament: o ell compra aquella cosa feudal; e axi en ell comença aquell feu: e en aytal cas la sua fellonia noura al fill car en aytal feu no pora succe hir lo fill sino per la persona ō son pare hon axicom per la fel lonia la qi comet lo pare vas sall contra son seyor es fora gi tat del feu axi; e son fill sera fo ra gitat ¶ Si empero lo feu no comença del pare del fill mas del aui daquell fill del vassall comença esser feu. Lauors si la ui vinent lo dit fill del vassall errant no sera concebut. ¶ En aquest cas la fellonia ol dit vas sall noura al fill cor: per la per lona del aui no pot apropriar cor entre aquell fill: e son aui no i ten estats neguns drets de consanguinitat. Si empero la ui vinent lo dit fill so cōcebut e puys lo vassall pare ol dit fill comes fellonia contral senyor del feu vinent laui lauors no noura al fill daquell vassall la fellonia la: qual comes aquell vassall cor: per la persona del pare cometent la fellonia no vol lo fill esser Beebut al feu mas per la persona del aui: on aquest cas axi sera com si lo pa re del dit fill errāt no fos en lo mig ¶ Si empero laui mort lo dit vassall ha comesa fellonia a son senyor en aquest cas la fel lonia daquell nou al fill daqll m assll errant cor en temps de la mort del aui ol dit fill lo vas sall pare daqll fill era pus pro isme: e capax on aquell vassall succebeix enlo feu lo fill forzgi tat cō sie pus proisme en grau. E aço es veritat si lo dit vassall pare del dit fill ha presa la he retat de son pare aui ol dit fill vassall ¶ En altra manera si lo vassall cometen la fellonia pa re del dit fill rebuia la heretat o no la ha psa lauors pora lo fill demuntdit succebir al aui. E per la persona del aui hauer lo feu no obstant la fellonia co mesa per son pare. Mas per p sona ol pare cometent fellonia no pot aquell fill succebir enlo feu com aquell errant sie fora gitador.

¶ Quins e quants son los drets quel senyor hac en son home.

Si alcun ha hom / o vassall soliu aquell senyor soliu assi sa propria iurisdictio p rabo del homenatge en aqll seu hom soliu cor perço com a/quell vassall es hom soliu dal/cun senyor perço es sots mes a la iurisdictio daquell senyor so/liu. ¶ E aquell senyor soliu es jutge de aquell e tots los bens daquell soliu vassall los quals no ha de altre en feu son a aqll senyor soliu sots meses per ra/bo de iurisdictio. Jatsie que a quells bens no.t[e]ga daquell senyor soliu: per rabo del feu cor pus q la sua: persona sots mes principalment al seu sen/yor soliu par que tots los seus bens sien visto hauer sots me/ses. Mo es empero a entendre que per aço aquell senyor haja en aquell seu hom soliu mixt; e mer imperi axicom lo princep dela terra jatsie que haja en ell jurisdictio. & en les fuces coses axicom dit es. ¶ Si empero lo senyor aquell no es soliu lo sen yor daquell vassall ne lo vassal es daquell soliu hom. En aytal cas lo senyor en son hom no so liu no ha iurisdictio sino aytãt com sostẽ lo feu que per aquell senyor te cor aquesta es la dif/ferencia entre hom ¶ Soliu & hom no soliu cor hom soliu principalmẽt sestreyn: p gracia dela sua persona. Jatsie que al gũa cosa que es appellada feu soliu per gracia de remunera/cio en treuenga hon axi princi palment en sots meten la sua p sona per rabo del feu soliu totz los bens sots mete a son señor no dich per rabo del feu soliu jatsie que aço pogues ser mas p rabo de iurisdictio Assas hoz no soliu no obliga la sua perso na per rabo dl feu no soliu hoz persola contemplatio del feu no soliu sots mes la sua perso/na tant solament. & axi es fet sots mes ala iurisdictio del sen/yor no soliu solamẽt per rabo daquell feu en quant se estẽ axi que aytant quant sobre aço sa la general en totes coses tãt la ca aço especial en sõ cas. ¶ Item no pot lo vassall moure actio famosa contral senyor ne aqll appellar en oret sẽs venia. Item accusar no pot son Senyor si doncbs no prosegueix iniuria de si: o dels seus. ¶ Item deu lo senyor aiudar contra sos en amichor: e aço es ver que son sẽ yor es tẽgut aiudar cõtra tots exceptades algunes persones ço es assaber pare exceptat cõ/tra fill net contra aui ¶ E axi p lo contrari cor lo señor no pot manar ason hom que cõtra ay tals persones aquell aiut cor a questes coses se farien contra bones costumes. Item lo vas sall deu laiuda del señor dauãt posar ala sua vida propria cor si lo senyor deu fer batalla ab

altre axicom alcun vol prouar per batalla contra aquell seny/yor que hauia comes crim de lesa majestat: o altra cosa certament lo dit senyor pot manar al homte al vassall seu que per all se sots meta a batalla cõ son hom deja laiuda de son senyor ocuãt posar ala sua vida. ¶ Jtẽ lom ol vassall deu donar ason senyor freyturãt aliments cor en altra manera si nou febia en aytal cas fos vist aquell voler matar. ¶ Jtem no pot lo vassall vendre lo seu lo senyor no requelt Request empero lo senyor sil seyor no volra comprar lo feu porra lo vassall a altre vẽdre de sa condicio: o de millor condicio. Cor si el vassall venedor es caualler du vendre a caualler desa condicio uo aburgues ne encara a caualler de iusana condicio. E siu febia lo seyor no es tengut lo burgues: o caualler de jusa grau: o condicio rebre en hom. ¶ E axi el seyor porria lo feu occupar Si lo vassall aço febia / o sino volia lo seyor occupar porria aquell senyor elegir aqll venedor en/cara esser son hom cor per ayta sots rogacio ço es assaber venen a burgues o a aytal quel no sie semblant aellper aquesta aytal sots rogacio no es vist del homenatge ò liurat cor co ue se de costuma ò cathalunya e encara ò dzer q̃ sots regué cõ prador ò sa cõdictio o ò millor no iusana. Jtem lo feutari no pot ò rigor ò dret forçar lo senyor e encara no volét aqll senyor cõprar o lienar lo feu axi q̃ en ho menatge no porria substituir cõprador cor aqll q cõpra ra lo feu Toue q̃ sie sots rogat en homenatge cor la cosa tots tẽps passa ab son carrech ço es assaber fahent homenatge renouãt feeltat fermar dret quãt q̃ quãt reqst fa del senyor: e aiudar aquells cõtra los enamichs e altres obres faben al senyor les quals feudatari es tengut fer al senyor. ¶ Jtem sil vassall venedor es soliu vassall daqll p lo q̃l te lo feu lo qual vendre vol conense q̃l cõprador sie fet soliu vassall daqll seyor p lo q̃l es tengut aqll feu en altra manera no porra lo vassall vendre lo feu si no plaura al senyor. E axi es de costuma la qual sacorda a egualtat puys q̃l seyor no vol cõprar lo feu aquell vassall porra vẽdre a hom desa cõdicio o de millor axicõ dit es. Jtem si algu vassall / ò feudater no vol los fueys donar al senyor seu axicom es tẽgut aqll seyor pot p propria auctoritat daqll vassall seu lo q̃l li es ferm esser son hom los fuehis del homenatge ensa cort requerir axicõ lo pare pot aquell q̃ll es ferm esser fill seu per anctoritat propria corregir. ¶ Aqst es vist

atorgar ço quel ſenyor es tengut ō prouar ſi ēo negada la ſēyoria per la part contraria. E aço es argument dela .ff. de prouacions lig e el codi. Si empero no es cert aqll feudatari ;o hom eſſer daquell q demana els ſeruebis: e aquell del qual es demanat ſe tenga franch axicom ſi no fos ſeu En lo qual cas lo ſenyor no pot a ell dir dret mas recorredor es ajutge ordinari. ¶ Item quāt que quant contenço ſera entrl ſenyor ell vaſſall ol feudatari les paraules; e les couinençes les quals en donan lo feu ſon enterpoſades ſon ſguardadores; e atenedores. ¶ E ſegons aquelles couinençes es la contenſo ō termenadara. ¶ Item com alcun baro ;o ſenyor dara feu a alcun: e diu axi, Atorch atu aytal ;e als hereus teus ay tal feu no deuen aquello en āytal cas ſuccebir a aquell feudatari ſi no los hereus de ſō cors deuallants; Cor lo ſenyor axi donan de aquell ſolament es viſt cogitar ;e no dels altres q no ſon de ſon cors deſcendens comaxi es atorgat lo feu.

¶ Aci comēcā les coſtumes de carbalunya.

¶ Si ſeran iii. vaſſalls en i. feu i. venent lo ſeu al altre en quel ſera comes lo feu.

¶ Coſtumes.

Ilo tēch feu dal cun ſenyor; e per aquell feu ;o per alguna partida ō aquell feu; e vaſſall; e aqll meu vaſſall aliena tot lo feu que te per mi ;o alcuna partida ſi ho fa ab conſentimēt meu ell e yo perdem tot lo feu ço es aſſaber quant daquen aliena e es daql ſenyor per lo qual jou tench; e ſim fa ſens conſentiment meu Lo feu quèper mi te es tornat ami e no al ſēyor meu; e aço diu en johan blanch enla ſūma per ell compoſta enlo titol ço es aſſaber aqui per tangue lo feu p dut en ſi del titol. Empero no tat hauem enlo libre dels feus enla conſtitucio de frederich qui comença imperialmen. . . Illud quoque; que ſi lo ſegon vaſſall aliena lo feu ;o partida del feu ſens conſentiment

del senyor major lo senyor major guaya lo feu alienat e no lo primer vassall en negu cas. E si lo senyor major vol consentir ala alienacio feta del feu p lo segõ vassall deu reebre la tersa part del preu per lo qual fa fera la vẽdate no lo primer vassall.

¶ Si algu senyor pren possessio dalgu castell per ðffallliment de seruey en quina manera se deu reebre.

COstuma es ð cathalunya que si alcũ sẽyor pendra possessio de castell o empara lo feu qui es tengut: per ell so es assaber per rabo de deffallliment de seruehi: o per fadiga ð dret, e lo vassall vedra deuãt lo senyor e dira senyer apparellat son fermar dret jatsie li contradira per altres vegades: o vulla esser appellat estar a coneguda de son jutge sobre deffallliment del seruey e gut e sobre la ferma. La qual li contradira no es tengut lo senyor daquell reebre la ferma ne retre a ell la possessio si aquella te. Ne de semparar lo dit feu ne encara retre los fruyts si alcuns de aquẽ haura reebut tro quel dit vassall haja restituit en doble lo dan: e les despeses fetes per lo senyor per rabo de deffallliment del seruehi degut: o ð ferma de dret. Encara si daquen haura fetes despeses en bargament haura soffert. ¶ Item quel vassall assegur al senyor q̃ daquell temps a auãt no li sie contra dit lo seruehi degut ne ferma de dret, e aço fet lo senyor es tengut ð retre la possessio al vassall si aquell haura emperat. Empero lo senyor no es tengut retre al vassall so quen haja pres.

¶ De vassall o castla contradient ferma de dret al senyor immediat e daltres tenents feu que deuen fer.

ITem es costuma de cathalunya que si en alcun castell serã .ij. o .iij. o mes castellãs o feu dataris el senyor major fara alcuna demanda al castella per eli tinent sẽs miga: el castella noli volra respondre a dret ne afe ne daquẽ fer homenatge. ¶ E per so lo senyor major se pendra lo castell o emparara lo feu. Los altres castellans tinents lo feu: per aquell qui haura rebujat respõdre al senyor major a dret: o afe deuẽ se fadigar en ell: e fer carta de protestacio que faça dret al senyor major o conegudat o home

natge: o alguna altra cosa que sia tengut que per colpa daqll ells no perdé lur feu cor iatsie que forçats: e que encara que greu lur fos haurien a seguir lur feu si ell no feya segos que rabo requer al senyor major. & si peruentura lo dit castella per seuerara enla dita contradicio per.j.any e.j.mes e.j.dia rebujan fer homenatge al senyor o ço que rabo requerra la uors lo castella tinét lo feu sés mija per aquell qui no vol fer homenatge al senyor major ne ço q̃ rabo requer porta seguir son feu vineut deuant lo séyor major: e fahent homenatge deuant lo senyor major: e prenen lo feu daquell axi col tenia per altre. ¶ En aquest cas lo senyor major no porta contradir q̃ no reebre sõ homenatge retét li sõ feu no cõtrastãt si el séyor en mi uat daqll vassall. De terminat es enlo libre dels feus q̃l feudatari si desfallira fer homenatge p.j.any e.j.mes e.j.dia al senyor p lo castell: o p lo feu lo q̃l te p el cor prt lo feu p tostémps iatsie no sia estat amonestat: o reqst p lo séyor: cor ell deu si personalmét presétar &mpo custuma es d catbalunya q̃ no pert si no sera reqst p lo séyor: e si apres la reqsta fer: o rebujara axi estãt p.j.any e.j.mes e.j.dia prt lo feu.

¶ Si.j.o.dos.o.iij. séyors o encera mes hauents fer si lo miya o lo dret vendon dret en q̃na manera sia diuisit lo loysme.

Dret es scrit si per vétura en alcu feu mateix seran dos o.iij.senyors o encara mes.j.tinent aquell feu p laltre si lo iusa ol miga vendre volra lo dret que aqui ha la fadiga e la ferma e encara el terç ol loysme de tot en tot entrege per tanyen al senyor major en tal manera quels altres daquẽ no podé alcuna cosa reebre sié castellans: o feudaris empero segons costuma de catbaluuya aquell séyor per lo qual lo feu sete sens miga qui sera venut o alienat deu aqui hauer fadiga: e daquen reebre terç: o loysme: e daço que pendra deu fer.ij.parts: e retenir aell les dues. ¶ La romanent empero terça donar entrels altres axi que de terç: o loysme d.ix. sous prena ell.vj.sous e do entrels altres.iij.sous los quals .iij.sous sieu de partito ço es assaber .ij.sous tien donats a aquell senyor per lo qual sens tot miga te lo feu: els .xij.diners sien donats al Séyor ma-

jor per lo qual es tengut lo feu e axi se partit de vn senyor en altre per aquella mateixa rao Si molts senyors son romanguen les dues parts al senyor pus proisme.

¶ Quel sényor se pot retenir lo feu quant se ven.

ITem es costuma ỏ catbalunya que aquell per lo qual se te lo feu sens mija si es venut pot los retenir per tant de preu com altre hi vol dar no contrestant contradictio del major o dels altres sobre aço contradients. E aço per tal com lo feu ses minuat de vn caualler cor en aqll cas no val la contradictio lur per ço cor lo feu daquell quil se te per fadiga es perdut: car natura del feu es que aquell per lo qual se te lo puga retenir per fadiga. E en aquest cas deu fer la ferma aquell altre per lo ql se te sens mija e pentze lo terç Empero que aquell quil se rete non haja daquen res.

¶ En qual manera lo castlà pot contradir ỏ no fer homenatge si lo senyor ven lo feu a menor ỏ sumateix

ES costuma ỏ catbalunya que si lo senyor vendra son castell al juia de sumateix ỏ aquell es caualler e aqll qui vendra ayant be lo castel la tenét per ell lo castell se pot deffendre ane no faça homenatge a aquell qui ha comprat lo castell perço cor nos deu minuar de senyor. mas en aquell cas es tengut fer sagrament ỏ feeltat aell per rabo ỏ feeltat la qual daquen haura feta es tegut de fermar orer e dar postat e fer tot seruey axicom si li hagues fet homenatge: ne alcuna cosa deu perpetrar contra ell axicom si li hagues fet homenatge. E açomateix es entes del cintada o delhom de vila o altre si comprara castell. Empero si caualler qui cõpra castell es axi honrat hom quel castella pusque esser son hom sens vergonoya: o reprecnsio o blasme lauors es tengut fer homenatge per rabo ỏl feu jatsie pus honrat lo vener quel comprant.

¶ En quina manera ỏ vassall pusc lexar lo feu al sẽ yor.

ITem es costuma ỏ catbalunya ql vassall no pot lexar lo feu al senyor en aquella mateixa manera axicom nel séyor

¶ E.i

pot tobre al vassall sens coſa ra
bonable. empero ſil caſtella ol
feudatari haura fet algu he/
reu al qual leix lo feu lo dit he
reu pot rebujar e leixar lo feu
al ſenyor ſi no li haura fet ho/
menatge apres la mort del al/
tre ſeyor o haura fermat dret
o haura dada poſſat e haura
fet lo ſuey reebuts los fruyts
o haura vſat en aquella mane/
ra del feu car en alcun de aqſts
caſos puyſ que daquen en hau
ravſat noi pot leixar.

¶ En qual manera lo ſeyor pot demanar loiſme ol he reter feudatari qui haura donat per rabo de part: o de heretat: o de legitima caſtell: o vila: o cenſal: o ol ma ason frare: o a ſa ſor.

ITem es coſtuma o catbalunya que ſil pare hauet. ij. fills o trey: o encara molts haura fet teſtament e ſa bent. i. hereu e als altres lexa alcuna quantitat de diners el hereu no volra o no haura de bon pach o no volra donar di nero e donara per part: o per heretat: o per legitima al fra/ re o ala germana vn caſtell: o mas o delma: o cenſal que ſie feu o quel frare o la germana deffeneſca la quantitat de di a la vn a laltre en aquell caſ lo ſe yor per lo qual lo feu ſe te pot demanar terç o loiſme o altres coſes axicom de venda cor ve/ ra venda es jatſia que la carta nomen aquella donacio: e da/ ço pot ſer demanda lo ſenyor per lo qual ſe te ſeſ mija tro a. xxx. anys daqui empero en a/ uant no: e en aquell cas ol fra/ re o dela germana daquell al qual lo hereu aqlla coſa hali/ ra donada pdre ferma o dret o ſeruey puys que confirmat li ſera lo feu axicom ſi expreſſa ment lo ſeyor lio hagues loat e ſi aqui hauia ſenyor major o caſtellano mijan: o feudatario nos pertany aclls la demanda mas ſolament al pus prop. mas empero ſi daqué fos pres terç o loiſme lo ſeyor puſ prop deu daquen reebre les dues parts per lo qual ſe te ſens mi ja: e la terça part ſia partida entre los altres ſenyors

¶ En quina manera lo vaſſall pot diuiſir lo feu a ſos fills o filles o no.

DRet e costuma de catbalunya es que negu vassall no pu ga de partir lo feu entrels fills o filles ne entre altres psones sés volũtat del sẽyor empero si la.i. vassall te.ũ o.iij. feus per vn senyor per a capte de vn temps o de diuersos be pot aqlles coses lexar o departir entre diuerses persones axi empero que negu dels feus no puga departir ço es assaber.i.castell o vilar.o.j.mas o delma o qualque altre feu p si.

¶ En qual manera los maſoers e altres franchs qui son dins lo terme de algu castell son tenguts o brar axicom los altres o no.

ITem es costuma ỏ catbalunya que si dos o .iij. maſoers o altres franchs seran dins los termens dalcun castell o enterme el senyor del castell ha guerra o speta de haver los homens maſouers jatsia que sien alou franch de caualler o desgleya son tenguts de obrar enlos murs els valls e lisses e antemurals; o ampits e perpugnables o barbacanes o azqres ỏué enguaytar leuar e guardar e guaytes fer e exir a tot son del castell encara seguir per tot lo terme del castell e si en seguint ell ha pres o alguna cosa del seu es tegut lo prenent a deliuracio ỏ aqll mas si sera nafrat o mort no li es tengut lom. Empero si exira fozals termens e sera pres lom no li es tengut de retre ell ne les sues coses ans pot lom aquell fer reebre e les sues coses e nos poza scusar la luer ỏ les coses demũt dites a fer jatsia q̃ diga q̃ sõ mas es axi fort ques puga deffendre sens ajuda del castell

¶ Quant lo castlla fa homenatge al sẽyor maior si lo fots castlla axi mateix sie tẽgut de fer lo.

ITem es costuma ỏ catbalunya que si alguns fots castllans sien en algun castell jatsia aqll castlla hage fet homenatge al senyor major altra vegada pot demanar lo senyor major als fots castellans que li facen homenatge ỏ feeltat e si peruentura seran aloers o maſoners dins terme de castell ab fortaleas pot demanar lo sanyor major daqll homenatge ỏ feeltat en tal manera que perauentura per lentrament; o eximent o statge ỏ aquell no puga venir dan al

senyor ne als homēs dl castell

¶ Si per feu de valor de. xx. sous en ius caualler deu fer homenatge a ca ualler o no.

ITem es costuma ō catbalunya que p feu valēt .xx. sous a cenjuo caualler a caualler no es tēgut fer homenatge sino li ha acostumat dar quen fer homenatge o axi sera entre ells auengut: mas lo senyor prena lo vassall per la ma: e lo vassall promete si esser feel e leyal per lo feu: e que li fermara dret de totes les coses acostumades ō ter per feu dartal valor cor per tant poch feu nos deu ser homenage.

¶ Si en vn castell son .ii. hereters: e cascun per sa part ōmana esser li fet homenatge si lo vassall ho deu fer.

ITem es costuma ō catbalunya si lsenyor daltre dalcun castell hauen dos fills/ departesca lo castell en dues pts assignāt la vna part ala vn e lo romanent al altre: Si alcun de aquells per la sua part demana homenatge pos tat ferma de dret e seruey e altres coses que per lo feu se deuen fer lo vassall no es tengut fer sino vn homenatge e aquells enteses sauenguen entre si a qual daquells se fara o a altre conuēt persona de que sauenguen entre si. e aquell qui rep lua lomenatge es tengut fer dret e fermar dret e dar posat esser seruey e altres coses que per lo feu: se sou acostuma des fer nemenys entre ells sian en acort o en cōtesa correga aell tēps noes tengut fer lo con tinuament que fa.

¶ Quant en vn castell son molts alocers si entre ells se deuen fer homenatge.

ITem es costuma ō catbalunya que si .ii. paros alegros sie en vn castell: o mes deu esser fet homenatge ō feeltat entre ells en tal manera que .i. se puga confiar del altre e ēn puga en ell creure dementre so en lo castell o en la vila o en lo terme e en tal manera q̄ en temps de pau o de guerra la vn noo haja a guardar del altre. E si la .i. dells aço no volia fer laltre pora aquell fer destrenyer segōs drets per lo senyor de la terra.

De pau e de treua vsatices.

Si negu en treua de nostre senyor se sera mes en aguayt o stablira dins la honor: o terme del castell de son aduersari aguayt e ab aquell aguayt lendema per forces treues mal fara axi lo deu esmenar com fera si en treua ó nostre senyor hauia fet

Usatge

Item statuiren que tots los homens nobles e no nobles statia aço que sien greus e mortals enamichs tots temps sien segurs: e per tots dies e per totes nits hagen ferma pau e veres treues del mũtgad entro al castell de felchs e del coll de finestrelles entro al coll de cagauarra e del coll de fola e dauall dreta entro dins la mar. xij. leges. E qui passara aquest manament lo ma e la desshonor que fara smen en doble e per lo rompiment del ban compona al princep. c. onzes dor.

Usatge

Tota mala feta que en treua de nostre senyor sie feta tots temps sie smenada en doble exceptats a aqlls qui de pau e de treua ó nostre senyor son gitatats.

Usatge

Treua donada axi entre amichs com entre enamich sens engan sie guardada e obseruada: e si ço que deu no vulla en alguna cosa sera trencada en simple sie redreçada

Usatge

Tots vehents e obints aquesta scriptura sie manifest q̃ yo ramon per la gracia de deu comte ó barçalona e marques e lo senyor en pere bilbe de elna ab consell e iuisio de tots los magnats e cauallers de tot lo cotat de cerdãya e de conflẽt metem pau enlo dit comtat ó bous e daltres animals arechs e ó tots homes guardãts aqlls o laurants: axi que nuil hom o fembra de qualque orde sia no gos tolre o pendre aquells

per qualsevulla manera: o en
giny. E si ho fara restituesca
los bous aqui los haura tolts
e vltra aço pach al dit comte
.lx.sous dela moneda del dit
comte: e tantlongament entre
tant estiga entredit per lo bis-
be entro que aço haja plena-
ment restituit. Empero mo-da
ço lo dit comte ab consell de
tots los sobredits met la sua
moneda que ab sa propria ma
ha fermada enlo dit comtat a-
pticom enlos altres seus cõtats
ha mesa axi que null tẽps tãt
com ell viura la dita moneda
no mut ni minue en ley ni en
pes: e per tal rabo que tots ho
mens o fembres de tot lo dit
comtat do per parell de bous
.xij.diners e per.i.bou.vi.di-
ners e p eyades.iij.drs. Empo
lo dit comte promet a deu e a
tots los homens del dit com-
tat que puyo que los dits drs
seran donats al dit comte null
temps plus los dits diners de
manara als dits homens mas
la dita pau stiga tostemps illi-
bada e ferma e per null bom vi
uent o fembra se rompuda ne
per guerra que lo comte o los
dits prince o caualiers hagé
entre ells empero dela dita jus
ticia alias pena de.lx. sous ha
ja la terça part lo dit bisbe. fet
fo aço.ii. nonas dabril any. x.
de lo rey Rey senyal don ramõ
comte. bisbe de elna. dãt

scriva dela present: die: e any
dessusdits.

Lo fatge dels prelats: e cõte de rossello.

AQuesta es la treua
e pau confermada
per lo senyor en jof
fre archabisbe de
narbona: e per en berenguer
bisbe de gerona e per en remõ
bisbe de elna e per los comtes
de rossello a per lo senyor: sen
yor en joffre: e gilalbert sõ fill
e per lo senyor en ponç comte
dempuries e per lo senyor en
guillem comte de besalu e per
lo senyor en ramon comte de
cerdanya: e per lo senyor en
gaubert vezcõte de castell nou
ab los altres magnats del bis-
bat de elna enlo prat tuluges
lo qual es del comtat de rossel
lo constituiren los sobredits
prelats ab consentiment dels
altres nobles que enlo comtat
de rossello e de confient e da-
null spir alcun hom no trench
sgleya ni cimiteris. xxx. passos
ecclesiastichs en torn de cascũa
sgleya sino lo bisbe p hom ex-
comunicat e per son cens. E si
alcu hõ en altra manã trẽcara
sgleya o lespay õ. xxx. passes õ
la dita sgleya enlo dit bisbat õ
Elna tot quãt hi haura comes
e sinen segons que just sera a

aquell hom al qual haura feta la injuria e ala eſaleya ſen que ho haura fet ſatiſfaçe lealmẽt e vltra aço pach al biſbe delna compoſicio de ſacrilegi. ¶ Aquellas ſgleyas empo on haura caſtells conſtruits e on los ladres e robadors haurã ajuſtat los furts o los robatoris o mala feta aytãt de tempo les poſaren los dits biſbes en defenſio dela dita pau entro que lo clam öles dites ſgleyes ſie peruengut al biſbe de elna e p ſon jubi o juſtamẽt ſie ſmenat ço que enles dites ſgleyes ſera comes e per lo dit biſbe les dites ſgleyes öla deffenſio ö pau ſien ſeparades. Jtem los dits biſbes conſtituiren que enlo dit biſbat de elna algun violẽt ment no trenc̃h les ſenyories deles canonges o dels moneſtirs ne res ne prenga. ¶ Lo clergue empero qui no port armes e lo monjo o la monja o la vidua algu nols prenga ne lus faça injuria. ¶ Lo vila o la vilana algu no prenga ſi doncbs no per colpa que aquell vila o vilana hagen feta: e ſi los haura preſos nols deſtrenga ſino p dret. E que negu no faça robaria enlo dit biſbat de eguas o pollins o muls de edat devn any ne de bous ne de vaques ne de vedells daquellas ne de aſens o ſomeres o pollins daquellas ne de ouelles moltõs bochs: cabrestz anyells: o cabrits: ¶ Los maſos dels vilãs negun no crem ne enderroch les terres en conteſa poſades negu vila laure depuys que a moneſtat ne ſera per aquell en lo qual la juſticia del ꝑlet no romandra E ſi tres vegades a moneſtat apres hi haurara. e p aço algun dampnatge pendra no ſen puga clamar per pau trencada. E ſi algun ſera fermança: e no haura tengut ço que haura promes del ſeu propri ſie penyorat e no ſie haut per pau trencada Si algu empero la dita pau e treua haura trencada ſimple compoſicio tantſolament eſmen a aquell aqui la haura trencada dis los primers. xv. dies e ſi dins los dits primes. xv. dies no haura ſimplament eſmenada la cõpoſcio del mal que fet haura compos en doble axi que la meytat de aqueſta doble dela compoſicio haja lo querelador e laltra meytat hage lo biſbe: e aquell comte que haura ajudat al dit biſbe a fer la juſticia: ¶ E ſi algun la dita pau o treua trencara: e daquen juſticia fer no volra d. ns quinze dies apres quel querelador la ſua querela haura preſentada devant lo biſbe e ſos clergues e lo dit comte lo dit

mal feytor e conſellerſ e ajuda
dors ſeus eſmenar no volr.
ſié forzagitats de trena e ō pa
& lo mal que per aço fet los ſe
ra no ſie requeſt per pau o tre
ua trencada. e ſi lo malfeytor
e ajudadors ſeus apres faran
algun mal dins treua al quere
lant eſmen ho per treua o pau
trencada. ¶Item los dits biſ
bes fermare la treua de noſtre
ſenyor que en toſtemps ſia ten
guda per tots criſtians del ſol
poſt del dimecres entro al ſol
ixent del diluns. ¶Item con
tinuadamēt ſia tēguda del pri
mer die ōl auent entro a lel oc
taues de epiphania quāt la fe
ſta de ſent hylari ſe fa. ¶Item
ſemblantment cōtinuadamēt
ſia tenguda del diluns qui pro
cehein lo cap del dejuni entro
al diluns qui es primer apres
lo digmenge dels octaues de
pentrecoſta. & les. iij. feſtivi
tats de ſancta maria ab lurs vi
gilies e les feſtivitats dels. xij
apoſtols ab lurs vigilies; e la
nativitat de ſant johā ab ſa vi
gilia e les feſtivitats de ſē juſt
e de ſent paſtor e de abdon e ſē
nen e de ſent felix e de ſent ge
nis e de ſent natzari e de ſent
lorenç e de ſent miquel; e la feſ
tivitat de tots ſants; e de ſent
marti e les dues feſtivitats de
ſanta creu e la cadira de ſanct
pere e la feſtivitat de ſent eune
ſi qui es. xij. kalendas de ſep
tembre e la decollacio de ſant
joan babtiſta ab les vigilies e
ab totes leſ nits ōlesdites feſti
uitats e tots los dies e nits ō
les. iiij. tēporels. & ſi algu dis
aqueſta treua de noſtre ſenyor
fara mal a algu en doble lo bi
ſmen. & apres per juhi dayguā
freda la treua de noſtre ſenyor
en laſeu de ſancta eulalia eſmē
& ſi algu dis aqueſta treua ſēs
algu cas aucura negu bos per
conſentiment de tots los chri
ſtians es diffinit q̄ tos los dieſ
dela ſua vida ſie dampnat en e
xil. Mas ſi per cas aço baura
fet ſie forzagitat dela terra en
tro al terme que lo biſbe e ca
nonges eſtimaran eſſer impo
ſador: e ſi algun dins aqueſta
treua ſe metra en aguyt o aḡll
aguayt baura eſtablit p̄ mort
o prenument de algun home o
per prenumēt de caſtell daltre
empero aço ſer no baura poſ
cur ſemblantment eſmen aḡl
la treua ō noſtre ſenyor a juhi
del biſbe e ō ſos canonges axi
com faria ſi hagues fet ço que
ſer hauia temptat. Item pro
hibiren que en aqueſts termēs
daqueſtes continuades treues
ço es enlo temps de auent e de
cezesma algu no preſumeſcha
bedificar caſtell o forza ſi dōcs
. xv. dies abans deleſ dites treu
ues continuades no ho hauia
començat. Dela dita empero
treua o pau ſia fet clam o fadi

gacio tostèps al bisbe: o a sos canonges e axicom es scrit de sus enla pau dels clergues axi sie fet. ¶ E aqlls enlos quals lo dit bisbe e canonges se fadigaran de trencamèt ò la dita pau o treua de nostre senyor o fermances de hostatge per pau o treua de nostre senyor: e mala fe daquen portants al bisbe o canonges de aquella seu sien excomunicats per lo bisbe: o canonges dela dita seu ab lurs protectors o ajudadors aytãt de temps com se contendran e axicos infractors o trẽcadors de pau e de treua de nostre senyor ells e les sues coses no siẽ hauts en pau ni en treua de nostre senyor. ¶ Jo jofre cõte jur a tu. ℣. bisbe de elna e fas atu ostatge que per dos temps del any ço es ala dedicacio de santa eulalie qui es. viij. yous doctubre e al cap del dejuni p cascun any mentre viuras retornare a aquesta seu de santa eulalia e no men separare sens licencia tua o daqlls clergues als quals tu ho hauras comanat si hauer no haure: e si hauer haure e aquell passat. viij. dies tornare e nom separare ò si sens licencia tua o daquells clergues als quals tu o hauras comanat per deu e per aquests sants

¶ Treua de nostre senyor

¶ Any dela incarnacio de jesuchrist. ℣℣. clxiij. es feta cõfirmacio de pau de nostre senyor per los bisbes e abbats e religiosos clergues de diuerses ordens enuers barçalona enla seu de sancta creu e de sancta eulalia per manament de sèyor en. ℣. berèguer e dela dona nadalmuts princeps de barçalona e per assercio e aclamacio daquells magnats dela terra e de tots los altres christians tements deu: e ab cõstitucio ò tots los demũt dits es set q̃ daquell dicte daq̃ auant negu hom o fembra o esgleya ne cases qui en torn daquelles son tro a. xxx. passos no òstrèga ne eluaseca sino lo bisbe o canonges als quals la dita esgleya sera sotsmesa per son cens o per hom excomunicat daquen foragitador. ¶ Aquelles e sgleyes empero en aquesta deffensio no posam enles quals sõ cõstruits castells, mas aquelles sgleyas enles quals los robadors: oladres la presa o furt hauran ajustat o mal faben daquen exiran: o aqui tornaran tant longamèt manam esser salues entro q̃ls clams e los maleficis primerament al propri bisbe o ala seu peruenguen. ¶ Si empero ay tals robador o ladres per manament del bisbe o dels canon

ges daquella seu justicia fer no volran o ho dilataran per auctoritat del bisbe e dels canonges daquella seu sia hauda aql la sglesya sens immunitat: e aquell hō qui en altramanera sglesya esuasira o aquellas cosas qui en torn de ella son tro a.xxx.passos trencara: soma ō .dc. sous per composicio de sacrilegi esmen: e tant longamēt sie excommunicat entro q̄ ho satisface.

Treua ō nostre senyor

EL treua de nostre senyor confirmaré encara fortmēt los ditz bisbes ço es assaber q̄ ptostempo fos tenguda de tots cristians del sol post ō la.iiij.feria ço es del dimecres tro al sol ixit dela segona feria ço es del diluns. Item continuadament sie tēguda ōl primer die del auent de nostre senyor entro ales octaues de epiphania quant la festa de sent hylari es feta. Item semblantment continuant sie tenguda del diluns qui es ans del dimecres dela cendra entro al dilūs q̄ es apres del diumenge dels huytaues de cincogesma. Item les vigilies e les festes dela inuencio: e dela exaltacio ō santa creu e entres vigilies: e altres tantes festes de sāta maria e les vigilies e festes ō tots los apostols e la vigilia e festa de sent lorens les festiuitats sobre tot ab luro vigilies poserē en aquesta observacio de religio ço es assaber de sant feliu de gerona e de sant johan babtista e de sant genio: e de sanct miquel arcangel e de sant marti confessor. Item la vigilia e la festiuitat de tots sāts e aytambe los.iiij. tempres posaren en aytal obseruācia, & los dessus dits dies qui son entreua de nostre senyor confimaré los dits bisbes ab totes les precedents e seguents nits ço es a saber ōl sol post com en aquella treua de nostre sēyor entro sus al sol exit de aquell dia q̄ es exida. & si algu dins aquesta sobredita treua de nostre sēyor algun mal a algu fara en doble lo li compona. & apres per jubi daygua freda la treua de nostre senyor enla seu ō sent pere smen. & si algu dins aquesta treua voluntariamēt home ociura de consell de tots los cristians es diffinit que en tots los dies dela sua vida sie exillat si aço fara sēs algū cas

Si empero ab rabo aço fara isque ōla terra tro al terme quel bisbe els canonges estimaran esser imposador. & si algu dins aquesta treua se met a'n aguyt e aquell aguyt este dlira per mort dalcun hoz o per pr

ſo dalgun caſtell empero aço a
cabar no poza axi eſmen a ju
hidel biſbe e dels ſeus canon
ges aquella treua de noſtre ſé
yor axicom faria ſi hagues fet
aço que aſſaja ¶ Item vedaré
que intrãs aqueſtes continu
adõs treues ço es aſſaber lauét
de noſtre ſenyor o la cozeſma
negu caſtell o forta no preſu
meſca bedificar ſi doncbs no
hauia començat de.xv.dies a
bans deles diteses treues con
tinuades ¶ Dela dita empero
pau o dela ſcrita treua ſie fet
clam per toſtemps o fadiga al
biſbe o als ſeus cananges axi
com es deſſus ſcrit enla pau õ
les ſgleyes e aqlls enlos quals
lo biſbe e los canonges õla di
ta ſeu ſe fadigara dela eſmena
õla dita pau o treua õ nře ſeny
or o fermãces o oſtatgeſ p pau
o per treua de noſtre ſenyor
portants daquè mala fe al biſ
be o als canonges deſſuſdits a
ximateix ſien excomunicats p
lo biſbe e canonges daqllama
teixa ſeu ab lurs ajudadors e
deffenedors ſi tant longamét
ſe contendran axicom trenca
dors de pau e de treua de noſ
tre ſenyor e aquells e les lurs
coſes no ſien contengudes en
la pau e treua de noſtre ſenyor

ITem eſtablit es que ſi
algun fill de magnatſ
pela terra axi dels ma
jors com dels menors haura
fet algu mal per pau o treua
õ noſtre ſéyor ab algũs homés
del caſtell de ſon pare: o dela
ſua honor o ab los ſeus homés
aquell forç lo fill e los homés
la ſua terra tenents redreſſar
lo mal q̃ haurã fet: mas ſi aço
no volra fer aqll fill o los dits
homés lo dit pare ſmé lo mal
q̃ ſõ fill els ſeus homens hã fet
E ſi lo fill nou haura fet del ca
ſtell ne dela honor de ſon pare
E po haura fet o ab homés te
nents terra de ſon pare o ab a
quells quel dit pare haura en
ſa companyia ſemblantmét lo
dit pare forç los homens ſeus
redreçar lo dit mal. mas ſi fer
nou poza tolga a aqlls lo ſeu
benifet de tot en tot e foragit
aquells dela ſua companyia
ſe s engan. E ſi lo dit pare fer
no bo volra aytãtlongament
ſtiga excõnicat ab tota la ſua
honor e lo dit fill e los dits ho
mens aõ ell entro que õ tot en
tot redrecen lo mal que haurã
comes. E ſi lo fill encara dal
tres lochs e no dela honor pa
ternal ne del caſtell ne ab ho
mens del pare fara mal a algu
no retorn enlo paternal caſtell
ne enla honor ne lo pare ne la
mare doné aell algun benifet
ne deffenen aell en alguna co
ſa ans ſi bo faran: o eſmenen
lo mal que lo fill haura perpe
trat o ſtiguen tant longament

excõunicats tro sus que la sme nafacen

Item stablit es q̃ si sal/ cun sera encolpat de alcuna cosa que ell ha ja manãda o stablida o consell donat que sia feta o aquell di/ ra que no bo ha fet de que en ueritat sera cosa coneguda q̃ a quell per simateix al dessus dit mal no sera stat ab sa propria ma jur sobre lo altar cõsegrat sino hauer manat ne stablit ne consell donat e en apres no sie deffencdor ne ajudador de a/ quell qui lo mal haura fet per negun engin ne per negũa ma nera ¶ Mas si bi sera son hõ qui sa terra tenga o ha, a sõ be nifet on pugue aquell destrẽ/ nyer o faça aquell mal fet aq̃ll redreçar e tolgue aell la terra el benifet seu de tot en tot e en apres foragit lo de si sens algũ engan e no mostre aell alguna companyia a son be ne deffe/ na aquell en alguna cosa. De tots aquells es stablit qui se/ rã stats enlos maleficis e si di/ ren que noy seran stats al mal don seran encolpats sino ha/ uer fet que sen degen escusar per juhi daygua freda o calda enla seu de sét. p. e si fer no ho volran sié excomunicats; mas totes les prouca ; e nedeja / ments qui san juhjats als cla/ maters e als redreçadors sõ pau e de treua de nostre senyor sie set perjuhi daygua freda o ca/ da enla seu de sent pere. Mas la venjanca de pau : e de treua de nostre senyor no sie feta de negu en tot lo bisbat dosona tro sus quel clam sie vengut al bisbe de sona e als seus canon ges e sie separat lo terme dela fadiga per. xxx. dies abãs quel bisbe els canonges dela seu fa çan al malfeytor. e si dins aq̃ll .xxx. dies no seran redreçats o axi fermat enla ma del bisbe e dels canonges per penyores q̃ sie redreçat sens engan aquell malfeytor o les sues propries coses no sien en pau ne en tre/ ua de nostre senyor aquell ve/ dat e la sua honor ab los seus ajudadors.

Item hueh blãch car/ denal de roma enlo cõ silio gerona ab los bis/ bes e abbats e ab los princeps e ab los magnats ô tota la ter/ ra per veu e auctoritat del pa/ pa per legacio del qual vsana confirma e encara loa la pau e treua de nostre senyor axi com era empresa enlo bisbat de ge/ rona ; e ajusta an aq̃ll la treua de nostre senyor axi co; era em pres enlo bisbat de gerona ab consentiment de tots : e mana per auctoritat del papa que p egual guisa fos tẽguda del diu menge dels vuytaues de pas/ ca tro a. viij. dies apres cinco/ gesma axi com en temps de co/

resma e los trencadors dela di
ta pau e treua ỏ nostre senyor
sie de anathema excomunicats
entro que se repenedon e a sa
tisfactio daquen canonicamẽt
venguen.

Item statuit es per cõ
sell e diffinicio ỏls bis
bes e abbats e dels al
tres ecclesiastichs ordes dels
clergues cõtes e vezcõtes e ỏls
altres ỏ tota la terra magnats
e dels altres tements deu que
si aleu en tot lo bisbat dosona
caualcara sobre altre ab algu
na companyia gran o pocha p
algun mal a fer o fara alguna
robaria o deuastacio en pau e
en treua sie trẽcada aqll qui se
ra faedor del peccat ço es assa
ber aquell qui sera guiador e
cap daquella cõpanyia sie for
çat esmenar ỏ tot entot lo mal
que per ell e aquells que ab si
mena haura stat fet e si no ho
volia esmenar o no o poza ay
tant longament sie excomuni
cat ab tota sa honor e ab tots
aquells qui aell seran stats a p
petrar aqlls maleficis entro
quel mal sie redreçat axicom
es escrit enla pau e treua ỏ no
stre seyor ço es en doble e tots
aquells qui hauran stat enla
caualcada ab lo malfeytor sie
tostemps excomunicats e gi
tats de pau e de treua ỏ nostre
senyor entro que facen redre
çar lo dit mal aquell ab qui se
ran stats en aquella malafeta
o ells per si mateixs o esmenẽ
car si dira aquell malfeytor q̃
aquells qui ab ell anare no fo
ren comuidats per ell de fer a
quell mal purgo ncdeig sen p
juhi daygua freda: e apres a
qlls qui hauran stat enla dita
deuastacio stiguen excomuni
cats entro que per ells sie sme
nat lo dit mal: e aquell malfey
tor stiga aytambe excomuni
cat tro sus aquell mal que aq̃
feren sie esmenat dell e ỏ aqlls
que ab si amena

Questa es pau confir
m da ỏls bisbes e ỏls
abbats e dels comtes
e encara vezcõtes enlo bisbat
de osona co es assaber que da
quest dia e daquiauant negun
hom esgleya no trench ne les
pay ne les cases que entorn de
la sgleya sõ o san tro a. xxx. ec
clesiastichs passos. mas les sgle
yas aquelles no posam en aq̃s
ta deffensio enles quals sõ fets
castells o seran. Mas aquelles
sgleyes enles quals los roba
dors o ladres la presa o ladro
nici ajustarã o mal faen daqui
exiran o aqui tornaran: tãt lõ
gament manam que sie salues
tro sus que ỏl mal fet al bisbe
dosona e ala seu e al conuent
dels canonges de aquella seu.
primerament lo clam vingue

E ſi aquell biſbe o los dits canonges ſe fadigaran o aquell malfeytor dret daqui novolra fer en apreo de manamcut del dit biſbe e dels dits canonges aqll malfeytor e les coſes ſues no ſie ſalues en aquella ſgleya E aquell hõ qui en altra manera ſgleya eſuafira o alcun mal a aquella fara exceptatſ los ſobredits malfeytors ;o aquelles coſes que entorn de aquella ſgleya ſon tro ſus a .xxx. ecclesiasticbs passos trécara cõposicio de ſacrilegi eſmen ala dita ſeu e les malfetes al clamant en doble reſtituesca. En cara plag quels clergues qui armes no portaran ols monjes o las monjas negu hom no invaleſca nils faça injuria ne algũa malefeta. Ebaf les coſes comunes dels canonges o dls monges o dels ſanctimonials o los alous ec clesiasticbs o poſſeſſions que les ſgleyes del noſtre biſbat els clergues no portants armes o monges o les ſantimonials tenen negũ hom no trench e alguna coſa daquen prenga e ſi ho fara en doble lo bi eſmen.

Aytambe confirmaren que negun hom en aquest biſbat do ſona e aytambe de buſuldu de perala des e de empurics no faça preſa de egues ne de lur poſſe tro a mig any ni de bous ne de vaques ni de aſens o de ſomeres ne doueiles ne de moltons ne de anyells ne de cabras o de bocbs o de lurs fills. Ebas les caſes dels pageſos o dels clergues no portants armes e los colomers e los pallers negu hom noy meta foch ne bo deſtruesca. Ella o vilas clergues no portants armes e monges : e ſanctimonials : negun hom no gos oziure nafrar : debilitar : ne penre o deſtruir ſi no bo faça per lur culpa que los ſobredits baien feta e nols deſtreny a ſino per dret tant ſolament. Empero aço no ſie fet ſi dõchs en clamãt primeramét nos fadigara axicó deſſus es dit, mas als pageſos no ſie tolts les veſtedures ne leſtrelles ne las exadas En alguna negu no meta foch ne trench ne deſtruesca lo fruyt daquelles. Encara establit es que negu no penyor les coſes dal tre per plini o per algun altre negoci que a algu o ab algu ba ge fet jatſia que aquell lon ab ſolgue car aquell qui aquella pau que devant haue dita trẽ cara e aquell aqui la trencara dins .xv. dies ſimplament no bo eſmenara ſi .xv. dies paſſara en doble lo bi eſmẽ la qll doble haja aquell biſbe qui la fara redreçar.

Dels diuinals e humanals coſes la deffendio

nos pertany a negu mes que
al princep ;e neguna cosa tan
propria no deu esser de bo e ō
dreturer princep com injuries
forzagitar batallas pacificar
pau e stablir e ifozmar e infoz
mada als sots mesos seruadoz
ra liurar perço que no indegu
dament de aquell pusque esser
dit e preycat ço que per lo prī
cep dels reys es dit per mi los
reys regnen ;e los poderosos
seruē justicia. ¶ Emperamoz
daço yo alfons per la gracia ō
deu rey darago comte de bar
çalona e marques ō prohença
a publica vtilitat ō tota la mia
terra consellat e prouehir es
forçants o per sguart ōla diui
nita axi les sgleyas com les re
ligiosos persones ab totes lurs
cosas ab adjutori de nra guar
da en fortir e perpetualment
guarnir covejants enlany de
la incarnacio de nostre senyoz
.M.cc.xxiij.baut consell a fōt
dalgaldara sobre aço tracta
ment e deliberacio ab lo baro
nuch archabisbe de tarrago
na legat dela seu apostolical e
ab tots sos sofragāis e ab totz
magnats e barons ōla mia ter
ra als quals ab vn coratge a
tots ensēps justa cosa ;e egual
es vista expedient ala comuna
vtilitat que la dita terra mia
de salses entro a tortosa e ley
da ab les encontrades pau ;e
treua sie stablida ;e la malva
da audacia dels ladzes e dels
robadozs sie forzagitada e ō as
sentiment e voluntat de tots
los demuntdits axi clergues
com lechs qui enla dita terra
mia stan treua e pau segons la
forma dauall posada scrita tene
dora e iuiolablemēt obtuado
ra mane mi encara a obseruar
e en aquells qui aquella trēca
ran a jutjar oblich e strench.
& primerament seguint los e
xemplis de mos pares ab aju
da dl dit archabisbe e dls seus
suffraganis e encara ab cōsell
daltres honrats homēs totes
les sgleyes e los cimiteris da
quelles perço car per special
censura dels homens enlosbēs
de deu son enteses sots perpe
tual pau e seguretat constitu
esch axi que negu aquelles ;o
los cimiteris ō ellas e sacraris
ō cascuna esgleya entorn e sta
blits no presumesca e suabir ni
trēcar ni assetg daquē res trau
re e encontinent aquells qui a
aço assajarā sien ferits de pe
na de sacrilegi e al bisbe de a
quell loch donadora e satissa
cen en dooble lo dampnatge q̄
hauran fet a aquell qui soffert
o haura. ¶ Item stablesch sots
deffensio de pau e de treua les
esgleyes en castellades en axi
empo q̄ si robadozs o ladzes en
aquelles sgleyas robaria o al

tres maleficis haurã aiustats lo clam al bisbe enlo bisbat ò l qual sera comes e ami o a monhatle sie aportat e daquiauãt a nostre jubi ço que comes sera sie smenat e de pau la dita sgleya sia separada. ¶ Las senyories dels canonges : e dels monastirs sots aquella seguretat de pau constituesch e açlls qui aquelles assejaran enuasir sien tenguts a pena de restitucio del doble. ¶ Los clergues monges viudes e sanctimoniales e les coses lurs axi mobles com immobles sots açlla mateixa deffensio de pau per nostra auctoritat sien constituits e negu nols prena nels faça alguna iniuria o dampnatge sino eren trobats ab armes en maleficis. e si algũ en negũ daçlls aposara les mans violentas o tolra res a açlls les coses toltes en doble restituesca e satisfaça dela injuria al bisbe enlo bisbat del qual sera fet e la pena del sacrilegi sie aximateix del bisbe. ¶ Les immunitats del temple e del spital de jherusalem en encara dels altres locbs venerables e encara los honorables frares del temple e del spital e dels altres locbs venerables ab totes lurs coses sots aquella pau e deffensio : e exterminacio ò pena ensemps ab clergues e sgleyes constitu esch. ¶ Vilans e vilanes e totes les coses axi mobles com simouents ço es saber bous ouelles asens somers cauallos egues e los altres bestiars : o sien abtes a laurar o no sots seguretat de pau e de treua axi constituesch que negu aquells prenga ne en alta manera en lur propri cors o en coses mobles dampnatge aells faça si donchs no serã trobat en maleficis o en caualcades ab lurs senyors o sera anats ab altres mas com a lur casa propria serã tornats sots la dita pau romanguen ¶ Encara sots interminacio de pena de vet que negu enlo dita terra mia no gos ser presa de egues mulls mules bous vaques asens somers moltõs ouelles bochs cabres porchs o de nats dells e qui ho fara pena del doble restituesca ne alberchs de vilans negu no enderroch o crem ; o en altra manera bi meta foch per nourç ne tall oliueres. ¶ Terras en conteza posades negu vila no laure puys que sera amonestat per aquell enlo qual iusticia ò plet no haura romas Si empero tres vegades amonestat de dret estar no volra aquelles laurara e per aço dampnatge reebra no sie request p pau trencada. ¶ Salue empero pau de bestics a vs de laura

ho dedicades: e daquells qui les gouernaran ab totes aquelles coses que ab si portarā cō no vull que per cōtumacia dels pageses bestíes a regues sien dampnificades inuasides o disspergides. ¶ Bellas: e altres instrumens de laurar sien en aquella mateixa pau que aquell o aquella qui ab les dites bestíes laurara / o aquelles gouernara / o a aquelle fugira / o haura refugi ab totes les coses q̄ ab si portara / o haura en aq̄lla mateixa pau sie posat: e null hom aquelles bestíes per pleuir o per altra occasio gos penyore o robar. ¶ E si algun contra aquesta constitucio cometra lo dampnatge esmen a aquell al qual haura mal fet dins. xv. dies en simple apres. xv. dies en doble donadors mes auāt. lx. sous al bisbe: e ami als quals lo clam de pau: e de treua trencada es conegut per tanyer si cauallers serā; o fills daquells e nobles batles: o homens de vila son tenguts a pau: e treua si aquella trenquen pageses: e encara altres homens pagnē per pena. xx. sous. ¶ E si algū fermança no complira safe dels seu propri sie penyorat seruada empero la pau deles bestíes ans de laurabo dedicades: e no sia haut per pau trencada. ¶ Bas si dins. xv. dies primers lo trencador: dela stablida pau e treua en simple no esmenara puys axi com dit es pach lo doble en axi que la meytat daq̄sta doble baja lo clamater: e laltre meytat lo bisbe: e jo qui a fet aquesta iustícia ab lo dit bisbe sere. ¶ E sobre tot si dins los dits dauant tatxats. xv. dies per mi: o per lo bisbe: o per missatge / o missatges nostres aquell trencador amonestat lo dan no esmenara daquiauant aquell mal fetor: e sos companyons coadiutors e cōsellados daquell dela dita pau: e treua sien entreses esser separats en axi que lo mal que aço aells sera fet no sia request per pau: o treua trencada. ¶ Seruada empero la pau deles bestíes: e dels estruments de laurar.

¶ Bas si lo malfetor: e los aiudadors daquell al dit: clamater farā algun mal sie esmenat per pau trençada. ¶ Les vies publicas: e les camins: o les itrades en aytal seguretat pos establesch que negu no in valesca los viandants per elles: o en lur propri cors: o en lurs coses no. ¶ Faça iniuria nidampnatge pena de lesa majestat ymminent a aquell qui contra fa-

ra apres satisfactio del doble dels malificis: e dela iniuria a aquell qui ha sofert lo dam⁄ pnatge donada. ¶ Aço empe⁄ ro generalmét a tots vet: e pro hibesch que daquiauant beni⁄ es de laurabo per neguna ra⁄ bo ne encara per delicte del se⁄ yor algu no gues robar ⁄o pen yorar los traydors de lurs sen yors qui segons costuma seri⁄ ta la sua in nocencia purgar no volran daquesta pau: e segure⁄ tat axi aello ab lurs honors cō lurs companyons: e factors fo ragitam e exceptam. ¶ Les sal uetats empero de tota la mia terra damunt dita: axi noues com antigamét stablides sots la dita pau posam: e stablim. Los ladres: e robadors: e los receptors ō aquells si esmenar no volran lo mal que fet hau⁄ ran: e dret menysprearan dela dita pau: e seguretat foragitā. Bas si algu dira algun altre esser li copable per qualque ra bo façen clam al bisbe o al bat le meu: o per lo bisbe ⁄o per mon batle esmenar no bo vol⁄ ra: e del bisbe excomunicat se⁄ ra daquiauant dela dita pau: e seguretat sie separat tro que a satisfactio venga. ¶ En cara manam esser establit: e ferma⁄ mét obseruat sots aquella tre⁄ na: e pau esser los diemenges e les festes de tots los apostols lauent de nostre senyor tro a⁄ les vuytaues de apparicī quāt la festa de sent bylari es cele⁄ brada. ¶ E la coresma tro ales vuytaues de pascha: e lo dia ō la ascencio de nostre senyor: e encara la festa dela sancta pen thecosta ab les sues vuytaues e. iij. festiuitats de sancta ma⁄ rja: e la festa de sent joban bab tista e de sent miquell e de tots sancts: e de sant felin de Gero na. ¶ Jo alfons Rey darago e comte ō barçalona: e marques de prohença: per amor de deu e per profit de mos sots meses jur per deu: e per aquests sāts . iij. euangelis que la sobre di⁄ ta pau: e treua fermament ten dre: e obseruare: e vull: e man en totes maneres de tota los meus esser tenguda: e obserua da la qual si algun trencara no haura la mia amor ans fa sots mon acuydament entro que p la sobre dita manera restituei⁄ cha ço que haura robat: o trē cat. ¶ Senyal dē alfons Rey Senyal ¶ den Ramon folch. Senyal ¶ den Ramon de mun cada. Senyal ¶ den ponç de cabrera. Senyal ¶ den berenguer de terrades ¶ Senyal dē berēguer ō manleo. S. dē. G.

de ceruera. Séyal den Guil lem de jorba. Senyal dé. B. dela guardia. Senyal den hu guet de mathaplana. Senyal den huguet de bas. Senyal dé albert de castel vy tots de munt dits jurants.

ALfons per la gra cia de deu Rey da ragó comte de bar çalona e marques d prohença Als venerables en crist bisbes abbats priors e vni uersos prelats deles esgleyes e monestirs: e a tots homens religiosos e atots los magnats e caualers en encara atots pro homens: e poble axi d ciutats com de viles de les confinies d leyda e enlo cors daquella ciu tat entro ales confinies de sal ses cõstituits moltes saluts ab habundancia de pau: anegu d nos altres no creé torn en du bte ja lonch temps ha passats abans deles constitucions de les noues paus les quals de co mu cõsentiment d nostres pro homens: e magnats hauiem fe tes. Mas en apres agran inf tãcia: e inportunitat daquells deuers barçalona enla celebra cort hauem reuocades paus: e treues de nostre senyor per los molt illustres predecessors nos tres comtes de barçalona esser cõstituidas la qual cosa la scri ptura dels vsatges manifesta ment declara la tenor: e forma deles quals antigas enla arti cle d la solucio dles noues paus en les orelles de tots aquells qui y eren nos recorda hauer retengut. Les quals en quina manera dgé esser enpertostèps observades ab la present pagi na hauem volgut declarar.

Abans dõchs de totes coses p ço cõ son propries coses d deu les venerables esgleyas ço es assaber tores les seus ab luns suffraganis e los monestirs axi del ordc de sistell com daltres monges de sent benet del hol pital e encara los lochs del tè ple: e dela milicia del sepulcre de nostre senyor: e de tots los reglars e dela redempcio d crif tians nostra nouella plantacio e encara tots los lochs sacra ris: e religiosos en sèps ab les persones ecclesiastiqs reglars e homens religiosos axi lechs com licterats ab totes les co ses: e possessions: chomens: e fembres luns. E nostres sen yories: e aço ques pertany a proprietat nostro sots regimèt de deu: e nostre reebem gene ralment encara axi al comu be dels demunt dits com de tots los magnats caualers dela ter ra ensemps ab luns sots mesos

homeno ;e ſembze o; e coſeo;e poſſeſſiõs de aquello qui dino leo dites confinies eſtan.

Ban de foch incendi de tot en tot prohibim eſſer fet en tépo de pau;e õ guerra axi que null hom noble ;o no noble per alguna rabo occaſio ; o manera no preſumeſcha metre foch.

Soto aqueſt mandamẽt no reo menys conſtituint que bous arechs o altres animals arechs o la arabze ab ſos apparellaments ; e al jouer ; o al paſtor nafrar o enuaſir en neguna manera negu no preſumeſcha carcaſcuna d; leo dites coſeo la ſacra ſancta eſgleſia romana qui es mare ; e cap dela vniuerſal criſtiandat quatz de ſon commençamẽt entro al jozn õ vuy ha acoſtumat ſeruar e colt e tẽgut greus penes eſdeuenimẽts a aquello;qui contra faran la qual coſa axi mateix es eternalment conſtituida en leys romanes ;e de creto ¶ Los camins dela terra e vias publicas mercats ;e fires pertanyents axi a noſtre dret ; e profit com de ql ſeuol altre ;e les franqueſes ; e ſaluerats del hoſpital dela milicia ;e dels lochs dels religioſos manam eſſer ſaluas;e ſeguras. ¶ Item les anants anos o a noſtre cort ;e daquan tornants ;e en ara noſtres guiatges ;e de noſtres veguers ; e ſa gello noſtre;e penons negun preſumeſcha inuaſir ¶ Quab que ſia doncha qui en alguna dels dites coſes haura deffallit ço que deu no valle encontrinent encorrega pena de .xxx. ſous. E ſi ſera tant contumax que amoneſtat per lo biſbe en lo biſbat del qual ſra fet lo mal o per noſtre veguer o batle dins .xv. dies no ho haja volgut reſtituir daquauant ſie conſtret reſtituir la mal feta en doble a aquell qui ſofferta la haura ; e ſoſtenir pena de .lx. ſous ¶ Lo biſbe encara aquell contumax apres .xv. jorns noſtrich ligar ab ligam de excomunicacio ; o de altre que mereſcut haura ſentencia paſtoral ; o ab aqllo communio de vilas ; e de maſos en ſemps ab lo veguer ; o aquell veguer lo biſbe deffalent tant longament perſeguiſcha entro que lo reu haja curat de ſatiſfer plenament ſegons que deſſus es dit ¶ Eſço auſtat que vltra la pena conſtituida en los dits capitols quis que ſie tant temerari que los venints anos axi com es ſobredit ; o los partints de nos haura preſumit enuaſir ; o noſtre guiatge ; o de noſtres veguers o les cartes nſes ;o penõs haura trẽcados conexẽt ſi eſſer col-

pable de nostra majestat sie cos
tret daqué sots jaure a nostra
senyoria. Les sobre dits axi
.xxx.com.lx.sous qui per pena
seran donats lo bisbe: e lo ve/
guer hajen per meytats empe
ro que lo bisbe haja fet copia
de si: o bi haja trames en lon
loch algun ydoneu executador
sengles coses segons los sobre
dits capitols. E si neguna dles
dites coses no haura fetes lo
veguer q̃ haura portat lo car/
rech haja lo emoliment. Al p
seguir lo mal feytor senyor de
casa axi de nostres com ó qual
seuo esgleya monestir o domi
natures usque al mandament
del bisbe o del veguer: lo qual
si tant justa excusacio haura q̃
mes dege romandre que anar
enla host trameta en loch ó ell
algun valent en armes. E si la
vna: e altra cosa haura menys/
preat fer e sera meu encontinẽt
done.vj.sous al veguer e vltra
ço que haje star amon mana
ment. E si daltre séyor sera no
res menys.vj.sous sie tengut
de donar dels quals la vna prt
sie donada al senyor: e la altra
al veguer: e laltre al bisbe ala
volentat encara: e al manamẽt
de son senyor ab nostre consell
empero satisfaedor. Excep/
tam empero daquestes constí/
tucions totes les vidues: e en/
cara les maridaõs qui no hau
ran marits podents portar ar/
mes e tots los homẽs qui molt
seran pobres e freturoles.
Item si lo mal fetor sera tant o
bstinat e injurios que en lo so/
bre dit capitol de simple ne en
scrits del doble haja curat. sa/
tisfer entro ala exida deles ca/
valcades daquiauãt lo dispen
di el greuge que la cavalcada
el poble haura daquen sosten
gut sie tengut restituir als sos/
tenens salues tots temps les
penes comemorades en los so
bre dits capitols: e sots tenga
tot lo sdampnatge: e greuge q̃
daquen hauran pres sens espe
rança de restitucio. Constí/
tuints encara q̃ los sobre dits
homens nostres: o de esgleyes
o de altres sobre dits no alliat/
gen penyorar la.j.a laltre per
raho de veynatge: o de senyo/
ratge: o per qualseuol altra oc
casio si donchs aquell que pen
yorara no era deutor: o fermã
sa: e si nostre sera aquell iniu/
riãt lo veguer nos tarde de cõ
pellir lo asatisfactio. E aso
meteix fasen dels lurs los sen/
yors: e gouernadors de esgle/
yes: e de lochs de religions: e
de altres sobre dits. E sino ho
volrã fer o no poran lo veguer
hage põtestat ó aso fer. E cascu
na deffallent o malignãt in q̃re
lador sofert repulsa en ells ab

testimonis adhibits per aucto
ritat sua puga daquiauant frā
chament penyorar los vehins
dal iniurios neguna pena aell
de aquell eminent ¶ Mas qui
haura penyorat tenga ho per
.xx. dies & apres empéyora ho
perço del seu si pot o ho venda
en bona fe: e lo veguer no loy
vet ui lo iniurios no li escomo-
ga ¶ Ee assaber empero que
si lo creedor o lo querelador se
ran viandan no es tengut de
tenir lo gatge ab si vltra .x. di-
es ans daquiauant ne faça axi
com enlo sobre dit capitol del
gatge es contengut. ¶ E si lo
creedor e quell estranger: o vi-
andan o dela terra mateixa se
rā: e fara contra los dits capi-
tols empéyorar. v. sous. en cō
tinent pach al veguer per pe-
na e la penyora presa reta a son
senyor si lo deute que exigira
es de. C. sous. E si mes: o méy-
la pena segons la dita manera
de. v. sous, munt o deuall: ane
questa constitucio deles dites
paus metem totes les fembres
vidues ab totes les lurs coses.
& feta es la carta dcuers bar-
bastre enlo mes de nouembre
lany. M. cc. xciij. Senyal den
alfonso per la gracia d deu rey
darago comte de barçalona: e
marques de prouença. Sen-
yal den. G. de granada. Sen-
yal den ramon galcera. Sen
yal den eximeno dartuzella.
Senyal de sanç deles teles.
¶ Son testimonis lo senyor ar-
chabisbe de tarragona bernat
de barçalona: e pere dosona sa
cristia ab los altres d ela cort: e.
G. dela bassa notari dl senyor
Rey qui aquestes coses ha scri
tes e fetes, senyal.

AQuesta es la pau la
qual lo seyor en. Jo
rey darago comte d
barçalona p comu-
na vtilitat ab consell d sos pro
homens confirmants consti-
tuit per tota cathalunya ço es
assaber d salses tro a leyda jat
sie aço que ça enrera dels ante
cessors nostres fo introduida
e constituida. ¶ Mas com aq̄l-
les coses qui a diuinal honor
son estades de putades. ¶ Pri
meramēt en los vlls dejam ha-
uer enla primera constitucio d
pau soto nostra pau: e treue po
sam totes les esgleyes ab. xxx.
passos ecclesiastichs e ab sos sa
craris. ¶ Mas aquelles esgle
yes en les quals robadors: o
ladres atrobaran la robaria o
furts aiustaran o mal fabēt da
q̄nt exirā o aqui tornaran tāt
longament manam esser saluef
entro quel clam del mal fet al
bisbe dl loch puéga. & si lo dit
bisbe amonestat: esmenar no
ho volra o los malfetors dles

esgleyes no foragitara aquelles aytals esgleyes de pau .e de treu nře sié gitades. ¶ E erguesempero canonges e encara mõges sancti moniale reglars; o hospitales templers e frares dl sant sepulcre e tots altres homens religioses ab totes lurs coses axi mobles com no mobles; e a tots lurs homens; e totes coses lurs mobles to no mobles sots nostra pau; e nostre regiment constituhim. ¶ E los locbs religioses; e encara les saluetats soto aquella mateix pau e deffencio posam. ¶ Ciutadans; e burgeses; e tots los humens ỏ nostres viles ab homens; e coses lurs mobles e no mobles. ¶ Juheus encara ab totes lurs coses publis; e vidues e orphens ab totes lurs coses sots nostra pau constituhim. ¶ Camins e strates e vias publices; e domenges nostres e totes honors nostres fires; e mercats nostres sots aqll mateix regimene e seguretat nostre posa. ¶ Bous empo arechs e altres besties aregues ab instruments arechs; e ab sos jouers; e ab aquells qui aquells guardaran puys que seran exits de casa; per rabo de laurar o de sembrar o de guardar entro que sien tornats en les cases sots aquella mateixa deffencio e pau posam. ¶ Axi mateix sots aquella mateixa constitucio de pau posam tots aquells qui a nostra cort vendran despuys que de casa seran exits e locami començaran; o en cort nostre cort seran tro sien tornats alurs cases ab totes lurs coses e possessions hauda empero dimuneracio de temps q̃ pusquen esser tornats alurs cases si donchs per iusta; e raonable rabo e euident no seran empatxats. ¶ Oliueres el fruyt de aquelles e colomers; e pallers no sien tallats ni cremats ni ỏstruits e posam los sots aquesta mateixa pau. ¶ Vedam encara que negu en tota nostra terra no meta incendi; o foch en ços. ¶ Constituits encara que los robadors; e ladres manifesta null hom los dessena nils mantenga nils reebra manifestament o amagat. ¶ Negu cristia o juheu ni negnns altra persona no prengan a penyora ne p altre titol adquirè honors dalguna persona ni honors de pagesos: pagesies sens Consentiment de lurs senyors ni encara feu ỏ negun sens assẽtimẽt e consell ỏ lurs senyors. ¶ Suiatges nostres; e penons; e totes regalies fermamẽt esser obsus ỏs e guardaỏs sots aq̃sta pau e seguretat manã. cascuõchs q̃

aquesta pau damunt scrita trẽ cara: o cõtrauenora si dins xx. dies per nos: o per nostre mis/satge o veguer o pllo bisbe dela locha aquell trencador amo/nestat lo dampnatge no esme/nara o en loo sobre dits capi/tols no satisfara segõs que en dret es contengut daquiauant aquell mal fetor o trencador ỏ pau els coadiutoris: e consella dors seus per lo bisbe sien ex/comunicats: e apres dela dita pau: e treua sien gitats en axi quel mal que aells per aço ha fet no sie request per pau e tre/ue trencada mas si aquest qui sera gitat de pau: e de treua: e los aiudadors del e los consel/ladors farã algu mal al dit cla mant e als aiudadors daquell sie esmenat per pau trencada. & que aquestes coses demunt dites major fermetat e segure/tat obtenguen a aquesto daual scrits fem les dites coses iurar sobre los sãts. iiij. euãgelis ỏ du Fet es aço en lany de nostre se/yor. M.CC. c. xcviij. enlo mes dabril ekualendes daquelle Senyal den. Pe. Rey darago e comte de barçalona: e senyals de molts magnats iurants. sẽ/pal den ramon de vila ỏ muro den dalmau de seruello den ba guet ỏ bas: den armau de soler en armau ỏ seret den. A. ỏ cur sani den miro descoles den. Pe de lusa den. G. de cardona: dẽ bernat. capostela: den. G. de granada: den. G. de timor: den Ramon. deu: glola den. Pe. ỏ cerucra: den. Pe. de biarnes den. G. pere de castellet dẽ. R. de muntcada: den bernat den glola: den galcera: den huguet de mataplana: den bernat de puiguert: den. R. de vila noua den. Pe. Ramon den. Pe. ỏ cla/ramont: den arnaut ỏ cerucra den. A. cagardia e den. B. ala/may: qui toto aço iuram.

Qe Eles diuinals e hu/manals coses la def fensio nos per any a negu mes que al princep e neguna cosa tãt pro/pria no deu esser debor: e dretu/rer princep com iniurias fora gitar batallas pacifigar pau es tablir e informar: e in formada als sots meses cõseruadors liu rar perço que no indegudamẽt de aquell pusque esser dit e pre hicat ço que del princep dels reys es dit per mi los reys regnẽ e los poderos seruir iusti/tícia. Em per amor daço to en pere per la gracia de deu Rey darago ala publica vtilitat de tota la mia terra cõsellar e pro uehir esforçãt en esguardamẽt dela diuinitat axi les esgleyes com les religioses persones ab totes lurs coses ab adiut ori de nostra guarda en sortir: e pp e/tualment guarnir cobejant en

any dela incarnacio de noſtre ſenyor. M. cc. xc. v. Jous de juyn haut enuers barçalona ſobre aço tractat; e de liberacio ab lo benerable en. R. archabiſbe de terragona; e dels ſuffragãts ſeus e ab tots los magnats; e barons dela mia terra als quals ab. j. coratge atots en ſemps iuſta coſa; e egual es viſta; e expedient ala comuna vtilitat que enla dita terra mia de ſalſes entro atortoſa; e leyda ab ſes en contrades pau; e treua ſie eſtablida. ¶ E la maluada audacia dels ladres e dels robadors ſie forcigirada de aſſentiment; e voluntat de tots los damuntdits atots axi clergues com altres qui enla dita terra mia ſtan pau; e treua ſegons forma dauall poſada ſerra tenedora; e inuiolablement obſeruadora man; e oxlieb; e ſtrench mi mateix a obſeruar e en aquells qui aquella trencaran auenjar.

DImeramẽt ſeguẽt los eximplis d̃ mos anteceſſors ab conſell del archabiſbe e de ſos ſuffragans; e encara de altres nobles barõs totes les eſgleyes e lurs cimiteris perço cor per ſpecial cenſura de homens en los bens d̃ deu ſon enteſes ſots ppetual pau e ſeguretat ſtablech en axi que negu a quelles; o lurs cimiteris; o ſacraris de qualque eſgleya entorn ſtablits eſuaſir; o trencar nogos ne reg daquen aſſaig de traure. ¶ E qui contra aqueſt ſtabliment fara pena de ſacrilegi haja a apagar al biſbe daqll loch; e ſatiſfactio en doble del dampnatge que donat haura faça a aquell qui haura ſoffert lo dampnatge. ¶ Mas les eſgleyes encaſtellades ſots aqlla mateixa deffenſio de pau; e de treua conſtituesch axi empero que ſi los robadors o ladres en aquellas eſgleyes robaria; o altres malificis hauran aiuſtats e clam ne ſie peruengut al biſbe enlo biſbat de qual ſera comes; e a nos; o al batle noſtre e daquiauant; per noſtre jubi o ço que ſa comes ſie eſmenat o la dita eſgleya ſie ſeparada d̃ pau; Les ſenyories dels canõges e dels moneſtirs ſots aqlla mateixa ſeguretat de pau coſtituesch pena de reſtitucio del doble imenẽt a aquell qui aqlles euaſir preſumira. ¶ Los clergues e mõges vidoes ſanti monials; e les lurs coſes axi mobles com immobles ſots aqlla mateixa deffenſio; e ſeguretat d̃ pau per noſtra auctoritat cõſtituits negu prenga ne aells; o alurs coſes faça iniuria; o dãpnatge ſino que en maleficis ab armes ſien trobats car lauors la iniuria el dampnatge que a

qui haura soffert ass mateixo ho imputen e per pau trécada no sia request. E si algu haura mesco les mãs violétas sen alcu daquests: o aells haura tolt algu na cosa ço que haura pres en doble restituescha: e no res menys dela iniuria: o jubi del bisbe en lo bisbat del qual sera satisfaça: mas la pena del sacri legi pach sal bisbe. ¶ Leo fran ẽsco del temple e del hospital de jerusalem: e dles altres lochs venerables: e los venerables freres del temple e del spital e dels altres lochs venerables ab totes lurs coses sots aq̃lla deffensio de pau intermissio ỏ pena en sempes ab los clergues e esglejes constitubim. ¶ Vilãs e vilanes e totes lurs coses axi moblees com si movents ço es bous ouelles: e altres besties menudes e asens: e someres rocins egues: o sien aptes a laurar: o no sots seguretat ỏ pau e de treua en tal manera constitubim que negu aquells prenga: o altrament en propri coses ỏ en coses mobles aells faça dampnatge sino que en mali ficio fossen trobats o en cauals cades anassen ab lurs senyors o ab altres. ¶ Mas quant tornats seran a laurar e oprics ca sos en la dita pau romanguen: En axi empero que si algun se complanyera ỏ ells star adret sien constrets. ¶ Mas quant sots intremissio de pena apres hibim que negu en la dita terra nostra presumescha ferroba ria de egues mulo mules bous vacas someres moltons ouelles bochs cabres porchs: o de lurs naximents. ¶ Ouelles encara cabres bochs porchs truges de rusticbs e cauallers pertenyents de lurs alous sots aquesta pau posam. E qui: o fara pena del doble restituescha. ¶ Ne los masos dels vilans si no que sien en alou ỏ cauallers ne colomers ne molins ne cases ab buchs de abelles ne pelleres algu destruescha o crem o altramẽt foch amoure sots meta ne oliueres trench. ¶ Terres en contencio posades algu vila no laure puys qnen amonestat per aquell en qui la iusticia de plet no sera romasa.

Mas si tres vegades amonestat adret estar no volra: e aq̃lles laurara: espaço rebrada ẽp natge no sie request p pau trencada. ¶ Value empero la pau dels bestiars a vs de laura hores dicades: e daquells qui aq̃lles governaran ab totes les coses que abst porteran: car no volem que per contumacia dels rusticbs los animals e recbeos lurs instruments sien robats e fuasits e dispergits. ¶ Les rellas e altres instrumẽts erechs sien en aquell pau o aquell o aquella qui ab les sobre dites a-

nimals laurara ;o aquells go/
uernara o aquells confugiran
ab totes les coſes q̃ ab ſi porta
ran o hauran daquella pau ſiẽ
guarnits ; e null hom aquelles
beſties per plaí o per altra oc
caſio pendre o tolre preſumeſ/
cha. ¶ Si algu contra aqueſ/
ta cõſtitucio haura comes dãp
natge pach a aquell aq̃ lo mal
haura fet dins .xv. dies lo ſim/
ple ſens pena. ¶ Apres .xv. dies
lo doble. ¶ & pach mes auant
.lx. ſous al biſbe e a nos als q̃ls
lo clam de pau e treua trenca/
da ſera conegut per tanyer.
Si caualliers ſeran ; o fills d̃ ca
uallers ;o nobles batles ; o ho
mens de viles ſon tenguts a/
pena de pau ;e de treua ſi aq̃lla
hauran trencada. ¶ Los ruſ/
tichs empero ;e tots los altres
homens paguen pena de .xx.
ſous. ¶ Si algu ſera fermança
ſi fe no haura portada del ſeu
propri ſie péyorat ſeruada em
pero pau deles beſties a vs de
laurahor d̃icades ne p pau trẽ
cada ſie haut. ¶ Si dintre .xv.
dies dela recepcio d̃la letra mo
nitoria primers cõptadors lo
trencador dela cõſtituida pau
e treua lo ſimple no haura eſ/
menat daquiauan t axicom dit
es don lo doble en axi q̃ la mey
tat daqueſt doble haje lo que/
relador e laltre maytat lo biſ/
be ; e nos qui afer aqueſta iuſti
cia al dit biſbe ſerem ſtats co/
adiutors e mes auãt ſi dins los
dits .xv. dies per nos ; oper lo
biſbe o per miſſatge ; o miſſat/
ges noſtres lo dit de linquent
amoneſtat lo dampnatge lo eſ/
menara daquiauant lo dit ma/
lefactor ; e complices coadiu/
tors e cõſelladors ſeus d̃la dita
pau ; e treua ſien enteſes eſſer
ſeparats axi que lo mal que ; p
aço aells ſera fet no ſie de ma/
nat per pau e per treua trenca
da ſeruada empero la pau d̃las
beſties e dels inſtrumens d̃lau
lar. ¶ Mas ſi lo mal feytor ; o
ſos adiudadors al dit querelãt
algu mal faran ſie eſmenat per
pau e treua trencada. ¶ Ti/
es publicas ; e camins ; e ſtra/
des en tal ſeguretat pos ; e cõſ
tituesch que negu los caminãs
per aquells cruaſeſcha en lur
cors propri ; e en lurs coſes al/
guna iniuria o moleſtia faça pe
na de leſa majeſtat imminent a
aquell qui contra faza apres la
ſatiſfactio del doble del dam/
pnatge ; e iniuria al iniuriat fe
ta exceptats caualliers ; e lurs
fills qui entre ells manifeſta/
ment hauran guerra ; e excep/
tats homẽs propris los quals
ſie legut alurs ſenyors pendre
los en cami. ¶ Aço empero ge
neralment a tots prohibim ; e
vedam que los beſtiars arechs
per neguna roho ne encara ; p
delicte del ſenyor ; o per deute
negũ no gos robar ne péyorar

Los traydors de lurs senyors qui segõs la costuma scrita lur ignorancia purgar no volran daquesta pau: e seguretat axi ells ab lurs honors com lurs companyons: e fautors exclu/dim e exceptam. Los salue/rats de tota nostra terra axi no ues com antigament constitu/ides sots la dita pau; e segure/rat posã; e cõstitubim. Los robadors e ladres; e los recep/tors daq̃lls qui no volran re/dreçar lo mal que fet hauran o menyspreçaran fer ne dret dela dita pau; e seguretat foragitã. Dau si algun per qualque ra/bo dita algu altre esser li obli/gat façen clam al bisbe o al bat le nostre: e si per lo bisbe o bat le nostre el menar nos volra dis .xxx. dies e per lo bisbe sera ex comunicat daquiauãt ẽla dita pau; e seguretat sie foragitat ab totes les coses sertat empo posament ẽ foch entro que vẽ ga alatisfactio; e aquestes co/ses entre senyors e vassalls sié entesos entre altres empo no solament incendi sie remogut q̃ no sie posat mas encara bes/ties aregues en totes coses sié reseruades; e per negu no sien presos ne sien agreuiades.

Sobre tot les seyories nostres e los bitadors de aquelles: e lurs coses mobles e nõ mobles e les péyores. E los homés nostres e delas esgleyes: e dels lochs religioses sio vol en ciu/tats o en viles o en altres lochs bitans: e totes lurs coses mo/bles; e inmoblas: e penyores sots la dita pau constitubim. Dart aço saccim que en ma sos nostres: e deles esgleyes: o de lochs religioses: o ẽ homés en viles bitans quis vulle los tengue algu sens consentiment dls dits bitadors no psumesca exhigir procuracions albergues o afer acaptes: o algunes ex/actions. E qui: o fara axi com trencador de pau a pena sie tẽ/gut. E tot aço sie entes abona fe e avon entenimment. Dolé encara; e fer manament manã sots la dita constitucio de pau que si los homens dels caual/lers hauran besties comunes ab aquells qui sots la dita pau son constituits jatsie quels ca/uallers e lurs senyors entre si hagen guerra la part daquells pagesos sie sots pau: e treua p raho dela comuno perço cor la nostra pau se pertayen e car recinço daquen hauen rec ha/guda. Si empero los barõs nes; o cauallers entre si hau/ran guerra a combatre castell ẽ sos enemichs seran venguts e combatent foch enlo cos del castell posaran no sien tenguts a nos per pgu trencada e vio/lada. Los trencadors empe

ro de pau sien tenguts de asse-
gurar e metre penyores en ma
de nostre veguer en propries p
sones. Si empero lo senyor
qui aquells amal fet: o aguer-
ra amenara volra assegurar: e
penyores metre per si e per los
cauallers qui de casa sua seran
sie ree but. Mas si homens de
monestirs o de esgleyes: o dal
tres locbs religioses entre ells
se daran dampnatge en cors: o
en bens e lo clam aquest al ve-
guer del rey ne per vendra re-
meta aquell: o aquells als sen-
yors propris. E si aquells dins
.xv. dies en poder de lurs sen-
yors lo dan esmenar no volrā
daquiauant lo veguer del rey
prenga penyores en propries
persones. E la causa aquella p
deguda fi sie termenada sots
son jubi Cauadors: e laura-
dors pellicers sartes texidors
e tots menestrals sots aquesta
pau: e seguretat constituhim e
posam. E perço que totes les
coses dessus dites major ferme
tat obtenguen iuram ab nos-
tres propries mans: e aquests
sancts. iiij. euangelis axicom
de munt es scrit tenir: e inuio-
lablement obseruar E perço
que de tots fermament sie cre-
gut los cauallers dauall scrits
en aquella mateixa manera en
presencia nostra iuraren. Fet
es aço enlo mes de juniy a. v. y
dus en lany de nostre senyor.
M. cc. Senyal den. P. per
la gracia de deu Rey darago
e comte de barçalona. S. den
dalmau de crexell qui aço iur.
Senyal den. S. de cabrera.
Seyal den. B. de cardona. S.
Den arbart de castell viy qui a
ço iuran. S. Den joffre deroq
berti qui aço iur. S. den. R. de
vila de muls qui aço iur. Se
yal den. B. d tercel qui aço iur
. S. de pere d torroella qui aço
iur. S. de. A. delers qui aço iur
Senyal den Ramon de murie-
les qui aço iur. Senyal. de
Arnaut de seles qui aço jur.
Senyal den. Guillem de plan-
tons qui aço jur Senyal de
joffre gilabert q aço jur. S. de
Guille berber qui aço jur. Se
yal den. B. de sales qui aço jur
Senyal den. Arnaut d. fuxa
qui aço jur. Senyal den. Ra-
mon del mas qui aço jur. Sen-
yal de sent vinçenç qui aço jur
Seyal den Ramon alamayn
qui aço jur. Senyal den. B. d
calderes qui aço jur. Senyal
den Ramon çaguardia qui aço
jur. Senyal de bertran dauy
nio qui aço jur. Senyal den
ponç de balcareny qui aço jur
Senyal den. Idere dolo qui
aço jur. Senyal de Gerona
qui aço jur. Senyal den Ra-

mon de lupia qui aço jur. Senyal den pere de queralt qui aço jur. S. den bernat manleu q aço jur. Senyal ¶ dé gilabert de sentelleo qui aço jur. Senyal den bernat de sentelleo q aço jur. Senyal dé berenguer deluía qui aço jur. Senyal dé Ramon dé manleu qui aço jur Senyal den bertran del pug qui aço jur. Senyal ¶ den Ramon de vilagelans q.i aço jur Senyal den bernat armengol qui aço jur. Senyal ¶ dé jenuart de castell terçol qui aço jur Senyal den. R. cauassona qui aço jur. Senyal den bernat ó malau qui aço jur. Senyal dé Guillem ó rudepeo qui aço jur Senyal den bernat ó bell fort qui aço jur. Senyal den bernat de basella qui aço jur. Senyal den. Al. lardich qui aço jur Senyal den duch de lugols qui aço jur. Senyal den Ramon de ribes qui aço jur. Senyal ¶ den bernat de vila francha qui aço jur. Séyal den Ramon de sent vicens qui aço jur Senyal ¶ den. Al. rajadell qui aço jur. Senyal den pere ó sét gili qui aço jur. Séyal dé. B. adaber daça rocha qui aço jur Senyal den Guillem de riera qui aso jur. Senyal den bernat de castellet qui aço jur. Séyal den pere de vile francha q aço jrr. Senyal dé bernat dal bi qui aço jur. Senyal dé bernat dez papiol qui aso jur. Séyal ¶ den Ramon de terrento qui aso jur. Senyal ¶ den. B. failla qui aso jur. Senyal den Ramon de pamia qui aso jur. Senyal den. R. de vila magre qui aso jur. Senyal den. B. de pallol qui aso jur. Senyal dé bernat dez vilar qui aso jur Senyal den pere dez castellet qui aço jur. Senyal den. Al. de quelar qui aso jur. Senyal den vila corba qui aso jur. Séyal ¶ den Ramon de portella qui aço jur. Senyal dé albert rusticas qui aso jur. Séyal de corbiac q aço jur. Séyal dé ramon de camima qui aso jur. Séyal den Ramon de morico rneo qui aço jur. Senyal ¶ den. R. desét iulia qui aço jur. Séyal den Arnaut ó castell nou qui aso jur. Senyal den Ramon galceran qui aso jur. Senyal ¶ den. B. ó ceruera qui aso jur. Senyal den buguet ó marbaplana qui aso jur. Senyal dé buguet son fill q aso jur. Séyal ¶ den bernat portella qui aso jur. Senyal ¶ den. B. son fill qui aso jur. Senyal den ramon als mayn qui aso jur. Senyal den. R. saguardia qui aso jur. Senyal dé ramon saguardia qui aso jur. Senyal dé po-

re de clarmont qui aſo jur. Sé yal den. G. enuey qui aſo jur. Séyal den. Jſd. dé. Jſd. de maſ ſayn q aço jur. G. dé. B. de ca net q eço jur. G. dé. Jſd. de man reſaq aço jur. Séyal dé. B. de termens qui aço jur. G. dé. B. durg qui aço jur. G. dé. B. G. d canet qui aço jur. G. dé ponç de vernet q aço jur. Senyal dé ademar d moſſet q aſo jur. G. den. G. de caſtell nou q aço jur Senyal dé jaubert ſacirera q aſo jur. Séyal den coſa q aſo jur. Séyal den ponç catorra q aſo jur. Séyal den ponç de cá plonch qui aſo jur; e daltres molts jurats.

Here primer aceruera.

IN lany de noſtre ſé yor. M. cc. ix. enlo mes de ſetembre en la celebra cort d cer uera preſents los archabiſbes de tarragona; e de narbona. En. G. de cardona. Guillem d ceruello. Albert de caſtell vy. ramon de ceruera. G. dela gu ardia. B. de caportella. B. de torroja. r. galceran: e altres molts axi clergues com lechs ab voluntat e pregaries d tots aquells qui iuſtament d mana ment conſtitui; e atorga lo ſen yor en. Jſd. per la gracia de deu rey darago e cõte d barçalona q home d altre no cmparas: o lots propri guatge ſeu les vo lentat; e licencia de ſon ſenyor en alguna manera no reebes. Iqui mateix encara inuiola blement conſtitui que ſi los ſé yors lurs pageſes mal tracta ran o les lurs coſes aells tolrã axi aq̃lles coſes qui ſon en pau e en treua com les altres en ne guna manera ſien tẽguts al ſé yor rey en alguna coſa ſino q foſſen de feu del ſenyor rey: o de religioſes lochs. Car la donchs als feudataris no ſera licit. Iuſta encara; e fer ma nament mana que negu nogo ſas metre: o ſuposar foch en meſſa ne en auſtamẽt d fruits qui en vulgar es dit modoloz o garbera. E qui ho fara ſie gitat de pauz e de treua del ſéyor rey ell eles ſucs coſes en tot loch; e ſien deſtruits los lochs ſeus. E ſi los homens del ſenyor rey o dels lochs religioſos fors pé yora los dits lochs tinoran: o les honors de aquells ſien deſ truits los lochs: e les fortle ſes dells de tot en tot. Has les planicies; e les honors da quells als creedors ſien ſalues e ſtiguen ſegures. Sobre tot encara conſtitui que ſie legut a caſcu qui trobara beſties are gues / o algunes altres en ſon

mal fet qui en vullgar es dit ta
la que pusca aquellas pene
e tan longament tenir entro
sie aell segur: e satisfet per los
senyors deles besties. En aqlla
mateixa cort aiusta q̃ los bous
arecha dls caualler fossé so to
pau tant solament totes les al
tres coses empero no fossé soto
pau e treua.

Pere primer apugcerda.

Si algun dels mag
nats del regne o al
gũ caualler; o altre
qualseuol persona
conuengut per lo senyor Rey
o per son veguer sobre restitu
cio de pau: e de treua e del bo
uatge penyores posar no vol
ra si tal persona sera qui tenga
castell o castells: o fortalesa al
guna per lo senyor rey encontri
nent lindo posat e lo seyor es
veguer ỏ co propri dl seyor rey
esmé los malfets e aytant lon
gamẽt téga la posat tro q̃ aqll
q̃ lo mal haura fet esmen al rey
tot lo mal fet el dãpnatge el dl
trich q̃ daqll aell se deuedra.
Si empo aytal fa la psona del
mal feror q̃ no téga res p lo sen
yor rey e no volra péyores tor
nar encõtinẽt cõ exiradia cort
dl seyor rey tinga se g acuyn
dat e totes sues coses esser gita
des ỏ pau e ỏ treua e dl bouat
ge e negu baro dla terra nore
bebe aqll en sa honor ni li do
consell ni aiuda abans acuyn
de aquell de continent: e li fa
ça guerra de son poder ab Rey
e seno Rey en bona: e sens mal
en gan. Mas si lo mal feytor
haura senyor lo senyor aquell
deu destrenyer per empara da
quelles coses que per ell te: e
per totes altres maneres abo
na se seno mal en gan. ¶ & fet
lemparament lo seyor del mal
feytor esmé les mal feytes e ha
je aqlles sobre aco q̃l mal fey
tor tẽdra p ell. Si empo lo sé
yor no ho volra ser liure aqllo
seus al seyor rey; o a sõ veguer
e lo seyor rey o lo veguer esmé
aqllo malefets: e haja los so
briels seus los quals tant lẽga
ment tenga entro lo dit senyor
e lo mal feytor haja esmenat
tot lo mal feyt: e destrich al sé
yor Rey; o a son veguer. Aço
fon fet en lany ỏ nostre senyor
Mcc.xvij. apugcerda.

Jacme pmer aula frãcha

En honor de deu omi
potent qui actor es
de pau e amador de
caritat e dela glorio
sa mare sua verge maria: e de
tots los sants. Mos en jacme
p la gracia ỏ dũ rey darago cõ
te ỏ barçalona e seyor ỏ munt
peller dels predecessors nres se
guits les vestigies volents ala
vtilitat publica ỏ tota la terra

consellar e prouehir hauda de liberacio e consell del comte dō sanç procurador e frare d no stre aui paternal e dé exemeno cornell e dé. p. d amies den. G p la gracia de deu vezcomte d Cardona den. G. d ceruera cō sellers nostres: e dels venera bles pares ço es assaber. B. p la diuinal prouidencia archa bisbe d terragōa den. g. d vich. p. durgell. p. de tortosa. e den sanç d sarogoça bisbes: e dls no stres nobles darago e d catha lunya: los mussatgers den. g. p la gracia de deu vezcomte de cabrera: den. G. per aquella mateixa vezcō te de bearn: ar: p aqlla vezcōte d castell bo: dé. B: solch den. B. galcera: den huch de mataplana dé. bñ. d la portella dé ber trā de saga den huch de tor roja: dé. p. de cer uera dé. r. de mūtcada den. G. ramō danglola dé. b. G. de pa mola dé. A. de timor den. G. d guardia den Guillez dodena e de altres molts nobles de arago e de cathalunya de ciu tats e de viles paus e treues fé e costituhim de cincha en tro a tortosa e entro a salses ab ses encontrades. ¶ Mas cō aqlles coses que adiuinal colimēt son stades dputades deuāt los vlls dejam hauer. E en la prime ra constitucio de pau sots pau nra e treua posā totes sgleyes ab cimiteris daqlles e sacraris gço cor p special cēsura domēs enlos bēs de deu son enteses e ab totes coses daquelles mo bles e no mobles e simouents e ab homens daquelles coses ¶ Item sots aquesta pau e tre ua posā tots clergues en qual que orde sien cōstituhits e mō ges reglars e sāctimonials spi talers templers e frares de sāt sepulcre e tots altres homens religioses e monestirs e locbs religioses e tots homens e pos sessions lurs e altres coses mo bles e no mobles e simouents Item immunitats e saluetats del temple e del hospital d jhe rusalem sots aquella mateixa pau e stablim e encara dels al tres venerabes locbs. ¶ Sta blim empero que de aquiauat la casa del temple e del hospi tal e altre venerable loch reli gios no reeba nouelles salue tats sens consell dl dioceса bis be e del veguer nostre. ¶ Item sots aquesta pau sonviaues or phes e pubills e les coses lurs mobles e no mobles e simouēts Jtē guiatges e penōs: e totes regalies fermament esser obs uades e guardades sots aqsta pau e seguretat manā. E tots los vinēts a nostra cort e stāt a nant tornant ab totes lurs co ses mobles e no mobles e simo uents. ¶ Item sots aquesta pau son ciutadās burgeses: e tots altres bitadors d castells

e de vilas del rey ;e desglesyas de vilas e de lochs religiosos o en ciutats vilas o altres lochs habitants e totes lurs possessions penyores e totes coses axi mobles com simouents.

Item sots aquesta pau sõ tots jueus :los quals sots fe e guarda reyal en catbalunya stan :e lurs possessions. ¶ Item sots aquesta pau son camins strades e vies publicas e tots homens axi domestichs com peregrins mercaders ;e altres per aquells anants e tornãts ab totes coses qui ab si duran : o portaran ;e que negu daquells no espaasesca los caminants :o en cors propri :o en coses lurs faccres de injuria ni de greuge. Exceptats cavallers e lurs fills qui entre si manifestamẽt guerra bauran exceptats homens propris los quals a lurs senyors los pẽdre sie legut en cami. ¶ Item vilans e vilanes de sglesyes de monestirs e daltres lochs religiosos e nostres e totes les lurs coses mobles e no mobles e simouents sots segurctat de pau e de treua stablim. ¶ Empero si ab armes seran en malefici presos lo dãpnatge aqui aells donat no sie request per pau trencada axi empero que si dins los termens de castell enlo qual habiten seran presos sens neguna recmpço sien absolts. Si empero foza los termens del castell enlo qual habiten seran e fora ab armes e seran presos ;o algun mal bauran pres no sie request per pau trencada ans sie imputat aells si doncbs les sues coses no seguien los homens empero de cavallers si en malefici seran presos no sien requests per pau trencada vulles que bajen pres dampnatge o sien presos. ¶ Item encara stablim e posam lots seguretat de pau e de treua vilans e vilanes de cavallers axi dalous com de feus ab totes bestics menudes e grosses sino vol ab totes pochas ; o grans o sien aregues o no o coumẽts alaurabo o no ab strumẽts arrechs e ab sos joucrs e aquells qui aquelles guardaran o governaran ; en axi que negu les bestics daquells prena ; o encara en propri cors dels dits pagesos negu dã nodo si dõchs en malefici no seran trobats o en cavalcades ab lurs senyors o ab altres iran. ¶ Item bestics aregues d cavallers ab sos estruments e ab aquells q aquelles guardaran ;e governaran sots aquells pau esser stablim. ¶ Item sots aquell mateix regiment d pau sien abeyllats pallers molins colomers e oliuars ab lurs fruits d qvulle sie. ¶ Item sots cõstitucio de la dita pau manam ; e ferma-

ment stablim que si alguna co
sa per indiuis dalguns sera co
muna que la vna part sie sots
treua e laltre no: aquella part
qui sera sots pau salua laltre
qui sots pau no sera. ¶ Pro-
hibim mesauant que negu no
meta foch a noure: o suppos
foch: e qui ho fara axicom a
trencador de pau sie hagut: e
tengut. ¶ Si algu empero la
sobrescrita pau en alguna co-
sa: o en alguns capitols tren-
cara: o corrompre presumira
dins quinze dies a amonesta-
cio del nostre veguer o del dio
cesa Bisbe lo dan satisface a a-
quell: a qui lo dit mal haura
fet en simple: apres empero
quinze dies en doble e donem
mesauant .lx. sous a nos: e al
bisbe: als quals lo clam dela
pau e treua trencada es cone-
gut pertanyer. ¶ Si cauallers
seran o lurs fills: o nobles: o
batles: o homens de vilas a-
quells qui la pau hauran tren
cada: mas los pagesos e altres
homens donen .xx. sous de pe-
na departidora segons que en
les paus de nostres predeces-
sors es atrobat e atorgat. Si
empero dins quinze dias pri-
mers lo trencador dela stabli-
da pau e treua en simple no es
menara depuys axicom dit es
en doble do. ¶ E aquest doble
sie partit segons q̃ enles paus
de nostres antecessors es tro-
bat esser establit. ¶ E vltra
ço si dis quinze dies per nos:
o per lo bisbe o per nostre ve-
guer o missatges lo dit trenca
dor de pau lo dan no smenara
daquiauant aquell malfeytor
o companyons o coadiutors o
conselladors de aquell per lo
bisbe sie excomunicats e puys
dela dita pau e treua sien ente
ses esser separats axi quel mal
que p ago aells sera donat no
sie reqnelt per pau e treua trẽ-
cada. ¶ Salues empero lesbes
ties de laurabo ab lurs estru-
ments abellars pallers colo-
mers molins oliuars. ¶ Mas
si lo malfetor o los seus ajuda
dors faran algun mal al dit q̃-
relant esmenar li ho deuẽ per
pau trencada. ¶ Daquesta em
pero pau foragitam heretges
manifests e los qui creẽ en ells
e fautors furtadors ladres: e
lurs receptadors establim sobre
tot e fermament manants que
negu no defena aqlls ans ma-
nifest aquells e en totes mane
res los esquiu. ¶ Volem empe
ro que negu no mantẽga tren-
cadors de pau ne robadors ne
alcun qui sie bare appellat si
nos volra per jutge de cort es-
cusar. Anadits sobre tot e fer-
mament stablints manam que
aquellas cases qui de nostres
antecessors son stablides de
paus e treues fiadors e teni-

dores inuiolablemẽt de tots sien tenguts seruats e guardats. ¶ Los trencadors empero de pau sien tenguts de assegurar e péyorer metre en mà del nostre veguer en propries persones. ¶ Si empero lo senyor qui aquells amalfer menara o aguerra volra assegurar péyores metre per si e per los cavallers e homens qui de casa e de cõpãyia sua sié stats sié rebudes. Si empero homés de monestirs o daltres lochs entre si dãpnage darã en cors o en coses: e aquest clam al dit veguer peruendra remeta a aquells o aquell als séyors propris. E si dins. xv. dies lo dan en poder de lurs senyors esmenar no volra daquiauant lo veguer nostre prena penyores en persones propries e aquella causa per si deguda sots sots jubi sie terminada. ¶ Item stablim e manam que aquestes paus e treues sien fermes e duradors de aquest dia fins a la festa de sant miquell primerviment e daqui entro a. x. anys continuus complits. ¶ Ité stablim e manã que tots cavallers e ciutadans e homens de viles de. xiiij. anys en sus aquestes paus juren que aquelles tenguen e deffenen feelment sens frau. ¶ Cascu empero amonestat del bisbe: o de nostre veguer: o com en altra manera ell aço sabra: e jurar no volra daquiauant sie excomunicat del arcabisbe: e bisbes e sia de pau e treua forajtat e sie destret per aquelles paus jurar. E amajor fermetat nos en jacme per la gracia de deu rey darago comte de barçalona e séyor de muntpeller e sãç procurador nostre e altres nobles jurã ab nostres propries mãs per deu e aquests quatre sãcts euangelis totes les coses dessus dites feelment obseruar tenir e deffendre sens frau: e enginy algũ ¶ Fet co aço a. viij. dels kalendes de juliol lany de nostre senyor. M.CC.xviii. senyal ¶ den Jacme per la gracia de deu Rey darago comte de Barçalona: e senyor d mũtpeller qui aço juram: senyal den .G. vezcomte de cardona qui aço jur: senyal ¶ den .A. d castell nou qui aço jur: senyal den Ramon folch Vezcomte qui aço jur senyal ¶ den. G. d mathaplana qui aço jur: senyal ¶ den. G. galceran qui aço jur: senyal ¶ den. b. capdtella qui aço jur: senyal ¶ den Ramon de Ceruera qui aço jur: senyal ¶ den Ramon de muntcada qui aço jur: senyal ¶ den ra. d puigvert q aço jur. S. de. B.

dangleola qui aço jur:senyal den,B.alamany qui aço jur: senyal den .E.de cerucra qui aço jur:senyal den. G. ramon de muntcada vezcõte ò bearn qui aço jurã.seyal den huch de torra roia que aço jur. senyal dè pere de cerucra e de pere dengleola qui aço juram :seyal den pere de vila ragut qui aço jur.senyal den dalman de tumor qui aço jur. S .dè. G. de la guardia qui aço jur : senyal den pere de santa eugenia qui aço jur:senyal den pere de balana qui aço jur:senyal den.p. de sauassona qui aço jur :seyal den pere de gurb qui aço jur : senyal den.b.de benatges q̃ aço jur:senyal ò̃sparegam qui aço jur:senyal den.G.de bzull qui aço jur.senyal den.G.de puig menor qui aço jur:senyal dè.b.de bell puig major qui aço jur .senyal den.B.de salfores qui aço jur senyal dè.b.alfanech qui aço jur:senyal den .B.de mala monta qui aço jur senyal den.B.mont redõ qui aço jur :senyal den.A.de marimon qui aço jur:senyal den.B de tbalamancba qui aço jur: senyal den vilagelans qui aço jur :senyal den .B. vaner q̃ aço jur:senyal den.b .darell q̃ aço jur:senyal den.b. den garnes qui aço jur. S .den. G. de sancta fe qui aço jur. S.dè.bñ ò torrella.S.dè oliuer dolo q̃ aso jur:senyal de Cueran ò castell qui aso jur:senyal den bñ. de mont reyal qui aso jur. S. den.A. de castellet qui aso jur S. den.B. de luça qui aso jur S.den.G.serra qui asa jur.S den. G.de muntcada qui aso jur.senyal den.G.de ceruello qui aso jur:seyal dè.G. ò mũtcada senescal q̃ aso jur.S. den .B.berenguer dager qui aso jur:senyal den.G.de mediona qui aso jur:senyal den.b de castell bisbal qui aso jur. senyal den .G.terragona.S. den .b. de portella qui aso juram :senyal den.G.ò gardia qui aso juram de muntserrat.S. den.B de masaons.senyal den. G.de merles senyal den .b .de lers qui aqueltes coses juram.

Jacme pr mer a tortosa.

AR nom ò jesuchrist coneguda cosa sia a tots q̃ cõ nos en jacme p la gracia ò deu rey darago comte de barcelona e seyor de mũtpeller la creu hajam presa a cõbatre les barbaricas nacions appellas los venerables pares. G. arnau arcebabisbe de tarragona e bisbes e nobles e cintadans ò cathalũya a tortosa tots ensẽps fossen venguts p donar a nos consell e ajuda al negoci dela creu a promoure e lo stament ò̃la terra en mils reformar los

dito archabisbe: e bisbes de vich e de barçalona de leyda e de tortosa frare bremont archimestre del hospital e en berenguer d cabanis comanador dela ribera. B. de muntcada vezcomte de bearn. B. de cervera. B. de cerucllo. B; per si e per arnau de caltell bo e per en ramon galceran e. B. d clarmont per si e en. B. alamayn e en ferer de sant marti. B. d sāt vicens per si e p en. B. vmbert e en. B. de pelasollo. p. de mūtgri per si e per en ponç. B. frare seu per en daimau de rocha berti. ¶ Item dels ciutats d barcelona berenguer burguet vegner e pere gronyt: e tomō d plegamans bn de talect bn, bamti de gerona ar. da bosulubarle: martinet de vich de leyda. B. raboster. B. rodon: pere sanç e vniuersos prohomēs de tortosa e altres clergues cauallers ciutadans e prohomēs hi fossen venguts: e car lo tp sa proisme aue dela nostra bosta fer e la triga engedraue perill aqui de formacio de pau e treua e del flament dela terra en mitg retornan ab aquells hauem tractat diligentment e hagut sdeliberacio e cōsell saludable paus e treues en catbalūya de sincha entro a salses hauem formades en aquesta manera. ¶ Primerament seguit les pisades d nostres antecessors leys carbedrals sgleyes: e totes les altres e cimiteris e santuaris sots pau e treua stablim en axi que algu aquelles obs cimiteris daquelles feto o a fer no gos esmaisir o trencar: e daquen res no gos trer: los trencadors per pena de sacrilegi sien feritz la qual lo bisbe diocesa haja lo dan en doble a aqll qui mal haura rebut prumer integramēt restituhit les sgleyas empero en castellades sots aquella mateixa destret de pau e de treua stablim. En axi empero que si robadors: o ladres en aquelles sgleyes robaria o algunes malefactes hauran ajustat daço sie fet clam al bisbe enlo bisbat del qual comes sa e al nostre veguer e daquiauāt per nostre, uy ço qui comes sera sie esmenat. ¶ Les senyories empero dels bisbes de clergues de canōges e d monestirs e de sgleyes e les senyories nostres sots aquella mateixa pau e treua stablim. ¶ Item sots aquella mateixa pau e treua stablim tots clergues e sgleyes en qualque orde sien constituits e luxo coses mobles e no mobles e simouents. ¶ Item sots aquesta pau constituhim tots homes e possessiōs d sgleyes e de clergues e de bēs luxo mobles e inobles e simouents. Item sots aquesta pau sien les casos venerables del temple e

del hospital de jherusalem ;e tots los monastirs e lurs granges e cascuns altres lochs religioses e altres cascuns hospitals e tots lurs homens e possessions ; e totes altres coses mobles ; immobles e simouents. ¶ Item sots aquesta pau sien viudes pubills e orfens e totes miserables persones e totes lurs coses e no mobles e simouents. ¶ Item sots aquesta pau sien castells viles masos cases ; e possessions de magnats e de tots altres cavallers e altres coses lurs e ò lurs homens o sien alous o feus. Item sots aquesta sien ciutadãs burgesos e tots altres habitadors de castells e de viles de Cathalunya e de Vilas de de sgleyes e ò lochs religioses e de totes lurs coses e dret e totes possessions les quals per à ẽlls en vn o en diuersos lochs e per vn o p.j.o p diuersos titols son possehides. ¶ Item sots aquella mateixa pau sien camins e strades e tots homés axi domestichs com peregrins mercaders e tots altres per aquelles anants e retornãts ab totes coses que ab si aportarã e menaran. ¶ Item sots aquesta pau sien jubens e serrabins qui sots fe guarda reyal en cathalunya habiten e totes coses e possessions lurs. Ité sots aẽsta pau sien vilãs ;o vilanes pagesos o pageses de totes les sgleyes e de clergues e ò lochs religioses ;e de cauallers ; e de burgesos e de ciutadans ;e de totes lurs coses mobles ;e no mobles e simouents. ¶ E bestties aregues e no aregues ouelles e bous caualls e eugues asens e someres ;e totes altres besties grosses ; e menudes e tots altres bens de pagesos e de pageses a dret de cauallers pertanyents ;o sien dalous de cauallers o de feus. Item sots aquella mateixa pau sien tots molins colomers payers mases cases camps vinyas e tots arbres de qualque linotge sié trilles orts ortalls e geñralmét totes altres coses quis puguë hauer ni posseir e encara quasi possehir e tats homens e fẽbres de qualque condicio sien o linatge exceptats cauallers e lurs fills de .xv. anys a ensus qui entre si guerra hauran ab tot lur arnes e excepats homens propris los quals a lurs senyors sie legut en cami o fora pendre los. ¶ Item sots aquella mateixa pau sien tots homens de qualque condicio sien dignitat o linatge ; o orde a nostra cort vinents stãts ne encara tornants entro que a lur propri sien tornats e apres ¶ Item sots aquella mateixa pau sien guiatges nostres e segells e ò nostres antecessors e los censals e les pensions e to-

tes nostres regalies. ¶ Item stablim que negun mercader estrany o altre no sie péyorat en vila o fora vila sino que sie dcutor principal o per altre fermança o sino sera trobada fadiga de dret enla vila don aqll mercader sera manifestament enlos quals encara caseo enla vila tantsolament per auctoritat de nostre veguer sie penyorat ¶ Item soto aquesta pau stablim que si alcun caualler o alcun altre sobre pau e treua trenc ades o de alguns altres dans dalgun altre se clam el defendor amonestat p lo veguer no li volra en dret apicom deura respondre o en altra manera satisfer mostre aco lo veguer al bisbe diocesa que amonesta aquell que satisface al clamater & si amonestat no ho volra fer sie excomunicat del bisbe e dl veguer e pcurio sien gitats de pau e dtreua ells e les lurs cases e a satisfactio lo veguer aquell costretament destrenga: e si peruétura lo bisbe sera negligent lo veguer no resmenys estrega lo malfeytor a satisfer Item soto aquesta pau stablis que negu caualler o algu altre p guerra: o p altre fet facb no meta anoure a algu ¶ Item soto aquesta pau stabli que si algu noble algun caualler seu reptara o algun altre clam de ell baura e aquell caualle se volra escondir del dit reptament segon los vsatges de barçalona e dels altres clams dret fer segons que deura e lo senyor son esconduient no volra pdre mas aquell volra agreujar nos siam tenguts aquell caualler seu contra aquell noble defendre e ajudar. Si empero aquell caualler del dit reptament escondir nos volra segós los vsatges d barçalona o dals altres clams no volra fer dret q deura que siam tenguts defendre e ajudar lo dit senyor contra aquell caualler. Item soto aquesta pau stablis que algun no port tunicolgueta o gata o algun giny contra algun sens special licencia nostra e manament ne trague ab aquells: si donchs daço no ha denos o de nostres antecessors pauilegi especial. ¶ Item soto aquesta pau stablim que negu veguer ni batle ni caualler ne fill d caualler o qualque altre no face questa de blat sino de sos propris homens. & qui aqsta pau dues. xv. dies puys que amonestat ne sera: jurar no volra daqsta pau: stablim ab totes les sues coses sie forsagitat. & si peruentura alcu dan o injuria donara: o fara a aquells qui soto aquesta nostra pau seran per lo veguer nostre a satisfer sia constret segós la forma

dela pau. lo mal empero qui a ells fet sera null tẽps sie esme/ nat p pau e treua. Item stabli que si algu contra la tenor de/ la pau pendra algun hom en a questa pau constituit en cont/ nent se tenga per gitat de pau e de treua e tots los lochs ay/ tant be qui aquell hauran rec but enlos quals lo pres haurã tẽgut ab assentiment e volun/ tat del senyor del loch; e qual que cosa de mal o de dan aell o a sos lochs sera fet negu tẽps no li sie esmenat. E si abans q̃ mal daqué li sie fet lo pres hau ra restituit per la preso faca; e do segõs que enlos vsatges es contengut. ¶ Per mualto em pero de pau do per pena. cxx. sous de barçalona de doble en los lochs en que corre mone/ da barçalonesa. Enlos lochs empero enque moneda jaques sa corre do. lx. sous si pendra caualler clergue ciutada o bur ges. ¶ Per altre empo hom ay/ tambe sie fet axi com enlos v/ satges es contengut; e do per pena. xl. sous barcelonesos. en loch empero en que corren ja/ quesos don per pena. xx. sous dla qual pena haja aquell qui fa stat pres la meytat; e laltra meyta t entre el bisbe el veguer per egual parts sie partida. La pena no resmenys del sacri legi per clergue pres al bisbe sie donada. ¶ Dels maleficis empero tro ara donats en pau e treua; o en altramanera los mal feytors restituesquen los dans donats o façan en mans del nostre veguer compliment de justicia a tot clamant. ¶ En questa pau foragitã tots heret ges e fautors e recbedors da/ quells e los reptats de babia qui nos volran escondir segõs los vsatges de barçalona e ma nifests homeyers. ¶ Item sta blim que si homens de monest/ irs; o de sglesies; o daltres lochs religiosos entre si darã dan en cors o en bens; e clam al veguer del rey ne sera ven/ gut remeta aquell o aquell als senyors propris e si aqlls dis. xv. dies lo dampnatge en po/ der de lurs senyors esmenar no volrã daquianãt lo veguer del rey pena penyora en pro/ pries persones e allo fet sie de termenat per deguda fi sots jubi daquell. ¶ Item stablim que si algun tendra penyores dalcun noble o caualler e aqll noble e caualler les demuntdi tes paus trencara la penyora sie als creedors salua en totes rendes; mas les fortaleas per les paus e p lo vegner sien der rocades e de tot sien destrobi/ des ¶ Si lo dit noble o caual ler segos la forma dela pau lo malefici no volra esmenar. Item cascun veguer jur les di tes paus observar e deffendre

e segons la forma dela pau en
toces coses enantar. Los trẽ
cadors empero dela pau sien
tenguts assegurar o penyorcs
metre tinents en ma de nostre
veguer cosem per si. Si empe
ro lo senyor qui aquells al ma
lefici menara o a guerra volra
assegurar o penyorcs metre p
si e per los cauallers; e altres
homens qui de casa e compan
ya sua seran sien rebuts. En
cara mes establim que negun a
mases nostres o de sglesies o d
lochs religioses o de homens
en viles habitants quis quels
tinga los habitadors forçats
procuracions albergas acapt
tes o altres exactions algunes
demanar o fer no presumesca:
la qual cosa qui ho fara axicõ
trencador de pau a pena sie tẽ
gut. E aço tot sie entes en bo
na fe e bõ entenyment. Si algũ
ẽpo la dita scrita pau en algũ
o sen algũs capitols gosara trẽ
car descontinent al veguer clãme
sie posat qui amonest lo trẽca
dor, E si dins .xv. dies puys q
amonestat vna vegada tantso
lament ne sera no volra lo dã
que donat haura esmenar o de
star a dret en ma del veguer sa
tisfara e penyores tenents po
sar. Daquiauant lo bisbe vet
aquell. E daquiauãt lo veguer
git lo de pau e de treua e ab to
ta la pau segons que aell sera
vistares cõtra lo mal feytor e les
sues coses ensurgesca facedor a
ell e alo manifesto fautors seus
lo dampnatge que porta excep
tat que foch no meta tro sus q
en doble restituesca lo damp
natge donat e totes les despe
ses les quels lactor el veguer
ab tota la pau haurã fetes en
simple restituesca e sobre tot p
pena pach. cxx. sous de barça
lona de doblenchs al bisbe e al
veguer si aquells que les paus
trencaran seyã cauallers o fills
de cauallers o batles o homes
de vilas: los pagesos empero
e tots altres homens per pena
donen al bisbe e al veguer. xl.
sous barcelonesos de doblenchs
en tots los lochs on moneda
barcelonesa ha acostumat de
correr. En altres empero
lochs hon jaquesos corren do
nen al bisbe e al veguer per pe
na .xl. sous jaquesos. Si aqllo
qui les paus trencaran seran
cauallers o fills de cauallers
o batlles o homens de vilas.
Los pagesos empero donẽ al
bisbe e al veguer per pena. xx.
sous. E tots aquests diners de
la pena. E la meytat del doble
del dan donat sia diuisida per
mig. E la vna meytat sie del bis
be e laltre meytat sie del veguer
e la romanent meytat del do
ble del dan donat sia tota da
quell qui ha sofferta le injus
ria. Item establim que si al
gun moneda barçalonesa o ja

quesa salsara o a fondre en al/
re loch portara o alguna bil/
lonalla de catbalunya traura
axi com a falsari de moneda sie
punit. E si algun aquell pēdra
de totes les coses que cauero
ell seran trobades haja la ter/
ca part. e la persona ab totes
les coses amē e lure al veguer
o alon procurador. ¶ Volem
empero que axi magnats e ca/
uallers com ciutadans e habu
tadors de castell e de viles de/
xuij. anys en sus la dita pau ju
ren e en bona fe obseruen. ¶ E
si algun magnat o caualler o
ciutada o habitador de castell
o de vila aquesta forma de pau
dms. viij. dies puyi q̄ sera p̄ pe
nostra amonestat jurar no vol
ra sapia sia ab totes les sues
coses daquāt posat fora pau
e contra aquell agrenjar en les
nostres mans spiritualment e
temporal segons que veurez
que faça fer. ¶ Item stablim e
manam que les paus e aques/
tes treues sien fermes daquell
dia ço es. vj. kalēdes madij en/
tro ala festa de sanct miq̄l pus
prop seguent. E daquella fes/
ta de sant miq̄l entro a. v. anys
cōtinuus e complits e amajor
fermetat ō daq̄stes paus e tre
ues nos en jacme p̄ la gracia ō
deu rey darago comte de bar/
çalona e senyor de muntpeller
jurā ab nostres mās propries
per deu e per aquests iiij. sāts
euangelis segōs que dessus e
scrit axi tenir e inuiolablemē
obseruar. ¶ Fet es aço a. vi
oies deles kalendes de maig
enlany de nostre senyor. M. D.
ccxxv. S. ¶ Den jacme per la
gracia de deu rey darago com
te de barçalona e senyor ō mū
peller qui aço juram senyal dē
pere vezcomte de bearn qui a
ço juram. S. ¶ den. R. de cer/
uera qui aço juram: senyal.
den. G. de cerdello qui aço ju/
ram senyal den ramon ō mat
eada qui aço juram. S. dē. B.
sent vincenç qui aço jur. S.
den pere de mōgri qui aço jur
senyal den. b. ō malon qui aço
jur. S. den dalmau de castello
qui aço jur senyal. ¶ den pe/
re sanallona qui aço jur. S. dē
pere de tauertet qui aço jur sē
yal den. b. ō meala qui aço jur
S. ¶ den ramon de manleu q̄
aço jur: senyal den. b. de salfo/
res qui aço jur: senyal ¶ dē. r.
beldie qui aço juram: senyal
desparēguera qui aço jur sen/
yal den. G. bruy qui aço jur
. S. ¶ den. p. de bellpuig qui a
ço jur. S. den. R. ō besora qui
aço jur senyal ¶ den gilabert ō
malan qui aço jur. S. den mi
ro de lucha qui aço jur: senyal
den. G. demerles qui aço jur:
senyal den. b. tornamira qui a
ço jur. S. ¶ den. b. de puig alt
qui aço jur. senyal ¶ den. b. de
munt reyal quaço jur: senyal

den remon dezcoll qui ho jur

Constitucio del rey en iac me dada a barçelona.

Anno de ihesucrist sie manifesta a tots que nos en jacme per la gracia de du rey darago comte d barçalona e senyor de muntpeller volets seguir les vestigies e exemplis de nostres antecessors ab consell dels venerables pares nostres. b. archabisbe de terragona. b. de barçalona. G. de vich. G. de gerona bisbes e abbats e nobles homens ço es de nuno sanç den huch comte dempurias den. G. de muntcada vezcomte de bearn de. R. de muntçada den. G. de cerucra den huch de mathaplana den ramon alamany den Guerau de cerucllo den. G. d claramõt e de molts altres cauallers e ciutadans e prohomens de viles de catholunya pau e treues perdurables de linea entro a salseo establiz en aquesta forma axi que totes sgleyes e persones de esgleyes de qui orde que sien ab totes lurs coses e dzers sots aquesta pau sien construbides. Item cimiteris sacraris anfozn pè ql seuol sgleya construbir o negu presumesca enuasir o trencar ne assaig alguna cosa daquen rraure. Los trencadozs dagst statut sie pũits de pena d sacrilegi e que aco per lo bisbe de aquell loch sie punits e astrets e que facen satisfactio dl doble del dampnatge que fet hauran a aquell qui soffert lo haura. Les sgleyes encara encastellades sots aquella offensio de pau e de treua construbim en tal manera q si los robadozs o lazos an aquelles sgleyes roberies o altres maleficis hauran ainstat qui en sie fet clam al bisbe en lo bisbat qual sera comes e a nos o a nostre batle dl daquisatat per nostre nuy o del batle ço que contes sera sie esmenat e de pau e treua la dita sglera sie separada fins dauenges o senyories dels canonges e dles sgleyes e monestirs sots securitat de pau construbi pena de restitucio del doble inmanet a aquells qui aquells o presumira enuasir. E lergues mõges pubills vidues orfes fãcriminals ab totes lurs coses sots aquella offensio de pau volem esser construbits axi q null hom aquells prenga ne alguna injuria los faça fino que en maleficis fossen trobats.

Si algun haura mes les mans violentas en algun de aquests o alguna cosa a ells haura tolta ço que tolt haura en doble restituesca e no resmenys satisface aells dela injuria a juy dl

biſbe enlo biſbat del qual ſera comes la pena empero del ſacrilegi pach al biſbe. Les frãq ſes dl tẽple e dl ſpital d jhrlm e dels altres lochs venerables frares del temple e dels altres lochs veñabies ab totes lurs coſes ſots aquella pau e deffẽſio e intermiſſio d pena enſẽps ab les ſgleyas e clergues cõſtitubim. Ciutans e vilanes de eſgleyes e daltres lochs religioſos e de canonges e noſtres: e totes lurs coſes axi mobles cõ immobles com ſimouents: ço es bous ouelles aſens ſomeres egues rocins e altres beſties o ſien aptes a laurar o no ſots ſegurctat de pau e treua en axi conſtitubim que negu aquells prenga o innaſeſcha en propri cors ne en coſes mobles o immobles dampnatge los done ſino que en maleficis foſſẽ trobats. E quant iran en caualcadas ab lurs ſenyors o ab altres mas apres que a lurs caſes ſeran tornats ſots la dita pau romangnen. Ciutadans burgeſos e tots altres homens noſtres e de viles noſtres ab toteſ lurs coſes mobles e immobles e encara julbeus ab totes lurs coſes ſots noſtra pau conſtitubim. E aytambe viones e pubills e orphens vilans e vilanes de cavallers e lur companyia ſots noſtra pau coſtitubim ſino que foſſen trobats ab armes. ¶ Tots animals arechs tantſolament e inſtruments a rechs: colomers pallers abeylars olivars e molins enla dita pau conſtitubim. ¶ Item q̃ null péyor animals arechs ne inſtruments de laurar per pliui o per deute propri o ſtrany ne per delits ne p deute de ſos ſenyors ne los prenga encara que ſpecialment hi foſſen obligats. ¶ Los ruſtichs ne lur companyia per deutes de lurs ſenyors ne per propris deutes ne per fermãces en neguna manera perſonalment ſien preſes ne preſos ſien retengutes. ¶ Itẽ les caſes algu no crem o en altrament hi meta foch a noure. ¶ Si empero los barons noſtres o cavallers entre ſi guerra hauran e acombatre caſtell o força de lurs enamichs vendran e combatent enlo cors dl caſtell o dela força haurã mes foch no ſie tengut per pau trẽcada. ¶ Terras en contencio poſades negu vilã laure puys que daquen ſera amoneſtat p aquell en qui la juſticia d plet no ſera romaſa ſino que lo poſſehidor ſie preſt dret fer e complir. ¶ Si empero tres vegades amoneſtat aquelles laura ra e per aço dampnatge pẽdra no ſie requeſt per pau trencada. ¶ Salua empero la pau de les biſtics a vs de laurabo dedicades e daquells quil les go

uernan o guardan ab totes les coses que ab si durã car no volem que per contumacia dels rusticbs los animals arechs sien preses enuasits o dispargits. ¶ Vias publicas camins stradas en tal seguretat posam e stablim que negun los daqn caminãts enuasesca ne en propri cors o en luns coses alguna injuria o molestia luis faça sino que sien caualiers o pedons d guerra pena de lesa magestat uniuersal a aqll qui contrafara aprés la satisfactio del doble dels maleficis e injuries donada al qui haura soffert lo dampnatge. ¶ Sots aquesta materia pau constitubim caualiers e tots aquells qui iran ab dona muller de caualler sino que sié barons o traydors manifests los quals daquesta pau e treua de tot en tot foragitam. los traydors de luns senyors qui segons constitucio scrita lur innocencia purgar no volran daqsta pau e seguretat axi cells ab luns homens com luns companyons e fautors foragitam e exceptam: los saluetats d tota la terra nostra axi nouelles com antiguament constitudes sots la dita pau: e seguretat posam e constitubim. Furs ladres: e luns receptadors sino volran tornar lo mal que fet hauran o fer ne dret méysprearan dels dita pau e seguretat foragitam ab totes luns coses nobles e immobles. ¶ Item statuim que algũ hom no prẽga per si ne per altre ne robe: ne robar faça algu de linatge lech o clergue sino que lo haia a cuydat per .v. dies dauant e aço entenen daquells qui no son de guerra ne valedors dalguna guerra. ¶ E qui lo haura pres o majat. sie encontinent traydor. ¶ Daquesta pau gitam heretges manifests: e los creents ells e luns fautors e d fenedors: furs e ladres e luns receptadors e los publicament excomunicats sino ques vullen esmenar a manament d l bisbe stasubints fermament e sobre aço manant que algu aquells no deffena ans los manifest: e en totes maneres los seguiu: ¶ Volem encara meo e manam que negun los trencadors de pau mantenguen ne los robadors ne algu qui bare sie appellat sie sots pau sino volra purgar a conexença de nostra cort. ¶ Si algun caualler o ciutada contra aquesta constitucio haura comes esmé lo dampnatge a aquell aqui lo mal haura fet dins .xv. dies aprés que sie amonestat en simple aprés .xv. dies en doble: e pach mesauant .cxx. sous de moneda d doble: e los rusticbs .xl. sous al bisbe e a nos als ql lo clam dels dita pau: e treua

trencada es conegut pertãyer
Mas si los. xv. dies primers
lo trencador dela constitubi-
da pau e treua lo siple no haura
esmenat apres axicoz dit es
don lo doble en axi que la mey
tat daquell doble haja lo que-
relador e laltra meytat lo bis-
be e nos qui en fer aquesta jus
ticia ab lo dit bisbe forem stats
¶ E sobre aço si dins los tat-
xats. xv. dies per nos o per lo
bisbe o missatge: o missatges
nostres aquell trencador ó pau
e de treua amonestat no haura
esmenat lo dampnatge daqui
auant aquell malfeytor: e los
seus companyons ajudadors
e conselladors per lo bisbe sie
excomunicats e dela dita pau
e treua sien entesos esser sepa-
rats ab totes lurs coses en axi
que lo mal que per aço aells se
ra donat no sie request p pau
e treua trencada. Mas si al mal
feytor e los seus ajudadors al
dit querelant algun mal hau-
ran fet sie esmanat per pau tre
cada. ¶ Altra aço constitubi
dor: e fermament observador
esser stablim sors aquella ma-
teixa pau e treua esser los dig-
menges e les festiuitats ó tots
los sants apostols e no aducut
de nostre senyor entro ales oc
taues de aparici e la coresma
entro ales huytaues ó pasqua
E lo jorn dela ascensio de nos-
tre senyor e la festa de penthe-
costa ab ses octaues e les. iiij.
festes ó sancta maria e la festa
de sent joban babtista e de sēt
miquel e de omnium sanctorū
e les festes de sancta culalia de
barçalona e de sant feliu de ge
rona e de sant Abarti. ¶ Los
trencadors empero dela pau
sien tenguts de assegurar e pe
yorers tuents metre enla ma
del nostre veguer en proprics
persones. ¶ Si empero lo sen
yor qui aquells haura menat
a malefici o aguerra volra as-
segurar e penyoresmetre per si
e per los cauallers e homens q̄
de casa e companya sua seran
sien presos. ¶ Si homés ó mo
nestirs o daltres lochs religio
ses entre si dampnatge se darā
en corso en bens e aquesta com
planta al veguer pertendra re
meta aq̄ll o aquells a lurs se-
yors propris. E si aquells dins
. xv. dies en poder de lurs sen
yors no haurā volgut satisfer
daquiauant lo veguer nostre
prenga penyores tenents en p
sones proprics e aquella cau-
la per deguda si sie termenada
¶ Item stablim e manam que
aquestes paus e treues sien fer
mes e perdurablement dura-
dors. ¶ Item stablim: e ma-
nā que tots cauallers e ciuta
dans e homés de viles de. xiiij
anys en sus aq̄stes paus e tre-
ues juren e aquelles tenguen
e defenen feelment sens engā

ne mal enginy: e qui amones
stat: del bisbe o del nostre ve
guer jurar no volra daquia
uant sie excomunicat e de pau
e treua forzgitat. Zi maior se
guretat nos en jacme p la gra
cia de deu rey darago comte ō
barcelona e senyor de mūtpel
ler totes les coses dessusdites
e sengles juram per ōu e sobre
los sants. iiij. euangelis tenir
e fermament obseruar e fer ob
seruar. Data en barçalona a.
xij. dotze kalendes de jener en
lany de nře seyor. M̄. ccxxviij

¶Constitucio del Rey en iacme feta en tarragona:

EN nom dela santa
e indiuidua trini
tat la qual conti
nent lo mon en son
puny etc. Stablim que les
paus e treues fetes e coferma
des a barçalona: e totes los sta
tuts açmateix fets enlos tēps
dela host de mallorqua inviola
blament sien obseruats. Item
stablim que les paus e treues
fetes confermades e almuda
uer sien obseruades. ¶Item
pregam los bisbes que cascūs
en lurs bisbats per sengles pa
roquias destrenguen per cen
sura ecclesiastica los homens
lurs e los stranys ō. xiiij. anys
en sus a jurar la pau e a seruar
e a deffendre segons la forma
quis conte enles cartes ō pau
e de treua feta a barcelona en
lo temps dela host de mallor
ques. ¶Los homens empero
deles sgleyes e de loch religi
oses al manament ōl bisbe sié
tenguts exir e anar segōs que
al bisbe sera vist expedién haut
esguart ala qualitat del nego
ci salua la jurisdictio ōla sgleya
de terragona. ¶E nos e los bis
bes sobredits e los maestres ō
la milicia del temple e del hos
pital e los abbats e los altres
prelats de sgleyes ō nostra ter
ra prometem a vos clet de ter
ragona les coses dessusdites e
sengles per nostre poder tenir
e complir. ¶E nos en jacme
rey sobredit prometem totes
les dites coses e sengles tenir
e complir en bona fe e sens en
gan. ¶Fetes a tarragona a.
vij. dous ō febrer en lany ō no
stre senyor. M̄. ccxxxiij.

¶Constitucio ōl rey iacme dada a terragona.

EN nom de jhesu e
crist manifest sie
a totz que nos en
jacme per la gracia
de deu rey darago cōte de bar
celona e senyor de muntpeller
seguints les vestigies ō nostres
predecessors a tarragona enla

geſsal cort cõſtituhits haut cõ
ſell dels biſbes e dlſaltres pre
lats deſgleya e dels maeſtres
del temple e del hoſpital e dls
nobles dejus ſcrits a honor d
deu e dels noſtres ſotſmeſos
paus e treuas derreres les q̃ls
entemps paſſat fem a barcelo
na quant anam a mallorques
de tot en tot renouãts e altra
vegada confirmants a aquel
les coſes que ordenam de noſ
tres regalies e dles ſgleyas ca
thedrals e altres per catbalũ
ya conſtituides de clergues e
de lochs religioſes e dcles ve
nerables caſes del hoſpital; e
del temple ab lurs coſes: e de
homens lurs mobles immo
bles axi com en les cartes noſ
tres es pus plenament conten
gut dignament hauem vo gut
alguns capitols eſſer aquitats
a aquelles paus forçagitants d
nos tota ſuperfluita: per tal q̃
ab la ajuda d deu batall m lat
infeels e barbaras nacions ſal
ues en totes coſes los vſarges
e coſtumes de barcelona. & pri
meramẽt ſtablim que tots los
homes d peu axi ruſtichs leos
com vilãs: o ſien noſtres: o de
ſgleyas o de lochs religioſes o
de cauallers o de alou o de feu
ab guerra: o ſens guerra ſien
ſots pau e treua ferma e ſegu
ra e ſots feeltat e leyaltat noſ
tra ab totes lurs coſes mobleſ
e immobles: exceptat les perſones
de aq̃lls qui en cauallcades ſe
ran trobats o ſan preſos per ven
tura en combatre algũ caſtell:
o força. empo aps q̃ ſã tornats
dles cauallcads ſiẽ ſalus e ſots
aq̃lla pau frãchs: e ſegurs ab
lurs beſtiars groſſos e menutſ
e orts cãps vinyes caſes poſſeſ
ſiõs arbres d quinq̃ linatge ſiẽ
ab les coſes mobles e immo
bles q̃ dir o pẽſar ſe pozien als
dits homẽs ptãyẽts: exceptatſ
ladres e robadors manifeſts.
Jtẽ ſtablim que negun hõ prẽ
ga per ſi o per altre ne robe: o
robar faça algũ hom de linat
ge laych o clergue ſino q̃l ha
gues acuydat per. v. dies abãſ
& aço entenẽ daquells qui no
ſõ en guerra o valedors d guer
ra. & q̃l pẽdra ol matara ſie en
continent traydor. ¶ Jtem ſta
blim q̃ negu veguer noſtre o al
gun hom de vila no penyor al
gun caualler o hom daquell o
de ſgleyes o d lochs religioſes
ne facen acll algun mal per al
gun malefici de cuyt o delicte: ſi
no que primeramẽt troben fa
diga de dret en ell o en ſon ſen
yor. & ſi li trobaran puguen
ſõ deute pẽyorar en totes ſes
coſes: exceptat les perſones
dels homens: e les beſties are
gues: les quals totes ſien en
pau. Aximateix los cauallers
ne lurs homẽs ne homens d eſ

gleyes e ỏ loche religioſos no puxen péyorar noſtres homés o algu mal aelle fer ſeno ſaui ga trobada en noſtres homés o en nos o enlo veguer ſots lo qual noſtres homens ſeran cõ ſtitubito. ¶ Item ſtablim que negu reptat de bauſia ſie ſoſ tengut en noſtra terra o en al tra part ſino ques vulla pur gar dela bauſia ſegons vſatge de barcelona. Aquestes dites coſes foren feteo a tarragona a.xvi.deles kalendes de abril en lany de noſtre ſenyor. M.cc.xxxiij. ab conſell dels ſobre dits prelats e nobles homens qui ab nos ſon conſtitubits en la cort. ¶ Den yal den Jacme per la gracia de deu rey da rago comte de barçalona e ſen yor de muntpeller den.b. biſ be de barçalona den.G. biſbe de gerona; den huch biſbe de leyda ſoenpere biſbe de tor to ſa den.B. biſbe delna; den. R. patot meſtre dela milicia; den huch de fontalquer meſtre del hoſpital den.p. infant ſenyor de maiorques; den nuno ſanç den.p. huch comte dempuries e jura ſalua dret e ſenyoria ſua en totes coſes del comtat dell den remon folch comte de car dona jurant; den.b. dela por tella; den.G. de mediona den galcerã de pinos; den. G. de puiguert; den Guillé de cagu arda e ỏ molts altres nobles homens nos tots preſits qui aço juràm

Del cardenal

"Honor de deu om nipotét qui actor ce de pau e amador de caritat e ỏla ver ge maria mare ſua e ỏ tots los ſancts. Nos en pere p la gra cia de deu e de ſanta maria en aquin dia q̃ cardenal e ỏla ſeu apſtolical legat p auctoritat noſtre e del miolt car fill noſtre enjacme fill den pere de clara memoria rey darago haut con ſell dels biſbes; e dels altres prelats dela ſgleya darago e ỏ catbalunya e de homens reli gioſes a reformar la trãquilli tat de tota catbalũya pau ſorſ aquesta forma hauem volgu das ſtatuir la qual per los mag nats nobles barons caualiers ciutadans burgeſos e habita dors de caſtells e ỏ viles e p al tres molts de tota catbalũya entro a cicba volem eſſer jura da e fermamẽt obſuada ſguar dats los inſtruments de pau en altres temps paſſats inſti tubits; ſots aquesta pau e ſta blim e poſam totes les ſgleyes catbedrals per tota catbalun ya cõſtitubides e los ſacraris e cimiteris daquelles e tots los homés e poſſeſſiõs e bés ỏlls e tots los clerques en ỳna q̃ or deſié cõſtituito e lurs coſes mo bles e immobles e ſimouents

Item sots aquesta pau sien les vidues pubills orphés e totes les miserables persones e totes les coses dlls mobles e immobles e simouents. Item sots aquesta pau sien les venerables cases del temple: e del hospital de jherusalem e tots los monestirs dells e tots los lochs religiosos e tots los homens e possessions dells: e les altres coses mobles e imobles e simouents. Item sots aqsta pau sien ciutadans e burgesos e tots los altres habitadors de castellse d viles dl rey de arago e de. Esgleyas: e de lochs religiosos: e totes les coses de ells e tots los drets e totes les possessions que per ells son tengudes en. i. o en diuerses lochs e per. i. o en diuerses titols presidents. Jté sots aquesta pau sien los camins: e les strades: e tots los homens axi domestichs com pelegrins e los mercaders per aquells anants e tornants ab totes les coses que ab si duran o portaran. Item sots aquesta pau sien totes les besties aregues qls q sié d qsq sié ab los instrumets arechs e los homés qui ab aquelles lauraran e qui aquelles guardaran: e qui semen o a sembrar portaran axi que totes coses en stant anant e tornat sien en pau. Item sots aquesta pau stiguen abellarsdabelles e los colomers molins e oliuars de quisque sien e guiatges del rey e penõs e totes regalies manaz esser obseruades fermamét e guardades e tots los vinents ala cort del senyor Rey e ala nostra: e del procurador de cathalũya e los bisbes dioceses qui perfet de pau e per be dela terra serã appellats anant stant retornant ab totes lurs coses mobles: e immobles e simouents. Jté sots aquesta pau sien les franqueses e les saluetats del temple e del hospetal de jherusalé e dels altres lochs religiosos los homens empero dalous d caualles: e de castells enlos quals lo rey no ha sino lapostat tantsolament en negũa manera sots aquesta pau sien rebuts sino que lurs senyors los hagen requests per letres patentes e per alphabeth diuisides e aço del procurador de cathalunya o de son veguer o dl bisbe dioceса o dels pabers daquella ciutat hagen obtengut e en aquesta mancra per lo senyor offerts sien reebuts sino q̃ p justa causa e reprobable sien refusats. Apres que los senyors lur hõmes haurã mes en pau nols ne pusqn apres gitar sino p manifesta: e justa causa la conexèça dla ql cosa sie referida al procurador o aso veguer e al bisbe dioceса e als pa

hero daq̃lla ciutat. & ſi los ho
mens q̃ p voluntat de luro ſen
yoro ſerã ſtato recebuto en pau
a manamẽt e monicio dels pa-
bero contra los trencadoro ò
pau ſeran anato en caualcadeſ
no puguen per aço los trenca
doro de pau fer guerra o mal a
aquells homens o a luro ſeny-
oro e ſi bo fan los pabero aju-
den aquello virtlment els deff-
enen. Empero ſi los ſenyoro
dlo ruſtichs no pao per fet dal
tre mao per ſon propri los ruſ
tichs los quals haurã mes en
pau menaran encaualcadeſ cõ
tra algu no ſien en teſos aq̃lls
ruſtichs ne luro bens eſſer en
pau entro a luro propriſ lochs
ſiẽ retornats Apres empero q̃
tornats ſerã enla pristina pau
ſtiguen e romanguen. Aço em-
pero co entenedor que jamayſ
per algun cas que ymaginar
ſe puga los aſals arecbſ e abel
luro dabelles colomers molis
oliuas ſiẽ foragitats de pau. &
per tal que aqueſta pau ò tota
ſie fermament obſeruada ò cõ
ſell dels ſobredito ſtablitz e ma
nam que en ſegles ciutats los
ciutadans e lo poble ab cõſell
del biſbe diocesa elegeſquen
dos pabers de ſi ço es vn dels
majors e altre del poble. & lo
procurador de catbalunya en
ſengles ciutats o biſbats conſ
tituesca. i. veguer ydoneu ca-
thala lo qual ſegons la forma
acoſtumada de juo ſcrita per la
pau o deffendre preſt publica-
ment ſagrament axi mateix los
.ij. pabers qui elegits ſeran en
la ciutat juraran. ¶ Los ciu-
tadans de cascuna ciutat e los
homens de tots los locbs deſ-
ſuo dits per ſi mateixs: e no p
altres ne per nom dalguna co
panya ſobre la pau a guardar
e fermament deffendre facẽ ſa
grament enla qual forma los
magnats: e aquells qui jurar
no volran daqueſta pau conce-
guẽ ſi de tot en tot eſſer ſiràys
Si empero lo veguer conſtitu
bit per lo procurador ſera viſi
no ydoneu en vſar loffici del
pau lo procurador aquell forã
gut en bi ſubſtituesca altre y
doneu. & ſi algu la ſobreſcrita
pau en algu o en alguns capi-
tols haura preſumit trencar
encontinent deuant lo procu-
rador o veguer querela ne ſia
poſada lo qual ço es procura-
dor o veguer amoneſt lo tren
cador e ſi dins. xv. jorns apres
que amoneſtat ſera no haura
volgut eſmenar lo dampnatge
que haura donat ne offezir ſa-
tiſdacio de ſtar a dret penyo-
res tenents en ma del procura
dor o del veguer daquiauant
lo Biſbe excommunich a a-
quell e apres lo veguer: e los
pabers dela ciutat ab tota la

pau segons que aells sera vist contra aquell malfeytor insurgescan fehedors aell lo dampnatge que poran. Saluces empero les besties aregues: e los abellars dabellas e colomeres molins e oliuars. ¶ Si empero apres quinze dies que sera amonestat volra satisfer no sera scoltat sino q̄ primerament esmen lo dampnatge al dampneiat e les despeses les quals apparra hauer fetes per execucio de son dret. & no resmenys aquell trencador ó pau per lo trencament dela pau e per cō tumacia en execucio del doble sie punit: la qual doble entre lo bisbe e lo procurador egualment sia diuisida donadors sobre aço per pena. lx. sous al bisbe: o al procurador o a son veguer. Si aq̄lls qui la pau hauran trencacada serā caualliers o fills daquells o nobles o homens de viles. ¶ Los trslichs empero e tots los altres homens donen pena de. xx. sous Stablim encara que negun cauallero altre per guerra o per altre fet no meta foch a noure a algu ¶ & qui ho fara axi com trencador de pau sie haut e tengut. Los inuasors de esgleyes de cimiteris: e de sacraris de quinque sgleya sien o los presumits daquen traure alguna cosa sien ferits de pena de sacrilegi al bisbe daq̄ll loch donadora los dampnatges que dats seran primer degudamēt restitubits. ¶ Item establim que si algun contra persona alguna haura prepesada querela e lo reu amonestat per lo veguer noy volra respondre mostre aço lo veguer al bisbe diocesa qui amonest aquell que satisface al querelant e si amonestat no volra obehir sie excomunicat per lo bisbe e per los veguers e pabers sie gitat de pau e si respondre no volra daquiauant los pabers: e lo veguer ab totes maneres que poran destrenguen aquell. ¶ & si lo bisbe noy volra o no pora entendre lo veguer e los paers sobredits ho execquescan exceptat aço que dela excomunicacio es dit ¶ Exceptat si lo procurador: o lo veguer noy volrā o no porā entēdre lo bisbe e lo veguer e los paers cōplesqn les sobredites coses. Si empo lo veguer o batle o altre home de ciutat o de vila o q̄lq̄ altre per dret de algu abans del fet en les besties aregues o enles altres cose sobredites les quals en negu cas sō forsagitades ó pau haura mes les mās a ocupar o p altre fara ocupar axicō trēcador ó pau ales peñs sobredites sots jague ne sen pugue scusar p algū ꝑmlegi. daq̄ lta pau forsagitā hrges māsestis e lurs creēts e fautors e furs e la

ozeo publicho e lurs receboz.
¶ Item stablim que si algu cõ
tra la téoz dela pau haura pres
algun home en aquella pau cõ
stituhit tantost se tenga per fo
ragitat de pau e de treua e axi
mateix tots los lochs qui a
quells reebran ;e aquells hon
rendra lo preo:e quinque dam
natge sera fet acll ; o aquells
lochs janics no sie esmenat. &
si primer : quel mal luo sie fet
hauran restituhit lo preo per
la capcio sie fet e don segons
que enlos vsatges es conten
gut per la inuasio empero de
la pau don per pena.lx.sous si
haura preo clergue o caualler
ciutada o burges e daltre ho
me sie fet aximateix com es cõ
tengut enlos vsatges e dõ per
pena.xx.sous dela qual pena
haje aquell qui preo sera ltat
la meytat e laltra meytat en
trel bisbe el veguer del procu
rador sie diuisida per egualo
parts la pena no resmenys del
sacrilegi per lo clergue preo al
bisbe donadora. Item stablim
que negu cristia ne jueu ne ne
guna altra persona prengan
en péyora o per algu titol ad
quiren algunes coses daqlles
que tenen en feu sens voluntat
e consentiment dels senyors.
¶ Item stablim que si de ho
més de sglcyes o de monestira
o de lochs religioses querela
per pau trencada fa feta al ve
guer si loo senyors daquells
dins .xv. jorns no ho hauran
fet smenar prest o péyores p a
qll veguer la causa soto só exa
mé sie terminada. Los trenca
dors de pau son tenguts asse
gurar e metre penyores en ma
del procurador o de lõ veguer
calcun per si. Si empo lo seny
or qui aquells a maleficio me
nara enguerra volra assegurar
e penyores metre per si e per
los caualliers e altres homens
qde casa o companyia sua fan
sie receput. Item stablim q̃ totz
los nouells peatges e los no
uells leudes les quals en. p.
rey pare de aqst inst ab solép
ne juramen prestat hauie re
meses sien denunciats de tot
en tot relaxats. ¶ Item stabli
que si algu moneda barcelo
nesa haura falsada o creada: o
portada a algu per fondre o al
guna bozonaylla ó catbalũya
traure axicõ a falsador de mo
neda sie pũit. & si algu aqll pé
dra de tot aço q̃ ab ell aporta
ra baja la quinta part;e la per
sona ab tots los bens aougue
e mostre al procurador o a son
veguer. ¶ Volem empero que
axi los magnats ; e caualliers
com ciutadans ; e habitadors
de castello ;e de vilos de qua
torze anys en sus la sobre di
ta pau jurec e en bona se obser
uen. ¶ Si algun noble ma
gnat : o caualler;o ciutada: o

habitador ó castell o de vila la
fora daquesta pau dins. viij.
dies apres q̃ amonestat sera ó
nostra part no haura volgut
jurar sapia si ab totes ses co-
ses daquiauant esser posat fo-
ra pau e contra aquell agreu-
jarem nres mãs spiritualmẽt
e temporal axiço nos sera visi
expedient. ¶ Ultra aço ó con
sell dels sobredits a totes les
ciutats de catbalunna fem a-
questa special gracia per part
nostre e del sobre dit fill ó rey
que entro ala pubertat daq̃ll
infant sien quities de totes q̃s
ties. En axi que nel procura-
dor daquell ne algun per nom
de rey o de procurador entro
en aquell temps alguna ques-
tia no faça en algũa ciutat lur
sino que peruentura aquelles
ciutats o algun dells per lur
voluntat volguessen fer collec
ta per les penyores daquell in
fant a reébre. ¶ En los castells
empero e viles e altres senyo-
ries de rey per titol de penyo-
ra obligats vna vegada tots
anys sien fetes questies mode
rades per tal que daquelles q̃
sties aquelles terres qui donẽ
questies sien rcemudes. ¶ A-
quelles empero questies siẽ fe
tes ab aquella temprança qui
enles altres nostres letres ha-
uem exprimut. ¶ Item de
consell dels sobredits volem
e manam que axi los caual-
lers com los ciutadãs e los al-
tres qui la sobredita forma de
pau guardarã axicõ hauẽ exp-
mit a aq̃lla inuiolablemẽt ob-
seruar precisamẽt e sẽs alguna
contradictio siẽ tẽguts entro
a. iij. anys e daquiauant entro
q̃ p nos e per lo papa sie revo
cat p letres specials ¶ Ser aço
empero no volẽ en alguna cosa
deroger a aquelles coses q̃ en
temps passat per pau; e treua
forẽ statuhides e reebudes sal
uant lo manament dela seu a-
postolical. Explegada la pau
del senyor en. p. cardenal dela
seu apostolical legat.

¶ Pere segon enla cort de barcelona capitol. xxxviii

O Declaram empo q̃ls
veguers nostres p
rabo de pau e ó tre
ua no enanten con
tra alguna vniuersitat o algũ
de qualque grau o cõdicio sie
sens clamador. e si dintre. xv.
dies despuys que a algun clã
daltre sera amonestat satisfa-
ra a aquell qui haura pres lo
dan o haura composat ab ell
lo veguer no pugue demanar
ni deman res per rabo de pe-
na ni despeses ne per nulla al-
tra rabo per la occasio demũt
dita. mas sino satisfa o no cõ-

posa dina Joa. xv. dies demunt dits daquiauant lo veguer auant segons la forma de pau e de treua.

Idem. Capitol. xxxii.

Ité quels veguers nostres no pusquē res ōmanar per rabo de baralla ne ō contesa ne de malafeta per rabo ō pau e de treua sils homēs daquell loch delinquiran os faran mal enfre si dintre lo territori e terme ōl castell don sō com aquelles coses que dintre los murs e les clausures dalgū loch se cometen es fan per alque persones privades e stranyes e aquelles coses quis forçan es cometen per los homēs daquell loch dintre lo terme e lo territori don son pertanyē e deuen pertanyer per dret: e per vs e per intencio dela dita constitucio ō pau e de treua al senyor del loch qualque sia.

Idem. Capitol. xlii.

Item com enla cōstitucio ō pau ō mūdita enlo qui comença vies publicas se contenga que pena de lesa magestat es posada a aquells qui cuasexen los anants per lo cami stablim ordenam e atorgam que en loch de aquella pena sie pena del vsatge de barcelona: com la constitucio de pau e de treua sie de tot entot ciuil e crim de lesa magestat sie molt greu: mas si homens dels monestirs: e deles sgleyes: e dels lochs religiosos entre si se donaran dan fet lo clā lo veguer e lo bisbe remetē los dits homens a lurs senyors propris significant per lurs letres lo clā posat dauant ells perço q dintre lo termini de. xv. iorns puscquen composar sis volran entrels homens damunt dits.

Idem. Capitol. xliii.

Item āls veguers e los bisbes pusqn en querir cercar: e punir per lur offici si al strany anāt per cami alguns injurics sō fetes ō pau e treua sia dita esser trencada

Jacme segon enla cort de muntblanch. La. ii.

Ité hauets supplicat a nos en nom vostre propri: e en nom dels altres barons e caualliers de catbalūya que com de poch temps a ença nouella forma sie stada començada sobre la execucio fa-

hedoza contra los castells ho-
nors o lochs los quals son de
feu de sgleya de prelats e per-
sones eccleſiastiques o de ba-
rons o de caualliers o de ciuta
dans e ala demunt dita execu-
cio salbedoza basten e bastar ō-
guen les constitutions de pau
e de treua majorment cō en a-
aquella constitucio. La qual es
stada ordenada per lo senyor
rey en jacme de benauentura-
da recordacio aui nostre cōfir
mada per lo senyor rey en pe-
re pare nostre enla general cort
de barçalona volgueſſem ma-
nar e prouehir que contra la
costum acostumat antich no-
uella forma fos seruada daqui
auant contra los dits castells
honors e lochs los quals son
de feu de sgleya de prelats de
barons de caualliers e encara
de ciutadans, Perque nos a-
la supplicacio vostra condes-
cendēts pco que daquiauant
algun dupte sobre les coses ō-
muntdites no isque e los nos-
tres officials hajen certa for-
ma perla qual procesquen en
lo cas primer contra lo gitat
de pau e de treua debim e hau
da deliberacio declaram que
aytantes vegades com algun
feudater lo qual tenga feu en
alou de sgleya de prelats e de
persones eccleſiastiques de ba
rons de caualliers e d ciutadās
ſera gitat de pau e ō treua per
co: car cital legitimament no
haura volgut assegurar e pen-
yores en ma del nostre veguer
metre axicom deura segōs les
constitucions de pau e de tre-
ua sie procehit contra aquell
feudater e aquell fen segons
la forma deles constitucions
de paus e de treuas e segōs or
dinacio del senyor rey en jac-
me confirmada per lo inclit sē
yor rey en pere pare nostre e al-
tres constitucions de aquell sē
yor rey en pere e deles seguēts
corts. E la dita forma e tro al-
tra en fer la execucio cōtra los
dits feudataris e los feus en
perpetuu sie obseruada. E si
contra aquella forma per nos
axicom damunt es dit decla-
rada era fet sie de fet irrit e va
volem empero que enles coses
demuntdites sie entesos tots
los feudaters exceptats aqlls
feudateris qui sens algu mija
ten feu peré nos

Item enla corr de gero na. Capitol. xxvii.

Item stablim e en-
cara ordenam que
si algun ſera bande
jat per official nos
tre per crim que haje comes
e ſera en loch de prelat de rich
hom o de caualler o de ciuta-
da o daltre qui ha vsat e vse ō

stenir los bandejats nostres en ço del seu. E a clam citat dal gun sera citat aquell hom bandejat per pau e per treua que aquell bandejat sia assegurat per lofficial com sera citat per pau e per treua per. ij. dies cō plits per fermar ab penyores sufficients en propria persona segons la forma dela pau e dela treua e que lo dit bandejat romangue e sie bandejat passat lo temps del dit guiatge no contrestant aquell guiatge sés alguna citacio e seno altre bandejament axicom dabans era: sie entes empero que per aço no sie fet algun prejudici a les constitucions deles paus e deles treues en alguna manera. E nants aquelles constitucions sien e romanguen en lur força e en lur vigor e en son ésser e autoritat en totes coses no contrestant les demuntdites coses entenē encara que lo dit criminos no sie escusat del crim que haura comes si tal es per lo qual corporalmēt deja esser pūit; iatsesta q̄ ferm e respona per pau e p treua segons que dit es qui es ciuil. Entenē encara que per les demuntdites coses no sie fet prejudici als priuilegis ne a les costūmes scrites deles ciutats ne deles viles ne dels altres locbs declarāts no resmenys e stablits que los dits dos dies ōl guiatge sien e esser sien entesos daquells. xv. dies qui son donats e donadors sō al citat per pau e treua segons les constitucions damuntdites.

Alfons terc enla cort de muntblāch. Capitol xxii.

Item stablim e ordenam que lo capitol fet per lo senyor rey en pere de bona memoria aui nostre lo qual comença. Jté que los veguers nostres no puxen alguna cosa demanar etc. per los officials nostres inuiolablement esser obseruat.

Pere terc enla terca cort de ceruera. Ca. viii.

Daqui au ant ordenam que si algun clam de pau e dō treua deuant alcun veguer o sotsueguer proposat sera qui aparega immoderada quantitat contenir lo veguer o sotsueguer per son offici ans que cit aquell contra lo qual lo clam sera proposat puguen e degen temprar aquella quāritat la condicio dela persona que lo clam dara e la persona encara contra la qual lo clam

ſera dat e la qualitat del negoci en aquell clam contegut e altres degudes circunſtancies ſobre aço diligentment ateſes.

Ssere terc enla cort de muntſo. Capitol.xxxiiii.

PErço que tota occaſio de malignar ſie tolta ajuſtants ala conſtitucio feta en la cort de cerucra per nos celebrada qui comença, Daqui auant ordenam que ſi algun etc, ordenã que aquell qui dara clam de pau e de treua feta tatxacio per lo jutge dcuãt lo qual ſera donat abans que ſie hoit haje a juzar que creu les coſes poſades enlo dit clam eſſer veres e que no creu deffallir en prouar aquelles.

Ferrando primer enla cort de barcelona

ANos en ferrando per la gracia d̃ deu rey darago de ſicilia d̃ valencia e de malloryques de ſardenya de corcega comte de barçalana duch d̃ athenes e de neopatria: e encara comte de roſſello e de cerdãya p part dela cort laqual enla ciutat de barçalona als cathalans ara en aqueſt temps celebram e dels .iij. braços de ells en manera de greuges anos expoſat e humilment ſupplicat com algũs diſcoles e homens entenents a decepcions d̃l publich repos enuejoſos manifeſts e encara continuuſ turbadors les ſantes leys dela terra axi conſtitucions de pau e treua vſatges proces de ſometẽt vs formes e pratiqs d̃ aquells e encara pragmaticas ſanciõs eiordiacios los quals e les q̃ls enuers aquelles los illuſtres predeceſſors noſtres reys darago entenẽts e encara vetlãts als profits dela coſa publica a gloria de lurs noms e dels ſotſmeſos lurs general preſidi repos e profit ordenarẽ que los homens pacifichs per amenitat de repos repoſaſſen: e los eclerats ferits del mal de juſticia penes degudes ſofferiſſen: e foſſen foragitats de conſorci dels juſts p abuſos molt notoris profanar e enlo camp de juſticia enlo q̃l la meſſa de pau molt ãpla brote e amenitat d̃ repos ab molta vbertat creix folchs de turbacions e de niela e de malueſtat ſement ſcampar e plantar contenam e molts altres coſes no poch turbatiuas d̃ publich repos e al profit de noſtres ſotſmeſos nouercants introduẽſcan e facen les quals la tenor d̃ aq̃lls greuges

conte e declara en axi que lor de dret girat e la rao dleys calcada aquello homens continuament entenents a males obres los justo elo innocento o premir e vexar e desefrenats per lo camp de licuia pusqué a lur voluntat e vagar enuers tolre aqsto abusos als quals la facilitat o no cura de algũs nostres officials en molt axi com dit es dona causa deguessé pro uehir per remey ò deguda pro uisio. Ala supplicacio dela dita cort benignament inclinats car segons deute del offici dela reyal dignitat al qual presidim per la gracia de nostre senyor enlo repos de nostres sotsmesos nos repausam e hem fermances en lur pau e volenteros los donãts loch als lurs profits en axi que compres e tancades les forces de aquells homens e als nostres officials ley e forma imposad so sobre aquestes coses e als dits abusos e a les altres coses que enuers aço al progreiment de justicia contrestar: e lo effecte daquell tolre o mudar pusca en talmanera sie socorregut la forma e qualitat dels dits greuges reguardades sobre elles fem les seguents constitucios les quals per tots nostres officials o sotsmesos fermament volem esser obseruades.

Item:

La querela dela pau trencada: aqll qui presideix ala jurisdictio la or sadmetra com lo crim delicte o quasi del qual sera dita deuallar sera notori o manifest: o de aqll esser stat comes per informacio recbuda secretamẽt per officio en altra manra: o almẽys per fama o altrament per arbitri del jurisant alguna cosa sie arrobada. E si la persona querelant no coneguda sera vista al jutge o sospitosa aquella ay tal persona haja informar lo jutge dela condicio e qualitat sua ans que daquian sie procebit o almenys ab fermances e penyores tenents haja p los dampnatges e despeses y tot cement fermar dret. E si per merits del proces apparra al jutge aquella querela esser stada ficta e calumpniosa. E aço sera per lo dit jutge declarat aqll querelant per allo sentat si forsagitat de pau e de treua e per aytal sie ladoncbs publicat a les quals en algũa manera no sia retornat sino q reyalmẽt a arbitre daquell jutge haja satisfet al querelat en tots dampnatges messions e despeses a nostre arbitre no resmenys: lo dels nostres officials p la malvestat punidor peraço empero

ales constitucions de catha/lunya que sobre lo stranger ca minant disposen o ales altres sobre proces de pau e de treua de nostres predecessors ordenades o fetes o ala observacio daquelles no entenem en algu na cosa derogar.

Idem.

Car moltes vegades sesdeue que los amonestats per pau e treua apres la ferma per ells feta durant lo dupte sobre aço si degudament hagen fermat en presons lonch temps son detenguts perço car per supersticioses subtilitats de aduocats es mesclada lur comparacio enla qual peruentura neguna cosa deles pertãyents es lexada. E apres que de dret hauran fermat es denegat aells per los jutges la copia del proces e dla ferma per tal que si volen no puguen aq̃lla ferma corregir: o adobar Esquestes coses axicom amolestia inferẽts desijants corregir injungim a aq̃lls jutges que sobre la declaracio si be es fermat o no sens donar triga siẽ curoses e atens e copia als comparents dela dita ferma e dels actes facen liurar per tal que dintre. xv. dies dats a comparer hagé poder aquells querelats de corregir o esmenar lur ferma. E si no que la qualitat del crim o delicte del qual la querela deualla o dls altres delictes dels quals seran encolpats o difamats aço requira vltra. ij. dies dins los quals la confessio dels delats haja esser rebuda aquells comparents no puguen esser en carçres detenguts ans sien solts: o sien donats a couinent manleuta. En aço empero no entenem les psones daquells qui pusque no poden penyores tornar metẽ lurs persones en poder delveguer deuant lo qual lo proces de pau e de treua se mena: esfeta la comparacio sobredita

Idem

Car molts constitubits sots presidi ô constitucios ô pau e de treua quant pvigor daquelles seran conuencuts o per sentencia condemp nats e temen esser procehit a execucio contra ells o lurs bẽs en scarn e meyspreu dles dites constitucions e dela sẽtẽcia dl jutjant oppose excepcio ô priuilegi de for no empero en favor dells atorgat la qual cosa per ells fo primerament cautelosament callada la instancia judicial perdurant cobejants en aquesta part ala astucia de

aytals prouehir .Stabliz e or denam que qnalque qual en q̃ relas o proceſſos de paus e de treues agent o deffenẽt entro a diffinitiua ſentencia incluſiuament haura procehit aytal declinatoria de for callada e a preſenla execucio aquella propoſara ſenta ſi; e tots ſos bẽs de tot preſidi de paus e de treues ladonchs foragitats e conſtituhits fora proteccio de aq̃lles; e com no mereſca aquell eſcarmint ſots proteccio de tan gran benifici eſſer deffes aq̃ll per tal exemple volem ab veu de crida eſſer publicat.

Idem

Onfermants la cõſtitucio ſobre la moderacio deles querelas fahedora per lo rey en pere de glorioſa memoria aui noſtre a cerũa fera la qnal comença Daquiauant ſanccim que ſi alguna querela etc. Statuhi prouehim evolem que los jutges aſſeſſors; e altres qui la dita conſtitucio enla dita moderacio fahedora hauran o mes ſeruar e per engan o cobejança ỏ ſalari o per altres ỏſoneſts eſgurarts hauran peccat en aquella lo ſalari de tota aquella cauſa per dan e de offici de jutjar ſiẽ priuats per dos anys; e los aduocats qui les quereles axi immoderades ſeran conuencnts hauer hordenades e per ſentencia cõdempnats de offici ỏ aduocat per dos anys ſien ſoſpeſos.

Idem

Er a vegades ſeſde ue ſegons q̃ molts affermẽ que alguns officials dauãt los quals querela de pau e de treua per dret ordinari ſon preſentades; e qui daquelles querelas poden e ſolen jutjar de lur propria fama deguaſtadors; e lo baſto ỏ nra correccio oblidats induexen molts que ficta ment afferman ſi eſſer dampnificats per tal que querelas de pau e de treua donen e preſenten apres dauãt ells. E moltes vegades ỏls vertaderamẽt querelãts exegeſſẽ ſagramẽts q̃ ab la part cõtrari no ſe auẽdran ſens voluntat daquells officials e de altres procuran aells eſſer preſtat ſeguretats q̃ ỏles coſes faedores e accitadores e ỏls dits proceſſos ỏ pau e ỏ treua deffẽdrã los officials en aquell temps que tendran tala e aquells daquen ſeruarán indempnes ab tots lurs bens axi ỏls dits proceſſos abuſãts per les quals coſes la coſa publica es nafrada e via a dampnatges e aſcandols es vberta com tals coſes mereſquè eſſer agramcnt caſtigades per vtili

tat ō tota la cosa publica. Ēe cim stablim e ordenā que tots los officials nostres presents e encara esdeuenidors tals co ses o alguna daquelles comet tents eo ipso per aquella cosa axicom indignes sien priuats dels officis aells comanats: e daquiauant per tostemps sien infamis a les quals aytant be penes los procuradors fis/ cals si aytals coses hauran comeses volen esser alligats Mes guardense aquells offi/ cials que no proceesquen per offici o sen instancia ō part pri uada per pan e treues trēcadō ne los procuradors fiscals q̄/ relas presenten: o offiren sino en quant aells es licit per con stitucions de catbaluuya gene rals. E si lo contrari haurā fet jutjam allo irrit e va e aquells contrafahents resarcir los dā pnatges e les despeses a aq̄lls querelats ō tot en tot sie stretg guer segons les cōstitucions ō pau e de treua presesie detēgut p algu nostre official o de sgle/ ya de baro o de qualseuulle al tre. Si la preso precehex la presentacio dela querela: e la causa del apresonamēt sera ve ra e no procurada simulada: o ficta: la qual cosa se poza exi p la manera e distancia ō temps entre la preso e la querela cō perla qualitat dela persona: e per altres conjectures per lof ficial amonestāt arbitrar e de/ cernir lo veguer amonestāt la dita excepcio de preso dauant ell proposada no simulada: o precurada axicom dit es com de aquella apparra per legit/ tims documents ō consell em pero del assessor admetre lie tē gut. Mas guart se lo veguer que no proceesca criminalmēt contra lo dit comparent enlos casos on a nos o officials nos/ tres nos pertany la punicio ōl crim qui per aquell sera dit es ser perpetrat.

Idem.

Ara axicom contra los cōtumaces no deu dormir la seue ritat axi als justa/ ment empatxats o no podēts comparer p iust remey es soc/ corredor. Stablim doncbs e perpetualment ordenam que si lo amonestat per nostre ve/

Idem

Caz a nostra oida es peruengut que al/ guns de nostres of ficials als quals se pertany de conexer de cau/ ses e de querelas de paus: e de treues per dret ordinari de te/ nir taula per aquestas coses er roneement affermen si esser ex

emps per tal q̃ la aſsercio day/ tals no prejudich ale veritat e per tal que en aqueſtes coſes delcs q̃ls no ſolament grã mas molt gran interes ſen ſegueix ala coſa publica no puga eſſer fet a alguna coſa cõtraria o ad uerſa a dret e a conſtitucions declaram que los dits officialſ per les dites coſes axicom per altres tenir taula ſon cõſtrets

Idem.

En Tas per tal q̃ aq̃ſts ſtatuts ſalubres ſi en conſeruats en perpetua ob ſeruança ſtatubim e ſãccim q̃ enlos lochs on jutge o aſſeſſor ordinari per nos en caſcũ triẽ ni es deputat lofficial dauant lo qual la querela de pau ſera offerta de conſell daq̃ll tal jut ge per nos deputat enla cauſa dela querela bage procehir ỹl qual proces e deles coſes fahe dors en aquell ayt al jutge : o aſſident axicom ỹles altres co ſes tenir taula de tot en tot ſie eſtret Mas en altres lochs on jutge cert o aſſeſſor no es a coſtumat de eſſer deputat per nos .i. dos o .iij. o .iiij. ſauis en dret de prouada fama : e conſ/ ciẽcia ſegons q̃ major o menor ſa la copia de ſauis enlos dits lochs ſiẽ nomenats a nos per noſtrevicecanceller enlo prin/ cipi de caſcun triẽni enlo qual per conſtitucions de cathalun ya mudar ſe han. Dels quals algu o alguns ſien ſtatuits per nos de conſell del qual o dels quals e no en altramanera tal jutge o aſſeſſor la q̃rela admẽ tre moderar o tatxar e les di/ tes informacions reebre les pẽ yores e los preſos a manleuta dar on juſt ſa viſt de tot en tot ſien tenguts. E encara tot lo proces de pau e de treua de cõ ſell de aquells axi elegits haja a fer e no en neguna altra ma/ nera ſens aquell.

Idem

En Ferrando per la gracia de deu rey darago e de ſicilia de valẽcia etc. Als amats e feels vegũers ſotsue/ guers batles e altres officials noſtres e a lurs locſtinẽts pre/ ſents eſdeuenidors ſaluts e di lecció. Com lo fruyt deles leyſ es la obſeruancia daquelles e debades aquella es ſtatubida la obſeruancia dela qual no eſ hauda a caſcun de voſaltres ỹ him e manam expreſſament : e de certa ſciencia e ſots priua/ cio dels officis auoſaltres co/ meſos dels quals eſſer priuatſ jutjam e volem ſi en aqueſt no ſtre manament obedients no ſerets ço es que enlos proceſ/ ſos de paus e de treues los q̃ls ſeſdeuendra fer deuant voſal/ tres o deuant algun de vos al/

tres axi en aome tre los clams qui daci auant se daran com en moderar aquells ;e los quere/ lats citar ;e amo nestar les com paracions;e fer mes aometre e fer totes e sengl es cofes qui en aqueits proceifes fer se requi/ ren ;e effectual ment feruets ;e aungla totes e sengles cõstitu/ cions pratmat icas sancciõs ;e prouifions per los illustres põ cessors nostres reys darago ;e p lo inclit infan t alfõso de solẽ pne memoria och encara ;per nos sobre tals cofes fetes. ¶E ỏla intẽcio;e manera de aq̃lles en alguna cofa nous ptifcats. Car nos manã fermamẽt atots e sẽgles sots meses nr̃es q̃ ara sõ o p temps serã q̃ no hajẽ per officials nr̃es aq̃ll o aq̃lls ỏ nos altres q̃ en aq̃st nr̃e manament obedient no fa ans p pfões pe/ nades e q̃ amanamẽt ;o mana/ mẽts ỏ algu ỏlls no o beesquẽ.

¶Item:

En ffernãdo re. Ella honor dela re/ yal corona conexẽ esser couinẽt e al profit ỏlf sotf meses molt expedièt q̃ aq̃lls q̃ sõ appellats a juhi nr̃e o ỏ nr̃es officials vẽguẽ ; e tornẽ segura mẽt no temẽts offẽsa o aguaytf ỏ q̃lsevol puats car ỏbaỏs de manaran los sots meses aiuda ỏls altres si sots nr̃a guarda se vegé esser ỏffensos e encara a ĩ iuria e ỏshonor ỏl rey es repu/ tat si la temeritat pfumptuosa offen aq̃lls q̃ la potẽcia ỏl braç reyal deffẽ e manats assi venir guarda. ¶Sabẽts ỏõchs nos fama pullica recõptãt que al/ guns moguts p follia ;e en ga/ nanats p audacia als citats p pau e per treua per nos ;e nos/ tres officials souen apparẽllen aguayts ;e fan menaces; e con tra aquells ab companyia de/ baccallars se leuen ab armes p ço que en tal manera spanten aquells; e constituesquen fora pau aquells citats no compa/ rents per paor de aquells ay tals e tots los mals que en axi e en altra manera podẽ a aq̃lls apparellen. ¶Perço de gui sa que la iniqaitat sens puni/ cio no exercesca ses forçes; e a aytals sie p nos donada ple/ na seguretat axicom se coue. Supplicants per aquestes co/ ses anos humilmẽt los. iij. bra ços dela cort la qual ara cele/ bram als cathalãs enla ciutat de barçalona stablim sanccim e ordonam que qualsque sien amonestats ;e citats ara/o se/ ran daci auant per pau ; e tre/ ua per nos o successors nostres o officials nostres ;o lurs pre/ sẽts e sõueidors apꝰ la citacio feta segõs la forma ỏles cõstitu cions ỏ paus e ỏ treues en poỏr

nostre ;o dls succesſors nostres e dels nostres ;o lurs officials volran comparer ;e satisfet a les cõstitucions sobredites sie segurs venint ala dita compa racio fahedora e daquen retor nants alurs propries cases ab tots los quils acompayaran ;e ab tots los bens dells e de cas cun dells en axi que quals que quals moguts pertemeritat o en ganats per audacia envasi ra aquells citats o aquells qls acompayaran ;o los bens que ab si portaran ;o als bens me trã aguait o al auer o al tornã p si o p altre o altres dãpnatge farã o offẽsa o iniuria o en altra manera farã de guisa qls dits citats no puguẽ comparer e ve nir al iuhy nostre o dls nostres officials franchamẽt ;e segurs allo fet sapiẽ ;si forã gitats de pau e de treua ab tots lurs bẽs e contra aytals axi delinquẽts pugue esser procehit per offici axicom es procehit cõtra aqlls q fan dãpnatge alstrãger cami nant ales qls paus ;e treues en negũa manera sie retornats si no q primeramẽt esmenẽ entre gramẽt e cõplida psonalmẽt a juhy nostre ;o dels nres offici als als dits cõparẽts tots los dãpnatges ;e despeses q haurã fetes ;e la iniuria q aells haurã feta. Manats p la pſent al inclit alfonso primogenit nre molt car ;e geual gouernador dls regnes e terres nres ;e en a qlls reyalmes ;e terres aps los dies nostres benaurẽturats ab la misericordia d du succehidor e a sos locbs tenẽts ;e atots ;e sengles officials ;e sots meses nres e als locbs tinẽts dls dits officials pslẽts e sdeuenidors q aqst nostre statut ordinacio ;e pragmatica sanccio tẽguẽ ;e fermamẽt obſuẽ ;e no cõtra façen o cõtrauẽguẽ ne algũ fer ;e contra venir p metẽ p algũa rabo En testimoni dla aql cosa ꝛc.

Idem:

Alferrando per la gracia de deu Rey darago de scicilia ꝛc. Als amats tots e sengles veguers ;e officials nostres ;e alurs locbs tinents presents ;e sdeuenidors als qls les presents peruendran ;e les coses devall scrites en alguna manera pertanyer se poden. Salut ;e dilectio. jatsie per la concordia en temps passat fe ta entre la illustre senyora do na Elienor regina darago auia nostra ;e lo cardenal de comen ge certa forma sobre los pro cessos de pau ;e de treua quis fan contra clergues simples en sacres ordes cõstituits sia con cordada. Alcũs empo la forma d aqlla a hu lls cluebs trespas sats cõtra los dits clergues q citats no cõparen axicom con

tra aq̃lls qui veramẽt sõ lechs no dupten procehir. La qual cosa sens tot dupte es vista en greuge de tota la clericia ỏ cathaluuya redundar. Bõchs supplicat anos per lo braç ecclesiastich enla cort que de present enla ciutat de barçalona als cathalans benauentura dament celebram que sobre les coses ỏssus dites nos plagues coniunent remey donar a cascu de vos altres deuãt los quals processos de pau ;e de treua son acustumats fer ab la presẽt dessretament inhibim q̃ cõtra e vl trafoma dela dita cõcordia alguna cosa contra los dits clergues simples o en sacres ordés cõstituits en algũa manera no procehiscats ne aq̃lls p gitats de pau ;e de treua façats publicar com segõs la forma dela dita cõcordia basta aq̃lls ỏ protectio de pau ;e ỏ treua esser exclusos, o foragitats en axi que si dampnatge fet los fa aq̃ll no pusquen demanar aells esser esmenat en virtut deles cõstitucions de pau e ỏ treua declarãts esser nulla e va tot co ;e quãt en cõtrari sera fet. E aço no tãt solament ales coses esdeuenidores ;mas encara ales presẽts volem de tot en tot esser entes e stes. E en aq̃stes coses no entenen esser compresos los clergues q̃ segõs drets canonichs de ꝓuilegis ỏ forrequirẽts lurs ỏ merits sõ ỏspullats. Bada ;e

Capitol ỏl Rey en. Pere tercer enla quarta cort de barcelona.

ITem seyor com algu abus se introdu escha enlo procés ỏ pau ;e ỏ treua ço es que cõ algu es gitat ỏ pau e de treua la cort los fa dezocar les forçes masos e altres alberchs q̃ tenien sots seyoria ;e alou de altre axi q̃l senyor p quis te lo feu ỏ aq̃lles forçes o cases emphiteoticals pert son feu daquelles e sõ sens e altres drets que pren sobre les dites coses empviteoticals ,o feudals qs derroquen ;e no sie cosa raonable q̃ls dits senyors qui no han colpa porten dampnatge per forfet ; o delicte de sos fauaters pagesos e emphiteotes queus placia Senyor atorgar als dits. ij. braços q̃l dit abus daqui auant ces e que les forces mases e altres alberchs q̃s tenguen per altre no degen esser en derrocaỏs per colpa ỏls fauaters pagesos ;o emphiteotes. Plau al senyor Rey si donchs lo seyor ỏl alou noy era consent; o daua sostenimẽt al gitat de pau ; e de treua aps que requelt ne fos.

Ide m

Tẽ que daquiauãt clã ỏ pau ; e ỏ treua no puxa esser dat si no a instãcia ỏ part e no p procurador fiscbal ne p quals seuol altres officials ; o pſões ne encara nos puxa proceblr ex officio sino en aytãt cõ es legut p cõstitucio ỏ cathalũ ya. Plau al senyor rey.

Cõcordia feta per la Reyna elienor e lo cardenal ỏ comẽge sobre .iiii. greuges al brac eccliastich fets.

Enom ỏ deu sobre les pretenses, iiij. greuges que lo requerẽt pare lo senyor archabisbe de tarragona; e alguns altres prelats e clero ỏla prouicia de tarragona hã ỏmanat esser reuocats p lo senyor rey apres molts en fractes es auẽgut p la sẽyora reyna dara gor; e lo sẽyor cardenal ỏ comẽge ala cõcordia dejus scrita.

Primerament sobre lo capitol de so matent ỏ effecte e extẽcio ỏ qual los prelats se cõplẽyen q per aqll era derogat ala libertat eccleſiastica es cõcordat e declarat p los dits senyora regina e sẽyor cardenal q lo seyor rey declar que lodit proces qui p la suagenerał iurisdictio; laqual ha ỏ en seguir los malfeytors freglãt locrim ; e totstemps la ha hauda en tots castells e viles sots son principat constituides de quis vulle tien lo dit senyor rey no exerceesca algũa iurisdictio en algunes clergues jatsia malfeytors ans si lo malfeytor en virtut ỏl dit proces cõpres trobat esser clergue q sie remes al jutge ecclesiastich segõs les canonicas sãctiõs. Les quals lo dit sẽyor rey enlo dit cas vol inviolblamẽt esser obſuades e romãdze illeses. Cõcordat mes auãt p los dits sẽyora regina e sẽyor cardenal q los plats e altres pſões ecclesiastiqs o lurs officials no empatxãts; o no resistẽts al exercici dela dita reyal iurisdictio general en pſeguir los dits malfeytors q lo dit sẽyor rey ; o officials seus no pſumesquẽ ne pusquẽ p occasio ỏl dit proces dãpnificar o destrouir los castells ; e bens ỏls dits plats o ỏ pſões ecclesiastiqs ; ans lo sẽyor rey punira los cõtra fahẽts segõs qls dzets e cõstitucios sobre lo dit proces fetes volẽ e requrem.

Sobre lo proces ỏ pau e ỏ treua ỏl ql ; o ỏla extẽsio ỏl ql lo dit sẽyor archabisbe ; e prelats se cõplãyen es concordat per los sẽyora reyna ; e senyor cardenal que jatsie que segons la forma ỏla constitucio expressament los clergues ; e persones ecclesiastiques sien tengudes a obseruar la forma ỏ pau

e de treua en la constitucio del senyor alfonso primer la qual comença. Diuinarum. segõs la qual aquells qui no la obseruen son gitats dela dita constitucio de pau;e de treua la qual constitucio fo feta ab conicntiment del archabisbe de tarragona legat apostolical: e ô sos soffraganis segõs la lectura de aquella appar es concordat q̃ sia declarat: per lo senyor rey que no es ne fou intencio ôl señor rey que per vigor ôls dits processos los preueres/o clergues solts puguen esser tirats a juhy del veguer o altre jutge setglar mas solamẽt esser amonestats no empero indicialmẽt a observancia dela forma dela pau. E si amonestats venen: e posen penyores en poder ôl veguer axicom a sequestre de cascuna part: o mijana persona la conexença del clam fet contra lo clergue ne civilment o criminalment puxa ne pot per lo veguer: o altre official reyal esser spatxada mas ason jutge esser remesa segõs les canonicas sancions: e de restituir/o traure les penyores sia fet axicom per lo jutge eccleſiastich fa declarat. Si empero lo clergue amonestat no ha pẽyores tenẽts en aquell cas lo dit clergue posant se pres en poder de son jutge e jurar de star adret: e pagar la cosa injada ab ses clausules en poder de son jutge ô tornar penyores sia quit. Concordat mes auant per la senyora reyna e senyor cardenal que si lo dit clergue o altre persona ecclesiastica no vol seruar la forma dela pau que lo veguer o altre jutge setglar per aquesta raho nol puscha en persona: o en bens: o daltre guisa offendre en alguna manera. Mas solament per la contumacia succeesch a la prouisio dela cõstitucio ço es q̃ p aço lo amonestat no sua la forma ôla cõstitucio a aq̃ll forca pau: ço es en axi q̃ si guetura li van donats dãpnatges no puxe demanar que li sien smenats segons forma e preuilegi dela pau. Los drets empo aells cõpatẽts ô dret canonich o ciuil o en altra manera p libertat ecclesiastica aq̃lls li romagué salues e sobre aq̃lls als dits clergues jatsia stãts fora la forma ôla pau: e fa tégut ô fet iusticia lo dit forcagitamẽt no obstãt en alguna manera.

Sobre ço q̃s complayen q̃ p ficta sospita los plats: e psões ecclesiastiqs son forcagitats: e bãdejats del regne es cõcordat q̃ si allo es uncha stat fet es mal fet cõ sie euidentmẽt cõtra libertat ecclesiastica e es declarat q̃l señor rey declar q̃ los uncha daq̃uãt sia fet.

Sobre aço quel com planyen ỏ occupar les temporalitats ꝛc. Es concordat quel senyor rey declar que los prelats ; o altres persones ecclesiastiques faents processos ecclesiastichs en los cassos a ells ptãyẽts ỏ costum e ỏ dret lo seyor rey nos puga entreme tre ỏ iusticia o iniusticia ỏls dits processors ne forçar aquells en alguna manera ; o revocar los dits processos per occupacio ỏ temporalitats o altres remeys Empero la on evidentment ; o notorial la iurisdictio reyal p los prelats es empatxada qui per los processors empatxẽ es ocupẽ la iurisdictio temporal la donchs nos deuen mareuellar los prelats si ; per exercici ỏla sua supioritat la qual vniuersalmẽt ha en totes les temporalitats de son regne adefẽsio de son dret notori aiusta remeys sa entres per sos predecessors acostumats. Mas la hon sobre aço ja si pertany la conexença de costuma ; o dret a la esgleya ; o al rey la jurisdicio sobre la qual es dubte es cõcordat que sien elegides comunes psones ço es vna ỏ part ỏl rey ; e laltre part dela esgleya les quals en dues sien tẽgudes ỏ termenar lo dit dubte ; e sots juramẽt dins. iij. mesos ab bona fe cessants dol e frau prouehir. E si les dites. ij. psões dis los dits. iij. mesos lo dit dubte no hauran pogut termenar sie tenguts elegir vn terçer qui ab los dos o ab lo hu de ells dins vn mes lo dit dubte ỏ termenẽ e ala decisio de aquell sia obtẽperat sots pena de. dc. morabatins. Entretãt empero los processos qui seran fets sens preiudici ỏ quiscuna part sien sospesos ; e si fets no seran no sie fets fins quel dit dupte sia determerat.

Maria consort e loctinẽt general del Rey alfonso quart enla cort ỏ barcelona. Capitol. vi.

Decorrents ala dificultat de fermar ; e perills deles persones dels citats per pau e treua ainstancia del procurador fiscal encas per constitucions per mesde vidues pubills ; e persones miserables en la audiencia del senyor rey prohibim volem ; e statuhim que com algun ainstãcia ỏl dit procurador / o permiserabitat ; o pupillatitat ; o viduiat sera ꝙrelat ; enla audiencia del dit sẽyor ; aquest aytal puxa cõparer tornar penyores ; e fermar

segons les constitoucins ō pau e de treua requeren deuant lo veguer: o altre official al qual es legut de fer tal proces dins lo territori: o iuridictio del ql lo malifici: o dany sedira esser donat: o comes lo qual official prengue la comparacio penyores e fermes e faça altres actes nessaris ala comparacio en tal manera que lo querelāt puxe obtenir iusticia del qrelat et: e contra e apres tal proces: e actes deuant los dits: ordins fets sien tremesos ala audiencia del dit senyor adespesses ōl comparent: enla qual lo dit qrelat per si o per son procurador legittim puxa defendre la dita causa ala qual audiencia lo dit veguer: o alte official prenent la dita comparacio hagen atre metre: o remetre segurament lo dit comparent: si personalment anar hi volra. Ilço prouehit que si lo querelat sera miserable o volra comparir enla dita audiencia haje intimar ab letra dela cort al querelant q dins spay ō. xv. jorns apres la intimacio comperegue enla ōs sus dita audiencia per procehir enla causa: e que durāt los dits. xv. jorns lo: querelat cōparent sia de tengut en persona: o donat asusficient cap leuta segons la qualitat del clam: & apres sia procehit enla causa per iusticia segōs volen les cōstitucions de pau e de treua e les pratiques de aquelles.

Maria en dita cort ca. vii

Remoure calupnioses acusacions q reles de pau e de treue: e de nunciacios encara que fossen per lo procurador fiscal encas per mes per constitucions de cathalūya fetes donades: o procurades aresia: o fos feta comparacio per los acusats querelats de nunciats are: no volem: e de claram per aquesta constitucio si los q relants acusants: o de nunciants callaran per vn any la instācia deles dites acusacions que reles: e de nunciacions esser perida axi que daqui auant los dits acusants querelants: e de nunciants no sien admesos a prosecucio de aquelles: e la hō no callaran ans prosseguiran aquelles dins spay ō dos anys apres dela comparacio: si sera querela de pau: e de treua: e declam donat o de nunciacio encara que fossen fetes e donads per lo procurador fiscal segōs dit es no serā finalmēt p seguides peresquen ab totes condicions: e formes remanent lacio integra si altra instācia volra comensar: saluat: empero dret al querelet acusat: e de

nunciat en les despeses: e dās contra la acusaut querelant e denunciant. E volem que enla present constitucio sien compreses les causes he negocis are pendents

Maria en dita cort. Capitol. xxv.

LE rigor del proces dela fautoria dela pau: e dela treua en les cosses dejus scrites volents moderar: per forca gitar los abusos quen solen exir de assentiment: e aprobacio dela cort perpetualment ordonam. Ce astubim que quant cōuindra fer processō fautoria ainstancia dela part querelant contra los aiudadors conselladors: e sostenidors dels gitats de pau: e de treua sien seruads les constitucions de pau he de treua e lor: vs ela pratiqua de aquelles si empero los officials aquis: per tany fer tal proces volrā procehir per lur officio: o ainstancia del procurador fiscal contra los dits fauctors aiudadors conselladors: o sostenidors proceesquen: e hagen a procehir precedent monicio la qual sia feta per aquell official qui procehir: volra contra aquells: per la qual monicio sia intimat als dits fauctors conselladors ajudadors: e sostenidors ab letra petent que dins spay del temps limitador a arbitre del dit official qui tal proces fer volra desisquen de fauorir: consellar ajudar e sostenir lo gitat de pau he de treua en altra manera que ha procehit contra tals fautors ꝛc. Segons iusticia volra e si feta la dita monicio se trobara per informacio degudament presa e apellats los dits presos fautors que la monestat per sa duricia no desisesque d̄ tal fautoria si vist sera al dit official qui tal proces fara proceesq̄ per mer officio: a sola instancia dl fisch en publicar los dits tals fautors per gitats de pau e treua: e en altre manera punir a quells: segons trobaran esser punidors attesa la pensa deles dites constitucions de pau: e d̄ treua la pratica: e vs de aq̄lles

¶ Taula deles pragmatiques/priuilegis/concordies/prouisions/e altres coses fahents per los staments de Cathalunya/ari en particular per quiscun stament/com en general per tots los pobles enlo principat de Cathalunya.

¶ Del stament eccleſiastich comenſen en cartes.ccl.

¶ Pragmatica del Rey en Abarti ſobre la occupacio de temporalitats cartes. ccl.
¶ Altra del Rey en Ferrando ſobre aço mateix/cartes. cclj.
¶ Los capitols dits vulgarmẽt de ſanct Cugat en cartes. cclj.
¶ Concordia ſobre la exactio del maridatge e coronatge car.ccliiij.
¶ Los capitols atorgats per lo Rey don Ferrando ſegon enla primera Cort de Barçalona al ſtament eccleſiaſtich cartes. cclviij.
¶ Concordia entre lo ſenyor Rey/e lo Biſbe de Barçalona/ſobre lo oir lo comte deles coſes pies cartes. cclxj.
¶ Concordia entre lo Biſbe/e los promens de Barçalona/ſobre los cenſos cartes. cclxj.
¶ Com ſe deu donar copia ala cort eccleſiaſtica pla cort ſecular deles enquestes cartes. cclxij.
¶ Dela oſtencio fahedora dels clergues preſos cartes. cclxij.
¶ Dels ſerueys preſtadors per los clergues cõiugats al ſeyor Rey cartes. cclxij.
¶ Com deuen eſſer tenguts preſos los clergues coniugats allegants corona per deutes ciuils cartes. cclxiij.
¶ Concordia dla Reyna dona Elienor ab lo Cardenal de comenge altras en cartes. ccxlv.
¶ Sumaris de algunes pragmatiqs fahents p lo dit ſtament eccleſiaſtich en car. cclxiiij.e.cclxv.

¶ Del ſtament militar cartes.cclxvi.

¶ Com ſe deu proceir cõtra perſones generoſes/ab inſtancia de part e com de ells no pot concxer ſino lo ſeyor Rey cartes. cclxvi.
¶ Los capitols atorgats p lo Rey en Pdere terç al ſtamẽt militar celebrant corts enla Ciutat de Barçalona cartes. cclxvij.
¶ Priuilegi del Rey en Pdere terç/que los militars no puguen eſſer turmẽtats/ſino en certs caſos cartes. cclxviij.
¶ Que no ſia inquirit cõtra home de paratge/ſens inſtancia de part

en cartes. cclxviii.
¶ Com los militars se poden congregar/e fer bras/e tenir segell/e ca
xa comuna cartes cclxxj.
¶ Bela conexéça dles psones militars/e familia lur cartes. cclxxiiij.
¶ De certs officis de casa del senyor Bey donadors a persones dl dit
stament cartes. cclxxiiij.2°.
¶ Los priuilegis atorgats al stament militar per lo Bey don Fer/
rando segon enla primera cort de Barçalona cartes. cclxxiiij.2°

¶ Bela Ciutat de Barcelona cartes cclxxvii

¶ Los capitols del priuilegi dit recognouerũt proceres car. cclxxvij
¶ Bels fills quis casen o entren en religio sens voluntat del pare/o
mare cartes cclxxxvj
¶ Bela prescripcio deles comandes cartes. cclxxxvij.
¶ Deles dõzelles ãs casé ,sens volũtat de sos parents car. cclxxxvij
¶ Priuilegi dl Bey en Jaume dla carta de comãda cartes. cclxxxvij
¶ De sãlls qui deuẽ de coses de lur offici cartes cclxxxviij
¶ De comandes de iuens cartes cclxxxviij.
¶ Ordinacions dl Bey en Jaume/sobre los aduocats/e altres coses
concernẽts plets en dita Ciutat cartes. cclxxxviij.
¶ Com Barçalona es comunis patria cartes cclxxxxij
¶ De litibus abreuiandis del Bey en Jaume cartes cclxxxxij.
¶ Priuilegis/e prouisions fahents per la scriptura del terç en car/
tes. cclxxxxv.e.cclxxxxvj
¶ Dels aliments prestadors als pobres presos a instãcia de creedors
cartes. cclxxxxvj
¶ Priuilegis del guiatge de vitualles cartes cclxxxxvij.
¶ Dels testamẽts quis fan sẽs les solẽnitats dl dret car.cclxxxxviij.
¶ Dela legittima dels nets cartes. cclxxxxviij.
¶ Dela cancellacio deles empes cartes. cclxxxxviij.
¶ Los priuilegis dels.x.dies p euacuar les cases cartes.cclxxxxviij
¶ Dela ferma de dret ques ha a prestar ala Cort del veguer/o balle
cartes. cclxxxvj.2°.
¶ Dels clergues qui arre nden imposicions cartes cclxxxvj.2°.
¶ Dels clergues obligats en persona com deuen esser de tenguts car
tes. cclxxxviij.2°
¶ De pẽyorar les logateres p propria auctoritat car.cclxxxviij.2°.
¶ Sentencia dels luismes/e les clausules ques deuẽ posar en los cõ
tractes/e cõ se deu ptir lo luisme/e vsar ò fadiga car.cclxxviij.2°

Dels inventaris quis fan en Barçalona cartes ccciij.
Deles mullers que no façen fues les comandes cartes ccciij.
Deles gracies q̃ podẽ fer lo veguer e balle ẽ Barçalona car.ccciij
Com la Ciutat de Barçalona pot ordenar cartes. ccciiij.
Que los Ciutadans de Barçalona hajen afer compromes cartes cccv.
Les ordinacions den sancta Cilia cartes cccvj.
Deles marques adiudicadores per lo veguer e balle de Barçalona cartes. cccviij.
Sumaris de alguns priuilegis/e altres coses fahents per la Ciutat de Barçalona en cartes cccx.

Pragmatiques e altres coses generals car.cccxiij.

Deles mullers quis opposã enlos bens dels marits cartes.cccxiij
De naufraig que no ha loch en cathalũya cartes.cccxiiij.
Dels corsaris cõ deué assegurar e procehir cõtra ells cart.cccxiiij
Dela forma ques deu seruar enles composicions e de quis crims se poden fer cartes.cccxiiij.cccxv.cccxvj.cccxiiij.2ª
Que lo q̃ obte remissio de crim sia hagut p cõfessat cart.cccxiiij.2ª
Dela recusacio dels iutges dela tanla e de appells cart. cccxv.2ª
Deles supplicacions de sentencies Reals cartes cccxvj.2ª
Dels alimẽts prestadors als presos per los creadors/e dret ẽ carceller cartes cccxvij
Com algu ẽ cathalũya no pot esser cridat p traydor cart. cccxvij.
De dret de carcellatge cartes. cccxvij.
Deles causes fiscals com se pot aduocar e procurar ab licẽcia cartes cccxviij.
Com nos pot pendre vẽge ẽlo parents del iniuriat cart. cccxviij
Com se deu fer alifcara cartes cccxviij
Dels laichs que per censos no fiẽ trets ala cort dels ecclesiastichs cartes cccxx.
Contra los alcauots e los hostalers lurs cartes cccxxj.
Dels stils deles corts e officials reals dels comtats ẽ Rossello e ẽ Cerdanya cartes cccxxij.
Com se te aiudicar en cathalunya primer p les cõstitucions e drets dela terra en cartes cccxxiij.
Que per cessio de bens enlos comtats de Rossello e de Cerdanya no sian liberats los qui son obligats en persona cartes. cccxxiij.

¶ Dels qui han mortes ſes mullers per adulteri cartes cccxxiiij
¶ Del loch e aliments donadors ales dones que pareden per adulteri cartes cccxxiiij.
¶ Dels dentors fiſcals poſſeint bés que no ſien preſos cart. cccxxiiij
¶ Contra donacions fictes cartes cccxxv
¶ Deles empares ques fan ales prouiſions reals cartes cccxxv.
¶ Dels ſalaris dels ſeruans per les ſentencies reals cartes. cccxxv.
¶ Sümaris de moltes e diuerſes pragmatiques e prouiſions reals molt vtils/les quals per cauſa de breuitat ſtan ja ſumades ab ſos calendaris cartes cccxxvi.
¶ Ordinacions fetes p lo ſenyor Rey don Ferrãdo ſegon/ſobre les tatxes de ſalaris de ſeruans e altres coſes dela cort/e caſa/e officials del ſenyor Rey en cartes cccxxxiij.
¶ Dela treta dels cozals en cartes cccxl.
¶ Deles malaltíes dels ſclaus quis venen a vs e coſtum de Barçalona cartes cccxlij.

Pragmatica del Rey en Martí disposant dela forma e manera que sa seruar enla occupacio delas temporalitats

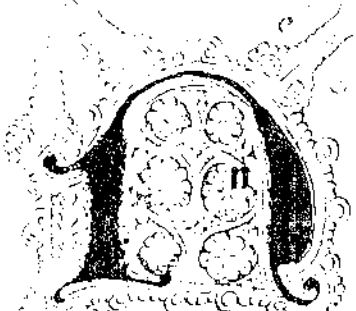

En Martinus dei gratia Rex Aragonū valēcie majoricarū sardinieq corsice comesq barchinone rossilionis et ceritanie Qr olim inter illustrissimam dominam Elienorem matrem nostram reginam aragonum memorie recolende: ex parte vna et reuerendissimum bertrandum bone memorie cardinalem conuenaruz de et sup nonnullis grauaminibus que p officiales regios tunch inferri pretendebantur prelatis q aliis personis ecclesiasticis occasione processus soni emissi ac pacis q treuge parte ex altera q p per fictam suspicionem non bannirentur neqz ejicerentur a regia dicione et etiam super occupatione temporalitatum et quibusdam alijs grauaminibus certa concordia contenta in quodam publico instrumento inde cōfecto Barchinone.xj.die Junij anno anatiuitate domini Millesimo.ccclxxij.recepto per quōdā Guillermum oliverij dicte domine Regine secretarium q auctoritate regia per totam terram q dominationem nostram notariuz publicum extitit subsecuta, Ad humilem supplicationem pro parte nonnullorum prelatorum et personarum ecclesiasticarum cathalonie principatus in generali curia quā ad presens in Ciuitate Barchinone celebramus cathalanis interuenientiū p obis tactam tenore presentis volum? q etiam declaramus vt casu quo pretenderetur q p per aliquam personam ecclesiasticam regalis iurisdictio impediretur cōtra formā concordie supradicte anteqz de facto procedatur ad occupacionē temporalitatum prelatorum ac personarum ecclesiasticarum huiusmodi per nostrum Cancellarium aut Vicecancellarium vel ipsis absentibus aut personaliter impeditis per Cancellariam nr̄az regentem vl' per litteras regias scribatur nostro nomine ac pro parte prelato officiali capitulo seu cōuentui aut singulari persone ecclesiastice de grauamine vel impedimento qd̄ p illū illd̄ vel illā pretenderetur fore iurisdictioni regali illatum requirēdo per dictas litteras regias vel al's illū illud vel illam q infra certos dies grauamēvl' impedimētū huiusmodi reuocarēt aut de iure seu iusticia iurisdictōis ecclesiastice Maiestatē regiā informarēt q ante presētatōez lr̄arū huiusmōi et lapsū tēporis i eisdē ponēdi lr̄is nec etiā

postea quousq; per dictum Cancellarium aut vicecancellariũ seu
Cancellariã regentem dicatur vel consulatur nostre regie celsitu-
dini q notorium & euidens preiudicium iurisdictioni Regali esset
illatum predicta occupacio temporalitatum fieri non valeret. Et
si ac in casu quo procederetur ad temporalitatum occupationẽ tã
dictam q occupacio huiusmodi fiat tantummodo in iurisdictio-
nibus vel alijs bonis temporalibus quas & que prelatus aut per-
sona ecclesiastica possideret & non in decimis premicijs vel bonis a
lijs spiritualibus quibuscunq;. Et si forsan per nos seu quemuis a
lium nostri mandato contrarium tentaretur id pro reuocato pe-
nitus habeatur: & de occupatis fiat plenaria restitutio quotiescũ-
q; esset fieri requisita q̃q; predicti Cancellarij & Vicecancellarij
nri qui nunc sunt & fuerint pro tempore. Et dictus regens Cãcel-
lariam nostram suo casu & eorum quemlibet infra octo dies post
inde per quẽuis prelatum officiale vel aliam personam ecclesiasti-
cam unde fuerint requisiti seu fuerit requisitus habeãt & teneãtur
iurare ad sancta dei quatuor Euãgelia q omnia & singula in dicto
conuencionis & concordie instrumento contenta alia expressa su-
perius tenebunt & obseruabunt teneriq; faciant firmiter obser-
uari. Et q si prefati Cancellarius & Vicecancellarius aut regens
Cancellariã dictum iuramentum vltra dictum tei minus differrẽt
aut recusarent prestare omnes actus per ipsos faciẽdos in ante
ipso facto essent nulli nullius q; efficacie seu valoris q̃q; si presti-
to per eosdem Cancellarium Vicecancellarium seu regentem Cã-
cellariam suo casu huiusmodi iuramento ipsi vel eorum aliquis fa-
cient dicent consulent fieri occupacionem temporalitatum predic-
tarum aliter q; supius sit expressum pro periuro faciens contrari-
um habeatur. Et premissa & subscripta omnia & singula nos cõue-
nimus & promittimus in nostra bona fide regia tenere & obserua-
re ac teneri & seruari facere ab omnibus. Inconcusse quousq; & do
nec quoddam mutuũ cẽtum quinq; milium florenorum auri de Ar
ragonia nobis per dictã curiam generalem ꝺ presenti fiendum re
stituerimus prefate Curieꝝ cũ ipsa Curia aliter conuenerimꝰ seu
concordauerimus aut obtinuerimus liberationem vel quitanciã
de predicto mutuo & non vltra & extunc tam nos q; dicti prelati &
persone ecclesiastice remaneamus & remaneãt in pleno iure vt prius
Mandantes per hanc eandem Gubernatoribus principatus Ca
thalonie ac Comitatũ Rossilionis & Ceritanie ceterisq; vniuersis
& singulis officialibꝰ nris presentibꝰ & futuris & locatenentibus eorũdẽ

ſub priuatione officiorum ſibi comiſſorum ac pena quingentorum florennorum auri de aragonia de bonis facientis cõtrarium et totiens quotiens fuerit contrafactum irremiſſibiliter habendorum cuius pene due partes noſtro erario et parts tertia illi perſone ecclesiaſtice aut corporiuel collegio cui⁹ verteretur intereſſe penit⁹ adquiratur quatinus omnia et ſingula ſupradicta per dictum tẽpus ipſi gubernatores ſub penis predictis teneant firmiter et obſeruent:et non contrauenian aliqua ratione. Nos enim inibem⁹ expreſſe gubernatorib⁹ et officialibus ſupradictis/ne nobis incõſulto nobiſq; exiſtentibus extra dictum principatum ad occupationem dictarum temporalitatum aliter q̃ ſuperius ſit expreſſum nec alij officiales iam dicti nequaq; procedãt quibus omnibus faciendi contrarium poteſtatem omnimodam huius ſerie abdicam⁹ et decernimus irritum et inane ſit quitquid in oppoſitum premiſſorum qualitercunq; attemptari contigat in cuius rei teſtimoniũ hanc fieri iuſſimus noſtro ſigillo pẽdenti munitam. Datas barchinone .xxviij. die marcij ãno a natiuitate domini milleſimo.cccc.no no regniq; noſtri quartodecimo ¶ Sperendeus

¶ Pragmatica del rey don ferrando primer manant eſſer reuocades les coſes fetes contra la precedẽt pragmatica e eſſer exhigides les penes dels contrafaents

An Dos Ferdinandus dei gratia rex aragonũ Sicilie etc. et reuerendus in criſto pater petrus archiepiſcopus tarrachone Epiſcopi prelati capitula et alie pſone eccleſiaſtice qui in generalibus aſſunt curijs quas celebram⁹ barchinone cathalanis expoſitione ſupplici noſtre excellencie exposuerunt q̃licet illuſtriſſimus dominus rex martinus auuncul⁹ noſter cariſſimus memorie recolende in curijs generalibus per ipſum cathalanis barchinone vltimo celebratis priuilegio ſeu conceſſione indulſit ſpeciali perſonis eccleſiaſticis memorans q̃ earũ temporalitates per ipſũ dominũ regem ſeu officiales regios quoſcunq; niſi in certis caſibus et formis exaratis largiſſue in dicto priuilegio cõformi vtiq; cõcordi e ſup his inhibite p illuſtriſſimã dñaz reginã elienorẽ auiã nr̃am cũ cardinali cõuenarũ poſſẽt occupari aliq̃ten⁹ vel apprehendi nec victualia redditus/ſeu alia iura eccle-

ſtastica eis neceſſaria ſubtrahi poſſet vl' denuo prohiberi attñ ſub ſtracto ab hac luce illuſtriſſimo domino rege martino ꝛ durãte in uestigacione noſtre felicis ſucceſſionis cozone regie aragonum ali qui officiales regij ducti ambitoe in cauta priuilegiu m seu proui ſionẽ ꝛ concozdiã deſup enarratam ledere /ſeu enũare penas q̃ in eiſdem appoſitas incurrere non verentes occuparunt tempozali tates epozum barchinone ꝛ eccleſis priozis ſancte anne ꝛ quozũdã aliozum prelatozum recipiendo ad manus ſuas redditus ꝛ proue tus eccleſiaſticos eozumdem ꝛ inhibendo quibuſdam ex ipſis vic tualia redditus ꝛ alia efficiendo eoſdem ꝛ vaſſallos ipſozum res ac bona ſua damnis moleſtijs grauaminibus ꝛ iacturis. Quo cir ca ſupplicato nobis humiliter eis ſuper his enervatione acleſi one priuilegij vel cõceſſionis ac concozdie prenarratarum attents noſtre iuſticie prouiſionis remedio ſubueniri gerentes cozdi non modicum militantem eccleſiam quam deuotione proſequimur vi cali amoleſtijs ꝛ grauaminibus preſeruare prouidemus ꝛ volum⁹ q̃ ſi per quoſuis officiales regios contra tenozes priuilegij aut cõ ceſſionie ꝛ concordie premiſſozum aliquid fuerit attentatum illõ reducat' ilico preſtinũ ad ſtatũ ſicut nos reducimus ſeric cum pre ſenti. Et nichilominus a contrafacientibus penas ſuper his adicc tas irremiſſibiliter exhigere volumus ꝛ iubemus. ¶ Mandãtes in clito ac magnifico alfonſo primogenito aragonum ꝛ ſicilie ꝛ poſt dies noſtros felicesĩ omnib⁹ regnis ꝛ terris noſtris deo propicio ſucceſſozi ſub paterne benedictionis obtentu n ecnõ eius vices ge rentibus vicarijs baiulis ceteriſq; vniuerſis ꝛ ſingulis officialib⁹ ꝛ ſubditis noſtris preſentibus et futuris ad quem ſeu ad quos hec pertinere quomodolibet dinoſcant ſub noſtre ire et in dignatõis in curſu quatinus prouiſionem noſtram huiuſmodi teneant firmi ter et obſeruent teneriq; et obſeruari faciãt inuiolabiliter p quoſ cunq; et non contrauenient ſeu aliquem contrauenire permittãt aliqua ratione. In cuius rei teſtimonium preſentem cartam nr̃a; fieri iuſſimus noſtro ſigillo impendenti munitam. Datas barchi none. xx. iunij anno a natiuitate domini milleſimo. cccc. xiij. regni q; noſtri 12° de galbis vice.

¶ Los capitols vulgarment dits de ſanct cugat ſobre la contẽcio de iuriſdictio entre la cort eccleſiaſtica e ſecular.

DOs alfonſus dei gracia rex aragonum ſicilie valencie ¶ Maiozicarum Sardinie ꝛ Cozcice comes. Barchi-

none dux athenarum ⁊ neopatrie comes roſſilionis ⁊ ceritanie vi
ſis ⁊ cum diligencia recenſitis non nonnullis capitulis pro parte
brachij pſonarũ eccleſiaſticarum curie quam in monaſterio ſancti
cucuphatis vallen catbalanis celebramus ad preſẽs nobis oblat⁹
ſeriei ſequentis. ¶ Bolt excellent princep e ſeyor com ſobre algũs
greuges que ala ſgleſia ⁊e ales perſones eccleſiaſtiqs ſe preten eſ⁹
ſer fets per officials reals ſpecialment ſobre les occupacions de⁹
les temporalitats ſia feta certa conuencio⁹ concordia entre la ſẽ
yora reyna dona elienor e lo ſenyor en bertran cardenal de comẽ
ge⁹la qual fonch loada e aprouada per lo ſenyor rey en pere a.xi.
de iuny mil.cclxxij.& apres aſupplicacio dl braç dela ſgleſia per
lo ſenyor rey en marti celebrant corts als catbals cõfirmada en
barçalona a.xx.de març any mil.ccccviij. ⁊ per regem ferdinãdũ
in curia barchinone per reuerencia de deu e dela ſua ſancta ſgle⁹
ſia⁹e aſupplicacio humil del braç eccleſiaſtich placia a voſtra grã
clemencia ſenyor prometre de fer tenir e obſeruar la dita conuen
cio e concordia ala letra e aquella loar aprouar e cõfirmar: e que
aximateix voſtre canceller e vicicanceller⁹⁻⁹e regent la cancellaria
ſuo caſu qui nunch ſunt e per temps ſeran iuren de tenir ⁊e obſer
uar la dita conuencio e concordia ala letra⁊

¶ Item ſenyor com per vos e voſtres officials continuament ſe
pretegue eſſer per lo braç eccleſiaſtich impedita e torbada voſtra
iuriſdictio real diét lo cas⁹enlo qual per la ſgleſia ſe proceeix eſſer
euidenter vel notorie de voſtra iuriſdictio real⁹e per conſeguent
no ſperada altra diſcucio ſe faça occupacio deles dites temporali⁹
tats ço que es contra la dita conuencio e concordia⁹com ental caſ
quant ſera dubte ſi notorie es dela iuriſdictio real o eccleſiaſtica ỏ
iure vel ỏ conſuetudine ne deguen eſſer eletes dues pſones vna de
quiſcuna part les quals dins tres meſos hã adeciſir lo dubte pre⁹
tes ſi notorie ⁊c.vt ĩ dicta conuencione lacius eſt videre.¶ per tol
re tota materia e occaſio de litigis e inconuenients ſia de vre mer
çe enadir e ſuplir ſine tñ preiudicio dicte conuencionis ⁊ concor⁹
die que en tot cas ont ſe façe dubte probabiliter p lo eccleſiaſtich
ſi lo cas ſera dela iuriſdictio real⁹o dela eccleſiaſtica⁹no ſolament
ſi es dubte ſuper notorietate iuriſdictionis ſie e bage eſſer ſerua⁹
da la dita concordia e conuencio e aximateix enlo cas or⁹t ſera dub
te.ſi lo dubte fet p lo eccleſiaſtich ſera probable⁹o no.ſiẽ eletes dis
v.dies dues pſões literades⁹les q̃ls infra.x.dies hag⁊ adetmenar

si lo dit dubte'es probable/o'no;E si dis.x.dies cõcorditer no hau rã determenat lo dit dubte cãcellarius cũ ambobus vel altero ip sorum infra tres dies decidere teneatur si presens fuerit in curia cancellario autem absẽte acuria regia les dites dues persones in/ fra tres dies tercium eligere teneantur qui tercius cum ambobus vel altero decidat dictũ dubium infra sex dies vt in dicta cõcordia ꝛ q durãte cognitõe dicti dubij oés proceſſ9 quiescãt iuxta formã dicte concordie ꝛ aliter factus proceſſus sit nullus ipso iure

¶ Jtẽ seyor les psones eletes adecisir lo dubte iuxta concordiã hagẽ adecisir lo dubte dins tres mesos;ꝛ si nõ potuerint vl' nolu erit dubiũ terminare hagẽ elegir tercer qui cũ ambobus vel alte ro eorum per tota tota occasio ỏ litigis;los quals per aquesta ra ho seson seguits sia de vostre mercẽ anadir ala dita concordia que les dites persones eletes puxen elegir lo terçer començãt a die cle ctionis tercij enlo cas senyor que les dites psones nos pugnessen concordar de elegir terçer dins los tres mesos ꝛ non alias e lapsis tribus mensibus supradictis sia hagut per tercer ipo facto vostre canceller qui cum ambobus vel altero eorum iuxta cõcordiã pro/ cedat.

¶ Jtem senyor com lo senyor rey en martí celebrãt corts als ca thalans a supplicacio del bras ecclesiastich hage donada certa for ma de scriure abans que occupacio de temporalitats se puxe fer vt constat publico instrumento barchinone.xxviij.marcij.anno mil lesimo.cccc.viiij.sia ỏ vostra mercẽ aquell capitol aprouar e ỏ cer ta sciencia confirmar anadit q̃ p altres inferiors officials enlo dit capitol no cõtẽguts no puxã o no puga esser scrit enla dita forma o en altra qualseuol;ni en alguna manera esser proceit a occupa/ cio de temporalitats;ne encara senyor per vos canceller vicican celler o regẽt cãcellaria suo casu no puxa esser proceit a occupacio de temporalitats encara apres que sera scrit al ecclesiastich segõs la forma ỏl dit capitol sien seruades les qualitats contẽgudes en lo dit capitol e sia deasit lo dubte pretes perlo ecclesiastich serua/ da la serie e tenor dela dita conuencio;e concordia on aquell sia hagut recors/ne encara puga esser procebit ala dita occupacio ỏ temporalitats enlo dit cas dela concordia;ꝛ etiam si lo prelat no comparra per se vel per alium dins lo temps assignat a informar

vostra senyoria/o no curara de venir ala forma de dita concordia tro atãt que per vos senyor vostre canceller vicicãceller o regẽt la cancellaria suo casu fa declarat in personam domini regis i scriptis lo cas pretes per lo ecclesiastich esser de vostra iurisdictio real e la dita occupacio era feta vltra alias penas in dicto capitulo domini regis martini contentas sit ipso iure nulla ꝛ processus ꝛ quit quid inde fuerit secutum la qual occupacio sine alia difficultate ỏ facto se hage a tolre e esser restituida realiter ꝛ cum effectu ꝛ sine expensis al ecclesiastich aqui seran leuades les temporalitats

Item sẽyor supplica lo dit bras a vostra real senyoria q̃ enlo cas on suades les coses desus dites se hage afer occupacio de temporalitats que aquella occupacio se hage fer tansolament ỏles iurisdiccions dels prelats/o qualseuol altres persones ecclesiastiques fahent los dits processes ecclesiastichs occupatius/o perturbatius dela iurisdictio real e deles iurisdictions dels prelats ỏ qui les dites persones ecclesiastiques seran officials ordinaris/o delegats : e no de algunes altres persones ecclesiastiques ne de altres bens temporals sino tantum deles dites iurisdictions non obstantibus ordinationibus constitutionibus ꝛ litteris/ seu prouisionibus regijs quibuscunq; incontrarium a vestris predecessoribus emanatj & si lo contrari era fet per vos senyor canceller vicicanceller/o regent la cancellaria suo casu sia nulla ipso iure, & sia de vostra merce senyor que per prouerir amalicies : e litigis e donar repos ala sglesia : e als ecclesiastichs ỏla prouincia de tarragona : e principat de cathalunya e gran releuament de processos manar fermar prometre e iurar de tenir e fer obseruar a vostre canceller vicican celler regent la cancelleria suo casu les dites coses e aquesta sia la forma substancialiter ỏl procehiment quis deu fer per causa ỏla sobredita occupacio de temporalitats e no altra, & si per vos senyor : e succehidors vostres/o primogenit/o qual seuol altres officials vostres : e lurs era fet/o manat lo contrari que tals letres o prouisiõs sien hagudes per casses e nulles e reuocades, & sien tẽguts a plena satisfactio e restitucio deles coses occupades : e dels dans donats & no resmenys los vostres e dels vostres successors officials qui en qualseuulla manera contra la forma dela presẽt cõstitucio procehirã cõtra plats o q̃lseuol altres psones ecclesiastiqs ỏla dita prouicia e principat a occupacio ỏ tẽporalitats incorregu pena ỏ mil florins dor ỏ arago p q̃scũa vegada adq̃sidors la meyta

als vostres coffrés e de vostres succesors e altre meytat al prelat o persona eccleſiastica dela qual les dites temporalitats seran stades occupades. E que vostres e de vostres succesſors canceller vicecanceller e en son cas regent la cancelleria e quiscu de ells hagé e sien tẽguts de iurar vna sola vegada quiscu als sancts quatre euangelis de deu dins. viij. iorns apres quen serã requests o reqst per algun prelat official o altre qualsevol persona ecclesiastica q̃ totes e sengles coses en lo present capitol contengudes e expressa des tendran seruaran e inuiolablement tenir e obseruar farã. E si vltra los dits viij. dies differien o recusauẽ fer e prestar per ells lo dit sagrament que tots los actes dequiauant per ells fahedors ipso facto sien nulles e de nulla efficacia e valor. E si p alguns dells prestat per ells lo dit sagrament era feta o manada o aconsellada fer la occupacio delas temporalitats contra forma dessus expressada sia hagut per periur lo contrari facent ho consellant.

¶Ad supplicationẽ per humilem pro parte dicti brachij ecclesiastici propterea nobis factã tenore presẽtium per nos et nostros successores quoscunq; pcincerta capitula et omnia et singula in eis contenta iuxta illorum seriem ⁊ tenorem concedimus laudamusq; ⁊ approbamus ⁊ nostre confirmationis pſidio roboramus promittentes in nostra bona fide regia iam dicta capitula ⁊ vnũ quodq; ipsorum tenere ⁊ inuiolabiliter obseruare cũctis temporibus ⁊ per quoscunq; officiales ⁊ subditos nostros teneri⁊ obſuari facere ⁊ non contrafacere vel venire seu contrafieri permittere aliqua ratione seu causa. ¶Mandamus itaq; inclito ⁊ magnifico infanti iohãni duri montisalbi ⁊ depenyefel fratriq; nostro carissimo ⁊ in omnibus regnis ⁊ terris generali gubernatori sub fraterne benedictionis obtentu cancellario viccecancellario regenti necnon vicegerentibus dicti gubernatoris nostri generalis ceterisq; vniuersis ⁊ singulis officialibus nostris subditis ⁊ dictorũ officialium locatenentibus presentibus ⁊ futuris sub nostre gratie ⁊ mercedis obtentu penisq; in prein certis capitulis appositis ⁊ adiectis quatinus iam dicta capitula ⁊ omnia ⁊ singula in eisdẽ contenta sine interpretacione aliqua perpetuo teneant ad litteram firmiter ⁊ obseruent teneriq; ⁊ obseruari faciant irrefragabiliter p quoscunq; ⁊ non contrafaciant aut veniant aliqua ratione. ¶Decernentes irritum ⁊ inane siquid ⁊ quitq̃ in premissorum contrarium contigerit quomodolibet attemptari. In cuius rei testimoniũ hanc fieri iussimus nostro sigillo minori pendenti muni

tū. Datas in monasterio sancti cucufatis vallcñ die vndecima decembris anno a natiuitate domini millesimo. cccc.xviij. regniq3 nostri quarto Rex alfonsus.

¶ Concordia feta entre lo senyor rey: e lo bras eccleſiastich sobre la exaccio del maridatge e coronatge enla cort del monestir de sanct cugat de valles a. xx. de octubre any mil.cccc.xviii.

¶ Lo senyor rey per major corroboracio dela conuencio e transaccio feta entre ell e lo braç dela sgleya e perço com axi es conuengut: e contengut enlos capitols dela dita conuencio e transaccios los quals son del tenor seguent

¶ Entre lo molt alt: e molt excellent princep: e senyor lo senyor rey de vna part e lo braç dela sgleya del principat de cathalunya: e dels prelats: e capitols d aquell per si e los absents conuocats enla cort qui vuy es celebrada per lo dit senyor enlo dit monastir de sanct cugat de valles dela part altra: son concordats los pactes: e auinences deuall scrites: per donar fi a debats: e questions qui eren entre les parts dessus dites sobre lo dret deles demandes de que los prelats del principat de cathalunya affermen lurs homens e vassalls del dit principat deure esser exemps e immunes per los quals debats foren donats greuges: e de aquen fou vengut entre lo senyor rey dō ferrando de alta recordacio la donchs regnant e lo braç eccleſiastich del principat de cathalunya adinuicem: acerts pactes e auinences en temps que lo dit senyor rey en ferrando pare dl senyor rey ara beneuenturadament regnant celebraua cort als cathalās enla ciutat de barçalona: en lany dela natiuitat Mdil.cccc.e.xiij. E per dar fi al plet e questio que ara es pendent deuallant dls dits greuges les dites parts venen ala transaccio subseguent.

¶ Primerament lo dit braç: e los prelats e procurados sindichs o yconoms de capitols del dit principat de cathalunya aiustats en la cort de cathalunya fahent braç enla cort per si: e perlo dit braç e per los singulars de aquell: e per los homens e vassalls lurs del principat de cathalunya per contemplacio dela remissio diffinicio: e relaxio perlo dit senyor fahedores transigints: e volents se

de partir dela queſtio e plet qui es entre lo dit ſenyor de vna part e lo dit braç e clero dela part altra conuenen:conſenten:pactionē e tranſigexen: e per ſolempne ſtipulacio :prometen:e atorguen al dit ſenyor:e aſos ſucceſſors que luns homens vaſſalls del dit prīcipat contribuiran :e aquells faran ab tot acabament contribuir en les demandes que lo dit ſenyor e/o ſucceſſors ſeus faran daqui auant/o demanaran al dit vaſſalls dela ſgleſia ço es per acte ō coronacio deſi e ſucceſſors ſeus :e dela ſēyora reyna vuy regnāt:e o deles ſenyores reynas ſdeuenidores:e mes en demandes de maridatges ō filles ſues o ō filles de ſucceſſors ſeus ō legittī matrimoni procreades e mes en demādes ō guerres enla forma e manīa ōuall exp̄ſſades: e lo p̄ſent capitol volē ſia roborat ab clauſulles iuramēts:e cauteles decents e oportunes abo: e ſa entaniment.

¶ E pq̄ ſobre la cōtribucio per los dits vaſſalls fahedora diſceptacio alguna no puxa ſortir:en ſdeuenidor volen conſenten pactionen e tranſigexen les dites parts: que per demanda de corona/cio de rey o de reyna:ço es per caſcuna ſis vol ſia de rey o dla reyna contribuyra caſcun foch del dit prīcipat qui ſia dela ſgleſia mig flori darago/o.v.ſous.vi.diners barçaloneſos axi que encara que les coronacions del dits rey o reyna foſſē fetes enſemps lo dit mig flori ſia pagat per caſcuna deles dites coronacions:axi q̄ quant enſemps/o de partidament foſſē fetes ſos pagat per ab dues vn flori ço es per caſcuna mig flori per caſcun foch:la qual paga e pagues infra ſeguents ſe hagen affer a exhigir ſuo loco ſegōs la derrera tatxacio e numeracio de fochs feta enla cort de cerue/ra axi entes que ſi altri/o altres tatxaciom ſe fabien toſtemps ſe bagē affer les dites pagues ſegōs la derrera tatxacio la dōchs feta

¶ E per los maridatges deles filles del dit ſēyor rey/o ſucceſſors ſeus de legittim matrimoni procreades/o dela germana qui vuy es per maridar del dit ſenyor ara regnant filla del ſenyor Rey en ferrando de alta recordacio ſien tenguts contribuir los dits vaſſalls fins aquantitat de.viij.ſous barçaloneſos per caſcū foch pagadors enla forma demunt dita.

¶ Axi declarat e cōcordat entre les dites parts que quāt ſe ſdeuēdra cas que lo dit ſenyor:e o ſucceſſors ſeus volran hauer les dites demandes e lo cas ſera iminent ço es quels dits ſenyors ſe volran coronar/o volran coronar les reynes/o volran maridar ço es

aquell ſeyor la dita germana ſua/o filles:e los ſuccehidors lurs filles e/o germanes lurs filles de algun dels reys predeceſſors de legittim matrimoni vt ſupra procreades dis ſpay ò quatre meſos apres que la dita demanda ſera impoſada :e indicada:e ab letres ſera als dits prelats ço es a caſcun/o als capitols qui vaſſalls han o hauran en catbalunya/o altre perſona eccleſiaſtica qui hage vaſ ſalls encontinent et immediate ſeguents notificada : ço es aells perſonalment/o en lurs habitaciõs/o ſgleſies promet lo dit braç e los prelats ſindichs e procurados de prelats:e o capitols enla cort preſents e altres deſſus nomenats per ſi e per los abſents :e caſcun dels ſingulars faran pagar la quantitat qui dela dita de/ manda tocara als homens e vaſſalls/o de aquell prelat/o capitol o altra perſona eccleſiaſtica aquila dita letra ſera ſtada preſen/ tada/o intimada la qual quantitat faran pagar franca quitta e de/ ſembergada de totes meſſions e deſpeſes en aquell loch de caſcun biſbat del dit pricipat :e a aquella perſona que per lo dit ſenyor:e o ſucceſſors ſeus los ſera intimat/o notificat faent apoca lo dit re ebedor ſi es de tot lo biſbat pagant mig flori de aquella:e ſi ſon a/ pochas ſingulars dos ſous per caſcuna. ¶ Eſi paſſats los dits quatre meſos la dita quantitat no ſeria pagada puſca lo dit ſeyor en continent per ſos miniſtres a totes deſpeſes dels vaſſals qui pa gat no hauran:e no de lur prelat capitol/o ſenyor exbigir e bauer aquella ab aquelles maneres forces e coberciõs que en exacciõs ò tals demandes ſe poden deuen e ſon acoſtumades ò eſſer fetes re mogudes totes excepcions dilacions appellacions e tos altres re cors os aqualſcun:la fors/o iuriſdictions.

¶ Entenen empero e volé lo dit braç eccleſiaſtich e ſingulars de aquell deſſus dits. & lo ſenyor rey ho conſent que enla preſẽt trã/ ſactio e pactes no ſien enteſos ne compresos aquell/o aquells pre lats:e o perſones eccleſiaſtiques ni vaſſalls de aquells qui han ex pres priuilegi/o ſentencia de exempcio nomenadament de cor/ nacio/o altra qualſeuol demanda expreſſament enomenada:e aps del dit priuilegi/o ſentencia ſon/o ſerã trobats en poſſeſſio de li/ bertat dles dites demandes/o de alguna de aquelles : Axi entes q̃ ſi en lo tẽps del dit rey enferrãdo/o e dl dit ſenyor vuy regnant ſe moſtraua res eſſer exbigit:e pagat aquella paga/o ſolucio no pu/ xa en res ſuffragar/o aiudar al dit ſenyor ans romanga lo dit ſen/ yor e romanguen los dits prelats/o perſones eccleſiaſtiques e vaſ ſalls lurs en aquell punt e dret en que vuy ſon:axi que ſia facultat

de caſcuna dele s parts ſi lo dit dret volran fer declarar per ſentẽ cia/o en altra forma fer ho axi que per la preſent trãſactio ;e o pa ctes no ſia alguna deles dites parts en aqueſt article res derogat Empero ſi ſeſdenia cas que fos pronunciat los dits priuilegis /o ſentencies no valer/o tenir. E los ſobredits quis dirien eſſer pri/ uilegiats deure pagar en aquell cas aquells aytals ſien enteſos ;e compreſos enlos preſents capitols;e trãſactio e obligats apagar ſegons forma e tenor de aquells;e no en altra manera

¶ E mes conſent lo dit ſenyor;e li plau que enla preſen' trãſactio o pactes no ſien compreſos aquells vaſſalls dela ſgleſia los qualſ null temps han pagat entals demandes e ſon/o ſeran trobats en plena poſſeſſio de libertat de tals demandes ans aquells aytalls romanguen en la dita poſſeſſio ō libertat la preſẽt trãſactio en reſ no contreſtant

¶ Item es conuengut mes entre les dites parts tranſigents ſobre les demandes de guerres q̃ lo dit ſenyor e lo dit braç eccleſiaſtich prelats capitols ;e altres perſones eccleſiaſtiques e vaſſalls lurs ltiguen;e romanguen caſcuns en aquell plen dret en que eren caſ/ cuns;ans ōla ferma ōls capitols offerts p lo ſoit braç eccleſiaſtich al dit ſenyor rey en ferrando en temps dela cort que celebraua en barçalonaenlo dit temps qui ſon del tenor ſeguent

¶ Lo braç dela eſgleſia aiuſtat enla preſent cort confiant dela gran iuſticia deuocio e puritat de conſciencia del ſenyor rey: lo q̃l com a excellẽt princep e ver catholich ha ſingular affectio ala ſgle ſia e miniſtres de aquella ab proteſtacio que per aqueſt acte no ſia fet periudici ala pragmatica antiga deles corts ni al dit braç eccle ſiaſtich ni als ſingulars de aquells /ni en eſdeuenidor puſca eſſer tret a conſequẽcia/conſent que lo ſenyor rey conega ;e determen los greuges donats e donadors enla preſent cort per lo braç dela ſgleſia e ſingulars de aquella enla forma dauall ſcrita cõcordada entre lo dit ſenyor rey e lo dit braç. E lo ſenyor rey vehent e conſi derant la gran confiança del dit braç ōla ſgleya e ſingulars ō aq̃ll los quals en tots los negocis del dit ſenyor ha trobats molt propicis benignes e fauorables admeſa la proteſtacio ſobredita;e proteſtant aximateix e ſaluant tot ſon dret al qual no enten enreſ

aderogar promet de conexer: e determenar los dits greuges enla forma e manera seguent. ço es que lo dit senyor rey de cõtinent ab consell de bones persones no sospitoses ala part quis dira agreujada deles quals sospites sia creguda la part quis diu agreujada ab iurament: e les quals persones iuren be e leyalment cõsellar conexera prouehira determenara: e executara les questions ölsdits greuges per iusticia aquells pero que sien vists euidents esser fets contra iusticia per lo dit senyor rey/o officials seus/o sos predecessors/o officials lurs al dit braç cõmuniter ⁊ particulariter: e de aquells donara prouisions: e executories franques e deſẽbargades de tota contradictio: e empatxament los altres greuges q̃ no seran euidents: e requerran discussio los quals pero seran fets p lo seyor rey: o sos predecessors/o lurs officials sc̃ totãs interes directament de altra part lo dit senyor rey ab consell segõs dit es de bones persones no sospitoses ala part agreujada: les quals iuren vt supra deles quals suspites sia creguda la dita part: per sõ sagrament conexera determenara iutjara reparara prouehira: e executara per iusticia segons deu e sa bona conscientia: e ab lo consell dessus dit dins vn any primer vinent pus no stiga en culpa d̃ la part agreujada: la qual culpa no puxa esser allegada pus la dita part se offira renunciar e concloure cum effectu procehint en aquells in scriptis aut sine scriptis simpliciter sumarie e de plano ⁊ seruato aut non seruato ordine iudiciario ⁊ per modum prouisionis vel sentencie aut al' segons ab consell deles dites persones li sera vist fahedor. E vol lo dit senyor ab consentiment del dit braç que de alguna cosa que ell sobre aço vt supra dira ordonara/prouehira/o sentenciara interloquendo vel diffinitive: alguna deles parts nos puxa appellar/ecclamar supplicar/ni opposar per si/o per altri alguna excepcio/o empatxament ans encara si e quant lo fisch/o la pt quis dira agremjada/o requerra cascuna deles pts ad'nuicem e los advocats de aquelles hagẽ iurar publice que no allegaran ni prodairan excepartã callaran/ni diran alguna cosa per torbar ni dilatar la iusticia ni preceberã en res sino a bo pur e sa entenimẽt tota malicia/oy/fauor/amor/engã/fictio e altre ölse uol desordonada volũtat foragitats e apart posats: e ölcs coses determenades: e prouehides lo dit señor donara al dit braç: e singulars de aquell prestes e franques: e esembergades executories: e aquelles executaria e fara executar plenamẽt e cum effectu. E los altres greuges: que deualiauan del rey/o de sos antecessors/o d' officials lurs culos quals haura interes de part alguna directa-

ment no procurada per algun: e los quals sens appellar/o hoir la part iustament nos poden diffinir lo dit senyor appellades e hoi/ des les parts conexera determenara e prouehira vt supra dins .ii. anys primer vinents pus no stiga en culpa dela part agreujada la qual culpa no puxa esser allegada: pus la dita part se offira renunciar: e concloure cum effectu part aço lo dit senyor Rey iurara: e declarara vt supra dins lo dit primer any les imposicions des les Ciutats Viles e locbs dela sglesia si: e en qual manera se deuen atorgar: ço es ab consentiment dels senyors deles Ciutats viles e locbs dela sglesia/o sens consentiment dells: e encara atorgades reuocar per iusticia/o per gracia atorgar considerants los serueys per lo dit braç al dit senyor fets. E si peruentura lo dit señyor rey enlos greuges demunt dits no haura prouehits e aquells finits edetermenats per sentencia diffinitiua: e dades totes executorics e prouisions necessaries dins los temps enla forma e manera demuntdits vol e mana lo dit senyor rey que de totes rendes: e drets que seran remudes e quitades es reembram es quitarã da quiauant del patrimoni dl senyor rey ab les pecunies que la cort li dara per quitar patrimoni sien fetes quatre eguals parts lavna deles quals sia per lo senyor rey feta deposar cũ effectu per aqlls qui en aço seran deputats/o p qualsevol altres qui los dits drets culliran/o aiustaran e de aço obseruar/sara fer lo dit señyor sagrament: e homenat ge als rebedors/o cullidors deles dites rendes/ o drets enla sacrestia de barçalona don no pusca esser presa reebuda ne lauada per part del senyor rey de son primogenit/ ni de altra alguna psona directament ne indirecta fins que los dits greuges sien totalment reparats/o diffinitiuament declarats: e iudicats segons dessus dit es. Vol encara e atorga lo dit senyor rey q̃ sia sobrescgut per ell e per son primogenit entorn les peticions: e demandes de coronacio: e d̃ totes altres qui dir ni nomenar se pusquen en lo dit principat de cathalunya en quant toca lo dit braç e singulars de aquell homens/o vassalls lurs fins entro tant que per lo dit senyor sia hoides les parts per sentencia diffinitiua pronunciat sobre lo dret dela proprietat deles dites peticions/e demandes. E vol mes e atorga lo dit senyor rey tant com en ell es q̃ tots e quants actes per ell seran fets dits ordenats iurats e prohibits per qualsevulla manera de vallants dls sobredits capitols sien hauts per acte de cort e hagen aquella força efficacia e valor irrenocabilitat e duracio que la cort hauer deu/ acte de cort suplint de sue plenitudine regie potestatis tota solemnitat: e deffalliment

que falguen enlos dits actes. E de maior gracia li plaga que totes les dites coses se façen franques al dit braç e singulars de aquell de totes despeses que hi sien necessaries per occasio de totes sentencies declaracions prouisions relacions executorie dict de sagell: e altres qualsevol scriptures. E perço que totes les sobredites coses hagen degudafi e execucio fermetat e duracio lo dit señor Rey e sō primogenit iurē solemnamēt sobre la creu e los sāctes quatre euangelis del qual iuramēt apparega per scriptura d'lurma en poder de alguna persona per lo dit braç eligidora del qual iuramēt no puxen impetrar ni hauer absolucio ni vsar de aquella en alguna manera etiam proprio motu concessa. Que tendran: e obseruarant e obseruar faran los presents capitols e totes e sengles coses en aquells contengudes: e de aquells de ualants ara o per auant en qualsevol manera: en res no faran ni fer permetrā lo contrari directament ni indirecta obligāt hi simateix e los successors en aquella forma e manera ques pot dir ni ordenar atota fermetat e seguretat del dit braç eccleſiastich e singulars d'aquell Nos Ferdinādus rex predictus capitula predicta et singula in eis contēta laudamus approbamus paciſcimur firmamus promittimus et iuramus in noſtra fide regia et ſuper crucem dominī ac ſancta quatuor euangelia iuxta eorum ſeriem et tenorem hec nra manu propria ſubſcribentes ſub ſigillo noſtro ſecreto. xv. die madij anno a natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo tertio decimo. Et nos infans alfonſus primogenitus dicti domini regis Jōe in omnibus et per omnia firmamus paciſcimur et iuramus hec manu propria ſubſcribētes ſub ſigillo nro ſecreto die et āno pdictis

Item mes es concordat entre les dites parts que per rao deles coronacios del senyor Rey en ferrando o dela senyora reyna dona elienor. E per rao del maridatge d'la illustra dona maria germana d'l senyor rey ara regnant: filla dels dits senyor Rey en ferrando e Reyna Elienor contribuiran e sien tenguts contribuir los homens d'la glesia. ço es cascū foch en. xx. sous Barçalonesos pagadors entres termes. ço es d'l present iorn amig any primer: e continuu seguent pagara cascun foch. vj. so. viij. diners Barçelonesos e passat lo mig any dis altre mig any seguēt pagaran altres vj. sous e. viij. diners: e dins altre mig any subseguent altres sis sous. viij. diners dis aquell loch o a aquella persona e enla forma e nombra de fochs dessus dits atot despens dels dits vallalls.

Item lo dit senyor per reuerencia de nostre senyor deu e dela verge Maria e ō tota la cort celestial: e per contemplacio e amor del dit braç dela sglesia: e per esguart dela dita conuocacio vol cō sent pactione: e trāsigeix per si e succecebidors seus Reys Barago e comtes de Barçalona. Que de mandes algunes per rao ō nouel la Caualleria de Reys e de primogenits seus e lurs ni ō matrimonis de Reys ni de fills lurs / ni de viatges o legacions fahedores a cort Romane ni per alguna altra necessitat que los reys Barago haguessen / o poguessen hauer ni algunes altres demandes per ql seuulla nom / o manera de nomenar / o excogitar se puxē: les quals los Reys Barago predecessors del dit sēyor en qualseuol temps o manera hagē fetes demanades / o exhigides / o acustumades fer o exhigir exceptades les demunt contengudes les quals rete asi e succebidors seus de quiauant lo dit sēyor ni sos successors no exhigiran ni demanaran / o farā ans aquelles e quiscuna ō aquelles sien remeses e hagudes per remeses ara e en esdeuenidor. E lo senyor relexa renuncia remet e diffineix tot dret actio peticio: e demāda que aell / o als dits successors seus pertanga o pertanyer pura sobre les dites demandes. E abdica asi e successors seus poder de fer / o exhigir aquelles. E fa los homēs e vassalls dels prelats e clero ōl dit braç e singulars ō aqlls axi aqlls en q̄ no hā iurisdictio com aquells en que ne han alguna frāchs quitis immunes perpetualment de totes les dites demandes: e que lo present capitol sia dictat ab totes clausules: e o cauteles decents: e oportunes abo e sa enteniment prometent lo dit senyor: e iurant per deu e los sancts Quatre euangelis e la creu de nostre senyor corporalment per ell tocats lo present capitol remissio diffinicio e renūciacio tenir e inuiolablement e perpetual obseruar faent de aço ley / o contracte. lo qual vol hauer força de ley perpetual e inuiolable.

Entenē empo les dites parts que enla prop dita relaxacio renunciacio remissio: e diffinicio no sien enteses ne compreses drets los quals pertanguen al senyor Rey en virtut del vsatge princeps namq; ni de constitucions de catbalunya.

Mes es concordat entre les dites parts que aqlls vassalls ōla sglesia / qui han contribuit enles demandes ōles coronacions del senyor Rey en Ferrando de glorioſa memoria: e dela senyora Reyna dona Elienor: o enles demandes delamatrimoni dela dita illustra dona Maria dessus dits no sien tēguts acōtribuir enlos dits

.r.c.sous de que es feta la presem cõstitucio auinẽça per les dites demandes.

Item mes es concordat que dela present transaccio e pactes sia fer acte en cort e enla cort quis celebre enlo dit monastir de sãct cugat ab tota sollemnitat en tals actes acustumada

Fa acte de cort ab consentiment dela dita cort dela dita conuencio e transaccio e contracte de aquelles Saluat empero q̃ perlo psent acte no sia ni puxa esser engendrat preiudici en vniuers ni en singular a aquells magnats barõs nobles ni als cauallers homẽs de paratge e generosos del dit principat los quals per lurs priuilegis libertats vsos costums e prerogatiues no bi son tẽguts ni hã a custumat de pagar ells ni lurs vassalls ni als poblats dins lurs baronies castells pi quadres Saluat axi mateix q̃ perlo present acte ó cort no vol ni entren lo dit senyor esser fet preiudici al brac de les ciutats e viles reyals ni ales vniuersitats e singrlars de aquelles axi que no sien tenguts apres lo present acte en mes ne en menys que eren tenguts abans: ni axi mateix sia fet preiudici al dit senyor ans com sguarde lo dit brac: ans romanguen quisca en lur pendre en que eren abans del present acte E lo dit brac de vniuersitats hoydes les coses prepasades perlo dit senyor ab les dites salucetats al dit brac ó vniuersitats feres les quals accepte e no en altra manera consent e approua lo dit acte.

Quibus per me locũtenẽtis prothonotarij sic vt ꝓmittitur lectis et publicatis incontinẽti venerabilis Episcop⁹ vicensis nomine et pro parte brachij ecclesie supradicte obtulit et tradidit mihi dicto Raymũdo baiuli locũtenenti prothonotarij quãdã papiri cedulam que de mandato dicti domini Regis fuit incontinenti per me lecta cuius tenor sequitur in hunc modum.

Senyor molt excellent

En lo capitol que fa mencio dels focbs dels vassalls dela sglesia sien nombrats e paguassen segons la tatxa de ceruera cõ sia stada es iteccio del brac ecclesiastich q̃ fossẽ nõbrats segõs la derrera tatxa correẽt e q̃ paguassẽ segõs aq̃lla E cõ seyor aço sia stada error maiestra eclesio e frau dela sglesia cõ foe intecto del dit brac q̃ la dita tatxa

de ceruera fos la derrera e no ho fia pço lo dit braç si equãt li es de gut ò dret dissèt e cõtradiu en pagar segõs la dita tatxa ò Ceruera ò nõbre ò fochs: mas segõs la corrèt supplica e raquer lo dit braç la pscèt esser cõtinuada al peu òl prescèt acte

Qua qdè cedula p me locũtenètè prothonotarij vt pdicit lecta et publicata honorabilis Johãnes ò funes vicecãcellari⁹ ò mãdato dicti dñi Regis ꝛ in ei⁹ psonã dixit hec vba vl' similia i effectu Qõ dict⁹ domin⁹ Rex stabat ꝛ p seuerabat icõtractu dictorũ capitulorũ ei⁊ aliꝰ supradictis et ab eis recedere nõ intendebat ſz ꝯ protestabat ò omib⁹ penis tã spiritualibus quã tẽporalib⁹: si qs forçã ex oblacione dicte cedule sup̃ prorime infte dictũ brachiũ ecclesiasticũ icurrererat cũ dicta capitula eo modo quo infta sũt supius fuissent p dictũ dñm Regè et dictũ brachiũ firmata solẽnicer ꝛ iurata

Capitols e pilegis atorgats plo Excellẽtissimo señor Rey don ferrãdo segõ enla pmera cort de Barçalona al stamẽt ecclesiastich e singulars de aquell.

In nomĩe dñi nr̃i Jhũ xp̃i Pateat vniũsis q̃ Nos ferdinãd⁹ dei gr̃a Rex castelle Aragonũ legionis Sicilie Toleti valẽci. Gallicie Maioricarũ hispalis Sardinie ꝛ Cordube corsice Murcie Gẽnis Alguarbi Algezire Gibaltaris comes Barchinone dñs viscaye ꝛ Molline Dux Athenarũ ꝛ Neopatrie: comes Rossilionis ꝛ Ceritanie marchio Oristani come qz Sociani cũ i curia geñali cathalonie pr̃cipat⁹ q̃z i pscianũ in hac ciuitate Barchinone celebram⁹ pplatos ꝛ alias psonas ecclesiasticas prouicie Tarracone ꝛ totuz brachiũ siue stamẽtũ ecclesie ieiusmodi curia cõgregatũ fuerit excellẽcie nr̃e q̃dã p viã humilis supplicacionis oblata capitula q̃b⁹ et cuilibet ipor̃ i calce silicet seu fine vniuscuiusq̃ dictorũ capitulorũ sacri nr̃i cõsilij matura ꝛ digesta p̃cedẽte deliberatiõe respõsiones decretacioẽs et prouisiones nõnullas fecim⁹ ꝛ cõtinuari iussim⁹ quor̃ q̃dè capitulorũ vna cũ dictis respõsionibus decretacionib⁹ ꝛ prouisionib⁹ tenor p ordinem in hũc sequit modũ Serenissime Rex ad officiũ regalis culminis pertinet ecclesias monasteria pia loca capitula collegia clericos et ecclesiasticas personas ab oppressionibus vexacionibus ꝛ molestijs preseruare ipsiusq̃

Priuilegia immunitates ⁊ libertates tã a iure comuni q̃z al's eis cõ
cessa inuiolabiliter obſuare ⁊ facere obſuari ꝓpterea ad veſtrã
regiã maieſtatẽ recurrẽtes plati ⁊ alie pſone eccleſiaſtice in curijs
quas ō pñti vr̃a celſitudo celebrat Barchalanus i Ciuitate Barchi
none cõgregati pro ſe ⁊ toto ſtatu eccleſiaſtico dicte prouicie ⁊ ſin
gula rib⁹ pſonis eiuſdẽ eidẽ humiliter ſupplicãt ⁊ deuote q̃tin⁹ cõfir
mãdo laudãdo ⁊ approbãdo dictis platis eccleſijs monaſterijs ca
pitulis collegijs clericis ⁊ pſoĩs eccleſiaſticis dicte prouicie liberta
tes immunitates priuilegia indulta capitula cõcordias trãſactio
pragmaticas,ſãctiões ⁊ alias q̃ſuis cõceſſiones p vos ⁊ pdeceſſores
vr̃os ⁊ pcipue p dñm Alfõſũ anũculũ vr̃m Regẽ Aragonũ memo
rie immortalis Bat. i Ciuitate Bertuſſe.xij.meſis octobris anno a
natiuitate dñi M⁰.q̃dringẽteſimo viceſimo nono i fauorẽ pdicto
rũ ⁊ toci⁹ cleri prouicie pdicte facta promulgata factas ⁊ promul
gatas eiuſdẽ de nouo cõcedere benigne dignẽ capitula itra ſcripta
ra q̃ viz legis pragmatice ſãctionis priuilegij ⁊ i dulti ppetuo ⁊ inuio
labiliter obſeruãdorũ habeãt.

¶ Que ſia fuada la cõcordia ō ſãct culgat ſobre lo maridatge e co
ronatge.

Et pmo ſtatuere decernere ⁊ prouidere dignẽ vr̃a majeſ
tas ⁊ cũ pſẽti decernat ⁊ prouideat q̃ trãſactio pactũ et
cõcordia i curia ſãti cucufatis vallenſis iterdictũ ſereniſ
ſimũ dñm Alfõſũ ⁊ brachiũ eccleſie dicte prouicie ſup maridagio ⁊
coronagio p vaſſallos dictorũ platorũ eccleſiarum monaſteriorum
capitulorũ ⁊ aliarũ pſonarũ eccleſiaſticarũ certo modo ⁊ i certis ca
ſib⁹ ſoluẽdis i oĩb⁹ ⁊ p omia obſeruẽt declarãdo nichilomin⁹ q̃ vaſ
ſalli pdicti q̃ ad maridagiũ pſoluẽdũ ſecũdũ formã dicte cõcordie
obligãt nõ tencãt ad ſoluẽdũ neq̃z cõtribuẽdũ i aliq̃ etiã minima p
te i maridagio pro filiab⁹ baſtardis aut alijs illegittimis ⁊ natura
lib⁹ ⁊ delegittimo ⁊ carnali matrimonio procreatis quocũq̃z vſu i
cõtrariũ obſeruato neq̃quã obſtãte. Et q̃ p hoc nõ fiat preiudiciũ illis
eccleſijs ⁊ eorũ vaſſallis q̃ ſup pdictis maridagijs et coronagijs nõ
ſoluẽdis priuilegiati exiſtũt vl' i poſſeſſione libertatis nõ ſoluẽdi q̃ q
dem priuilegia ⁊ exempciões eis fuerẽt illeſa. Et pdicta omia locũ ha
beãt etiã i vaſſallis eccleſiarũ q̃habitãt ⁊ fouẽt domicilĩ extra prin
cipatũ dñ tñ plati ⁊ eccleſie q̃b⁹ ſubſũt ſint i dicto principatu cõſti
tuti. ¶ Placet dño Regi q̃ dicta trãſactio pactũ ⁊ cõcordiã
omib⁹ ⁊ p omia obſeruẽtur quocũq̃z abuſu i cõtrariũ penitus reuo
cato

Que los officials ſeculars no verẽ cõpoſẽ relaxẽ los pſos ptãyẽts
ala iuriſdictio eccleſiaſtica mas los q̃s deurã reſtituir reſtitueſquẽ
no guiats.

Item sup cũ aliquãdo p officiales regios et alios q̃ ĩdicto p̃ncipatu iurisdictionẽ exercẽti p̃iudiciũ iurisdictionis ecclesiastice libertatis clerici ꝛ alie p̃sone q̃ p̃uilegio ecclesiastico gaudere possũt q̃ capt̃ detinent̃ dũ eorũ clericato p̃uilegiũ allegãt vl̃ a curia ecclesiastica repetũt̃ vexati mala captione vl̃ als cogũt̃ cõponere ꝛ aliquã pecuniã dictis officialib⁹ secularib⁹ tradere antequã ad dictã curiã ecclesiasticã remittãt̃ et nõ nũquã cũ ex officio repetũt̃ p̃ iudicẽ ecclesiasticũ pro suis ẽmeretis puniẽdis relaxãtur aut fugã simulãtes eos abire ĩ pace antequã remittãt̃ p̃mittut quod cedit ĩ euidẽs rei publice detrimẽtũ ꝛ iurisdictionis ecclesiastice vilipẽdiũ ꝛ cõtẽptũ ℔ propterea supplicãt p̃lati et alie p̃sone dicti brachij excellẽcie vr̃e q̃ prouidẽdo circa huiusmodi excess⁹ ꝛ abus⁹ decernere ꝛ statuere dignet̃ et cũ p̃sẽti statuat et decernat q̃ q̃ cũq; p̃sidẽs exercicio iurisdictionis secularis tã regie q̃; alterius cuiuslibet stat⁹ aut cõdicionis existat p̃sonã aliquã captã ;q̃ ratione clericat⁹ petãt̃ remitti ad forũ ecclesie relaxare redimere cõponere aut als ab eadẽ etiã spõte aliq̃d recipe nõ possit neq; valeat quin mo si cas⁹ restitucioni et remissioni ad curiã ecclesiasticã fuerit illã nõ guidatã nõ assecuratã nec als ipeditã libere et secure adman⁹ ꝛ posse dicte ecclesiastice curie tradat. Qõ si sec⁹ fiat possit cõtra ipm officialem secularẽ p̃ cẽsurã ecclesiasticã anantari et vltra alias penas ipe officialis penã mille florenorũ incurrat. ℔ placet dño Regi

Que dis. xv. dies aps q̃lo official eccleiastich fa vegut al bach real la altarcacio d iurisdictio se hage a votar e cloure altrament es haguda p declarada en fauor del iutge ecclesiastich

Vbi Veterea vr̃a clemẽcia prouidere statuere ꝛ decernere dignet̃ prouidat et decernat ꝑpetuis tẽporib⁹ obs̃uãdũ q; si cotẽcio fuerit iter regiã audiencia et ecclesiasticũ iudicẽ sup iurisdictiõe venĩẽte dicto iudice ad bãcũ regiũ ifra quindecim dies postquã ipe officialis ecclesiastic⁹ venerit ad dictũ bãcũ p̃sẽte dicto official ecclesiastico ꝛ suis ad hoc vocatis habeat ĩ regia audẽcia dispũtari votari et cõcludi an ad Regẽ vl̃ ecclesiã cognicio cas⁹ occurentis ꝑtineat quin ꝛ ipsis dictis q̃ndeci dieb⁹ cẽseat causa declarata ĩ fauorẽ dicti ecclesiastici iudicis. ℔ placet dño Regi.

Los publicats excomunicats en vtut dles cõstitucions d Tarragona fetes cõtra los invasors de sglesies e psoes ecclesiastiqs sie expellits dles Ciutats viles e lochs hõ sã publicats e los officials seculars dis sis dies aps qué sã reçsts los ne hagẽ alçar ab effecte e que pus noy tornẽ sots pena de. c. liures e altres censures.

Ceterum cum per ecclesiasticum iudicem denunciatur aliquis excomunicat⁹ in vim cõstitucionũ prouincialiũ cõtra vsurpatores et invasores bonorũ p̃sonarũ et iurium

ecclesiasticorum editorū et illorū vigore presente in loco tali e⁹ communicato cessat aduenis: excomunicati pdicti ad nouū et dā nabile comercium se cōtētes: vt alocis vbi sunt publicati exeat pro diuinis celebrādis: et ecclesiasticis sacramētis ministrādis pe cunias exhigūt et nūch eos nūch illos redimere faciūt: et q eis in penā statutu ē cedit i lucrū: quodq3 ad salutē statutū ē tēdit in no xaz Idcirco dict⁹ plati et plone ecclesiastice dicti brachij pro se et pro tota prouicia Terracone vre maiestati supplicāt humilit⁹: et ō uote quatū⁹ vt cristianissimū decet pricipē circa pdicta debitū re medium adhibēdo prouidere statuere: et decernere dignet⁹: et cum pitu decernat statuat et prouidat ppetuis tēporib⁹ obseruandoz q ab ide exquo aliqs fuerit in viz cōstitucionū pfatarū pro excomu nicatio publicat⁹ ciuitatib⁹ villis et locis castris et parrochijs vbi publicat⁹ fuerit exire teneat ad illa nullaten⁹ rediturus do nech absolucionis beneficiū fuerit cōsequtus. Quodq3 officialis secularis tā regius quā alius cuiuscūq3 cōdicionis stat⁹ grad⁹ et phemineēcie fuerit postquā fuerit req̄lit⁹ pro pte ecclesie aut illius adcui⁹ iltācia fuerit talis pro excomunicato publicat⁹ dictū excо municatū intra sex dies immediate sequētes ciuitate villa castro loco: et parrochia inq̄ publicat⁹ fuerit expellere remedijs de bitis cū effectu teneat ad ea nisi ab solut⁹ fuerit nullatenus reuersur⁹ qō it illud facere et cōplere dict⁹ officialis req̄lit⁹ distulerit vltra penas et cēluras ecclesiasticas et al's p iura patrie cōtra nō suā res priuilegia et libertates ecclesie editas penā cētū librarū incurrat

¶ Placeat domino Regi.

HEc supplicatioue propterea p humilē p eosdē platos ⁊ a lias ecclesiasticas psonas ⁊ totū brachiū siue stamentu3 ecclesie i eadēcu ria generali ciusdē pricipat⁹ catholonie cōgregatū nobis factā pfeciū tenoze expsse ⁊ ō certa scie cia ac cōsulto pinēta ipa capitula ⁊ omia ⁊ sigula in eis cōtenta ⁊ quolibet ipsoz̄ iuxta tū respōsiones decretaciones ⁊ prouisiones i fine cuiuslibet eoz̄ cōtētas ⁊ scriptas ac p actū curie factas lau dam⁹ approbam⁹ ratifficam⁹ ⁊ cōfirmam⁹ promittētes i nris vbo ⁊ bona fid regijs p nos ⁊ successoz̄es nr̄os quoscūq3 ac etiā sponte iurātes sup crucē dñi nr̄i Jhucristi ⁊ ei⁹ sāta q̄tuor euāgelia manib⁹ nr̄is corporalit⁹ tacta iā dicta capitula pficerta ⁊ vnū quodq3 eoru3 iuxta tū respōsioēs decretacioēs ⁊ prouisioēs pdictas sēp tenere ⁊ obseruare teneriq3 ⁊ obseruari facere iuiolabilit⁹ p quos deceat: et mi nime cōtra facere l' venire' nec p quēpiā contra fieri vel contraue nire pmittere aliq̄ racione seu etiā causa Serenissimo Jtaq3 Johā

ni principi Asturiarū et Gerūde primogenito carissimo postque felices dies nostros longevos in omnibus regnis: et terris nostris castelle et Aragonum immediato heredi et successori nostro intentum nostrum ac voluntatem detegentes et declarantes sub paterne benedictionis obtentu dicimus. Gerenti vero vices nostri generalis Gubernatoris et baiulo generali i dicto tbolon; pricipatu: vicarijs insup baulis curys et alijs demū quibuscumq; singulis officialib⁹ et subditis nostris ad quos spectet dictorūq; officialium locumtenentibus tam presentibus quā futuris districte precipiendo mādam⁹ scienter et expresse sub ire et indignacionis nre incursu pena q; florenorū auri decem mille nostris unerēorsū erarijs quatin⁹ capitula eiusmodi pincerta iuxta respōsioēs de cretaciones: et prouisiones predictas in pede illorū vt ptangit apositas et adiectas teneant firmiter: et obseruēt teneriq; et obuari faciant irre fregabiliter p quoscūq; nec secus agant agi ne suāt quauis occasione racione l' etiā causa In quorus testimoniū banc fieri iussimus nostri comuni sigillo impendenti munitam Datas in capitulo Sedis Barchinone octauo die octobris Anno ena tiuitate domini Mdilleſimo quadringentesimo octuagesimo pmo Regnorūq; nostrorū videlicet Sicilie Anno quarto decimo Castelle legionis octauo Aragonū vo t aliorū tercio.

Ignū ferrādi dei gratia Regis Castelle Aragonū legionis Sicilie Toleti valēcie Gallicie Majoricarū Hispalis Sardinie Cordube Corcisse murcie giennis Alguarbij Algezire Gibraltaris comitis barchinōe dñi viscaye t moline Ducis Atenazum t Neopatrie Comitis Rossilonis Dt ceritanie Marchionis oristanni Comitisq; Gocīā Qui hāc laudam⁹ approbam⁹ cōcedim⁹ t ordinam⁹ firmamusq; etiā t iuram⁹ Testes lūt q̄ adpmissa pfētes fuerūt Egregij Nobiles t magnifici Dō bertrād⁹ dla cueva Dux albuquerq; Dō rodericus Elfōso primētei comes benauēte Dō gabriel mārīq; comes d Trumyor eqtes ūsolerio vice gerēs gubernatoris genalis in pricipatu catalōie et doctor In legib⁹ roderic⁹ maldonado Cōsiliarij dñi regis pdicti

Signum mei phlipi clemētis Serenissimi domini Regis predicti protonotarij Regiaq; auctoritate per vniuersam ipsius terram et dominacionem publici notarij qui premissis interfui e aq; de dicti domini regis mandato scribi feci et clausi constat de ratis et correctis in lineis. iiij. vbi legitur seu. xi. habeant decima septima triarum penitus vicesima nona dicti quadragesima tercia comuni sigillo ad quadragesima. iiij. vbi corrigitur et alio.

Dominus rex exactis idictagenerali curia editis publicatis

curie coitis publicatis et iuratis mãdauit michi philipo clem: n/ri m curias posse dict⁹ dominus rex firmauit.

¶ Cõcordia entre lo señor rey e lo bisbe d barchinona sobre hoyr los cõptes dles lexes pies.

In Quirit vniuersi q̃ suborta questione iter ecclesiasticũ et secularẽ forũ barchinone an de legatis ad pias causas secularis for⁹ possit se intromittere quoquomodo ecclesia asserẽte ad eam spectare dum taxat finaliter vt cessarent impedimẽta q̃ propter cõtẽcionẽ cognicionib⁹ et execucionib⁹ testamẽtorũ et relictorũ ad pias causas aliquã dopstabãtur ingraue animarũ piculũ d fũctorũ et in viuorũ scandalum et iacturam extiterit inter illustrem dominum Jacobum dei gracia regem: aragonum valencie sardinie corsice ac comitẽ barchinone et Reuerendum in christo patrem dominum poncium per eandem epiſcopum barchinone concordatum pro se et successoribus suis q̃ si secularis curia super relictis ad pias causas requirat specialiter et expresse q̃ possit se intromittere cognoscere diffinire et exequi dum tamen manumissores et exequtores testamẽtorum et testãtes de foro seculari existant si prius secularis curia quam ecclesiastica requiratur. Jta tamen q̃licet ipsa curia secularis generalem comissionem fecerit super talibus relictis ad pias causas siue in vno testamento siue etiam in diuersis si curia ecclesiastica singulariter requiratur antequam querelator singulariter adierit curiam secularem ipsa curia ecclesiastica, amotis requisitis possit se inde intromittere et cognoscere et exequi p censuram ecclesiasticam non obstãtib⁹ q̃ de facto manumissorie de qua ẽ vel erat ipsa querela specialis facta fuerit p secularẽ curiam comissio generalis. Si vero pri⁹ ecclesiastica curia reqratur specialit et expresse ipsa sola cognoscat et dcidat ac cũ cẽsura ecclesiastica exeq̃t absq; ipedimẽto aliquo curie secularis: hoc addito et cõdito expresse q̃ fraus nõ comittat p aliquã curiã sz q̃ vna curia iuuet aliã si necesse fuerit i pdictis. Jdem pdicta autẽ nõ intelligat dogari i aliquo dño epo memorato et successoribus suis quĩ etiã exsuo officio possit visitãdo perochiales ecclesias Ciuitatis et diocesis barchinone et alis ex officio sine visitacione igrere et pcedere genãlit pro ut de iure sibi cõpetit cõtra manumissores seu testamẽtorũ exequtores et orũheredes q̃ legata ad pias causas et testamẽtorum aliq̃ vota pia negligũt duce ad effectũ et eos p cẽsurã ecclesiasticã cogere ad reddẽdo de talib⁹ racionẽ et qui possẽt procedere cõtra tales et ideo missalmarũ et sene dñi monicions face geñales dũ nõ

per tales inquisiciones ex officio faciendas non possit inhibi per episcopum curie seculari quin se intromitat cognoscat ꝛ decidat et exequatur inꝛ de negocijs pro quibus ipsa se. ularis curia fuerit vt est dictum primitus requisita ad cuius autem rei memoriã et perpetuam firmitatem prefati domini rex et dominus e piscopus mandauerunt fieri duo publica instrumẽta per alphabetum diuisa alterum habendum et tenendũ per ipsum dominum regẽ Et alterum habendum et detinendum per episcopum memoratũ suorũ propriorum sigillorum apendicio munimine comunita. Qd est actum barchinone. v°. kalẽdas octobris anno domini Millesimi. ccc. xv. presentibus testibus veneralibus et discretis vicarijs Barchinone ꝛc.

Concordia entre lo bisbe e prohomens de Barchelona sobre los censos.

Super facto seu questione census q̃ seruetur sich Quesi pretendatur expoliacio per denegacionem vel fraudulentam subtractionem ipsorum censuum eo casu iudex ecclesiasticus cognocere poterit. Sed si faciens censum comparens coram ipso iudice ecclesiastico dicat quod ipse nunquam denegauit seu substraxit censum ymo cognouit et recognoscit ipsum actorem esse in quasi possessione percipiendi ipsum censum quam ex superabundanti etiã cautela et in ipsius auctoris fauorem ei restituit cum recognicione presenti. Seldiciens quod est verum quod ipse habet raciones iustas cur pecuniam cẽsus quam ex hoc anno seu bijs annis debet non tenetur eidem soluere quas paratus est coram suo iudice ordinario ponere ꝛ ostẽdere declinans sup censu predicti anni vel predictorũ annorum forũ ꝛ iurisdiccionẽ dicti iudicis ecclesiastici isto casu iudex ecclesiasticus debet sup iudicio expoliacionis dictũ reũ proabsoluto hare ꝛ sup quãtitate debita eum a suo iudicio relaxare Si vo census petat vbi nulla expoliacio vel fraudulẽta substraccio pretẽdatur de hoc idex ecclesiasticus d̃ iure comuni se intromittere nõ debet excepto incasu quo consuetudo esset quod iudex ecclesiasticus etiã in proximo dicto casu cognosceret superqm deconsuetudine sich videt prouidendũ q̃ vna bona persona aqualz parti ũ eligat ꝛ vna psona commnis quib⁹ det potestas recipiendi testes et quãsuis alias scripturas sup cõsuetudine p̃ parte ecclã allegata et super omnibus illis q̃ ps regia et ciuitatis cõtra ipsũ allegabit ꝛ caulam ipsi⁹ cõsuetudinis diffiniendi Guillerm⁹ de palou pro

curato: et regẽs ẽcellam domini regis dicta cõuencionẽ signa
uit et ne sup cognicione q̃ pẽdẽt cognicione cõsuetudinis fa ri
debet dubitet videt̃ prouidẽdũ quod due expictis trib⁹ pso⁹ is
ifoum t de vsu qr quiqz annis citra ẽ magis et frequẽci⁹ vsitat⁹ t
quod illud interim absqz cõtradictione aliqua obſuetur Guiller
m⁹ de palou.

¶ La cort secular dõ copia ala cort eccleſiastiqua adepeſes empo
lurs dlas enqſites fetas contra clergues q̃s dgen alegrar d priui
legi clerical ſi donchs no cré cõtra laycas e clergues e encara no
cré publicades.

PEtrus dei gratia rex aragonũ ꝛc. dilectis et fidel.ous
ſuis vicarijs baiulis et vniuerſis et ſingulis officialib⁹
noſtris infra catholoniã et regnũ valencie conſtituitis
preſẽtib⁹ et q̃ protẽpore fuerint ſalutẽ et dilectionẽ Ad
audiencią noſtrã noueritis peruenisſe q̃ licet interdum curia
ſecularis inquiſicionib⁹ et proceſſib⁹ factis et habies ſup eccleſſi
b⁹ et criminib⁹ d q̃b⁹ talia tõſurati vl cõiugati culpabiles aſſerãt
eccleſiaſtica curiã ſoleat punire vos tamẽ quãtis per curiã eccle
ſiaſticam requiſitã tranſũptũ inquiſicionũ ſiue proceſſuũ p vos cõ
tra dictos factorũ iudicibus eccleſiaſticis tradere delinquẽtib⁹
ac alias exceſſu audacia peiora potib⁹ committẽdi cũ itaqz op⁹ tan
xiliũ ten amur impẽdere q̃ tales malefactores p ſuos iudices pu
niãtur vobis et veſtrũ cuilz diſtricte precipiendo mãdamus quati
nus trãſũpta iqſicionũ adqz proceſſuũ p vos factorũ l iceptorũ
cõtra clericos tõſuratos l cõiugatos q̃ gaudere tamẽ d̃beãt pnile
gio clericali de excellibus delictis vel criminibus in culpatos tra
datis et remittatis eccleſiaſtice curie vel eorũ iudicib⁹ eorũ tam
ſumptib⁹ et expẽſis cũ inde fueritis requiſiti niſi i caſu quo fieret
inquiſicio contra clericos et laycos ſimul quo caſu dicta tran
ſũpta nõ detis vel remittatis eccleſiaſtice curie donec inquiſicio
fuerit pfecularẽ curiã publicata ne alias indirecte ſciat̃ iquiſicio lay
corũ datas barchinone, v. yous auguſti anno domini milleſimo
mo.ccc. triceſimo nono. exap.

¶ Los officials ſeculars ſẽs dificultat faç̃ boſtẽſio als iutges eccle
ſiaſtichs dels clergues allegants corona.

NOs ferand⁹ dei gratis rex aragononũ ꝛc. Inſinuacio ſi
plex reuerẽdi i chriſte patris ¶petri Archiepiſ. opi tar

racone epiſcopoꝝ̃ ꝓlatoꝝ̃ capituloꝝ̃ et ꝑſonarũ̃ eccleſiaſticarũ̃ qui ingeneraneralibus aſſunt curiis quas celebram⁹ barchinone catbalanis noſtre facta celſitudini contineba t q̃ licꝫ tam ex iure comuni qnam exc̃ſuetudine antiqua noſtri officiales ſemota dif fi ultate teneant officialib⁹ eccleſiaſticis exhibere quaſcũq̃ rega lis carcer detineat allegãtes ſeſore tõſuratos prouidẽdo eoꝝ̃ ton ſuras et abitus clericales et etiã poſſeſſionẽ eoꝝ̃dẽ actũ hoc non obſtante aquodã rẽpore citra nõnulli officiales noſtri ſup ꝓliba ta hoſtẽſione requiſiti ꝓtactis officialib⁹ eccleſiaſticiſ captos talẽ tõſuram hui⁹modi allegãtes exhibere recuſant in e nei uacionem eccleſiaſtice libertatis Quo circa ſupplicato nobis humilit eis ꝺ cõ gruo ſup biis remedio ſubueniri tenore ꝑſentium prouidem ⁹ q̃ officiales noſtri ꝑſentes et qui ꝓtẽpore fuerint ſeueoꝝ̃ loca te nentes atali ꝺ̃pnato abuſu vſe intẽſionis propoſito relegato de ſiſtant penitus et de cetero ſe liberaliter promptas exhibe t quociẽs fuerint requiſiti ad exhibendum et monſtrandum offici alib⁹ eccleſiaſticis, quoſcũq̃ ꝺ̃tinuerit regalis carcer allegantes tonſurã adeo vt videre et conſpicere valeãt tonſuras et clericalis habit⁹ ac poſſeſſionem vtriq̃ eorũdem hoc q̃ facere nullaten⁹ difficultet ſeu modo aliquo cõtradicant ſi iram et ĩ dignacionem noſtram ac penã quingẽtorũ̃ florenoꝝ̃ auri caſu quo cõtra fece rint quã volum⁹ ipſos incurrere cupiant emitare .Mandãtes ꝑ hanc eandem inclito et magnifico Alfonſo primogenito aragonũ̃ ſicilie gubernatori nr̃o generali ſub paterne benedictionis ob tentu necnõ vices gerẽti gubernatoris ĩcathalonie et incomita tibus roſſilionis et ceritanie ceteriſq̃ vniuerſis et ſingulis offici alibus noſtris et eiſdem primogeniti noſtri preſentibus et futuriſ et locatenẽtib⁹ eoꝝ̃dẽq̃ ſub penis expreſſuis quaten⁹ prouiſio nem noſtrã hui⁹modi teneant firmiter et obſeruent ꝛ teneri e ob ſeruari faciãt inuiolabiliter per quoſcũq̃ e t cõtra nõ faciant ſeu aliquomodo cõtrauenire ꝑ mittãt aliqua racione In cui⁹ rey teſti monium ꝑſentẽ fieri iuſſim⁹ ſigillo noſtro inpẽdenti munitã Ba tas barchinone viceſcimo die iunii anno anatiuitate domini mil leſimo.cccc.xiii.regniq̃ noſtri ſecũdo . De gualbis vice ℔

Los clergues cõiugats reſponen al'ſenyor rey dels deguts ſ neys.

Gregori⁹ epiſcop⁹ ſuus ſuoꝝ̃ dei veneberabili fratri e piſcopo barchinone ſalutẽ et apoſtolicã benedictionẽ exparte cariſſimi in'chriſto filij noſtri illuſtris regis a

ragonum fuerit propositū coram nobis q̄ nō nulli homines ter
re sue prima tonsura et minoribus ordinibus quos inpuericia sus
ceperant derelictis legittime ducunt vxores profiscicētes i exer
citus et sibi omnia fuicia vt layci exhibētes Qui aliquādo vt obtē
tu clericalis ordinis ab omibus oneribus et obsequiis valeant
excusari reassūptatōsura quam relinquerāt se pro clericis represē
tant clericale priuilegium labijs allegātes qui factopauloante ne
gauerant clericatum vnde rex ipse sup hoc prouideri petebat :ne
tales occasiōe ꝓuilegij clericatus sibi ōbeāt īmunitatē hui⁹modi
vsur pan quare fraternitas tua nouerit intencionis nostre nō esse
vt hij ꝓhui⁹modi priuilegiū defendant quominus respondere ip
si regi de consuetutis iusticiis et debitis seruicijs teneāt Datas ca
terauēsi.xvi.kalendas madij pontificatus nostri anno.v.

Los clergues cōiuagts si seran presos per causes o deutes si
uils perlo iutge secular deuen esser remessos al iutge eccleslastich
en axi que aquells de tenga nels puga deliurar :ne dar amanlen
te sino a disposicio del iutge secular qui conexera ōla causa ciuil.

Pateat vniuersis q̄ nos maria ⁊c,ac locūtenentis gene
ralis dñi Alfonsi Regis Aragonum ⁊c. viri ⁊ domini
nostri carissimi sup altertacione vtēti inter venrerabi
lez episcopū ⁊ seu ei⁹ officialez ecclesiasticū barcinone
ex vna parte et cōsules maris dicte Ciuitatis ex pte altera ptextu
seu occasione capsionis genesij sala mercatoris clerici coniugati
capti de mādato dictorum consulū incapcione comuni dicte Ciui
tatis procausa mere ciuili et profana mercantili vt puta cābij vt
q̄ ipsos consules in nostra audiencia facta fides fuit quē genesiū
cōiugatum clericum dictus officialis ecclesiastic⁹ sibi restitui pe
tebat dictis ptib⁹ et eorū aduocāts in regia seu nr̄i audiēcia audi
tis preuia dicte audiencie deliberacione prouidēdū duximus die
et anno infra scriptis immodū q̄ sequitur. Domina regina visa al
ter cacionc q̄ erat inter officialem venerabilis i christo patris Ja
cobi episcopi barchinone ⁊ eius curiā ecclesiasticam exvna parte
q̄ curia requirebat et sibi restitui petebat Genesiū sala mercatorē
clericum coniugatū captum in capcione comuni mādato consulū
maris et dictos cōsules ex altera pretendendo q̄ dictus Genesius
sala detinebat captus de ipsorū consulū mandato et ordinacione
procausa mere ciuili et profana vt puta cambij ptinēti ad iuris
dicionem dictorū consulū ptextū priuilegiorum dicti cōsulat⁹ au
ditis dictis officiali ecclesiastico consulib⁹ ⁊ eorū aduocatis īdice

ta audiencia ad quã pretextu dicte altercacionis fuit vocatus dic
r⁹ officialis eccleſiaſtic⁹. Et viſa quadã ſentẽcia ſup cauſa ſimili la
ta p franciſcũ torres legum Et guillermũ Jordani in vtroqz iuriſ
doctores pro comunib⁹ electos indicto ſacro cõſilio audiecie pro
nũciat deliberat prouidet et mãdat qꝫ dictus Geneſi⁹ ſala mer-
cator et clericus cõiugat⁹ eſt remittẽdus curie eccleſiaſtice in qua
cuſtodiendus et diſtrigẽdus teneant cum hac limitatõe qꝫ ꝺ dicta
queſtione cambij et de omnibus queſtionib⁹ mercantilib⁹ mari
timis et ſeu marinis tangentib⁹ active et paſſiue dictum Gene-
ſium ſala ciuiles et exactibus ciuilibus intẽpta ⁊ is habeant cogno
cere dicti cõſules maris ⁊ et nõ iudex eccleſiaſtic⁹ Et qꝫ dictus vene
rabilis epiſcopus aut aliquis eius officialis nõ poſſit nec valeat li
berare acapcione dictum Geneſium ſala nec tradere manulente
niſi prout ordinabunt et diſponẽt dicti cõſules maris ⁊ cum inten
cio dicte domine regine et ſui ſacri cõſulij ſit qꝫ ſolum modo nu-
da et ſimplex ⁊ perſone cuſtodia detencio vel diſtriccio predicta ge
neſij ſala mercatoris et clerici cõiugati inet pro dictis actibus et
q̃ſtionib⁹ ciuilibus ad curiã eccleſiaſticã ptineat et cognito ad dic
tos conſules. Sꝫ hoc modo mandat dictum Geneſium ſala dicte
curie eccleſiaſtice tradi et per eandem curiam acceptari de fa
cto ⁊ perdictum officialem fuit acceptatum dequibus omnib⁹ ad
ſupplicacionem p humilem fidelis noſtri johãnis oliuerii notarii
procuratoris et actoris dictorũ conſulũ ad hẽnduz memoriam in
futurum hanc fieri iuſſim⁹ regio ſigillo impendenti munirtã. Da
tas barchinone. viij. die nouenbris anno anatiuitate dñi milleſi-
mo. ccc. xxxx. Sexto regniqz dicti domini regis Sicilie citra fa
ũ anno. xij. aliorum vo regnorũ. xxx. primo ¶ De ortig.

¶ Semblant ſentencia fonch donada p Arbitres eleguts entre
lo bisbe de barçalona e los conſols dela mar dela dita ciutat.

FRãciſcus torres legum doctor et Guillermus Jordani
vtriuſqz iuris doctor iudices ſiue comiſſarij comuniter
electi videlicet dict⁹ franciſcus torres pro curia eccleſi-
aſtica et pfatus Guillerm⁹ pro curia ſeculari et ſeu pro
honorabilib⁹ cõſulib⁹ maris Ciuitatis barchinõe inet ſup altca
cione nc q̃ ventilat⁹ diu eſt racioe remiſſionis perſone Jacobi mo
za mercatoris clerici cõiugati q̃ capta ⁊ i curia pdicta ſeculari hac
ex procuracione ſeu ordinacione dictorũ honorabiliũ cõſulũ ma-
ris et ſup queſtionibus motis cõtra Jacobum i predicta curia cõ
ſulatus maris viſis literis requiſitoriis factis et emanatis a dic-

ta Curia eccl[e]siastica Reuerẽdi dñi Episcopi Barchinone sup re-
missione psone dicti clerici cõiugati et respõsionibus factis pro p-
te dictorũ consulũ. Visis rationibus tam scriptis quã verbo pro
cessis ac factis hinc inde sup dicta remissione fienda vel non habi
tis super predictis diuersis seu pluribus collacionibus ac auditis
fisci ecclesiastici et fisci secularis Curiarũ parciũ aduocatis ad ple
num visis videndis et attẽtis attendẽdis pro nũciãt prouidẽt et d
clarant q̃ licet questio seu punicio altercacionis sit dubia seu dubi
us q̃ tamen in casu dubij deferendũ sit ecclesie et illius iurisdictio-
ni personã dicti Jacobi moza mercatoris et clerici cõiugati esse re-
mittendã dicte Curie ecclesiastice in qua custodiendã distringẽdam
tencatur necnon seu cum hac limitacione q̃ de omnibus questioni
bus mercantilibus marittimis et seu marinis tangentibus actiue
et passiue dictum Jacobum moza ciuiliter et ex actibus ciuilibus
intẽptatis et precedentib⁹ habeant cognoscere dicti honorabiles
Consules maris et non iudex ecclesiasticus. Et q̃ Reuerendus do-
minus Episcopus aut aliquis eius officialis nõ possit nec valeat li-
berare acapcione dictum Jacobum nec tredere manulẽte nisi pro
ut ordinabũt et disponent dicti domini Consules maris vt pote a
securato iudicio per dictum Jacobum in dicta Curia dictorũ Con
sulum vel lata et latis sentencie et sentẽcijs absolutorijs trãsactis
in rem iudicatam aut alijs facta solucione et vel assecuracione yoo
nea ac vel alijs vel satisfactione prout in dicta Curia consulatus è
stilatũ et ad ordinacionem vt prefertur dictorũ honorabiliũ cõsu-
lum cũ intencio ipsorũ consulũ sit q̃ solum nuda et simplex psone
custodia detẽcio et vel districtio predicti Jacobi clerici coniugati
in et prodictis actibus et questionibus ciuilibus ad Curiam eccle-
siasticã ptineat et sic vt premittatur declarãdo, cũ preséti salue iure
Reuerẽdissimo domino Episcopo et seu Curie ecclesiastice et hono
rabilibus dominis consulib⁹ maris si quid in alia persona adicto
Jacobo eis competat

¶ Seguexen se algunes pragmaticas sumades per causa de breui-
tat atorgades per diuersos Reys de Arago de glorioſa memoria
en fauor del stament ecclesiastich.

LOs capellans dela Capella del senyor Rey no sien defe
sos de lurs ordinaris ans cõtra ells puxen lurs iutges
ecclesiastichs ordinaris exercir sa iurisdictio sino tã-
lamẽt enlos q̃ seguexẽ la cort del séyor Rey e prenen qui
tacio ordinaria. ¶ Dere terç en Barçalona a. vij. de noembre

MCCCC.lxxviij. E MCCCC.lxxix. en Barçalona a. xiij. de març MCCCC. lxxx.

QUe algun Baro Caualler/o qualseuol altra persona no gos desafiar/o garrificar los prelats clergues/o persones eccleſiastiques/o homens lurs/e lurs bens e los cõtra fahents sien perseguits per los officials reyals a despeses dela Cort axi per via desomatent en son cas e ab exercits si mester sera e prenét postats dcço que tendran en feu perlo senyor Rey e en altra manera segons pus fort de dret e segõs les cõstitucions de pau e treua e vsatges de Barçalona pozã en axi que los excessos sien punits e los dans satisfets. Ferrando primer en Barçalona a. xx. de Juny MCCCC.xiij. seguint lo Rey en Pere terç qui aço mateix hauia proueit a. v. dels ydus de agost MCCC.xxxviij.

LEs persones ecclesiasticas no deuen contribuir en les imposicions si donchs noy hauran prestat son consentiment/o si donchs no seran clergues conjugats ono cõjugats mercaders/o negociadors/o menestrals/o artesans/o carnicers/o altres semblants/o altres qualseuol qui dedret no deguẽ hauer immunitat Jacme segon en Barçalona. xv. delas kalendas de setembre MCCC.xxvij.

LOs priuilegis atorgats al stament ecclesiastich e homẽs lurs dels quals seha vlat/o per contrari vs no son abrogats siẽ seruats encara que no sien stats perlo senyor Rey confirmats Pere terç en Barçalona a. v. dels idus de agost MCCC.xxxviij.

LOs homens dels prelats sglesies/o lochs religiosos sis trãsferiran sens volntat de lurs senyors a ciutats o viles reyals de lochs de Barons Nobles Cauallers a altres faentse Ciutadãs vehins/o homẽs del sẽyor Rey/o dels dits Barons Nobles/o Cauallers retenintse la casa e possessiõs en los lochs dels dits prelats esglesias e lochs religiosos pretenét esser exempts ẽla iurisdictio ẽ lurs sẽyors e no deurels obeyr enço que fer son tẽguts no deuẽ esser sostẽguts ne defesos contra lurs senyors e cõtra les constitucions generals de Cathalunya. Pere terç en Barçalona a. v dels ydus de agost MCCC.xxxviij.

LO bisbe e sos officials en quiscuna part de son bisbat liberament poden vsar desa iurisdictio en les causes pertãyents ala sglesia e les psoès ecclesiastiques no deuẽ es

ser prohibides en cap breuar les rendes de sos benifficis. Vere terçia caragoça lo derer de maig Mil.ccc.lvij.

Si los officials reyals prendrā algūs clergues deliquint o anant de nits in honestamēt sien portats tantost ala cort del Bysbe honestamēt sensa alguna injuria o rescat de pena o altra indeguda vexacio: e si los clergues iran honestamēt nols sié leuades les armes: mas si poder en lochs inhonests o delinquint los seran leuades les armes sien encōtinent restituides al official ecclesiastich liberament e sens alguna exactio. Vere terç en caragoça lo derrer dia de maig Mil.ccc.lvij.

Si impedit algun hauer recos al iutge ecclesiastich en los casos p tanyents de dret o cōsuetut ala glesia no obstant qualsevol pragmatica en contrari. Vere terç en Barçalona a.xviij. de decembre Mil.ccc.lviij.

Priuilegis atorgats ales persones del stament militar

Sentencia donada perlo Rey en Pere terç en fauor den Johā de olzinelles douzell in culpat que sen hauia portada vna donzella arrees que noy hauia instancia de part formada. E abla matexa sentencia declara que sols pertāyt al senyor Rey iudicar e conexer dles persones generoses cō sie dictes dles regalies sues e inseparables e ala real corona annexes.

In dei nomine pateat vniuersis q cum denunciatum fuisset nobis Petro dei gratia Regi Aragonum valencie maioricarū Sardinie et Corcice comitiq Barchinone Rossilionis et Ceritanie q Johannes de vlzinellis domicellus de domo nostra dederat operam et consensum raptui cuiusdā puelle ppetrato et comisso per quosdam in loco de villa sicha cāpi Tarracone Nos volentes de predictis veritatem haberi inquiri iussimus de hoc per fidelē nostrum Andream de contiyoch iurisperitū de montealbo nunch iudicem nostre curie mandando eidem q de hoc diligenter inquireret veritatem Qui mandato nostro obtēperās inquisiuit cōtra eundē Johannem si eidem raptui consensum auxiliū seu operā dederat vllomodo. Et inquisitione perfecta citauit patrē matrē et amicos alios eiusdem puelle nec nōet quoscunq alios qui in dicta inquisicione vellēt partem facere vel instāciā seu inde sua putarent quo modolibet interesse vt certa die ad id assignata comparerent cozā eo in dicto negocio processuri cozam quo nullus comparuit de citatis nisi Johānes de olzinellis delatus predictus cui eadem dies extiterat assignata Et quia nullus inquisitioni predicte se opposuit idez noster comissarius deliberauit supsedere in negocio mēciona to instante ante dicto Johāne dlato et requirēte ferri sententiaz in premissis seqz iudicari secundū merita inquisitionis cum instācia postulante mandauim⁹ eidem Andree quatin⁹ idem negocium tocuiusqz inquisicionis merita in nostra audiencia referret vt secū dum merita vel demerita ipsius inquisicionis eundem Johānem condemnare vel ab soluere valeremus Nos igitur eius relatione audita presentibus doctoribus iurisperitis et alis de nostro consilio in numero coprosо auditis meritis in quisicionis premisse et deposicionibus testiū receptoz̄ insup auditis confessionibus illoruz qui dicte mulieris raptores dicūtur Auditis etiam rationib⁹

positis m[ar]s ponsione facta per patrē prefate puelle citacioni seu
intimacioni sibi facte et notificate per nostrum comissarium su-
predictū quas manes et frinolas sicut sūt reputamus Audittis eti
az rationib⁹ quas idem noster comissarius allegauit retulit ꝛ latis
ime in nostra audiencia enarrauit in fine relationis predicte q̄ si-
bi vt asserut dicte fuerāt p Archi Episcopū Terracone asseren-
tez, q̄ ad eum et suos officiales et vicarios terracon Tecampi per
tam cognoscere de personis generosis infra suā iurisdictionez de
liquentibus et q̄ eas possunt cum locus affuerit iudicare quod nos
diffitemur expsse Audittis etiā omnibus aliis meritis dicti proces-
sus et eis cuz diligēcia recensitis habito sup predictis omnib⁹ plu
rium de nostra audiencia consilio pitozuz ātēdentes q̄ ad nos so
lum pti[n]et iudicare et cognoscere de psonis generosis et non ad a-
lium quēq̄z licet donationem vēdicionē vl̄ alterius generis aliena
cionē fecerimus quādocunqz ō aliqbus locis terris vl̄ castris sub
quacunqz forma vl̄ expressione verborū cum hec sint iura regalia-
rum nostrarū q̄ a nobis sunt insepabilia et regie corone affixa ꝛ ab
aliis quibuscūqz inpscriptibilia quibusqz derogare nō intēdim⁹
p aliqua vba quomodolibet sint cōcepta Deum ius et iusticiā ha-
bentes preoculis nostre mētis meritis dicte inquisicionis cū dili-
gencia perpēsatis perq̄ constat eundem Johānem predicto raptui
nullatenꝰ consensisse eiqz multuz dedisse opam seu consensuz Imo
per eundem inquisicionis meritū constet q̄ sibi displicuit dict⁹ ac-
tus. Idcirco ex his motiꝰ et ex aliis q̄ ad iuste iudicādum valēt ani
mū regiū informare pronūciamus sentēcialiter et sentenciando de
claramus et decernim⁹ dictū Johannē de vizinellis a predicto rap
tus crimine fore et fuisse in tōtē totaliter et immunē eumqz ab om-
ni questione in peticione accusacione vel demāda q̄ ipsa ratione oc
casione vel causa cōtra eum posset per fiscalē nostre curie seu alū
quemlibet in futurum intentari per hanc nostram sentenciam ab-
soluimus et reddimus absolutum imponentes dictis procuratorib⁹
fiscali et omnibus aliis quibuscunqz super dicta delacione scilenci
um sempiternum Lata fuit hec sentencia per dictum dominum Re
gem et in personam ipsius recta per venerabilem virum Francis-
cum roma Abilitem legumqz professorem ipsius domini Regis vi
cecancellarium in palacio regio Barchinone vbi audiencia regia
celebratur die Abartis. xxviij. mēsis marcij Anno anatiuitate do-
mini Abillesimo Tricentesimo Sexagesimo octauo regniqz domi
ni Regis Tricesimo tertio presētibus aduocato et procuratore fis
cali regiis et presente dicto Johanne de vizinellis ac presentibus
Raymūdo cerdarie decretorum doctore decano ecclesie vrgellen

¶ E.

sis Bernardo devalanolo licenciato in legibus Michaele de hor vello scriptore dñi Regis et pluribus aliis in multitudine copio sa

¶ Sig num Petri dei gratia Regis Aragonum valẽcie majoricarum Sardinie et Corsice comitisq3 Barchinone Rossillionis et Ceritanie Qui dictam sententiam tulimus ei q3 sigillum nostrum appendencium apponi iussimus in cuidens testimonium premissorum.

¶ Sig nũ mei Bernardi biscarra peticione rij illustrissimi domini Regis Aragonũ eiusq3 auctoritate Notarij publici p totã terrã et dominacionem eiusdem Qui in prolatione dicte sentẽncie presens fui eaq3 requisitus scribi feci et clausi cum litteris rasis et emendatis in prima linea presentis clausure vbi dicitur eiusdez qui

¶ Los presents capitols en via de pragmaticha s perpetues foren atorgats perlo Rey en Pere terç celebrant corts en Barçalona al stament militar.

IN dei nomine Nos Petr⁹ dei gratia Rex Aragonũ valẽcie majoricarum Sardinie ⁊ Corsice comesq3 Barchinone Rossillionis et Ceritanie Mẽtis nostre acre meditãtes q inter ceteros subditos ab alto nobis comissos tenemur granosis fauorib⁹ prosequi Barones et Milites q̃ nobis tam iugiter q3 legaliter seruierunt et seruiunt in guerris quas habuimus et habemus et hoc jdem et longe maius seruicium nobis per eosdem exhiberi in futurum etiam speramus pensantes vlterius q per eosdem Barones et Milites in celebri et generali curia quam de presenti in Ciuitate Barchinone gentibus nostris pñcipatus Cathalonie celebramus nobis fuit humiliter supplicatum vt de quibusdam prouisionibus per nos factis inet super quibusdam capitulis per eosdem in ipsa curia oblatis pragmaticas sanciones duraturas perpetuo facere dignercmur Igitur eorum supplicacionibus inclinati infrascriptas pragmaticas sancciones in nostro pleno consilio deliberacione solẽpni facimus sub hac forma.

¶ Lo primogenit encare que sia Governador general no pesa treues entre les persones del stament militar guerreiãts mes ò sia mesos sino stant lo senyor Rey della mar.

PRimo si quidez ordinamus q̃ noster primogenitus etiam si pro nobis generalis gubernacionis fungere tur officio dare nequeat vltra sex mensium vel alterius tẽporis treugas in guerris quas Barones, & milites interse habeant vel habere sperant, nisi nobis existentibus vltra mare.

¶ Que les treues reals se hagen intimar ab letres als principals guerrejants.

¶ Reterea ordinamus q̃ quãdocunqz contingat nos vel nostrum primogenitum in casu tamen quo hoc sibi liceat trengam inter guerrã habentes vel habere sperãtes cõcedere pro se ipsis et vallatoribus suis littere huiusmodi treuge principalibus ipsius guerre habeant intimari hoc declarato q̃ si plures fuerint qui vt principales diffidamenta dederint eis omnibus habeat fieri intimacio litterarum

¶ Los Barons Cauallers e persones generoses ab lurs domestichs: e caualcadures: e animals de lur seruey no son tenguts a paguar pontatge e barra

ITẽ decernentes Barones et Milites et quasuis alias personas generosas cum omnibus eorum domesticis et etiaz cum animalibus quibus equitabunt vel que eorum aut ad eorum seruicium portabunt ab omni exactione pontagij et barre sore q̃titias et inmunes Mãdamus cum presẽti cũctis nostris officialibus presentibus et futuris et exactoribus talis pontagij seu barre quatenus adictis personis tam pro se ipsis q̃z pro animalibus eorundem nichil ratione pontagij vel barre exhigant, vel exhigere habeant seu presumant Et si quid incõtrariũ exactuz fuerit pro tempore preterito vel futuro id dicti officialis restitui habeant indilate adhec exactores ipsorum furium per impositiones penarum et alia debita remedia rigide compellẽdo.

¶ Que marca no sia atorgada sino ab cõsell ó assessor lo q̃l haje haver accordi ab los sauis ól cap óla vegueria o major pt ó aq̃lls e trobada miãfeita fadiga enlo officialcõtra loq̃l fa atorgada dita marca

¶ E.ij.

VErum quia per abusum concedendi licenciam pignorandi que inquibusdam vicariis vel plurimum quoleuit et que tam iuri q̄z racioni est contrarius quam plures in iustitie subsequte fore ex quibus plurimos incurrerunt notabilia detrimenta. Et alia etiam depopulata fuerunt et exposita destructioni totali Ideo dicto abusui quantum nobis possibile est occurrere cupientes ordinamꝰ et perpetuo sanccimus q̄ aliquis officialium nostrorū nō cōcedat nec condere possit marcham aliquam seu pignorandi licenciam sine consilio assessoris vel iudicis Quiquidem assessor vel iudex habeat super hoc habere acordium cum sapientibus capitis vicarie vel majori parte eorumdē cauendo q̄ ipsa marcha seu pignorandi licencia nō cōcedatur siue manifeste fatica iuris adinuēta in domino seu officiali illorum subditorum contra quos ipsa marcha seu pignorandi licencia concedatur et si contrarium fuerit attentatum illud nunc pro tunc decernimus irritum et inane.

¶ Clam de pau e treua no ha loch per deutes de uallāts de contracte/o quasi.

VLterius cum aliqui conētur processus pacis et treuge ad debita extendere dicentes ex non solucione debitorum damnum in bonis creditorum fuisse illatum Ideo huic inique et vane opinioni obuiantes declaramus pro debitis ex cōtractu vl̄ quasi descendentibus processum pacis et treuge locum a liquatenus non habere.

¶ Que lo que se exhigira del dret dela barra no sia cōuertit en altres vsos sino en reparacio de ponts/o de camis sots pena d̄ restituhir lo doble.

POstremo quia sepe contingit nos barram concedere aliquibus Ciuitatibus vel villis per instructionē aut reparacionē pontium vel viarum Et jd quod ex ipsa barra exhigitur vel leuatur in alios vsus proprios contra ipsam concessionē conuertere non formidāt Ob quod extranei q̄ ipsis vsibus non tenētur contribuere agraucutur Ideo ne talia in

posterum fiant prouidere cupientes statuimus ꝑpetuo et ſãcimus q̃ emolumẽta ex tali conceſſione barre cõceſſe iaz vel infuturũ cõcedẽde nequeãt i alios vſus cõuerti q̃z i inſtructiõib⁹ et reperatõibus pontium et viarũ. Et ſi contrarium a quo q̃z fuerit attentatũ conſiliarij aut a'ij ordinatores illius Ciuitatis vel loci in quo hoc factũ fuerit ad reſtitucionem eius quod in alios vſus cõuerſum fuerit i dupplum etiam poſt depoſitum eorum officium abſq; ſoe venie teneantur. Hoc etiam adiecto et declarato q̃ in conceſſionibus de dicta barra imposterum per nos vel noſtrum primogenitum fiendis clauſula premiſſa continens apponatar. Et ſi appoſita nõfuerit ex diſpoſicione huius noſtre ſanccionis intelligatur pro oppoſita. Et vt dicte pragmatice ſancciones quas in preſenti curia in fauorem priuilegium et bonum ſtatum dictorum Baronum et Aſdilium et aliorum ad quos ſe extendunt concedimus vt prefertur meli⁹ obſeruentur Mandamus Inclito ac magnifico Infanti Johanni primogenito noſtro cariſſimo Duci Gerunde comitiq̃z ceruarie eiuſq̃z vices gerentibus et cũctis alijs noſtris officialibus preſentib⁹ et futuris quatinus ſanctiones ſtatuta et ordinaciones huiumodi et contenta ſuperius firma habeant et obſeruent et faciant inuiolabiliter obſeruari In quorũ teſtimonium preſentem fieri iuſſim⁹ noſtre majeſtatis ſigillo appendicio comunitatum. Datas Barchinone prima die decembris anno' a natiuitate domini Mcclleſimo. ccc. Sexageſimo octauo regniq̃z noſtri Triceſimo tercio Petrus Cancellarius

Signum Petri dei gratia Regis Aragonum Valẽcie Maioricarum Sardinie et Corſice Comitiſq̃z Barchinone Roſſilionis et Ceritanie

Teſtes ſunt Petrus Tarracone Archiep̃s domini Regis Cancellarius Guillermus Barchinone Romeus Ilerdenſis Epiſcopi Petrus Vrgellenſis Comes et Vicecomes Ager enſis domicellus Hugo Vicecomes Caprarie Aſdiles

Signum Jacobi coneſa prothonotarij dicti domini Regis qui de ipſius mandato hec ſcribi fecit et claulit.

Priuilegi a torgat p lo Rey en Pere terç enles corts generals ỏ catbalũya ques celebrauen en barclna ales pſones ỏl brag

militar q̃ en ninguna manera no puxẽ esser turmentats sino en los cassos seguents Si hauien mort lur senyor/o son primogenit/o si li fossen traydors ço es que ab los inemichs de fet li occupassẽ los regnes e terres/o algun loch de aquells o si fossen heretges & que no puguen esser condemnats per conciencia vel al's sino aconexẽ sa d̃ iurges competents:e aconexẽsa dels dits iurges hagẽesser iurats a manleutes segons les constitucions de Catbalūya generals

Notum sit cunctis q̃ nos Petrus dei gratia Rex Aragonū valencie Maioricarum Sardinie Corsice comesq; Barchinone Rossillionis et Ceritanie Quoniam inter nos ex vna parte et vos brachium Baronū et Militum ac hominum de paratico principat⁹ catholanie in curiis generalibus quas nunc cathalanis in ciuitate Barchinone celebramus congegatum ex altera conuentum est q̃ vos conscienciatis q̃ in principatu Cathalonie certa vectigalia de quibus concordastis cum brachijs prelatorum et personarum ecclesiasticarum ac vniuersitatum Ciuitatum et villarum regiarum Cathalonie in dictis curijs congregatis in ipso principatu ponantur et leuentur vsq; ad quantitatẽ centum quinquaginta mille librarū Barchinonẽsiū et q̃ nos per viã vendicionis seu alteri⁹ cuiuslibet contractus nominati vel nõ nominati qui huic negocio magis proprie possit aptari faciamus vobis dicto brachio certas concessiones et priuilegia in certis que nobis obtulistis capitulis declarata inter quas concessiones est infra scripta Ideo volentes vobis ea que inter nos et vos vt predicitur conuenta sunt ad implere gratis et ex certa sciencia p̃ nos et omnes successores nostros tenore hui⁹ publici instrumẽti cunctis tẽporibus valituri titulo vẽ dictionis ꝑpetue seu cuiuslibet alijs cõtract⁹ nominati vl' inominati q̃ magis vobis dicto brachio et vestrum singularibus possit prodesse et magis propriehuic negocio possit aptari pro precio seu respectu dictorum vectigalium que vt predicitur in dicto principatu poni et leuari consentitis seu partis quam vos in ipsis vectigalibus contingit seu contingere potest concedimus in priuilegium speciale vobis dicto brachio Baronum et militum et cuilibet singularium eodem ac vestris successoribus Sanccimusq; et ordinamus perpetuo q̃ nunquaz ammodo nobis vl' primogenito nostro aut successoribus vel officialib⁹ nostris vel suis liceat torque re seu torqueri facere aut questionibus seu tormentis ponere seu

poni facere in dicto principatu cathalonie aliquem baronem militem seu hominem de paratico nisi tãtuz in his casibus et pro subscriptis causis videlicet Si interfecissent eorum dominuz seu ipsi⁹ dõmini primogenitum vel si essent sibi proditores videlicet q̃ cũ ipsius domini inimicis de facto occupassent eius regna et terras vel aliquem locum ipsorum vel si essent heretici Illos etiã in hac concessione intelligi nolumus qui deliquerũt in mãte ppatrata ĩ personã castilionis de majoricis cõsiliarij nostri ac promotoris negociorum curie nostre temporeq̃z sue mortis nostram Cancellariã regentis predictis enim casibus perpetuis temporalis iste propter eius perorrescenciam ac enormitatem non absurdeaduci potest. Nec in dictis casibus vel aliquo eorum seu pro dictis casibus hoc nobis seu dicto nostro primogenito seu nostris vel ipsius successoribus aut officialibus liceat nisi delatis prius date fuerunt plene deffenciones de iure concesse nec possimus etiam q̃nq̃z nos seu dictus noster primogenitus aut nostri vel sui successores aut officiales seu comissarij aliquẽ seu aliquos de dicto brachio per contumaciam vel al's condemnare nisi ad cognicionem iudicium cõpetencium sed ad cognicionem eorundem iudiciũ habeant tradi manulentis secundũ cõstituciones Cathalonie generales Et predicta omnia et singula que vobis dicto brachio vt predicitur concedimus promittimus in nostra bona fide Regia et etiam iuram⁹ per dominum deum et eius sancta quatuor Evangelia manibus nostris corporaliter tacta vobis et eidem brachio Baronũ ⁊ Militum ac cuilibet singularum de eodem ac vestris successoribus perpetuo per nos et omnes heredes et successores nostros quoscũq̃z attendere et seruare et nunquam inaliquo contrafacere vel venire ymo tenebimur vobis et successorib⁹ vestris de euictione eorũ Et ea etiam omnia ⁊ singula vt sunt superius large narrata facimus promittimus iuramus ⁊ paciscimur in manu videlicet ⁊ pos le subscripti notarij ⁊ secretarij nostri tanq̃z publice persone hec a nobis legittime stipulantis paciscentis ⁊ recipientis nomine vestri dictorum nobilium ⁊ militum ⁊ aliorum de dicto brachio presentium ⁊ futurorum ⁊ nomine etiam omnium aliorum ⁊ singulorum quorum interest intererit ac interesse potest ⁊ poterit seu debebit. Mandantes huius instrumẽti serie Inclito ⁊ magnifico infanti Johãni nostro carissimo Primogenito futuroq̃z successori nostro Duci Gerunde et Comiti Ceruarie Generaliq̃z Gubernatori Regnorũ ⁊ terrarũ nrarũ ciusq̃z vicegerẽtib⁹ vi cariis bailis ceteriq̃z officialibus ⁊ subditis nostris vt predictam nostram cõ

c ssionem aliaqz omnia t singula supradicta vobis t vestris succes
ssoribus perpetuo firma habeãt teneant t obseruent t contra nõ
veniant nec aliquem contrauenire permittant aliqua ratione. In
cuius rei testimonium huic instrumento publico ad majorem hu
ius contractus validationem bullam nostram plumbeam iussim⁹
apponandam. Actũ é hoc in orto ¶Monasterij fratrum minorũ Ci
uitatis Barchinone Decima nona die ¶Madij ãno anatiuitate do
mini ¶Millesimo .ccc. Octuauesimo nostriqz regni Quadragesi
mo quinto. ¶ Marcisus promo.

¶ Sig num petri dei gratia Regis Aragonum Valãcie ¶Ma
joricarum Sardinie t Corcice Comitisqz Barchinone Rosilionis
t ceritanie. Qui predicta laudamus concedimus firmamus t iura
mus.

¶ Testes sunt Reuerendus frater Johannes Archiepiscopus
¶ Turitanus Raymũdus de villanoua Camerlengus. ¶Manuel de
tença promotor negociorum Curie Regie milites Berengarius ỏ
relato magister rationalis t Marcisus de sancto Bionisio legũ do
ctor promotor negociorum dicte Curie ac consiliarij predicti do
mini Regis

¶ Priuilegi atorgat per lo Rey en Pete terc enles
¶ Corts generals de Cathalunya que no sia inquirit contra perso
nes de paratge sense prosecucio de partze aço ourc fins la questio
deles imposicions sia determenada

Sit notum cunctis q̃ nos Petrus dei gratia Rex Ara
gonũ valencie ¶Majoricarũ Sardinie et Corcice co
mesqz Barchinone Rossillionis t Cericanie Quia in
ter cetera conuenta inter nos t vos brachium baro
num et militũ et hominum de paratico congregatum
in curijs generalib⁹ quas nunc in ciuitate Barchinone cathala
nis celebramus quando consẽsistis q̃ certa vectigalia in princip
tu cathalonie exhigantur et leuentur est q̃ nos faciamus comissio
nem sicut et fecimus Episcopis Osce et Elnet Raymũdo Ceruera
decretorum doctori q̃ cognoscant in ciuitate vl' campo Tarraco
ne an illi de dicto brachio homineqz et vassalli eorum contribue
re debeant in imposicionibus que in ciuitatibus villis et locis Be

gijs cathalonie colligũntur et leuantur prout in ipsius cõmissio-
nis littera que data est Barchinone. xviij. die Madij subscrip-
ta lacius continetur Est etiam conuentum q nos pro effectu dicte
concessionis promissionẽ et securitatem faciam⁹ vobis ⁊ faciam⁹
fieri infra scriptã Jõo promittimus vobis dicto brachio in nostra
bona fide Regia q dictam comissionem nõ reuocabimus nec im-
pedimentũ aliqđ dictis iudicib⁹ vel alicui cõrũ dabimus per nos
vel per consilium consiliariorũ nostrorum vl aliarum personarum
quominus ipsi iudices possint procedere et proferre sentẽciã sup
questione predicta ymo quoties requisiti erimus faciemus il-
las bonas prouisiones litteras ⁊ cõpulsiones que fieri possint pro
expedicione et perfectione dicti negocij Et mandamus hui⁹ serie
Illustri Sibilie Regine Aragonum cõsorti nostre carissime Incli
toq3 ac magnifico Infãti Johanni nostro carissimo primogenito
ac in omnibus regnis et terris nostris generali Gubernatori Baci
Berunde ac comiti ceruarie ac alijs de consilio nostro q vobis dic
to brachio promissionem et iuramentũ faciant infrascripta. Nos
etiam dictus Rex pro majori securitate vestra predictorum que vo
bis supra promittimus et vt libẽcius demus operã sup eis effectu
deducendis placet nobis ac consentim⁹ q si infra duos annos pro
xime nunc venturos dicta questio nõ erit per diffinitiuã sententiã
determinata Nos vel dicta Regina aut dictus Bux seu officialis
aut alie pſone delegate seu comissarij nostri aut dicte Regine vel
dicti ducis nequeam⁹ transactis ipsis duobus annis in cathalo-
nie cõtra aliquẽ hominẽ de paratico inqrere ex mero officio absq3
prosecucione partis et hoc duret per tantum tempus ac seruetur
vobis dicto brachio et singularibus de eodem quousq3 dicta ques
tio sit per sententiam diffinitiuã finita et determinata vl al's inter
partes conuentũ sit amicabiliter super ea Et predicta omnia et sin
gula promittimus ac etiam iuramus per dominum deum et eius
sancta quatuor euangelia manibus nostris corporaliter tacta at-
tendere et seruare ac attendi et seruari facere et nunq3 in aliquo
contrafacere vel venire. Mandantes dicto nostro primogenito ei
usq3 vicesgerẽti in cathalonia vicarijs baiulis ceterisq3 officiali-
bus et subditis nostris vt ea omnia et singula firma habeant te-
neant et obseruent ⁊ contra non veniant nec aliquem contraue-
nire permittant aliq ratione Et nos eriã Sibilia dei gratia Regi
na Aragonũ valencie Majoricarum Sardinie et Corcice comi-
tissaq3 Barchinone Rossilionis et ceritanie Et nos infans Joban
nes predicti domini Regis primogenitus eiusq3 regnorũ et terrã

rum generalis Gubernator Bux Berunde et comes Cerdanie Et nos etiã frater Johannes Archiepiscopus Turritanus confessor dicti domini Regis Raymũdus devillanova Camerlẽgus ⁊ Asa nuel detença promotor Curie ipsius domini Regis Galcerandus ỏ vilarigio Camerlengus domine Regine milites Berẽgarius ỏ relato Magister Rationalis Petrus ỏ vallo Thesaurarius Mar cisus de sancto Dionisio promotor ⁊ Jacobus de vallescica legũ doctores Bernardus de bonastre prothonotarius ⁊ Ber nardꝰ buçot scriptor portionis Cõsiliariiqꝫ dicti domini Regis et Ber nardus michaelis secretarius eiusdem. Promittimus vobis ⁊ ꝯ to brachio et cuilibet singularium de eodem ⁊ etiam iuramus per dominum Deum et eius sancta quatuor Euangelia manibus nris corporaliter tacta excepto nobis Archiepiscopo qui iurando mo re Episcopali ponimus manum supra pectus q̃ in cognoscendo ac faciendo cognosci per ipsos iudices de questione predicta nõ i ꝯ pedicmus vel impediri faciemus ipsos iudices directe vel indirec te manifeste vel occulte seu alio quouis ingenio vel modo quomi ꝯ nus ipa questio determinetur prout iusticia ac bona ratio ⁊ ius re quirent Ymo inquãtum in nobis erit et nostra possibilitas se ex tendet dabimus super eo locum consilium et iuuamen. Retine ꝯ tamen nos dicti Berengarius de relato et Petrus de vallo q̃ nõ tanq̃ Consiliarij nec ex parte domini Regis sed tanquã cives pos timus ius Ciuitatis super predictis defendere si nobis videbitur faciendum et nos dicti doctores q̃ si i aduocatos seu iudices super predictis vel alquo eorum positi fuerimus q̃ possimus consilere vel declarare quod per iusticiã nouerimus fa iendum. Et predicta omnia et singula vt sunt large supra cõtenta facimus promitti mus iuramus et pacisc imur nos dicti Rex et Regina ac Bux nos q̃ omnes alij predicti vobis dicto brachio et cuilibet singulariu de eodem in manu videlicet et posse sub scripti notarij ⁊ secretarij nostri dicti Regis tanq̃ publice persone hec a nobis stipulanti pacisc enti et recipienti nomine vestri dicti brachij ac cuiuslibet ỏ eodem ac successorũ eorum et nomine etiam omnium aliorum et si golorum quorũ interest intererit ac interesse potest et poterit seu debebit. In quorũ omnium testimoniũ nos dictus Rex sigillu.n majestatis nostre et nos dicti Regina et Bux sigilla nostra cõmu nia in pendenti iussimus apponenda Acta fuerũt hec Barchinone videlicet per nos dictum Regem. xviij. die madij anno anatiuita te domini Millesimo. ccc. Octuagesimo regniq̃ nostri quadrage simoquinto Et per nos dictam Reginam nona die et per nos dic

dictum Bucem septima die Julij eiusdem anni. Et per nos dictos Archiepm Adanuelem dentença Galcerandum de vilarigio Berengarium ō bonastre z Bernardum bucot et Bernardum michaelis dicta nona die Julij Et p̄ nos dictos Raymundum de vilanova Berengarium de relato et Petrum de vallo Marcisum de sancto Bionisio et Jacobum ō vallesicca. xj. die eiusdem mēsis Julij Marcisus promotor.

Signum Petri dei gratia Regis Aragonum Valentie Adaioricarum Sardinie et Corsice Comitisq; Barchinone Rossilionis et Ceritanie. Qui predicta laudamus concedimus firmamus et iuramus

Signum Sibilie dei gratia Regine Aragonum Valēcie Adaioricarum Sardinie Corsice Comitissaz Barchinone: Rossilionis et Ceritanie Que predicta laudamus similiter concedimus firmamus et iuramus

Signum Infantis Johannis dicti domini Regis Petri mogeniti eiusq; regnorum et terrarum generalis Gubernatoris Bucis Gerunde et Comitis Ceruarie. Qui similiter predicta laudamus concedimus firmamus et iuramus.

Signum fratris Johannis Archiepiscopi Turrianen. Signum Raymundi de villanova. Signum Adanuelis dētença. Signum Galcerandi de vilarigio. Signum Berengarij de relato. Signum Petri ō vallo. Signum Marcisij de sancto dionisio. Signum Jacobi de vallesicca. Signum Bernardi ō bonastre. Signum Bernardi bucot. Signum Bernardi michaelis predictorū. Qui hec laudamus concedimus firmamus et iuramus.

Testes sunt scilicet firme z juramēti domini Regis predicti Archiepiscopus Raymundus ō villanona Adanuel dentença Berēgarius de relato et Marcisus de sācto dionisio firme autē et iuramenti dicti domini Bucis sui testes Garcias lupi de luna Berardus de ponte legum doctor promotor Curie ipsius domini Bucis et Consiliarij eiusdem domini Bucis et Petrus de tarrega secretarius suus. firme autem et iuramenti dicte domine Regine sunt testes dictus Archiepiscopus et Nobilis Balmacius Vicecomes

de Rochabartino miles. Firmarum et iuramenti dictorum Galce randi ō vilarigio et Adanuelis dētença fūt testes dictus Bernar dus michaelis et Guillermus terraça de Camera domini Regis. Firmarum autem et iuramenti predictorum Archiepiscopi Ber nardi de bonastre Bernardi buçot et Bernardi michaelis sunt te stes magister Raymundus querol fiscus et Bartholomeus Bot lan de scribania dicti domini Regis. Firmarum autem et iuramē ti dictorum Raymundi de villanoua et Marcisi de sancto dionisio et Jacobi de vallesicca sunt testes venerabilis et religiosus frater Guillermus de guimerano Prior Catbalonie et Laurentius ter rato scriptor domini Regis. Sed firmarum ac iurāmenti predic torum Berengarii de relato et Petri de vallo sunt testes dictus Bernardus de bonastre et Johannes Jana de camera dicti domi ni Regis

Privilegi atorgat per lo Rey en Johā primer als Cauallers generosos e homēs ō paratge ques poguessē cōgregar e fer bra ençles Corts e plaments generals o te priculars nomenāt dit bra lo bra Real dels Cauallers generosos e homens de paratge del prī cipat de Catbalunya e ques pugessen congregar tantes vegades quantes volguessen per tractar de lurs negocis: e statuts e ordi nacions entresi fer per vtil lur e per cōseruacio ō lurs dreto e aug ment e honor deles reals regalies e tenir segell e caxa comuna.

In illius Nomine quo auctore omnia prosperantur. vniuersis et singulis pateat presentibus et futuris. q nos Johannes dei gratia Rex Aragonum Valēcie Maioricarum Sardinie et Corcice Comesq; Bar chinone Rossilionis et Ceritanie Sedule cogitantes q ex quo pro qualitate temporū varietate rerūq; hominum dispo nuntur agenda. Cueniť ideo q illorum mutabilitate mutantur vn de idipsū qō al's proinde actum ēper tolleranciam ve sustētatū ali quando postea non improuide reuocatur. Huic quidem q non nulla que nōnunquā placuerunt postmodum decursis tempor ib⁹ suis met auctoribus displicent et interdum illud idem valde diffi cile cernitur quod antea facile videbatur. Hoc autem faciunt ip sius temporis atq; rerum statue stabilis qui successibus varijs circa temporalia et terrena iugiter immutantur et cum illis con ditionem et necessitatem regnorum et terrarum considerari opor tet ac secundum ea ingruencia negocia dirigi et disponi dignū no

biſcz ac toti reipublice regnorum et terrarum noſtrarū expediēs et neceſſarium ſume ſencemus hic de ſcriptis tractare et agere que inferius deſcribuntur Qualia ergo et quāta malorum radix et diſcordiarum mater propellenda comunio que in faciendo et repreſētando brachium vnicū in curijs et parlamētis generalib⁹ et particularibus et al's fuit et eſt inter magnates Barones Nobiles et ricos homines Abilites quoqz generoſos et homines d paratico ca thalonie brancipatus licet ipſi Abilites generoſi et homines de paratico aſſeruerint et ſemper aſſerant ſe brachium perſe facere et habere turbacionum inconueniencium et malorum et quibuſdam citra temporibus et maxime odiernis induxit et inducat non ſolum ipſis omnibus ſupradictis et ſignanter Abilitibus generoſis et hominibus de paratico verum etiam nobis et reipublice memorate grauiſſima genera hic longe narracionis ſtilo deſcribi non oporteret cum facti euidencia ea ſepe in notoriam duxerit noſcionē cauſatur et enim excomunitate et vnitate huiuſmodi inter omnes ſuperius nominatos duz vnicum brachium faciunt vt prefertur agendorum interſe et per ſe vehemens diſparitas Nam que ipſis magnatibus Baronibus Nobilibus et richis hominibus et eorum patrimonijs etiam in his que nobiſcum agenda ſunt in curijs ante fatis conueniunt Abilitibus quoqz generoſis et hominibus de paratico et eorum patrimonijs atqz bonis diſconueniunt et e contra que qz alijs expediunt alijs cōtrariari videntur et que alij vtile reputāt alij ſibi credunt inutile et nociuum ex quibus et al's cum multis exiſtentibus in vna multitudine et vno quoqz id quod ſibi foret delectabile exigente multitudo ipſa de facili ſpergatur et vnitas ſubſiſtere commode in ea non poſſit fuit et eſt difficile nimium eos in vnius voluntatis conſonanciam deuenire nunc maxime i curia generali quam noſtris ſubditis omnibus celebramus Ymo frequencius diſſident ſibiipſis. Et adeo ſunt diſcordes q nedum exinde actus ſui comunes i diſcuſſi penitus remanent noſtraqz et reipublice negocia turbacionem et tarditatem diſpendioſam ſuſcipiunt nō modicam ſed etiam inter eos naſcuntur et odia materiam quod abſit grauiſſimi ſcandali atqz damni paritura deleui quoniam pace remota ſocialis vite perit vtilitas et multitudo diſcenciens ſibi ipſi fit oneroſa et perconſequents nil habeat honeſti vnde et al's liquet q enorme reipublice induxit preiudiciuz ac induxit ſolito forcius et induceret veriſimiliter enormius grauiuſqz communio ſupradicta niſi adhiberetur remedium ſalutare cum ceciderit ad iniquum q vt ſequm per pacientiam tollerarent predeceſſores noſ-

tri temporibus retro lapsis cuius equi et inequi principis est stima-
cio Quocirca premissis omnibus et aliis iustis causis debite circūs
pectis ac partibus et eorum aduocatis auditis solemniter ī nostro
pleno consilio semel et pluries super eis ac veritate discussa ad ple
num cum nos suscepti reginiinis cura scilicet vt que in regnis nos-
tris et terris non absq; detrimento nostri ac reipublice seruari vi
deamus per oppositionem remedij congrui in melius reformemus
noxia submouendo et augendo vt conuenit pro futura Tenore pre
sentis Militibus generosos et homines de paratico omnes et singu
los supradicti Cathalonie principatus cuiusuis condicionis et sta-
existant presentes pariter et futuros a brachio comunitate et vni-
tate omnimoda magnatum Baronum richorum hominum et No-
bilium principatus eiusdem tanq; Rex dominus et princeps de cer-
ta sciencia et cognicione super causarum varietate debita precunte
seperamus diuidimus et segregamus omnino Disponentes decer
nentes statuentes ac etiam prouidentes et dictis Militibus gene
rosis et hominibus de paratico concedentes in priuilegium cunc-
tis temporibus valiturum ac volentes expresse q ipsi Milites ge
nerosi et homines de paratico presētes pariter et futuri perpetuo
habeant et faciant per se in curiis et parlamentis generalibus et p
ticularibus presentibus et futuris et als brachium corpus et col
legium ap probatum licitum et honestum a brachio dictorum mag
natum Baronum ricorum hominum et Nobilium ac eius comu-
nione et participationē totali separatum diuisum penit⁹ et distic
tū Quod si quidem brachium et collegium in vulgari, Lo bras re
al dels Caualliers generosos e homens de paratge del principat d
Cathalunya consuemimus de cetero appellari Ipsumq; brachiuz
corpus et collegium approbamus et legittimamus et approbatum
legittimum licitum et honestum semper esse decernim⁹ et volum⁹
Illudq; nostris auctoritate assensu et decreto regalibus premuni
mus deliberate etiam et consulte concedentes sibi expresse q quo
ciens voluerint valeant se pro suis tractandis negocijs congrega-
re. Statuta et ordinaciones inter se facere ad eorum commoduz iu
risq; sui conseruatione regaliarum nostrarum augmentum pari-
ter t honorē Sigillū et archā habere comunē ī quosi gil
lo arma nostra ponātur videlicet Signum regale tale et
circūferencia litteraruz dicti sigilli sit tenoris sequē tis
Sigillū brachij regij Militū generosum et hominē d pa
tico Cathalonie principatus Et alia omnia et singula que simlib⁹
brachijs collegijs et corporib⁹ ap probatis licitis et etiā honestis d

iure cōsuetudine vsu seu alis competunt et possunt ac debent competere ac q̄ ad legittimacionem et approbacionem eorum quomodolibet req̄rūtur queq; hic volum⁹ pro expressis haberi omnino ac si de verbo ad verbum essent hic apposita et descripta singulariter et distincte Eisq; omnibus possint p̄dem Abilites generosi et homines deparatico gauderi et vti plene et libere omni obstaculo q̄escente Et vt he firmitate maiori le tentur promittimus in nostra bona fide regia et iuramus per dominum deum et eius sancta quatuor euangelia corporaliter manibus nostris tacta q̄ omnia et singula supradicta et etiam infrascripta rata ⁊ firma semper habebim⁹ tenebimus atq; seruabimus in conciue tenori etiam et seruari inconmutabiliter faciemus. Et adea tenenda seruandaq; heredesq; et esuccessores nostros quoscūq; vnum post alum succedentes astringimus efficaciter et expresse eis ac Gubernatori nostro generali ⁊ etiam Gubernatori et brachijs prelatorum Abagnatum Baronum Ricorum hominum et Nobilium necnon Ciuitatum villarum et locorum regalium dicti Catbalonie principatus et alijs vniuersis et singulis officialibus nostris et subditis presētibus et futuris ō certa sciencia firmiter inuiolabiliter quatin⁹ dispositionem statutum prouisionem concessionem approbationem legittimacionem et decretum nostra huiusmodi et alia omnia supradicta iuxta sui continencia pleniorem obseruent perpetuo tenaciter et nil in cōtrariū faciāt vel attentent obstantibus minime iuribus constitucionibus vsaticis nec alijs quibuslibet que omnia tollim⁹ et prosublatis et nullis quo ad hec volum⁹ haberi omnino de plenitudine regie potestatis per quam supplemus omnem defectum siquis forsan in concessione et priuilegio presentibus seu al's in premissis aliquatenus intervenit seu qui ad ea posset notari vllatenus seu impingi in cui⁹ rei testimonium cartam nostram presentem iussimus fieri et pendentis bulle nostre plumbee munimine in signiri Data in villa montissoni prima die Nouembris Anno a natiuitate domini Millesimo Trecentesimo octuagesimo nono regniq; nostri tertio.

Sig num Johannis dei gratia Regis Aragonum valencie Maioricarū Sardinie et Corcice ac mitisq; Barchinone Rossillionis ⁊ Ceritanie Rex Johānes

Testes sūt Infās martin⁹ Dux mōtisalbi dñi regis german⁹ hugo dertusēsis Ep̄s alfōs⁹ marchio vllen ac ricopurcie ⁊ dnie comes johān es comes impuriarū ⁊ Bernard⁹ ō capraria Abilites.

Sig nū mei Bartholomei sirvēt secretarū dñi Regis p̄dicti q̄ ō mādato ipsi⁹ hec scribi feci ⁊ clausi corrigit autez in linea. xxix. ō

Cartes

Alfonsio ol Rey en Bartl an Guillédirigoa ó ferrera, ocura dor real enlo camp de Tarragona que deles causes dels Nobles Caualliers:e altres homens de generoses/o ó paratge e familiars lurs nigu non conegues ſino lo procurador real.

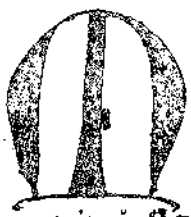

Artinus dei gratia Rex Aragonum valencie Bajo/ricarum Sardinie et Corsice comesqz Barchinone Rossilionis Ceritanie Fideli nostro Guillermo de ferraria procuratori regio Ciuitatis et campi Tarra/cone ſalutem et gratiam Relatibus fidedignis no.tro auditui est deductum & vicarij Ciuitatis et campi predictorum am pliantes eorum iurisdictione in preiudicium procurationis predic te nitũtur cognoscere de causis Nobilium Bilitum et aliorũz ho minum generosorum seu de paratico et familiarum suorum de qui bus ab antiquis citra temporibus per procuratores Regios pre ceſſores vros in dicto officio et etiam per nos cognosci extitit un/ſuetum que si veritate nuntaũ non ſolum in dicti procurationis officij seu etiam nostri damnum et iacturam certur procul dubio redundare ẽt̃ re huic nostro tam euidenti preiudicio vt conuenit prouidere volentes vobis dicimus et mandamus ó nostri certa ſci encia et expresse ſub ire et indignationis nostre in cursu penaqz mil le florenorum auri de bonis vestris si contrafeceritis habendorum et nostro erario applicandorum quarten° si est jta ó quibuluis cau ſis seu questionibus tam ciuilibus ẽqz criminalibus quorumlibet Nobilium Bilitum generosorũz siue de paratico cuiuscunqz sta/tus gradus seu condicionis existant et familiarum suorum De qui bus tamen et prout per predeceſſores vestros in dicto procuratio/nis Regie officio tractari decidi cognosci et terminari sit solitum ab antiquo tractetis decidatis cognoscatis et determinetis calqz tractari decidi aut p aliquem ex vicarijs ante dictis seu alias qual/uis personas in preiudiciũ iurisdictionis vestre officii prelibati nõ ſinatis aut permittatis Quo niã nos cum presenti serie vicarijs an tedictis presentibus et qui pro tempore fuerint ſup predictis cõtra riuz attẽtãdendi potestatem omnimodam tollimus et etiam abdi camus quibus expresse iungimus ſub pena predicta ne i predictis vos perturbent aut contra eãdem veniant seu venire presumant si penam iam dictam quam de eorũz bonis si contrarium teneretur exigi irremissibiliter faceremus cupiunt euitare Data Barchi/none vicesima octaua die Aprilis anno a natiuitate domini Mil/ſimo quadringentesimo Quinto Sperendeus.

Jpriuilegi atorgat per lo Rey en Ferrando primer ales per-
sones del brac militar que enla casa del Senyor Rey e de son pri-
mogenit los officis de Camerlench maiordom algutzir oxer e Ca-
bzer sien dats a barons magnats nobles caualleros e homēs de pa-
ratge del principat de Catbalunya: e tracte de lurs quitacions.

IN dei nomine pateat vniuersis q̄ nos Ferdinād⁹ dei
gracia Rex Aragonum Sicilie Valencie Maioricarum
Sardinie et Corsice Comes Barchinone Dux Athe-
rum: Acopatrie ac etiam Comes Rossilionis et Cerita-
nie Grandia notabilia plurima accepta seruicia que vos Nobiles
dilecti atq; fideles nostri barones magnates Nobiles Milites ac
homines deparatico Catbalonie principatus nostris predecessori-
bus gloriose memorie Aragonum regibus liberaliter prestitistis
antiquorum etiam modernorum memoria predicat Cronice cōme-
morant exteri et priuati diuulgant: que cum memoriter voluere ī
nostre mentis scrinio procuramus occurrunt: profecto nobis ne
longius queramus exempla tam honorifica virilia animosa et per-
petue memorie valde digna armorum gesta que in Sardinie reg-
norum a manibus rebellium adquisitione mirabili per vos nō sī-
ne aliquorum vestrorum nō modica effusione cruoris membrorum
mutilatione prenimia grandiq; excidio dire mortis ac maxima di-
lapidatione bonorū egestis quibus merito cōmouemur erga vos
nostre liberalitatis dexteram porrigere ac grauis pluribus vos ꝛ
prorogatiuis decentibus confouere et aliter de vobis disponere
q̄ velut singulare membrum nostre Corone Regie Regina domū
nostram radianti dilucidetis fulgore nostreq; persone cōtinue af-
fectos exhibeatis placidos famulat⁹ Ideo tenore presētis huius⁹
modi priuilegii cunctis temporibus valituri volumus concedim⁹
prouidemus ac etiā ordinam⁹ q̄ i regia domo nostra nostriq; pri-
mogeniti et nostrorum et suorum successorum infuturū in officijs
videlicet Camarlengū Maiordomus Alguatzirū Exerij Coperij:
et camerarū de Tribus primis in quolibet dictorum officiorum
collocatis sit vnus vīm Baronum magnatum Nobilium militum
et hominum deparatico Principatus iam dicti per nos aut dictū
nostrum Primogenitum seu alios successores nostros et eiusdem
eligendus et habilis ad ipsum officium exercendum. Sic q̄ collo-
cati ex vobis in officijs Camarlengi Maiordomi et Exerū reci-
piant⁹ atq; habeant quitationem ordinariam In alijs vero qui-
tationem vel exercicium ad nostri vel nostrorū et dicti nostri Pri-

mogeniti voluntatem. Et ne predicta execucione careant volum⁹ et ordinamus in nostra Regia domo ac dicti nostri Primogeniti de presenti sic vt predicitur ordinari etiam et compleri vt aliis vi am quam condidimus preparemus in tantorum exhigencia meri torum. Et so maiorem tuhitionem predictorum promittimus in nostra bona fide Regia per nostros et omnes successores nostros Et etiam iuramus super cruces domini nostri iesu cristi ciusqz sac ta quatuor Euangelia manibus nostris corporaliter tacta predic ta omnia et singula perpetuo complere efficaciter et tenere tene riqz facere et compleri ⁊ non contrafacere seu venire aliqua ordi nacione seu causa In cuius rei testimonium presentē fieri et ī def fectum nostre magestatis sigilli nondum perfecti nostro cōmuni sigillo iussimus cōmuniri Dat. Barchinone vicesima prima die Junij anno anatiuitate dñi Millesimō. cccc. Tertiodecimo Reg niqz nostri Secundo

Signum Ferdinādi dei gratia Regis Aragonū Sicilie Va lencie Maioricarum Sardinie et Corcise Comitis Barchinone Ducis Athenarum et Neopatrie ac etiam Comitis Rossilionis et Ceritanie Rex Ferdinandus

Testes sunt Petrus Archiepiscopus Tarrachone Franciscus Episcop⁹ Barchinone Johānes Comes Cardone Rogerius Ber nardus de pallars Guillermus Raymundi de montecateno mili tes.

Signum Pauli Nicholai dicti domini Regis Secretarij q̄ de ipsius mandato hec scribi fecit ⁊ clausit corrigitur autem ī qui ta linea Regiam.

Los privelegis seguents foré atorgats per lo Señor Rey en Ferrando segō al stamēt militar celebrāt les primeres Corts enla Ciutat de Barçalona.

In nomine domini nostri Jesu christi patear vniuersis Q̄ nos Ferdinandus dei gratia Rex Castelle Aragonū Legiōis Sicilie Toleti Valēcie Gallicie Maioricarū Hispalis Sardinie Cordube Corsice Murcie Giennis Algarbi algezire Gibaltaris Comes Barchinone dñs Biscayet Molline Dux Athenarū ⁊ Neopatrie Comes Rossilionis ⁊ Ceri ta

nie Barchio oriſtāni Comeſqz Gociani. Cū i Curia gñali Cathalonie pricipat⁹ quā i pſētiarū i hac Ciuitate Barchinone celebrauimus per brachium ſeu ſtamentum militare Curie eiuſdem generalis fuerunt excellencie noſtre quedam per viam humilis ſupplicationis oblata capitula quibus ꝛ cuilibet ipſorum in calce ſcilicet ſeu fine vniuſcuiuſqz eorumdem capitulorum ſacri noſtri conſilij matura et digeſta precedente deliberatione reſponſiones decretationes et prouiſiones nonnullas fecimus ꝛ continuari iuſſimus. Quorum quidem capitulorum vna cum dictis reſpōſionibus decretationibus et prouiſionibus tenor per ordinem ſequitur i hūc modū. Sēyor molt alt e molt excellent. Conſiderāt los glorioſos Reys predeceſſors voſtres los grans ſerueys que ōls militars ōl preſent principat de Cathalunya hauien bagute. No ſolament en deffendre los Regnes e terres dela corona Real mas en conquiſtar de nou per augmentar la dita corona han atorgats molts priuilegis als dits militars ab molta affectio hagē cōtinuats los ditſ ſerueys ſoſteninte grandiſſims treballs e perills ſcampaments ō ſanch e molts de lurs predeceſſors per ſoſtenir deffendre e augmētar la dita Real corona e encara hā venuts e empēyorats lurs patrimonis ab cenſals e altres credits per ſeruir voſtra Bageſtat. e los altres Reys de Arago predeceſſors de aquella. E per eſſer lo dit ſtament mes digne e mes noble que los altres vaſſalls de voſtra excellencia es digna coſa que ſien priuilegiats e differenciats ō alguns ſpecials priuilegis mes que los altres. E enlos finaments deles corts los Reys glorioſos han acoſtumat de atorgar gracies e priuilegis alurs vaſſalls Perço lo ſtament Bilitar del dit principat hauent affectio encontinuar los dits ſerueys ꝛe per metre animo a'urs ſucceſſors perque ſemblantmēt ſerueſquen deffenen: e augmenten la Real Bageſtat voſtre e ſucceſſors de aquella humilment ſuppliquen ſia merçe voſtra confirmar los priuilegis del dit ſtament e denou atorgar les coſes ſeguents

¶ Confirmacio del priuilegi del Seyor Rey en Johan primer atorgat al ſtament militar

¶ Primerament ſuppliqua lo dit ſtament militar ala Bageſtat voſtra placia a aquella cōfirmar lo priuilegi atorgat als cauallers religioſos chomens deparatge per lo Sereniſſimo Sēyor Rey don Johan primer ō alta recordacio dat enla vila de Bontço lo primer dia ōl mes de Roembre any Bil

eccc.lxxxviij. E encara dit priuilegi ó non atorgar als magnats b rõs Nobles Caualliers gẽtils homẽs dhomẽs deparatge: e atorgar confirmar vsos e costums seõgs han acostumat ¶ Dlau al Seyor Rey. Confirmar e confirma lo dit priuilegi volent que aquell cõ prẽgue als magnats e atots los dessus anomenats qui fã vn braç o stament militar. E per lo semblant confirma los vsos e costums

¶ Confirmacio del priuilegi Militar que sens instancia de part nos pugua contra ells procehir.

Aabes sia de merçe vostra confirmar corrobo ar ó non prouehir e atorgar als dits magnats Barons Nobles Cauallers gentils homens e homens deparatge lo pri uilegi en fauor del dit stamẽt Militar atorgat qui dispon que no pugue esser procehit contra ells sens instancia de part formada ¶ Dlau al Senyor Rey

¶ Confirmacio general de tots los priuilegis militars.

¶ Item Seyor placia a vostra Real altesa cõfirmar e ó non per priuilegi atorgar als sobredits del stament militar tots los priuilegis de dret comu e per vsatges constitucions e ca pitols de Corts als dits Militars atorgats e vsos e costums de a quells reuocats qualsevol abusos fets en contrari ¶ Dlau al Senyor Rey.

¶ Que enlo so matent sien seruades les constitucios e reuocats abusos.

Item Senyor molt excellent suppliqua lo dit stament mi litar que per los abusos quis fan enlo so matent sia prou uehit sien seruades les constitucions de Catalunya ha guts per reuocats qualsevol vsos e abusos fets en contrari ¶ Dlau al Senyor Rey.

¶ Prouisio sobre los abusos de banderes e vehinatges.

Quer quant se fan alguns abusos sots colors de bande

res de: e vehinatge / o habitants en gran preiudici dels militars e altres hauents iurisdictions placia a vostra Real alteſa leuar e moderar los dits abuſos e atorgar priuilem al dit ſtament militar ço es q̃ ſi algun vaſſall dels ſobredits militars / o altres hauent iurisdictio ſe fara vehi / o habitãt dalguna Ciutat / o vila Real cõ altre ſe hage exir dela iurisdictio en que ſta en axi que ſtant en iurisdicio de algun militar / o altra nos pugue ſer vehi / o habitant de nenguna altre Ciutat / o vila e tornãt al loch / o iuriſdictio hon primer habitaua nos pugue alegrar de vehinatge ho vaſſallatge dela Ciutat / o vila Reyalte ſi lo mas / o caſa ſtaua deſabitat p ſpay de vn any lo ſenyor directe los pugua pendre ſengos forma dela conſtitucio

Plan al Senyor Rey

Que a algun Militar per delicta no pugã eſſer executats los bens exceptats per alguns crims.

Cõſiderants los dits Fueys fets p lo dit ſtament militar ala Maieſtat Real dignes de gran recordatio e remuñacio ſupliqua hũilmẽt lo dit ſtamẽt militar ſia mercevoſtra atorgar los p ſpecial priuilegi q̃ aduenint cas que algun dels ſobredits Militars fos delat / o cõdemnat per algun delicta no pugue eſſer procehit contra aquell per apprehenſio de bens o execucio de aquells ans tantſolament hage eſſer punit ptal delicte enla propria perſona ſegons la qualitat del dit delicte ſidonchs nos compoſaua voluntariament pertal delicte Acceptat p crim de leſa Magueſtat in primo capite: e crim de herefgia encas que fos declarada per iutge eccleſiaſtich ſegõs orde d dret e no preiudicant ale proceſſos de regalia enlos caſſos en aquells permeſos ſeruada la forma dels vſatges e conſtitucions e ſeruatſ los priuilegis militars. Plau al Senyor Rey.

Confirmacio general dels priuilegis Militars vſos coſtums e conſuetuts

Adhes ſupplica lo dit ſtamẽt militar placia ala Maieſtat voſtra confirmar tots priuilegis cõſuetuts antigues ſcrites: e no ſcrites vſos e conſtums, e totes declara /

cions prouisions interpretacions sentencies reals donades en fa
uor del stament militar ¶ Dlau al Senyor Rey.

A Bsupplicationem propterea per humilẽ p dictum bra-
chium seu stamentum Bbilitare in dicta generali Curia
eiusdem principatus Cathalonie congretum nobis fa-
ctam presentium tenore expresse et decerta sciẽcia ⁊ cõ-
sulto preincerta ipsa capitula et omnia et singula in eis quolibet
ipsorum contenta iuxta responsiones decretatões et prouisiones
in fine cuiuslibet eorumdem contentas et scriptas ac per actuz cu
rie factas laudamus ¶Dromittentes in nostris verbis ⁊ bona fide
Regijs p nos et successores nostros quoscũqz ac etiam spõte iura
mus super crucem domini nostri iesu christi et eius sancta quatu-
or dei euãgelia manibus nr̃is corporaliter tacta iam dicta capitu
la preicerta et vnum quodqz eorũ iuxta respõsiões decretationes
prouisiones predictas sẽp tenere ⁊ obſuare teneriqz ⁊ obſuari fa
cere inuiolabil'r per quos deceat ⁊ minime cõtrafacere vel venire
nec p quẽpiã cõtrafieri vel cõtraueniri pmittere aliq̃ ratõe vl' etiã
causa Sereniſſimo itaqz Johanni principe Bsturiarũ et Gerunde
primogenito carissimo postqz felices dies nostros longeuos i om-
nibus Regnis et terris nostris Castelle et Aragonum immediate
heredi successori et nostro intentum nostrum ac voluntatem dete-
gentes et declarantes sub paterne benedictionis obtentu dicim⁹
gerenti vero vices nostri generalis Gubernatoris et Baiulo gene
rali in dicto Cathalonie principatu vicarijs insuper baiulis Cu-
rijs et alijs demũ vniuersis et singulis officialib⁹ et subditis nr̃is
ad quos spectet dictorumqz officialium Locumtenentibus tã pre
sentibus q̃z futuris districte precipiendo mandamus scienter ⁊ ex
presse sub ire ⁊ indignationis nostre in cursu peñaqz florenorum
auri decem mille nostris inferendorum erarijs quatinus capitula
eiusmodi preincerta iuxta responsiones decretationes et prouisi-
ones predictas in pede illorum vt pretangitur appositas et adiec
tas teneant firmiter et obseruent teneriqz et obseruari faciant ir
refragabiliter per quoscunqz nec secus agant agive sinant quauis
occasione ratione vl' etiam causa. In quorum testimonium hãc fi
eri iussimus sigillo nostro cõmuni in pendenti munitam. Data in
capitulo Sedis Barchinone octaua die Octobris anno anatiuita
te dñi Bbillesimo.ccclxxx. primo Regnorũqz nr̃orum videlicet
Sicilie Anno decimo quarto Castelle et Legionis Octauo Ara-

gonum vero ⁊ aliorũ tertio. Sig num ferdinandi dei gratia Regis castelle Aragonũ Legionis Sicilie Toleti Valencie Gallicie Maioricarũ Hispalis Sardinie Cordube Corcisse Murcie Giennis Alguarbij Algezire Gibaltaris comitis Barchinone Domini Biscaye et Molline Ducis Atenarum ⁊ neopatrie Comitis Rossilionis et ceritanie Marchionis Oristanni Comitisq; Gociani. Qui hec laudamus approbamus concedimus ordinamus firmamus etiam ⁊ iuramus

Testes sunt qui ad premissa presentes fuerunt Egregij Nobiles et magnifici Bonbertrandus dela cueua Dux alburqueq; Bon rodericus Alfonso pimentel Comes de beraucnte Bon manrique Comes de Treuinyo Bequesens de solerio vicegerens Gubernatoris generalis in Cathalonia principatu et doctor Roderi cus maldonado consiliarij domini Regis predicti.

Sig num Philipi clemẽtis Serenissi domini Regis predicti prothonotarij regiaq; auctoritate per vniuersam terraꝫ et dominationem publici notarij. Qui premissis interfui eaq; de dicti domini Regis mandato scribi feciet clausi constat de rasis et correctis in lineis decima septima vbi legitur se fan algunas at, xxxv, et vltima et alio

Dominus Rex exactis in dicta Generali Curia editis publicatis et iuratis mandauit michi Philipo clementi in cuius posse dictus dominus Rex firmauit. In Curia secundo

Privilegis e altres coses facuts per la Ciutat de Barcelona. E primerament lo privilegi vulgarment dit recognouerunt proceres

De concessione consuetudinum et privilegiorum et libertatum a domino Petro dei gratia Rege Aragonum et Sicilie facta Civibus Barchinone in Curia Generali.

In christi nomine. Pateat vniversis presentibus et futuris Quum nos Petrus dei gratia Aragonum et Sicilie Rex essemus in Ciuitate Barchinone personaliter cõstituti pro generali Curia celebranda Catbalanis ibidem probi homines et vniversitas eiusdem Ciuitatis nobis humiliter supplicarunt vt eisdem de gratia et misericordia nostrra concederemus et approbaremus privilegia cõcessa eis per antecessores nostros antiquas consuetudines quas in Ciuitate Barchinone antiquitus habuerunt quas consuetudines nobis scriptas tradiderunt sicut fuisse et esse recognouerunt proceres et antiqui et iurisperiti Ciuitatis eiusdem supplicauerunt etiam nobis vt quedam alia capitula et peticiones que inferius declarantur quas nobis obtulerunt in scriptis eisdem pro bono statu Ciuitatis concedere deberemus. Nos itaq; considerãtes q; omnibus subditis nostris tenemur benefacere et q; regalis clementie est intendere vtilitatibus subditorum et eos gracijs ampliare volẽtes sequi vestigia antecessorum nostrorum. Gratis et ex certa sciẽcia per nos et omnes successores nostros cõcedimus approbamus ac etiam cõfirmamus vobis vniversis Ciuibus et habitatoribus Barchinone presentibus et futuris perpetuo omnia privilegia cõcessa siue facta Ciuitati vniversitati Barchinone a nobis vel ab antecessoribus nostris prout in ipsis privilegijs plenius continetur. Similiter concedimus et approbamus ac etiam confirmamus vobis et successoribus vestris imperpetuum omnes predictas consuetudines sicut nobis eas in scriptis dedistis quarum tenor sic se habet

De datione et legatione in testamento vel donatione inter vivos &c.

Recognouerunt proceres Barchinone antiqui et sapientes

in iure antiquã esse consuetudinem q̃ quilibet poterat dare et legare in testamento vel donatione inter vinos vel quocunq; mõdo voluerit res quas tenet pro alio in emphiteosim sine firmamẽto et consensu domini dum modo non interueniat fraus.

De dividenda hereditate defuncti in .xv. partes et q̃ viii. partes sint legittima

Item q̃ hereditas defuncti diuidatur in .xv. partibus et octo partes sunt legitima.

De herede qui potest ad aditã hereditatem repudiare sine eius diminutione

Item q̃ heres potest ad aditã hereditatẽ repudiare sine diminutione hereditatis nisi habeat iustam causam retensionis.

Quod vxor non possit petere dotem mortuo viro extantib⁹ liberis.

Item q̃ vxor mortuo viro extantibus liberis in pupillari etate non potest petere dotem solui sibi dummodo teneat bona et accipiat fructus et possit viuere competenter de bonis mariti vel de bonis suis parafernalibus vel de iusta negociatione sua.

Quod vxor infra annum luctus non possit dotem petere

Item si non sunt liberi nõ potest vxor infra annum luctus petere dotem sibi solui dummodo prestẽt sibi alimenta ꝺ bonis mariti infra predictum annum et q̃ post annum nisi fiat sibi solucio q̃ recipiat fructus et teneat bona quousq; sit sibi satisfactũ et nichilominus possit petere dotem

Qꝺ vxor post mortem mariti possideat bona mariti pro dote et sponsalicio

Item q̃ vxor censeatur post mortem mariti sui possidere bona mariti pro dote sua et sponsalicio et q̃ faciat fructus suos.

In electione creditoris est conuenire principalem debitorez vel fideiussorem

Item q̃ in electione est creditoris vel conuenire principalez debitorem vl̃ fideiussorem saluo fideiussori q̃ possit tenere curiam per vnum annum

De pluribus debitoribus insolidum obligatis

Item q̃ si duo vel plures debitores pricipales insolidũ obligati etiam si renunciauerint noue constitutioni non tenentur aliquid soluere nisi suam partem nisi debitore alio absente vel agẽte vel non soluendo existente.

De eodem modo consuetudinis in fideiussoribus.

Item eodem modo se habet consuetudo in fideiussoribus ⁊c.

Qõ fundus dotalis possit alienari.

Item q̃ fundus dotalis possit alienari dum vxor iuret.

De vxore que obligatur cum marito in mutuo vel in depositto

Item q̃ vxor q̃ obligatur cũ marito i mutuo vel depositto nõ tenetur soluere dum bona mariti sufficiunt ⁊ in deffectu mariti tenetur ad dimidiam et hoc quantumcũ q̃ iurauerit et renunciauerit beneficio valleani et iuri ypothece sue

De non requirendo concensũ dñi vel firmamento in sponsalicijs

Item in sponsalicijs non requiritur in Barchinona concensus domini nec firmamentum nec confirmacio vl̃ suscriptio facta posteriori creditori mariti ledit ius mulieris imo semper remanet prior mulier et potior in obligatione dotis et sponsalicij.

Vt victualia que portantur in Barchinona nõ pignorentur

Item victualia que portãturi Barchinona per mare vel per terram de pane vino carnibus et piscibus recentib⁹ non marcẽtur vel pignorentur pro debito alieno nec precium habitum de victualibus nec etiam mercimonia inde empta pignorẽtur vl̃ retineãt barche ligna vel iumẽta apportãcia dicta victualia et hoc etiam pro alienis debitis q̃ pro propriis nisi in cõtractibus Barchinone celebratis.

Qõ vicarius non pignoret equitaras illorum qui tenent eas ad proprium vsum

Item q̃ vicarius non pignoret pro debitis equitaras illorũ qui tenent eas ad proprium vsum equitandi neq̃ arma neq̃ vel-

res neqz apparatus lecti nec etiam caxiam

De pena non imponenda a vicario vel baiulo vel aliquo

Item q vicarius vel baiulus vel aliquis officialis nō imponat pe nam alicui nisi rixantibus vel cominantibus ad rixam.

De sentencia iudicis data per dominum a quo non appellatur.

Item q vicarius vel baiulus vel aliquis dominus qui dat iudicez in causa non appellet a sentencia contra eum lata nisi subditus vl emphiteota appellaret qz tūc dominus potest petere meliorame tum vtendo appellatione ipsius subditi vel emphiteote

De ordinatione et constitutione bannorū per proceres

Item q proceres Barchinone ordinant et constituunt bannaz vi carius banna ordinata per proceres Barchinone facit preconi zari et ea exhigi. Et q ipsi proceres possint mutare vel relaxare bā na sine voluntate vicarij et q pena bannorum est vicarij

Q vicarius non capit aliquem.

Item q vicarius non capit aliquem de nocte pro banno qui pos sit dare fideiussores et q sagiones tenentur eum sequi ad domum fideiussorius

Q vicarius non teneat aliquem captum

Item q vicarius non debet tenere aliquem captum qui velit ido nee firmare ius vel se manuleuare idonee nisi pro crimine homici dij vel altero crimine de quo corporalem iusticiam mereatur

De deffercntibus arma qui non cadunt in bannum

Item q illi qui intrant Barchinone vel exeunt per mare vel per terram cum armis vel sine armis non cadunt in bannum.

Q vicarius dat sex menses pro vendendis honoribus.

Item q vicarius donat sex menses pro vendendis honoribus de bitori qui iurat se non habere res mobiles de quibus possit credi tori satisfacere.

¶ Q̃ debitor debet scribere bona sua si creditorꝫ petat

¶ Item q̃ debitor debet scribere bona sua si hoc petat creditor

¶ Ut mercatores vel marinarij qui sunt in recessu non teneantur, placitare

¶ Item q̃ mercatores vel marinarij qui sũt recessuri per mare nõ teneantur placitare super nouis causis dummodo assecurauerit se prosequi causam in redditu viatici et hoc postquam lignum vl̃ barcha vel nauis fuerit in mari vel parata ad varandum

¶ De re non petenda publice vendita per cursorẽ

¶ Item q̃ aliquis nõ possit repetere aliq̃z rem ab illo qui emit cam p̃ cursorem publicum et publice nisi restituerit precium.

¶ De testamento facto a notario ipso solo stan/ cum testatore.

¶ Item q̃ notarius potest facere testamentum ipso solo existente cũ testatore ⁊ q̃ ipso facto siue notato in papiro vocet testes coram quibus dicat se fecisse testamentum ipsius testatoris ⁊ q̃ valeat ac si audiissent ipsi testes

¶ De valido testamento quo sint duo vel. iij. tres testes adhibiti

¶ Item q̃ testamentum in quo sunt testes. ij. vel. iij. adhibiti valet ⁊ non infirmatur ratione testium

¶ De condemnatione census in duplo cum non soluitur

¶ Item q̃ ille qui cessat in solutione census per quoscunq̃z annos cessauerit q̃ condemnetur in duplo census et non cadit i comissũ

¶ De venditione rei date in emphiteosim

¶ Item q̃ ille qui vendit vel dat in emphiteosim aliquã rẽ sibi datã in emphitheosim sine concensu et requisitione dñi prestat duplꝫ laudimium et non cadit a re.

¶ De empara facta non tenente ab emphiteota

¶ Item si emphiteota non tenet emparam sibi factaꝫ a domino pre stet domino. v. solidos pro empara fracta; et si emphiteota offert domino firmam iuris cum effectu tenetur dominus delemparare

illud quod emparauit facta firma ab emphiteota al's emphiteota non tenetur sibi ad emparam

De obligatione rei emphiteotice in firmamento iuris

Item q̃ emphiteota potest obligare in firmamento iuris rem quã tenet pro domino

De emphiteota qui non soluit censum domino

Item q̃ dominus potest emphiteote abstrahere auctoritate pro/pria portas si non soluit ei censum die statuto

De domino q̃ potest abstrahere portas emphiteote.

Item si non firmat sibi ius potest abstrahere portas.

De pignoratione rerum conductoris domorum.

Item q̃ locator domorum potest conductori accipere res propria auctoritate sine sagione que fuerunt illa et et inuente in domo lo/cata pro pensione domus locate

De empara fructuum prediorm facta conductori

Item locator prediorum potest propria auctoritate emparare fruc tus conductori qui fuerint in predio locato ratione pensionis nõ solute

De venditione rei date alicui in emphiteosim

Item si emphiteota vendit rem sibi datam in emphiteosim q̃ pro ximior siue medius emphiteota potest eam retinere ꝛ reducere in primo statu

De iuramento emphiteote super solutione census

Item q̃ si dominus dicit censum non esse solutum ab emphiteota q̃ vltra annum statur iuramẽto emphiteote super solutõem facta nisi in sequẽti anno post illum annum transactũ quod dicitur sibi non esse satisfactum de precedẽti probauerit dominus q̃ interpel lauerit emphiteotam pro solutione census dicti preteriti tempo/ris

De decimis ꝛ premicijs arborum,

Item q̃ Ciues Barchinone nõ dent decimas nec premicias ð oli ues nec de fructibus aliquarum arborom nec etiam primicias de fructibus vinearuꝫ a colle ð codinis vsqꝫ ad riarium ð orta et po dio ð aquilario et a colle cerola vsqꝫ ad mare.

De leguminibus seminatis in vineis

Item nõ detur de fabbis et citeribus nec ð aliis leguminibus q̃ se minantur in vineis Barchinone aliqua decima vel premicia

De sacramento vicariorum Barchinone

Item q vicarij qui nouiter constituuntur in Barchinone iurent ad sancta dei euangelia in posse proborum hominum Barchinone coram populo de stando consilio eorum et seruando iura et cõsuetudines Barchinone saluo dominio domini Regis

De feriis messium et vindemiarum.

Item q in aliqua causa post litem contestatam non conceduntur ferie messium vel vindemiarum scilicet mensis iunij et septembris

De iuramento iudeorum

Item q quando contencio est inter cristianum et iudeum et causa habet decidi per ius iurandum q iudeus debet iurare super plagis apud ecclesiam sancti iusti excepto iuramento calumpnie qđ prestatur super decem precepta legis coram iudice

De iudicio criminali

Item q proceres Barchinone et Ciues iudicant homines in criminalibus

De repratione bataylle in Curia Barchinone

Item q nemo potest aliquem reptare de bataylla in Curia Barchinone nec Curia consueuit recipere firmam nisi tantum de treugis fractis vel bausia vel traditione

De acitione reali vel personali que de iure cõi debet tolli

Item q omnis actio personalis vel realis que de iure cõmuni debet tolli .x. vel .xx. annis extenditur vsq3 ad .xxx. annos excepto ypothecaria que extenditur vsq3 ad .xl. annos contra debitorẽ possidentem rem obligatam vel eius heredes

De lucernis positis in pariete proprio vel cõi.

Item est consuetudo in lucernis positis in pariete priuato vel cõmuni illi9 qui lucem accipit per ipsas lucernas si ipse lucerne extiterint per .xxx. annos in pace et continue q ipe lucerne non possint claudi a parte aduersa.

De habenda tuitione vel prescriptione lucernarũ

Item est consuetudo q̄ si illi qui habent lucernas non habent instrumentum de lucernis ibi habendis nec aliquam tuicionem nisi tantum prescriptionem .xxx. annorum q̄ si clauserint eas opando ibi vel alio modo q̄ iterum non possunt ibi habere lucernas

De terminatione questionis de lucernis

Item est consuetudo q̄ si de lucernis clausis de parietibus ⁊ enuānis qui sunt in honore qui tenent̄ pro aliquo fuerit aliqua questio de ipsis q̄ debet determinari per baiulum Barchinone siue p suum iudicem nisi forte ipsa questio fuerit presentata in manu arbitrorum.

De testamento quocunq3 modo facto ⁊ vbicunq3.
a testibus approbato

Item est consuetudo q̄ si aliquis fecerit testamentum presentib⁹ testibus in terra vel in mari vbicūq3 sit in scriptis vel sine scriptis seu suam voluntatem etiam aliquo notario non presēte in ipsa voluntate verbotenus dicta vel scripta q̄ valeat ipa vltima volūtas siue testamētū dū testes qui interfuerint ipi vltime volūtati vl' testamento infra .vj. menses ex quo fuerint in Barchinona iurent in ecclesia sancti iusti super altare sancti felicis martiris presente notario qui tale testamentum confecit ⁊ alijs psonis q̄ ipsi testes ita viderunt ⁊ audierūt scribi seu dici sicut in illa scriptura continet̄ siue ī vltima volūtate verbotenus ab ipso testatore dicta ⁊ q̄ tale testamentum vocatur sacramentale.

De sacramento calumpnie inter dominū ⁊ vassallū.

Item est consuetudo Barchinone q̄ in causis vbi pētitur sacramentum calumpnie prestari si causa est inter dominum ⁊ vessallu3 siue inter dominum ⁊ rusticum q̄ vassallus siue rusticus qui sit solidus et effocatus ipsius domini debet iurare de calumpnia et nō dominus.

De marginibus in vicinis honoribus

Item q̄ in vicinis honoribus margines intelliguntur esse superioris honoris.

De citationibus et assignationibus dierum factis per vicarium

Item in citationibus et assignationib⁹ dierum factis per vicariū vel iudicem creditur et statur relacioni vnius sagionis dummodo reperiatur scriptum in capibreuio vel in actis iudicis.

¶ De his qui guidari non possũt per vicarium.

¶ Item q aliquis qui fecerit iniuriam corporalem alicui Ciui Barchinone non potest guidari q veniat vel itet in Barchinona per vicarium vel alium officialem domini Regis nisi paratus esset prestare ius vel alius consentiret cui iniuria esset illata.

¶ In quanto tempore forensis permanens Barchinone habeatur pro ciue

¶ Item q quicunq3 forensis qui steterit i Bachinona per vnum annum et vnam diem q habeatur pro ciue et non potest peti a domino de cuius dominio fuit oriundus

¶ De quibus percussionibus vicarius se intromitit.

¶ Item q vicarius non debet nec potest se intromitere de percussionibus vel vulneribus illatis alicui nisi forte dicte percussiones et vulnera essent pernicioſe ad cognitionem et iudicium cirugicorum excepto banno cultelli vel armorum saluo q tenentur facere ius iniuriatis

¶ De appellatione iudicij possessori

¶ Item q super iudicio possessorio appellatur.

¶ De modo conficiendi instrumenta dotalicia.

¶ Item quando instrumentum dotalicium sit in hec verba. Ego talis dono tibi tali vxori mee tantum pro dote tua et sponsalicio q intelligatur tertia pars ipsi9 quãtitatis esse donacio propter nup cias

¶ De solucionibus qne fiunt per campsores Barchinone.

¶ Item super solutionibus que fiunt per campsores Bachinone alicui creditori nomine sui debitoris q credatur libris eorum si probentur iurati in posse vicarij Barchinone et hoc tam super debitis cirografatis q̃ super alijs.

¶ De atanç per larc e per traues

¶ Item q quilibet potest habere atanç per larc e per traues in pariete vicino sine impedimento lucernarum vicini que erunt ibi p xxx. annos vel q habeat ipsas lucernas cum instrumento.

Qꝛ aliqꝫ nõ possit carricare in pariete comuni in pte vl̃ in toto

Item qꝫ super pariete comuni non debet aliq̃s carricare in toto vel in pte donec partem suam posuerit in missionib⁹ parietu.n.

Qꝛ non fiat fenestra vel lucerna indicta pariete

Item qꝫ in pariete proprio vl̃ comuni nemo debet facere fenestraꝫ vel lucernam.

De socanyali super tenedone alterius

Item si aliquis habuerit socãyale sup tenedonẽ alteri sup̃ quã aq̃e discurrunt qꝫ si voluerit eleuare socanyale in altum non possit ipsum socanyale ibi tornare.

De parte ponenda in clausuris

Item super clausuris qꝫ vnus quisqꝫ habeat ponere ptem suam cũ vicino et qꝫ clausura domoꝝ debeat fieri ꝺ tribus tapijs et clausura orti debet fieri de duobus tapijs in altum.

Qꝛ aliquis non habeat vistam in alterum.

Item nemo potest habere vistam in alterũ nisi primo aspiciat sup tenedonem suam.

De atanç in muro Ciuitatis.

Item qꝫ nemo habeat atanç in muro Ciuitatis Barchinone nisi in pariete burgesa nisi faciat cum voluntate eius cuius est murus.

De balsa iuxta parietem vicini prohibita.

Item qꝫ vicinus non possit facere baciam iuxta pietem vicini propriam vl̃ comunẽ: nisi faciat ibi iuxta parietẽ vicini bonã pietez ꝺ bono lapide et cemento de vno palmo et dimidio ⁊ de altidudine i quantum funs ⁊ aqua ascendunt

Qualiter res emphiteotica potest dimitti domino.

Itez qꝫ quilibet emphiteota potest dimittere rem quam enet pro talio in emphiteolim dummodo soluat censum quẽ tenetur dare pro tempore preterito et qꝫ restituat instrumemtum et qꝫ faciat sibi instrumentuꝫ obsolucionis et saluo iure domino de teriozacionis rei

De liberis forisfasatis de voluntate patris

Item est consuetudo Barchinone q si filiꝰ est foriscasatꝰ de volũ-
tate patris cũ vxore & filia cũ marito q habeãt pro emãcipatis .

De testamẽto et cõtractibus sine patris consensu.

Item q facta foriscasacione filius vel filia potest facere testamẽtuz
et alios contractus sine voluntate patris.

De comãdis in viaticis.

Itẽ si aliqs portat comãdes ĩ viaticis q vxor illiꝰ q̃ tenet comãdã
vel alius creditor non possint petere vel deffendere illas comãdas
que aportabũtur de illo viatico inquo res fuerint comẽdate ratio-
ne sponsalicij vel alia ratione quousqz illi qui fecerint recupaue-
rint illas comãdas vel merces emptas de illa pecunia.

De re diuidenda sine laudimio adefũcto dimissa

Item cum aliquis deffunctus dimittit aliquam rem immobilem
filijs vel alijs quibuscunqz q ipsi rem a defuncto eis dimissaz pos
sint inter se diuidere sine laudimio dominorũ quocũqz modo vo-
luerint.

De blado molendo ciuium Barchinone vbicũqz ip
si ciues volunt.

Item q quilibet ciuis Barchinone potest molere bladũ suuz vbi-
cunqz voluerit sine impedimento alicuiꝰ exceptis fornerijs et fiaq̃
rijs qui debent molere ad molendina regalia.

De comãda pro qua aliquis capitur

Item cui q quilibet tenẽs comandã capiatur pro comãda dummodo
ostẽdat instrumẽtũ comãde cõtra euz purũ scilicet q nõ sit ibi fide
iussor nec iuramẽtũ nec terminꝰ et si tale instrumẽtũ nõ ostẽdat ca
pitur.

Capitulum de piscataria.

Alia vero capitula et constituciones et peticiones concedimus vt
inferius declarantur primum scilicet capitulũ piscatarie concedi-
mus q reducatur ad anticum modum et pristinum vsum nisi inter
vos dictam vniuersitatem et tenẽtes piscatariaz aliter cõuentũ fue
rit vel ordinatũ.

De officio q Rex comiserat seruiano.

Item concedimus capitulum q̃ reuocetur officiũ q̃ comiseramus seruiano de riaria q̃ decetero aliquo tempore nec dictus seruian⁹ nec aliquis alius vtatur in Barchinona officio supradicto.

De excipiendo bouagium.

Item concedimus capitulum bouagii q̃ decetero per nos vel successores nostros in Barchinona nõ accipiatur bouagiũ nec petat.

De cassacione gabelle salis q̃ quilibet possit apportare sa[l]

Item capitulum gabelle salis cõcedimus q̃ cassetur et q̃ quilibet possit sal apportare vnde voluerit et emere aquocunq̃ voluerit et vẽdere cuicũq̃ voluerit.

De cassacione vsurarum iudeorum et priuilegiorũ.

Item cõcedim⁹ capitulũ q̃ obseruet cõstitucio edita per dominũ Jacobum felicis recordacionis patrem nostrum super vsuris iudeorum cassatis et reuocatis priuilegijs in contrarium obtentis p iudeos.

De reuocacione tributi notariorum.

Item concedimus capitulum q̃ reuocetur et cassetur imposicio cẽsus siue tributi quam feceramus de notarijs Barchinone

De concessione cinquãte.

Item cõcedim⁹ capitulũ q̃ aliq̃s ciuis vl' habitator Barchinone nõ teneatur dare nobis vl' baiulo vl' successorib⁹ nostris de honorib⁹ quos pro nobis vl' successorib⁹ nostris tenuerint pro laudimio tã de vendicionibus q̃z stabilimẽtis q̃z etiam de ꝓmutacionibus nisi lo cinquante et hoc concedimus tantum de nobis et successoribus nostris sine preiudicio iuris alterius verũtamẽ intromittem⁹ nos ac tractabimus cum alijs pro quibus tenẽtur honores in Barchinona q̃ veniant ad equalitatem super ipso laudimio.

De concessione fatice alicuius hominis.

Item concedimus capitulum q̃ aliquis non vendat nec promittat nec donet alicui faticam honoris qui per ipsũ teneatur donec instrumẽtum factũ de vendicione vel alienacione que fecerit ꝺ dicto honore sibi fuerit presentatum.

De leudis tam maris q̃z terre.

Item concedimus capitulum q̄ super lezdis tam marioꝝ terre siue de nauibus lignis vel barchis venientibus de pelec vel de hispania vel euntibus ac discarricantibus a salou vel Tarracone dertuse obseruetur et fiat sicut antiquitus fieri est consuetuz et omnis lezda nouiter imposita vl̄ introducta in Barchinona vl̄ apud ceruariam ꝑdalamos vinariam Lussanuz Montealbū Tamaritū pertusam vl̄ alia loca reuocetur et cassetur et omnis nouitas cesset et fiat sicut antiquitus est consuetum.

¶ Ut lezdarius non moretur in Ciuitate Barchinone.

¶ Item concedimus capitulum q̄ aliquis lezdarius extraneus vel eius procurator nō moretur continue Barchinone et q̄ quilibet lezdarius accipiat lezdam suam in suo loco.

¶ De lezda prohibita

¶ Item concedimus capitulum q̄ Ciues seu habitatores Barchinone non teneantur dare lezdam de coriis que in macellis Barchinone emerint nisi sicut antiquitus fieri consuetum est.

¶ De libertate nauium et aliorū vasorū Barchinone.

Item concedimus capitulum q̄ naues lembi Barche et quelibet alia vasa ciuium Barchinone possint nauisare intrare exire carricare et discarricare vendere emere et stare inquibuscunqz locis voluerint per portus ⁊ alia loca Cathalonie ipsis tamen solutis iura et lezdas antiquitus consuetas.

¶ De nauigacione et portacione nauium.

¶ Itē concedimus capitulum q̄ quilibet habitator Barchinone possit nauigare et portare quascūqz merces voluerit et quocūqz voluerit excepto grano farina ferro armis lenyafilo de exarcia ⁊ pegunta et exceptis locis inimicorum nostrorum cum quibus habemus guerram quam vobis significauerimus.

¶ Q̄ quilibet Ciuis Barchinone possit transire p quecunqz camina seu loca.

Item concedimus capitulū q̄ quilibet ciuis Barchinone possit transire per quecūq; camina seu loca voluerit absq; aliqua violencia vel impedimēto soluendo iura et lezdas antiquitus consuetas.

De soluendis seruicijs vicinalibus

Item concedimus capitulum q̄ quilibet ciuis Barchinone soluat et contribuat partem sibi contingentē in seruicijs vicinalibus et inde non excusetur racione alicuius priuilegij.

De soluenda parte sibi contingēte in seruicijs regalib⁹.

Item concedimus capitulum q̄ quilibet habitator Barchinone siue sit officialis siue frāqr⁹ contribuat in seruicijs regalib⁹ partē sibi contingentem in eis vel q̄ nos recipiamus ipsam partez in cōpoto nostro.

De hijs qui nō tenentur ire vel mittere in excercitum

Item concedimus capitulum q̄ aliquis homo q̄ sit etatis lxx. annorum vel qui infirmetur vel mulieres vidue vel pupilli non teneantur ire vel mittere in excercitu verutamen si daretur redēpcio pro dicto excercitu quilibet teneatur contribuere partem suaz

Q̄ quilibet possit vendere farinā in domo sua vel vbicunq; voluerit.

Item concedimus capitulum q̄ in facto farine obseruetur Ciuitati et habitatoribus Barchinone in aportando et vendendo farinā in domo sua et vbi voluerit sine leuda et molendo vbi voluerit eo modo quo entiquitus extitit consuetum.

De cassacione et scubiere in molendo

Item concedimus capitulum factum q̄ cesset factum de scubiera et q̄ decetero non sit cicubiera in molendino.

De aqua pcipiedā regui comitalis

Item concedimus q̄ illi qui habent priuilegia a nobis vel antecessorib⁹ nostris pcipiedi aquā nostri regui comitatus pcipiāt ip-

ſam aquã iurta tenorem ipſorum priuilegiorũ ſine aliqua alia re//
dẽpcione Illi vero qui non habent priuilegia ſi voluerint aquam
ipſam e mãt caz vel cõponãt nobiſcum vel cum baiulo noſtro geñe
rali quia aliomodo oporteret deſtrui molendina

De conceſſione inprohibicione vendendi oleum

Item concedimus capitulum q̃ quilibet ciuis Barchinone
poſſit vendere oleum in domo ſua et q̃ nullus menſurari⁹ olei ſit
auſus vendere oleum.

De ſarracenis babtizatis domino reſtituendis

Item cencedimus capitulum q̃ nõ contradicatur nec impedi
atur alicui ciui vel habitatori Barchinone ſarracen⁹ vl̃ ſarrecena
captiui q̃ babtizãtur quĩ poſt habitũ babtizſmũ reſtituantur domi
no ſuo ſine aliqua obligacione et q̃ babtizatum vel babtizataz poſ
ſint mittere ad quaſcumq̃ partes et terras criſtianorũ maluerit.

De libertate ſarracenorum e t iudeorũ quibabtizant̃

Itẽ concedimus capituluz q̃ ſarrraceni et ſarracene iudeoruz
vel iudearum qui babtizantur ſint liberi poſt babtiſmum ipſis ta-
men nebophitis ſoluentibus dominis eorũ preciuz in uri ſtatutũ

De leuda nauium lignorũ et barcarũ que palomeriã nõ
dederint.

Item concedimus capitulum q̃ de nauibus lignis vl̃ barchis
tranſeuntibus que non dederint palomeriam firmam interra vel
non diſcarricauerint non detur lezda niſi ſicut antiquitus conſue
tum eſt.

De prohibita mercacione curſorum

Item concedimus capitulum q̃ aliquis curſor non ſit merca//
tor illarum mercium de quibus erit curritor nec de ipſis mercib⁹
tencat in domo ſua.

De reuocacione priuilegiorũ iudeorũ ſup furãs.

Item concedimus capitulum q̃ priuilegium iudeis conceſſuz
vt poſſint mutuare ſuper rebus furatis reuocetur et caſſetur.

¶ De prohbita iurisdictione vel districtu iudei
Isuperchristianos.

¶ Item concedimus capitulum q aliquis iudeus non possit uti iu
risdictione vel districtu super christianos.

¶ De inquisicionibus faciendis.

¶ Idem super capitulo & vicarij et alij officiales nostri non faci
ant inquisicionē generalē vel specialez cōtra aliquos ciues Bar
chinone nisi de facto criminali et q in quisicio illa fiat cum vno iu
risperito et duobus probis hominibus concedimus q fiat et proce
datur super ipsis sicut est antiquitus consuetum

¶ De prohibita vendicione

¶ Itē cōcedim⁹ capitulū curie & curie vicariorum et baiulorum
non vendantur.

¶ De vicarijs et baiulis Barchinone.

¶ Item concedimus q vicarie et baiulie que cōsueuerunt respō
dere et etiam de vicaria et baiulia Barchinone respondeant et sint
ō predicta vicariaet baiulia Barchinone sicut fuit antiqt⁹ cōsuetū

¶ De gracijs et lexijs curiarum

¶ Item concedimus capitulum & vicarij et baiuli possint face
re compositiones gratias et lexias de iuribus curiarum sicut anti
quitus fieri consuetum est et q ea q̄ fecerit robur obtineāt ppetue
firmitatis

¶ De comissione et inquisitione iudicij

¶ Item concedimus capitulum & vicarij et baiuli non possint
committere iudicia vel inquisiciones aliquibus q̄ nō sint iurisperi.

¶ De prohibita aduocacione scriptorum seu notariorū curiarum.

¶ Item concedim⁹ capitulum q scriptores seu notarij curiarū
baiulie seu vicarie Barchinone non intromittant se de officijs iu
dicādi procurādi vl aduocandi nisi tantum de officio scribanio
rum Et q recipiant tempera tim salariuz de scripturis sicut anti

quitus fieri consuetum est.

De carcellario castri curie Barchinone.

Itē cōcedim⁹ capitulū q̄ carcellari⁹ castri curie nr̄e no recipiat ab u carceratis ibidem nisi eodēmodo quo consuetuz est fieri anti quitus et q̄ non possit esse procurator iudex vel inquisitor.

De prohibita litigacione extra Ciuitatem Barchinonam.

Item cōcedimus capitulū q̄ aliquis ciuisv̄ habitator Barchi none non teneat̄ super aliqua peticione sibi facta p̄ domin̄ Regē v̄ alios littigare extra Ciuitatē barchinone nicausis p̄cipalibus

De assignando iudicē in ciuitate Barchinone

Item concedimus capitulum q̄ in causis appellacionum cau sarum non excedencium summam mille solidoru assignem⁹ iudi ces in Ciuitate Barchinone sic q̄ non teneatur quis litigare extra Ciuitatem

De prohibita pignoracione leude fallite vel non solute.

Item cōcedimus capitulū q̄ aliquis lezdarius noster nō pigno ret aliquem ciuem Barchinone proleuda fallita vel non soluta ni si illuz qui leudam ipsaz debuisset soluere dum tamen fatica⁹ iuris non inuenerit dictus lazdarius in curia sub posse cui⁹ tenetur res pondere ille qui lezdam debuerit.

De empcione alicuius mercature ad opus officij sui.

Item concedimus capitulum q̄ quicunq⁹ tenens officium v̄ ministerium qui emerit aliquaz mercaturam ad opus officij vel mi nisterij sui siue sit mercator siue alius qui se abat capiatur inperso na sicut caperetur pro comanda nisi obstēdere potuerit q̄ casu for tuito emerit eam.

De prohibita carritacione ꝛc.

Item concedimus capitulum q̄ aliqua nauis extranea vel a lius vaxellus non possit carricare inciuitate Barchinone nec tene re robulā concedimus nisi eo modo quo in nostro priuilegio cōtinet

De ponderatoribus panis mutentur.

Item ponderatores panis mutentur de anno in annum cuz vo

luntate baiuli et proborum hominum Barchinone et q̄ non sint p̄petuales concedimus eo modo vt in nostro p̄uilegio continet̄.

¶ De concessione consiliariorum.

¶ Item capitulum consiliariorū̄ concedimus vobis et successoribus vestris perpetuo eo modo quo fiebat de tempore domini Jacobi felicis recordacionis patris nostri et ipsi consiliarii vtātur ipso officio secundū̄ q̄ vtebantur eo tēpore circa ea q̄ad fidelitatem nostri et nostrorū̄ t ad communem vtilitatē Ciuitatis viderint expedire.

¶ De prohibito firmamento domini honoris in obligacione generali.

¶ Item super capitulo q̄ in obligacione specialiv̄ generali nō debeat firmare dominus honoris nec habere laudimium concedimus q̄ obseruentur vsatici Barchinone.

¶ De assignacione iudicis suam terram tenenti

¶ Item concedimus q̄ quilibet laycus teneatur assignare iudicem laycum suo terram tenenti super honoribus quos per eum tenuerit.

¶ De assignacione iudicis vel curatoris

Item super capitulo q̄ vicarij et baiuli nostri Barchinone quādo assignāt iudicē vel curatorē i facto pupillorū̄ v̄l manumissorū̄ pro soluēdis debitis nō recipiāt i denisi vnū̄ aureū̄ et q̄ ratione alicui⁹ cōdēpnaciōis pupillis curatores v̄l manumissores aut heres ratione debitorū̄ defuncti non soluant iusticiā vicario v̄l baiulo concedimus q̄ obseruetur et fiat prout extitit antiquit⁹ cōsuetum Et hec omnia predicta et singula promittimus p̄ nos et successores nr̄os vobis vniuersis ciuib⁹ et habitatorib⁹ Barchinone et successorib⁹ vestris ꝑpetuo rata et firma habere et nūq̄ i aliquo cōtrauenire mādātes vniuersis baiulis vicarijs necnō alijs affinalib⁹ nostris barchinone p̄sētibus et futuris q̄ omnes libertates p̄uilegia iura et consuetudines vestras et etiam omnia alia s̄ predicta firma habeant et obseruent et faciant ab omnibus firmit̄er obseruari prout superius continetur. Ad hec nos Infans Alfonsus predicti Illustrissimi domini Regis primogenit⁹ Laudātes et approbantes omnia su p̄dicta promittimus vobis vniuersis ciuibus t habitatoribus Barchinone p̄sentibus et futuris perpetuo q̄ cōtra predicta vel aliqua predictorū̄ non veniemus vnq̄ per nos v̄l

interpositam psonã aliquo iure causa vel ratione ymo pr edicta om nia obseruabim⁹ et faciem⁹ p nos et nostros successores inuiolabi liter perpetuo obseruari Dat. Barchinone .iij. yous Januarij an no domini millesimo .cc. lxxxiij. Sig num Petri dei gra tia Aragonum et Sicilie Regis. Sig num Infantis Al fonsi predicti dñi Regis Aragonum et Sicilie primogeniti quibec laudamus et firmamus appositum hic per manum Petri marque si scriptoris nostri loco die ⁊ anno pscriptis ⁊ nichilhomin⁹ huich Instrumento sigillum nostrum apponi fecimus per eundem. Testes hui⁹ rey sunt Jacob⁹ dei gra valẽcie Episcopus Raimo⁹ vicẽsis Eps berẽgari⁹ dẽtẽça Galserãd⁹ de pinos Berẽgarius ō po dio viridi Petrus de montecateno Guillerm⁹ ō castro nouo ¶ Si labertus de crudilijs Arnalous de corsauino Petrus arnaldi de borãyacō et Balmacius de erexello. Sig num Petri de sanc tocleméte scriptoris pdicti domini Regis q̃ ōmãdato ei⁹ hec scribi fecit et clausit cuz literis suppositis in .xx. linea vbi dicitur ciuium co die et anno prefixis.

¶ Acaba lo recognouerunt proceres.

¶ Del Rey en Jaume primer.

¶ Si los fills menors de .xxv. anys se casaran sens voluntat del pare no sō tẽguts lo pare e mare dar los res de sos bens p le gittima o heretat.

Querint vniuersi q̃ nos Jacobus dei gratia Rex Ara gonum Maioricarum valencie et comes Barchino ne et vrgelli et dominus Montispesullani p nos et nos tros dam⁹ ⁊ cõcedim⁹ vobis cõsiliatis ⁊ pro bis homini b⁹ et vniuersitati Barchinone presẽtibus et futuris ac etiaz statui mus imperpetuum q̃ si aliquis homo vel femina constitutus vel constituta infra etatẽ .xx. quinqz annorũ vxorem vel viruz duxe rit sine voluntate patris sui parentes non teneantur sibi dare ali quid de bonis suis pro legittima vel hereditate nisi de ipsorũ pro cesserit volũtate.

¶ Si algu entrara en ordra sens volũtat ō son parent e mare sia hagut p mort en axi q̃ lorde en q̃ en trara no puga res hauer plegittima E si algu mort sō pare e mare fara algũa cosa ōlest mũt ditslos seus bẽs liberament tornen als qui seran vinclats o alspus propinques

Statuim⁹ et cōcedim⁹ vobis et vestris imppetuu ac etiā statuim⁹ q̄ si aliqs homo vl' fēia ordiné sine volūtate parētū patre suo viuēte i trauerit extūc vt mortu⁹ iudicet sic q̄ ordo qué intrabit nō possit aliqd pro legittima vel hereditate ipsius petere nec habere Et si aliquis forte vel aliqua mortuis patre et matre suis aliqua fecerit de predictis bona eiusdem libere reuertātur illis quibus vinculata fuerint vel proximioribus eiusdem

Los qdaran comandes sino les demanaran dins .x. anys a pres q̄ sera tornat lo comendatari ō viatge si haurā stat lo creedor e deutor en Barçalona no puga res demanar exceptats menors de .xiij. anys.

Preterea damus et concedimus vobis et vestris imppetuū ac etiam statuimus q̄ si quis comandam aliquam fecerit alicui causa portandi ipsam in vno viatico tantum et postq̄ de ipso viatico reuersus fuerit ille q̄ comādam receperit fuerit insimul cum illo qui ipsam comandam sibi tradiderit p. x. annos in Barchinona et infra ipsos decem annos ipsam camandam non pecierit comendatarius ex tunc eandem petere nō possit nec habeat firmitatē aliquā nec valorem instrumemtum aliq̄ si quod de ipsa comāda ostēderetur Exceptis tamen de huiusmodi statuto nostro et concessione pupillis minoribus quatuordeciz annorum Abbādantes vicariis baiulis curiis et aliis officialibus et subditis nostris presentibus et futuris q̄ dicta omnia et singula firma habeāt et obseruēt et faciant obseruari et nō contrauenīant nec aliquem contrauenire pmittant aliqua ratione Dat. Barchinone quarto kalende madij anno domini millesimo ducentesimo Sexagesimo nono. Sig num Jacobi dei gratia &c. Testes sunt Galcerandus de pinos Geraldus de capraria Guillermus de monte cluso et Raymūdus de guardi Sig num Bartholomei de portaqui mādato domini Regis hec scripsit et clausit loco die et anno prefixis.

Prouisio del dit Rey en Jaume primer dirigida als veguers et prohomens dela Ciutat de Barçalona contra les donzelles qui sens voluntat de pare te mare o dels tudors o curadors o aquells fallints sens cōsentimēt dels pus acostats parents se calen o se vā e de aquells qui axi ab elles se casē o les seā portē

¶ Laitas

Iacobus dei gratia Rex Aragonum Maioricarum et Valencie comes Barchinone et Vrgelli et dominus Mon tispesullani Fidelibus suis vicario et probis hominib⁹ Barchinone salutē et gratiā Noueritis nos infrascriptā constitucionem fecisse consilio habito nostre curie et tractatu volumus itaq; et mandamus vobis quatinus predictam constitucionē in libro vestrarum consuetudinum siue vsaticorum ad perpetuam rei memoriam redigatis que talis est Cum plures temerarij Barchinone et alibi in terra nostra domicellas et proborum hominum filias raperent vt seducendo eas secum matrimonio copularent volentes seducrioni isti medelam imponere habito consilio ita tuimus imppetuum q; de cetero quecūq; filia cuiuslibet hominis que sine consensu expresso patris vel matris aut tutorū vel curatorum aut istis deficientibus sine proximorum consensu virum duxerit aut que sine matrimonio se rapi permiserit vel cum aliquo fugerit vltronea voluntate in bonis paternis vel maternis tempore aliquo nō succedat ille vero q̄ talē domicellam vel filiam alicuius rapuerit vel cū ea matrimoniū sic cōtraxerit vel cū ea fugerit pena ppetui exilij puniatur Dat. valēcie. xij. kl̄s septembris anno dñi millesimo ducētesimo quadragesimo quarto.

¶ Si lo creedor mostrara en iuy instrumēt de pura co manda en lo qual no haja terme iuramentho fermansa e lo reu no oposara alguna excepcio que sia pres tro sia satisfet al creedor Si empero opposara alguna excepcio per emptoria ço es satisfactio pacta de no demanar ho algun cas fortuit ho semblāt Lauors han fermar dret ab ydonees fermansos aconeguda del iutge ordinari: e han li esser assignats trenta dies continuos dins los quals ha prouar les excepcions Altrament deu esser pres e sos bens e deles fermansos exequtats fins sia satisfet al creedor. Si empero stant lo reu pres volra prouar ses excepcions ho puga fer encara apres dels. xx. dies e hage legitimas dilacions pero lo creedor no li ha dar aliments e si lo reu volra pagar e no star en preso lo actor hage prestar caucio e lauors pora prouar lo reu totes ses excepcions e entot cas lo vē qut sia condempnat en despeses.

Nouerint vniuersi Q̄ Nos Jacobus dei gratia Rex Aragonum valencie Murcie comitesq; Barchinone ac sancte Romane ecclesie vexillarius Inmuratus et capitaneus generalis Considerantes talem esse scriptam consue

tudinem Barchinone q̃ quilibet teneus comandam capiatur p̃
comanda dummodo ostendatur instrumentum contra eum pu⁹
scilicet q̃ non sit ibi fideiussor nec iuramẽtu⁹ nec terminus Et si ta⁹
le instrumentum ostendatur non capitur et dicta cõsuetudo fuerit
legittima scripta et approbata in curia generali Barchinone cele⁹
brata per Illustrissimudominum Regem Petrum bone memorie
patrem nostrum et dicta consuetudo fuerit aliquo tempore legittu⁹
ma ad prescribendum vsitata et interpretata in iudicijs per vicari
um et baiulum Barchinone et litigantes coram ipsis hoc scilicet
modo, q̃ cum creditor ostendebat instrumẽtu⁹ comande puru⁹ in
iudicio in quo non erat terminus iuramentum vel fideiussor et re⁹
us confitebatur simplem dictam comãdam non opponendo aliquã
excepcionem q̃ capiebatur dictus reus qui dictã comãda⁹ accepe
rat et captus detinebatur vsq⁹ ad satisfactionem dicte comande.
Si vero opponebat aliquã excepcionẽ peremptoria cilicet satisfacio⁹
nis parti de non petendo vel amicionis comãde alicuiusine fortui
ti casus vel diceret dictam comandam non esse reuera comandam
sed fuisse aliud contractu preter comandam q̃ recipiebatur atu⁹
li reo firma iuris cum fideiussore et non capiebatur vsque quo cõ⁹
demnatus esset per sentenciam que trãsiuisset in rem iudicatã pro
ut hec omnia t singula pro parte vniuersitatis Barchinon: nobis
fuerant magnificencie intimata pro pte cuius etiam didicimus q̃
ex predictis propter calũpnias et malicias et diffugia recipiencia
dictas comandas fiunt et generãtur diuersarum causarum litigia
gentibus onerosa parirer et dampnosa tt huiusmodi rei recipien⁹
tes comãdas rumpebant fidem suã et dãpnificabant in hoc valde
creditores suos credentes eas comãdas Propterea cõsiliarij et ci
ues Barchinone anelantes ad bonum statum Ciuitatis et tranqui
lum et cupientes iusticiam esse in Ciuitate Barchinone t extirpare
calupnias amaliuolis hominibus et calupniantibus. Supplica⁹
uerunt nobis vt huiusmodi calumpnijs diffugijs t malicijs dig⁹
naremur de remedio competenti eis et Ciuitati predicte ex regia
prouidencia ac sollicitudine prouidere Ideoq⁹ nos ad supplicacio⁹
nem pro parte dictorũ consiliatorum et proborum hominum Ciui
tatis premisse habita deliberacione prouidimus super predictis t
constituendo constitumus et statuimus perpetuo in dicta Ciuita⁹
te Barchinone taliter obseruandum q̃ si creditor comandam faci⁹
ens ostendat in iudicio instrumẽtum comande purum et reus nul⁹
la⁹ opponet excepcionẽ peremptoriã q̃ capiatur et captus teneatur
quousq⁹ satisfactum fuerit creditori Si vero opposuerit dictus ré⁹

us aliquam excepcionem pemptoziam ſcilicet ſatiſſactionis pzetij
o non petendo vel alicuius caſ⁹ fozcuiti vel ſimilis & in continen
ti habeat pzeſtare ydoneum vel ydoneos fideiuſſozes ad cognicio
nem iudicis ozdinarij recepta pzius firma iuris :et aſſignentur ſibi
triginta dies quin infra quos habeat pzoponere et pzobare excep
cionē ſuam alⁱs lapſis dictis.xxx.diebus extunc ipſe reus et fideiuſ
ſoz ab ipſo datus compellantur ad ſoluendum comandam petitaz
ſine moza et fiat execucio in bonis dicti rei et fideiuſſozis ſeu fide
iuſſozum ab eo datozuz et incontinēti etiam capiatur dictus re⁹:et
tam diu captus teneatur quo uſqz ſatiſfactum fuerit de dicta comā
da Verum etiā ſi dictus re⁹ poſt dictos.xxx.dies velit pzobare dic
tam excepcionē ipſo exiſtente capto poſſit eam pzobare et habere
dilaciones legittimas pzout ante huiuſmodi conſtitucionez noſtrā
pzobare poterat et in hoc caſu actoz non teneatur pzouidere in ali
mentis reo pendente dicta cauſa Et ſi reus elapſis dictis.xxx.die
bus quandocūqz eligerit pocius ſoluere comandaz petitā q̄z cap
tū exiſtere:q̄ audiat et a carcere dimittatur:valeatqz ducere cau
ſam ſuam:et excepcionez pzobare:pzout hoc erat ante huiuſmodi
noſtram conſtitucionez fieri conſuetum q̄ eo caſu actoz teneatur
dare et pzeſtare ydoneum fideiuſſozez aut fideiuſſozes q̄ ſi re⁹ poſ
ſet pzobare dictam ſuam exceptionē legittime poſt.xxx.dies vt dic
tum eſt:actoz et fideiuſſoz ſeu fideiuſſozes eius tenentur reſtituere
dictā comandam et vicarius habeat tercium ſuuz:finita dicta cau
ſa niſi reus pzobauerit excepcionem ſuam Jubemus etiam & ſtatui
mus vt victus victozi condepnetur in expenſis q̄z̄z iuratum fue
rit de calūpnia per partes in dicta cauſa non obſtante vſu actenus
obſeruato.

¶ Si algu pendza res a ops de ſon officie requeſt de
uant iutge ozdinari no ſatiſfara a ſō creedoz ſia en
tes per abatut e ſia pzes encōtinent e ſi opoſara ex
cepcions ſia pzoceit com enlà comāda.

¶Jtem ſcientes ex dictozum Ciuium aſſercione veridica Bar
chinone eſſe conſuetudinem confirmatā per dictum dominum Re
gem Jdetruz patrē noſtrum bone memozie que talis eſt. Jtez con
ccoimus capitulum q̄ quicūqz tentus officium vel miniſterium q̄
emerit aliquā mercaturaz ad opus officij vel miniſterij ſui qui ſit
mercatoz ſine alius qui ſe abat q̄ capiatur in perſonā ſicut capere
tur pzo comāda niſi oſtendere potuerit q̄ caſu fozcuitu amiſerit eā

¶ Ideo statuimus perpetuo obseruari in dicta Ciuitate Barchinone q̄ quicūq; receperit aliud ad officium suum et requisitus coraz iudicibus nostris ordinarijs non satisfecerit suo creditori q̄ in tel ligatur pro abatut et capiatur in continenti et captus detineatur iuxta consuetudinem memoratam Et si reus opponat aliquam excepcionem pentoriam procedatur in ea in omnibus ꝛ per omnia sicut in capitulo supiori comande duximus ordinandum ac etiam statuendum.

¶ Les comandes fetes per iueus son hagudes per fictes e simulades.

¶ Statuimus etiam q̄ aliqua carta quāq; pura sit scriptura comande seu depositi facte et facti alij non mercatori vel non habenti officium mercandi seu emendi et reuendendi per iudeos q̄ contra huiusmodi debitores non procedatur per contractum comāde. Et sicut superius statuimus in veris contractibus comande ¶ Tum per iudeos huiusmodi instrumēta reputemus ficta et simulata verisimiliter censeamus presentem autem constitucionē et sāciones volumus etiam ad comandas jam factas et ea que jaz quis recipit ad officium suum et pendencia facta trahi et secundum hec negocia ipsa tam preterita q̄z futura totaliter terminari Et per presentem cartam nostram mandamus vicario et baiulo Barchinone presentibus et futuris et qui pro tempore fuerint q̄ predicta omnia et singula teneant et obseruent ac teneri faciant et inuiolabiliter obseruari et non contraueniant nec aliquem contrauenire pmittant. In cuius rei memoriā huic pagine sigillum nostrum duxim⁹ apponendum Bat. cesarauguste tertio mensis Junij Anno domini Mbillesimo Trecentesimo quarto.

¶ Ordinacions fetes perlo Rey en Jaume segon en ¶ Barçalona sobre los aduocats e altres coses concernents plets.

IN dei nomine Nouerint vniuersi q̄ nos Jacobus dei gratia Rex Aragonum Sicilie Mbajoricarum et Valēcie ac comes Barchinone Auertentes q̄ principi congruit et regalis dignitatis oportet in dustriaz subiec

rorum suorum emonumẽto pensare vt sub equitatis tutrina saluberiter gubernentur: ne iusta petentibus aliquo substractionis vel dilacionis dispendio iniuria fiat nostra pro indeprouidit serenitas presẽtes ordinaciones fieri quas volumus et mandamus in Ciuitate Barchiuone inuiolabiliter et ppetuo obseruari.

¶ Que los aduocats iuren quiscun any comlos consellers se mudarã e lo veguer iure q̃ cõsellarã e farã son patrocini ab lealtat post posada tota calumpnia e malicia e que no aiudaran o defendran algu en mala causa: e si al principi los paregues bona: e a pres los parria mala la lexaran.

¶ Scilicet q̃ aduocati habitantes et vtentes officio aduocacionis in Ciuitate Barchinone et alijs locis subditis vicarie et baiulie Barchinone iurent singulis annis tempore quo consiliarij mutabuntur in dicta Ciuitate et vicarius iuret super sanctis dei quatuor euangelijs legaliter ⁊ omni calũpnia ⁊ malicia post positis prestare patrocinium clientibus suis et illis quibus patrocinium seu consilium prestabũt et q̃ non inuent vel defiendant aliquez in mala causa: et si in principio bonam causam tradiderint vel putauerint et ante litt̃ contestatam vel post quandocũq; viderint causã desperatam q̃ dictam causam delerant et de sistant.

¶ Que los iutges de qui sunlla sien delegats iuren hoyr e determenar la causa no admeses malicies o diffugis quant en ells sera.

¶ Item q̃ in illis causis in quib⁹ iudices delegati fuerint aquo cũq̃ iurent dictam causam audire et determinare malicijs et diffugijs non admissis inquantum in eis fuerit.

¶ Que los iutges no prenguen excepcions e articles impertinents.

¶ Item q̃ iudices non recipiãt excepciones et posiciones imptinẽtes

cum ex predictis retardentur multum lites et fiant magni sumptus ratione scripturarum et aliorum.

¶ Si algu demanara dilactio fora lo bisbat o fora Catbalunya e no probara plenament o semiplena sa intencio sia condẽpnat en despeses e lo iutge quiy sera negligent o remis sia punit a arbitre del iutge en les despeses duplicades.

¶ Item q si aliquis pacierit testes extra Catholoniam vel episcopatuz in quo causa ducetur et si dilacio concessa fuerit sibi per iudicem vltra episcopatum p̃dictum et p dictos testes non probauerit plene vel semiplene intencionem suam q condẽpnetur per dictum iudicem qui dictam dilacionem concederet: vel alium in loco eius subrogatum in omnibus expensis totius cause: quas aduersarius suus iurauerit se fecisse dandas et soluendas dicto aduersario suo Et si iudex predictus in predictis negligens vel remissus fuerit condẽpnetur dicto aduersario per officium iudicis libello non dato in dictas expensas duplicatas et nihilominus puniatur arbitrio iudicis.

¶ Si se oposara excepcio de nullitat cõtra la sentencia õla q̃l se demanara execucio lozdinari ab cõsell õ iuristes no sospitosos en p̃sẽcia õl notari õ termẽ sẽse scrits e sẽs sollẽnitats sis ou executar ono lo q̃l consell ablo nom õls iuristes sia mes enlo registre dela cozt en sia donat trãslat aquil demanara.

Item q sentencie late r que in rem transiuerint iudicatam mandentur execucioni per illum p quem de iure vl̃ de cõsuetudine fuerit faciendum Et si ille contra quem dicte sentencie mandari debẽt execucioni opponat se dicte execucioni et dicat sentenciã vel sentencias nullas. Vicarij et alij ozdinarij qui dictam execucionem tenẽtur facere habita desliberacione cum ad uocatis et iurispiritis vocatis ad arbitrium vicarij vel illozum qui debent exequi partib⁹ non suspectis decernat sine scriptis et aliqua sollempnitate dictã sentenciam foze mandandam execucioni vel non. Ita tamen q dictũ cõsiliũ et desliberacio reponatur in capibzeuio curie et nomina pitozũ: et q notarius curie interfit in dicto cõsilio ex eo vt possit fidem facere de predictis et q trãslatum detur integriter petenti de ipso cõsilio.

¶ Que del dit consell de execucio nos puga ¶ appellar

Item q̃ de dicto consilio non possit appellari nec possit peti revoca ri ne littes fiant in mortales: et vt sit littium finis.

Que los iutges o assessors no sien delegats sino que fossen impetrats de consentiment dles parts o entreuingues noua causa desuspita laqual hage encontinent prouar.

Item q̃ con iudices iudici delegato non delegentur nec assessores ni si de voluntate vtriusq̃ partis fuerint delegati cum predicta petã tur maliciose et calupniose et ad incomodum comunis vtilitatis ꝛ cause ex predictis multum proceduntur Saluo tamen q̃ in princi pio possunt duo vel vlterius iudices delegari arbitrio delegantis nisi noua causa suspicionis interueniat quam in continenti tenea tur probare.

Que algun aduocat no deman/o prenga alguu seruey de aquell contra qui aduocara sots pena de ppetua priuacio de son office e dignitat.

Item q̃ aliquis aduocatus sub pena perpetue priuacionis dicti of ficij et sue dignitatis non petat nec peti faciat vel recipiat salariuz vel aliquod aliud seruicium ab illo contra quem prestat patro cinium ratione cause per quam est contra ipsum siue dicta causa sit in ter vicarium priuatum vel alias priuatas personas.

Que lo inquisidor de alguu delicte iur no pẽdra salari seruey o prestich sino per los testimonis deles deffenses E si fara contra dit iurament ipso facto sia priuat del offici deiudicar e aduocar.

Item q̃ si inquisicio fiat contra aliquem pro aliquo debito q̃ inq̃ sitor vl' quicũq̃ alius existens vel assistẽs in dicta inquisicione iuret non recipere salarium seruicium nec mutuum p'se vel interpositam pers̃nam ab alio vel ab aliquo alio dante nomine illius cõtra quẽ fiet inquisicio: nisi acusatus producat testem pro defensionibus probandis iuxta ordinacionem curie Bontissoni Et si contra ip sum sacramentum facerent ipso iure et facto sint priuati tãq̃ in fa mis perpetuo ab officio iudicandi et aduocandi.

¶ Que les enqueſtes ſe façen ab los millors iuriſtes.

¶ Item q̄ vicarij et alij iuriſdictionem exercentes faciant inquiſitiones cum iuriſperitis et probis hominibus vt eſt hactenus fieri conſuetum Et q̄ dicti iuriſperiti ſint de melioribus Curie cū eos habere potuerint Vicarij et alij iuriſdictionem exercentes cuj caucius ſit agendum vbi de ſalute hominis queritur q̄j in cauſis pecuniarijs et animata corpora ſint preferenda cūctis rebus

¶ Que los prohomens e iuriſtes qui entreuenen en les enqueſtes iuren enlo principi no pendre ſeruey/o ſalari ſino los iuriſtes ſegōs la ordinacio de Mōtſo.

¶ Item q̄ probi homines et iuriſperiti qui in dicta inquiſitione interfuerint iurent in principio cuiuſlibet inquiſitionis q̄ non recipiant aliquod ſalarium vel ſeruicium per ſe vel interpoſitam perſonam acriminoſo contra quem fiet inquiſitio nec etiam avicario vel alijs iuriſdictionem exercentibus Cum predicta cedant cōtra cōſuetudines antiquas et contra publicam vtilitatem ꝛet per hoc poſſēt fieri magne fraudes. Saluo q̄ iuriſpiti poſſint habere ꝛ accipere ſalarium taj avicario q̄j apartibus ſecundum ordinacionē curie Mōtiſoni.

¶ Que los prohomens e iuriſtes qui entreuendran al principi deles enqueſtes entreuēguen fins ala fi ſino foſſen iuſtament impedits

¶ Item q̄ illi probi homines ꝛ iuriſperiti qui interfuerint ī principio inquiſitionis interſint ſemper ī illa inquiſitione quouſq̄j fuerit completa et non alij nil i illi qui primo interfuerint eſſent abſentes a iuriſdictione illa/vel infirmi detinerentur vel alijs iuſtis cauſis impediti.

¶ Los procuradors iuren no demanar ſalari/o ſeruey de aquells contra qui procuraran e que no façen res malicioſament/o calupnioſa altrament ſien priuats e punits ꝛe los demala fama ſien expellits de offici de procurar

¶ Item q̃ procuratores curiarum promittant et iurent q̃ nõ petant nec peti faciant nec recipiant nec recipi faciant salarium vl̃ aliquod seruicium ab illis contra quos essẽt procuratores et q̃ bonam causam ducant agendo vel deffendendo et q̃ nichil maliciose vel calupniose faciant seu consenciant in causis et si fecerint cõtrarium scienter priuentur ab officio et puniantur ad arbitrium vicarij et illi qui sunt male fame expellantur ab officio procurationis

¶ Que tots los procuradors iuren com los conselers se mudaran e que no pendran de salari sino la meytat del que haura lo aduocat

¶ Item procuratores q̃ vtũtur cõtinue i Curijs vicariorũ et baiulorum et aliorum locorum eis submissorũ non habeant vltra medietatem pro salarijs eorum de qualibet causa illius quantitatis quam habebit de illa causa aduocatus siue partis: et q̃ hec iurent omnes dicti procuratores quolibet anno tempore quo cõsiliarij mutabuntur in Ciuitate Barchinone et vicarius iuret.

¶ Que los procuradors no seguẽ al banch dels aduocats

¶ Item q̃ dicti procuratores qui continue vtuntur i dictis Curijs non sedeant in bancu vbi sedentes pro tribunali scilicet vicarij et baiuli vel eorum locatenentes sedebunt.

¶ Que algu no sia admes a aduocar sino los qui seran examinats e seran trobats ydoneus.

¶ Item q̃ eligantur duo iurisperiti qui examinent alios aduocatos et illos quos inuenerint sufficientes permittãt aduocare. Alij vero non admittantur ad officium aduocationis: nec aliquis alij donec fuerit examinatus et probatus sufficiente. Mandantes vicario et baiulo Barchinone presentibus et futuris et vniuersis et singulis Ciuibus Barchinone et alijs officialibus et subditis nostris presentibus et futuris q̃ predicta omnia et singula firma habeant et obseruent et faciant inuiolabiliter obseruari et nõ contraueniant nec aliquẽ contrauenire permittãt aliq̃ ratione Dat. Barchinone .xij. kl̃s Marcij anno domini Millesimo.ccc.liij.

¶Los strangers trobats en Barçalona son tenguts aquí subir iuy.

IAcobus dei gratia Rex Aragonuz Valencie Sardinie t Corsice Comesqz Barchinone ac sãcte Romane ecclesie Vexillariº ammiratus et Capitaneus generalis. Dilecto suo Jacobo de cozniliano vicario Barchinone et Vallensis vel eius locumtenẽti Salutem et dilectionem ex parte consiliariozum ac prohozum hominum Ciuitatis Barchinone fuit propositũ coram nobis qꝑ quãuis super quacũqz demanda personali debeat et consueuerit quilibet extraneus qui i dicta Ciuitate repertus fuerit pſõaliter inibi respondere hocqz in dicta Ciuitate consuetudine habeatur et fuerit hactenº vsitatũ vos occasione cõstitutionis seu ordinationis editeſin celebribº curiis in Cathalonia celebratis nequis extra sua vicariã litigare teneat ſseu et respõdere õmicitis vti consuetudine supradicta .¶Eãqz propterea remutis obseruare veruntamen pro parte dicte vniuersitatis asſatur dicte consuetudini propter consuetudinem seu ordinationem predicta non debere in aliquo derogari cum semper libertates ac cõsuetudines dicte Ciuitatis in ſcelebrationibus curiarum salue fuerint ſet retente dictaqz consuetudo post editionem institutionis seu ordinationis pretacte fuerit actenus obſuata .¶Ideo vobis dicimus et mandamus quatinus consuetudinem obseruetis et teneatis ac ea vtamini prout inueneritis fuisse p predessozes nostros i dicto officio vsitatum ſhucusqz Nos enim in partibus cathalonie in breui eſse intendimus domino concedentes et cũ in ipsis partibus cathalonie fuerimus tunc bis declaranda fuerint super dicta consuetudine presentia nostra poterit decencius prouideri Dat. Valencie .vj. idꝰ Januarij anno Millesimo.ccc vj.

¶De litibus abreuiandis

In Quorum vniuersi Qꝝ nos Jacobus dei gratia Rex Aragonum Valencie Sardinie et Corsice ac Comes Barchinone .Ad supplicationem nunciozum prohozuz hominum vniuersitatis Ciuitatis Barchinone ad nos noviter transmissozum videlicet Guillermi lull Consiliarij in hoc anno dicte Ciuitatis Raymundi ricardi et Bertrãdi de ſena iurisperiti ciuium dicte Ciuitatis asſerentium et exponentiũ ex pte dictorum prohozũ hõmũ et vniuersitatis predicte qꝑ propter malicias et subterfugias malignantiũ ſ. Littes seu cause plus debito proro-

gantur et litigantes fatigantur plus debito frustra laboribus et expẽsis et alia damna ꝯ plurima patiũtur. Idcirco nos cupiẽtes huiusmodi malicijs et subterfugijs obuiare et prorogationem litium amputare ac eorum indempnitatibus salubre remedium adhibere cõmuni vtilitati vt expedit prouidentes Thisis capitulis p dictos nuncios super his nobis exhibitis et ostensis

De firma iuris recipienda.

Statuimus et ordinamus q̃ si cui conquerenti de aliquo iusiurandum delatum sit vel etiam alicui conuẽto ipsũ subire aut referre penitus habeat et teneatur conquerens seu cõuent⁹ ꝛ q̃ facto iuramento vicarius vel baiulus vel alius officialis noster secũdum q̃ iuratum fuerit faciat execucionẽ. Sic tamẽ q̃ ante omnia firma iuris fiat per partes/qua firma iuris facta fiat vt est dictum

De acordio dando seu desliberatione

Item statuimus et ordinamus q̃ cuicunqꝫ de quo fuerit exposita querimonia seu querela detur dies ydonea iuxta morem curiarum scilicet pro acordio vel desliberatione. Dum tamen non sit suspecta persona sic q̃ de ea si recederet reddẽs nõ possit ius reddere quia tunc non detur sibi dies ad desliberandum: sed habeat esse in Curia donec firmauerit sufficienter iuxta morem Curiarum q̃ rem de qua querela exposita fuerit soluere tradere nec curet. Et si firmare inde ius recusset allegando in hoc aliquas quaslibet rationes in his minime audiatur: sed statim per ordinarium cogatur omnimodo ius firmare Saluo q̃ si qua de contentis in querela cõfiteatur in totum vel in partem ille quicunqꝫ fuerit contra quem exposita fuerit querela de confessatis non cogatur firmare ius: sed fiat ei preceptum de soluendo: ꝛ compellatur ad soluendum infra decem dies: ꝛ pro bonis mobilibus vel eis deficientibus infra sex menses ex bonis immobilib⁹. Preterea si creditor seu querelator voluerit sub pena tertii scribendo tamen si tempore firme habuerit exceptiones declinatorias fori dilatorias solutiones vel peremptorias vel als possit eas proponere post firmam.

De obligatione libelli

Item ordinamus et statuim⁹ q̃ querelator quicũqꝫ fuerit firma iuris vterqꝫ facta si iurauerit se non habere aduocatum vel etiam si habuerit infra decem dies post firmam factam subsequen-

res offerat et offerre habeat iudici libellum siue petitiones suas omnes quod si non fecerit firma iuris facta pro subducta et cancellata omnino habeatur quo ad actorem. Saluo nobis tertio cõtra reum seu conuentum ¶ Item ordinamus et statuimus q̃ oblatis libellis seu petitionibus reus dies octo tantum ad proponendum omnes declinatorias dilatorias: et alias exceptiones littis ingressum impedientes habeat vltra quos octo dies ad huiusmodi exceptiones reus minime admittatur sed litem contestari ex tũc nisi predictas exceptiones vel aliquam earum proposuerit cogat. Saluo iure suo post contestacionem littis si quam forte exceptionem anormalem vel aliam post contestationẽ littis sibi valere valentem ante littem contestatam proponere obmiserit conuentus.

¶ De interlocutoriis

¶ Item statuimus et ordinamus q̃ iudex propositis dilatoriis et alijs exceptionibus littis ingressum impedientibus infra. xv. dies post earum propositionem sequentem determinet eas per interlocutoriam a qua interlocutoria non valeat appellari. Sed siq̃ partium ex ea se grauatam reputet ad ea secunda die a tẽpore probationis delegantem seu ordinarium qui super hoc deleget duos peritos ydoneos qui infra sex dies iuridicos simul cum illo qui interlocutoriam protulerit determinent vtrum bene interlocutũ fuerit nec ne. Et si per eos dicatur bene interlocutum soluat eorum salaria qui a primitiui iudicis interlocutoria reclamauit et a dictorum duorum peritorum determinatione ac pronunciatione nemo valeat appellare vel aliter reclamare ymo ea lata incontinenti iudex primus solus resumat negociũ: et procedatur in negocio secundum dictorum duorum et eius prolationẽ seu determinationẽ vel duorum eis concordantium.

¶ Infra quot tempus habeat respondi libello

¶ Item ordinamus et statuimus q̃ per actis predictis vt ẽ dictũ reus siue conuentus respondere libello ac petitionibus contra se oblatis: et littem contestari infra tres dies teneatur et cogatur: et nisi fecerit pena decem solidorum Barchinone per ordinarium statim exhigenda feriatur. De qua pena ipsi ordinario retenta medietate aliam medietatem aduersario prestet: et nichilominus infra duos dies extunc sequentes littem habeat contestari qõ si obmiserit vel facere distulerit penam viginti solidorum dicte monete

subeat per ordinariū exhigendam vt est dictum diuidendam. Quibus duabus penis cōmissis vt reo seu conuento obmittēte seu differente adhuc littem contestari in hoc casu sit et reputetur et habeatur contumax reus siue conuentus admittatur actor per ordinarium in possessionem bonorum conuenti vsq; ad mensuram q̄ntitatis in libello seu peticione comprehenso vel rei aut rerum ī libello seu peticione petitarum.

¶ De possessione vicem primi decreti habente

¶ Quam possessionem vicem primi decreti habentem et tenentem teneat actor per quatuor menses extunc computandos infra quos si veniat reus littem contestetur et audiatur et expensis omnibus vsq; ad dictum punctum in dicta causa per actorem factis primitus restituentis et satisdatione de iure parendo prestita possessionem iam dictā recupet reus siue conuētus al's lapsis quatuor mensibus rerum vel rei possessionem dicto modo adeptam vice secundi decreti teneat actor intre dominij et ipsam rē vel res habeat in dominio suo alio processu seu sentencia in his minime requisitis et quod dictum est de primo ⁊ secundo decretis predictis ius dominij tribuentibus intelligatur si res vel ius fuerit petita vl' petitum pertinere actori al's si actum fuerit personali vel reali ypotecaria ordinarius vendat et vendere possit et debeat rem predictam et de eius precio actori satisfaciat in predictis

¶ Quot tempus datur ad ponendum de facto

¶ Itē ordinamus ⁊ statuimus q; litte contestata actor dies quīdecim habeat ad ponendum defacto quit quid ponere velit et possit et ad renunciandum facto ponendo. Quam renunciationē etiam si expresse eam non fecerit pro facta lapsu dicti temporis sit ⁊ habeatur et reputetur. Ita q; huiusmodi tacita valeat sit ⁊ habeatur pro expressa. Ex tunc autem alios. xv. dies reus ad omnes exceptiones defensiones et renunciationes suas proponendum habeat et ad respondendum propositis per actorem et ad renunciādum facto ponendo. que renunciatio pro facta tacite lapso dicto tempore si expressa non fuerit sit et habeatur. Si vero actor opus replicatione vel replicationibus fore sibi putauerit ad eas proponendas dies sex tantū habeat et idem in duplicationibus ⁊ triplicationibus et deinceps statutum intelligi volumus et seruari.

¶ Quot tempus datur pro articulis offerendis.

¶ Quibus peractis dies octo infra quos articuli offerantur p̄tibus assignentur, quos articulos si impertinentes dicant examinet iudex et determinet per interlocutoriam admittendo quos nouerit ptinentes ceteris proculpulsis et vtatur deiceps suo arbitrio dilacionibus prefigendis dummodo tempus anni et medii a littis contestatione tempore vltra non egrediatur

¶ Quot tempus habet appellans

¶ Tempus enim triennale et alia tempora super predictis a iure comuni statuta etvsum huius terre ad dictum tẽpus anni et medij et alia tempora predicta coartamus et reducimus pro littibus breuiandis vltra quos tempus anni et medij nolumus instanciaz aliquam alicuius cause principalis procelari. Et si qua partium a dicta interlocutoria dixerit se grauatam adeat secũda die ordinarium et fiat vt iam supra super grauamine interlocutorie p nos extitit ordinatum.

¶ Quot tempus habeat appellans

¶ Item statuimus et ordinamus q̄ appellans annum solum habeat ad appellandum siue ad appellacionem suam prosequendã ¶ Ita q̄ hoc fatali contentus prorsus existat nec qualibet ex causa ad alterum fatale vel tẽpus vlterius datur adhibitum sibi pandere extimet et hoc intelligimus nisi ad audienciam nostram extiterit appellatum.

¶ Q̄ aduocati teneantur venire ad causam

¶ Item statuimus et ordinamus q̄ qualibet die vna vice siue etiam bis in die teneatur aduocatus venire ad causam et procedere ille q̄ nõ habeat ponere defacto si ille q̄ habeat ponere defacto hoc velit.

¶ De creatione notarij

¶ Item ordinamus et statuimus q̄ nullus possit per vicarium creari notarius nisi excesserit etatem .xxij. annorum et nisi sit sufficiens in moribus scienciis ac officio notarie

De scripturis notariorũ.

Item ordinamus et statuimus q̃ cum notarius Barchinone decesserit dimissis per eum in vltima volnntate scripturis scribanie sue alicui notario ydoneo ipsius Ciuitatis q̃ ipsa voluntas vltima in eo valeat et teneat et q̃ notarius cum dimiserit notario defunctus ipsas scripturas habita auctoritate vicarij possit easdem scripturas in formam publicam redigere et de eis facere quitqnid facere poterat et debebat notarius defunctus Q̃ si notarius decesserit nulla facta per eum ordinatione d̃ scripturis vicarius per se tantum comitat et tradat ipsas scripturas alicui notario ydoneo ciuitatis et q̃ nulla fraus corrupcio ĩ his modo aliquo comitatur. Predicta autem statuta non solum ĩ ciuitate Barchinone ymo etiam in alijs locis subiectis vicarie ꝛ Baiulie Barchinone ꝛ Vallesij volumus inuiolabiliter obseruari. Mandantes per presens priuilegium nostrũ procuratoribus vicarijs ꝛ baiulis ꝛ vniuersis alijs officialibus et subditis nostris presentibus et futuris q̃ predicta omnia ꝛ singula firma habeant ꝛ obseruent ꝛ non contraueniant nec aliquem contrauenire permittant aliqua ratione

Ad cuius autem rei memoriam ꝛ robur perpetue firmitatis huic priuilegio nr̃o sigillum nr̃m appendi dictum duximus apponendum

Dat. Osce. xix. kls Septembris anno domini Millesimo. ccc. Septimo

Signum Jacobi dei gratia Regis Aragonum et Valencie Sardinie ꝛ Corsice ac Comitis Barchinone. Qui hec laudamus concedimus et firmamus

Testes huius rei sunt Martinus Episcopus Oscencis. P. Martini de luna Ferricius de Lissana Arnaldus de lor Gondicaldus garcie Petri de salanoua iusticia Aragonum Petrus thesaurarius et Bartholomeus dez laria.

Signum Bernardi de aũsone notarij prefati domini Regis qui de mandato domini Regis eiusdem hec scribi feci ꝛ clausi loco die ꝛ anno prefixis

Los obligats ab scriptura de terç sien executats en persones e bens no obstant qual seuol excepcio o execucio. Si donchs no era de paga o satisfactio dela qual premptamen: constas per pu-

bich instrument Si empero volien prouar la dita excepcio per testimonis lauors prestada caucio per lo creedor sia feta la dita execucio

Alfans Alfonsus Illustrissimi domini Regis Aragonū Primogenitus ciusqz generalis procurator ac Comes Ergelli. Bilecto et fideli nostris vicario Barchinone vel eorum locatenentibus presentibus t qui pro tempore fuerint Salutem et dilectionem. Ad nostrum peruenit auditu3 q a dcto domino genitore nostro receptis litterā sub hac forma. Jacobus dei gratia Rex Aragonū Valencie Sardinie et Corsice Comesq; Barchinone ac sancte Romane ecclesie vexillarius Ammiratus et Capitaneus generalis. Bilecto et fideli nostris vicario Barchinone et Vallensis ac Baiulo Barchinone vel eorum locatenentibus presentibus et qui pro tempore fuerint. Salutem et dilectionem. Moueritis ad nostram audientiā peruenisse q sup solutione debitorum et quantitatum pecunie scriptarum sub pena tertij in libris predictarum Curiarum vicarie et baiulie ab aliquo tempore citra apponuntur exceptiones et dilationes q3plurime in detrimentum ac dispendium subditorum ac terciorum et iurium nostrorum non modicam lesionem Cūqz nos huic subditorum et iuriū nostrorū indempnitati prouidere velimus. Ea propter vobis firmiter et expresse dicimus et mandamus q solicite caueatis ne super solutione dictorum debitorum et dictarum pecunie quantitatum sub pena tertij vsqz nunc scriptarum vel imposterum scribendarum exceptionē aliquam nisi solutionis aut satisfactionis aliquatenus admittatis. Quinimo conducto inter partes termino aut per vos prefixo seu alias aduenientе solutionis tēpore facto primitus retroclama seu dicta querela omni appellatione seu exceptione t excusatione preterqz solutionis t satisfactionis predictis penitus retroiectis compulsionem dictorum debitorum t quantitatum pecunie et tertiorum nostrorum tam in personis q3 i bonis protinus et indilate fieri fortiter faciatis. In his igitur taliter vos habere curetis ne deinceps contra presens mādatum nostrum subditi afficiantur seu molestentur et q iura nostra nequeant depire. Dat. Tarrachone. xvij. kl's Febroarij anno domini Mbilesimo. ccc. xx. Est autem nunc pro parte plurium creditorum quibus sunt scripte sub pena tertij in libris predictarum Curiarum vicariarum et baiulie alique pecunie quantitates humiliter propositum coram nobis q adhuc eorum indēpnitati nō

est prouisum ex eo quia debitores sic obligati indifferenter oppo
nunt solutionis ac satisfactionis exceptiones quas se asserũt pro
baturos et etiã in probatione defficiant petunt pronunciari se ple
ne probasse et si contra eos pronũcietur appellent semel et sec n
do vt saltem comunes sentencias seu pronunciaciones contrari
as habeant reportare anteq̃z compellantur ad solutionem predic
tam quod redundat in detrimentum ac dispendium dictorum cre
ditorum ac subditorum domini Regis ac iurium eiusdem non mo
dicam lesionem. Nos itaq̃z ad supplicationem dictorum credito
rum ac Consilariorũ Ciuitatis predicte volentes q̃ per littes frus
tatorias subditi Regij non afficiantur et vt cauillosis dilationibus
obuietur equitate pensata sic duximus prouidendum Q̃ si debito
res qui dictam solutionis aut satisfactionis exceptione opponũt
de ea promptam fidem faciant per apocam vel apocas de soluto
seu per publicum instrumentum in continenti vel infra breues di
es vestro arbitrio prefigendos nullatenus solutionez facere com
pellantur. Si autem non per apocam seu apocas de soluto. Sed p
testes dictam exceptionem asserãt se velle probare quia causa mo
rande solutionis videtur eam opponere cum non sit verisimile de
bitores sic sub pena tertij obligatos velle soluere quin apocam re
cipiant vel publicum instrumetum compellantur statim condito
inter partes termino aut prefixo p vos seu al's aduenient solu
tionis termino facto primitus vt in dicta littera domini Regis pre
mittitur retroclamo anteq̃z ad probandum per testes dictaz excep
cionem non admittantur soluere quantitatem ad quam vt predic
tur se sub pena tertij obligarunt recepto tamen p vos ydonea cau
cione a creditoribus quibus fiet solucio q̃ si debitores dictam ex
cepcionem probauerint possint quantitatem solutam recuperare
et absq̃z litte. Dictaq̃z solutione facta dictos debitores ad proban
dum si probare voluerint admitatis. Propterea vobis dicimus et
mandamus q̃ in debitis seu quãtitatibus scriptis iam seu impos
terum scribendis sub pena tertij in libris dictarum curiarum vica
riarum et baiulie mandatum domini Regis predictum et prou
onem nostram inuiolabiliter obseruetis. Nos tamen in premi
eos debitores intelligimus cõprehẽdi inter quos eorum credi
res pendet nunc lis seu questio de eisdem super quibus est per no
literatorie iam prouisũ. Dat. Barchinone quarto kl's Aprilis an
no domini Millesimo. ccc. xx.

¶ Los obligats ab scriptura de terç deuen

ſtar preſos encara que façen ceſſio de bens.

Os Petrus dei gracia Rex Aragonum Valencie Maioricarū Sardinie ⁊ Corſice Comesq; Barchinone Roſſilionis et ceritanie. Volentes ſubditorum noſtrorum in de preſentatibus obuiare. Ad hūilem ſupplicationem Conſiliariorum et proborum hominum Ciuitatis Barchinone nō bis propterea exhibitam ſic preſentis ſcripti ſerie ſtatuendum p petuo duximus ac etiam ordinandum q̄ quilibet cuiuſlibet condi tionis vel ſexus exiſtat qui ſe obligauit vel decetero obligabit a liquid ſoluturum alicui ſub pena tertij in libris curiarū vicarij vl̄ Baiuli dicte Ciuitatis facto inde retroclamo ſiue ſecunda querela capiatur et captus detineatur quouſq; in eo in quo ſe obliga uerit ſub dicta pena ſuo ſatiſfecerit creditori. Non obſtante q̄ ip ſe debitor cedat vel velit cedere bonis ſuis Mandātes tenore preſē tis procuratori generali eiuſq; vices gerentibus Vicario ⁊ baiu lo dicte Ciuitatis ceteriſq; officialibus noſtris vel eorum locate nentibus preſentibus ⁊ futuris q̄ ſtatutum ſeu ordinationem pre dictā firma habeant tenēāt et obſeruent et faciant p quoſcūq; in uiolabiliter obſeruari et non contraueniant nec aliquem contra uenire permittant aliqua ratione. In cuius rei teſtimonium pre ſentem cartam noſtram inde fieri iuſſimus ſigillo noſtro app ndi ſio roboratam. Dat. Sandiſie duodecimo kl̄s Julij anno domini Milleſimo.ccc.xxxvij

A requeſta del veguer de Barçalona los obligats en ſa cort ab ſcriptura de terç deuen eſſer preſos per tots los altres officials.

Petrus dei gratia Rex Aragonum Valencie Maiorica rum Sardinie Corſice Comesq; Barchinone Roſſilio nis et Ceritanie. Dilectis ⁊ fidelibus vniuerſis ⁊ ſingu lis vicarijs et Baiulis noſtris et alijs officialibus alio rum locorum et iuriſdictionem intra Cathaloniam habentibus vl̄ locatenentibus eorūdem Salutem ⁊ dilectionem Cum ſicut pro parte conſiliariorum et proborum hominum Barchinone fuit eti am expoſitum coram nobis perſonas iuriſdictionis vobis comiſ-

se submissas que sunt sub pena tertij obligate ī Curia vicarij Barchinone. Licet propterea requisiti per vicarium Barchinone expresse capere recusatis quibus renunciauerint suo foro ꝛ non obstāte q̄ iuxta Ciuitatis ipsius priuilegium sunt per vos totaliter capiendi. Et ideo vobis dicimus et mandamus quatinus quotiens inde fueritis requisiti per dictum vicarium Barchinone nuncio verbo vel littera tales personas ad penam tertij obligatas i posse Curie dicti vicarij vel baiuli Barchinone penitus capiatis ꝛ faciatis huiusmodi executionem nichilominus contra ipos et hoc aliquatenus non mittetis nec super eis spectetis a nobis aliud mādatum. Dat. Barchinone sub nostro sigillo secreto vicesimanona die Aprilis anno anatiuitate domini Millesimo, cccliij.

¶ Que los pobres presos per deutes ciuils a instancia dels creedors sien alimentats per lurs creedors a raho de. viij. diners per quiscun dia fino hauran de hont visquen e finovolrā dar la dita prouisio sien desliurats los pobres dela preso. E si los creedors allegaran iustes raons deuen esser breument expolts

Alfans Martinus Illustrissimi domini Petri bone memorie Regis Aragonum filius Ducbs Montisalbi comesq̄ de Luna ac dominus Marchionatus et Ciuitatis Sagurbi Gubernator generalis pro Serenissimo domino Johanne Rege Aragonum fratre et domino nostro carissimo i omnibus regnis et terris suis, Bilecto vicario necnō subuicario Barchinone, Necnō subuicario et Baiulo dicte Ciuitatis vl' eorum locūtenentibus Salutez et dilectionem clamesam insinuationem nobis pro parte pauperum captorum in carceribus Barchinone exhibitam suscepimus continentem q̄ plures ad instanciam quorum pro debitis: et factis ciuilibus capiuntur recusant maliciose et indebite eis ministrare prouisionem octo denariorum pro qualibet die statutam et eisdem tribui solitam atq̄ dari ꝛ hoc vt dictos pauperes exprimere valeant et fame inhumaniter cobercere vnde lacrimabiliter a nobis sup hoc per eos iusticie remedio postulato habita certificatione a vobis dicto Vica-

rio necnon ab Anthonio caplana scriba majore curie vestre q̃ dicta prouisio octo denariorum p̃ o qualibet die est cõsueta dari paueperibus captis in predicta curia per modum supius assignatum. Ideo vobis et cuilibet vestrum dicimus et mandamus de certa sciencia et expresse quatinus si et quotiens contigerit aliquos pauperes ad quorum cumq̃ instanciaz per vos seu aliquem ex v. bis capi pro debitis et sub vestri carceris custodia detineri qui vestre noticie non habuerint vnde eorum victuz valeant prouidere dictis creditoribus ad quorum instanciam capti extiterint et detenti fuerint mandetis quatinus eisdem dictam prouisionem octo denariorum pro qualibet die tribuãt et exsoluant et casu quo recusauerint et iuste rationes per eos preposite infra breuẽ terminum p̃ vos eis prefigendum non fuerint quare ad dictam prouisionem tribuendã non teneantur ipsos confestim nulla moza protracta a captione taliter liberetur sustineri enim non debet q̃ malicia creditoruz pauperes et miserabiles persone fame pereant vel graue dispendium paciantur Dat. Barchinone. vi. die Junij Anno domini millesimo .ccc.xci. Jacobus de vallesica.

Guiatge deles vitualles.

Nos Petrus dei gratia Rex Aragonum Valẽcie Sardinie et Corsice et comes Barchinone Attendentes q̃ propter sterelitatem tẽporis magna in terra nostra inmutet caristia Attendentes etiam q̃ nostra interest vt viam per quam victualia ad Ciuitates et loca nostra defferãtur assumamus & a propter tenore presentis carte nostre guidamus et assecuramus socios factores seu negociatores societatis bardoruz necnõ et omnes alios cuiuscunq̃ legis vel condicionis existãt deferentes et eos qui delaturi sunt per mare vel per terraz victualia ad Ciuitatem Barchinone ita q̃ pro aliquibus marchis inditis vt indicendis vel pro quibuscunq̃ debitis propriis vel alienis vel delictis vel alia de causa non possint marcari pignorari vel emperari Quinymo possint libere et secure ad dictam Ciuitatem venire cuz victualibus supradictis per mare et per terram cum nauibus et aliis quibuslibet valis et animalibus ac personis ac alijs ad ea necessarijs et etiaz oportunis et ipsa victualia inibi discarrigare & vẽdare et precium dictorum victualium et ligna et animalia supradicta a terra et mari nostris extrahere sine impedimento quocũq̃ nõ obstante quodam priuilegio a predecessoribus nostris obtento in

quo continetur q̄ nullus vtalicus ſit auſus in dicta Ciuitate mercces aliq̄s facere ſeu portare. Inſuper vt liberius ad eandem Ciuitatem grani copia apportetur per ſocietatem iam dictā et factores eiꝰdem Laudamus approbamus ac etiaꝫ confirmamus omnes et ſingulos contractus pacta et obligaciones ac conuēciones aſſecuramenta et alias couinencias quaſcunqꝫ factas ſeu initas inter Ciuitatem predictam et dictam ſocietatem bordorum et ſocios ſeu factores eiuſdem occaſione grani vel aliorum victualiuꝫ quorūcūqꝫ per dictā ſocietatem vel eius ſocios ſeu factores apportatorum vel apportādorum ad Ciuitatem Barchinone predictā Et nunc etiā approbamus ratifficamus et confirmamus omnes contractus obligaciones ſecuritates et parta quas dicta Ciuitas cum predictis ſocijs ſeu factoribus de ſocietate bardorum vel alijs quibuſcūqꝫ perſonis cuiuſcūqꝫ legis aut condicionis exiſtant impoſterum celebrabit pro victualibus ibidem per perſonas quaſlibet defferēdis Mandantes ex certa ſciencia vicario et baiulo Barchinone alijſq̄ officialibus noſtris vel eorum locatenentibus preſentibus ⁊ futuris quatinus omnia et ſingula ſupradicta dictis de ſocietate bardorum et alijs victualia ad dictam Ciuitatem defferentibus et qui delaturi ſunt obſeruent et faciant obſeruari et non contraueniant nec aliquem contrauenire permittant aliqua ratione ſeu cauſa aliq̄bꝰ marcarum conceſſionibus per nos vel predeceſſores noſtros conceſſis vel etiam concedendis obſiſtentibus nullomodo In cuius rei teſtimonium preſentem cartam noſtram fieri iuſſimus ſigilli noſtri appendicio munimine roborata Dat. Bandeſie. viij. kl's. Junij anno domini Milleſimo. ccc. xxxvij.

Carta Guiatge de vitualles.

In Dos en Pere per la gratia de deu Rey Darago de Valencia de Mallorques de Sardenya e de corzega e comte de Barçalona de Roſſello e Cerdanya cōſiderants que enla Ciutat de Barçalona ha fretura de tot gra p la multitut dels habitadors e cōcurrimēt ō moltes e diuerſes gēts q̄ enla dita Ciutat es e cōtinnamēt ſe ſegueix e que ella deçi mateꝛa e de ſon territori en alguna manera nos pot proueir ſpecialment en lany preſentperla gran ſterelitat ō temps la qual per ordinacio de deu es ſtada en aquella ꝛe enlo territori ſeu Perço volents e cobejants aiudar e ſocorrer ala dita Ciutat dela gran neceſſitat e fretura de gra que ha guiam e aſſegurā en noſtra bona fe reyal tots e ſē

gles mercaders patrons de naus nostres marines e tots altres pu
uicials de dites naus e altres vexells e qui en aquelles iran o na
uegarā de qualque stament ley o cōdicio sie ab lurs na⁹ e altres fus
tes e lurs bens robes e mercaderis qui ab gra o altres q̄lque vitu
alles vendran o nauegarā e p conseguēt descarregarā aquell blat
o gra o altres vitualles en la dita Ciutat de Barçalona de tots e
sengles crims excessos e delictes e deutes axi lurs propris com al
tres cō encara de Marques no constrestāt guerra discencio o des
grat qui sien o daquiauant seran entre lur senyor o sos sotsmesos
o districtuals seus de vna part e nos e nostros sotsmesos dela altra
axi que francament e quitta e sēs tot embarch e perill lur en nostra
salua fe protectio e guarda puxen axicom si eren vers naturals e
sotsmesos nostres en la dita Ciutat de Barçalona e burch e terri
tori de aquella descarregar lo dit gra e altres vitualles e totes ro
bes e mercaderies lurs e en aquella vendre lurar e despendre e a
pres lo preu e diners de aquelles smerçarho en altra manera cōtrac
tar e les dites robes e mercaderies per ells o per alguns en nom
lur comprades o en altra manera contractades ab que no sien co
ses vedades traure dela dita Ciutat burch termens e territori de a
quella per portar enauegar aquelles en qualseuol parts del mon
pus no vagen en vltramar enterres de sarrahins inmichs axi e en
tal manera que ells ne lurs bens en algnna manera que pensar o
cogitar se puxa no sien ne puxen esser en res penyorats molestats
agrenats encara maltractats detenguts o aturats en persona ne
en bens per les rahons demuntdites o algūa de aquelles o altres
qualseuol Dada en Tamaritsots nostre segell a. vj. dies de Març
en lany dela Natiuitat de nostre senyor Mil.ccc.lxxv. Decas
nus vrgellensis.

Que los testaments valeguen encara que sien p
teritos o exheredats o nos faça mencio dls qui de
uien esser instituyts e encare que no sien serua
des les sollemnitats de dret pus hy hage dos tes
timonis encare que no sien pregats e sia redigit
en publica forma romanent lo dret de legittima
salua e que encara quela heretat no sia adita o
sia repudiade o en qualseuol manera manque lo
hereu valeguen les lexes en fideicomissos e to
tes coses ordonades enlo testament pus lo testa
dor elegataris sien persones abils.

Cartas

Querint vniuersi & nos Jdem dei gratia R ex Arago nū ⁊c. Debita meditacione pēsates q̄liter ex insufficiecia seu ignorācia aliquorū notariorum plura testamēt: racionibus infrascriptis possent de facili viciari ac etiam anullari q̄ medum in testancium verū etiaz q̄z plurimuz aliorū dispēdiuz reddūdaret Jdcircò cū interlit reipublice premissis q̄ ex hoc possent y munere dispēdijs prouisione regia obuiare Tenore p̄sentis carte nostre ppetuo valiture ad supplicationē humilē pro parte cōsiliariorum et proborū hominū Ciuitatis Barchinone propterea nobis factā cōcedim⁹ statuim⁹ ac etiā ordinam⁹ q̄ ex quo testator seu ali⁹ quinis quamcūq̄z disponens vltimā voluntatē fuerit testabilis et capaces heredes instituerit tale testamētū seu quelis alia cuiuscūq̄z vltima volūtas nō sit nec possit dici nullū sine nulla seu valeat anullari Dato q̄ psone q̄ d̄ iure cōmuni instituī habēt p̄tere ant̄ siue exheredētur vl̄ de postumo vl̄ de postumis mēcio nulla fiat Et dato etiā q̄ aliq̄ solēnitas iuris que in eis req̄rit omissa fuerit in toto testamēto seu alia vltima volūtate vl̄ aliq̄ eorū p̄te ex quo i ipō testamēto vl̄ vltima volūtate fuerit duo testes vl̄ plures etiaz nō rogati ⁊ ip̄m testamētū seu alia q̄libet vltima disposicio fuerit i publicā formā redactū seu redacta ita tū q̄ ipis p̄sonis q̄ instituī habēt vl̄ de q̄b⁹ mēcio ē fiēda ius saluū remaneat super legittima nisi fuerit iuste p̄teriti ac etiā exhereditati. Statuim⁹ etiā ⁊ ordinam⁹ q̄ l̄z heres scriptus nō adeat hereditatē vel adhita repudiet vl̄ al's quocūq̄z modo ⁊ q̄litercūq̄z desficiat heres ip̄i⁹ defūcti vniuersalis ab inicio vl̄ ex post facto seu ex ītervallo nichilomin⁹ in omni casu ex quo testator vl̄ ali⁹ disponēs aliā vltimā volūtatē fuerit testabilis valeāt legata ⁊ fidei cōmissa ⁊ cetera p aptū testatorē disponere in testamēto seu q̄is alia vltima volūtate dū i legata ⁊ fidei cōmissa ita facta sint capacib⁹ seu alia queuis disposicio icapaces Mādā tes p p̄sētē cartā nr̄az procuratori nr̄o generali eiusq̄z vicegerētis vicariis baiulis ceteriscq̄z officialib⁹ nr̄is p̄sētib⁹ ⁊ futuris q̄ cōcessionē statutū ⁊ ordinacionē nr̄az huiusmodi teneāt firmit̄ ⁊ obs̄uēt ⁊ nō cōtrauenīāt nec aliquē cōtrauenire p̄mittāt aliqua ratione Et vt p dicta p ociore roboze fulciātur iuram⁹ p deū ⁊ ei⁹ sācta q̄tuor euangelia manib⁹ nostris corporaliter tacta ea omia tenere et obs̄uare ⁊ facere obs̄uari ⁊ nō cōtrauenire aliqua ratione In cui⁹ rei testimoniū p̄sētē cartā inde fieri ⁊ sigillo nr̄o pēdēti iussimus comuniri Dat. Barchinone xiiij. K̄l's nouembris anno dñi millesimo. ccc. viij.

Que los nets prenguen en compte dela legitti/

ma dels auis ço que hauran dat allurs paers e mares.

In Querint vniuersi q̃ nos Jpetrus dei gratia Rex Aragonum Valẽcie Sardinie et Corsice Comesq; Barchinone Considerantes qualiter pro parte consiliariorum et proborum hominum vniuersitatis Ciuitatis Barchinone fuit nouiter propositum coram nobis q̃ in Ciuitate ipsa a modico tempore citra accidit q̃ quidam nepotes siue nets mortuo eorum patre vel matre Et subsequenter mortuo auo seu auia eorumdem petunt legittimã aut supplementum eius in bonis dicti aui seu auie allegando q̃ donaciones propter nupcias datas patri vl̃ dotem matri donatam in compotum legittime admittere seu recipere non tenentur propter quod fuit nobis humiliter supplicatum vt cum hoc valde duruz et inconueniens sensent dignaremur super eo decens remedium adhibere Nos igitur supplicacione admissa prouidemus statuimus ac etiam ordinamus ppetuo q̃ talis allegacio nullatenus admitatur quin potius ipsa non obstante jam dicti nepotes donacionem patri propter nubcias seu dotem matri douatã in cumpotum legittime admitere teneantur Mandantes cum presenti procuratori nostro generali ceterisq; vniuersis et singulis officialibus nostris presentibus et futuris q̃ prouisionem nostrã statũ ac ordinacionẽ huiusmodi q̃ tã sup causis siue casib⁹ preteritis psẽtib⁹ ac etiã seu littib⁹ seu q̃stionib⁹ pẽdẽtibus q̃z futuris extẽdi volumus et iubem⁹ teneãt et inuiolabiliter obs̃uent et faciãt obs̃uari et non contrauenĩãt nec aliquẽ cõtrauenire pmittãt aliq̃ ratione Et vt pdicta pociori valore fulciãtur promittim⁹ vobis dictis cõsiliariis probis hominib⁹ et vniuersitati Barchinone singularibusq; eiusdẽ vestrisq; successorib⁹ Et etiã iuram⁹ p dñum deũ et ei⁹ sãcta quatuor euãgelia ꝑdicta tenere et obs̃uare ꝛ obs̃uari facere in concilio Jn quorũ testimoniũ ꝑsentẽ cartã nostrã inde fieri iussim⁹ bulle nr̃e plũbee munimine in signatã Dat. Barchinone kl's madij anno dñi millesimo. ccc. xliij.

Que les empares no sie cãcellades fins sia sufficientmẽt fermat de dret.

In Os Jpetr⁹ dei gratia Rex Aragonũ valẽcie Maioricarũ Sardinie ꝛ Corsice comesq; Barchinone Rossilionis ꝛ Ceritanie Jn curia generali q̃z catalanis celebram⁹ in hac Ciuitate nobis per sindicos vniuersitatis eiusdem oblato inter cetera capitulo sequenti. Jtem cum a paucis temporibus citra in fauorem vnius partis fuerit factum mandatum

ex parte domini Regis quandam emparam factam in quadam pecunie quantitate que erat depoſita in poſſe vnius campſoris Barchinone cancellari nulla iuris firma facta nec ſecuritate preſtita nec aliqua alia cognicione precedente q̄ ſuplicatur q̄ de cetero talia non fiant et ſi contigerit aliquam emparam fieri debite et vt eſt fieri aſſuetū q̄ nō abſoluatur quouſq; in poſſe ordinarij fuerit ſufficienter ius firmatum et tunc procedatur ad cancellacionē ipſius empare vt eſt fieri ſolitum ac etiam obſeruatum tenore preſentis dicte ſupplicacioni annuentes benigne volumus et etiaz pro uidemus q̄ niſi preſtita iuris firma ſecundum conſuetudinem Barchinone nulla tollatur empara Mandantes vniuerſis officialibꝰ noſtris preſentibus et futuris et locumtenentibus eorundem quatenus huiuſmodi prouiſionem noſtram teneant firmiter et obſeruent obſeruariq; faciant in concuſſe In cuius rei teſtimoniū hanc fieri iuſſimus noſtro ſigillo pendente munitam Dat. Barchinone. xiij. die Marcij anno anatiuitate domini milleſimo. ccc. lviij. regniq; noſtri. xxxiij. Ꝺ. cancellariꝰ

¶ Lo ſenyor o aquell aqui pertanga ſi volra lanſar de alguna caſa lo quiy ſtara deu li dar. x. dies dins los quals ſi lo habitador fermara de dret e allegara iuſtes rabōs hage. x. dies aprouar e paſſats aquells lo iutge ſi lieſ viſt lin do altres. x. les quals dilacions ſien comunes a totes les parts p prouar ço que volran e paſſades aquelles ſie publicats los teſtimonis e dat conſell perlo iutge ſi deu eſſer lançat dela ceſa ono condēpnant lo vencut en les deſpeſes dela qual ſentēcia o cōſell nos puga algu appellar mas reclamar dins dos dies e la cauſa de reclamacio ſe hage determenar dins. viij. dies e dela ſentencia de reclamacio no ſia admes algun recors mas lo mal reclamant deu eſſer condempnat en deſpeſes.

In Dei Joannes dei gratia ꝛc. viſa quadaz pragmatica ſanctioneſeu ſtatuto per illuſtriſſimum dominum Regem genitorem noſtrum recolende memorie in fauorem Ciuitatis Barchinone facto cū littera ſua tenoris ſequētis Petrꝰ dei gratia Rex Aragonū valēcie Maioricarū Sardinie ꝛ Corſice Comesq; Barchinone Roſſillionis ꝛ Ceritanie dilectis ꝛ fidelibꝰ noſtris vicario ꝛ ſubuicario Ciuitatis Barchinone vl̄ eorū locatenēti

b⁹ ꝑſētib⁹ ⁊ futuris ſalutē ⁊ dilectionē Ecce q̄ nos q̄ſtionū et litiū
ſmitractus qui ꝓ ſubſcriptis freq̄enter ſuſcitantur quantu⁹ in
nobis eſt abꝛeuiare volētes Recmin⁹ ad humilem ſupplicacionē di
lectoꝛum et fidelium noſtroꝛum conſiliatioꝛum et ꝓboꝛū homi⁹
num Ciuitatis Barchinone ꝓ hjs nobis factam ꝓuidem⁹ ſta
tuimus et ordinamus q̄ ſi quis in aliquo oſpicio alieno ipſius ci⁹
uitatis et terminis eiusdem moꝛatur titulo cōductionis vel alio quo
cunq̄ Et ille cuius fuerit dictum oſpicium ſeu ad quem pertine⁹
bit ratione quacūq̄ requirer⁹ conductoꝛem ſeu in eodem oſpicio
comoꝛantem vt ipſum oſpicium exeat et vacuet illud dentur ipſi cō
ductoꝛi ſeu comoꝛāti decem dies ad ipſum oſpicium exeundū aut
ponendum iuſtas et legittimas rationes ſi quas habet ꝓpter q̄s
ad jd minime teneatur. Super quibus rationibus anteq̄ audiatur
ſeu ipſi⁹ rationes admittantur ius in poſſe ordinarii firmare ſit aſ
trictus al's ipſis decem diebus lapſis ab oſpicio ſupꝛadicto penit⁹
expellatur niſi ius firmaret q̄ iuſtas allegaret rationes ad quas ra
ciones ꝓbandas ſi facta firma iuris et infra terminum ſupꝛadic⁹
tum fuerint allegate et admiſſe ac tales ſint que ſi vere eſſent debe
rent legittime reputari decem dies continuas ad eas ꝓbandum
per teſtes vel inſtrumēta ſeu alia legittima documentā habeat et cō
cedi ei volumus et iubemus niſi iudex ad hoc delegatus aliam foꝛe
neceſſariam dilationem nouerit concedendā quam ſibi concedere
valeat aliozum decez dieꝛum; quibus lapſis teſtes publicentur nul
la alia dilacione conceſſa. Prouiſo q̄ infra has dilaciones ille qui
dixerit cōductoꝛē ſeu habitatoꝛē expellendum foꝛe ab oſpicio ipſo
valeat vti dilacionibus antedictis et teſtes et inſtrumenta et alias
ꝓbaciones quaſcunq̄ dare. Super quibus omnibus licet renun
ciatum non fuerit nec concluſum dimiſſa omni alia ſollemnitate ex
quo locus eſt datus de ſenſioni iudex illius cauſe ſuam ex ꝓba⁹
tis et ꝓductis coꝛam eo ꝓferat ſententiam aut conſilium ꝓeſtet
ordinario ſupꝛadicto ſcilicet an ille conductoꝛ ſeu habitatoꝛ fuerit
expellendus necne victum victoꝛi in expenſis ac de cauſa factis ſē⁹
tencialiter condempnando. a qua ſententia ſeu conſilio nemini li⁹
ceat appellare Sed infra duos dies iuridicas parte aſſerens ſe gra
uatam valeat reclamare ſi ei expediens videatur ſup qua reclama⁹
cione aſſignentur per nos aut noſtrum primogenitum duo ex meli
oꝛib⁹ iurisperitis dicte Ciuitatis q̄ infra octo dies iuridicos ꝓxi
me et continue ſubſequentes vocato primitiuo iudice ſi voluerit i
terceſſe ſi bene ꝓnunciatum eſt aut datum conſilium decidere ha⁹
beant et determinare male reclamantem in expenſis ſententialiter cō

dempnādo a qua ſentencia vel reclamacione duorum vel trium in ſimul concordancium appellari vel retroclamari non valeat vllo modo quam ſententiam per integram reſtitucionem nec aliquam clauſulam generalem vel ſpecialem infringi vel reuocari nec nullaz dici nec racione etatis abſencie vel alicuius priuilegij anullari poſſe decernimus et huius ſerie etiam declaramus. Intelligim⁹ tamen q̄ hec ſentencia ſolum ad expulſionem vel nō expulſionē nō autem in proprietate oſpicij cui⁹ ſit nec alijs queſtionib⁹ que inter partes fuerunt etiā racione conductionis preiudicium parere noſcatur. Quare vobis et vtriqz veſtrum dicimus ex expreſſe mandamus quatinus prouiſionē ſanctionem et ordinacionem noſtras p̄ſentes quas legis vigorem habere et durare volumus q̄diu tamen nobis placuerit et non vltra jd decernimus per eandez vel vt incolarum predicte Ciuitatis cōcernentes comodum et vtilitatem ratas et firmas habeatis teneatis et inuiolabiliter obſeruetis et non contraueniatis nec aliquem contrauenire p̄mittatis aliqua ratione ſi iram et indignacionem noſtram cupitis euitare Dat. dertuſe. v. die febroarij Anno anatiuitate domini Milleſimo Trecenteſimo Septuageſimo. S⁹. de palou Ad humilem ſupplicacionem dilectoruz noſtrorū conſiliariorum et proborum hominum dicte Ciuitatis Barchinone ſup his nobis factam reputantes preinſertā litteram ſeu prouiſionem eſſe iuſtam et per cōſequens vtilem et neceſſariaz dicte Ciuitati et ſingularibus de eadem prouiſionem ipſaz ⁊ omnia contenta in ea tenore preſentis laudamus et approbamus ⁊ iure confirmacionis roboramus preſidio iuxta ſui ſeriem plenioꝛem Et nichilominus quia in his et alijs Ciuitatem ipſam veſtris exhigentibus meritis proſſequi cupimus noſtris gracijs et fauoꝛibus opportunis dictam prouiſionem vobis et dicte Ciuitati et ſingularibus de eadem per ſpeciale priuilegium perpetuo ducim⁹ cōcedendum Mandantes vicario et ſubuicario et alijs officialibus ⁊ iudicibus dicte Ciuitatis preſentibus et futuris quatin⁹ pre incertam prouiſionem ſeu priuilegium noſtrum huiuſmodi cunctis temporibus valiturum teneant firmiter et obſeruent et non contrauenant ammodo quauis cauſa In cuius rei teſtimoniuz hanc vobis fieri et ſigillo mageſtatis noſtre impendēti iuſſim⁹ comuniri Dat. Barchinone. xv. die octobꝛis Anno domini milleſimo. ccc. lxxxvij Regniqz noſtri primo.

¶ Que ſupplicacio no ſia admeſa contra Ciutada/o habitador de Barçalona que primer no ſia fez/

mat de dret ala Cort del ordinarie sia comesa la causa a iurista de Barçalona qui hage seruar les ordinacions deles Corts ordinaries si donchs altrament no li ere comes ze elegesca scriua de cort real qui no hage mes que los scriuans dels ordinaris ze lo procces fet altrament no valegue res

Dos Petrus dei gratia Rex Aragonum Valẽcie Maiozicarũ Sardinie et Corcise comesq3 Barchinone Rossillionis et Ceritanie Supplicato nobis humiliter per vos dilectos et fideles nostros Consiliarios Ciuitatis Barchinone q cum propter ingentẽ residenciam quam nos et carissimus noster primogenitus a quodam citra tempore in Ciuitate facim⁹ supradicta audiencie nostre z ipius nostri primogeniti que ante non consueuerant nisi de causis et negocijs magni ponderis se intromittere nunc omnes causas et questiones quantucunq3 li plices amplectuntur et de omnibus se intromitti ũ in diuersis ex de sequitur q Curie vicarij et Baiuli Barchinone in quibus plura solebant expediri negocia inutiles et quasi nonege facte fũt cu etiã modici processus et negocia q̃ ad ipsas Curias veniunt ad predictas audiencias euocentur alia q3 expremissis subsequentur in conueniencia atq3 dãpna dignaremur super his congruũ et fauorabile remedium adhibere Tenore presẽtis carte nostre in formati de premissis Et q2 magna q̃dẽ et notabilissima pecunia impẽsa nobis p dictam Ciuitatem et que frequẽcius impenduntur digne nos reddunt ad gratiã liberales, Statuim⁹ ordinamus ac prouidemus et vobis dictis cõsiliaris et predicte Ciuitati perpetuo in priuilegiũ cõcedimus speciale q si de supplicationib⁹ peticionib⁹ vel querelis in Cãcellaria vl' audiẽcia nostra seu dicti primogeniti nri oblatis vl' offerẽdis cõtra Ciues vl' habitatores Barchinone in tactis seu causis ciuilibus principalib⁹ habebit processũ⁹ quicunq3 fieri in scriptis Cancellarius seu viccecancellarius seu alius quilibet Cancellariã nostri seu dicti nostri primogeniti regẽs supplicationes seu peticiones illas comittere habeat iurisperito i dicta Ciuitate Barchinone domiciliato per eum fine debito terminãdas q̃ anteq3 de causis seu negocijs dictarum supplicationũ seu peticionũ incipiat

cognoscere vel procedere in eisdem habeat certificacionem a Curia vicarij vel Baiuli dicte Ciuitatis q̄ partes firmauerunt de directo in forma qua fieret si cause seu negocia ipsa coꝝ ipsis ordinariis ducerētur et vbiq̄z iuret q̄ formam in procedendo seruabit in Barbinona super littibus abreuiandis solitam obseruari nisi ex potestate sibi forte atributa procedendi simpliciter ⁊ de plano procedere breuius vellet q̄q̄z in recipiendo salarium suum seruabit cōsuetudines seu localia Barchinone necnon q̄ in dictis causis ⁊ negocijs scriptorem eliget et recipiet ciuem et habitatorem Ciuitatis predicte qui si de domo nostra vel primogeniti nostri fuerit iuramentum prestet et prestare teneatur q̄ de seu pro scripturis dictarum causarū non recipiet nec recipere audeat nisi quātum scriptores curie vicarij Barchinone inde recipere et habere consueuerint ℳprouidentes etiā et decernentes q̄ si aliquid omissum fuerit de p̄missis processū factus cōtra dictā formā p eum nullius sit efficacie seu virtutis ℳandantes de certa sciencia et expresse dicto nostro primogenito necnō Cancellario vicecancellario et auditoribꝰ nostris et suis seu Curie nostre et sue presentibus et futuris et alijs etiam quibuscunq̄z qui cancellariarum et audienciarum presidebunt regimini ac decetero presidebunt seu ad quos hec spectent seu spectabunt in futurū quatinus statutum ordinacionem prouisionē ac priuilegium nostra huiusmodi seruent firmiter et ad vnguem et nil in contrarium faciant vel attemptent aliqua ratione ℳos enim pretencium serie decernimus irritum et inane quitquid in contrariū fuerit attemptatum. In cuius rei testimonium hanc fieri et sigillo magestatis nostre impendenti iussimus comuniri Dat. Barchinone. xxvj. die Julij anno domini ℳilleſimo. ccc. lxxx. Regniq̄z nostri. xlv. Decanus Urgellen.

ℳos clergues coniugats e altres arrendants imposicions sie destrets per lurs ordinaris a pagar los preus per captura deles persones.

CLemens Episcopus seruꝰ seruorū dei Dilectis filijs comuni et consiliarijs Ciuitatis Barchinone salutem et apostolicam benedictionem Sincera deuocionis affectus quem ad nos et romanam geritis ecclesiam promeretur vt peticionibus vestris q̄ vtilitates et commoda vestra respiciū fauorabiliter annuamꝰ Exhibita siquidem nobis pro pte vra pecio cōtinebat q̄ in Ciuitate Barchinone pro institucione ⁊ repa

ratione murorum aliisq3 necessitatibus concernentibus deffensio nem et bonum publicū eiusdem Ciuitatis quedam imposiciones sub certis reb⁹ que in ipsa Ciuitate venduntur constitute seu ordinate fuerūt q'q3 nonnulli clerici coniugati imposiciones huiusmodi vt earum precia sibi possint sub decepcionis velamine retinere et mere conantur et cum ipsos contingit pro ipsarum imposicionum precijs impeti et per Curiam secularem cui se ex pacto subiecerunt capi ad forum recurrentes ecclesiasticum asserunt et allegant se debere vigore clericalis tonsure ad huiusmodi capcione liberari et protinus ad eorum ordinarium remitti in vestrum et ipsius Ciuitatis dampnum non modicum et grauamen Quare pro parte vestra nobis fuit humiliter supplicatum vt prouidere vobis sup hoc de benignitate apostolica dignaremur Nos igitur cupientes dāpnis et grauaminibus quantū cum deo possim⁹ prouidere huiusmodi supplicacionibus inclinati volumus et apostolica auctoritate vobis concedimus q⁹ predicti coniugati et alij clerici imposiciones huiusmodi ementes ad soluendum ipsarum precia per eorum ordinarium si ad hoc se submiserint capi et tam diu detineri possint donec satisfecerint de premissis constitucionibus apostolicis ac priuilegijs et consuetudinibus contrarijs non obstantibus quibuscunq3 Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginā nostre voluntatis et cōfirmacionis infringere vel ausu temerario contrahere Si quis autem hoc attemptare presumpserit indignacionem omnipotentis dei et beatorum ꝑetri et ꝑauli apostolorum eius se nouerit incursurū Dat. auinione vous Maij pontificatus nostri anno quarto decimo

Confirmacio dela precedent bulla.

Benedictus Episcopus seruus seruorum dei Dilectis filijs Consiliarijs Ciuitatis Barchinone salutem et apostolicam benedictionē Sincere deuocionis effect⁹ quē ad nos et romanam geritis ecclesiā promeretur vt peticionibus vestris illis precipue que vtilitates et commoda vestra recipiunt fauorabiliter annuamus Dudum siquidem pro parte dilectorum filiorum comunis et consiliariorū Ciuitatis Barchinone felicis recordacionis clemēti ꝑpapa. vij. predecessori nostro exposito q⁹ in Ciuitate Barchinone pro constructione et reparacione murorum aliisq3 necessitatibus cōcernentibus deffensionem et bonū publicū eiusdē Ciuitatis quedā imposiciones sup certis rebus que in ipsa Ciuitate vendebantur constitute fuerant seu etiaz ordinate

Cartas

q̃q3 nõ nulli clerici coniugati impoſiciones huiuſmodi vt earum
pꝛecia ſibi poſſent ſub decepcionis velamine retinere emere con-
bantur et cũ ipſos contingebat pꝛo ipſarum impoſicionum pꝛecij ſ
impeti et p Curiam ſecularem cui ſe ex pacto ſubijciebant capi ad
ſoꝛum recurrentes eccleſiaſticũ aſſerebant et allegabant ſe debere
vigoꝛe clericalis tonſure ad huiuſmodi capcione liberari et pꝛoti-
nus ad eoꝛum oꝛdinarium remitti idem pꝛedeceſſoꝛ voluit et apoſ
tolica eiſdem comuni et conſiliarijs auctoꝛitate conceſſit q̃ pꝛedic-
ti cõiugati et alij clerici impoſiciones huiuſmodi ementes ad ſol-
uendum earum pꝛecia p eoꝛum oꝛdinarium ſi ad hoc ſe ſumiſiſſent
capi et tamdiu detineri poſſent donec ſatiſfaceꝛẽt de pꝛemiſſis pꝛo
ut in eiuſdẽ pꝛedeceſſoꝛis inde confectis litteris plenius cõtinetur
Cum autem ſicut exhibita nobis pꝛo parte veſtra peticio contine-
bat impoſiciones pꝛedicte ſup eiſdem rebus que in Ciuitate pꝛedic
ta vendũtur conſtitute et oꝛdinate ſunt etiã de pꝛeſenti ac nonnulli
clericoꝛum pꝛedictoꝛum ipſas emere cõſueuerint Nos ſup pꝛemiſ
ſis ad inſtar pꝛedeceſſoꝛis pꝛedicti pꝛouidere cupientes veſtris in
hac parte ſupplicationib⁹ inclinati volum⁹ et apoſtolica vobis auc
toꝛitate cõcedimus q̃ pꝛedicti cõiugati et alij clerici impoſiciones
huiuſmodi ementes ad earũ pꝛecia ſoluẽdum p eoꝛũ oꝛdinariu ſi ta
men clerici ipſi ad hoc ſe ſubmiſerint capi et tamdiu detineri poſ-
ſint donec ſatiſfecerint de pꝛemiſſis vel de ſatiſfaciendo ſufficientẽ
pꝛeſtiterint caucionẽ aut cederint bonis ſuis ipſoꝛũ clericoꝛum oꝛ-
dinario et oꝛdinarijs nichilominus ſub excõmunicacionis pena te-
noꝛe pꝛeſenciũ diſtrictius inũgẽtes quatin⁹ ad capcionem ꝛ deten
cionẽ eoꝛumdẽ clericoꝛũ quos huiuſmodi impoſiciones emiſſe ꝛ ad
capcionẽ ſe vt pꝛefertur ſubmiſiſſe ac pꝛecia dictarũ impoſicionum
retinuiſſe et retinere ſibi cõſtiterit pꝛocedãt modo et foꝛma ſupius
expꝛeſſis cõſtitucionibus apoſtolicis ac priuilegijs et conſuetudi-
nibus cõtrarijs nõ obſtantibus quibuſcunq̃ Nulli ergo omnino
hominũ liceat hanc paginã noſtre volũtatis conceſſionis et moni-
cionis infringere vel ei auſu temerario contrahire. Si quis autem
hoc attẽptare pꝛeſumpſerit indignacionẽ omnipotẽtis dei et bea-
toꝛum ℙetri et ℙauli apoſtoloꝛũ eius ſe nouerit in curſurũ Dat.
auinione quarta kl's aprilis pontificatus noſtri anno tertio.

Los clergues obligats en contractes hauẽts obligacio
de perſona ſi ſon reſtituyts a lur iutge eccleſiaſtich deuẽ
eſſer detenguts preſos fins hagen pagat o dades fer-
manses ſufficients de pagar.

Benedictus Episcopus seruꝰ seruorum dei Venerabili fratri Episcopo Barchinone salutem et apostolicam benedictionē Sincere deuocionis affectꝰ quez dilecti filij nostri cōsiliarij ⁊ cōsiliū Ciuitatis Barchinone ad nos ⁊ romanā gerunt ecclesiam promeretur: vt peticionibus suis illis presertim que a racionis tramite non discordāt quāto cum deo possumus fauorabiliter annuamus Sane peticio pro parte dictorum Cōsiliariorum et consilij nobis exhibita continebat qꝺ in dicta Ciuitate et dioceſi Barchinone et alibi nonnulli clerici tam coniugati ꝙz non coniugati seu non beneficiati existunt qui negocijs secularibꝰ se immiscentes ⁊ in dictis Ciuitate et dioecsi contrahentes in eorum mercanciis et alijs diuersis contractibus cum instrumentis publicis et alijs auctenticis scripturis persone obligacionē habentibus se consueuerūt tam principaliter ꝙz fideiussorio nomine infra dictas Ciuitatem et dioceſim obligare qꝙz cum ipsos cōtigit ratione obligacionum huiusmodi per Curias seculares quibus ex pacto se subijciūt ad instanciam creditorum suorum capi clerici predicti ad forum ecclesiasticum recurrentes ac asserentes et allegātes se debere vigore clericalis tonsure liberari a capcionibꝰ huiusmodi protinus relexant quod in dictorum creditorum ac ipsius Ciuitatis dampnum et grauamen dinoscitur redundare Quare pro parte dictorum Consiliariorum et consilij fuit nobis humiliter supplicatum vt de oportuno remedio super his prouidere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur malicijs et fraudibus huiusmodi obuiare et vt vnicuiqz quod suum est tribuatur quantum cuz deo possimꝰ prouidere volētes fraternitati tue sub excomunicacionis pena per apostolica scripta mandamus quatinus si per secretā informacionem per te vel alium seu alios super hoc faciendā clericos predictos seculāribus negocijs se vt premittitur immiscentes in mercācijs et alijs contractibus huiusmodi iaz factis seu ficndis imposterum se obligasse et ad capcionem antedictam submisisse ipsosqz creditores malicioſe defraudare repereris clericos eosdem toticns quoticns per creditores huiusmodi requisitus fueris capias vel captos remissos retineas: donec ipsi integre satisfecerint creditoribus supradictis aut fideiussores sufficientes dederint de soluendo vel causas legittimas allegauerint et probauerit propter quas ad predicta minime tenentur constitucionibus apostolicis ac priuilegijs et consuetudinibus et alijs cōtrarijs non obstantibus quibuscunqz Dat, auinione, iiij, kl's aprilis pontificatꝰ nostri anno tertio.

Ordinacio de Barçalona que quiscu pot penyorar per propria auctoritat lo seu logater.

Feta hojats per manament del honorable en Francesch ce sauasses sotsueguer regent la vegueria de Barçalona per absencia del honorable en Guillez de biure donzell Veguer dela dita Ciutat:e del honorable en Matheu de solerballe ó aquella matexa Ciutat ço es de quiscun de aquellq tant com se per tany a sa jurisdictio Que com lo molt alt senyor Rey en Pere ó lo able memoria entre los altres priuilegis a torgats ala dita Ciutat de Barçalona cõtengute enlo priuilegi appellat recognouerũt proceres hage vn priuilegi o capitol continent en effecte que lo senyor vtil de alguna casa pot pendre de aquell qui late a cert loguer persa propria auctoritat e sens saig les robes que serã trobades enla dita casa logada per rabo del loguer degut Perço ordonen los consellers e probomens dela dita Ciutat p vtilitat publica e bon stament dela cosa publica de aquella referint se al dit priuilegi:e encara denou ordenant que daquiauant quiscu qui logara sa casa a altri puga pendre persa propria auctoritat e sens official plo loguer dela dita casa los bens que seran trobats en aquella pus sien de aquell/o de aquells qui staran aloguer enla dita casa e que enla dita execucio de aquells bens sia primer lo senyor vtil de dita casa per rabo del dit loguer de tots los altres creedors attes que los bés de aquell quiy stara aloguer serã conseruats enla dita casa:e attes que lo dit senyor del dit alberc qui haura fetes les penyores haura preuenguts los altres creedors e fetes despeses:e seria empatxar lo loguer dels alberchs que nos pagassen e encara engendrar molts questions enles quals si porien fer mes despeses que no serien los loguers dels alberchs e cases E la present ordinacio se hage tenir e seruar per quiscu de qui sera interes sots bant de.xx: sous pagadors p quiscu e p quiscuna vegada q̃ fa fet lo cõtrari &c. Retenè se empo Die Mercurij.xxv.mesis Maij Anno dñi millesimo.cccc. xxxxij.fuit facta priconitzacio presents.

Sentencia dels luismes.

Cum inter venerabilē Episcopum et capitulum eccles-e Barchinone et reliquas personas ecclesiasticas habentes honores censualia seu possessiones in Ciuitate Barchinone et eius suburbijs ac in ortis et vineto einsdem ex vna parte et vniuersitatem venerabiliuz Ciuium Barchinone ex altera instigante humani generis inimico qui a principio sui ruine conatur rei scincere vnitatem atqz caritatē multipliciter vulnerare et sanctorum operum dulcedinez in uidie felle inficere et multis modis humanum genus euertere et turbare grauis et periculosa essent discordia suscitata et diutius agitata super quantitatem laudimij prouenientis et prouenire debētis de vendicionibus et alijs alienacionibus honorum et censualium seu possessionum ōr q̄ tenētur ab ecclesiastica seu predictis ecclesiasticis psonis ī predicta Ciuitate et eius suburbijs et in ortis et vineto predictis prefatis personis ecclesiasticis asserentibus tertiam partem totius precij predictarum vendicionum seu alienacionum vbi emphiteota immediatus vendebat seu alienabat vbi vero inferior seu mediatus quartam predicte tertie partis sibi deberi pro laudimio ex consuetudine tanto tempore obseruata q̄ incontrarium hominum memoria non extabat predictis Ciuibus hec negantibus et asserentibus se non teneri dare nisi decimam partem predicti precij iuxta priuilegium seu statutum digne recordacionis domini Regis. ℔d. tandem Rege pacifico ordinante predicte partes cupientes inter se habere pacem que est vinculum karitatis et litium dispendia euitari ad exortacionem Reuerendi dñi patris ℔detri miseracione diuina Episcopi penestrini ad hoc easdem partes de conscientia summi pontifis exortantis compromiserunt concorditer sub hac forma. ¶ In nomine domini nostri jesuchristi Amen ꝛc ¶Nos vero Jacob⁹ Rex predictis considerantes regalis benivolencie fore proprium subiectorum commoda procurare Et earum periculis obuiare cū in corū quiescamus quiete ꝛ foueamur in pace et simul cū dicto uenerabili Episcopo valentino p̄ quisiuimus multos modos et vias per quas possemus predictas partes in pace et concordia reuocare demum diuina fauente clementia diuersis tractatibus habitis Conuenimus nos et dictus Episcopus concorditer in vnam sententiam vt sequitur Unde Nos Jacobus Rex prefatus ⁊ Reuerendus Episcopus valentinus dicimus concorditer et singulariter pronunciamus pro bono pacis et concordie sub pena in dicto compromisso adiecta q̄ de vendicionibus et alijs alienacionibus de quibus recipi laudimium cōsueuit honorum censualiuz seu pos

ſeſſiones qui et que tenẽtur ab eccleſia ſeu eccleſiaſticis perſonis in dicta Ciuitate et eius ſuburbijs eidem Ciuitati proximis immediate contiguis dent et dare teneantur emphiteote qui predictas vendiciones ſeu alienaciones facient de bis que tenent ab eccleſia ſeu eccleſiaſticis perſonis immediate ſeptimam partem totius precij quod reuera inde habebitur pro dicto laudimio et non vltra vbi vero emphitote in ferriores poſt immediatum vendi derint ſeu alienauerint tali alienacione de qua laudimiũ recipi conſueuit predicti honores cenſualia ſeu poſſeſſiones in predictis Ciuitate et ſuburbijs ſeu ius ſibi competens in eiſdem detur perſonis eccleſiaſticis a quibus dicti honores cenſualia ſeu poſſeſſiones tenentur tertia pars ſeptime partis totius precij quod reuera inde habebitur et non vltra Quando vero fient vendiciones ſupradicte et alienaciones extra predictam Ciuitatem et eius ſuburbia proxima et immediate contigua de honoribus cenſualibus ſeu poſſeſſionibus qui et que tenentur ab eccleſia ſeu eccleſiaſticis perſonis in ortis ſeu vineto ipſius Ciuitatis per illum ſeu illos qui predicta tenent ab eccleſia ſeu eccleſiaſticis perſonis immediate detur ipſis perſonis eccleſiaſticis Quinta pars totius precij qõ reuera inde habebitur et non vltra. Si vero dicte vendiciones ſeu alienaciones fient p emphiteotas inferriores poſt immediatum ſupradictis ortis et vineto detur ipſis perſonis eccleſiaſticis a quibus predicta que vendentur ſeu alienabuntur tenentur tertia pars quinte partis totius precij dũ reuera inde habebitur et non vltra. Ortos autem et vnietum extendi declaramus quantum protenduntur limites eccleſiarum perrochialium dicte Ciuitatis et eius ſuburbijs et porochie ſancti Bartini de probenſals et porochie de ſerriano et porochie de ſants et nõ vltra De alijs vero ortis et vineto qui et quod infra limites dictarum eccleſiarum perrochialiũ minime includuntur detur laudimium pro dictis vendicionibus et alienacionibus vt eſt fieri conſuetum preſenti noſtra ſentencia ſeu declaracione in aliquo non obſtante Edicientes in preſenti noſtra ſentencia et declaracione q in inſtrumentis alienacionũ nouiter faciendis ad tollendum omne dubium exprimatur quantitas laudimij que debet dari perſonis eccleſiaſticis pro dictis vendicionibus et alienacionibus iuxta dictam noſtram prouunciacionem et declaracionem In preſenti autem ſẽtẽcia vel declaracione nõ intelligim⁹ ruſticos et alios qui non ſunt Ciues dicte Ciuitatis habentes poſſeſſiones in dictis ortis et vineto immo inde eoſdẽ excludim⁹ et excipim⁹ declarãtes q dicti ruſtici et alij q nõ ſint Ciuis dicte Ciuitatis habẽ

tes possessiones iudictis ortis et vineto soluat laudimiũ prout est fieri cõsuetuz Declarantes nichilominus q̃ nõ liceat dictis emphiteotis inducere in possessionẽ emphiteotis honorũ cẽsualium seu possessionuz qui ꝛ que tenentur ab ecclesia seu ecclesiasticis personis nisi prius data fathica triginta dieruz infra quos sit licitum retinere dictis personis ecclesiasticis vbi nõ est emphiteota medius vel alteri cõcedere etiaz vbi est medius emphiteota rem que ab ipsis tenetur pro precio qõ reuera auolẽtibus addictam emcionem accedere inueniretur et qui contrafecerit soluat laudimium duplicatum Predictã vero sententiam seu pronunciacionem non soluz extendi volumus ad futura sed etiaz ad vendiciones seu alienaciones de quibus laudimium recipi consueuit factas de predictis honoribus censualibus seu possessionibus tam inpredictis Ciuitate et suburbijs q̃z in ortis et vineto prochiarũ predictarum tempore predicte discordie suscitate seu ante super quibus non est cum personis ecclesiasticis compositum seu conuentum et in quarum vendicionum seu alienacionum instrumentis eedem persone ecclesiastice non firmarunt Ita q̃ dicti emphiteote soluant et soluere teneantur laudimiuz pro dictis alienacionibus iamfactis secundũ modum superius expressatum et persone ecclesiastice firment et firmare teneantur alienaciones predictas nec per presentem sententiam seu pronunciacionem intendimus pactionalibus instrumentis in quibus certa quantitas laudimij est expressa aliquod preiudicium generale imo ea volumus in suo robore perdurari Stabilimentis autem que fient de honoribus et censualibus qui et que tenentur ab ecclesia seu ecclesiasticis personis taz in Ciuitate et suburbijs q̃z ortis et vineto dictarum perrochialium dicimus et pronunciamus sub dicta pena q̃ detur personis ecclesiasticis a quib⁹ ipsi honores censualia seu possessiones tenentur quarta pars illi⁹ quantitatis que emphiteote stabilienti dabitur pro intrata hãc autem pronunciacionem siue ditam pronunciamus sub pena in conpromisso cõtẽa Retinem⁹ tamẽ nobis q̃ si in presẽti pronunciacione seu sentencia aliqua dubitacio oriretur vel essent necessaria aliqua declaracio vel interpretacio q̃ possemus dictam dubitacionez et sentencica et pronunciacionem declarare quandocunq̃z nobis visuz fuerit vel fuerim⁹ apartibus vel ab earum altera requisiti Lata et lecta fuit hec sẽtẽcia seu arbitracio in Ciuitate Barchinone in palacio domini Regis pridie kl's Nouembris Anno domini Mdlxxxmo.ccc.decimo presentibus testibus ꝛc.

Carta.

Clauſula laudimiorum in Ciuitate.

Saluo iure cenſu dominio et fatbica Triginta dierum eccleſie Barchinone et ſaluo etiam laudimio pro predictis dicte eccleſie vel tali competenti quod laudimium eſt ſecundum ſententiam arbitralē domini Regis et domini Epiſcopi valentini ſuper hoc latam ſeptima pars totius preciꝰ quod reuera emphiteote immediato dabitur pro vendicione vel alia alienacione dequa laudimium recipi cō ſueuit que per eum fiet Et tertia pars ſeptime partis totius preciꝰ qō reuera emphiteote mediato dabitur pro vendicione vel alia alienacione dequa conſueuit laudimium recipi que per eum fiet et non vltra Et de ſtabilimento quarta pars eius quantitatis que emphiteote ſtabilienti dabitur pro intrata vbi nullus eſt mediatus et quarta pars quarte partis vbi ſunt emphiteote mediꝰ vnꝰ vel plures poſt immediatum.

Clauſula laudimiorum extra Ciuitatem.

Saluo cenſu iure domino et fatbica triginta dierum eccleſie Barchinone vel tali et ſaluo etiam laudimio pro predictis eccleſie vel tali competenti quod laudimium eſt ſecundum ſententiam arbitralem domini Regis et domini Epiſcopi valentini ſuper hoc latam quinta pars totius preciꝰ qō reuera emphiteote immediato dabitur pro vendicione vel alia alienacione dequa Laudimiuꝫ recipi cō ſueuit que per eum fiet. Et tertia pars quinte partis totius preciꝰ qō reuera emphiteote mediato dabitur pro vēdicione vel alia alienacione de qua laudimiuꝫ recipi conſueuit que per eum fiet et non vltra Et de ſtabilimento quarta pars eius quantitatis que emphiteote ſtabilienti dabitur pro intrata vbi nullus eſt mediatus. Et quarta pars quarte partis vbi ſunt emphiteote mediꝰ vnꝰ vl̄ plures poſt immediatum.

Qualiter ſoluatur laudimium quando ſunt in re tres dicti quorum major eſt clericus.

Cum fiet venedico domorum que per tribus dominis tenētur tribus videlicet laicis et tercio clerico dominus primus laicus debet babere decimum et de ipſo decimo debet facere quatuor partes et

retinere ad opus sui et pro iure suo duas partes ipsarum quatuor partium et reliquas duas partes debet tradere venditori quarum duarū partiū debet venditor vnā partē dare secundo domino laicorum et de altera ipsarum duarum partium apud eum remanente debet facere complementum domino alodiario ad tertiam partē septime partis factis de toto precio septem partibus

¶ Quando fit vendicio de ortis vineis siue campis

¶ Si autem vendicio fit ex ortis vineis siue campis seruatur eodem modo quo ad duos primos dominos laicos quo ad tertium vero dominum alodiarium clericum sit al's quia debet sibi satisfieri in tertia parte quinte partis ;

¶ Quis dominus potest rem retinere

¶ Primus dominus laicus potest ad opus sui retinere rem que venditur nequit alij concedere iure fatice,

¶ Quis dominus non potest retinere nec alij concedere.

¶ Secundus dominus laicus nec sibi retinere nec alij concedere potest rem que venditur.

Qualiter soluatur laudimium de stabilimentis.

¶ Tertius dominus laicus nequid rem ad opus sui retinere sed bene potest alij concedere

¶ Qualiter soluitur laudimium de stabilimentis.

¶ Eodēmodo fit ō stabilimentis quo ad dominos laicos sed quo ad dominum alodiarium fit al'r quia recipit quartum quarti. Et iste dominus alodiarius clericus potest alteri concedere iure fatice ; sed non retinere sibi nec alij domini laici possunt retinere sibi nec alij dare iure fatice.

¶ De tribus dominis laicis,

¶ Si sūt in re tres domini omnes laici primus dominus recipit decimum siue decimam partem precij et factis inde quatuor ptibus retinet sibi pro iure suo duas ptes et alias duas partes reddit vēdēti et vna ex eis datur secundo domino et altera tertio.

De eisdem

Idem de stabilimentis

De duobus dominis vno laico et altero clerico.

Si vero venduntur domus que pro duobus dominis tenentur vno videlicet laico et altero clerico laico datur decimum ex quo redditvendenti quartum. Qui vendens facit complementum clerico domino alodiario in tertia parte septime partis precij factis ex toto precio septem partibus:et hoc de domibus Sed ō ortis siue vineis seruatur alia regula quo ad clericum dominum alodiarium quia datur sibi tertia ps quinte partis sed quo ad dominum laicum seruatur eadem tam de ortis q̄ de domibus

De primo domino.

Hoc dominorum primus potest rem ad opus sui retinere sed non altero concedere.

De secundo domino

Secundus dominus laicus nō potest rem ad opus sui retinere ꝙ alij concedere potest.

De stablimento.

Si est stabilimentum laicus primus dominus habet decimum; et reddit ex eo quartum stabilimenti ex quo quarto debet fieri complemcntum domino alodiario clerico in quarta parte totiꝰ precij

De domino clerico alodiario.

Iste clericus dominus alodiarius potest alij concedere sed non retinere.

De domino laico

Laicus nec retinere nec alij concedere potest.

De duobus dominis laicis

Si autem sunt in re duo domini ambo laici primus recipit decimum et ex eo reddit quartum quod quartum est secundi domini alodiarij.

De stablimentis.

Eodemmodo de stablimentis

De vno domino clerico

Si est tantum vnus in re dominus et iste est clericus habet integre .vij. precij domorum vel .v. precij ortorum vel vinearum

Quid potest facere dictus dominus.

Et iste talis potest rem ad opus sui retinere vl' alij concedere

De vno domino laico

Si est laicus recipit decimum totius precij integriter

Quid potest facere

Et iste eodemmodo potest sibi retinere vel alij concederi iuris fatice.

De tribus vel quatuor dominis laicis et vno clerico

Si vero sunt iure tres vel quatuor domini laici vltra quos est vn⁹ clericus dominus alodij primus dominus laicus recipit decimu⁹ et ex eo reddit quartum vendenti quo quarto reddito residuum quod sibi restat debet inter eos omnes dumdi equis partibus tantum domino immediato quantum alys. Et postmodum vendēs debet facere complemētum domino clerico domino alodiario i tertia parte. vij. vel quinti si sunt

De stablimentis.

Idem de stablimēts quo ad predictos dominos laicos sed clerico

datur quartū quarti. Et iſte dominus alodij nequid rem ſibi ret-/
nere ſed alij concedere alij vero nec ſibi retinere nec alijs concede
re poſſunt

De vno domino laico.

Si eſt in re que concedtur in emphiteoſim dominus laicus vnus
tantum recipiet integre decimum et iſte poteſt alij concedere ſed
non retinere ſibi.

De vno donmino clerico.

Si autem eſt clericus habet quartum intrate integre et poteſt cō
cedere ſed non retinere ſibi.

De diuiſione laudimiorum

Laudimium dicitur apud aliquos ita fore diuidendum hoc eſt q
de decē ſolidis habet dominus ſuperior quartum ſcilicet duos ſo/
lidos ſex denarios. Et ſecundus dominus poſt eum quartum ō re
ſiduo et ſic de ſingulis vſq; ad infinitum dominium cuius eſt reſi
duum totius laudimij.

En Barçalona ſe poden fer los inuentaris
ſens conuocacio de creedors e leguetaris.

In Dos Jacobus dei gracia Rex Aragonum ꝛc. Conſide
rantes q pro parte conſiliariorum et proborum homi/
num Ciuitatis Barchinone fuit coram nobis nr̄ōſtra/
tum q licet in dicta Ciuitate Barchinone ꝛ eius vica/
ria ſint et fuerint conſuetudo vſus et obſeruancia vicarie hacte/
nus ſine contradictione aliqua obſeruata q inuētaria per tutores
et curatores pupillorum et adultorum et per alios qui ipſa inuen
taria facere poſſunt et debent fuerunt confecta et conficiuntur ſi
ne conuocatione creditorum et legatariorum et q ex ipſis inuen/
tarijs per ipſos tutores et curatores et ſub eorū nomine cōfectis
iuuāt ipſi pupilli et adulti i eo q nō tenēt creditorib⁹ hereditarijs
ſiue hereditatū ſuarū vltra vires hereditarias reſpōdere ꝛ q ipſis

inuentarijs sic confectis fuit adhibita: et adhibetur super predictis in omnibus plena fides tanq̃ rite et legittime factis: nunc aliqui iurisperiti seu alij nituntur et intendunt ipsam consuetudinez vsum et obseruantiam in dubium reuocare. Et propterea ex parte consiliariorum et proborum hominum Ciuitatis predicte fuerit nobis humliter postulatum q̃ dictam cõsuetudinem vsum et obseruantiam vt antiquam veram et notoriam mandaremus inconcusse et firmiter obseruari. Ideo conspicientes et intendentes circa vtilitatem et bonum statutum dicte Ciuitatis et vicarie sue ac Ciuium et incolarum eiusdem ad supplicationem dictorum consiliariorum et proborum hominum cum hac presenti carta nostra tã dictam consuetudinem vsum et obseruanciam prout supra largi⁹ declarate et allegate sunt, Laudamus corroboramus ac etiam approbamus et ea ex certa sciencia decernimus ab omnibus i dicta Ciuitate et eius vicaria inuiolabiliter et quandocunq̃ reiecto dubio perpetuo obseruari. Hec igitur nedum ad futura sed etiam ad preterita et pendencia negocia intelligi volumus et iubem⁹. Mãdantes per presentem cartam nostram vicario et baulo Barchinone presentibus et qui pro tempore fuerit et eorum locatenẽtib⁹ q̃ predicta obseruent et faciant ab omnibus firmiter obseruari et neminem contrauenire permittant In premissorum autez testimonium et robur perpetue firmitatis huic carte Maiestatis nostre sigillum appendicium iussimus apponendum. Data Ilerde quarto kl's Julij anno domini Millesimo.ccc.xvij.

¶ Que les mullers no façen fiuces les comãdas fetas a lurs marits

IAcobus dei gratia Rex Aragonum Maioricarum q̃ Valencie Comes Barchinone et Vrgelli et dñs Mõtispessullãi fidelibus suis vicario et baulo Barchinone Salutem et graciã Intelleximus q̃ cum aliqui homines mercatores Barchinone faciunt viaticum ad quascunq̃ partes recipiendo comãdas ab aliquo vel aliquibus ciuibus Barchinone et in ipso viatico moriuntur vxores illorum faciunt ipsas comandas suas et ad se pertinere asserunt et petunt ratione sponsalicioꝝ. Unde cum hoc sit contra omnem rationem dicimus et

mandamus vobis quatinus si forte casus predictus accidit vel ac
ciderit infuturum non obstante peticione vxorum ipsorum mer-
catorum defunctorum comãdas reddi et restitui faciatis illi qui
ipsas eis tradiderint et hoc ostẽderit p publicũ instrm vl publica
instrumenta aut per testes sufficientes et hoc aliquatenus nõ mute
tis. Dat. i Crãyena. ij. ydus augusti anno dominj Mdclesimo. cc.
lxxj

Lo veguer e Balle de Barçalona pot fer gracies e remissions p homicidis e greus crims e dzets dela cort

Jacobus dei gratia Rex Aragonum Valencie Sardinie
et Corsice Comesq3 Barchinone ac sancte Romane eccle
sie vexillari⁹ et ammirat⁹ et capitane⁹ generalis Fidelib⁹
suis Vicario et Baiulo Barchinone presentibus et futu
ris vel eorum locatenentib⁹ Salutem et gratiã. Licet dudum pre
decessoribus vestris i dictis officijs litteratorie dederimus in mã-
datis sub pena nr̃o arbitrio iponẽda q̃ sup homicidijs et alijs cri
minibus graubus ꝺ quibus pena mortis aut membri amputio pos
set sequi nullatenus componerẽt sine nostri licẽcia speciali ipsis p
decessoribus vestris super ipsis compositionibus faciendis potes
tatem omnimodam adimentes prout hec in dicta littera largius
cõtinetur Qui tamen per consiliarios et probos homines Civitatis
predicte fuit nobis exhibita et ostensa quedam scripta consuetu-
do Barchinone ab illustrissimo domino Petro clare memorie re
ge Aragonum patre nostro eis concessa et per nos confirmata cõ
tinens q̃ vicarij et Baiuli Barchinone possint facere composito
nes gratias et lexias de iuribus civitatis sicut erat antiquitus fie
ri assuetum et q̃a robur obtinerent perpetue firmitatis exponẽ
tes q̃ vicarij et baiuli Barchinone pretextu dicte consuetudinis
usi fuerant facere compositiones gratias et lexias de dictis homi
cidijs et alijs predictis graubus criminibus usq3 ad tẽpus quo
prefatum mandatum seu inhibicio a nostra curia emanauit sẽm
q̃ de dicto usu coram nobis extitit facta fides. Et propterea prefa
ti consiliarij supplicauerint nobis q̃ iam dictam consuetudinem
iuxta dictũ usũ iuberemus eisdẽ prout ante dictũ mãdatũ solitũ fu-
erat observari Ideo volẽtes prelibate ciuitati sua priuilegia usi et
cõsuetudines obseruare vobis ãmodo faciẽdi cõpositiones gras et le
xias ꝺ pdictis, per vsq3 ad tẽp⁹ dicti mandati nr̃i erat fieri assuetũ

licẽciam tenore p̃sentium impartimur quousq; plenius negociũ cognouerimus supradictum non obstantibus mandato predicto nec alijs mandatis seu inibitionibus in contrarium per nos factis. Dat. Barchinone, iij. ydus Januarij anno domini Millesimo ccc. xv.

La ciutat de Barçalona pot fer ordinacions ab penes pecuniaries e corporals axi ̃ mutilacio de membres co de mort e altres en la Ciutat de Barçalona e fos termens

Querint vniuersi q̃ cum nobis Jacobo dei gracia Regi Aragonum Valencie Sardinie et Corsice Comiti Barchinone fuissent notificate alique ordinationes nuprime p̃ consiliarios et proceres Ciuitatis Barchinone facte seu statute in ipsa Ciuitate et alie ẽ eadem Ciuitate et suburbio et alijs locis scilicet a Mont̃cati vsq; ad castrum feliz et a Mon tẽchateno seu loco de finestrellis et acolle de çerolla et de ipsa gauarra et de valle vitraria et a villa Molendinorum regalium lupricati vsq; ad duodecim leucas infra mare. Quasquidem ordinationes non in se iniquitatem vel iniusticiam continerent. Sed quia metas bannorum et terminos dicte ciuitatis exercere videbantur precipue cum aliquam penam mortis et mutilationem mẽbrorum imponerent intendebamus et dicebamus ob conditorum defectum obseruare non deberi et nos earum obseruacionem tollerare nõ posse absq; preiudicio iurisdictionis nostre nisi forsã p̃ parte dictorum consiliariorum et procerum ostenderẽtur cause legittime ex quibus appareret ipsos potuisse ordinationes predictas statuere ac etiam ordinare. Tandem missi ad p̃senciam n̄ram p̃ parte consiliariorum et procerũ predictorũ P̃etr⁹ de villafrãca Stephanus de podio conciues eorum diuersas instructiones et informationes nobis dederunt ad ostendendum q̃ dicti consiliarij et proceres Barchinone potuerunt ordinationes statuere supradictas et inquãtum dicti termini pretendũtur Quibus ordinationibus et similibus et alijs per libros antiquos vicarie curie nostre Barchinone probauerunt infra dictos terminos vsos fuisse et ipsis instructionibus informationibus et vsib⁹ in cõsilio nostre p̃ lene examinatis compimus consiliarios et proceres supradictos auctoritatem habere et eis competere ordinationes predictas et consimiles et alias quarum alique sunt criminales et que tã penam mortis q̃ mutilacõez membrorum iudicium et alie ciuiles or

dinasse infra dictos terminos superius declaratos licite potuisse et consimiles et alias plures et diuersis temporibus absq; auctoritate nostra ordinasse. Quocirca tenore presentis carte nostre perpetuo valiture declaramus ac per nos et nostros ex certa sciencia deliberato consilio concedimus vobis Arnaldo de Briano et fratischo grunni e Bernardo marqueti Arnalde bernardi et Arnaldo Busay nunc consiliarijs Barchinone et ciuibus ac vniuersitati eiusdem presentibus et futuris q̄ ad fidelitatem et vtilitatem nostram et reipublice et ad bonum et tranquillum statum ipsius Ciuitatis possitis et possint consiliari venturi et proceres ciuitatis predicte ppetuo facere et ordinare ī dicta ciuitate et ī dictis terminis superius nominatis banna et ordinationes cū penis pecuniarijs et corporalibus vel vti membrorum mutilatione et morte siue supplicio vltimo et alijs prout vobis vel eis fore videbitur faciendū Statuētes et mandantes q̄ vicarij et baiuli Barchinone et eorum locatenentes presentes et q̄ pro tempore fuerint ordinationes omnes et singulas per vos factas et alias quascunq; per vos; et alios consiliarios et proceres Barchinone vt predicitur imposterum faciendas incontinenti cum p̄vos seu alios consiliarios et proceres Barchinone editē et ordinate fuerit preconizari et obseruari faciant per quoscunq; inconcusse et sine aliquo contradictu. Mandamus etiam procuratoribus nostris cathalonie et eorum vices gerentibus. Necnon vicarijs et Baiulis Barchinone et eorum locatenētibus presētibus et futuris et alijs officialibus et subditis nostris qui nunc sunt et qui pro tempore fuerunt q̄ hanc declarationem et concessionem nostram obseruent et obseruari faciant ppetuo et non contraueniant nec aliquem contrauenire permittant aliqua ratione. In cuius rei testimonium et robur perpetue firmitatis huic carte nostre bullā nostram plumbeām iussimus apponē dam. Dat. Terrachone decimo Id's Februarij anno domini Millesimo. ccc. decimo nono. Sig num Jacobi dei gratia Regis Aragonum valencie Sardinie et Corsice ac Comitis Barchinone Testes sunt Reuerendus Joannes natus et Cancellarius domini Regis ac Toletanen electi Eximinius Tarracone Archiepiscop⁹ Berenguerius Ilicen Episcopus Guillerm⁹ de angularia Petrus de queralt. Sig num Francisci ō bastida predicti domini Regis scriptoris q̄ de mandato ipsius hec scribi et clausi.

¶ Que entre questions que nos poran determenar enla cadira del ordinari ō Barçalona si la vna part ho requer

ra sia de dita causa fermat com prcmes laltra part pot ef
ser forçada per lo ordinari quen sia fermat compromis

Vder los consellers e prohomens dela Ciutat de Barçalona a tres dies del mes d octubre del any Mbil.cccc.xxv.sozé fetes certes loables ordinacions per abreuiacio dels plets dles Cort.s dls ordinaris dela dita ciutat entre les quals es lo ques segueix.

Primerament que daciauãt en totes les causes o questions ciuils les ql̃s nos pozã determenar ala cadira dl ordinari enles p̃meres segones o terçes citaciõs si la layna part requerra que dela questio que bo hu haura ab laltra part en qualsenol part o pũt sia la dita questio sia fet e fermat compromes per les ps en tal cas laltra part sia e pusque esser forçada p lo ordinari de fer lo dit compromes en dos arbitres de direct darbitre arbitradors loadors e amigables composadors e ab dues les parts d vn terçer vulles que sien iuristes o notaris o persones de altra condicio les ql̃s determenẽ lur questio donãt los plẽ e bastãt poder ab totes clausules e renunciaciõs necessaries e expedients. E ladonchs encontinent ab dues les dites pts sien p lo dit ordinari remeses ales psones en arbitres e terçer elegides les ql̃s nos puxen scusar de acceptar lo carrech dela arbitracio si donchs enells no hauia loch algun dels cassos per los quals se poden scusar los elegits a vdoria d pubills En altra manera tots altres casos de tot en tot forasgitats sien les dites persones elegides en arbitres e terçer compellides en continẽt per lo dit ordinari acceptar lo dit carrech e determenar per lur sẽtẽcia o decisio la questio ala qual seran stades elegides dins lo temps qui sera cõcordat per les parts ab assentimẽt deles dites persones elegides. Entes e declarat que si les pts concordades de arbitres nos volran concordar de terçer que en aytal cas lo dit ordinari assigne ales dites pts terme de.viij.iorns dins los quals se sien conuengudes de terçer. E si dins los dits.viij.dies les dites pts nos volran o nos poran concordar de terçer en tal cas los dos arbitres p ells elets fermat lo compromes pusquen e bagẽ e sien compellits per lordinari de associar ab hun terçer no suspitos a algun deles parts al lur arbitre quis hage concordar ab la vn dels dits arbitres e lo qual en virtut dela present ordinacio han tal e semblãt poder que hauran los dits dos arbitres e tant com si per ab dues les dites parts concordament era stat elet pero si alguna deles parts sera absent

o lo procurador seu no haura poder de fer o fermar cõpromes en tal cas lo dit ordinari absa lira amessions dela part requirèt lo cõ promes scriua ala dita persona absent que dins cert temps compa tent lo qual temps coméç acorrer lo dia que la dita letra li sa pre sentada haia trames poder bastant de comprometre a son procu rador o altre persona dela qual prelètacio haia apparer p carta publica o per letra testimonial del official del loch hon lo dit ab sent sera

¶ E abon la vna part tansolament volra elegir son arbitre ò orde o arbitre e arbitrador loador e amigable composador. E la part altra qui sera present recusara fer semblant ço es de elegir arbitre de orde o arbitre arbitrador loador e amigable composador ental cas lo dit ordinari encontumacia del recusant li faça manament p emptori o dins .x. iorns continuus anomen e elegesque altre pso na aquella ques volra la qual elegida sia proueit de terçer enla ma nera dessus dita e si fer no ho volra e axi mateix si aquella pt la ql sera absent no volra donar poder ason procurador de comprome tre ental cas silo recusãt es actor no sia admes apledeiar iudicial ment sino per via del dit compromes. E si es deffenent que decon tinent lo actor sia mes en possessio per lo primer decret: la ql pos sio no puga lo dit deffenent recobrar fins atãt que lo dit compro mes sie fermat o no stiga per ell

¶ Beles dites empo ordinacios sié exceptades les causes ò execu cio e encare les causes de pubills com los tudors ò aquells ò orde no puscuen comprometre e degraduacions les quals compréguè mes auant de quatre litigants.

¶ E mes sien exceptades deles dites ordinacions les causes qui o lur natura se pertanguen ala cort del consolat dela mar dela dita ciutat e del iutge dels apells.

¶ E si ab dues les dites parts no volran elegir les dites persões en arbitres de orde o en arbitres arbitradors loadors e amiga bles composadors o terçer ans amaran mes pledejar iudicialmèt ental cas ço sie aells licit pero que lo plet se bage aprincipiar e a pres proseguir e determenar sots la forma termens e dilacions se guents ꝛc.

Beles consuetuts dela Ciutat de Barcelona sobra las seruituts delas casas e honors vulgarment dites den sancta Cilia

En nom de deu sia aquestes son les ordinacios quel senyor Rey en Jaume de bona memoria ha fetes en la ciutat de Barçalona ab consell dels prohomens de la Ciutat. E ab tots aquells sauis qui enla sua Cort eren a be e abon stament dela Ciutat. E a pau e concordia de totes les gents qui aqui son e per tot temps aqui habitaran. E aco fon com los mozabatins fozen ordonats atotes les honors a pagar per cens p quiscun mozabati, vuij sous Barçaloneses

Primerament tot hom pusque bauer atans en paret propria / o comuna en paret pres de son vehi de lonch e de traues. Exceptada luerneta que aqui haura possehida p. xxx. anys en sana pau e sens contrast de aquell e dels seus.

Ité q̃ la si haura possehida p. xxx. anys o la haura ab carta e lovehi hi vol bauer atans obrant que sen ha alunyar dela dita luerna o luernes per quatre palms de dellre en cayre

Item que null hom no puxa carregar en paret que sen vehi haura feta si be lo setol es mitger entro que hage pagat entota aquella paret o parets la meytat del preu que haura costat o ab ell se sie auengut.

Item que tot hom puxa gitar aygues pluuials enla carrera

Item dehim que tot hom puxa gitar enla carrera aygues de seller Mas que no sien enseller que sia tauerna publica sino tantsolament aquells qui han seller de lurs vinyes

Encare que null hom no pusque passar aygues per tramuge ne per canons ne per canals de teules ne per canals d olles en paret mitgera menys de voluntat de son vehi.

Encare que null hom no puxa encastar en paret mitgera canons de neguna manera per desfeyter aygue belles ni fuitzes sens vo/

luntat de son vehi si donchs la hu de aquells no niha ja.

¶ Encare que si nigun hom passara aygues de neguna ayguera pres de paret de son vehi sia mitgera o propria de aquell que hage afer vna filada de pedre e de morter entre la ayguera e la paret e fonaments de aquella.

¶ Encare que si null hom haura adar passatge a aygua per menar a algunes honors que hage alexar spay o carrera de dos palms e mig ỏ destra vltra lo rech hon la dita aygua passara qui sia apres

¶ Encare que null hom no pusa allegar possessio de.xxx.anys ỏ cosa qui faça passatge en alberch o cases de son vehi en tapies ni en parets de rajola ne de postat qui faça passatge no guaye possessio

¶ Encare que null hõ no pot hauer vista sobre altri si abãs no guar de enso del seu

¶ Encare que si dos vehins son eguals en terrat que ab dosos se hagen tancar mitgers ab tal manera q̃ passatge ne vista no sia del hu al altre.

¶ Encare que si negun vehi del altre haura pres lo gruix dela paret qui sera mitgera e laltre vehi volra obrar e aquella paret de rajola no li es fort q̃ la haura a desfer e afer paret ledesme e la rajola sia de aquell qui feta la haura

¶ Encare que null hom no pot allegar possessio de neguna vista q̃ rebe de part del cel o part de son vehi si donchs luerna no es que hage possehida per.xxx.anys.

¶ Encare que vista de crueras de negun raleix de tancament de taulade ne de crocres fetes en rajola nos pot allegar possessio

¶ Encara que negun no pot allegar possessio de torra per rao del atans que la costuma ha q̃ va de.xij.pams despay de no acostar al sostre sobira si la torra haura merlets & sinò ha merlets o murets si donchs no era torra del mur nos pot alegrar dela costuma. per les altres torres dins la ciutat e defora lo burch si lovehi vol pujar pus alt quel sobira sostre de aquell se haura de lunyar deu palms.

¶ Encare que neguna torra no pot hauer aq̃st privilegi de no acostar se.x.palms si be haura murets sila torra no es en carrera publica al sobira sostre.

¶ Encare que null hom qui hage pres lo tou ỏ torra a torra del mu-

dela ciutat o en aquella paret que haura feta o volra fer vista o fi nestres o badador sobre sos hehins q̃ nospot fer perque nos pot alegrar dl privilegi que ha lo mur dla ciutat ne les torres qui hã vista o badador sobre los vehins qui son apres del vall car no es mur ni es torra.

Encare que si null hom fara bassa pres paret de son vehi que hage afer alambor de pedre e de morter de vn palm e mig tant alt com los femo e laygua dela bassa pujaran

Encare que negu no guãy possessio ỏ luerna que haura feta en bu valls de tapies per vista que non rebe de part de son vahi

Encare que null hom no pot fermar telers de texir de negun drap de lana ne de li ne de canem ne de coto en paret qui sia migera ab son vehi ans sen ha alunyar vn palm perque lo colp no fira enla dita paret.

Encare que tot hom sia tengut de tãcar se ab son vehi en lalberch entres tapies dalt e lo sotol sia mitger dela terra.

Encare quis volra tancar en ort ab son vehi que li ha aiudar ỏ du es tapies dalt e lo sotol ques leu miger e no sia tengut de pagar si donchs no roman tancat.

Encara que si negũ volra regonexer camp o vinya que haura com prat a mujades que pach lo salari dels destradors o ptidors mig per mig ço es lo venedor e lo comprador, vj. sous per mujada e si volrã ter miges mujades deuen donar, iiij. sous p̃ qscuna mujada E ỏ dues mujades ensus entro al vespre dos sous per mẽjara quis cu dels destradors o pertidors E si los fan anar destrar fora lo ter ritori quels hagen adonar caualcadures.

Encare que si null hõ vol stimar honors cãps o vines o alberchs o censals que hage adonar de Mil sous, v, sous, e aquells qui les honors stimaran, x, sous

Deuets saber que null hom no pot plantar arbres apres de son ve hi en camp ne en vinya ne en ort alber ne salzer ne ladoner ne oli uera ne noguera ne morer ne negun arbre qui puig vltra tres des tres dalt sino luny de son vehi e dins lo seu, xij. palms de destre

Cartes

Encare que negun de aquests arbres no sien plantats spessos ans hage dela vn alaltre de dos destres ensus perço que no puxen tol re lo sol ala honor de sou vehi.

Encare que tot altre arbre quis plant en ort o en vinya o en camp ques deu lunyar dela honor de son vehi tant que com engruxera quey hage. vj. palms de destre complits sino quel haura arrecar si per lo vehi nes request

Encare que tot hom qui plantara tires pres ho sonvehi que sen hage alunyar tres palms de destre e que la tira sia entriada spessa

Encare que son vehi de aquell qui haura plātades les tires ne hage aplantar semblantmēt q̄ aquell haura fet si per ell ne sera reqst perço que muls ne altres besties noli gosten les sues tires que plātades haura

Encare que tot hom pot plantar arbres de diuersos linatges e verze e tallar albers e nogueres e ladoners en son ort e en son camp que no ha demanar lo senyor p quiu tendra ne res donar ol preu que haura ab rael ne menys de rael si doncha lo senyor ab carta no so ha retengut

Encara que tota oliuera qne sia posada per. xxx. anys e iaura sobre la honor de son vehi a plom que dela faxuria o dret dela honor daquell qui demanara enners lo cel aplom toquaran per. vj. palms de destre aytant com puixe tocar les branques o rayls de oliuera que tot sen deya tallar

Encara q̄ si null hom haura alber o ladoner ne noguera ne res q̄ faça scala a paret de sonvehi que reta scala o pujador que sia arrecat o tallat tot e quen sien tallades les branques per hon hom se pogues posar o pujar

Encare que si lo dit arbre haura temps que sia prescrit pusque cases si facen ne tancadura de tapies que sia tallat

Encare que si null hō fara ort apres de paret de sō vehi en alberch o en cases que hage afer paret de vn palm ab bon morter entre la paret e lo ort pertal que les parets nos cōsumen e que sia pus alt que lort vn palm

Encare que si null hom vol obrar apres del mur ōla ciutat que sē hage alunyar del mur. x. palms de destre e dela torra. xij. palms ōl single amunt

Encare que nigu no pot hauer atanç al mur dela ciutat sino ab pa ret burçega entro al single daquauant haura sen alunyar dles tor res.xii palms e del mur.x.palms.

Encare que null hom no pot destrèyer son vehi en vinya ne en cãp de tancar ab tapies sino en cases o en ort quis rech; e que aquell romanga tancat

Encare que tot hom pot hauer atãç de lonch e de traues en par et de son vehi si be se es sua de aquell qui vehi iera e feta la haura

Encare que en paret propria ne comuna nos deu carregar entot ne en partida fins hage pagada la meytat si be lo sotol es miger

Encare que en paret propria ni comuna nos deu fer finestra ni lu erna enuers la paret de son vehi si donchs ab ab ell no ere auègut ab carta.

Encare que si alcu haura socãyal ne degotis sobre honor dl altre e aquell remoura obziant que hage perduda tota aquella seruitut que iames noli pot tornar.

Encare que si negu sera request de tancar ab son vehi que ha ame tre la meytat del sotol dela terra e si el no roman tancat axicõ ell mateix qui ho requerra que noli es tegut d res apagar entro que sia tancat axicom aquell sera saluant lo sotol dela terra quey deu metre la meytat ço es asaber en ort.

Encare que en cases tro tres tapies dalt e lo sotol sia miger.

Encare que si algu volra fer bassa pres paret de son vehi faça alè bich de pedre e de morter de vn palm e mig e pus alt que la terra o fems no sera vn palm

Encara que nigu no pot fer finestra en paret pres de son vehi a cã to si laltre ni haura. E si laltri ni haura ques hage alunyar de aql la e del canto.vj.palms de destre.

Encare que per foch quis prena de vna casa en altra dl dan quen sofira non sia tengut lo hu al altre car es cas fortuit

Encare que lans de aygues de rieres ne de torrent qui sclaten de la vna honor en altra que si dan lin esdeue noli es tengut de smena dé aquell dan quen haura sostégut perço com es cas de accidèt que deus dona.

Encare que per alberch/o per tarrat/o per taulada/o per qualq̃ paret qui caygue sobre cases/o altres honors daltri per gran dan quey do no lin sia tengut de smena si donchs no li hauia protestat ab carta.

Encare es costuma que luerna deu hauer de lonch de dos palms tro en tres e deu hauer ō ample dela paret hon reb la lū mig palm de destre sino no es dita luerna

Encare que si algu haura posseida luerna/o luernes e aquell de q̃ son les tancara o les fara tancar e puys les volra obrir que ha p/ duda tota la seruitut e possessio que iames nola pot obrir

Encara que enles honors qui son entre dos vehins que los mar/ gens son dela honor sobirana.

Encare que si alguvehi fa pres la paret de son vehi e lo hu ō aqlls haura feta casa o cases e en lort de son vehi haura algūs arbres q̃ façē scala per pujar que los hage atallar que no pot allegar possessio.

Encare que tot hom pot fer pou pres la paret de son vehi lunyāt se dels fonaments dos palms de destre.

Encare que tot hom pot fer fom de olles a coure e de gerres pres la paret de son vehi lunyant se dela paret tres palms de destre; e que faça en aquells tres palms altra paret

Encare debim que a riera sequa qui no correra tot lany pot hom fer tanqua enles honors qui aqui afrontera no strenyent lo dit passatge dela aygua.

Encare que tot hom qui aygua men riba paret de son vehi per re/ gar algunes honors dege fer ō pedre e de morter vna fila alats de dela paret hon laygua passara e pus alt que laygua que aquēt pas sara pertal queles parets nos pusquen destrouir.

Encare que com dos vehins e mes seran enla Ciutat ō Barçalona egualls en terrats/o en taula des que aquell qui primer puiara o/ brant se hage atancar que badador sobre aquell o aqlls no hage.

¶ Encara que tot hom que vene caſes o alberchs dege dar e moſtrar qualque ſeruitut aquell alberch ſoferra aſon vehi quela ſeruitut ſia cuberta/o amagada e que no la puſca hom veure & ſino ho denuncia haura ſtar adita de aço que menys valega per aquella ſeruitut aconeguda de perſones ſpertes.

¶ Encara que negu no pot allegar atanç de torra alguna quel vehi ſen hage a lũyar ſi la torra no es en carrera publica que hage merlets e que ſia enla Ciutat/o enlo burch al ſobira ſoſtre eno als altres ſoſtres ſino enlo ſobira

¶ Item que negu no pot allegar poſſeſſio enparet propria/o comuna de fineſtra gran ne poque e ſemblant troch hon puſque paſſar null hom e no altres ſino es raialera.

¶ Item que algu qui fineſtra haura no la pot obtenir per preſcripcio ſi donchs no la ha ab carta deſon vehi ans es feta en frau dela altra part.

¶ Encara declaram que luerna qui ſia feta en Buial de tapies no ſia preſa ne obtenguda per luerna ans ſera feta en frau ũ ſon vehi per que nos deu alegrar dela coſtuma.

¶ Encara que ſi null hom haura luerna ſobre ſon vehi e poſſeyda per .xxx. anys e per mes e perſa voluntat la haura tancada e puys per temps la volia obrir que nou pot fer que ans pert tota la ſeruitut que ha haguda ne ha per toſt emps ſols que laltre puſque prouar que la hage tancada.

¶ Encara dehim que tot hom qui ſia egual ab terrat ab dos vehins ſe han a tancar a comunes meſſiõs

¶ Encara que tot hom que ſia pus alt en terrat que ſon vehi ques hage a tancar e tant alt que viſta no hage ſobre ell ſi dõchs abans no guarde en ço del ſeu

¶ Encara ſapies que cent reioles deuen puiar de alt e de lonch aytãt com baſta vna tapia de alt e de lonch.

Item sapies que cent pedres de fil pugen tant e de loch aytãt cõ basta vna tapia dalt e de loneh.

Item per stimacio iusta se compten tapies de pedre enla ribera dela mar. viij. sous per quiscuna tapia

Item per stimacio enla ribera dela mar hon hom hage aportar terra per fer tapies se pot comptar de tres tapies enauall tres sous p tapia e de tres tapies ensus quatre sous pus la terra hage hom aportar e collar en alt.

Les ordinacions darbres que donen o donar puxen dan en terra de altri.

Primeramẽt que si per vẽtura enla proprietat de algu haura roures alzines albers o noguers poys e tots altres arbres q̃ sien dits strãys axicom pins exceptades o liueres que sino son luny dela proprietat del altre. xxx. peus se hagen atallar.

E si per ventura seran luny mes de trenta peus que aquell de qui sera n los pusque tenir en sa proprietat Empero si sera per algu allegat que encara iatsia sien luny. xxx. peus li donen dan algu en tal cas se hage a veure quin dan es per dos prohomens e lauors que sen auègue ab aquell aqui es dat lo dan pero lo de qui es larbre no pot esser forçat de tallar lo pus sia luny. xxx. peus segons dit es.

Beles oliueres e dels arbres de meniar exceptada figuera perque es arbre dolç que sia luny dela proprietat del altre. viij. peus Declarat empero que si los dits arbres seran en frontera de aygua no si don sino vn peu

Que marca se puga adiudicar per los veguer e balle de Barçalona iaricõ es stat acustumat no obstãt la prohibicio de no adiudicar marca contra officials reals.

Petrus dei gratia Rex Aragenum ꝛc. Dilectis et fidelibus vicarijs Baiulis et vniuersis et singulis alijs officialibus nostris infra Cathaloniam constitutis presenti

bus et futuris qui pro tempore fuerint salutem et dilectionē ¶Der aliam litteram nostram qnascunqz pignorandi licencias reuocan/ das duximus cuius littere series sic se habet ¶Petrus dei gratia Rex Aragonum Valencie ꝛc. Dilectis et fidelibus Vicarijs Baiu/ lis ac vniuersis et singulis officialibus nostris infra Cathaloniam constitutis presentibus et qui pro tempore fuerint salutez et dilec cionez Ad nostrum sepius venit auditum q licet pignoraciones ꝛ marche in quibus alter pro altero agrauatur tanqz eqtati racioni bus et iuribus odiose omnino sint euitande, vos tamē ad inuicem propter faticam iusticie et iuris defectum quem alter vestrum asse rit in alio inuenisse conceditis pignorandi licenciam aduersus sub ditos seu submissos illius iurisdictionis qui dicitur in iusticie fati/ cam repertus propter quod homines ecclesiarum et alij quam/ plures principales vl fideiussores non fuerint vel existant multiplici ter agrauātur Iane licet interduz huiusmodi pignoraciones ꝛ mar che concedantur inter subditos regnum et principetuum diuerso/ rum qui reperiti sunt in defectu iusticie atqz iuris non tamen con/ cedi debēt inter illos q̄ vni eidēqz principi sunt subiecti Cum vbi aliquis ex officialibus nostris in huiusmodi reperiatur defectu ad nos qui presidimus omnibus tamqz ad vnicum caput vel ad gene/ ralem procuratorez nostrum eiusqz vicegerētez quicunqz grauati possint et debeant protinus habere recursuz Idcirco ex certa sci encia et consulto omnes pignorandi licencias per aliquem ex offi cialibus nostris contra aliumofficialem nostrum seu subditos sibi comissos quouismodo concessas Tenore presentis reuocamus et eas decetero concedi vel fieri prohibemus Mandantes vobis et cuilibet vestrum sub pena ire et indignacionis nostre q tales licen cias nullatenus concedatis nec concessis vtamini sed eas proti/ nus reuocetis Mandantes insuper inclito Infāti Jacobo fra tri carissimo ac generali procuratori nostro ac eius vices gerenti/ bus q tales licencias fieri non permittant imo contra officiales qui reperti fuerint in defectu iusticie vel fatice et contra conceden tes dictas licencias procedant fortiter et districte taliter q manda tuz nostrum et preuisio nostra huiusmodi penarū formidine inuio labiliter obseruentur Dat. Barchinone .v. idus augusti Anno do mini Millesimo .ccc.xxxix. Cū autem intellexerimus per nūcios Ciuitatis Barchinone dictā litteram in ipsorū preiudicium et con tra constituciones pacium et treugarū et capitulorum generalium Cathalonie Curiarū fore obtētā ꝛ cōtra vs̄ ꝛ cōsuetudines ꝛ inile

gia dicte Ciutati cõcessa ⁊ p nos ierata ac etiã cõfirmata q̃b⁹ caue⁊ seu cõtinet⁊ q⁹ cũ i curia alicui⁹ loci fatica iuris iuẽta facit marcha seu pignorãdi licẽcia põt cõcedi p ordinariũ dicti loci cui facta fuerit fatiça predictaq̃ vsquidẽ ꝓuilegijs ⁊ capitulis in cãcellaria nostra exhibitis licet possemus eisdem respondere et aliter in predictis prouidere atamen volendo obseruare vsum antiquum priuilegia et ordinaciones dicte Ciuitatis per presentem mandamus vicario Baiulo et alijs officialib⁹ dicte Ciuitatis presentib⁹ et qui pro tempore fuerint q⁹ de cetero vtantur et vti possint iamdictis pignarandi licencijs contra loca inquibus fatica iuris inuenta fuerit prout per eosdem est fieri assuetum predicta littera hic inserta quam quo ad dictam Ciuitatem Barchinone et eius vicariaz ac baiuliam reuocamus cum ꝑsenti in aliquo non obstante Dat. Cesarauguste. v. kl's Madij anno domini Millesimo ccc. xl. Sig. Do

Algun veguer no puga fer alguna demanda en alguns lochs pertãyents ala ballia de Barçalona / o ales ballies pertanyents a aquella ne als homens de aquelles axi per rabo de pau e treua trencades com per algun crim o batument o mort en altra manera sino tã solament en poder del balle de Barçalona e de aquells qui serã en dites ballies per ell constituits Manant fermament atots los homens de dites ballies que no responguen en alguna cosa als dits veguers sino en poder del balle de Barçalona e altres balles constituits en dites ballies E les flaqueries e farineries e los pesos deles ferines e tot lo fet deles ferines e flaqueries enqualseuol manera sien pertenyen al Balle de Barçaloua ¶ Jacme primer en Barçalona ales nones de deembre Mil .cc. xxxj.

¶ Algu no puga edificar enlo ribatge ỏla mar de Barçalona dela dreçana que es de ponent fins al nou edifici den Bernat oliet que sta aleuãt e dela avga dela mar fins ales cases edificades de pedre e calç que son la volta de çerç E dins lo dit loch algu no gos edificar cases obradors alfõdechs o algũs statges grãs o xichs ne fer algũa cõstitucio o empaix ne hage algu aq̃ loch propri o cert Mas tot sia de vs comu afer eõpõdre e crear naus e q̃lseuol altres lenys e algu no puga fer res de dites coses p ad ẽficio del señor Rey dels seus / o p lõch vs E si algũ edificii hi era fet sia enderrocat encara qué no sos vaguda licencia del senyor Rey sens pena alguna ¶ Jacme primer

en Barçalona a.v.dels ydus de setembre Mil.cc.xxxiij

Lo veguer de Barçalona es tengut iurar de star a consell dels cõ-
sellers de Barçalona salues empero romanents entotes coses los
manaments del senyor Rey Jacme primer en Barçalona a.vij.de
les kl's de Abaig Mil.cc.lxij

Algun Ciutada de Barçalona no pot esser allongat de alguna com
manda que hagues presa de algu & si tal allongament ere atorgat
scientment o ignorant no obstant aquell sia feta execucio. Jacme
segon en Barçalona a.v.deles kl's de febrer Mil.cc.lxxiiij

La moneda dargent se ha de fer en Barçalona e no en altra part:e
de quiscun marcb dargent bo e fi nos poden fer sino setãta dos cro
ats ablo seyall dla moneda Barceloneſa de tern a ley de.xj.dinera
e malla dla dita moneda:e la Ciutat de Barçalona elegeix dos bõs
homés als ql's lo senyor Rey comana la guarda de dita moneda e q
aqlla façé fer lealmẽt & lo seyor Rey punixa los q trobats falsar
la moneda e lurs bés sia cõfiscats e iames sia restituits a lurs he-
re° e la fabrica o guany dla moneda nos vẽdra. Itez los cãbiadors
hué iurar en poder dl veguer o q tidra loch dl seyor Rey enlo loch
hõ tindrã taula que si trobaran falsa moneda en poder d algu q en
uestigaran de hont'la han haguda e la trencaran ab vnes tesores q
deuen tenir e ho denunciaran als officials del senyor Rey & perço
no sia fet preiudici als pactes e cõcessions dela operacio dla mone
da fets perlo Rey en Ja cme primer e perlo Rey en Pere segon sõ
fill confirmats Pere segon en Barçalona a.iiij.deles kl's de Ju
liol Mil.cc.lxxxv.ab loacio del infant Alfonso primogenit

Lo veguer o sotsveguer de Barçalona stant personalment dins la
veguería de valles se poden reseruar asi los processos de pau e tre
ua sometent e qualsevol criminals e de aquells conexer fora la ve-
gueria de valles dins la Ciutat de Barçalona e aqui asi degut a de
termenar e axi fonch sentẽciat plo Rey en Johã primer en Barça-
lona a.x.de febrer mil.ccc.lxxxxij

Los mercaders e Ciutadans poden compiar e vẽdre e traure de to

tes les terres del senyor Rey totes coses exceptat pegue seu e exarcia de canem mentre que lo senyor Rey haura guerra ab cristians e passada la guerra puguen traure e negociar totes coses pero no puguen portar en terres de infels ço que es prohibit perla sglesia Romana ¶Jacme segon en Barçalona a.iij.dels ydus de desembre any Mbil.cc.lxxxv.e enlo recognouerunt proceres.

¶Lo veguer de Barçalona/o son loctinent met veguer en valles e no lo senyor Rey o algun altre:e lo veguer de valles hage a complir tots los manaments del veguer de Barçalona salua lo dret e lealtat del senyor Rey:e los saigs del veguer de Barçalona poden entrar en valles per fer lo manament del veguer de Barçalona. Alfonso segon en Barçalona a.iiij.dels ydus de decembre Mbil.cc.lxxxviij.

¶Los notaris de Barçalona per quant souint han anar/o trametrē los scriuans a casa dels iutges e aqui star han.vj.diners per fulla ō original comuço es tres diners per quiscuna part no obstant la ordinacio que nos pagas sino quatre diners per fulla la qual ordinacio sia seruada en los scriuans deles Corts del veguer e balle pero de translat no poden hauer sino dos diners per fulla Jacme segon en leyda a.xvj.deles kl's de agost Mbil.ccc.j.

¶En les enquestes ques faran en Barçalona en qualseuol causes/o negocis criminals per qualseuol official ordinari/o inquisidor/o iutge delegat del senyor Rey o del princep/o successors lurs sien apellats per los dits inquisidors/o iutges dos prohomens dela dita Ciutat los quals sien presents fins la enquesta sera complida e sēs ells nos faça ¶Item en Barçalona no sien fets nouells turments ans en los turments sia procehit segōs q̄ es acostumat:e sia seruada la constitucio que algu no sia condepnat sens confexença de iutge.
¶Jacme segon en Tortosa a.iiij. dels idus de desembre mil.ccc.xxj

¶La recepcio dels testimonis e del iuramett de calūpnia se pot cometre Alfonso terç en valencia a.xvij deles kl's de febrer Mbil.ccc.xxviiij.

¶Les auols fembres encara que stiguen en cases propries deuen esser lançades del veynat hon stan bones dones. Alfonso terç en valencia a.x.deles kl's de febrer mil.ccc.xxx.

Axicom del conſell de execucions pot apellar axi mis pot appel lar del conſell donat ſobre lo modo e forma nes puga allegar nul litat ne oppoſar alguna excepcio ans ſe hage afer la execucio a con cellada no obſtant qualſeuol excepcio. Alfonſo terç a.v.dels id⁹ de Juliol Abil.ccc.xxx.

Los Conſellers de Barçalona ab aſſentiment del veguer podē fer conſols enlos officis mecanichs dela Ciutat en los quals noha cō ſols e fer ordinacions en aquells Pere terç en Sandeſa a.xij.de les kl's.de Juliol Abil.ccc.xxxvij.

En les execucions deles ſentencies e modo e forma entreuenguē ſo lament dos iuriſtes e los qui primer ſeran aſſignats conſellen fins ala fi ab vn ſalari.Alfōs.iij.en Barçalona a.xiij.deles kl's.de No embre Abil.ccc.xxxviij.

Nos pot fer comiſſio en Barçalona a algu/o alguns iuriſtes de vni uerſitat de molts negocis Exceptades cauſes de mermeſſores e ta/ dores Pere terç a.xiij.deles kl's de Noembre mil.cc.xxxviij.

En Barçalona les mau leutes paſſats dos anys del dia q̄ fā rebu/ deo lō cācellades e nulles no obſtāt q̄lſeuol renūciaciōs excepcios o cautcles en les malcutes poſades Pere terç en Barçalona a.xiij deles kl's de noembre mil.ccc.xxxviij.

Los Ciutadans de Barçalona deuen ſtar preſos al caſtell dela cor del veguer e no en poder dels Algutzirs ſino ques fes per alguna eſpecial cauſa ab deliberacio del conſell real Pere terç en Barça/ lona a.xiij. deles kl's de noembre mil.ccc.xxxviij.

La quarta part dela heretat es legittima en Barçalona Pere terç en Barçalona ales kl's Abarç mil.ccc.xxxiij.

Com ſe deſcriuē o guarden los bens dels delats e perço ſon trame ſos ſeriuans miſſatges e altres no ſen deuen res portar del delat ne exhigir res Jacme ſegon en valencia a.viij.deles kl's d' Abril Abil.ccc.xxiij e Pere terç en Barçalona lo primer de febrer mil. ccc.liij.

Lo Rey en Pere terç ab ſon priuilegi dat en Aboūço a.xi.d' Abarç any Abil.ccc.lxij. ſtatui e ordona que almenys dos cōſellers de Barçalona quiſcun diūdres ſi iuridic no ſa altramēt lo ſeguēt dia

no feriat ales perſones del veguer dela dita Ciutat enſèps ablo ve-
guer e o ſon loctinent ſien tenguts de anar e aquí deure veure hagé
tots los preſos e encercar per quina cauſaſtiguen preſos e ſaber ab
ells ſi la inquiſicio es començada e en quin punt ſta e talment ho fa
cen que los dits preſos enla preſo no ſiè fatigats e enla lur iuſticia
ſien expedits & perque aço façen e obſeruen les animes dels dits
conſellers en quant pogue lo dit ſenyor Rey ne encarrega & noreſ
menys les dites coſes ſeruar iurar los cõſellers qui lauors eré foſ-
ſen tẽguts en preſẽcia dl primer cõſell de cent iurats dla dita Ciutat
enpoder dl veguer dladita ciutat o d ſõ loctinẽt e deaqauãt ãſcũ any
cõ foſſé elets los cõſellers enla dita Ciutat hagé a iurar enlo principi
de lur regiment les dites coſes cõ preſten los altres iuramẽt.

Los notaris de Barçalona e ſcriptors dela cort del ſenyor Rey do
miciliats en dita Ciutat e ſeguints ordinariament la dita cort axi
continctament com diuiſa ſe poden congregar ſens licencia de al-
gun official per cauſes del art de notaria e fer ordinacions licites e
honeſtes per rabo dela dita art ab iuraments e penes pecuniaries
e fer talles e exhigir aquelles & demanar comptes dels qui aquel-
les hauran leuades & ſi algu de qualſevol dignitat ley condicio-
ſtat ſia enla dita Ciutat o foraaquella los acuſara o denunciara a
ells o lurs ſubſtituyts o iurats dé hauer delinquit en lur offici ans
que lia admes a acuſar o a denunciar ſe hage ſataſcriure apena de
talio ab caucio ydonea La qual primerament hage preſtar que ſi
enla accuſacio o denunciacio ſubcumbira no prouant plenament
ſa intencio in correge la pena que procuraua al accuſat o denun-
ciat e no reſmenys li pach tots los dans intereſſos e deſpeſes e fa-
ça ſufficiẽt ſatiſfactio perla iniuria Item ſi algu en iuy e fora iuy
a ells o alurs ſubſtituyts o iurats diffamara o contradira als lurs
inſtruments o teſtaments o altres publiques e autẽtiques ſcriptu
res redarguent los de falç o aſſerint eſſer fetes contra veritat ſino
prouaran ço que hauran aſſerit perla diffamacio e iniuria ſia ple-
nament ſatiſſet lo dit iniuriat dels bens del diffamant ſens figura
de iuy e ſens plet e dilaciõs Item enqueſta o proces algu no pu-
ga eſſer fet contra ells o ſubſtituyts o iurats lurs o algu de ells p
lo ſenyor Rey Gouernador veguer balle o qualſevol altre official
intges inquiſidors comiſſaris ordinaris delegats o ſubdelegats o
al's per crim de falç ans ſolament ſe hagen a fer a inſtancia e accu-
ſacio o denunciacio de part priuada dela qual ſia interes dient e
affermant que algu dels dimunt dits hauriẽ delinquit enlo dit of-

fici de notaria la qual part priuada se hage sots scriure coz demũt es dit. Altramẽt la enquesta o proces sia nulle. Joã primer en Barçalona a. vj. de Març Mil. ccc. lxxxv.

¶ Pragmatiques e altre coses faẽts p los poblats en lo pñsent prĩcipat d Catalũia

¶ Coz les mulleres se oposé enles execuciõs ques fan cõtra los marits hã electio en quis bẽs stimats vo lé esser pagades axi ols mobles cõ immobles e elles pagades ols bẽs ols marits stimats enla resta se fa la execucio e aço en los locbs reals.

Iacob⁹ dei gratia Rex Aragonum Maiozicarũ et valẽcie comesqz Barchinone et vrgelli ac dominus Mon tispesullani fidelibus suis vicarijs ꝛ baiulis et vniuersis alijs officialibus et subditis nostris ad quos psentes peruenerint salutem et gratiam Intellexim⁹ q cuz quidam sint ob ligati indebitis vel fidantius tam cristianis qz indeis absqz firma mento et obligacione vxozum suaruu ipse mulieres impediunt et penes se detinent omnia bona dictozum virozum suozum non obs tante q bona predicta sufficiant plenarie ad dotem et sponsaliciũ vxozũ snarum et vltra dictum dotem siue sponsa licium aliquid in de supauerit volum⁹ q vxozes ipsorũ nõ impediatur nec penes se detineant omnia bona dictozum virozum suozum Sz statim primi tus et ante omnia fiat extimacio bonozuz scilicet mobiliuz per vos et facta extimacione rerum mobilium fiat satisfactio mulieri de do te seu sponsalicio suo de rebus mobilibus Et si res mobiles nõ suf ficiunt ad dotem suam et sponsalicium fiat sibi complementum de rebus immobilibus Itaqz volum⁹ q lit in electione mulierũ vtrũ velint recipere bona mobilia vel immobilia pro dote et spõsalicio earumdem Et istud obseruetur et teneatur in mulieribus commo rantibus in Ciuitatibus ꝛ villis nostris Be alijs vero mulierib⁹ nõ commozantibus in Ciuitatibus et villis nostris volumus q mulie res ipse teneantur recipere dotem et sponsalicium suum in bonis immobilibus quoniam volumus q de bonis mobilibus fiat plena ria solucio indeis et alijs creditozibus dictozum virozum suozum et postqz complementum sit inde factum de eo qõ residuum fuerit de predictis bonis et de mobilibus fiat solucio integra creditori

bus debitis suis omnibus supradictis Dat. Barchinone idus septembris anno domini Millesimo.cc. primo.

Sis fa execucio en los bés del marit per credit ó .x. sous en auall no sia adm.esa la oppositio dela muller

Iacobus dei gratia Rex Aragonum &c. fidelibus vicario et Curie Caslanis ville franche salutez et gratiam Mandamus vobis quatinus per aliqua querimonia quam aliquis iudeus proponat de aliquo cristiano de decem solidis inferius non sustineatis q vxor illius cristiani firmet inde iuris ratione sponsalici nec ipsam super hoc audiatis tamen nolumus q pro tam minima quantitate per vxorem soluciones in quib⁹ viri earum tenentur valeant impediri Dat. Barchinone. viij. idus augusti anno domini millesimo.cc. Septuagesima quarto.

Sicio consta del dot espoli no sia impedida la exe cio contra lo marit perla oppositio dela muller.

Iacobus dei gratia Rex Aragonum valencie Sardinie et Corsice comesq; Barchinone ac sancte Romane ecclesie vexillarius amiratus capitaneus generalis fidelibus nostris vicario Cervarie et tarrege ac baiulo tarrege ceterisq; officialib⁹ nr̃is p̃sẽtib⁹ & futuris ad quos p̃sẽtes pervenerit salutẽ & gr̃ã pro pte aliame iudeorũ tarrage fuit expositũ coram nobis q cũ cõtigit vos ad insl̃ãciã seu q̃relas iudeorũ aliame predicte seu singulariũ ex eisratione debitorum que eis debentur adversus debitorum suorum bona procedere pro satisfactione et solucione ipsis iudeis creditoribus faciendam debitis antedictis vos execucionẽ ipsam differtis in dictis bonis facere ex eo quia vxores dictorum debitorum se eidem execucioni opponunt ratione dotium et donacionum propter nupcias earumdem q̃zuis matrimonium ad huc constet nec ex inopia maritorum vel al's eisdem vxorib⁹ competat actio prodotibus vel donacionibus ipsis Quare fuit nobis humiliter supplicatum vt inhis dignaremur ó oportuno remedio prouidere Nos itaq; supplicatioẽ ipsa benigne admissa vobis et cuilibz vestrũ dicim⁹ et mãdam⁹ firmiter et expresse q̃tin⁹ cõstito vobis de debitis antedictis a p̃dictis execucionib⁹ non cessetis propt̃ dictarũ vxorũ resistẽciã vl' fizme oblacionẽ ex quo eẽ eis ius repetẽdi dotẽ & donacionẽ propt̃ nupcias vobis nõ cõstet sedre-

cepta caucione idonea a dictis iudeis creditoribꝰ q restituẽt id qđ ex vi dicte execucionis pcepint si et cũ apperuerit dictas vrozes in eo pcius ius habere faciatis ipsis creditoribꝰ exsolui protinꝰ de bonis dictoꝝ debitoꝝ quãtitates eis debitas vt est dictum; in his taliter vos habendo q propter defectum iusticie dicti iudei aliame predicte ad nos necesse non habeant recurrere iterato Bat. Barchinone. iiij. nonas augusti anno domini millesimo Trecentesimo xxij. prouisa.

¶ En Cathalunya noba loch naufraig

Nouerint vniuersi q cum nobis Alfonso dei gratia Regi Aragonum Maiozicarum et valẽcie ac Comiti Barchinone extiterat significatum q quidam de Cathalonia presumpserunt ex torquere in aliquibus locis Cathalonie sub pretextu naufragij quasdam res q de quibusdã barchis t lignis piclitatis fuerant salue facte et hoc sit contra ius et iusticiaz Idcirco cõstituimus et ordinamus ex certa sciencia q decetero in tota Cathalonia non audeat aliquis cuiuscunqz condicionis existat capere velvsurpare ac etiam detinere aliquas res nomine naufragij vel et iam trobadure q fuerint de aliquibꝰ nauibꝰ lignis barchis vel alijs vasis piclitatis Mandãtes vicarijs baiulis t alijs omnibus officialibus et subditis nostris Cathalonie presentibus t futuris q hanc nostram presentem ordinacionem et mandatum obseruent et ab omnibꝰ faciant inuiolabiliter obseruare Et si forte inuenerint aliquos q cõtra pdictũ mãdatũ et ordinacionẽ nostrã venire psũpserint volumꝰ t mandamꝰ eisq ab ipsis pena legittima siue omi remedio puniãtuz Bat, Barchione iij. kls aplis anno domini Millesimo. cc. lxxxvi.

¶ Los corsaris q volen armar deuẽ assignar

Alfoꝰ dei gra Rex Aragonũ Maiozicarũ t valẽcie ac comes Barchinone fidelibꝰ suis vicarijs baiulis t alijs officialibꝰ nris salutẽ t gram Mandamꝰ et dicimꝰ vobis q tinus si aliqs pirata seu corsariꝰ voluerit armare cõtra inimicos q assecuret et caucat sufficiẽter in posse vro anteqz de loco vbi armauerit recedat q nõ faciat malũ in locis seu rebꝰ amicoꝝ vl treugaruz et anteqz ad alia loca diuertat reuertatur i eodẽ loco vbi armauerit cũ galione seu ligno t rebꝰ omibus quas cepit Statuimꝰ etiã t volumꝰ q aliqs officialis noster nõ possit habere nec habeat ptem in huiusmodi armatis Preterea volumꝰ t mãdamus vobis q si forte cõstiterit vl q aliqs de piratis huiusmodi fecerit

malũ aliqđ in locis vl' reb⁹ amicoꝝ vl' treugarũ illos capiatis incõ
tinẽti ꝛ captos detineatis vt contra eos possim⁹ procedere iusticia
mediãte et res ąs detulerit capiatis ꝛ custodiatis vt possint restitui
illis ąb⁹ fuerint dep̃date Dat. Barchinone. xiij. kl's augusti anno
domini millesimo. cc lxxxviij.

Que los cossaris cõ haurã feta psa sie p̃sos e les robes
q̃ portarã empades pq̃ sia vist si sõ pses de loch de pau
o treua e cõ armarã sie tẽguts assegurar ydoneamẽt
les dites coses.

Alfõs⁹ dei gra Rex ꝛc. Mãdam⁹ ꝛ dicim⁹ vobis ... si
decetero cõtigat aliquos piratas applicare ad aliq̃ loca
iurisdictõis nre cũ pda ipos visis plẽtib⁹ capiatis ꝛ res ąs
apportauerint empetis ꝛ empa ratas teneatis donec vitas
sciri possit vtrũ pdicte res si capte p eos fuerit ꝺ loco pacis vl' treu
garũ ac si fuerint de loco pacis vl' treuge q̃ possit inde restitucio fie
ri vt fuerit faciẽdũ volẽtes vt pirate q̃ armare voluerit pdicta ydo
nee assecurent Dat. Barchinone. xiij. kl's augusti anno dñi milles⁹i⁹
mo. cc. xcviij

Dela forma ąlos officials deuẽ fer les cõposicios

Alfõs⁹ dei gra Rex Aragonũ valẽcie Sardinie ꝛ Corsice
ac comes Barchinone Fidelib⁹ suis ꝛ Vicario ꝛ subuica
rio Ceruarie plẽtib⁹ ꝛ q̃ pro tẽpore fuerit salutẽ ꝛ gras cũ
cõtigat aliquãdo cõposicioes seu remissioes p vos fieri sup crimib⁹
seu delictis ideirco nos ordinauerim⁹ ꝛ expresse inhibuerim⁹ vobis
alijs officialib⁹ nr̃is ne de aliqbus criminib⁹ seu excessib⁹ de ąbus
mors naturalis vl' ciuilis aut mẽbri abcisio debetur nec de crimi⁹
ne incest⁹ cõposicioes seu remissiones faciãt Ceterum volẽtes sup a
lijs criminibus inferioꝝ⁹ distinguendis et remittendis remedium
congruum adhiberi et omnem suspicionis maculam submoueri sic
duxim⁹ prouidendum q̃ cũ contingat insuprascriptis criminib⁹ vo
bis non prohibitis seu exceptis cõposiciones fieri vos dicti vica⁹
rius et subuicarius si presentes infimul fueritis vocato et assump⁹
to notario Curie vicarie seu regenti scribaniã cõposiciones seu re⁹
missiones huiusmodi faciatis prout videretis expedire dequibus⁹
quidẽ composicionibus seu remissionib⁹ vt melius apparere valeat
iuste facte fuerint et etiam sine fraude volumus fieri duos consi⁹
miles libros in quibus de cõposicionib⁹ illis ponatur et fiat men
cio specialis et clara p notariũ seu scribaniã regẽtez p̃maneãt tẽpo
re vr̃i racionũ exhibẽtib⁹ Quare volum⁹ ꝛ vobis ꝛ vnicuiq̃ vr̃z

dicim⁹ exp̃ſſe ſub pena indignacionis nr̃e et mãdam⁹ ãr̃inus p⁹ uiſionẽ nr̃am huiuſmodi teneatis ꝛ firmit⁹ obſeruetis et cõtra ea non ueniatis et uenire aliquomodo p̃ſumatis al's uos pro inde fortiter punirem⁹ Dat. viii.id⁹ aplis anno dñi milleſimo.ccc.xxv. prouiſa.Al.

Que no ſiẽ fetes remiſſions de crims de q̃s mereſq3 mort o mutilacio de mẽbre ne de inceſt

Alfõſ⁹ dei gratia Rex Aragonũ valẽcie Sardinie ꝛ Corſice ac comes Barchinone dilecto cõſiliario ſuo ferrario de lilleto baiulo Cathalonie geñali ſalutẽ ꝛ gr̃az Cũ ex impunitate ſcelerũ conualeſcat audacia puerſorũ decet illoſ q̃bus iuriſdictio populi ẽ comiſſa ſic attẽci⁹ circa tradite ibi poteſtatis officiũ uigilare q̃ gladi⁹ q̃d vĩdictã malorũ laudem vobis nostrum eis detectos exutit infacinoroſos ſic ſenciat q̃ in noxios meatur Hinc ẽ q̃ ad auditũ nr̃z puenerit q̃ officiales nr̃i et incliti infantis Petri carilſimi pmogeniti et generalis procuratoris nõnullis criminoſis diffinicioẽs et remiſſioẽs faciũtẽ criminib⁹ ſeu grauib⁹ excelſib⁹ Idcirco q3 deffect⁹ ſeu facilitas pene huiuſmodi criminoſis delinquẽdi tribuit in cẽtinũ cũ plures male faciẽdi ſumant audaciaz dũ facinoroſos huiuſmodi publice impunitos cõſpiciũt quoiꝰ ius ꝛ racio finali ſupplicio merito cõdẽpnaret vobis dicim⁹ ꝛ mãdamus quatin⁹ viſis p̃ſẽtib⁹ faciatis ꝑconitzari publice p Ciuitates et loca in ſignia Cathalonie nec aliq̃ officiales noſtri ſeu eiuſdẽ infãtis p̃ſẽtes vl' futuri aut eorũ locatenẽtes audeãt vl' p̃ſumãt cõpoſicioẽs ꝛ diffinicioẽs ſeu remiſſioẽs facere de criminib⁹ ſeu excelſibus ad merũ impiũ ptinẽtib⁹ de q̃b⁹ mors naturalis vl' ciuilis ſeu mẽbri abſciſio poſſet ſubſequi Nec etiã de crimine inceſt⁹ nõ obſtãte cõceſſione ſeu poteſtate p nos eis cõceſſa ſiue etiam atributa Si quis aute ex p̃dictis officialib⁹ auſu temerario duct⁹ cõtra huiuſmodi prohibicionẽ ſeu mãdatum noſtrũ venire p̃ſũpſerit ipſo facto priuet̃ regimine dicti offici et reſtituat ptiid quod inde acceperit et nobis totidẽ Et ipſa cõpoſicio viribus careat et effectu Nos enim p p̃ſẽtes mãdamus vniuerſis ꝛ ſingulis officialib⁹ noſtris ꝛ eiuſdẽ infantis preſentib⁹ et futuris vl' eorũ locatenẽtibus q̃ huiuſmodi prohibicionem et mandatũ noſtrũ teneant et obſeruẽt et cõtra ea venire aliquatenus non preſumant Eos autem huiuſmodi noſtri edicti formam et preconitzacionis quam inde fieri feceritis in libris curiarum dictorum officialium noſtrorum faciatis ad ma-

rem rei euidenciam registrari Bat. Valencie. xi. idus aprilis anno domini Millesimo. ccc. Tricesimo Quinto

Que los officials puguen fer remissions de crims si aço los sera legut per priuilegis o altra dret pus empo no fossen crims deques meresques mort o mutilacio de mèbre.

Petr⁹ dei gratia Rex Aragonū ꝛc. Dilectis consiliario suo ferrario de lilleto baiulo Cathalonie generali salutē et dilectionē Licet vos ad mādatū serenissimi dōmini Regis Alfonsi bone memorie patris nostri nobis facti preconitzari publice feceritis per Ciuitates et loca in tignia Cathalonie ne aliqui officiales vl' eorū locatenētes essent ausi vel ꝑsumerēt diffinicioēs seu remissioēs facere de criminib⁹ seu excessibus ad merū imperiū ptinētib⁹ de quib⁹ mors naturalis vl' ciuilis seu mèbri abscisio posset seq nec etiā de criminib⁹ incestus nō obstāte cōcessione seu potestate eis cōcessa siue etiā atributa Attamen qr dicti officiales propter ipsas diffinicioēs seu remissiones quas nō possunt vt cōsueuerūt facere fūt exausti et vt fertur intāta penuria q̄ non possūt execucioēs facere seu in ipsorū officijs vt cōuenit prouidere et exhoc ordinauerim⁹ q̄ ꝑconitzacione ipsa nō obstāte possint decetero cōpositiones seu remissiones facere etiā de crimine incestus seu alijs quibuslibet excessibus seu delictis. Si al's compositiones facere expectant ex priuilegio vel alio iure ad eos exceptis illis de quibus mors naturalis vel ciuilis vel membri mutilacio fuerit subsecuta quas i predicta remissione seu relaxacione nolumus comprehendi Idcirco vt dicta ordinacio per dictos officiales nostros seruetur vobis dicimus et mandamus qua tinus mandatum seu dictam ordinacionem in libro Curiarum Vicariarum et Baiuliarum nostrarum Cathalonie faciant ad memoriam registrari Bat. ilerde. xvi kl's Julij anno domini Millesimo Tricētesimo Tricesimo Sexto

De quins crims se degen fer remissiōs e dequins no e qui deuen esser presents e que aq̄sta forma no se ha fuar en remissio de bans tercos empares trēcades e altres penes pecuniaries.

Alfons Jacobus illustrissimi dñi Alfōsi bone memorie Regis Aragonū filius dei gratia comes vrgelli et vicecomes Agerēcis ac illustrissimi dñi. ꝑd. Regis Aragonū

fratris nr̃i karissimi in regnis Aragonū valẽcie et Catbalonie generalis procuratori dilectis ⁊ fidelib⁹ suis vicarijs baiulis et alijs vniuersis et singulis officialibus dicti dñi Regis ad quos presentes peruenerint salutem et dilectionem Super idem dominus Rex prouisionem fecit tenorem qui sequit̃r continentem. Petrus dei gratia Rex Aragonū ⁊c. Dilectis ⁊ fidelib⁹ nr̃is vniuersis ⁊ singulis vicarijs subuicarijs et baiulis Ciuitatis et villarū nostrarum Catbalonie procuratori de Turricella et de basso vl̃ eorū locatenẽtib⁹ p̃sẽtib⁹ et futuris ad quos p̃sẽtes puenerint salutẽ et dilectionem Ad noticiã vestrã p̃ presentes deferim⁹ q̃ nos informati de fraudibus et temerarijs actibus p̃ multos ex vestris predecessoribus in dictis officis et etiam p̃ vestrū aliquos sup infrascriptis inuidẽtẽ lesionez iusticie et dãpnū nõ modicū Curie nostre comissis huc vsq̃z prouisionẽ et ordinacionẽ pro fraudibus ipsis in futurū vitãdis matura et sollẽpni deliberacione prehabita facimus infrascriptã videlicet q̃ nullus ex vobis possit remitere vl̃ diffinire pro pecunia vl̃ al's graciose crimen aliqd̃ proquo de iure ciuili vl̃ patrie seu consuetudine pena mortis naturalis vel ciuilis aut mẽbri mutilacio de beat̃ sup his enim vobis et cuilibet vr̃m totaliter p̃ p̃sẽtez adhimimus potestatẽ Sup criminib⁹ v̄o pro q̃b⁹ pene supra cõtẽte non debeant infligi quociens composicio p̃ aliquem vestrū inde comode fieri occurrat ordinam⁹ et volum⁹ q̃ huiusmodi cõposicio tractetur et cõcordetur et fiat sẽp in domo Curie vestri officij ⁊ nõ alibi et cū notario ipsi⁹ curie de cõsilio tamẽ ⁊ cõcẽsu iudicis ordinarij vl̃ assessoris vl̃ alteri⁹ iudicis q̃ de crimine ipso inquisicionẽ fecerit et nõ aliter vocatoq̃z ac sciente procuratore fiscbali vl̃ ei⁹ locuntenente q̃quãtitatẽ pro dicta cõposicione receptã in suo memoriali cõscribat Et pro tollẽdis veracione gẽciũ et fraude curie nr̃e q̃ subscripta occasione fieri solẽt volum⁹ et ordinam⁹ q̃ quãtitas pecunie vigore dicte cõposicionis p̃ partẽ criminosi vl̃ delinquẽtis vt p̃dicit̃ promittẽda vl̃ dãda detur tã pro iure Curie q̃z prosalarijs iudicis scriptoris sagionũ ac pro cũctis alijs sũptib⁹ inde factis Q̃ q̃z vltra dictã quãtitatẽ nichil pro p̃dictis salario et sũptib⁹ vl̃ quauis occasione aliqua vobis detur vl̃ alijs suprad̃ictis qui dicte inquisioni intererũt aut p̃sone alij cuicũq̃z Joéq̃z ille qui pro dicto criminoso ipsã cõposicionẽ faciet iuret ad sãcta dei & uãgelia corã vobis et alijs suprad̃ictis, vos v̄o soluatis exdicta quãtitate salaria et sũpt⁹ fiet prout fieri debuerit previa tatxacione de centi de q̃b⁹ in carta remissionis ⁊ diffinicionis p̃ vos ex dicta composicione fiẽde ⁊ etiã in libro cõpotorũ vr̃orũ mẽcionẽ claram ⁊ ex

preſſã fieri volum⁹ ꝛ iubem⁹ ad hec vt magiſter rõnalis Curie nr̃e quo ad vos dictos vicarios et baiul⁹ generalis Cathalonie quo ad vos dictos ꝛ baiulos in dictorum conpotorũ reddicione recognoſcere valeat an ſalaria ꝛ ſumpt⁹ ipſi moderati exiſtant et in compotũ admitẽdi p̃dictã jgit̃ formã in omnib⁹ ꝛ ſingulis cõpoſicionib⁹ remiſſionib⁹ ꝛ diffinicionib⁹ p vos ꝛ quẽlibet vr̃m fiẽdis iubemus p ꝑſẽtes generalẽ nr̃m edictũ tenacit obſeruari ſub pena Mille aureorũ nr̃o erario aplicãdorũ pro q̃libet vice qua p vos vl̃ vr̃m aliquẽ cõtrariũ fuerit attẽptatũ vltra officij amiſſionẽ de quo ꝑuati cẽſeamini ipo facto ꝛ nichilomin⁹ inabiles reddamini ꝑpetuo ad officia exercẽda Decernẽtes nichilomin⁹ irritas et inanes omnes et ſingulas cõpoſicioẽs remiſſiones et diffinicioẽs ſiq̃ p vos vl̃ aliquẽ vr̃m fiãt deceterο aliter q̃ꝫ ſub forma ſupi⁹ exp̃ſſata Et ne p̃ſens ordinacio capciola videat̃ neq̃ꝫ illi cũ quib⁹ dictas cõpoſicioẽs facietis valeãt ſup hec ignorãciã allegare Statuim⁹ vobiſq̃ꝫ ꝑcipiendo mãdam⁹ quatin⁹ in cõtinẽti quiſq̃ꝫ vr̃m nũc dicta officia regẽcium et de inceps quilibet ex aliis futuris cõfeſtiz in p̃cipio ſui regiminis faciatis et faciãt p̃dicta omnia prout ſupra cõtẽta ſũt voce p̃conis vna vice ſingulis mẽſib⁹ et p̃ſtim in dieb⁹ mercati in locis aſſuetis publice nũciari ꝛ regiſtris curie cuiuſlibet regiſtrari Dat. Barchinone. iiij. nonas decẽbris anno dñi milleſimo. ccc. Triſeſimo nono Et cũ q̃dã ex vobis dubitaret an dicta prouiſio ſit ſuanda p vos in remiſſionib⁹ et diffinicionib⁹ fiẽdis ſup bãnis tercijs obligacionũ debitorum empis fractis ac penispecunarijs ceteris p vos impoſitis ſeu imponẽdis et hoc fuerit nobis ſupplicatũ vt ſup p̃dictis dignaremur remediũ adhibere Et intẽcionis nr̃e exiſtat p huiuſmodi prouiſionẽ ſeu ordinacionẽ cundẽ dñm Regẽ dictos officiales ad faciẽdũ remiſſioẽs et diffinicioẽs ſup dictis bãnis tercijs obligacionũ debitorum empis fractis et penis pecunarijs certis minime voluiſſe artare Deo vtilitati reipublice prouidere volẽtes vobis dicim⁹ ꝛ mãdam⁹ quatin⁹ dictã prouiſionẽ ꝛ formã in littera ſup̃ ipſta vobis datã ſup dictis criminib⁹ tenacit obſeruetis ſed ſup cõpoſicionib⁹ diffinicionib⁹ ac remiſſionib⁹ fiẽdis ſup dictis bãnis tercijs obligacionũ debitorũ empis fractis ac penis pecuniarijs certis p vos impoſitis ſeu imponẽdis vtamini prout meli⁹ ad vtilitatẽ curie vobis videbit̃ expedire nõ obſtãte prouiſione predicta donec dñs Rex quẽ nos de premiſſis certificare intendimus ſup eis aliter duxerit prouidẽdũ Dat. Gegrũ de. xij. kl's marcij anno dñi Milleſimo. ccc. xxx. nono Eliſa. B.

¶ Cõfirmacio e declaracio ꝺla p̃cedẽt ꝓtica.

PEtrus dei gracia Rex Aragonū ꝛc. Fideli suo Bernardo d̄ sancto clemēte vicario ausonie Vici Biuipulli et Biuipullen cāpi rotūdi et d̄ Regali salutē et gram. Nuper prouisionē fecisse recolim⁹ infrascriptā. Nos Petr⁹ dei gra Rex Aragonū ꝛc. Dilectis ꝛ fidelib⁹ nr̄is vniuersis et singulis vicarijs subuicarijs et baiulis ciuitatū et villarū nr̄arū cathalonie procuratori d̄ turricella et de basso vel eorū locatenētib⁹ presēti-bus et futuris ad quos presētes puenerīt salutem ꝛ dilectionē. Ad noticiā vr̄am p presētes deferim⁹ q nos informati ꝛc. vt supra Certerū intencionē nr̄am sup premissis vobis huj⁹ serie declarātes volum⁹ q vos dict⁹ vicari⁹ de vr̄i consilio assessoris et presētib⁹ alijs supi⁹ nō iatis possitis de oīb⁹ causis seu negocijs q̄ penā mortis vl' mutilatōis mēbrorū nō requirūt et etiā de oīb⁹ negocijs quācūq; penā requirētib⁹ de quib⁹ plena probacio nequeat obtineri cōpositōes et auinēcias pro pte nr̄a facere prout meli⁹ et vtili⁹ zelo iusticie et vtilitate curie videritis expedire prouisione predicta minime obsistēte Dat. Ceseraguste. xj. kls aprilis anno dñi Mdlleſimo .ccc. Triceſimo nono ¶ Visa do.

¶ Los omicides ho delats indiciats d̄ mort no sien cōposats remesos ho guiats p algūs officials p pecunia aut al's. Ne sien dades sētēcies precebint pecunia o altra cōposicio sots pena d̄ deu Mdlia florīs dor applicadors la meytat ala almoyna dela casa del Reyt e laltra mitat ala part ōl mort te sots perill del ꝛ officiste sots deute ōla fidelitat. E es tolt tot poder als officials de fer dites remissiōs e guiatges ab decret de nullitat. E ab sēblant penes pecuniaria es manat atotes psones d̄ la terra ōl Rey inculpades dels dits crims o indicis q̄ no cōposē ho obtēgue guiatges dels dits officials E als notaris es manat q̄ aq̄lls no prenguen ho scriguen ne hi entreuen e gue sots pena d̄ Cinchmilia florins partidors enla dita forma e priuacio de lurs officis. ¶ Data en Valencia a. xiij. d̄ Setēbre Mdl cccc. vj.

¶ Los gouernadors te altres officials reals no solamēt del principat de cathalunya mas encara dels regnes de Arago Valencia Mallorques Serdenya te dles illes adiacēts. podē p pecunia tāt solamēt e no p precbs ho graciosamēt remetre los crims te de aq̄ls guiar: pus q̄ p los drets del principat ho en deffete de aq̄lls p iusticia no se hagues donar pena d̄ mort natural ho ciuil te exili ppetuu en les illes del Seyor Rey ho de mutilacio de mēbra ho greus acots p

causa ỏ furt/o alcauotaria de homẽs tenits enlo publich/o ostals
dones aguãy/o iurãts legemẽt ỏ deu e ỏla vge Abaria apostols o
sats ne ỏ cri ỏ iceſt. car enlos dits cassos es tolta tota poteſtat als
officials ordinaris ỏ cathalũya ỏ remetre e incorrerié pena ỏ pua
cio de lurs officis. E los dits officials enlos cassos aells permesos
sots pena de Abil florins dor façé les dites cõposicions quitieste
no en camerades e preſẽt lo assessor aduocat e procurador fiscal. e
lo scriua ỏla cort e enla casa/o cõsistori ỏla cort/e no en altra ptre
tãtost lo scriua la hage acõtinuar en vn libre apt nomenat libre ỏ
cõposiciõs E si fa exhigit ỏls delats mes ỏl dret ỏles gueries siels
restituit E. xj. doblaries sié dades al seyor Bey p pena E sẽblãt pe
na incorreguẽ los officials q extorquirã indegudes cõposiciõs ỏls
q no san culpables E les cõposiciõs fetes cõtra forma ỏ aqsta prac
matica aps ỏls publicacio ỏ aqlla sõ nulles ipo iure e no sié suades als
criminosos ans no obstãt aqlles los criminosos sien punits se-
gõs lurs demerits ¶ Ferrando primer en Gerena a. xviij. de Fe
brer Abil. cccc xvj.

Feta remissio ỏ algũ crim es hagut p vertaderamẽt cõfessat ẽnt
on aço q encõtinent lo tal remes deu esser pres e sens altra dilacio
ceu esser cõpellit en satisfer al iniuriat/o dãpnificat

Nos Petr⁹ dei gr̃a Rex Aragonũ Valẽcie Abaioricarum
sardinie Corsice Comesqz Barchinone Rossilionis e Ce
ritanie. Exposito nobis p vniuersitates ciuitatũ ɔ villarũ
Cathalonie q grauãtur inter cetera q p nos seu procura-
rẽ nr̃m generalẽ aut ei⁹ vices gerẽtes aut alios officiales nr̃os ali-
quotiẽs cõcedunt ɔ faciũt diffinitões siue remissiones aliquib⁹ cri
minosis interueniẽtib⁹ precib⁹ seu pecunia nõ facta satisfactione
iniuriatis vl̃ dampna passis nec prestita satisdatione decẽti sup sa
tisfactione huiusmodi faciẽda ppter qõ supplicatũ fuit nobis vt cũ
pmissa cõtra cõstitutões generaliũ cathalonie curiarũ fieri videã
tur digneremur sup premissis de cõgruo remedio prouidere. Nos
itaqz supplicatõe ipa benigne susceptа cõcedim⁹ atqz statuim⁹ q i
casu quo tales diffinitões siue remissiones fierẽt p nos vl̃ procura-
torẽ nr̃m generalẽ eiusqz vices gerẽtẽ aut alios officiales quoscũqz
pro crimine de quo diffinitio ipa facta fuerit sit habitũ prouere cõ
fesso quãtũ ad hoc q incõtinẽti sine alia dilatõe criminosus cõpel
lat̃ p captionẽ psone ad satisfaciendũ dãpnificatis siue iniuriatis
Abãdates procuratori nr̃o generali eiusqz vices gerẽtib⁹ siue dic

tũ officiũ,pcuratõis regẽtib⁹ ceteriſq; officialib⁹ nr̃is p̃ſẽtib⁹ t futuris q; cõceſſiõez t ſtatutũ huiuſmodi teneãt et obſeruẽt t nõ cõ traueniãt aliqua ratione In cuius rei teſtimoniũ pręſentẽ fieri iuſ ſimus nr̃o ſigillo munitã Dat. Barchinone, iiij, kl's auguſti,anno domini Mbilleſimo. ccc, xlvij.

¶ Bla recuſacio dels iutges dela taula.

Nos Petrus dei gratia Rex Aragonũ ꝛc. Attẽdẽtes q; ſin dici Barchinone t aliarũ Ciuitatũ villarũ atq; locorũ nr̃orũ oñz cathalonie cõgregati ꝺ nr̃i mãdato ante nr̃i p ſẽtiã barchinone expoſuerãt hũiliter cõquerẽdo q; ꝺudũ a nr̃i Curia alique lr̃e emanarũt q̃ dirigũt inq̃ſitorib⁹ tabularũ q̃ ꝺ triẽnio i trienniũ p regẽtes officia i cathalonia ſũt tenẽde q̃ cõtinẽt i effectu q; ipi inquiſitores nõ poſſũt inquirere nec cõtra ipos officiales procedere abſq; pſona aliq̃ quã nos eis adiũgam⁹ et abſq; quaq̃ dem ipſona idẽ inquiſitores ſeu iudices ſup his aliquaten⁹ nõ procedãt pro eo q; dicti officiales pretẽdãt eis eſſe ſuſpectos inquiſitores ſeu iudices memoratos q̃b⁹ ſi fierẽt infinita dãpna diſpẽdia et grauamina plurima plurimis ſequerẽtur, Mã oẽs officiales per cõſequẽs allegarẽt ſe hẽre ſuſpectos iudices tabule ante dicte. ne cõtra eos ſñia poſſet ferri. Ideo ſupplicãtibus nobis hũiliter ſin dicis ante dictis tenore pręſẽtiũ prouidem⁹ q; ipa occaſiõe nõ impediemus cognitiõez ipor̃ũ inquiſitorũ ſeu iudicũ pręfatorũ qui nimo cũ pręſẽti reuocam⁹ oẽs et ſingulas litteras a nr̃i Curia in contrariũ hacten⁹ emanatas ſic tñ q; ſi aliqs forſã recuſauerit vel decetero recuſabit vnũ aut duos ex dictis inquiſitorib⁹ in recuſacione tali geñalis cathalonie cõſtitucio obſeruet q̃ innuit ſup recuſacione iudiciũ delegatorũ certã formã. Quodq; iudices ſiue inq̃ſitores q̃ recuſati nõ fuerit ꝺ huiuſmodi recuſatione cognoſcãt iuxta formã capituli curie generalis cathalonie cõtinẽtis q; nos nec procurator noſter nõ impediem⁹ in totũ nec i ptẽ nec nos reſuabim⁹ dictã inq̃ſitõez cognitõez vl' pnũciationẽ ipſi⁹ aut ptẽ einſdẽ ymo nos et procuratores ac officiales noſtri mandabimus et mandari faciemus executori quecunq; per dictos inquiſitores fuerit iudicata. Et interim durãte cognitione recuſationis et i caſu etiã quo fuerit declaratum inquiſitores qui fuerint recuſati ſuſpectos exiſtere alij inquiſitores non recuſativaleant ſibi alios inquiſitores eligere loco illorum qui tanq; ſuſpecti fuerint reuocati cum quib⁹ i negocijs tabule poſſint procederet queſtões ipſius colligere t fine debito terminare In caſu vo quo aliquis vellet oẽs ipſos tres iudices recuſare non admittatur recuſacio ipa talis quoniã veriſſi

mile nō videtur q̄ omnes ipsi tres inquisitores sint suspecti. Mā dantes per has easdem vniuersis et singulis inquisitoribus et iu dicibus tabularum ipsarum necnō officialibus et subditis nostris Cathalonie presentibus et futuris q̄ hanc nostram prouisionem obseruent et faciant inconcusse ab aliis obseruari et contra nō ve niant quauis causa. In cuius rei testimonium presentem fieri iussimus nostro sigillo munitam. Dat. Barchinone secūda die Fe brorij anno anatiuitate domini Mbillesimo Trecentesimo. liiij.

Bola recusacio dels iutges de appellacions dela taula

Pos Petr⁹ dei grā Rex Aragonū Valencie Mbaiozicarū Sardinie et Corsice Comesq3 Barchinone Rossilionis et Ceritanie licet in causis appellacionū q̄ emittuntur a sentencijs latis per inquisitores tabule que determino i terminū tenent⁹ officiales Cathalonie q̄ publica officia tenerūt sint iam editi et assignati iudices per cōstituciones Cathalonie ge nerales vnus videlicet in Ciuitate Barchinone et alius in Ciuita te Ilerde qui faciunt et prestant iuramentum et homagium q̄ in fra certum tempus in dictis cōstitutōibus iam expressum habeant ipsas appellacionnū causas declarare. Tū sic pcepimus pro parte vestri dilectorum et fidelium nostrorum consiliariorum et pro borum hominum Ciuitatis Barchinone fuit nobis humiliter intima tum plures appellantes a dictis sentencijs vt ipsas causas appella cionum valeant plus debito procelare dimisso ipso iudice iam ad id assignato in dicta Ciuitate Barchinone impetrāt super ipsis ap pellationū causis alios iudices et ad alia examina recurrūt i ener uationez dictarum cōstitutionum et grāde damnum illorum qui i primis obtinennt setencijs ob quod iusticiam Inde habere neque unt ita celerē vt deceret Quare ad humilem supplica tionez p vos dictos consiliarios ⁊ probos homines inde nobis factam sup pre dictis sic ducimus prouidendum Q̄ omnes et singuli appellantes a dictis sentecijs decetero habeant recurrere ad dictum iudicē ap pellationū in dicta ciuitate Barchinone assignatum nec possint a liuz ad appellationes ipas modo aliquo impetrare vbi vo appel lantes ipsi iudicem iam assignatum suspectum haberent prepositis causis recusationum coz̄ quib⁹ deceat seruet capitulū curie ge neralis Ilerde et vbi rationes supplicationis pretenderent ⁊ ita esset declaratuz p dictos arbitros inde electos tunc alius iudex i ipsis caulis per nos assignetur nisi tamen ipse iudex recusatus de-

concensu partiũ alium iudicem subdelegauerint quod delegatus p nos seu subdelegatus per ipsum iudicem recusatum similiter pręs tet iuramẽtum et homagiũ ꝛ p ipsos iudices appellationes iuxta dictas cõstituciones sunt prestanda Mãdãtes per eãdẽ dictis inq̃sitoribus ceteriscz officialibus nostris et eorum locatenentibus presentibus et futuris ad quos spectet quatinus hanc nostrã prouisionem quã deliberate ꝛ vt parcat vexationibus et ex pẽsis ptiũ faciam⁹ teneãt firmiter et obseruent tenericz et obsuari faciãt p quoscunqz inuiolabiliter et in aliqua nõ contraueniãt seu aliquẽ cõtrauenire permittant aliqua ratione. In cuius rei testimonium presẽtes fieri ꝛ sigillo nostro pendẽti iussimus cõmuniri Bat. barchinone. xviij. Februarij anno Millesimo. cclxxiij. Regniqz nostri. xxxviij. ¶ Tidit Roma:

¶ Que no sia admesa supplicacio de sentencia real si no prestada caucio

Dos Petrus ꝛc. Quoniã nõ est malicijs hominum indulgẽdũ neqz fugamen deuicti seu q̃ sencialiter in consilio seu auditorio Cãcellarie Regie subcubuerit sub conuenencia est consouendum ad inuestigandas vias lubricas quibus luce Regalis iudici non contẽtus ex qua sencialiter sit deuictus seu subcubuerit vt est dictum pdidit substanciam sui victoris faciat expensas in vexationibus alias exactionibus in debitis deuascari. Habito igitur super his deliberatione matura pleno nostro cõsilio prouidemus ac perpetuo ordinamus q̃ deinceps et q̃ocunqz in Curia nostra post prolationem alicuius sencie pronunciationis vel declarationis per nos seu in p̃sonam nostram per alium quemcunqz ferende contigerit supplicationem porrigi de eadem sentencia pronunciacione seu declaratione retractando resoluendo seu aliqualiter corrigendo non al'r ipsa supplicacio admittatur nisi prius dictus talis supplicans ideneam in dicta curia prebuerit caucionem q̃ casu quo in causa eiusdem supplicationis subcumbat expensas fiendas et dampna sustinenda per alteram partem occasione dicte cause soluet et resarciet integri'er et complete. In cuius rei testimonium presentem fieri iussimus nostro sigillo munitã Bat. Barchinone. xxvij. die augusti anno anatiuitate domini Millesimo Trecẽtesimo Septuagesimo Tercio Regniqz nostri xxxviij. Visa Bo.

¶ Que ỏ causa de supplicacio no sia feta cõmissio foza la'audiẽcia

Cartes

Nos Petrus dei gratia Rex Aragonū Valencie Maio-ricarum ꝛc. Experiencia q̄ est omnium reruꝫ magistra se pius in apertū produxit q̄ post sētēcias latas p nos seu i psonā nr̄am p nr̄m Cancellariū Vicecācellariū seu nos tram Regentes Cancellariā in consilio nostro sup littibus que ini bi seu in nostra curia ptractantur seu resumūtur seu al's pars con-tra quā tales sentēcie fūt promulgate p viā supplicationis seu sim plicis querele aut al's ad nos habet recursum. Hosqꝫ quandoqꝫ ad dicte pt̄is instancia vel importunitatē aut al's dictas sentēcias facimus recognosci vnde sequitur q̄ pt̄es ipse in litium preteritorum reincidunt recidiuam Sunt etiā alij qui pro dictis sentencijs infra terminum decem dierū sicut eis ō iure licet ad nos supplicāt eorū supplicationem malicia cōcussa prosequi nō curātes: ex quo dicte sentēcie aliqualiter remanēt in suspēso. Idcirco nos volēt-es malicijs hominum obuiare ꝛ ne pt̄es sumptibus et expensis fatigentur habito super his digesto et maturo consilio Tenore presēt-is prouidemus statuimus et ordinamus de his sanctionem pragmaticā facientes q̄ de seu pro sentēcijs p nos seu in psonā nostrā per Cācellariū Vicecancellarium nostros seu nostram Cancellaria-riam regentes in nostro cōsilio et al's in curia nostra latisvsqꝫ ad ordiernā diē seu quas decetero proferri cōtigerit inter quascūqꝫ vniuersitates sive psonas si pro eisdē infra decem dies post prolationē ipsarū cōtinue secuturos non fuit seu non fuerit supplicatū non possit expost ad nos vl̄ officiales nostros inde recursus habe ri: nec talis ad nos pro his recurrēs p nos vllatenus audiat'imo illi volumus nunc pro tunc viā pro cludi agendi. Et illū volumus incidere in penam duorum Mille florenorum pro qualibet vice q̄ ad nos vel officiales nostros recursum habuerit pro premissis Cuius medietatē nobis et fisco nostro et aliam medietatē parti in cuius fauorem dicte sentencie late sint vel fuerint adquiri volumus et iubemus. Ordinamus etiā et statuimus pragmatice q̄ si a sentēcijs ferendis vt est dictum infra dictos decē dies ad nos fuerit supplicatum ps supplicans infra vnum annū a die ꝓsupplicationis in antea continue secuturū causam eiusdem supplicationis prosequi teneatur et ipsa causa infra dictum annū debeat determinari al's lapso dicto anno ipse sentencie ꝛ i rem transeant iudicatam et pro transactis in rem iudicatam habeātur pretextu presentis pragmatice quam vigorem legis in omnibus volumus obtinere. Et nichilominus huius serie reuocamus cassamus et irritamus et annullamus omnes ꝛ singulas cōmissiones per nos factas vsqꝫ nūc

seu que decetero nos facere cõtigerit super supplicationibus factis seu fiendis nobis a dictis sentẽcijs contra formam ordinatõis et pragmatice presentis seu super recursu qd nos vel officiales nostros habito seu habendo pro eisdem iudicibus et cõmissarijs quibuscunqz inde assignatis seu assignandis expresse inhibentes ne dictis cõmissionibus aliquatenus decetero vtãtur nec se intromittant de eisdem. Mandantes per hanc eandem carissimo primogenito et nostro generali Gubernatori Cancellario Vicecancellario et nostram cancellariam regentibus presentibus ⁊ futuris ceterisqz officialib⁹ ⁊ cõmissarijs seu iudicib⁹ delegatis ⁊ delegãdis nostris presentibus ⁊ futuris quatinus nostram ordinationem statutum et sanctionem huiusmodi rata et firma habeant teneant ⁊ obseruari inuiolabiliter faciant ⁊ non contraueniant nec aliquẽ cõtrauenire permittant quauis causa In cuius rei testimonium hãc fieri iussimus nostro sigillo pendenti munitam. Dat. Valãcie. xvii die Septembris anno a natiuitate domini Millesimo Trecentesimo Octuagesimo secundo Regnicz nostri. Quadragesimo septimo ¶ Rex Petrus.

¶ Si los creedors procurants que algu sia pres noli daran aliments e pagaran lo dret del carceller sia desliurat dela preso puno tinga bens

Iacobus dei gratia Rex Aragonum ⁊c. Dilectis vicario ⁊ baiulo ville frãche penitẽsis vl' eorũ locatenẽtib⁹ Salutem et dilectionem. Ex parte carcerarij ville franche nobis extitit intimatum ꝙ licet Mirus de castroueteri capi fecerit Bernardũ massaguerij ō termino castri de sobirats ꝓ quadam pecunie quantitate in qua sibi tenetur vt dicitur. Idẽqz carcerarius ad instãciã ipsius Miri prefatum Bernardum captum tenuerit per vnum annum vl' circa eo qz non poterat soluere predictam summam pecunie miro prelibato. Idemqz mirus quãuis prestet alimenta Bernardo predicto ius tamẽ carcerarie exsoluere reonuit carcerario memorate qō similiter recusant persoluere nonnulli qui alios capi faciunt pro comandis cum ipsi cõmendatarij effecti sunt nō soluendo. Quo circa vobis dicimus ⁊ mandamus quatinus quilibet vestrum in iurisdictione sibi cõmissa cõpellatis tam dictũ mirũ qz ceteros q̃ pro comandis huiusmodi aliquos capi fecerint ad soluẽdũ dicto carcerario ius sibi seu salariũ consuetum. Et si capti nulla bona habuerint faciatis ab illis qui eos capi fecerint prouideri de bonis eorumdem tam in alimentis q̃m in dicto salario prout de iure et ratione fuerit faciendum alias

nſi capti voluerint in alimentis prouidere vel ius carcerario pſol uere vt eſt dictum illos vlterius nõ teneatis ſed a captione vel car cere ipſos penit⁹ abſoluatis Data Barchinone tertio Nonas Ju nij anno domini Milleſimo.ccc.xxvij. ¶ Viſa per Canc;

¶ La precedent prouiſio es confirmada per prouiſio del Rey en Pere terç data en Barçalona a.iij.dels Idus de Juny Mil.ccc xlij.

¶ En cathalunya algu no pot eſſer cridat traydor;

ALfonſus dei gratia Rex Aragonum ꝛc. Dilecto noſtro Raymundo de coponibus gerẽti vices procuratoris ꝛc. exiſtenti in obſidione caſtri de otinaricis volumus tamẽ q̃ ipſos vtpditores proclamari nullatenus faciatis cũ ꝺ conſuetudine Cathalonie nemo poſſit proditor pclamari niſi con uictus fuerit per bellum vel ad bellum citatus contumaciter re erit comparere poſſunt tamẽ illi qui proditores ſunt al's iudiciali ter conueniri et pro proditõe ſi preſentes ſint vel in poſſe iudican tis ſẽtẽcialiter condempnari. Dat. Barchinone. xiiij. kl's decẽbriſ mno domini Milleſimo.ccc.xxxv.

¶ De ꝺret de carcelatge

PEtrus dei gratia Rex Aragonum ꝛc. Dilecto noſtro vi cario Barchinone et vallenſis ſeu eius locatenẽtib⁹ Sa lutem et dilectionem. Sicut pro parte procuratorum et adminiſtratorum pauperum qui in caſtro noſtre Curievi carie Barchinone detinentur capti fuit nobis reuerenter expo ſitum q̃ carcerarius dicti caſtri recepit per aliquod tempus a ſub uicario Barchinone illos duos denarios et obulũ Barchinoneſes quos exordinatione noſtrorum predeceſſorum recolende memo rie ab olim facta et p nos vtiq; obſeruata dictus ſubuicarius de e molumentis Regijs cuilibet ex dictis pauperibus captis delatis de criminibus qualibet die pro earum prouiſione dare et exſolue re eſt aſtrictus quos ſiquidem duos denarios et obulum in refec tione et prouiſione dictorum captorum pauperum carcerarius ip ſe cõuertere non curauit ymo ex inde quandam quantitatem pecu nie detinet penes ſe minus debite et iniuſte ac in dictorum paupe rum preiudicium valde notum. Quãobrem ſupplicato nobis hũi liter ſuper hijs debite prouideri vobis dicimus et mãdamus ꝺ cer

ta sciencia et expresse quatinus dictū carcerarium preture viribꝰ compellatis ad tradendum et deliberandum dictis administratoribus vel cui voluerint loco sui totum id q̄ repiretis et vobis constabit legittime ipsum accepisse ex dictis duobus denarijs et obolo et non convertisse in provisione predicta quiquidē administratores illud in provisione eadem teneantur convertere et non in alios quosvis vsus procedendo in premissis breviter simpliciter sumarie et deplano malicijs et difugijs omnibus pretermissis taliter in his vos habēdo vt dicti administratores ad nos pro premissis redere non habeāt querelose. Dat. Gerūde. xviiii. octobris anno anativitate domini Millesimo. ccc. lxxxv. ¶ Regēs Canc.

¶ Tenor dicte ordinationis talis ē. Encare que lo dit carceller: e balle e altre tinēt lo regēt la dita carcellaria pot ho ha acostumat de haver per cascun pres per lo temps ōla preso quant q̄sia pach q̄nt exira ōla preso dos diners menuts barçaloneses ala exida de la preso e no mes. E per manera ō serviey ne p neguen altra manera o color nō deumes pēdre ne haver lo dit carceller ne altre p ell

¶ Itē quel dit carceller o altre tenint e regint la dita Cancellaria no prena ne puxe pendre ne haver de cascun pres axi hom com fēbra per lo temps que haura stat tancat enlo corral o altre casa apartada dela preso quant exiran del dit corral o casa apartada si no dos diners menuts Barçaloneses ala exida dela dita preso e q̄ per manera de serviey ne per alguna altra manera o color non puxa mes pendre ne haver. Declarat empero expressament retengut q̄ la ordinacio e tatxacio enlo presēt capitol contenguda no sia entesa sino solament en aquells qui staran tancats enlo corral enla casa de Mallorques enla casa ōls lleus enla casa dela scolta enla casa deles dones enla torra dena gonguera: e enla tauaga. Si empero algu o alguns dels dits presos axi homens com dones ab licencia del dit carceller e ariesch e fortuna de aquell desijant haver pus ampla preso volian anar soltamēt per tota la preso dessus dita quel dit carceller ho prena a sō riesch. En aquest cas puxa demanar haver e rebre de q̄scu e p quiscun dia e nit. iiii. diners menuts Barçaloneses e no pus auant per carcellatge o menys si li plaura pero si los dits presos fugiran que sia imputat al carceller dessus e ales sues fermances.

¶ Los pobres sien desliurats dela preso sens pagar carcellatge

Petrus dei gratia Rex Aragonum Valencie Sardinie t Corsice Comesq3 Barchinone fidelib9 suis Vicario suo et baulo Cervarie vel corum locatenentibus Salutez t gratiam pro parte paciariorum et proborum hominuz dicte ville fuit humiliter propositum coram nobis q3 q3 aliqui pauperes et miserabiles persone que detinentur capte in carcere dicte ville sint de illis crimenibus seu excessibus de quibus inculpati fuerint per vos vel vm alterum absoluti atamen custos dicti carceris renuit eos a carcere liberare donec p carcellagiu exsolue rint licet sint pauperes et non habeant vnde soluant. Quare fuit nobis humiliter supplicatum per nos super his de opportuno re medio prouidere nosq3 ipsa supplicatione benigne admissa vobis dicimus et mandamus quatinus dictos captos presentes et q decetero capti fuerint a dictis criminibus seu excessibus absoluti si pauperes sint et carcelagium non habeãt vnde soluãt eos a dicto carcere liberari protinus facia tis licet non soluant carcelagiuz prelibatum. Dat. Sãdisie. xvj. kl's Julij anno domini Mbilleſimo .ccc.xxxvii.

¶ Los aduocats no gosen aduocar ne los notaris scriure ne los procuradors procurar enles causes fiscals sẽ se licencia

In Dei Petrus dei gratia Rex Aragonum Valencie Sardinie Corcile Comesq3 Barchinone Intelleto pro parte paciariorum et proborum hominum ville Cervarie qualiter lapsis temporebus a baiulo vel alio officiali nostro licencia nõ obtenta cõtra fiscalia iura nostra iurisperiti aduocati ville predicte patrocinium prestiterũt notarij et scriptores scriptas publicas et ait cõfecerunt procuratores seu causidici pro viribus procurarunt ex quibus dicta iura fiscalia susceperunt vel suscipere potuerunt non modica detrimmenta. Ideo pro conservatione nostrorum iurium predictorum ac vtilitate reipublice dicte ville pro cuius parte fuit nobis humiliter supplicatum. Tenore presẽtis decernimus volumus et etiam ordinamus q3 decetero q3diu d nostra processerit voluntate quicunq3 iurisperiti aduocati notarij seu scriptores et procuratores non audeant modo aliquo vel presumant patrocinium prestare scribere vel procurare in negocijs fiscalibus contra vos vel iurisdictionem vestram absq3 licencia t pmissu nostri baiuli vel vicarij dicte ville quequidẽ licẽcia eis detur per baiulum vl' vicarium memoratos nisi posset ex causa iustis

sima denegari. Mandantes per presentem vniuersis et singulis iu risperitis et notariis seu scriptoribus et procuratoribus hac alias q̄ buscunq; tam officialibus q̄z subditis nostris presentibus et futu ris q̄ predicta inviolabiliter teneant firmiter et obseruent et nō cō traueniant aliqua ratione dum nobis placuerit vt prefertur pro ut de nostri confidunt gratia vel amore In cuius rei testimonium presentem fieri iussimus nostro sigillo munitam. Dat. Valēcie ter tio kls Februarij anno domini Mdilesimo. ccc. Quadragesimo primo. ¶. A. Vic.

¶ Que los amichs de algun mort o iniuriat no prenguen vengẽ de los propinques de los iniuriants sino que primer hagen certifi car per. x. dies ans sots pena de trahicio.

Petrus dei gratia ꝛc. Fidelibus nostris vicario bagiarum berge et bergatani et baiulo minorise vel eorum locatenentibus presentibus et futuris Salutem et gratiam Ad nostrum sepius peruenit auditum q̄ in Ciuitate Mbinorise et vicaria predicta instigante pacis emulo quidam abusus praue cōsuetudinis subintrauit q̄ siquis ab alio fuerit interemptus vel offensus vel consanguinei vel amici vulnerati mortui vel offensi sibi vindictam assumere presumentes et in hoc vlcionem nostre iusticie contemnentes nedum contra personā interfectoris vulneratoris seu offensoris mortis exitum vel vulneris excidium machinantur verum etiam consanguineos et amicos eorum quāmq; innoxios et interdum gradu parentele remotos occidunt vulnerant et offendunt. Cum itaq; graue sit plurimum et enorme necnon iuri naturali contrarium et ab oi rationis tramite alienū q̄ insontes pro nocentibus dampnum vel iniuriam patiantur Volentes propterea consuetudinem tam dampnabilem reipublice pernicioſam exemplo inimicam nature ac singularium destructiuā prorsus euellere et congruis remediis a prauis innoxium sanguinē scisciencium cogitationibus extirpare presentis statuti et ordinationis nostre tenore sancimus q̄ nullus offensus aut consanguineus vel amicꝰ alicuius interfecti offensi percussi vel vulnerati nunc vl' in futurū audeant vel presumant occidere percutere vulnerare seu offendere aliquem consanguineum vel amicum interfectoris percussoris vulneratoris aut offensoris donec prius ipsum certificauerit cum instrumento publico q̄ de ipso vult vindictam assumere. nec postea per decem dies continue subsequentes ex quo certificatio predicta illi personaliter fuerit presentata cum instrumento publico vt

preferẽ Edicientes pro pena q̃ qui contrafecerit habeatur et pu-
niatur pro bausatore et proditore ipso facto. Ita q̃ per belluz vl̃
aliquod genus seu armorum subsidium se purgare vel excondere
non possit nec ad hoc aliquaten⁹ admittatur ymo ex quo probatũ
extiterit ipsum ante certificationem personaliter factam vel infra
decem dies ex quo facta et presentata fuerit vt est dictum mortem
vulnus percussiones vel quamlibet personalem offensam alij intu-
lisse pro bausatore et proditore ab omnibus habeatur ⁊ pro talivi
tetur nec recepter ab aliquo vel quomodolibet deffendatur ymo
si capi potuerit tanq̃z bausator et proditor puniatur Si vero post
decem dies predictos predictus notificans dampnum vel iniuri
am consanguineis vel amicis dicti interfectoris vel offensoris in-
tulerit puniatur prout de iure et ratione fuerit faciendũ. Quo cir
ca vobis dicimus et districte precipiendo mandamus quatin⁹ pre
sens statutum nostruz siue pragmaticã sanctionẽ inviolabiliter ob
seruando eam vt nullus possit ignorancia m allegare frequenter di
ebus quibus in vicaria et baiulia predictis mercatum aut nundi-
ne celebrantur voce preconis faciatis solenniter publicari. Dat.
Barchinone. x. die Decembres anno a natiuitate domini Mille si
mo. ccc. lx.

Com se deu fer aliscara

Ad petrus dei gratia ⁊c. Dilecto cõsiliario nostro Berẽ
gario de apila gerenti vices gubernatoris in cathalonia
Salutem ⁊ dilectionem Cum super negocio estimatõis
seu e vende fiende de iniuria facta Bernardo de grana
lẽci p Bernardum cestorcs militem Berengarium ⁊ Baymundũ
dodena et quosdam alios equites et pedites super que nos cũ nos
tra littera consultastis q̃ ipsa estimacio ad nos vt principẽ et ad nul
lũ aliũ ptinebat Nosq̃z bisvisis ⁊ recognitis sepe ⁊ sepius ĩ nostro
consilio decla ationeq̃z q̃ per nos anno infrascripto fuit factam ĩ
ciuitate Barchinone videlicet q̃ vsaticus incipiens auctoritate et
rogatu locũ hẽt in fugatione siue encalç p ipsos Bñ de cestorres ⁊
alios prenominatos contra dictum Bñ vt in ipsa declaratione la-
cius continetur et attẽtis alijs attendẽdis cuz presenti declaram⁹
iuxta emendas c ntentas in vsatico Barchinone aliscare i dicto
casu locum habere quã aliscaram volumus et declaramus talez fi
eri debere videlicet q̃ ipse Bernardus cestorres et a ij prenomina
ti fugantes iusup cum calibus et sine sotularibus et ense pedester

debent ire publice et ꝺ die ꝺ loco illo quo ceperunt fugare dictū Bernardum et postea intrando villā de moya versus plateaz ipi⁹ ville eundo vadant vsqz ad illam domum, B⁹. de laneda sartoris i qua dict⁹ Bernard⁹ se recollexit ꝛ q dū fiet ista aliscara dict⁹ Bernardus sit in platea ipsi⁹ ville ad hoc vt sciatur q ratione dicti en calç fiat dicta aliscara Idcirco vobis dicimus et mandamus quatinus infra spacium, xv, dierū per vos dictis Bernardo de turribus et alijs prenominatis prefigendum dictam aliscaram per ipz Bernardum et alios superius nominatos vt superius continetur fieri faciatis. Si tamen dictam aliscaram seu emendā dictus Bernardus et alij prenominati facere noluerint vel nō curauerīt infra spacium dictorum, xv, dierū in eorum cōtumacia faciatis satisfieri de bonis ipsorum Bernardi cestorres et aliorū prenominatorū eidem bernardo/in eo in quo dicta emēda aliscare recepto iuramēto a dicto bernardo per vos fuerit stimata et vltra hoc et casu etiā q dicta aliscara fiat in quibuscunqz damnis et expensis quas dictum bernardū ratione dicti encalç vel persecutionis eiusdem sustinuisse aperuerit et decetero sustinebit ꝛ per sacramentum aduerauerit sibi satisfieri faciatis quorū attamen taxatione vobis cuz presenti oi appellatione remota ducimus committendā taliter faciēdo vt dictus bernardus pro predictis ad nos iterato recurrere nō cogatur. Dat. perpiniani sub sigillo nostro secreto, xxiij, die Madij anno anatiuitate domini Millesimo, ccc. lxij. ¶ Visa Roma.

¶ Que per cens degut per laichs a persones eccleſi astiques los dits laichs no sien tirats ala cort eccleſiastica

Petrus dei gratia Rex Aragonum ꝛc. Dilecto et fidelibus nostris gerenti vices gubernatoris generalis in Cathalonia Vicario et Baiulo ceterisqz nostris officialibus Barchinone vel eorum locatenentibus Salutē et dilectionem. Dudum vobis scripsisse recolimus sub hac forma. Petrus dei gratia ꝛc. Dilecto et fidelibus gerentivices gubernatoris generalis in cathalonia Vicario ꝛ Baiulo ceterisqz officialibus nostris Barchinonae vel eorum locatenentibus Salutem et dilectionez Exposituone sindicorum Ciuitatis Barchinone ad generales Curias quas in mōtissono nouiter celebram⁹ destinatorum percepimus q officiales Episcopi Barchinone suam falcem in alienam segetem mitere non verentes pro exactionibus

cersurm ques perse ne mere laice facit nt persons ecclesiastici compellunt per sensuram ecclesiasticam dictos laicos ad soluendum census predictos q̄ nedum in lesionem nostre iurisdictionis noscitur euidencius redundare, seo etiam dispositionis iuris communis q̄ actor rei forū totaliter sequi debet. Sane q̄r sic ad vsurpacione iurisdictionis eccclesiastice debite retrahim⁹ manus nostras sic prohibere tenemur nostre iurisdictionis regie lesionem. Idcirco habito super hoc maturo consilio et digesto vobis et vestrum singulis dicimus firmiter et mandamus de certa sciencia et expresse quatinus prohibeatis expresse dictos mere laicos cōparere coram officialibus Episcopi ratione censuum premissorū. Et illa clericis soluere districtu officialium predictorum habētes vel taliter i premissis puniendo si locus affuerit prout spectat ad vos vsurpaciones nostre iurisdictionis taliter q̄ eos penitcat ⁊ retrahātur alij similia attemptare q̄ iura nostra illesa remancāt ac nostri naturales subditi a calumpnijs oppressionibus prescruentur Dat. in montesono. xv. die Marcij anno dñi Millesimo, ccc. lxiij Elisa Roma, Sane pro parte cōsiliariorum et proborum hominū Ciuitatis Barchinone nobis fuit nūc expositum querelosc q̄ per Bernardum de vzinellis Thesaurariū nostrū militem legumq̄ doctorem auctoritate et ex cōmissione nostra predicta littera extitit reuocata in quodam prouinciali consilio Tarrachone ad instāciam Episcopi Barchinone ⁊ ipsa reuocacione per nos confirmata parte dicte Ciuitatis in his non vocata nec audita et in ipsius Ciuitatis et consiliariorum et proborum hominum eiusdem lesionem ac preiudicium manifestum de quibus reuocacione ⁊ confirmacione apere dicit̄ per publica instrumenta ad instanciam dicti Episcopi inde confecta, Quamobrem supplicarunt nobis ⁊ icti cōsiliarij ⁊ probi homines vt predictam reuocacionem seu quamuis prouisionem super predictis factam per dictum quondam thesaurarium nostrum necnon ⁊ confirmacionem inde per nos factā parte dicte Ciuitatis non vocata nec audita et etiam preceptzationē inde secutā reuocare ex debito iusticie dignaremur et predicta ad pristinum reducere statum quo erant ante reuocacionem seu prouisionem seu confirmacionem obtentas per dictuz Episcopum ac preconitzacionem inde secutam. Vnde nos predicte supplicationi tanq̄ iuste et iuri ac rationi consone benigne annuentes huius serie predictam reuocacionem et prouisionem ac confirmacionem ⁊ preconitzationem inde secutam de certa sciencia et expresse penit⁹ reuocamus et pro reuocatis haberi volumus ⁊ iubemus quā etiaz

preconitzationem per contrariam preconitzationem quam inde fieri faciatis per loca assueta dicte Ciuitatis volumus per vos publice diuulgari. Et nichilominus presentis serie cõfirmantes i omnibus et per omnia litteram preicertam pro parte dicte Ciuitatis a nostra Curia emanata et contenta in ea que ad pristinum reducimus statum quo erant ante reuocacionem prouisionem et confirmacionem predictas vobis et singulis vestris dicimus et mandamus q litteram preincertam et omnia in ea et mandatum in his p nos vobis factuz penitus obstuctis reuocationib⁹ et prouisionib⁹ ac confirmationib⁹ seu preconitzationib⁹ predictis quas tenore pstis vt predicitur reuocamus obsistentib⁹ nullomodo. Dat. barchinone. xxviij. die septẽbris anno Mcclxxxvij. Visa Roma.

¶De axomatcix

En Abarti p la gracia ð deu Rey ð Arago ꝛc. Entes e declarat que simple denegacio de senyoria o de responsio de cens sens altra violẽcia o iniuria actual no es causa o titol couinẽt per cõuenir lo lech possehidor deuant la cort eccleſiastica. ꝛc. Bada en Valẽcia a. xx. de Abarç enlãy Mcclxxxvij. Speredeu Vicicãceller. ¶ Fõch confirmada la dita pragmatica del Rey en Abarti p lo Rey don Ferrãdo primer en Barçalona a. v. de Janer any Mcclxxxiij. ¶De gualbis Vice.

¶Contra alcauots e los publiques e ostalers luro.

In Dei nomine Ego Petrus dei gratia Rex Aragonum Valẽcie Maioricarũ Sardinie et Corsice Comes Barchinone Rossilionis et Ceritanie. Quia magistra rerum efficax experiẽcia edocuit q ex subscriptis fuerint cõmissa et cõmittuntur multa enormia quibus nos ex debito cõmissi nobis ab alto regiminis debemus quantum possumus salubriter prouidere. Idco ad supplicationem super his per Curiaz generalẽ cathalonie quã in Ciuitate Ilerde nunc celebramus humiliter nobis factam ð cõsilio aprobatõe et consensu ymo requisitione dicte Curie generalis hac nostra pragmatica et inuiolabili sanctione in toto principatu cathalonie obtinenda ð certa sciencia pro euitandis enormibus excessibus et malis que ex subscriptis hactenus sunt cõmissa et al's pro bono statu ciuitatum villarum et locorum principatus cathalonie cõcedim⁹ prouidemus sanctimus et statuimus ac etiã

ordinamus hec que in subscriptis capitulis continẽtur. Per bõ stament dela terra e per cessar molts peccats q̃ enles coses deuall scrites se son trobats es troben tot dia per aquesta present ordinacio: e pragmatica sanctio stablim prouehim e ordenam que negu/na fembra publica de qualque condicio sia no gos ser a algũ hoste de bordell ne a amich e alcauot seu ne a altra persona carta de co/manda scriptura de terç ne altra qualseuol obligacio ò sa persona per diners robes ne bens q̃ prestats fiats/o comanats li sien/ne al gũ notari hi gos posar sagramẽt ans sis cõtrafara tot ço e quãt fet ne sera sia reuocat e anullat: e per cas va: e nulla hagut axicom si fet no ere. Ajustat que de tot ço que la dita aytal fembra haura en cartat a algu sia quitia en persona e en bens. E lo official quen de/guera ser iusticia puxa en orga hauer de aquell quis haura fet fer lo dit encartament la meytat dela quantitat encartada: la qual ha ja posar en rebuda enlos comptes de son offici sots pena de deu dobles e que no puga hauer gracia/o remissio com sia stat trobat que algũs alcauots e altres males persones se fã fer les dites obli gacions ales dites fembres ab les quals obligacions les tenẽ cap tiuades enlo peccat q̃ no gosen nen poden exir/o ab gran difficul/tat. Jtẽ que perço q̃ les dites fembres mils e pus francament pu xen quant se vullen dels dits bordells exir e no hagen per força a/turar. Ordonam e statuhim que nengun hom de qualseuol condi/cio sia no gos fer amiga ne asi mateix apropiar alguna deles dites fembres tinẽt aquella en bordell ne en ostal com no sia legut a al/gu fer propi dela cosa comuna. E que si algu sera trobat qui fem/bra de bordell tinga ne de son mal guany visca tantost sia p la ciu/tat vila/o loch hon aytal malifici perpetrara scobat e açotat axi/com a alcauot publich e daqui exellat hon si apres sera trob/at sia penjat per lo coll en guisa que muyra sens tota gracia e mer/ci. E q̃ algun official no puxa mudar aquesta pena en altra ne fer ne gra/cia ne remissio graciosament ne per diners. Jtem que per tolre e squiuar tota occasio de tenir en destret e oppressio les dites fem/bres. Ordonam e prouehim que los dits alcauots hostalers ne hos/taleres ne altres qui acullen les dites fembres axi en iaure com en menjar e beure no gosen per si ne per altra vẽdre ne tenir alguna natura/o manera de reuenderia per vendre ales dites fembres/o a altres en nom de aquelles vulles sia reuẽderia ò pa de vi ò carn/oli ò fruytes/o daltres qualseuol coses/o vitualles com los dits hostalers e reuenedors los ho venen en tan gran for/o preu q̃ les dites fembres ne haurien de tot altre molt mes per sou vn diner q̃

nō hā d ells ꝰ dos e ab males mancres q̄ tenē les posē en no gosar d cōprarne daltres sino dlls/ E aço ordenaz sots les penes demūt ex pssades. Itē cō sia stat trobat q̄ hostalers de fēbres de bordell/ e a/ quells qui ls logué cases/ o draps de lit les oprimē e les fā extorci ons e exactiōs no degudes volēt hauer dlles loguers fort excessi? e destrépats dles cases lits e draps q̄ls logué ptal cō elles no podé te nir cases en altre pt fora los bordells e han alogar p força aqui ca/ ses daq̄lls q̄ les hi hā e q̄ lurs cases tenē aqui agaballades e p cōse/ guēt hā alogar lits e draps daq̄lls matey/ cō daltres psones libe ramēt no troballé & pço les dites fēbres vltra lo peccat de lur cors hagé segōs q̄ p expiencia ses trobat stēdre les mās a furts e altres mals/ pço statuim prouehi e ordenā q̄ en aq̄sta Ciutat vila/ o loch hon se fa exces enlos dits loguers de lits e de draps dles dites fē/ bres sia regonegut plo balle de aq̄lla Ciutat vila/ o loch e tēprat/ e tornat a egualtat e iusticia e degut stamēt & q̄ no lexen les dites fē bres esser en aço oprimides Abādātes p pstē gubernatori Catha lonie vicariis baiulis ceteris q̄z vniuersis z singulis officialib? nris z locatenētib? eorūdē in q̄busuis Ciuitatib? villis et locis Cathalo nie cōstitutis z cōstitnēdis sub pena Mille morabatinorū auri no bis pro duabus partibus et consiliarijs iuratis paciarijs Consuli/ bus seu alijs cuiuslibet ipsarum Ciuitatum et locorum rectoribus quandocunq̄z nomine nuncupentur vt de bis sint magis solliciti pro relica tercia parte irremissibili quotiens contrafactum fuerit ac quirēda quatinus predictā nostram pragmaticam sanccionem z prouisionem in omnibus suis capitulis pre insertis et quolibet eo/ rū exequātur cū effectu teneāt z obſuēt teneriq̄z z obſuari faciant incōcusse z cōtra ea nō faciāt vl' veniāt aliqua ratōe sidictā penā z in sup nīc in dignacionis aculeū cupiūt euitare. Hāecq̄z ordina/ cionē faciāt solēniter p loca solita publicari. In cui? rei testimoni um pstē fieri iussim? nro pēdēti sigillo munitā Dat. ilerde. xxiiii. die Junii anno a natiuitate dñi Millesimo. ccc. lxxv. Regniq̄z nri quadragesimo. ¶ B. de vall.

¶ Que los stils e cōsuetuds dls officials reals en los cōtats de Rossello e Cerdāya sié ſuats cōtra q̄lsevol pſōes axi ec/ clesiastiaqs cō seculars no obstāt q̄lsevol appellacions co missiōs o prouisions ab qualsevol forma de paraules.

PEtrus dei gratia Rex Aragonum ꝛc. Nobilibus ac fi/ delibus Gubernatori Comitatuū Rossillionis et Ceri/ tanie vicarijs Rossillionis et vallispirij Ceritanie et Cō

fluentis ac iudicibus p̃rimarij nostri ac primarum et secunda-
rum appellacionum dictorum Comitatuum. Ceteris̃q officialibus
ac comissarijs nostris ipsorum Comitatuum p̃sentibus et futu-
ris ac locatenentibus eorundem salutem et dilectionem. Ad con-
firmacione regaliarum quas habemus in dictis vicarijs quecque pro
majori parte in stilis vsibus et consuetudinibus curiarum ipsarum
vicariarum consistunt diuersas pragmaticas sãctiones ordinacio
nes et prouisiones fecisse recolimus per quas inter cetera ipsos sti
los vsus et consuetudines ad vnguem precepimus obseruari. Sed
vt nouerit̃s est nobis datum intelligi pleriq; tam prelati q̃; Ba-
rones et Militares q̃; etiam alij in dictis comittatibus castra seu lo
ca habentes ipsas regalias nostras peruertere seu diminuere sata-
gunt illas p̃sertim quibus cum prelatos vel alias personas eccle-
siasticas in locis nostris iura vel regalias nostras vsurpare contin-
git. Vos dicti vicarij iuxta dictos stilos et consuetudines videlicet
quilibet in iurisdictione sua temporalitates illius prelati vel per-
sone ecclesiastice vsurpatis certa forma super predictis seruata et
quibus etiam vos dicti vicarij iuxta dictos stilos vsus et consuetu-
dines cum cõtingit inter vestras vicarias questionem esse de termi-
nis vel alijs rebus de quibus timetur ne partes ad arma veniant
potestis et debetis ponere in sequestro. Et etiam potestis et debet s
ponere in sequestro pignera facta in Ciuis termino locorum in
tra vicarias vestras tutorum Si ipsa iniuste facta allegatuz fue-
rit coram vobis. Et etiam potestis et debetis in quibuscũq; castris
et locis quantumcunq; alcdialibus recipere scorcolls ratione sus-
tentacionis bannitorum nostrorum Et etiam potestis et debitis in-
trare quecunq; loca prelatorum et aliarum personarum eccleſias-
ticarum Baronum et Militum p̃o capiendo Consules baiulos t
alios officiales ipsorum de maleficijs inculpatos et alios etiã quos
cunq; singulares qui deliquerint in caminis publicis vel aduersus
officiales nostros aut regalias nostras nam per viam appellacionũ
quas quandoq; super vsu dictarum regaliarum faciunt quas vos
iudices tam primarum q̃; secundarum appellacionum et sub dele-
ti a vobis quãdoq; admititis et p aliquas prouisiones et comissio
nes quas a curia nostra sub repticie impetrant dictis stilis vsibus
et consuetudinibus preiudicia faciunt Qua propter tantum nos-
trum et nostrarum regaliarum preiudicium tollerare nolentes sed
ipsas nostras regalias inuiolabiliter et absq; diminucione aliqua
cõseruare hui⁹ prouisionis n̄re salubri serie sãccim⁹ t ordinam⁹ q; nõ
obstãtib⁹ aliq̃b⁹ comissionib⁹ seu alijs q̃buscũq; prouisionib⁹ a

nr̃a curia seu nostri carissimi ꝓmogeniti impetrãdis vl̃ impetrãdis subsquacũq; forma vl̃ expressione v̄borũ esto q; esset manu nostra ac dicti nostri primogeniti subsignatis et in eis de presenti mencio specialis fieret ac tenor eiusdem totaliter esset ĩsertus nec obstantibus aliquib⁹ appellacionib⁹ que huc vsq; admisse fuerint vl̃ processib⁹ seu quantamẽtis inde secutis dicti stili vsus et cõsuetudines prout scripte sunt in libris dictarũ vestrarũq; Curiarũ et prout plenius eis nos et predecessores nostri Reges Maioricarum vsi fuimus tenaciter et absq; interpretacione aliqua obseruentur nec liceat vobis seu quibusuis alijs illos in dubium vertere nec paciamini in directe vel directe iudicium de his fieri aliquod nec aliud presumatis quitq; facere in contrarium quouismodo. Mandãtes vobis et quibuslibet vestrum sub pena Mille morabatinorum auri nostro erario applicandorum et a quolibet qui contrariũ fecerit habendorum et etiã sub ire et in dignacionis nostre in cursu quatin⁹ hanc nostram pragmaticam sanctionem et salubrem prouisionem teneatis et obseruetis firmiter et aliquid fieri incontrarium non si-
naris Dat. Barchinone. xv. die Marcij anno anatiuitate domini Millesimo. ccc. lxxiij.

¶ Que defallints los statuts e cõsuetuds se hage hauer pmer recors ala disposicio deles cõstitucios generals de Cathalunya q̃ al dret canonich o ciuil cõ les leys e constitucions generals de Cathalunya no deuen esser de menor auctoritat que les leys e constitucions Romanes

In Dei nomine. Amen. Nos Petrus ꝛc. Be ducto ad auditum nostri q; in Ciuitate Vertuse per non nullos in dubium reuocatur an cõstitutiones Cathalonie generales iuriscripto canonico vel ciuili debeant preferri vel inter poni racione statutorum vel consuetudinum scriptarum habencium q; ipsis consuetudinibus vel statutis deficientibus ad ius canonicum vel ciuile habeatur recursus necne Et attento q; in Cathalonie principatu dicte constituciones generales pro legibus habẽtur dubiis huiusmodi occurentes tenore presentis prouidemus statuimus ac pragmatice declarando ordinamus sup his prehabito maturo consilio q; super dictis iudicijs deficientibus dictis statutis vel consuetudinibus primitus obseruentur dicte constituciones Cathalonie generales q; ad ius canonicum vel Ciuile super ipsis recurratur Ipse e-

nim cõstitucionesque p nos vl' pdecessores nros de cõsesu generalis dicti pricipat⁹ edite fuerũt legib⁹ ac cõstitucionib⁹ romanis q̃b⁹ obuiãdis nisi si et inquãtum volumus nõ tenemur pere minoris auctoritatis eé non debét Sicq3 mãdam⁹ karissimo pmogenito et nro generali gubernatori vicario Baiulo et procuratoribus dertuse ceterisq3 officialib⁹ et subditis nris presétib⁹ t futuris vl' ipozũ officialiũ locatenẽtib⁹ q nram huiusmodi ordinacioné t statutũ ratã et firmã habeant teneãt et obuét ac obuari faciãt t nõ cõtraueniãt nec aliqué cõtrauenire pmittãt quauis causa In cuius rei testimoniũ hãc fieri iussim⁹ nro sigillo munitã Dat. Barchinone. xxiij. die febroarij Anno a natiuitate dñi Millesimo. ccc. lxxx. Castel' de Bajoricis

Los q̃ se obligué en los Cõtats de Rossello e de Cerdãya a capcio ó psona facts cessio de bés no sõ desliurats óles presons.

In Dei nom⁹ dei gratia Rex Aragonũ Valécie tc. Eloletes sicut expedit prouidere q vsãcia comitatuũ Rossilionis t Ceritanie p quã obligati pro debitis ad capcionez psone capti inde cõsueuerũt t capti etiã detineri effectum pariat ad qué fuit acten⁹ et é introducta Hec é vt capcionis districtu pdicti sic capti soluere dicta debita cõpellãtur Cũ frequéter cõtigat vt sum⁹ veridice informati q plures ex eis a capcione liberãt p remediũ letoré exquo efect⁹ dict⁹ tollitur et dictozũ debitozum creditozib⁹ q suũ é subtrabitur et auferetur nã cessio bonozũ tamé liberat a carcere p sétéciã cõt ẽpnacionis q̃ suis creditozib⁹ sétécie cõdépnacioné soluere nolũt Qui cal⁹ cõdépnacionũ é penit⁹ dissimilis pti quãdo quis prodebito volũtarie se obligat ad capcioné pro comãda eni t scriptura tercij capti nõ liberãt a carcere p dictũ remediũ cessionis q̃ cal⁹ similes casui pséti existũt Habito sup his digesto et maturo cõsilio tenore psẽtis prouidim⁹ t statuim⁹ t pragmatice ordinamus subdictozũ nrozũ vtilitaté publicã in his prosse quétes q tales capti seu capiédi decetero in comitatibus supdictis propter cessionem bonozũ quam faciãt vl' fecerint a capcione minime liberétur nec liberari valeãt nullomodo ymo capti existãt donec in eo in seu pro quo ad capcionẽ plone se obligarũt suis satisfeceit creditozib⁹ cũ effectu sic tñ q dicti creditozis pfatis debitozib⁹ captis existétib⁹ almeta seu prouisioné sicut p nos al's extitit ordinatũ vl' prout ó moze curiarũ iqb⁹ capte fuerit fuit et é assuetũ pstare teneãtur Mãdãtes p hãc eandé carissimo pmogenito t genitali nro gubernatori sub pene benedictionis obtétu eiusq3 vices gerẽti in

comitatib⁹ supdictis ceteriſqz officialib⁹ nr̄is pſētib⁹ t futuris vl̄ eoz̄ locatenētib⁹ q̄tin⁹ ſtatutū prouiſionē et ordinacionē n̄raz huiuſmodi ratā t firmā habeāt teneāt et obſuēt ac obſuari faciāt in comntabiliter et nō cōtraueniant vl̄ aliquē cōtrauenire p mittant quauis cauſa Jn cui⁹ rei teſtimoniū hāc fieri iuſſim⁹ n̄ro ſigillo pēdēti munitā Dat. Barchinone. xxiij. febroarij anno dñi Milleſimo. ccc octuageſimo Regniqz n̄ri Quadrageſimo Quīto Rex, ſp.

¶ Qui matara ſa muller p adulteri pot obtenir licēcia de entrar dintre Cinch anys enlo loch hō la haura morta

Nos Jdetr⁹ dei gratia Rex Aragonū tc. Quia vobis fideli n̄ro giſpto çacarrea patori pannoz̄ lane Ciui Barchinone cui de nece ppetrata ī pſonā rique vxoris vr̄e ō quā vos fuiſtis delat⁹ remiſſionē fecim⁹ cū carta n̄ra data decima die octobris anni ſubſcripti ad quā remiſſionē vobis fidōā moti fuim⁹ pro eo q̄ ex informacione de mādato n̄ro inde recepta dinocit̄ nobis clare dictā riquā ſpreto maritali thoro adulteriū cū nō nullis comiſiſſe indubiū p aliquos vtitur an cōſtitucio edita in curia ppiniani ſup obtinētib⁹ remiſſioēs de homicidio ne infra certū tēpus audeāt eē ſeu intereſſe in loco vbi inter fect⁹ morabat̄ in vobis vim dicet ſibi locū Et reuera dicta conſtitucio licet generalit̄ loquatur locū habere nō debeat ſup obtinētib⁹ remiſſionē de nece vxoz̄ adulterāciū cū racionabilē t doloroſā cauſam pro ſequāt propterea q̄ nos cōſueuim⁹ ex n̄ra benignitate ſolita tales remiſſiones sēp facere gracioſe maxime q̄ iuxta vſaticū vxor adultera debet venire cum cūctis q̄ habuerit inmanu mariti ſui et iuxta vſāciā indeſecutā marit⁹ poteſt eaz̄ capere t tenere inmuratā vl̄ ī vna domo clauſā ad illū victū quē vult et cū veſtib⁹ quas vult Jdropterea volētes ī his debite prouidere ſerie huiuſmodi declaram⁹ dictā cōſtitucionē in vobis propt̄ remiſſionē huiuſmodi locū ſibi minime vēdicare ymo volum⁹ t vobis cōcedim⁹ q̄ nō obſtāte cōſtitucione ipa poſſitis leē venire t intrare p quādocūqz t quocūqz voluerit ſi int⁹ Ciuitatē Barchinone vbi dicta vxor vr̄a vbicūqz morabat̄ pro vr̄e libito voluntatis abſqz omni detrimento leſione t derogacione aliqua remiſſiones veſtre quam ſemper permanere volumus in ſuo pleno roboze t valoze Nos eniz dictam conſtitucionem vobis aut dicte remiſſioni nullaten⁹ obeſſe decernim⁹ quin potius ſuper ea diſpēſam⁹ de nr̄e regie plenitudine poteſtatis Abādātes p eandē cariſſimo primogenito et locūtenēti n̄ro ceteriſqz officialibus et ſubditis noſtris vl̄ dictoz̄ officialium locatenētib⁹ preſentibus et

futuris quatin declaracionem seu concessionē nostraz huiusmodi ratam et firmā habeant teneant et obſuēt teneriqz et obseruari faciant et non contrauenian' nec aliquē contrauenire permittāt aliqua ratione Jncuius rei testimonium presentē vobis fieri fecimus nostri sigilli munimine roborata Dat. Barchinone decima die octobris anno anatiuitate dñi Mille simo. ccc. lxxx. Sexto Rex. Ꝑ.

Declaracio quin deu esser lo loch enlo qual se deuen paradar les dones adulterants e quins aliments los deuen esser dats.

Dominus Rex visa sentencia lata cōtra eulalia vxorem Johannis doscha que eidem Johanni p eandē sentenciam tradi debet iuxta vsaticū Bariti vxor prestita securitate yconea p dictū Johānē doscha refuatis eidē domino Regi modo t forma sup dicta securitate explicat t dat idem dict⁹ Rex modū t formā sup dicta securitate Primo q ante traditionē dicte Eulalie dict⁹ Johānes si illaz vult habeat illā tenere in domo propria ipsi⁹ Johānis habētē duodecim palmos de lōgitudine et sex de latitudine et duas cannas de statura siue de alitudine et q habeat dare eidē Eulalie vnum sach payll sufficiens in quo dormiat et vnū lodicē cū quo se valeat cohopire Et facere in dicta domo vnū clot siue foramē in quo possit soluere tributa vētris naturalia et p quod foramē exeant illa fetida et dimittere vnā fenestrā in eadē domo p q̄z dentur eidem Eulalie victualia videlicet q dict⁹ Johānes dabit sibi decē t octo vncias panis cocti cōpetentis p̄ro q̄libet die et aquā quāta voluerit dicta Eulalia Et q nō dabit sibi aliquid aut faciet dari propter quod illā precipitet ad mortē aut aliquid faciet vt dicta Eulalia moriatur sup q̄b⁹ p̄dictis dict⁹ Johannes det bonā caucionē yconeā t securitatem anteq̄z dicta Eulalia tradatur dicto Johāni

Los posseints bēs no deuē esser p̄sos p penes e bans e altres noms fiscals.

Petr⁹ dei gratia tc. Dilectis t fidelib⁹ officialib⁹ nr̄is tc. Jn gerūdēsi diocesi cōstitutis vl' eorū locatenētib⁹ salutē t dilectionē p̄ro pte hominū diocesis memorate clamosa insinuacione nobis facta pcepim⁹ q vos nō cōtēti q homiēs habeāt t possideāt bona ad que d infrascriptis casib⁹ posset p vos recurs⁹ haberi pro p̄nis bānis t alijs nominib⁹ fiscalib⁹ q̄buscunq̄z ac fisco nr̄o spectātib⁹ capitis eosdem homiēs in psonis volentes cosfiduciosorie dare caucioni recusatis eorū defectiōes audiri nisi i capcione ac si criminosi existerēt in eorū dāpnū nō modicū t

ſupplicato indenobis pro parte hominum predictorum vobis & ſin gulis dicim⁹ et mandamus expreſſe quatinus aſimilib⁹ grauamini b⁹ decetero abſtineatis nec homines ſupradictos pro predictis ex quo bona habeant in quibus diſtringi valeant aliquaten⁹ mo leſtetis ſeu grauetis contra debitam rationem taliter vos haben do in his q̄ homines memorati iterato coram nobis de vobis iſta de cauſa non habeant materiaz conquerendi Dat. Tarrachone i dus ſeptēbris Anno Millesimo.ccc.xxxvij.

¶ Si lo alienāt roman en poſſeſſio ōles coſes aliena des tal alienacio deu eſſer reuocada com afeta en frau de creedors

In Dei nomine Os infans Johānes ſerenissimi dñi Regis Majogen⁹ eiuſq̄ regnorū & terrarū generalis Gubern. &c. Co gitat nos iuſticie debituz vt nedū ſubditorū dāpna frau des & picula auferam⁹ verū etiā materijs vnde peruenire poſſūt to to ſtudio & virib⁹ obuiem⁹ Cōſiderātes igit in Ciuitate et vicaria Gerūde ab aliquo citra tēpore quēdā vſū uno pei⁹ abuſū et repro batū bacten⁹ p nō nullos debitores fuiſſe introductuz videlicet q̄ pro auferendo corum creditoribus debita aut pro impediēdo ne cōtra ipos debitores exequcio prōpta fieri poſſit donacioēs vēdi cioēs & alias alienacioēs ō eorū bonis atq̄z reb⁹ mobilib⁹ vl̄ ſe mo nētib⁹ aut fructib⁹ ſeu expletis poſſeſſionū eorūdē ſepe faciūt poſ ſeſſionē corporalē vſū et adēpriuiū illorū bonorū ſic alienatorū pe nes ſe ret inēdo & cū inſtrumētis publicis ſe precario aut in comāda illorū in quos ipſe fiunt alienacioēs te nere pro colore eorū cōfitē do Vnde cū informacione habita tam aiuriſperitis notarijs & alijs perſonis expertis repimus tales donaciones in dampnū atq̄z frau dem dictorum eorum creditorum et ad auferendum eorum ius fie ri pocius q̄z alia de cauſa et a iure ficte tales alienaciones quorum poſſeſſio penes alienātes remanet reputentur Noſtraq̄z interſit ta libus exquiſitis et excogitatis colorib⁹ maxinacionib⁹ atq̄z fraudi bus ſalubriter prouidere Tenorē preſentis maturo et digeſto conſi lio habito ſuper his prouidemus et etiam ordinamus q̄ ſi forte q̄ cunq̄z et per quaſcunq̄z perſonas tales donaciones vendiciones & alienaciones in iudicio vel extra iam' facte vel impoſterum fiēde ex hibite fuerint ſeu oſtenſe & pro impediēdo aliquam exequcionez q̄ ex debito iuſticie ad inſtanciam alicuius creditoris ſeu al's fieri ha beat contra illum vel illos qui dictas tales donaciones vendicio nes et alienaciones facerent cuicunq̄z eiſdem minime obſiſtentib⁹

execucio fieri valeat contra eos et bonã eorumdem prout fieret & prout fieri posset anteqz dicta ficta donacio seu venditio vel aliena cio premissorum omnium facta esset. Nos enim tales donaciones tanqz fictas et simulatas ac in fraudem creditorum factas declaramus irritas atqz nullas Mandantes per hanc eandem Gerenti vices nostras vicarijs et Baiulis Ciuitatis gerunde constitutis presẽtibus et futuris sub pena Mille morabatinorum auri nostro erario applicandorum quatinus prouisionem nostram huiusmodi firmam habeant et obseruent et faciant ab alijs obseruari et nõ contraueniant seu aliquem contrauenire permittãt aliqua racione In cui⁹ rei testimoniũ presentẽ fieri et sigillo nostro iussimus comuniri Dat. gerũde xxv. die Januarij anno anatiuitate dñi Millesimo. ccc. lxxxiij. Jacme canceller ¶ La pcedẽt pragmatica fou confirmada e manada seruar per lo Rey en Johan segon lauors Infãt darago Rey de nauarra e loctinent general del senyor Rey dõ Alfonso quart En Gerona a. xiij. de setembre Mil. cccc. lvj.

¶ Ordinacio deles empares quis fan ales prouisions dela Cort real.

LA senyora Reyna per traure los grans abusoe que enla sua cancellaria quiscun iorn insurten perla molta multiplicacio e generalitat de emparas quis fan a les prouisions que enla dita cancellaria se desempatxen vol statuex e mana que alguna empara eula dita scriuania sis vol sia feta o ques fara perla part tansolament o per manament dla dita Senyora Cãceller o vicicãceller seus no sia seruada ne sia tẽguda sino ea feta mencio special de persones impetrants e cõtra qui serã impetrades e la causa sobre laql e manaran Fou publicada axi enla audiencia com enla scriuania real a. xiij. de agost any Mil. cccc. xxi per manament dela senyora Reyna dona Maria loctinẽt general del senyor Rey don Alfonso.

¶ Los scriuans dela real audiencia no puguen res haver dela sentencia fino la part quels tocara del proces segons la constitucio de Muntçorsi dõchs p alguns treballs primer nols era tatxat perlo Canceller: vicicanceller o regent cancellaria: e algu no sia forçat de pendre la sentẽcia en forma publica: Ade ro nos puga executar per algun official fins sia publicada e segellada.

IN Dei ihesu Petrus dei gratia Rex Aragonum ꝛc. Ad humilẽ supplicacionem per sindicos Barchinone pro grauami ne in Curijs quas illudem nunc celebrauimus nobis reue renter oblatam Tenore presentis ſãccim⁹ etiam et or/ dinamus q̃ nostre audiencie scriptores per sentenciam que super quocunq̃ facto negocio seu cum in ipsa feratur audiẽcia: et in pro cessu inde fiendo sit continuata q̃q̃ nisi pro pena processus secun dum constitucionem Montissoni super his editam recipere nõ p/ sumant: nisi id prius tatxatum fuerit eis pro laboribus si quos ex traordinarios sustinuerint pro eadem per nostrum Cancellarium aut vicecãcellriũ seu regentẽ nostrã Cãcellariã sub pena indicta cõs titucione cõtenta nec quisq̃ ad recipiendum sententiam ipsam in formam publicam compellatur nec ea per aliquem officialium nos rum exequatur: nisi prius publicata fuerit et nostro sigillo muni/ ta Mãdantes p eandem dictis Cancellario vicecãcellario regen/ ti Cancellariam nostram et alijs officialibus ꝛ scriptorib⁹ antedic tis psẽtib⁹ et futuris quatin⁹ sanctionem et ordinacionem nostrã huiusmodi teneãt firmiter ꝛ obſuẽt ꝛ in comutabiliter teneri faci ant et fuari Jncuius rei testimoniũ psẽtẽ fieri ꝛ nr̃o sigillo iussim⁹ communiri Dat. Ilerde. xvj. die Julij anno anatiuitate dñi Millesi/ mo. ccc. lxxv. R. canceller

Seguexense diuerses prachmatiques e punions molts vtils als poblats enlo pñt pricipat de Cathalũya les quals p causa de breuitat son stades sumades ab los calendarisdeaquelles

Si algu sera e longat de alguns deutes loqual tindra bens mobles no obstãt lo allõgamẽt sia tẽgut a pagar dels dits bens mobles ex ceptat besties de lanrar vexells vinaris draps delit e eynes decasa Jacme primer en leyda a. xviij. deles kl's de iuliol Mil. cc. xxviij.

Los q̃ serã stats elõgats vna volta no puxen mes esser alõgats e si ho crẽ nols sia seruat lo segõ allõgamẽt e los q̃ tindrã bẽs mobles si en cõpelits apagar õls dits mobles no obstãt lo allõgamẽt excep tat vestidures lurs Cups Caxes e altres eynes de casa. Jacme pri/ mer en Copliure axiij. deles kl's de febrer Mil. cc. lj.

¶ Enles gracies de allõgamẽts no ſõ enteſos eſſer allõgats deutes q̃ ſié deguts p cauſa de dots o ſpolis de dones p vẽda de bẽs mobles e in mobles o rendes ne los deutes ab iuramẽt ne ab pẽyores liurades als creedors e p ells poſſehides ne los deuallãts de malificii ne lexes de teſtamẽts ne comãdes. Jacme ſegõ dõs id⁹ de agoſt Mil.cc.lxxxvj.

¶ Los deutes deguts a pſones mortes no ſié alõgats ne cõpreſos en allõgamẽts o mortatories. Alfonc terç en valẽcia a.xij.deles kl's de febrer Mil.ccc.xxxiij

¶ Les comãdes cãbiste actes mercãtinols e les coſes deuallãts e de pẽdents de aquells no ſõ cõpreſos en guiatges allõgamẽts e ſobre ſebiments en qualſeuol manera e ab qualſeuol paraules foſſé atorgats encara q̃ ſos expſſamẽt dit. Alfonſo quart en Barçalona a.ij de octobre Mil.cccc.xxviij.

¶ Algun iutge o official no cõpelleſca algun criſtia directament/o indirecte/o ab algũa frau pagar vſures a criſtia ¶ Item que los criſtrians qui tindran penyores dels fruyts deles quals lerã ſatisfets ſegons lo cot dels iucus ſien compellits a reſtituyr aquelles ẽ los inſtruments deles penyores liberament e abſolta. Jacme primer en valencia a.iij.deles kl's de Juliol Mil.cc.xxxij.

¶ No ſia admes en alguna cort lo aduocat qui allegara algunes leys puſque les conſuetuts e vſatges compleſquen e abunden Jacme primer en caſtello de xativa a.ij.deles kl's decembre Mil.cc.xliij.

¶ Algu no pot eſſer marcat/o executat per marca en pſona ſi dõchs no ere ẽbligat com a principal/o fer mança mas baſta que ſien executats los bens Jacme primer en valencia a.xij.delcs kl's de Abril Mil.cc.lxix.

¶ Si marca ſera declarada per algun official real e los altres officials ſeran requeſts que tots ſien tenguts dar auxili conſell e auda com ne ſeran requeſts enlos bens que trobaran en ſon deſtret/o iuriſdictio e no puguen conexer o entremetres ſi es be o mal declarada. Decret terç en Barçelona a.xxviij. de Març Mil.ccc.liij.

¶ Algũ clergue o portãt tõſura clerical o ingerint ſe p clergue no puga fer inſtrumẽts publichs enla ſeyoria dl ſeyor Reyte tals ſcriptures no ſié de algũa efficacia e ſi les pſones eccleſiaſtiques p cauſa

de lurs benificis tenẽ ſcriuanies les q̃ls no regeren pſonalment
çen aq̃lles regir p perſones legues. Jacme ſegõ en vincaſtro en
kl's de Juny mil.ccc.ij.

¶Algu q̃ port corona o ſe ingereſca p clergue no ſia aſſeſſor /o iutge.
Jacme ſegõ en valẽcia a.ij.ỏles kl's de Juny Abil.ccc.viiij e lo In
fant en Jacme en Barçalona a.vij ỏls yo⁹ de octubre mil.ccc.viiij

Algun clergue no ſia elegit a offici de notari o altra de dret prohi
bit als clergues e los q̃ ſerã elegits adits officis bagẽ a iurar deuãt
los officials reals aqui ptãga q̃ no tenẽ corona:e los quis farã co
rones falſes los deuen eſſer leuades del cap ab razor la conna tant
cõ tẽga la falſa corona. Jacme ſegõ en Barçalona a.vij.deles kl's
de octobre Abil.ccc.xij.e Alfonſo terç en leyda .x.kl's de Juliol
Abil.ccc.xxviij.
Lo Rey Alfõſo terç declara les p̃cedẽts pragmatiques ço es q̃ los
clergues no cõiugats encara q̃ no portaſſẽ corona:e anaſſẽ laycal
mẽt o los cõiugats portãts tonſura e veſtidures clericals no ſien
admeſos a offici de notari de iuriſdictio ordinaria de aſſeſſor /o de
regiment de Ciutat vila o algũ altre offici ſecular q̃ ſia publich per
auctoritat e vtilitat. Los cõiugats empo anãts laicamẽt poden eſ
ſer admeſos als dits officis ſi ab promeſa de laychs ydoneus e ſe
gurs enpoder dels officials ordinaris reals cõ aprincipals ſe obli
garã apena de Cinchcents florís q̃ no allegarã lo priuilegi clerical
ſi ſerã cõiugats deuãt iutge ſecular ciuilmẽt o' criminalment ans ſubirã
lo iuy ỏl iutge ſecular & p̃ço no ſia derogat als clergues tenits ſeri
uanies ans puguẽ aq̃lles regir e exercir p clergues e laychs ſegõs
pla cõſtitucio del Rey en Pere ſegon los es permes e fer acoltu
mat Bat aderoca a.xj.kl's de ſetembre Abil. ccc.xxviij. ¶Apres
ab altra pragmatiqua dada en Barçalona a viij.deles kl's de oc
tubre Abil.ccc.xxviij.lo mateix Rey moderant la precedent decla
racio reduheix la pena de cinchcents florins a dos mil ſous Barça
loneſos e baſtara que ſia hu /o molts ydoneus e ſufficients prom
tents ſots la dita pena qne conuẽguts deuãt lo iutge ſecular p cau
ſa del offici ciuilment /o criminal no declinarã lo iuhy ſens aiuſta
ment de altre clauſula:e los iurats dels notaris no ſon ſtretes ena
queſta caucio. ¶Apres lo Rey en Pere terç ab ſa pragmatiqua da
da en Muntblanc a.x.deles kl's de Juliol Abil.ccc.xxxi. mana
les antiques prohibicios e pragmatiques eſſer fuades en los ſet ma
ners e iuriſtes als quals les cauſes ſon comeſes en Barçalona ma

nant los iuristes clergues esser dampnats dela metricula.

Los tonsurats no podé esser procuradors o causidichs ans ne de uen esser inhibits Jpere terç en Barçalona a.xviij.deles kl's de ja ner Mil.ccc.xxxviij.

Confirmacio deles pracmatiques prohibints offici de iudicar e publichs officis als clergues e confirmacio ols priuilegis ola Ciu tat de Barçalona del prior e collegi dels aduocats reuocant totes licencies encontrari Jpere terç en Tarragona a.v.deles kl's de Juny Mil.ccc.xxxj.

Los clergues qui portaran o hauran portada corona o la hauran allegada encara que sien coniugats o anassen cõ alaychs e visque sen laycalmẽte en consorci de laychs no sien admesos a officis de iurats Cõsellers aduocats procuradors notaris:e altres adminis' tracions Consells/o tractats/o a alguns publichs ministeris e ço que sera fet en contrari es nulla e sense valor alguna:te noresmenys los qui faran lo contrari encorren pena de Mil florins e la indig/ nacio del senyor Rey & encara es prohibit esser fetes comissions de causes o de appellacions als dits clergues encara que fossen con iugats axi perlo senyor Rey com per sos officials e si eren fetes les dites comissions e tot ço que de elles se seguira afretur totalment de forces e de effecte Es encara prouehit que los qui volran esser e legits o admesos a algũ offici ols demũtdits ans de toses coses iu/ ren que no porten ne portaran ne allegaran corona:te quiscun any den esser publicada la present pracmatiqua enles Ciutats viles e lochs entemps dela electio dels officis e aço no obstant qualseuol prouisions letres o manaments en contrari axi ol senyor Rey com de sos predecessors axi generals com particulars en qualseuol ma nera o forma de paraules atorgats/o atorgades los quals total/ mẽt euacue de forces e de effecte Jpere terç en Saragoça alas kl's de Març Mil.ccc.yxxviij.& en Barçalona a.xxviij.ó febrer mil .ccc.lxxviij.

Lo Rey en Jaume segon absa Real pracmatica dada en Barça/ lona.atij.deles kl's de febrer any Mil.ccc.xv.Ordona que algu vsant de offici de mercaderia o art mecanica no gosas exercir lo dit offici ab algun clergue o algu qui portas corona qui vsas del ma/ teix offici venent o comprant/o altrament en qualseuol manera cõ

tractãt per rabo del dit officio art mecanica ne gosas tenir algũ factor/o institor/o dexebla clergue/o portant tonsura per apendre o exercir lo offici de mercaderia/o algũa art mecanica als clergues no atorgada sots pena de Cinchcents florins dels quals hagues lo terç lo accusador:e los dos terços lo fisch real Apres lo arcebis/be de Tarragona ab sa approbacio del consili prouincial aderint se ala dita ordinacio statuhi que tots los clergues/o altres consti/tuyts en ordens menors volent se alegrar ỏl priuilegi clerical dins tres mesos apres la dita ordinacio se presentanisse personalmẽt de uant son Bisbe/o official si eren dins la Ciutat o bisbat Altramẽt dins vn mes apres quey fossen tornats e lurs noms fossen scrits e nomenadament fossen amonestats per lo dit Bisbe/o official que portassen tonsura congrua e vestidures clericals:e se abtinguessen de negociacions e actes inhonests specialment de officis de carni/cers/o tauerners publicament e personal E que no exercissen tafu/raries E que no fossen bastaxos panderos albardans alcauots car boners ferrers/o cossaris sino contra infeels ne saigs dela Cort se cular nis mesclassen aguerres voluntaries sino per deffensio lur o dela sgleya E si dins vn mes apres la amonestacio no cessauẽ o nos iaquien de aquells actes no fossen deffẽsats per clergues Apres papa Gregori reputant la dita ordinacio esser iusta e rahonable ab sa bulla apostolica exprimi sa intencio no esser que tals deguen es/ser deffesos per priuilegi clerical Apres lo Rey en Pere terç ab sa real pragmatiqua Bada en Barçalona a.vj. de Abarç Abil.ccc. lxxiiij.recitant les dites coses mana aquelles esser seruades e quis/cun any publicades:e en los libres ỏles corts registrades e les pe nes dels contrafahents exhigides Apres lo Rey en Joã primer ab sa pragmatica Bada en Barçalona a.xij de agost mil.ccc.lxxxiiij comemorant les dites coses mana aquelles esser seruades e publi/cades Es ver que lo dit Rey en Pere terç celebrãt Corts en ley/da a supplicacio del brag real reuoca les crides fetes continẽts que algu vsant lart mercantiuol/o mecanica no hagues compãyia ab clergue ne tengues dexeble tonsurat e remes les penes incorregu/des ab pragmatica Bada en leyda a.xx.de febrer Abil.ccc lxxv.

Los notaris no prenguen contractes deprestich deposit/o coman da en los quals entreuengnen iurament Jacme segon envincastro pridie kl's Junij.Abil.ccc.ij.

Aço empero noha loch com les dones hauents marits prenẽ en si

o blçacio daltri/o com menors de.xxv.anys iuren ſeruar inuiola blament los contractes Jacme ſegon en Barçalona a.iiij. dcles nones de Setembre Mbil.ccc.ij

Que algu no gos compzar fozments/o altres blats en erba a pzeu anticipat e quiu fara vltra les penes de dzet ſtatuydes contra los dardanaris lo venedor perda la coſaze lo compzador lo pzeu. Alfõ ſo terç en Ripoll a.xij. deles kl's de Mbaig Mbil.ccc.xxxiij.

Los Cirurgians qui deſſuſpiten algun nafrat/o ſien hu/o molts no poden hauer mes de.x.ſous e axi ho deuen iurar en poder del ſcriua abans quees continuu la deſſuſpitacio. Los qui inſten la deſſuſpitacio han iurar que no han pazat ne promes mes dels dits.x. ſous Alfonſo terç en Sarrio albea de Terol a.viij. deles kl's de Juny Mbil.ccc.xxxiij.

Quant ſe requerira que algun nafrat ſia deſſuſpitat lo veguer ele geſca los ſirurgians e ab ells elegeſca vn bon metge qui entreuenga enla dita deſſuſpitacio e ſens lo conſell del metge quis informe dela in firmitat nos faça la deſſuſpitacio Pere terç en Barçalona a.v. deles kl's de Mbaig Mbil.ccc.xl.

Los veguers e balles reals com bandegen algu deuẽ intimar ab letres als altres cficials reals lo bãdejamẽt los q̃ls plo ſemblãt ho pnblicarã enſes vegueries e balliezie en los bãdeigs deu eſſer meſa clauſula q̃ los bãdejats ſiẽ pſeguits ab ſo de viatos e que ſi poden pzẽguẽ los bãdejats e pzeſos metẽ en mãs del veguer/o balle de aq̃ll loch o terme en que lõ ſtats bãdejats e que no goſen dar los fauor/o aiuda en algũa manera. Alfonſo terç en Barçalona en les kl's de octubre Mbil.ccc.xxxv/& pere terç en leyda a.xvj. dies kl's de Juliol Mbil.ccc.xxxvj/& en valẽcia a.ij. deles Monas de febrer Mbil.ccc.xxxviij. & cõtra los receptadors dels bãdejats e quils porta auxili armes vitualles draps/o altres coſes deu eſſer procedit pnẽt los e caſtigant los & ſi hauer nos poran citant los e bandejãt los. Pere terç en poblet a.xiiij. deles kl's de Agoſt mil.ccc.xxxj.

Cõ algu fa gitat de pau e treua o bãdejat/lo official pzincipal q̃ h au ra feta la declaracio ab ſes letres certifich tots los altres officials reyals almẽys los pſidẽts enlos caps deles veguerie/e quilcu del cap dela veguerla ho deu ſollẽnament publicar/e los bãdejats de nou bãdejar del ſeu deſtret e denũciar als officials menors d̃ aq̃lla

vegaria que nols sostinguen te quant als gitats de pau e treua als prelats barons e altres tenints castells e locbs requerint los ab le tra e monicio precedent q̃ nols sostenguen nels donen fauor ni aiu da seruant les constitucions de pau e treua specialmẽt lo vsatge co mencant Si algu dels magnats ꝛc. E si algun official real pora pen dre algun bandejat o gitat de pau e treua remetel al ordinari iutge requerint e los officials reals qui seran trobats negligents en cor reguen les penes a que son tenguts los crimino sos Idere terç en perpinya a. xvij. de noembre Mbil. ccc. lj.

Los officials deuen metre en compte qualseu al armes que leuen dels quals e tots altres drets e sdeuenimens que a mãs lurs arri ben son tenguts dar compte Idere terç en Barçalona a. iij. dles Monas de decembre Mbil. ccc. xxxix.

Quant arribara anoticia dla cort algun delicte per lo qual se acos tume de fer annotacio de bens tantost sien deferits los bens del de lat e apres fetes les citacions degudes e acostumades sia bandejat e fet lo bandejament com es a costumat tots los dits bens axi com de dret se deu fer per sentencia sien annotats laqual annotacio tan tost sia notificada a casa del delat o ab crida les quals coses fetes se deu gordar lo official de guiar o altrament impedir los cos del any de dret statuit si lo delat per cistir en sa cõtumacia Idassat em po lo dit any sia procebit a in corporacio e execucio fabedora dls dits bens segons de dret e de rabo sera fabedora Idere terç en Bar çalona a. iiij. deles Monas de Setembre Mbil. ccc. xxxviij.

En les enquestes se deu fer probemi enlo qual singularment e ex/ pressa sien insertades les species dls crims e la causa per ques fa la enquesta a bãs ques procebesca a recepcio de testimonis per ques puga veure sobre que han de posar e esser interrogats los dits tes timonis. Idere terç en Barçalona a. iij. deles Mones de decem/ bre Mbil. ccc. xxxviij.

Los iuristes no deuen esser mesos en talles per los libres que tenẽ Idere terç en Barçalona a. xij. deles kl's de Agost Mbil. ccc. xxx.

Los scriuans dela Cort real/o dl Gouernador/no podē hauer mes dels processos deles enquestes que han los scriuans deles Corts dels ordinaris de aquell loch Idere terç en Barçalona ales .ydus de desembre Mil.ccc.xl

Los originals deles enqueſtes romanguen en poder dels scriuans deles Corts perque com los officials tēdran taula se puguen trobar E si eren demanades plo senyor Rey/o Gouernador/o vicegerent a pres hi sien tornades. Idere terç en Barçalona als .ydus de debembre Mil.ccc.xl.

Si sera començada enquesta/o proces contra algun delat de algun crim e sera feta remissio graciosa paguen los remesos als ministres qui hi hauran treballat ço que lo Canceller vicicanceller/o regent Cancellaria tatxaran com remetent lo crim no sie vists esser remesos los drets dels ministres Idere terç en valēcia a .xv.deles kl's de debembre Mil.ccc.xlj.E ab altra pragmatica del dia mateix mana que no sien seruades les remissions fins que los salaris e dels peses sien satisfets als ministres.

Los officials reals poden inquirir no solament de fora mes encara dins los castells e locbs dels crims dels quals al senyor Rey ne a sos officials pertan y la conexença. Lo Infant en Jacme en Cruera a.iiij.deles kl's de Agost Mil.ccc.xxxiij.

En valencia nos pot exbigir dret de passatge dels Catbalans com aço sia contra les constitucions de Catbalunya iurades perlo senyor Rey Idere terç en Barçalona pridie ydus aprilis Mil.ccc xxxiiij.

Los manleutes passats Cinch anys son nulles e les fermanses/o maulenadors son totalment liberats sino son stats requests dins los dits Cinch anys segons forma dela manleuta. Idere terç en Barçalona pridie ydus aprilis Mil.ccc.xliij.

Lo official eccleſiaſtich de vich no pot dar tudors ni curadors ni interpoſar auctoritat o decret enles tutcles o cures o procures o actories o tranſlats auctentichs o reparacions de inſtruments que s demanen reparar deles notes o protocolls deles ſcriuanies de vich ni pot fer manaments empares o deſtrenyiments als notaris laichs regints les dites ſcriuanies publiques de vich o als ſcriuents en aquelles. Ni pot conexer deles queſtions quis ſuſcitaran per cauſa dels inſtruments o notes que ſon de dites ſcriuanies o per rabo ques digues exhigexen ſalaris immoderats com pertanga al ſenyor Rey e aſos officials. Idere terç en Barçalona a. viij. dels ydus de Agoſt Mbil. cccxliij.

Lo vegur de Ceruera com ſcriu als officials fora ſa vegueria deu requerir e amoneſtar de part del ſenyor Rey no obſtant lo ſtil ō ſe cort lo qual ere q̄ manaua ō part ōl ſenyor Rey e requeria ō part ſua lo qual ſtil ſia ſeruat quāt als balles ō ſa vegueria. Idere terç en perpinya a. xvj. deles kl's de Juliol Mbil. ccc. xxxv.

Les quantitats deles compoſicions deuen eſſer meſes enla fi dels proceſſos ques cancellaran Idere terç en Valēcia a viij. ōles kl's de Febrer Mbil. ccc. xxxvj.

Si los veguers ſotſueguers balles e lurs aſſeſſors ſe abſētarā mes de dos meſos quiſcun any de lurs officicis ſino que fos per cauſa iuſta ſien priuats del ſalari pla prorata del temps ques ſeran abſētats vltra los dits dos meſos. Idere terç en poblet prīdie nonas Madij Mbil. ccc. xxxvj.

Los ſagraments e homenatges e penes appoſades enlos contractes de cenſals violaris e altres fermament ſien ſeruats e los cōtrafaents ſien caſtigats del trencament de homenatge lo qual en Cathalunya es reputat crim ō bauſia e capital e les penes axi mateix ſien executades no obſtant q̄ alguns diguen que nos deguen ne acoſtumen executar. Idere terç en Perpinya a. xxiij. de Nouembre Mbil. ccc. lv.

Jatsia que lo senyor Rey don licẽcia a alguns de portar armes ab qualsevol paraules derogatories e que no sien cõpresos en letres contraries. Si empero serã trobats en lochs deshonests maiormẽt denitore als qui van en modo ó malédzins les dites licencies noll sien seruades com no sia intencio ab tals licencies dar materia de abusar ne deliugnir remetent ho a arbitre dels ordinaris Jbere terçen leyda a .iiij. de Abarç mil.cccl.xj.

Los notaris dela taula no exhigesquen del proces ques fara a instancia de part privada sino tres diners per fulla de original ó forma menore sis diners per fulla de forma major de quiscuna deles parts empero dela enquesta ques fara per propi offici dels iutges o ainstancia del fisch o dels trãslats que demanara lo fisch no haigen res. mas si empero los officials cõtra los quals serã fetes volran copia sia los pagada. Lo Jnfãt Joan en Barça lona lo primer dia de Abril mil.ccc.lxxij.

Los notaris dela taul dels officials no facen proces sino ola ques fara en poder dells enaxi que enlos processos que faran solament la demanda e resposta deles parts precisament hi sia insertada ab les assignacions manaments e altres coses prouehidores per los iutges e les relacions dels nunciuste deles deposicions ó testimonis e dels originals hagen ço que per cõstitucions es legut Si empero alguna part nomenara exhibira o produhira algun proces o cartes sien feta designacio en proces ; pero no sia incertat e ensa forma sien ligats o cusits ab lo original e axi sia trames al iutge e per la dita designacio no hagen reste per molt que puig vn proces no puguen hauer mes de cent e deu sous Barçalonesos . Si empero la part volra translat per stes si lo iutge ho prouehira sia li dat e lo notari puga demanar satisfactio mas enla condemnacio ó despeses no sen hage rabo e los notaris deles appellacions sien tenguts a dites coses e los contrafacents incorreguen pena de cinch cents florins dor. Alfonso quart en Barçalona a .xij. ó maig mil cccc.xxxij. e Joban segon en Ceruera a .v. de Nouembre mil. cccc. lviij.

Jder fets alguns lechs e concernents o deuallants de aquells no sia appellat en cort Romana ne sia citat algu sots pena ó deu Abi

lia florins e altres greu penes e lo citat no cõparegues ne hisques dela terra del senyor Rey e lo notaris no gosẽ testificar tals appellaciõs citaciõs reẽstes o protests e los attẽptãts cõtrafer sien executats per les penes e presos e ben guardats sien tramesos al sẽyor Rey hont que sia perque sien ben castigats ¶ Barti en çaragoça a.viij.ỏ iuliol ¶ Bil.ccc.lxxxviij.

¶ Segons stil vs e consuetud antiquissims lo Veguer e sotsveguer de pallas trobada fadiga de iusticia entra enles terres dels eccleasticbs nobles barons e cauallers dela veguería ¶ Barti en Barçalona a.x de Deembre ¶ Bil.cccc.

¶ Los strangers sien tractats enles terres del senyor Rey segons los vassalls del senyor Rey son stats tractats enles terres de hon seran aquells strangers e daço sien conexedors los consellers iurats paers procurador consols o regidors ỏ aquell loch hon los cas se sdeuindra. En aço empero no son entesos los vassalls del ¶ Rey de Castella ¶ Barti en Barçalona a.xv.ỏ Janer mil.cccc.j.

¶ Les prouisions tocant lo Real patrimoni pecunies Reals Regalies o negocis Fiscals licencies de amortizar concessions de tises o imposicions o qualseuol gracies o priuilegis o alienacions del Real patrimoni no sien signades per Canceller Vicicanceller o Regent Cancellaria te si eren signades no hi sia mes manament ne sien registrades segellades o expedites en alguna cosa fins per lo tresorer sien plenament vistes e regonegudes te de sa ma propia sotsignades dient ¶ Vidit thesaurarius ¶ E si p inaduertencia altrament eren spedites sien ipso facto nulles ¶ Alfõso quart en Valencia a.xxx.de Janer mil.cccc.xxvj.

¶ Qualseuol letra prouisio o rescrit del senyor Rey o de sa Real Cancellaria ab qual seuol tenor o textura de paraules continent gracies libertats franqueses consentiments cõfirmaciõs amortizacions o licẽcies de amortizar guiatges sobrecebimẽts salcõduyts moratories enles causes patrimonials o fiscals donaciõs consignaciõs e empenyoraments pmutaciõs o alienaciõs presos

enlarga/o ſtreta manera/o inueſtitures de coſes ques tenen enfeu per lo ſenyor Bey/o abilitacions per poſſehir aquelles e conceſ/ſions de mercats/e fires/de ciſes/o de impoſicions/o emphiteo/tes;e de officis;e de qualſeuol iuriſdictions de Caſtells/Callanies Scriuanies Carcellatges abeniplacit Real o a vida dels impetrātſ o comiſſions per axo letres de Cambi/promiſſions de paga Baci ons inſolutum Tranſactions/Abſolucions Diffinicios/remiſſioſ Apoques Cauteles/o relaxacions/Gratificacions/Bacions d pe cunies coſes drets/o bens del ſenyor Bey Abolicions d.proceſſoſ fiſcals/o continēts qualſeuol coſes de aquests no sien executades ſens executoria letra del cōſeruador general ſots pena d deu Abi lia florins dor Barago e priuacio dels officis. Alfonſo quart en lo Real prop Cuenca vetcha a.x.de Octubre.Abil.cccc.xxxviij.

Les executories tocants lo patrimoni Real sien dirigides al Re/ceptor general;e no a altres officials Alfōſo quart enlo caſtell nou de/a polo a.xij.de Juny Abil.cccc.xliij.

Del senyor Rey don Ferrando segon e tracta dels salaris de prothonotari loctinēt de prothonotari Secretaris Scriuās de manamēt de Registre e altres scriuans Reals E encara de altres coses qui han sguart als dits e altrel officials dela casa del senyor Rey: e del iuramēt per aquells prestador e deles penes encal q̄ p aquells fos contrafet ales coses dessus dessus donades: e manades seruar per lo dit senyor Rey:

Nos don Ferrando per la gracia de deu Rey d Castella de Arago de Leo de Sicilia de Toledo d Valencia de Gallicia de Mallocas de Sivilla d Sardenya de Cordoua de Corsega de Murcia de Jaen de Algarbe de Algezire e de Gibaltar Comte de Barçalona senyor de Viscaya e d Molina Duch d Athenes e de Neopatria Comte de Rossello e de Cerdāya Marques de Oristany e Comte de Gociano. Volents entendre e ab efficacia prouehir que nostres subdits e vassalls e altres qualsevol psones a nostra Magestat recorrents o venints a nostra cort axi per impetrar letres de iusticia com de fauor o graciate altres q̄lsevol prouisions e coses de e per rabo de aquelles no sien o pxē esser vexats o vexades de indegudes exactions Ans lo prothonotari lochtinent de aquell Secretaris scriuans d manament e d registre nostres e altres ministres de nostra Cort enla expedicio de aquelles intreuenints se hagen de moderats preus per rabo d lurs salaris e treballs rahonablement contentar. Mdrecedent matura e digesta deliberacio de nostre sacra consell e de nostra certa sciēcia ab la present nostra pragmatica sanctio de tal ley inuiolablament seruadora, moderam e tarxam los treballs e salaris als dits prothonotari nostre loctinent de aquell Secretaris e scriuans de manament qui enla expedicio dles dites letres prouisiōs e altres coses que d nostra Cort exiran entreuendran e aquelles faran per rabo de aquelles, pertanyents en e per la forma e manera seguēts

Cartes

Letres de iusticia

Que de letres citatories simples sis vol hi haja inibicio e compu
sa de actes sis vol no sien presos tansolament sis sous. E si son ab
adueracio de suspites sien presos tantsolament tres sous per la di
ta adueracio.

Comissions de iusticia.

De comissions simples sis sous:pero siy hauia mester lõga,narra/
cio ne altres clausules ne puixen esser presos nou sous

Altres letres ỏ iusticia.

De letres de simple iusticia sien presos sis sous:e deles altres ỏ ius
ticia enles quals haura mester lõga narracio/ o alguna intricacio
en fer aquella ne puixẽ esser presos deu sous/o encara fins en .xx.
sous si gran treball sen haura e la importancia dela cosa era vista
requerir ho e no mes auant.

Moratories.

De moratories de menor quantitat ỏ cent liures sien presos vuyt
sous. Si es de quantitat major ỏ cent liures vn floti. E si passa q̃n/
titat de.cl.liures dos florins. Axi empero que per gran que sia la
quantitat no sen puxe mes pendre.si ja tal moratoria no era ator
gada a vniuersitat:enlo qual cas si la vniuersitat sera menor de.c.
fochs sen puixen pendre tres florins. E si sera major hagut sguart
ala propdita tatxa:e segons mes e menys sen puixe pẽdre fins en
quatre florins e no mes auant per gran quantitat que fos.

Decrets

De decrets si seran de poca importancia vn flori. Si de alguna im
portancia dos florins e no mes

Letres de prechs

De letres de prechs e recomendacio sis sous. si ja no crẽ per rabo
de bisbats/o altres prelatures enlo q̃l cas sen puxa pendre vn flo
ri per quiscuna

Notaries

De notaries si son a huzo dos regnes vn flozi, si son p̃ totã terram dos flozins.

Saluaguardes

De saluaguardes si es atozgat a vna persona tantũ vn flozi e mig
Si a vniuersitat tres flozins E si la vniersitat sera petita o monastir dos flozins tantsolament.

Guiatges

De guiatges si son de mozts e seran atozgats a persona pobze dos flozins. Si apersona opulẽt quatre flozins. De altres crims o deutes hagut esguart ales persones fins atres flozins.

Salconduyts.

De salconduyts si fa atozgat a vna persona vn flozi. Si a moltes o a fusta alguna fins en cinch flozins hagut sguart al nombre dles persones e ala granesa e poquesa deles fustes segõs la qual sia diminuida o augmentada la exactio fins ala dita quantitat ỏ cinch flozins. pero si lo salconduyt sera de strãger sia remes ala determinacio del Senyoz Bey.

Remissions de mozte de altres crims

De remissions de mozt e daltres crims per los quals algu fos incozregut en pena de mozt. Si es atozgada a homa de baixa condicio tres flozins. Si acaualler gentilhome o Ciutada honrat o altra home opulent cinch flozins. Si sera noble o baro deu flozins
E si mes seran en vna carta de vn mateix crim delats als quals tal remissio sia feta de quiscu dels altres si seran de baxa condicio puxa esser pres vn flozi. E si seran de maioz condicio dos flozins Empero per molto que en vna matexa carta seran remesos no sen puixa exbigir mes de setze flozins. E aquesta matexa ratxa fins a setze flozins sia de remissions particulars o generals quis faran a vniuersitats ỏ qualsevulla crims o penes hagut sguart ala granesa o poquedat deles dites vniuersitats segons la qual la dita exaccio sia moderada.

Remissio qui no sera de mort.

Item de remissio de singular o singulars quis fara daltres crims hagut sguart ales persona o psones aqui sera feta sia pres la mitat de aço que segons la present tatxa se poza exhigir de remissions mort.

Amortizacions

De amortizacions si es de quantitat que en proprietat no sobre puig Cinchcents florins doz ne sien presos tres florins. De quantitat qui en proprietat sobrepuig Mil florins doz Cich florins. Si de quantitat qui sobrepujas la proprietat de mes de dosmil liures deu florins E si la quantitat o proprietat fa molt maiot fins a .xv. florins e no mes auant

Stabliments e vendes.

De stabliments e vendes sia pres lo doble de aço que per la tatxa ne tenen los notaris de Barçalona sen acustuma pendre hagut sguart ala cosa stablida o venuda.

Arrendaments

De arrendaments sien presos quatre florins si lo preu sera menor de Mil florins, E si sera major ne sia pres per Millenar de florins dos florins. pero per molt que sia lo preu la exactio no puxa esser mes de .xij. florins.

Concessions de officis triennals e de altres officis

De concessions de officis triennals; com es dela vegueria de Barçalona de leyda e de altres Ciutats grosses sien presos Cinch florins. E deles altres vniuersitats mediocres tres florins. E deles poques dos florins. E dels officis annuals la mitat menys. Dels triennals vn terç menys tantsolamẽt. Dels offi is empero quis daran abeniplacit; lo q̃l poza durar mes de tres anys sia pres lo terç mes E dels quis daran a vida lo doble mes dels q̃ nis daran atrie nitat xi que encara ques donassen a vida e a hereu o hereus no puxa esser pres mes de vn flori del doble

Donacions de pecunia de bens o proprietats e iurisdictiõs

De donacions de pecunia de bens o proprietats e iurisdictions si perpetualment seran dats ne sia pres a rabo de Cinch florins p Millenar de florīs del que en pecunia valor o proprietat sera donat. Axi que per donacio de menor quantitat ō Cinchcents florins sien presos dos florins e mig e si es major de .D. florins Cinch florins. E axi per aquella rabon e consideracio. Empero que quant se vulla q̄ sia excessiua la donacio en quantitat valor o proprietat ne puixen esser exhigits vint florins ne per poqua q̄e sia non sia pagat menor quantitat de dos florins e mig. Si empero seran dats iurisdictio renda annualitats o fruyt temporalmēt bagut sguart ala valor dels dits bens proprietats iurisdictions annualitat renda o fruyts ne puixen esser exhigits ptal cosa temporal a rabo dels tres florins per centenar ō liures ales quals tals bens o proprietats annualitat renda o fruyts pujarā. Empero que no puixa pujar ames dels dits vint florins ne per poca que sia tal donacio puxa pendre menor diminucio de dos florins e mig

Donacions de feus e concessions de inuestitures

De donacions empero ō feus ço es si a algu sera donada nouamēt enfeu alguna notabla baronia o algū Comtat o Vezcomtat o altre cosa ō titol ne puixa esser pres tātsolamēt fins a quinze florīs e no mes auant. Empero si la cosa dada a feu sera algun castell loch o lochs qui tantsolament bastassen a cent fochs poch mes o mēys ne puixen esser presos tantsolament vuyt florins. E si sera altra cosa menor o de menor importancia sen puixen pendre cinch florins. E si sera de molt poca importancia dos florins. Empero si sera cas que de algun feu tantsolament inuestitura sera feta a fill o altra persona descendent a algu qui iau tingues enfeu qui vingue a nostra Magestat per fer nos homenatge e regonexēça del dit feu segons es acustumat. De aquest tal no sia pres per rabo de tal inuestitura per gran que lo dit feu fos mes ō cinch florins. E que da quiauant sia diminuit lo preu de aquells segons la importācia de la cosa e bagut sguart a mes o mēys fins en quantitat de dos florins e no mes.

Licencia de coses prohibides

De licencies de traure coses prohibides ne sien presos tres florīs

Si ſeran coſes de poca importancia/o valor vn flori e mig fins en dos

Licencies de tenir barques/o ponts.

Be licencies de tenir barques/o pōts en rius hagut ſguart ala vtilitat que ſen ſeguira als qui ſeran atorgades ſen puxen pendre de tres florins fins en cinch.

Licencies de fer molins e forns.

Be licencies de fer molins e forns ſen puxen pēdre dos/o tres florins hagut ſguart ala importancia dela coſa

Licencies de carregar cenſals/o violaris

Be licencies de carregar cenſals/o violaris dos florins. E ſi ſeran de molt gran quantitat tres florins.

Licencies de impoſar dret de pontatge barra/o altra dret.

Be licencia de impoſar dret de pontatge barra/o altra dret ſi ſera atorgat a Ciutat o vila groſſa ſen puxa pēdra cinch florins. E ſi es a altres viles o lochs tres florins

Licencies de marques

Be licencia de marques ſi es de quātitat poca ſien preſos tres florins. Si es de quantitat algun tant gran cinch florins. Si es quantitat mes gran deu florins.

Executories de benificis.

Be executories de benificis ſi lo benifici es ō poca rēda ne ſia pres vn flori. Si es ō. l. liures fins en cent dos florins. Si lobenifici ſe major o ſeran rectories dignitats/o prelatures grās ſen puixa pēdre fins en ſis florins: e no mes auāt haguda rahō de mes amenys

Confirmacions de officis de altres gracies

Be confirmacions de officis e altres gracies ſi ſeran de poca im

portancia dos florins. Si de alguna importancia quatre florins: si de gran importancia sis florins.

Erections de Comtats Vescomtats Marquesats e Ducats

De Erectiõs d Cõtats Vescomtats Marquesats Ducats vint florins.

Carta de noblesa privilegi militar o generositat.

De carta de noblesa privilegi militar e de generositat ne prixe esser presos de quatre en sinch florins e no mes auant haguda consideracio a la opulencia o menys opulencia de la persona aqui sera atorgada

Carta de doctorat.

De carta de doctorat tres florins

Concessions d fires o mercats e retorns

De concessions de fires o mercats e retorns si seran atorgades a poques vniuersitats o en fauor de aquelles ne sien presos quatre florins. Si a Ciutats o viles grosses sis florins

Concessions de confraries.

De concessions de confreries quatre florins

Incorporacions

De incorporacio al Real patrimoni de lochs Si los lochs seran grossos deu florins Si petits cinch florins.

Franquezes

De franquezes de drets si son atorgades a Ciutats o viles grosses deu florins. Si a lochs o viles poques cinch florins. Si a singulars de dos entres florins hagut sguart a la persona

Privilegis de regiment.

De privilegis de regiment si es atorgat a Ciutat o vila grossa deu florins Si a viles menors o altres lochs cinch florins.

Cartes

Legitimacions

De legitimacions si son de fills de home de poca condicio tres florins. Si de grans homens e molts richs sis florins

Licencia de emancipar

De licencies de emancipar si son de simples homès vn flori. Si de persones generoses/o altres majors de dos entres florins

Tuteles e Cures.

De tuteles e cures si son de grans persones de quatre en cinch florins. Si de persones de poca condicio/o poch opulents de dos en tres florins

Licencia de portar armes.

De licencia de portar armes. Si es dada a bu vn flori. Si a dos/o tres dos florins. Si alis/o vuyt/o deu quatre florins. E encara que fossen mes no sen puixa mes pendra

Supplement de edat.

De supplement de edat: si es home de baix stament dos florins: si es home de gran stament quatre florins.

Diffinicions de comptes.

De diffinicions de comptes si son de poques quantitats/o de poca administracio tres florins. Si de grans quantitats/o de grã administracio cinch/o sis florins

Cartes de naturalitat

De cartes de naturalitat quatre florins: pero si la persona aqui sera atorgada sera pobre/o haura pochs bens ne sien tantsolament pielos dos florins.

Licencia de aiustar se les vniuersitats

De licencia de aiustar se les vniuersitats: e imposar drets entre si cinch florins. Pero si sera dada a alguna confraria/e collegi/o a poch nombre de persones tres florins.

Licencia de medecina o cirurgia

De licécies de vsar de medecina/o Cirurgia tres florins

Visreyats gouernacions/o iusticiat perpetuo e de loctiments de aquells

De offici de visreys de Gouernacions o iusticiat perpetuo com lo iusticiat de Arago sia pres fins en quinze florins e no mes auant E de offici de loctiment de aquells e encara dela Gouernacio de Mbe norques e de Yuiça perque son poques sia pres la mitat menys.

Officis de ballies generals e procuracions reals

De officis de ballies generals e procuracions Reyals .x. florins exceptat dela della Serona/e altres cõsemblãts dles quals sia pres tantsolament la mitat E si seran menors de aquelles tres florins.

Aquins florins se han entendre les coses tatxades

Les quals quantitats de florins que per rabo dles dites coses del sus moderades/e tatxades poden esser exhigides declaram e volé sien entesos florins de or/en or/o la valor de aquells

Salaris de sentencies.

Los salaris deles sentencies per nostra Mbagestat/o en nostra Audiencia donadores volem esser arretglats perla forma seguent/ço es per les quis daran en causes de Catbalunya de Mballorques e de Cerdenya de Mbenorques e yuiça lia seruada sobre la exactio de aquelles la pratica acustumada en Catbalunya/com Mballorques Sardenya Mbanorques e Yuiça mes se gouernen a ymitacio de Catbalunya que de alguna altra part de nostres Regnes/ço es q̃ cõ lo relador pẽdra p sõ salari, lxxv. liures lo q̃ haura rebuda la car

ta dela dita sentẽcia haia dcu lliuras p son salari e segõs q̃ lo relator haura méys dles dites. lxxv liuras p sõ salari axi diminuesca lo salari dela dita carta a aq̃lla rabo/la qual diminucio no puxa esser de menor quãtitat de vn morabati segõs ia abantico es acustumat Quãt empo toca les sẽtẽcies donadores p nra magestat/o nra audiencia en causes de valẽcias sia exhigit lo salari p rabo dela dita carta ptã yent segõs es ia acustumat enla Ciutat e Regne de Valencia E enquãt ales causes de Sicilias si algunes puentura sen darã p nos/o en nra audiẽcia sia exhigit lo salari p rabo dela carta/o cartes de aquelles pertãyent al qui la haura rebuda cõ pratica alguna no sentropia p no hauer hi decor regut tal cas grã temps ha/Si en Cathalunya sera stada publicada segõs la pratica de Cathalunya/Si en valẽcia/o en Castella/o en Arago segons la pratica de Valẽcia/E si en Sicilia se donaue segõs seria vist anre vicicãceller/o Regẽt la Cancellaria ab interuencio dels priors dels dits scriuans demanament/

¶ Quãt empo toca ales sẽtẽcies nostres quis darã entre psones dl dit nre Regne de Arago tãtsolament sia exhigit lo que per sur dl dit ¶ Regne sia p mes e no mes auant

¶ Fermes de dret e capleutes

¶ De fermes de dret e capleutes sien presos p tascuna dos reyals E si termãçes hi haura fiẽ psos p q̃scuna de aq̃lles hun sou e no mes auant.

¶ Paus e treues.

¶ E paus e treues si seran fermades entre dos psones tãtsolamẽt si en pos p cascuna de aq̃lles dos reyals Si mes psonas hi fermaran fiẽ psos tãtsolamẽt p q̃scuna delles vn reyal E aço es quãt ala apprisia deles dites paus e treues/Si empo se haurã anotar e traure en forma sia exhigit per aquelles lo que es acustumat exhigir en les terres/o parts hon les dites paus/o treues se fermaran

¶ Scriuans de registre e altres son pagats segõs se segueix.

¶ Quant empero toca als scriuans de registre segellodors e altres lo exercici dl dit registre fabẽts volẽ prouehim e ordonã q̃ sobre lurs exactiõs sia seruada la ordinacio e tatxa en tẽps passat feta pla Serenissima Seyora Reyna dona Maria dl loable recordacio mulleb

e loctinèt general dl Serenissimo señor Rey don Alfonso oncle e p' decessor nre de immortal memoria ço es q̃ tãsolamèt puixè pèdre e exbigir segõs pla forma seguèt

¶ De letres

De letra q̃ no pas lo mig full vn real de Barçalona/o de valencia e si passa lo mig full p poch o molt q̃ sia dos reyals E no mes auant encara q̃ complesca tot lo full E si es full de forma major lo doble

¶ De notaries

Item de registrar vna notaria mig florí/e tres sous pla obligacio

¶ Deles coses de pgami

Item deles altres cartes de pergami ques registraran puixen pendre quatre reyals per full de registra/e no mes auãt/les quals full les no puixen fer clares ans hagen hauer son degut compliment/a coneguda del dit nostre Protbonotari/o de son loctinèt o de aq̃ll scriua demanament qui en absècia/o impediment lur sia deputat a/ la expedicio deles coses de nostra Cancellaria e a bon ells noy donassen bon recapta de aquella persona o persones q̃ per nostra magestat hi serien deputades/laqual tatxa prouehim e volem que stà seruada e haja loch axi en ells com en los iouens dels dits Protbonotari loctinent/Secretaris/e Scriuans demanament en e per les coses que metran en bell singula sing̃ulis referèdo/feta arbritacio deles dites cartes de pergami del q̃ porà tenir ò registre fabètse les fulles del registre spetses Prouehint expressamèt q̃ los dits scriuãs de registre/o altres registradors si enla nostra Reyal scriuania se spetxaran diuerses letres o prouisions de vna matexa forma deles quals no sia menester de registrar ne sino vna que de aquelles no puixen pendre registre sino per vna prouisio/be empero puixen pèdre per designar lo spatxament de quiscuna deles altres mig reyal per quiscuna e no mes.

¶ Que los scriuans de registre seruen la ordinacio de casa del senyor Rey

Item prouehim statubim e manã que enlo seruici/e expedicio dls

negocis dla nostra Cācellaria sia per los dits nostres scriuans de registre seruada la ordinacio de nra casa sots les penes denūt e dei? aposades.

¶ Declaracio sobre los dubtes ques porā fer en totes les coses tatxades o no tatxades dita pser pragmatica capitulacio e ordinacio

¶ Empero p quāt seria difficil cosa occorrer ala memoria e poder axi appropiadamēt e specificada ennumerar/e designar p lurs propis noms o designacios les ires prouisions e coses qui birē d nostra cort e p cōseguēt de fer specifica tatxacio de qscuna de aqlles e sia encara necessari prouehir tambe/e degudament axi ales coses ja dessus moderades/e tatxades com encara ales qui p les psones q p nos sobre aco serā diputades se tatxarā e moderarā/e encara cō les dessus ia tatxades serā/si alguna ambiguitat occorria serā enteses e declarades sien obseruades ab efficacia. ¶ Derço prouehim statuhim e ordonā que si p d entre los dits ¶ Prothonotari/Secretario/o Scriuans demananiēt o algū dells p rabo dles coses sobre dites/e sots lo present cap dela present nostra pragmatica sanctio cōpreses ab algunes persones altercacio alguna occorria per rabo de aquelles se haja recors en stigu ben adeterminacio deles dites psones que per nostra Magestat sobre aquestes coses serā deputades o dela vna de aquelles en absencia/o impediment dela altra com bi entengam adepurar psones en tals coses sperts perque de quiscuna cosa no conuengues hauer recors a nra Magestat o a nre Cācceller o Vicicācceller o Regent Cancellaria com sia nostra intencio aquestes coses sien determinades verbalmāt spedita sumaria e sens solemnitat alguna.

¶ Que lo prothonotari e altres scriuās sie tenguts iurar e fuar la present pragmatica e d aqlla tenir copia

¶ E cō poch valgues hauer feta la dita moderacio e tatxa e altres coses dess? statuides e ordenades si aqlles no crē fuades e fetes fuar ab effecte ¶ Derço prouehī statuim e ordonā q los dits prothonotari e locatinēt Secretaris/e Scriuās demananiēt d regist̄re e altres ministres dela Cācellaria pq en fuar aqlles sie mes diligents ben hagen millor memoria hagē a iurar en poder nre o d nre cācceller vicicācceller o Regēt cācellaria de tenir e fuar les dites tatxes e q les exactions lurs modificarā legōs aqlles singula singulis referēdo e cōtra aqlls en res ne farā o vendrā directament o indirecta d sots algū color

o p algũa altra via o manera e no reſmẽys lo dit prothonotari haja atenir e cõſuar aqlles en nra real ſcriuania e tenir en aqlla publicamẽt en vna taula aqlles enla ql ſtiguẽ ſcrites pq̃ tot hom les puxa veura elegir q̃ legir les vulla & plo ſeblãt àſcu dls loctinẽts de prothonotari; Sacretariste ſcriuans de manamẽt ne hajan tenir e conſeruar vers ſi ſengles tranſlats perque millor ſegons aquelles ſe puixen regir & plo ſemblant los dits prothonotaris Secretaris e ſcriuans demanament hagen a ſeruar totes altres tatxes e declaracions qui en caſcu dls caſſos ſobredits ſerian fetes o corrent lo cas p les dites pſones qui p nos diputades hi ſeran o p altre de aqlles

Que lo prothonotarí ſe hage hauer diligẽtmẽt enla ſpedicio dls negocis dla ſcriuania

& no reſmenys encarregam la conſciencia del dit noſtre prothonotari e manan expreſſament a aquell e a ſon loctinent e aqualſeuol dels dits ſcriuans demanament qui ala expedicio dls negocis dla dita nra ſcriuania ſa deputat q̃ ab ſũma cura façen ſuar la dita tatxa hauẽt ſguart al regiſtre als dits ſcriuans de regiſtre ſagelladors e altres regiſtradors & no p meten q̃ p algũa via o p altre color o p cauſa de dilacio ales parts donadora cõ algunes de vegades la dilacio ſia viſta eſſer dada affi de major exactio los ſdits ſcriuãs de regiſtre e altres regiſtradors puixẽ mes pẽdre o hauer deles coſes q̃ regiſtrarã e façen les parts cõ mes preſt fer ſe pora deſẽpetxar prderço q̃ no ſiẽ detẽgudes ne vexades p extorcions o exceſſiues exactions

Los pobres ſiẽ frãchs de ſegell de letres de iuſticia.

Encara mes encarregã la cõſciencia dl dit nre prothonotari q̃ dles pſones q̃ haura noticia eſſer probres encara q̃ de lur pobreſa no cõſtas p informacio puys pla demoſtracio lur appareguan eſſer pobres & encara ſi ſõ pſões honrades o q̃ haurã acuſtumat viura honradamẽt q̃ vagẽ ben veſtides ſi altramẽt delur pobreſa ſe haura noticia a aquelles façen dar les letres de iuſticia que trauran frãques de ſegell e de regiſtre & lo ſemblant façe fer lo dit loctinent o altri qui ala dita expedicio ſera deputat

Que no ſe exhigeſquen ſoborncions ne altres exaccions.

Item perque moltes vegades ſe ſoeue que los dits noſtres Cancel

ler vicicãceller regẽt cãcellaria protbonotari son loctinent Secretaris Scriuãs demanamẽt e altres demũt dits de nr̃a Cãcellaria tenẽ amistats o intelligẽcies ab algunes p̃sones de algũa ō nr̃es Ciutats e regnes quils procuren acumulen e remeten los negocis axi vniuersals com particulars de aquelles Ciutats e Regnes axi de iusticia com de altres negocis Prouehi instituhim e ordenam q̃ p remissio dels dits negocis ne perla solicitacio e expedicio de ls dits negocis los dits nostres Canceller vicicãceller Regẽt Cãcellaria Protbanotari Sacretaris e altres demunt dits no puixẽ exhigir ne rebre soboznacions ni altres algunes exactions sino segons la forma e tatxes demunt expressades.

¶ Del abus dels scriuans de registre.

¶ Item com nos sia dada noticia que los dits scriuans e altres ōl registre se entremeten de voler se occupar negocis als Protbonotarts loctinẽt Secretaris e scriuãs demanament pertanyents ço es que enprenen de dar recapte e tenen intelligencies ab les persones venints o conuersants enla dita Cort nostra per feynes e apres aquells als secretaris e scriuans demanament quels ve be ab pacte o condicio que del que procebira dela expedicio de tals negocis los haian a dar certa part donen. Perço volents prouehir a tals bus e que negu nos entrematre del offici o exercici a altre pertanyent prouehim statuhim e ordenam que los dits scriuans o altres del registre se haien a contentar del dit registre e que de tals negocis nos puixen en alguna manera empetxar sino tant com toca al dit registre e que sobre aço axi ells com los dits protbonotari loctinent secretaris e scriuans demanament sien encautats & prou him que nols admetan a tals maneigs ne pacte algu com aço ia occupacio e sen puixa seguir confusio e extorcio ales gens negocients e conuersãts en nostra cort

¶ Excepcio ōl q̃ es prop dit en fauor ōls scriuãs de registre acostats al Protbonotari e Secretaris

De aço empo exceptã e volẽ esser haguts p exceptats aquells scriuans de registre qui p lur abilitacio e disposicio sō acostats als dits protbonotari o als sacratarts e ordinariamẽt fan e ordonẽ lurs negocis o feynes p consideracio dels q̃ls protbonotari e secretaris e tractãts los negocis de aq̃lls poden esser admesos a tals maneigs seruada la honestat e ptinẽcia q̃ en tals coses se deu seruar.

¶ Que nos puga pẽdre o acceptar presẽt sobrepu-

jant valor de.v.florins e q̃ les dites coses sehagen a iurar e que nos puisqué rebre soborn̄acions

Ē mes auant com redunda a gloria⁹ e honor del princep e dela sua Cort tots los seus officials⁹ e ministres esser talment arreglats que nota algũa ne reprensio de aquells iniungir nos puixa que per via de presents⁹ soborn̄acions⁹ o en altra manera indegudamẽt donassen⁹ o poguessen donar loc a cosa alguna indeguda⁹ Jsperço ab aquesta nostra present pragmatica sanccio volem statuim prouehim e ordonã que Canceller vicicãceller Regẽt cancellaria Jsprothonotarie Secretaris Tresorer⁹ Scriua de ratio e lurs loctinẽt⁹ scriuãs dla Cancellaria e dls dits officis e altres psones del nostre consell quant seuulla prehemin̄ents⁹ no gos ne presumesca pendre⁹ o acceptar directament⁹ o endirecta present algu que li sia fet de qualseuul la natura⁹ o specia que sia Exceptat de coses de menjar e de beure la valor deles quals no puxa sobrepuiar Cinchcents florins dor⁹ Ne puixa pendre tal presẽt de vna matexa persona sino vna vegada en hun any e no mes auant⁹ E que los Cãceller vicãceller regent Cãcellaria⁹ Tresorer⁹ prothonotari⁹ secretaris⁹ scriua de ratio e loctinẽt de aquells Algutzirs⁹ scriuãs demanamẽt e de regístre e altres de nostre Consell sien tenguts iurar les dites coses e encara de no pẽdre directamẽt ne indirecta⁹ o en alguna altra manera⁹ rebre soborn̄acions ni pensio⁹ o quãtitat alguna de vniuersitats collegis ni altres qualseuol psones ecclesiastiques o seculars o de qualseuol dignitat prehemin̄encia stament ley o condisio sien.

AQuel scriua de ratio⁹ o sos ministres no puxẽ pẽdre sino.xv. sous per bistia deles certificacions q̃ expediran e que dels albarans no puxen res demanar.

Jtem quãt al offici de scriua de ratio de nostra casa⁹ e ministres de aq̃lla prouehĩ statuhi e ordenã q̃ p scriuze q̃lseuol official nr̃e o ð nostre casa o Cort en carta de ratio⁹ ne p fer los de aq̃lles les certificacions a custumades⁹ no puxẽ pẽdre major salari de quinze sous tatxats ia pla ordinacio de nr̃a casa⁹ ço es p q̃scũa bestia pla q̃l quiscu ðls dits officials nostres pendra o sera ordenat pendre quitacio dla nostra Cort⁹ e que per rabo dels albarans que ordinariament se fã als qui seruexen nostra magestat o la dita nostra Cort no puixẽ res demanar ne pendre⁹ com degudament e per consuetut de nostra casa reyal non puixen res demanar ne perço donen ne dar puxen di⁹

lacio alguna als qui les dites certificacions e albarans en son cas demanaran/com fos cosa assats desplasent e no tollerāt se per nos ab paciencia.

Del modo e forma despedir prouisions tocants interes de fiscb

Item iatsia per les ordinacions pragmatiques sanctions de casa nostra sia statuit que priuilegis prouisions/o letres algunes tocants en qualseuol manera pecunies/o fets fiscals nos deué spatxar sés vidit de nostre tresorer general/o de son loctinent/o regent lo dit offici. Empero per quant moltes de vagades sen abusa/prouehim statuhim/ordenam per indempnitat de nostra cort que algu/o algus de nostres prothonotari loctinent de aquell Secretaris scriuans de manamét no sien'gosats desempatxar los dits priuilegis prouisions/o letres axi patents com closes ne ampraments ab creença ne en altra manera tocants/o facents mencio ò pecunies si primeramét no eren vistes per lo dit nostre tresorer general:son loctinent/o regent lo dit offici. Si dōchs per nos specialmét nols sera manat lo contrari. E aço sots les penes demunt posades

Que quiscu sia tengut denunciar al senyor Rey qualseuol soborнacio ecexactio/o acte venint cōtra la present pragmatica.

Item perque la intencio e volūtat nostra es que la present nostra pragmatica sanccio sia fuada ala vngla e q̄ los q̄ la violaran/o farā contra aquella sien punits enla forma damūt dita Statuhim sancim e ordenam que qualseuol dels dits nostres cancellers vicanceller Regent cancellaria Prothonotari son lochtinent Secretaris Algutzirs scriuans e altres demūt dits sien tēguts strets e obligats sots lo iurament per ells prestat e sots incorriment deles penes damunt aposades denunciar a nostre Serenitat qualseuol exactio soborнacio/o altre qualseuol acte que sobre aço sabra/o sa noticia haura peruengut de certa sciencia que algu/o alguns dels dits nostres prothonotari son lochtinent secretaris scriuās/o altres demunt dits haura fet/o rebut contra forma dla present nostra pragmatica e si ho sabran e no ho denunciaran a nostra Serenitat com dit es encorreguen en penes de periuri priuacio de officis e altres demunt aposades

Executori dela dita pragmatica

Manants expressament de nostra certa sciencia als dits nostres Canceller Vicicancellor Regent Cancellaria Tresorer Protho/notari Scriua de racio e Loctinent de aquells alguns Secretaris Scriuans de manament e de Registre e altres qualseuol offi/cials e ministres d nostra cort e altres qualsevulla persones aqui aquestes coses se sguarden e sguardar puixen sots incorrument de nostra ira e indignacio e priuacio de lurs offics e altres majors e mes greus penes anostre arbitre reseruades que la present nostra pragmatica sanctio e totes e segles coses ab aquella statuides pro/uehides e ordenades e en aquella contengudes tant com aquiseu dells se pertanyara o sguardara e segons que per nos dessus es stat statuit prouehit e ordenat fermament e inuiolable tenguen e ob/seruen e aquells dells aqui pertanguen tenir e inuiolablement ob seruar façen e enres noy contrafaçen/o vinguen contrafer/o ve/nir permetè per alguna causa/o rabo, En testimoni deles quals/coses manam esser feta la present ab lo segell nostre de quevsauem a bans que fossem Rey de Arago en pendent sagellada, Data enla Ciutat d Barçalona a.xvij.dies d Setembre enlany dla natiuitat d nostre senyor Mil.cccc.lxxviij.e dels nostres Regnes ço es Sicilia any.xij.de Castella e de Leo any.vj.de Arago e dels altres regnes any primer. Yo el Rey

Pragmatica feta per lo senyor Rey don Ferrando segon enla primera cort general de cathalunya celebrada en *Barcelona per execucio de vn capitol atorgat ala dita cort prohibint* que algu no gos traure corals dls regnes e terres del senyor Rey sino en terres de vassals e subdits de sa Magestat excepto boto de coral lauorat.

Nos don Ferrando per la gracia de deu Rey d castella de Arago de Leo de Sicilia de Toledo d Valencia de Gallicia de Mallorques de Siuilla de Sardenya de Cordoua de Corcega de Murcia de Jahen de Alguarbe de algezira de Gibaltar Comte d Barçalona senyor de Viscaya e Molina Duch/

de Athenes e de Neopatria Cõte de Bossello e de Cerdãya Mar
ques de Oristany: e Comte de Gociano, Entre los altres capitols
a nostra Magestat donats e presentats per la cort general del pri
cipat de cathalunya: la qual de present celebram en aquesta Ciu
tat de Barçalona: los quals capitols precehint matura e digesta
desliberacio de nostre sacre consell per nos son stats atorgats: e o
fetes a aquells: e aquiscun dells certes respostes decretacions mo
dificacions e prouisins segons enla fi de quiscu de aquells als ẽls
nos referim se cõte: es vn capitol: lo tenor del qual ensemps ab la
resposta decretacio modificacio e prouisio al peu ỏ aquell com dit
es per nos feta se segueix e es tal Primerament com experiencia
haje monstrat e de quiscũ dia monstre la gran vtilitat e endreça de
la mercaderia e negociacio que proue als poblats enlo present pri
cipat sobre la negociacio ỏls corals: quis pesquen e corellẽ enles
mars de Sardenya e de Corcega e altres terres de vostra altesa:
la qual de vn temps ença es deseniada e venguda perla major part
en mans de persones: que no sols no son vassals e subdits mas ini
michs de vostra senyoria. E perço per tornar la dita negociacio e
encara mes amplament sobre aqlla prouehir: supplica la dit Cort
que placia a vostra Magestat ordenar e prouehir: que persona al
guna qui no sera vassall e subdit de vostra altesa no gos ne presu
mesca pescar ne corallar corals enles dites mars ỏ Sardẽya e Cor
segua: si donchs primer no haura prestada caucio enla vostra vila
del Alguer en poder del Gouernador o veguer entrecenint, bi lo
Consol de Cathalans e lo Conseller en cap del Alguer: q̃ tots los
corals que pescaran e trauran: portaran e descaragaran enla dita
vostra vila del Alguer e de aquells faran: segons per lo present ca
pitol e acte de cort es prouehit e ordenat e qui cõtrafara que per
da aquells e sien donats aquils pendra de bona guerra. E no res
mẽys q̃ no sia licit ne pmes a vassall algu e subdit ỏ vra seyoria o
als q̃ starã o habitarã enla dita ylla ỏ Sardẽya e altres parts de
les terres e seyories vres negociar vẽdre pmutar donar los dits
corals psi ni p interposada psona a algu o alguns q̃ no sie vassals
o subdits de vostra altesa. E aço sots pena de Mil florins dor de
Arago e de perdre los dits corals e qualsevol altra mercaderia q̃
ab aquells fos contractada cambiada rebuda: o procehida E p dar
major directio ala dita negociacio sia de merce vostra statuir e or
donar: que corals alguns no puguen exir dela illa de Sardẽya sẽs
que no isquen prestada primer caucio saltim iuratoria que persi ne
per interposada persona no portaran ne trametran en uengunes

terres ne parts que no sien vassalls e subdits vostres los dits Co-
rals: si donchs aquells dreta via no navegauen en les parts del le-
uant e que dins cert termini a arbitre del visrey o governador dla
dita Illa entreuenint bi lo consol de Cathalans hauran certifica-
toria de aquella terra o loch a hon los dits corals serà aportats &
que placia a vostra altesa revocar e haver per revocades qualsevol
licencies guiatges e facultats contra lo present capitol atorgades
per vos senyor e vostres predecessors fins aci qualsevol persones
e vniversitats donades en contrari: & si per importunitat o en
altra manera de vos seyor e vostres successors eren obtesos o ator-
gades que aquelles sien nulles e sens efficacia alguna & encara lo-
ant aprobant e confirmant los privilegis e ordinacions sobre aço
disponents voler ordenar e expressament prohibir que genoue-
sos e Corsos no puixen star enla vila del Alguer sots les penes en a
quel contègudes fahent fer totes provisions e crides en qualsevol
la lochs necessaris ¶ Pdlau al senyor Rey prouehir ab pragma
tica e altres provisions oportunes e necessaries sobre lo contengut
enlo dit capitol segons es supplicat: excepto que boto levorat pu
ga esser venut o apportat fora del regne de Sardenya liberament e
sens ampaig algu per qualsevol pslonesre aço mateix enla dita ma-
nera prouehira lo dit senyor Rey en les altres parts e terres desa
senyoria a hon se pesquen corals e per tant per execucio e obser-
uacio del preincert capitol e dela resposta decretacio modificacio
e provisio p nos com dit es enlo peu de aquell fetes ab acte de cort
mouent nos en aço dignament los bons respectes e iustes conside-
racions enlo dit capitol expressades e en altra manera ab tenor dla
present nostra *pragmatica e provisio inviolabiliter observadora*
Volem atorgam prohibim statuhim ordenã e prouehim totes e sẽ
gles coses enlo dit preincert capitol contengudes iuxta empero les
dites nostres resposta decretacio modificacio e provisio enlo peu d
aquell continuades e iuxta forma serie e tenor e si segõs enlo dit
Capitol e resposta modificacio decretacio e provisio es largament
contengut. En axi que no sia algu o alguns aqui per ranga de qual
sevol provincia terra grau stat condicio e ley sien qui gosen ne pre-
sumeixquen contravenir ne cõtrafer al dit present capitol iuxta em
pero la resposta decretacio e provisio enlo peu de aquell p nos cõ
dit es fetes: ans aquell e aquelles e totes e sengles coses en aquell
e aquelles cõtengudes iuxta sa seria e tenor tenguen fermament e
observe sots les penes enlo dit capitol apposades les quals volem
e manam ab aquesta mateixa que sien ab effecte sens alguna speran

ça executades a qualseuol contrafaent/o cõtrafaents/o en qualse
uol bens/o coses de aquells on seuulla ques trobaran en nostres
Regnes e terres. Reuocant e annullant ab la present e hauẽt per
reuocats e nulles qualseuol guiatges salconduyts licencies e al/
tres ulseuol prouisiõs e letres fins aci axi p nos cõ p nostres pde/
cessors atorgats e atorgades e donades en cõtra & si p importu
nitat/o en altra manera de nos o de nostres successors eren/o serã
obtenses e atorgades aquelles e aquells volem/e manam sien hagu
des per nulles e sens efficacia alguna. & perço diem e mana expres
sament e decerta sciencia deliberadament e consulta sots incorri/
ment de nostra ira e indignacio e pena de tres milia floris dor ano
stres coffrens applicadors al Uisrey de nostre Regne de Sicilia/
Uisrey/e gouernador general de nostre Regne de Sardenya e Go
uernadors dels caps de Caller e Gallure Lugudor loctinent gene
ral e Gouernador del nostre Regne de Mallorques & encara als
portants veus de nostre general Gouernador dls regnes de Ara/
go Valencia Principat de Catbalũya Thesorer Balles generals
e Procuradors reyals nostres enlos dits Regnes e Principat ve
guers balles çalmedines potestats corts e atots e legles officials
e subdits nostres enlos dits Regnes e pricipat e en qualseuol ciu
tats viles castells ports plages carregadors locbs e parts d aqllos
e aquiscu dlls constituits e constituidors e encara persones aquis
pertanga e signãtm at al veguer sotueguer consellers de catba/
lans dcla vila del Alguer/e als loctinẽts dels dits officials prefẽts
esdeuenidors; que lo dit preicert capitol iuxta forma dela dita res
posta decretacio modificacio e excepcio e la prefẽt nostra pragma/
tica prohibicio e prouisio e totes e cenglcs coses dessus contengu/
des enla dita forma decrẽtades modificades e prouehides tinguẽ
ferman ent e obseruen tenir e obseruar façen inuiolablament e no
contrafaçen e contrauenguen ne algu contrafer/o contrauenir p/
meten per alguna via causa/o rabo si nostra gracia tenẽ cara e les
dites penes cenglcs coses a cenglcs referint desigen euitar. & per
que algu o algus no puxen scusar se o allegar ignorancia dlla pre
sent nostra pragmatica prohibicio e prouisio manam als dits of/
ficials nostres e aquiscu dlls dits sots les mateixes penes que des
sus los hauem apposat; que la dita pragmatica prohibicio e prous
sio nostres e lo effecte de aquelles ab veu de publica crida façen de
nunciar e publicar per los locbs acostumats dels iurisdictions a
ells comeses e en altres parts bon sia e fos mester. Pertal que la
obseruacio dels dites coses millor se segueSca e façe. En testimo/

deles qualls coſes hauē manat eſſer feta la preſēt ab noſtre ſegell comu enlo dos ſagellada Bada enlo capitol dela Seu de Barçalona a .viij. dies de Octubre en lany dela natiuitat de noſtre ſenyor Mil. cccc. lxxxj.

¶ In curie ſecundo

Ordinacio feta enla Ciutat de Barçalona ſobre les malaltíes amagades dels ſclaus e ſclaues que venen a vs e coſtum de Barçalona per les quals ſia loch a redibicio o ala euictio e lo orde q̄ ſi ha a tenir

¶ Ara hoyts per manament del honorable en Joā Iull balle de Barçalona Ordonaren los Conſellers e prohomens dla dita Ciutat pbe e profit dela coſa publica dela dita Ciutat e dels habitants en aquella / e per tolre diuerſes queſtions plets e debats los quals ſon per moltes vies emanerts enla preſent Ciutat ſuſcitats e moguts ſobre los caſſos de malaltíes e infirmitats amagades dls ſclaus hi ſclaues venuts ſi poden ne deuen eſſer ſufficiēts a retractar los cōtractes de aquells fets axi que ſia loch a redibicio / o ala euictio per los venedors als compradors promeſa com afermē en los dits cōtractes los ſclaus / o ſclaues eſſer bons e ſans ¶ Promeſents ſobre aço eſſer tenguts de euictio a vs e coſtū de Barçalona & perque los contrabents dactauant clarament puxen venre aquals malaltíes ſe deuen ſtendre les paraules e ſuſtancia dela dita euictio / e la natura e ſignificat deles *dites paraules Que algun venedor de ſclau / o* dſclaua lo qual en ſcrits / o de paraula affermara aquells eſſer bōs e ſans e prometra enlo dit cas euictio ſpecial / o general per les dites paraules a vs e coſtum de Barçalona o per altra via e forma dpaules / o encara ſens expreſſa euictio vendra ſclay / o ſclaua per bo es e ſia tengut e obligat al comprador de aquells per les malaltíes e infirmitats ſeguents ço es

¶ Demania
¶ Dradura
¶ Dpilacio
¶ Dbaldecaure

¶ Dbothoica paſſio
¶ Dcopiment de ſanch
¶ De aſma

En passions del cor	Cardiaca Tremor del cor
En los ronyons e vexiga	De mal de pedre Orinar sanch Dolroynes Orinar enlo lit
Enla mara	De exir lo coll dela mare E si les mestrues cessen en temps conuinèt ço es de. xvj anys tro en. xxxv. E de sobre abundancia de mestrues
Enles iunctures	De arthetica passio Ciatbica Dolagre Ciagre E altres dolors ō iūctures en altres mēbres venūs

Axi que les dites malalties sien e puixen esser dites amagades e p aquelles e no per altres qualseuol que dir e nomenar se puixen lo *venedor sia tengut de eicti-* al comprador. E pus dins spay ō vn any e vn dia les dites malalties se descobriran e lo comprador do nara la querela e sia prouat legittimament lo dit sclau/o sclava ve nuts hauer vna deles dites malalties lo venedor dege esser condē nat acobrar sens tota difficultat lo dit sclau e restituhir lo preu lo qual hauia rebut del dit comprador. E si lo dit sclau/o sclaua ma lalts de alguna deles dites malalties mora per aquella apres la dita querela dins lo dit temps donada sia imputat a damnatge del dit venedor e hage arestituhir lo dit preu al dit cōprador encara q̄ lo dit sclau/o sclaua noli sien restituhits E si dis lo dit any e dia no apparra la dita malaltia/o apparra e dis lo dit temps no sera da da la querela per lo comprador daquestauant passats los dits any e dia lo venedor no sia tengut al comprador de euictio alguna p lo dit cas de malaltia. E perço que per dol o malicia de algu dels dits venedors/o compradors de sclau/o de sclaua per causa/o occasio

del dit cas de malaltia amagada no sia lögamẽt pledejat e sien tol
tes despeses e treballs ales parts. Ordonaren los dits conselers
e prohomẽs pbe e profit dela cosa publica öla dita ciutat e habita
dors ö aqlla qdecontinẽt qalgũ cõprador de sclau o desclau i hau
ra dat clã o qrela cõtra lo venedor p causa occasio ö malaltia amą
gada e lo venedor haura fermat ö dret al dit clã ö cõtinẽt dins sis
dies apꝛs seguẽs qscunes öles dites pꝛs hagẽ anominar dos otres
metges fisichs o cirurgichs öla dita ciutat los qls serẽ vists aells
sufficiẽts aconexer la dita malaltia öls qls lo balle öla dita Ciutat
o iutge p aqll assignat sia tẽgut elegir dos dels dits dos o tres met
ges aells nominats co es hu dels dits dos/o tres p qscuna part
nominats a vot e cõsell dels quals se hage determenar la dita ques
tio e debat o per dos altres metges fisichs/o cirurgichs p los dits
balle/o iutge elegidors a aço sufficients aconexença dels dits bal/
le/o iutge. E si dins los dits sis dies p les dites parts no serã nomi
nats/o si los dits metges enla manerá ja dita elegidors discordarã
enlurs vots e consell enlo dit cas lo balle/o iutge per aquell assig/
nat sol sés alguna deles parts elegesa vn metge fisich/o cirurgich
dela dita Ciutat ydoneu e sufficient a lur bon arbitre al qual sien
monstrats los vots e consell öls dits dos metges discorts e sia de
terminada la dita questio segons lo consell del dit terçer metge e/
let e del altre metge dels dits dos ab lo qual lo dit terçer concorda
ra e aytals procehit e ferat enla segona causa o instancia E si en al
tra manera hi fera procehit sia nualit cas e nulle